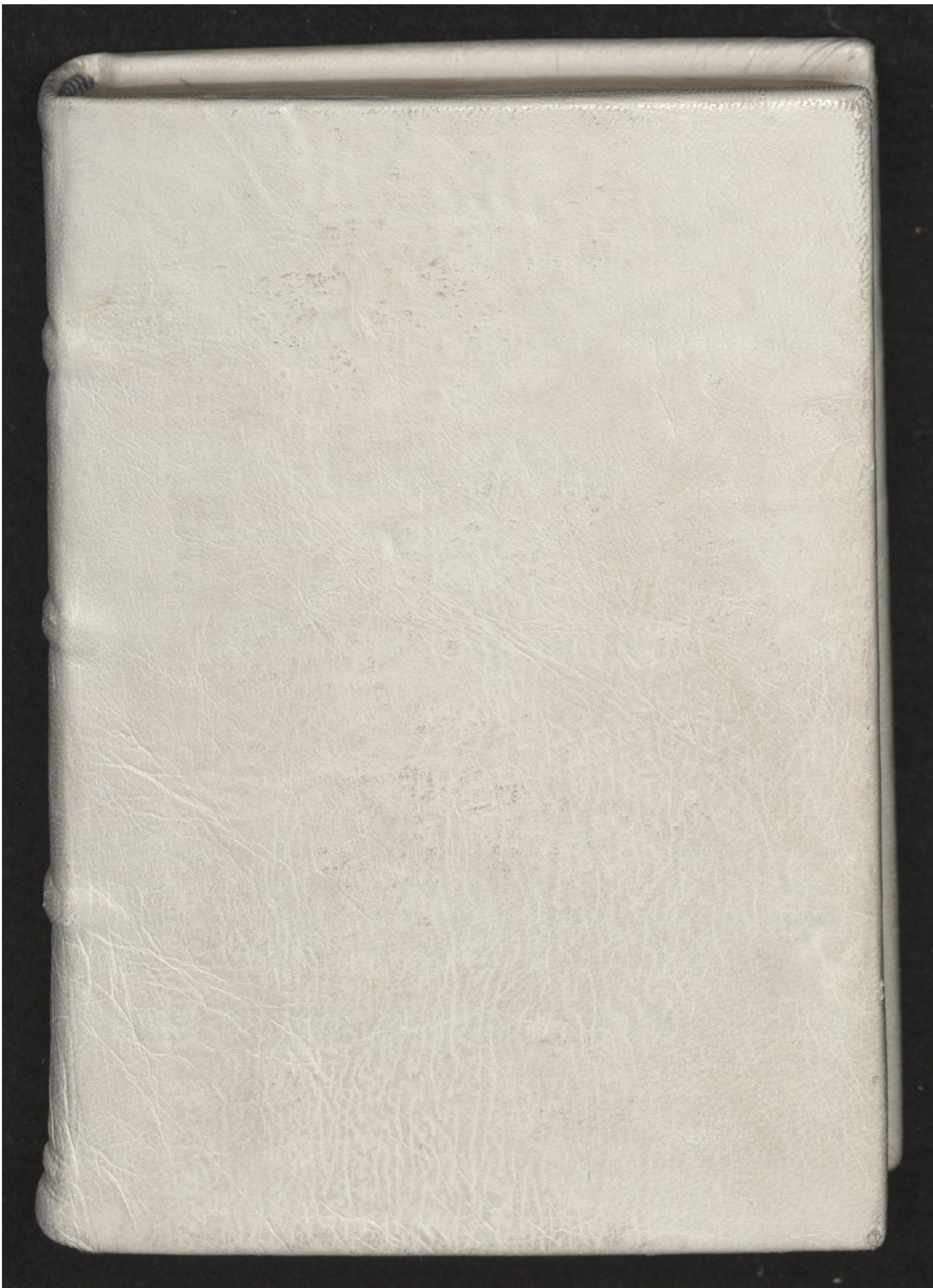
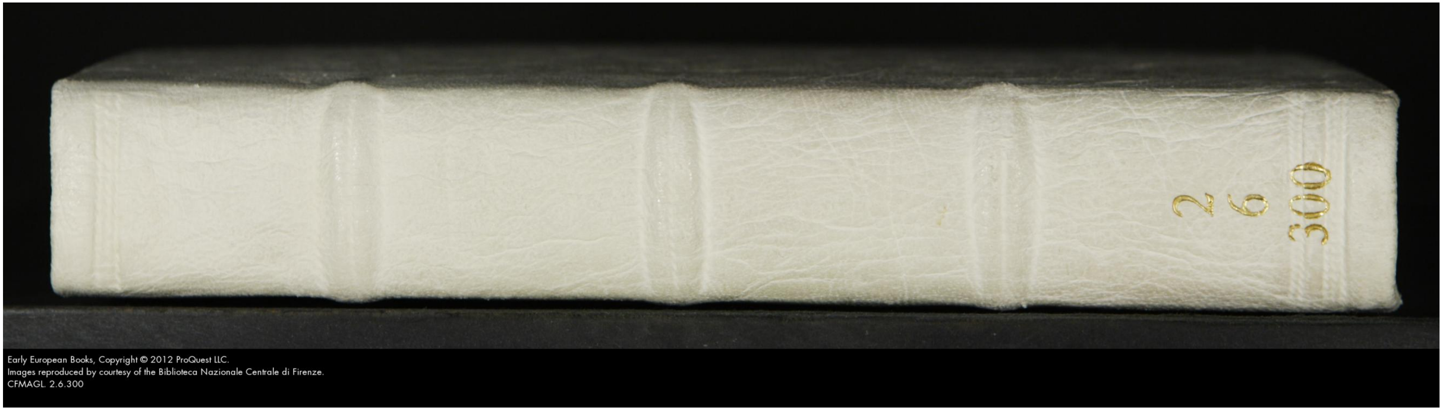

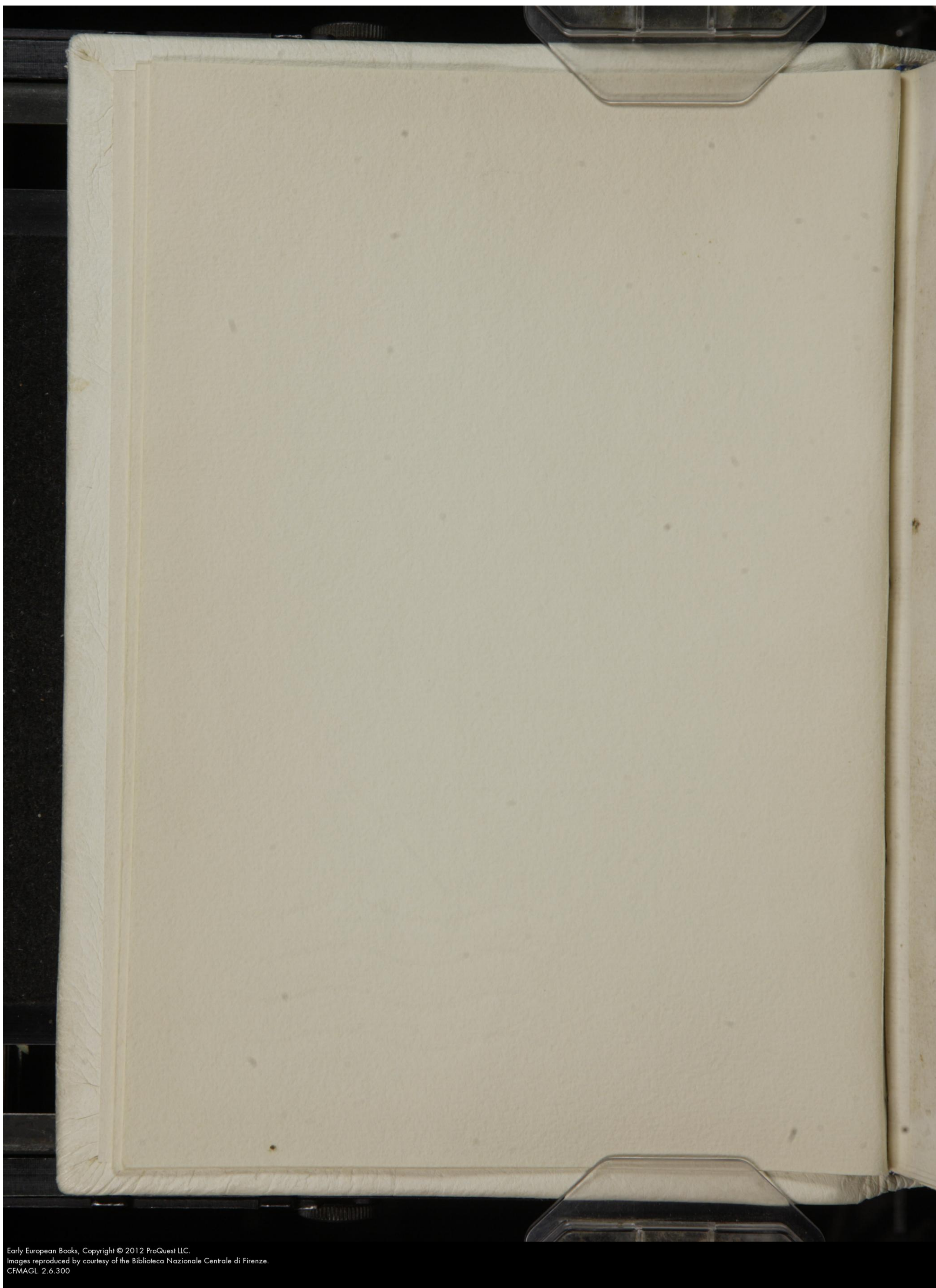

2
6
300

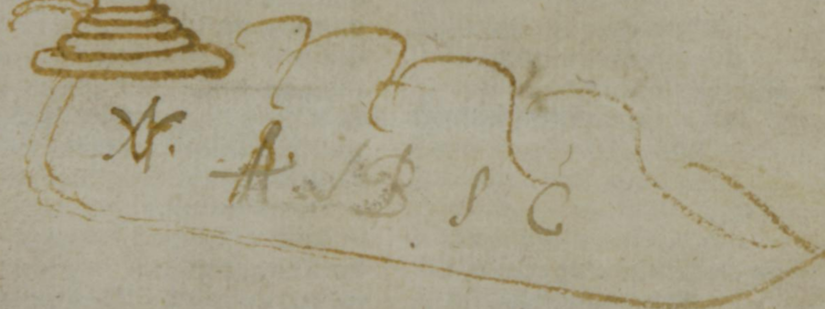

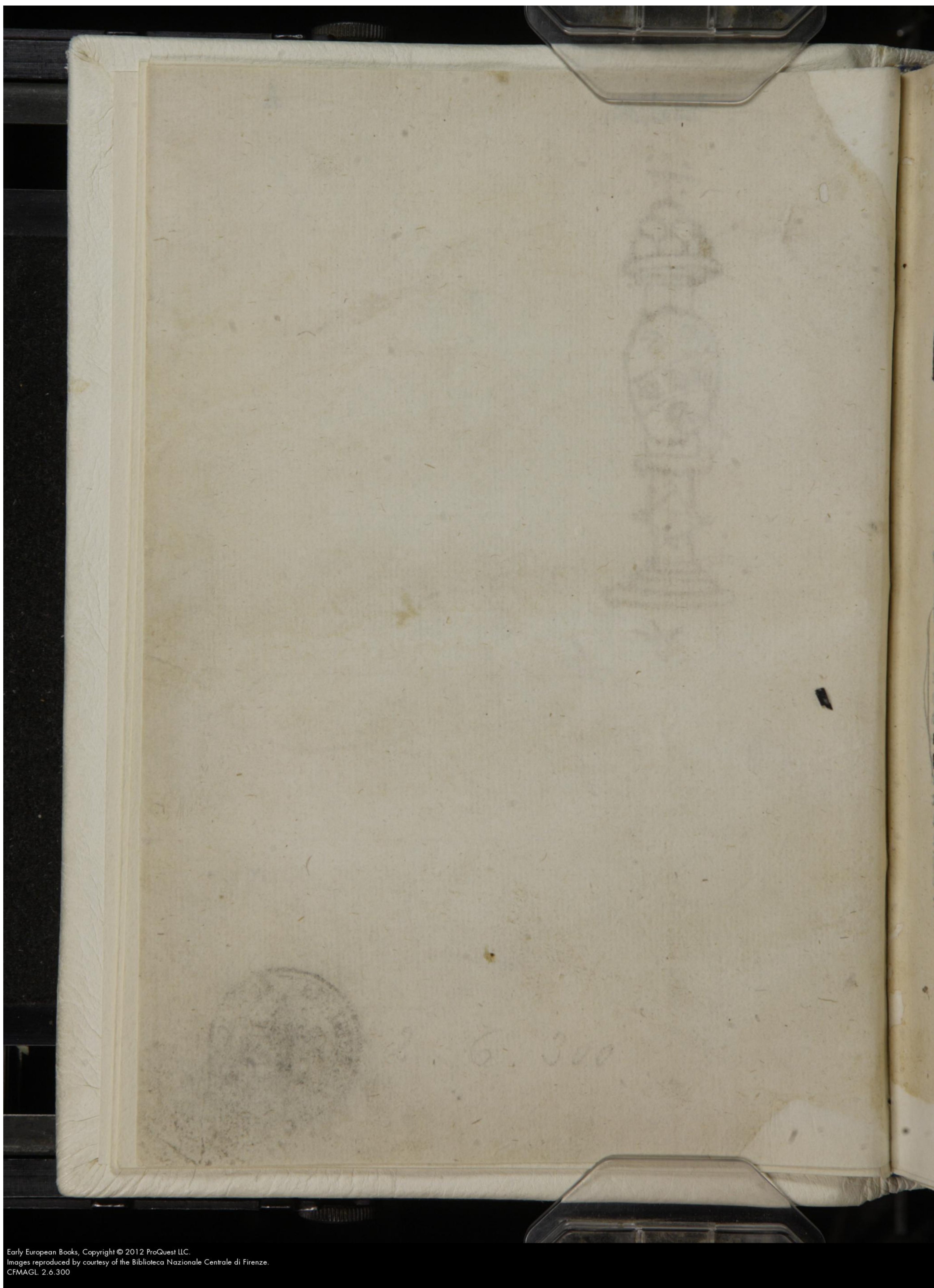

A

XXXIII
MONTAGN

Angeli Moroxinij et amicorum.

¶ Incipit compendiū moraliū notabiliū cō-
positum per Hieremiā iudicem de monta-
gnōe ciuem Paduanū: premissis infrascri-
ptis prohemijs ad presciendū summariam
intētionem totius huius operis. Rubrica.

Tilimū et quasi necessarium
fore existimandū est ad mo-
ralium notabilium scientiaz
atqꝫ memoriā facilius habē-
dam: atqꝫ cōpletius ipsa mo-
ralia notabilia sub compen-
dio collecta et disposita ordi-
natiꝫ habere sub cōgruētibus titulis. Ideo
qꝫ ego Hieremias iudex de montagnone ci-
uis paduanus nō reperiens moralē scientiā
sm omnes partes eius: ab aliquo sub con-
gruis titulis ordinatā ad pfectuꝫ mei ipsius
principaliter ex cogitatiōe solerti edere stu-
dui titulos: omnes partes moralis scie cōti-
nētes eosqꝫ ad cōpendiū moraliū notabiliū
diuisione atqꝫ ordinatione congrua iudicio
meo disponere. Cuius studij opera meo in-
genio hebeti facilis visa nō fuit. Sub qui-
bus titulis morales auctoritates notabiles
et dicta ac facta exemplaria atqꝫ etiā fabu-
las electa per me curiose de multis libroruꝫ
voluminibus ac etiā notabilia pverbia me-
trica et vulgaria extra libros in diuersis con-
suetudinarijs locutionibus vagantia: nō si-
ne magno labore meditatiōis cōuenienti dis-
pfiotione apposui. Cū indagatione certi lo-
ci illius libri originalis vbi reperiat electū
morale notabile. Ita vt litteratus quisqꝫ ipso-
rū quodqꝫ notabile in originali libro nūqꝫ
aliquo mō studuerit. Ponēdo sub plibus
titulis idē notabile qd cōtineat multiplicez
materiā titulorꝫ sm exigentiā multiplicita-
tis materiarū illius notabilis. Obseruans
in quocūqꝫ titulo auctorꝫ ordinē put scie et
doctrine operā dātes pcesserunt et successe-
rūt in tpe: vt ex hoc appareat qꝫ quisqꝫ au-
ctor: ab alio dictū in scriptis suorū operum
differuerit: et vt quisqꝫ debitā laudez cuiqꝫ
auctori ex suis pprijs inuētis auctibus in-
dubitāter attribuat. Multa rēnuens et abij-
ciēs ab hoc ope q̄ aliquib⁹ etiā sapiētib⁹ no-
tabilia pma facie viderent: sꝫ indagatiōe ex-
aminis redargutionē inherēti vitio patiūt:
aut qꝛ falsa sūt aut qꝛ vana existētia ad state-
rā vtilitatis nullū vl minmū pōdus hnt: aut
qꝛ supflua sint ex eo maxīe qꝫ ab alijs aucto-
rib⁹ in ope scripture auctētice prius edita st.

¶ De noibus auctorꝫ vel librorꝫ ex quib⁹ cō-
pilatum est hoc compendium. Rubrica.

NOmina auctorꝫ vel libro-
rū: ex quib⁹ cōpi-
latū est h cōpendiū sm ordinē tpm
etatū ipsoruꝫ sunt hec q̄ sequuntur.

Job historia: religiologus.
Liber genesis religiologus
Liber exodi: religiologus
Liber leuitici: religiologus
Liber numeri: religiologus
Moyses: religiologus
Psalmista religiologus
Salomon: religiologus
Tobie historia: religiologus.
Isaias propheta: religiologus
Hieremias propheta: religiologus
Ezechiel pphēta: religiologus
Daniel propheta: religiologus
Amos pphēta: religiologus.
Micheas pphēta: religiologus
Abachuc pphēta: religiologus.
Malachias pphēta: religiologus.
Libri regum: religiologus
Paralipomenon: religiologus
Plato philosophus
Isocrates philosophus.
Cronica de nugis phorꝫ
Aristoteles philosophus
Theophrastus philosophus.
Jesus filius sirach: religiologus.
Liber sapientie: religiologus
Terentius poeta.
Salustius historiologus
Virgilius poeta.
Catullus poeta
Oratius poeta.
Tullius orator.

Ouidius poeta
Persius poeta.
Quintilianus ozatoz
Mattheus euangelista religiologus
Lucas euangelista religiologus
Joãnes euãgelista religiologus
Marcus euãgelista religiologus
Jacobus apl's religiologus
Petrus apostolus religiologus
Judas alphei apl's religiologus.
Paulus apostolus religiologus.
Seneca philosophus ⁊ poeta.
Lucanus poeta.
Ualerius maximus histoziologus.
Statius poeta.
Plinius histoziologus.
Frontinus histoziologus.
Juuenalis poeta.
Ptolomeus alexandrinus:astrologus.
Macrobius philosophus.
Lex digestoꝝ:codicis:institutõuʒ ⁊ autẽtici
Hieronymus religiologus.
Marcialis cocus:poeta.
Uegetius.
Priscianus grãmaticus.
Auctoz libelli de formula honeste vite.
Ambrosius religiologus.
Cecilius firmuanus religiologus.
Augustinus religiologus.
Proclus philosophus.
Maximianus poeta
Prudentius religiologus.
Prosper religiologus.
Paladius.
Fulgentius.
Cato.
Boetius religio.philosophus.
Cassiodorus relig.rethoricus.
Claudianus poeta.
Gregorius papa religiologus.
Jsidorus religiologus.
Auianus versilogus.
Uersificatoz fabularũ esopi.
Joãnes solobenẽsis anglicus.
Auctoz libelli qui dicit' pamphilus.
Auctoz libelli qui dicitur facetus.
Auctoz libelli qui incipit grecoꝝ studia.
Auctoz rudiũ doctrine
Baldo versilogus.
Hugo de sancto victoze:religiologus.
Bernardus religiologus.
Gualterius de castellione versilogus.
Mattheus vindocinẽsis doctoz grãmaticꝰ
Heinricꝰ samariẽsis versilogꝰ doc.grãmat'.
Gaufridus anglicus versilogus.
Andreas capellanus pape ĩnocẽt'j quarti.
Bernardus.
Jacobus beneuẽtanus versilogus.
Urso ianuensis versilogus.
Nilichinus versilogus.
Ricardus iudex venusinus versilogus.
Auctoz libelli de mozibus medicoꝝ.
Auctoz li.de mozibꝰ qui incipit astrolabi.
Bellinus doctoz grãmaticus.
Montenarius paduanus.
Prouerb.metrica ex ordinẽ libroꝝ vagãria
Prouerbia vulgaria.

¶ De dispositione partium huiꝰ compendij. Rica.

PArtes huius cõpendij sũt quinqꝫ. ¶ Prima pars continet libros tres: videlicet primũ de religione: secundũ de honesto ⁊ bono: ⁊ virtutibus: ⁊ felicitate: ⁊ beatitudine. Tertiũ de naturalibus ⁊ moralitatibus. ¶ Secũda pars cõtinet de iustitia libros sex: videlicet primũ de iustitia. Secundum de fidelitate. Tertium de dilectione ⁊ amicitia. Quartũ de odio discordia ⁊ pace. Quintũ de beneficijs. Sextum de politijs. ¶ Tertia pars cõtinet de prudentia: ⁊ his ꝗ ad prudentiã pertinẽt libros sex: videlicet ꝓmũ de intelligentia ⁊ scientia. Secunduʒ de prudẽtia. Tertiũ ð ꝑhia. Quartũ ð vtilitate. Quintũ ð prudẽtia taciturnitatis ⁊ locutõe. Sextũ ð eloquẽtia. ¶ Quarta pars ꝯtinet ð tẽperantia ⁊ voluptatibus libros. v. videlicet: primũ de tẽperãtia: secunduʒ de vitijs: tertiũ de potentia ⁊ honoribus: quartuʒ de delectationibus: quintũ de venereis: quinta

ꝛ vltima pars continet de fortitudine animi: ꝛ aduersitatibus libros quattuor: videlicet: primū de fortitudine animi. Secundū de bellis ꝛ hostilitatib⁹ ꝛ arte belladi. Tertiū de aduersitatib⁹. Quartū de vita ꝛ morte morali consideratione.

¶ De dispōne librorū ꝛ titulorū hui⁹ cōpēdij.

PRime partis primus liber tractat de religione ꝛ pertinentibus ad religionem sub his titulis.

SEcundus liber prime partis tractat de bono ꝛ honesto: virtutib⁹ ꝛ cōtrarijs sub his titulis

TErtius liber prime partis tractat de naturalitate ꝛ moralitate: ꝛ pertinentibus ad eas: sub his titulis.

naturalitatis. 8.
De salute corporis. 9.
De viribus corporis. 10.
De possibilitate et impossibilitate. 11
De facilitate et difficultate. 12.
De consuetudine. 13.
De crebritate seu frequentia et raritate usus rerum. 14.
De raris naturaliter. 15.
De nouitatibus. 16.
De iuuenũ moralitate et naturalitate. 17.
De senũ moralitate et nãlitate. 18

Secunde partis p̃m⁹ liber tractat d̃ iustitia et pertinẽtib⁹ ad eã et de ɔ̃rijs sub his titulis
De iustitia equitate et iniq̃tate. j.
De bonitate et prauitate. 2.
De ɔscĩa benignitatis et malignitatis. 3.
De innocentia. 4.
De iniuria seu ɔtumelia et offensione. 5.
De defensione licita. 6.
De volũtario et inuoluntario. 7.
De intentione et facto. 8
De errore facti et erronea existimatione. 9
De assensu ꝑmissione et ꝓhibitione. 10.
De necessitate. 11.
De violentia et coactione. 12.
De culpa et excusatione. 13.
De iustitie naturali iudicio. 14.

Secundus liber secũde partis tractat d̃ veritate et falsitate et connexis vtriq̃ vel alterutri sub his titulis.
De veritate et falsitate et mendacio. j.
De fidelitate et fide et ĩfidelitate seu ꝑfidia. 2
De ꝓditione exprobãda. 3.
De adulatõe: blandimẽto et assentatione. 4.
De simulatione et dissimulatione. 5.
De apparẽtia: existẽtia: et hypocrisi. 6.
De versutia dolo malo: seu malitia fraude et deceptione. 7.
De simplicitate seu puritate et multiplicitate animi. 8.
De obliquis actionibus. 9.
De confidentia: credulitate et credulis atq̃ incredulis. 10.
De suspitione et suspitiosis. 11.
De clãdestinatione et patulitate. 12.

Tertius liber scd̃e ꝑtis tractat de dilectione et amicitia sub his titulis.
De amore et dilectõe. j.
De pietate. 2.
De predilectione suiipsius. 3.
De parentibus et liberis. 4.
De cognatis. 5.
De vicinis ꝓpinquitate et lõginquitate. 6.
De conuersatione conspectu: societate et sollicitudine. 7.
De vera amicitia et amicis veris. 8.
De amicis leuib⁹ v̄balib⁹ fictis et nõ veris. 9.
De amicorũ experientia et cognitione. 10.
De acquirendis amicis. 11.
De conseruãdis et retinẽdis amicis. 12.
De amicorum confidentia. 13.
De amicorũ cõstantia et inconstantia. 14.

Quartus liber scd̃e ꝑtis tractat de odio: discordia: et pace sub his titul.
De odio. 1.
De inuidia: zelo: et nemessatione. 2.
De detractione. 3.
De inimicitia et inimicis. 4.
De discordia. 5.
De susurratione et seminatõe discordiarũ. 6
De contentionibus. 7.
De rixis et scandalis. 8.
De litibus et iurgiis. 9.
De seditionibus ciuium. 10.
De trãquillitate populi. 11.
De satisfactione illate iniurie. 12.
De pace seu concordia. 13.
De causis inducẽtib⁹ pacẽ et ɔcordiã. 14.

Quintus liber scd̃e partis tractat d̃ beneficiis sub his titulis.
De petitõib⁹ et rogamib⁹ bñficiorũ et exauditõib⁹ vel de negatõibus. 1.
De beneficiis. 2
De liberalite et munificentia. 3.
De celeri aut morosa prestatione muneris et beneficii. 4.

SExtus ⁊ vltimus liber tertie partis tractat d̃ eloquentia sub his titulis.

QUarte partis p̃mus liber tractat de tẽperãtia ⁊ intẽperantia ⁊ pertinentibus ad eam sub his titulis.

SEcundus liber q̃rte partis tractat de diuitijs ⁊ paup̃tate: et pertinentib⁹ ad eas sub his titulis.

Tertius liber quarte partis tractat de potentia ꝛ honorib⁹ ꝛ d̄niis ꝛ ptinētib⁹ ad h̄ sub his tit.

Quartus liber q̄rte partis tractat de delectationibus ꝛ delectabilibus ꝛ pertinentib⁹ ad ea sub his titulis.

Quintus liber q̄rte partis tractat de amore venereo ꝛ eius libidine: sub his titulis.

Sextus ꝛ vltim⁹ liber q̄rte ptis tractat de ɔiūctu viri ꝛ mulieris sub his titulis.

qꝫ aduersitatis ex inopinatis casibus fortuitis aut fatalibus.3.
De nãli mutabilitate status cuiusqꝫ.4.
De pressura temporis.5.
De tristitia.6.
De fletu ⁊ lamentatione.7.
De miseria ⁊ miseris.8.
De miserabilibus personis.9.
De misericordia ⁊ imisericordia.10.
De diuina ɔsolatõe miserabiliũ psonaꝝ.11
De humana consolatione miseroꝝ.12.

Quartus ⁊ vltimus liber quinte partis tractat de morali ɔsideratõe vite ⁊ mortis sub his titulis.
De laboriositate ⁊ vanitate vite.1.
De vite breuitate ⁊ quantitate.2.
De mortis naturalitate.3.
De incertitudine hore mortis ⁊ multiplicitate occasionis mortis.4.
De meditatione mortis ⁊ vite.5.
De mortis horribilitate.6.
Q mors non sit metuenda.7.
De turpi ⁊ mala vita sperneñda ⁊ mortis acceptabilitate.8.
De vita fruenda.9.
De laudabiliter morientibus ⁊ laudabili fama mortuorum.10.
De sepultura.11.

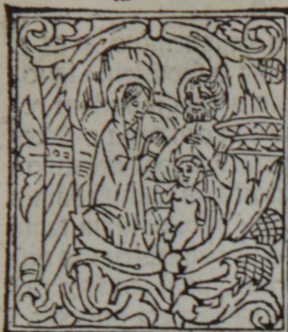
Incipit tabula alphabetica.

Loco k īuenies aliq̄ ð lr̄a C i fine h⁹ q̄terni

*

¶ In Epithoma Sapientie (impressum impẽsis ⁊ sumptib⁹ Petri Liechtenstein Coloni
ensis Germani) ad pie ⁊ religiose viuẽtes Petri Trecij iuris doctoris ep̄la feliciter incipit.

Meditanti mihi per hos cedies o vos Christicole: ⁊ memoria illud apostolicũ re
petenti: Nõ habem⁹ hic ciuitatẽ p̄manentẽ: sed tanq̃ hospites ⁊ aduene futu
ram inquirimus: q̄m cõuersatio nostra in celis est. Oꝝ ⁊ sũmus poetarũ Virgi
lius ãtea cecinerat: Serius aut ocius sedẽ ꝓperamus ad vnã. Visa fuit stulta
⁊ tarda hominũ mens ⁊ cura. Que tñ aut in voluptatibus huius seculi cõcipiendis: aut in
cumulandis opibus: aut adipiscendis honoribus ⁊ dignitatibus: aut inani gloria cõpa
randa posita est. Cum hec sint caduca ⁊ momẽtanea: ⁊ quoꝝ finis interitus dicente ap̄lo:
Quem fructũ habetis: ĩ quibus nũc erubescitis: ⁊ attestãte Salomone: Vanitas vanitatũ
⁊ oĩa vanitas. Eos aũt vere sapientes dicendos existimaui. Quo tendimus omnes suum
iter direxere: ⁊ sedes vbi fata quietas posuere (si fata appellari licet:) eosq̃ veritatis viam
non ignorasse secutosq̃ fuisse. Que in duobus cõsistere nõ ambigitur: Alteꝝ in actione
virtutis. Si vis (inquit saluator) ad vitam ingredi: serua mãdata: q̄m in custodiendis illis
retributio multa. Et beati qui custodiunt vias eius ⁊ faciunt iustitiã in omni tempore: et
in vijs eius ambulauerũt. Alterũ in scrutandis diuinis scripturis: Beati (ait christus) qui
audiunt verbũ dei ⁊ scrutant̃ testimonia seu mãdata sua: ⁊ in lege dei meditãtur die ac
nocte. Quia qui ex deo est verba dei ait. Nam ibidẽ deum esse dicimus: vbi de eo sermo
habetur: ⁊ deus verbum appellatur. Beata nãq̃ virgo maria legens Esaiã ꝓphetã dicen
tem: Ecce virgo concipiet. ⁊ reliqua: ab angelo salutata est: ⁊ diuinitatis tabernaculũ effi
ci meruit. Duobus discipulis in Emaus euntibus: ⁊ de gestis redẽptoris sermonẽ habenti
bus redemptor apparuit: ⁊ illis comes fuit. Eunucho quoq̃ legẽti Esaiã inquientẽ: Tãq̃
ouis ad occisionẽ ductus est: ⁊ sicut agnus coram tondente se sine voce sic nõ aperuit os
suum: apparuit philippus ductus ab angelo: ⁊ ab eo meruit baptizari: ⁊ oẽs qui inter bea
tos ascripti sunt. Qui pene innumeri dicunt̃: ⁊ quoꝝ memoriã summa veneratione colim⁹
⁊ in tribulationibus ĩminentibusq̃ periculis illorum presidium suppliciter imploramus
hanc viam secutos legimus: ⁊ ab ea non declinasse. Post igit̃ diuturnos labores ⁊ lucu
brationes in castigãdis iuris pontificij ⁊ illius interpretũ ĩmensis voluminibus: postea im
pressis a me perpessos. Cum luculentũ opusculũ Hieremie ex Montagnono patauini ad
manus meas ꝑuenisset: illud comperi sine competenti titulo editum fore: mihi visuz fuit:
operepretium Epithoma Sapientie appellari: seu diuinitatis farago: q̄d cum ex diuino
rum humanorũq̃ libroꝝ sententijs in vnuz finẽ tendentii h⁹ cõstet optimeq̃ digestũ esse.
Veritas enim a quocũq̃ dicta sit: instinctu spiritus sancti dicta intelligit̃: cum deus sal
uator noster per os sanctoꝝ ꝓphetarũ ⁊ Scribentiũ locutus sit. Cuius quidẽ opusculi le
ctio suauis ẽ: ⁊ adeo frugi adeo delectabilis: vt oẽs huius seculi voluptates exuꝑet. Oẽs
q̃ sitientes ⁊ esurientes laute cibet ⁊ saturet. Cum aĩa ipsa spirituali cibo ita alatur: sicut
corpus materiali. Et eo prestãtior est cibus spiritualis: quo dignior corpore aĩa iudicat̃.
Huiusce nempe seculi voluptates post se penitentiam relinquunt: ⁊ illas cõmendat rarior
vsus: ⁊ nulla est syncera voluptas sollicitũq̃ aliquid letis interuenit: inquit Ouidius: Et il
laꝝ finis mors. Spiritualiũ aũt actiones letitiã afferunt: ⁊ gaudium sempiternum. Et ideo
Petro Liechtenstein Coloniẽsi Germano archetypo solertissimo: vt diuinũ hoc opuscu
lum imprimeret suasi: ad sui omniũq̃ christicolarum vtilitatem ⁊ commodum. ¶ Qui
igitur in hoc futuroq̃ euo dies videre bonos cupit: ⁊ perpetuo gaudio perfru: hunc li
bellũ sibi familiarẽ reddat: illiusq̃ doctrinã sequat̃: ⁊ añ oculos ꝓ speculo sibi continue
ꝯstituat. Diu ⁊ felicit̃ Valete pie mẽtes. Venetijs ex Gymnasiolo meo litterario. Octauo
kalendas Maias. M.D.V.

Prime partis moralis compendij. Liber primus incipit: tractans de religione et pertinentib⁹ ad religionem sub infrascriptis quadraginta duobus titulis.

¶De religione ꝛ supstitione: Rŭca prima.

¶Tullius đ natura deoꝝ li. 1. Sanctitas est scientia colendoꝝ deorum. ¶Idē rethoricoꝝ artis veteris lib. 2. c. 9. Religio est virt⁹ que superioris cuiusdā nature: quaꝫ diuinā n otāt curam: cerimoniāqꝫ affert.

¶Seneca declamationū lib. c. 8. Fortuna quos miseros facit: etiā superstitiosos facit

¶Ualerius maximus: lib. 3. ti. de institutis antiquis: Maxilia ciuitas oībus ꝗ per aliquaꝫ religionis simulationē alimēta inertie querūt: clausas portas habet: mendacē ꝛ fucosā supstitionē submouendā eē existimās

¶Cecilius firmian⁹ de beata vita: li. 3. Peccati ꝯsciētia: ꝛ metus pene religiosiorē facit.

¶De magnificētia ꝛ potentia dei. Rŭca. 2.

Iob hystoria. c. 9. Dei ire resistere nemo potest. ¶c. 26 De⁹ ligat aquas ī nubib⁹ suis vt nō erūpāt pariter deorsum. ¶32. c. Inspiratio omnipotentis dat intelligentiā. ¶Job dño dixit 42. c. ꝛ fi. Scio quia omnia potes: ꝛ nulla te latet cogitatio.

¶Psalmista 3. psal. Dñi est salus. ¶Idem 32. psal. Uerbo domini celi firmati sunt: ꝛ spū oris eius oīs virtus eorum. ¶35 ps̄. Judicia dei abyssus multa. ¶43. psalmo Deus nouit abscondita cordis. ¶89. psal. Mille anni ante oculos dei tanꝗ̄ dies hesterna que preterijt. ¶90. ps̄. Locutio ad dauid. Angelis suis mādauit de te vt custodiant te in oībus vijs tuis. In manib⁹ portabūt te ne forte offendas ad lapidē pedē tuū Sup aspidē ꝛ basiliscū ābulabis: ꝛ conculcabis leonē ꝛ draconeꝫ. ¶92. ps̄. Firmauit dñs orbē terre ꝗ nō cōmouebit̄. ¶93. ps̄. Dñs scit cogitationes hominū. ¶101. ps̄ In initio tu dñe terraꝫ fundasti: ꝛ opa manuum tuarum sunt celi. et Celi peribunt tu aūt dñe pmanes: ꝛ oēs sicut vestimentū veterascent. Et sicut opertoriū mutabis eos et mutabunt̄: tu aūt ideꝫ ipse es: ꝛ anni tui nō deficiēt. ¶117. Dñs mihi adiutor: ꝛ nō timebo quid faciat mihi hō. ¶Dñs mihi adiutor: ꝛ ego despiciā inimicos meos. ¶Bonum est ꝯfidere in dño: ꝗ̄ cōfidere in hoīe. ¶Bonū est sperare in dño: ꝗ̄ sperare ī pn̄cipibus. ¶166. ps̄. Domin⁹ soluit cōpeditos: dñs illuminat cecos: dñs erigit elisos. ¶167. ps̄. Dñs operit celū nubibus: ꝛ parat terre pluuiam.

¶Salomon in ꝓuerbijs 21. cap̄. Cor regis in manu domini: quocūqꝫ voluerit inclinabit illud. ¶30. cap̄. ꝛ fi. Omnis sermo dei ignitus. ¶Idem in eccl'iastico. c. 8. Sermo dei potestate plenus est. ¶Ait salomō Intellexi ꝙ oīuꝫ operū dei nullā possit hō inuenire rationē eoꝝ que sunt sub sole. Et quanto plus laborauerit ad querendū: tanto minus inueniet.

¶Regum libro 1 ca. 2. Domini⁹ mortificat et viuificat Domin⁹ pauperem facit ꝛ ditat: humiliat ꝛ subleuat: suscitat de puluere egenum: ꝛ de stercore eleuat pauperē: vt sedeat cum pn̄cipibus: ꝛ soliū glorie teneat. ¶Libro. 3. c. 28. Noscit sol⁹ de⁹ cor filioꝝ hoīuꝫ

¶Paralippomenon li. 1. c. 28 ꝛ pe. Omnia corda scrutat̄ domin⁹: ꝛ vniuersas mentiuꝫ cogitationes intelligit.

¶Ezechiel propheta. 6. ca. Non est demonū diuinatio: sed dei iudicium.

¶Jesus filius sirach: in ecclesiastico. cap̄. 1. Unus est altissimus creator oīpotens: rex potens ꝛ metuēdus nimis: sedens sup thronū sapientie ꝛ dominās deus ¶10. c. In manu dei potestas hominis.

¶Mattheus in euāgelio. 10. c. Apud deuꝫ oīa possibilia sūt. ¶Idē dicit marc⁹. 10. c.

¶ Idem dicit lucas. 18. c.
¶ Lucas in euange. c. 12. Time eũ qui post q̃ occiderit habet potestatem mittere in gehennam.
¶ Ioãnes in euãgel. c. 1. Oĩa per deũ facta sunt: ⁊ sine ipso factũ est nihil. ¶ Idẽ ĩ apocalipsi. c. 2. Ait deus: ego suʒ scrutãs corda ⁊ renes. ¶ Idẽ in ep̃la. 1. c. 3. Maior ẽ dominus corde nostro: ⁊ nouit omnia.
¶ Paulus ap̃lus ep̃la ad hebreos. c. 4. Oĩa nuda ⁊ apta sunt oculis dei. ¶ Prouerbi. vulgare. En poco dhora dio lauora.

¶ De qualitate dei. Rica. 3.

In exodo. ca. 20. Ego sum dominus deus fortis ⁊ zelotes. ¶ Psalmista ps̃. 7. Dñs iudex iustus: fortis ⁊ patiens. ¶ ps̃. 17. Protector est deus oĩum sperantiũ in se. ¶ ps̃. 24. Fundamẽtum est dñs oĩbus timentiũ euʒ. ¶ ps̃. 33. Gustate ⁊ videte q̃m suauis est dñs. ¶ ps. 89. Deus iudex ẽ. ¶ Idẽ ps̃ 74. ¶ ps̃. 85 Tu deus suauis ⁊ mitis ⁊ multe misericordie es oĩbus inuocãtibus te. ¶ ps̃. 91. Rectus dñs deus noster: ⁊ nõ est iniquitas in eo. ¶ ps. 117. Confitemini dño q̃m bonus q̃m in scl̃m mĩa eius. ¶ ps̃. 135. Iustus es dñe: ⁊ rectũ iudiciũ tuũ. ¶ ps. 165. Fidel' dñs in oĩbus verbis suis: ⁊ scũs in oĩbus operibus suis. ¶ Iustus dominus in omnibus vijs suis: ⁊ sanctus in omnibus operibus suis. ¶ ps̃. 166. Deus custodit veritatẽ in seculũ. ¶ Dñs diligit iustos.
¶ Phylon vel filemõ. li. sapiẽtie. c. 15. Tu deus noster suauis ⁊ verus es: patiens ⁊ cũ misericordia disponens omnia.
¶ Ioãnes in euãgelio. c. 1. Deuʒ nemo vidit vnq̃. ¶ 10. c. ait iesus: Ego sũ pastor bonus ¶ c. 11. Dixit iesus: Ego sũ resurrectio et vita. ¶ c. 14. dixit iesus: Ego sũ via veritas ⁊ vita. ¶ Idem ĩ ep̃la. 1. c. 4. Deus charitas ẽ
¶ Paulus apostolus: epistola ad romanos c. 3. Est autem deus vera x: omnis auteʒ hõ mendax. ¶ c. 13. Que a deo sunt ordinata sunt. ¶ Idem epistola. 1. ad corinthios. c. 10. Fidelis deus est.
¶ Boetius de consolatione: libro. 4. ca. 9. ¶ Quãuis cãm tante dispositionis ignores: quoniam tamen bonus mundum rector temperat recte fieri cuncta ne dubites ¶ 11. ca. Et si nobis fatalem ordinem minime considerare valentibus confusa omnia conturbataq̧ videant̃: nihilominus tamẽ suus modus ad bonũ dirigens cuncta disponit. ¶ Naturarum omniũ proditor deus idem ad bonum dirigens cũcta disponit.

¶ De munere diuino. Rica. 4.

Psalmista. Psal. 36. Apud dñm gressus hominis dirigentur. ¶ 83 ps̃. Gratiam ⁊ gloriam dabit dominus. ¶ 117. ps̃. Lapidem quem reprobauerunt edificantes: hic factus est ĩ caput anguli. A domino factum est istud: hoc est mirabile in oculis nostris. Hec est dies quam fecit dominus: exultemus ⁊ letemur in ea. ¶ 147. ps. Nisi dominus custodierit ciuitatem: frustra vigilat qui custodit eã. Dominus dat escaʒ vniuerse carni. ¶ 166 ps̃. Dñs dat escam esurientibus.
¶ Salomon in prouerbijs. c. 3. Habe fiduciaʒ in dño ex toto corde: ⁊ ne initaris prudentie tue: in omnibus vijs tuis cogita illuʒ ⁊ ipse diriget gressus tuos. ¶ 16. c. Cor hominis disponet viam suam: sed domini est dirigere gressus eius. ¶ A dño diriguntur gressus viri: quis autem hominũ intelligere potest viam suam. ¶ 21. c. Cor regis in manu dñi: quocũq̧ voluerit ĩclinabit illud
¶ Paralipomenon: lib. 2. c. 25. Dei est adiuuare ⁊ in figura vertere.
¶ Ioannes in euangelio. c. 6. Ait iesus: Nemo potest venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit euʒ. ¶ 14. c. Nemo venit ad patrem nisi per me.
¶ Lucas in actibus apostolorum. c. 8. Cum vidisset simon magus quia per impositioneʒ manus apostolorum daretur spiritus sanctus: obtulit eis pecuniam dicens: date mihi hãc potestatem: vt cuicũq̧ imposuero manus:

accipiat spiritum sanctū. Petrus autem dixit ad eum pecunia tua sit tecū in pditionē qm̄ donū dei existimasti pecunia possideri.

¶ Jacobus apl's epl'a vnica c. 1. Omne datum optimū ⁊ omne donū perfectū desursū est: descendens a patre luminum. ¶ 3. cap. Que desursum est sapientia: primū quidē pudica est: deinde pacifica: modesta: suadibilis: bonis consentiēs: plena misericordia: ⁊ fructibus bonis iudicās sine simulatiōe.

¶ Paulus apostolus epl'a pma ad corinth. ca. 15. Gratia dei sum id quod sum. ¶ Idē epistola ad ephesios. ca. 2. Gratia estis saluati per fidem: ⁊ hoc non ex vobis. Dei donum est non ex operibus. ¶ Idem epistola. 2. ad corinthios. c. 3. Sufficiētia nostra ex deo est. ¶ Idē epistola ad hebreos. c. 4. Adeamus cum fiducia ad thronū gratie: vt misericordiā consequamur: ⁊ gratiā inueniamus in auxilio opportuno.

¶ Augustinus in epigramatibus prosperi: ca. 27. Nemo est tam eruditus: nemo tam doctus qui supna illustratione non egeat.

¶ Cassiodorus epistolarū li. 9. ca. 24. Deo auctore omnia prosperant. ¶ 25. c. ⁊ fi. Ad oīa redditur habilis quem imbuit doctrina celestis. ¶ Libro. 10. c. 1. Deus conseuit casus asperos in prospera cōmutare. ¶ 31 c. Omnis prouectus ad deitatis est munera referendus: nec aliquid constat esse bonū: nisi qd̄ ab ipso dignoscit̄ esse collatum.

¶ Gualterius d̄ castellione libro. 2. Parcite victores ingrati viuere summo victori vires: sceptrum diadema triumphus: diuitias dare qui potuit auferre valebit.

¶ De retributione dei Rica. 5.

Iob hystoria. 34. c. Opus hominis reddet ei deus: et iuxta vias singulorū restituet.

¶ In genesi. c. 4. Nonne si bene egeris recipies.

¶ Psalmista. 61. ps. Deus reddet vnicuiqz iuxta opera sua. ¶ 149. ps. Dn̄s iustus cōcidet ceruices peccatorum.

¶ Salomon in puer. c. 16. Cum placuerint dn̄o vie hoīs inimicos quoqz suos conuertet ad pacem. ¶ Idē in eccl'iaste. c. 9. Qui in vno peccauerit multa bona perdet.

¶ Regū li. 1. c. 26. Deus retribuet vnicuiqz sm̄ iustitiam suā ⁊ fidem.

¶ Hieremias ppheta in li. pphetiarū c. 32. ¶ Oculi dei apti sūt sup oēs vias filiorū adā vt reddat vnicuiqz sm̄ vias suas ⁊ sm̄ fructū adinuentionis eius.

¶ Jesus filius sirach: in eccl'iastico. c. 1. Deus prebet sapientiam diligentibus se. ¶ 18. ca. Merces dei manet in eternum.

¶ Mattheus in euangelio. 16. c. ¶ Filius hominis venturus est in gloria pr̄is sui cū āgel' suis: ⁊ tūc reddet vnicuiqz sm̄ opera eius.

¶ Marcus in euāgelio. c. 4. In qua mensura mēsi fueritis: remetietur vobis.

¶ Joānes ī apoc. c. 2. Ait deus: dabo vnicuiqz vestrū sm̄ opa vestra. ¶ 22. ⁊ fi. Ait deus: Uenio cito ⁊ merces mea mecū est reddere vnicuiqz sm̄ opera sua

¶ Paulus apl's epl'a. 1. ad corinth. 3. Unusquisqz ppriā mercedē accipiet sm̄ suū laborē. ¶ 13. c. Siqs ignorat ignorabit̄. ¶ Idē epl'a ad ephe. c. 6. ⁊ fi. Unusquisqz quodcūqz bonum fecerit: hoc percipiet a domino

¶ Cassiodorus epl'arū: li. 10 c. 16. Remunerator est bonorū omnium deus

¶ De iustitia ⁊ iudicio dei Rica. 6

Iob hys. c. 5. Deus ponit hūiles in sublime: ⁊ merētes erigit sospitate. ¶ Deus dissipat cogitationes malignorū ne possint īplere manus eorū qd̄ ceperāt. ¶ Dn̄s apphēdit sapiētes in astutia eorū ⁊ cōsilium prauorū dissipat. ¶ 34. c. Opus hoīs reddet ei deus ⁊ iuxta vias singulorū restituet. ¶ Deus regnare facit hypocritā pter peccata populi.

¶ In genesi. c. 4. Nōne si bn̄ egeris recipies: si aūt male: statim in foribus peccatū aderit

¶ Psal. 5. ps. Nō deus volēs iniqtatē tu es. ¶ 7. ps. Dn̄s iudex iustus fortis ⁊ patiens. ¶ 18. Judicia dn̄i vera iustificata in semetipsa. Desiderabilia sup aurū ⁊ lapidē pciosum multū: ⁊ dulciora super mel ⁊ fauum.

¶49.ps. De⁹ iudex ē. Idez ps.74.¶61 ps. Deus reddet vnicuiqꝫ iuxta opera sua. ¶91.ps. Rectus dñs deus noster: ⁊ nō ē iniquitas in eo. ¶102.ps. Faciens est mi sericordias dñs: ⁊ iudiciū oībus iniuriā pa-tiētibus. ¶118.ps. Justus es dñe: ⁊ rectū iudiciū tuū. ¶149.ps. Dñs iustus conci-det ceruices peccatoꝝ. ¶160.ps. Faciet dñs iudiciū inopis ⁊ vindictaꝫ pauperum. ¶142.ps. Dauid. Non intres in iudiciuꝫ cū seruo tuo: qꝛ non iustificabit in conspe-ctu tuo oīs viuens ¶165.ps. Justus dñs in oībus vijs suis: ⁊ scūs in oīb⁹ opib⁹ suis. ¶166.ps. De⁹ fac iudiciū iniuriā patiētib⁹

¶Salomon in ꝓuerbijs.ca.5. Respicit do-minus vias hominis: ⁊ oēs gressus illi⁹ con siderat. ¶11. Nō ꝓderūt diuitie in die vl tionis. Justitia aūt liberabit a morte. ¶15 c. Jn omni loco oculi dñi ꝯtēplant bonos ⁊ malos. ¶Infernus ⁊ ꝑditio coram dño: quāto magis corda filioꝝ hominū. ¶16. c. Oēs vie hominū patēt ocul' dñi. ¶22.c. Non facies violentiā hoī paupi qꝛ pauper est: neqꝫ conteres egenū in porta: qꝛ dñs iu-dicabit causaꝫ eius. ¶29.c. A dño iudiciuꝫ egredit singuloꝝ. ¶Idem in eccl'.c.3. Ju-stū ⁊ impiū iudicabit dñs. ¶12.⁊ fi. Cun-cta que fiūt adducet dñs in iudiciuꝫ pro oi ertato: siue bonū siue malū sit.

¶Regum.lib.1.ca.26. Deus retribuet vni cuiqꝫ ſm iustitiā suam ⁊ fidem.

¶Paralipomenon. lib.2.cap.19. Non est apud deuꝫ iniquitas: nec ꝑsonarū acceptio: nec cupido munerum.

¶Esaias propheta.ca.31. Consurget deus contra domū pessimorum: ⁊ contra auxiliū operantium iniquitatem.

¶Hieremias ꝓpheta in lib. ꝓphetiarū.c.23 Ego visitabo vos sup malitiam studiorum vestroꝝ ait dominus. ¶29.cap. Ego sum iudex ⁊ testis dicit dñs. ¶33.c. Oculi dei apti sunt sup oēs filias filioꝝ adam: vt red-dat vnicuiqꝫ ſm vias suas: ⁊ ſm fructū ad-inuentionem eius.

¶Ezechiel propheta.cap.18. Cum auerte-rit se iustus a iustitia sua ⁊ fecerit iniquita-tē ⁊ morieť i eis ī iniustitia sua quā opt⁹ ē: morieť: ⁊ cū auerterit se ipi⁹ ab iniqtate sua quā opat⁹ est ⁊ fecerit iudiciū ⁊ iustitiā: ipse aīaꝫ suā viuificabit. ¶Unūquēqꝫ iuxta vi as suas iudicabo ait dñs deus. ¶33.c. Ju stitia iusti nō liberabit eū in quacunqꝫ die peccauerit: ⁊ impietas ipij nō nocebit ei. Jn quacūqꝫ die ꝯuersus fuerit ab ipietate sua.

¶Jesus filius sirach in eccl'iaco.ca.7. Non te iustifices ante deum: qm̄ agnitoꝛ cordis ipse est. ¶c.15. Deus abinitio constituit hominē: ⁊ reliquit illū in manu consilij sui. ¶Adiecit mādata ⁊ ꝑcepta sua. Si volue-ris mādata ꝯseruare: ꝯſuabūt te ⁊c. ¶Ap-posuit tibi aquā ⁊ ignē: ⁊ qđ volueris porri ge manū tuā: aū hominē vita ⁊ mors: bonū ⁊ malū qđ placuerit ei dabitur ei.

¶Ouidius metamorph. lib.13. Aspiciunt oculi superi mortalia iustis.

¶Marcus in euāgelio.c.4. Jn qua men-sura mēsi fueritis: remetieť vobis. ¶c.12. Omni cui multū datū est: m'ltuꝫ q̄reť ab eo.

¶Paulus apl'us epl'a ad Romanos.cap.2. Non est personaruꝫ acceptio apud deum. Idē ad ephesios c.fi.cap.14. Unusquisqꝫ vestrū pro se rationeꝫ reddet deo. Nō ergo amplius inuicē iudicemus. Sꝫ hic iudicare magnitudine ponatis offendibulum fratri vel scandalum.

¶Lex autē.tit. de monachis.§.hinc nobis. Quantuꝫ ad dei cultum non est masculus neqꝫ femīa: neqꝫ liber: neqꝫ seruus: oēs eniꝫ in christo vnā mercedē percipiūt.

¶Auctoꝛ: li. de formula: honeste vite.cap.6: ⁊ fi. quod est epilogus. Jn regno dei nō est distinctio quis esset in seculo laicus aut cle ricus: diues aut paup: iunioꝛ aut senioꝛ: ser-uus aut dñs: sed vnusquisqꝫ ſm meritum boni operis ꝑpetuo coronabitur gloria.

¶Augustinus in epigramatibus Prosperi: 92.cap. Nullo modo iudicijs hominum cōparanda sunt iudicia dei: quē non est du bitandū esse iustum: etiā quādo facit qꝫ ho-minibus videať iniustum.

¶ Boetius de consolatione. li. 4. c. 9. in fine. Quãuis causaꝫ tãte dispositionis ignores: tñ qm̃ bonus mundũ rector tẽperat recte fieri cuncta ne dubites.

¶ De misericordia ꝛ clementia dei. Rica. 7.

Psalmista. Misericordia dñi plena est terra. ꝑ Idẽ in. 136. ps̃. Oculi dñi sup timẽtes eum: ꝛ in eis qui sperãt sup mĩa ei⁹. ꝑ 83. ps̃. Misicordiã ꝛ veritatẽ diligit deus. ꝑ 84. ps̃. Misicordia ꝛ veritas obuiauerũt sibi: iustitia ꝛ pax osculate sunt. ꝑ 102. ps̃. Misericordia dñi ab eterno: ꝛ vsq; in eternũ sup timentes eum. ꝑ 117. ps̃. Cõfitemini dño qm̃ bon⁹ qm̃ ĩ seculũ mĩa eius. ꝑ 167. ps̃. Beneplacitũ est dño sup timentes eum: ꝛ in eis qui sperant super misericordia eius.

¶ Paralipomenon li. j. c. 21. Cum venisset ga d angelus ad dauid: dixit ei: Hec dĩc dominus: Elige qđ volueris: aut tribus annis pestilentiã: aut tribus mensibus fugere hostes tuos: ꝛ gladium eoꝝ nõ posse euadere: aut tribus diebus gladiũ dñi ꝛ mortẽ versari in terra: ꝛ angelũ dñi interficere in vniuersis finibus isrl̃. Nũc igit̃ vide quid respõdeã ei qui me misit. ꝑ Et dixit dauid ad gad: Ex oĩ parte me angustie premũt. Sed melius mihi est vt incidã in manus dñi: q: multe sunt miserationes eius: q̃ in manus hominũ. Misit g̃ dñs pestilentiaꝫ in israel.

¶ Hieremias ꝓpheta in li. lamenta. c. 3. Si abiecerit dñs ꝛ miserebit̃ ẜm multitudineꝫ miserationum suarum.

¶ Jesus filius sirach in eccl̃iastico. c. 5. Nõ adijcias peccatũ sup peccatũ: ꝛ ne dicas miseratio dei magna est: multitudini peccatoꝝ meoꝝ miserebit̃ ꝑ 17. Q̃ magna mĩa dñi ꝛ ꝓpitiatio illius cõuertentibus ad se. ꝑ 18. c. Quis adijciet enarrare misericordiã dei.

¶ Pilon vel philemon li. sapiẽtie. c. 15. Tu deus noster suauis ꝛ verus es: patiẽs cum misericordia disponẽs omnia.

¶ Mattheus in euãg. c. 5. Beati misericordes: qm̃ ipsi miseri cordiã consequentur.

¶ De charitate seu dilectiõe ꝛ odiositate dei ad hominẽ. Rica. 8.

Iob hystoria. cap. 3. Multo minora exigeris a deo q̃ meretur iniquitas tua.

¶ Psamista ps̃. 5. Odisti oẽs qui operantur iniquitatem. ꝑ Uirum sanguinum ꝛ dolosum abominabitur deus. ꝑ 33 ps̃. Oculi dñi super iustos: ꝛ aures ei⁹ in p̃ces eoꝝ. ꝑ 83. ps̃. Misericordiã ꝛ veritatẽ diligit de⁹. ꝑ 166. ps̃. De⁹ diligit iustos.

¶ Salomon in ꝓuer. c. 8. Sex sunt q̃ odit dñs: ꝛ septimũ detestat̃ aĩa eius. Oculos sublimes: linguã mendacẽ: manũ effundentis inoxiũ sanguinẽ: coꝛ imaginãs cogitationes pessimas: pedes veloces ad currenduꝫ in malũ. Proferentẽ mendacia: testẽ fallacẽ ꝛ eũ qui seminat inter fratres discordias. ꝑ 15. c. Qui sequit̃ iustitiã diligit̃ a domĩo ꝑ Aboĩatio dñi cogitationes male. ꝑ Lõge est dñs ab impijs: ꝛ orationes iustoꝝ exaudiet. ꝑ 17. c. Qui iustificat ipiũ ꝛ qui dãnat iustũ: aboĩabilis est vterq; apud dominum.

¶ Ezechiel ꝓpheta. c. 18. Nũquid volũtatis mee est mors impij dicit dñs deus ꝛ nõ cõuertat̃ a vijs suis et viuat. ꝑ 33. cap̃. Nolo mortem impij: sed vt conuertatur impius a via sua ꝛ viuat.

¶ Regũ li. 2. c. 14. Non vult deus perire animã: sed retractat cogitãs ne penitus pereat qui abiectus est.

¶ Tullius in oratione ꝓ. s. ligario. Homĩes ad deos nulla re propius accedunt q̃ salutem hominibus dando.

¶ Joãnes in apocalipsi. c. 3. Ait deus: Sto ad ostiuꝫ ꝛ pulso: siquis audierit vocẽ meã ꝛ aperuerit ianuã: introibo ad illũ ꝛ cenabo cũ illo ꝛ ille mecũ. ꝑ Idẽ in euãgel. c. 3. Sic dilexit deus mundũ vt filiũ suũ vnigenituꝫ daret: vt oĩs qui credit in eũ nõ pereat: sed habeat vitã eternã. Non enĩ misit deus filium suũ in mundũ vt iudicet mundũ: sꝫ vt saluet̃ mundus per ipsum. ꝑ 15. ca. Ait iesus: Si p̃cepta mea seruaueritis: manebitis

in dilectione mea.

¶ Petrus apl's epl'a 2.c.3.& fi. Domin⁹ patienter agit ꝓpter nos: nolẽs aliquẽ perire: sed oẽs ad penitentiã reuerti.

¶ Paulus apl's epl'a ad romanos.c.8. Quicũq; spũ dei agunt̃: hi sunt filij dei.

¶ Cassiodor⁹ epl'ar li.8.c.26. Quos supna ꝓtegũt felices aduersa hr̃e non pñt.

¶ Prouerb. vulgar. A chi dio vol bien: dormãdo ieuen. A chi dio vol male: elge tole el seno. A chi dio vol male le piegore ge da de dente.

¶ De mundana flagellatione & tẽtatione dilector dei. Rrica. 9.

In Iob hystor.c.5. De⁹ ponit humiles in sublime: & merẽtes erigit sospitate. Beatus hõ qui corripit̃ a deo. Increpationẽ ḡ dñi ne reprobes quia ipse vulnerat & medetur: percutit & manus eius sanabunt.

¶ Salomon in ꝓuer.c.3. Disciplinã dñi ne abijcias: nec deficias cum ab eo corriperis: quẽ enim diligit dñs corripit: & quasi pater in filio cõplacet sibi.

¶ Tobie hystor̃. Hoc ꝑ certo habet oĩs qui colit deũ: quia vita eius si in ꝓbatione fuerit coronabitur.

¶ Jesus fili⁹ sirach in eccl'iastico.c.33. Timenti deũ nõ occurrẽt mala: sʒ interꝑtatiõe de⁹ illũ ↄseruat & liberat a malis. ¶ ca.27. Hoĩes iustos ꝓbat tẽtatio iubilationis. ¶ c.31. Infirmitas grauis sobriã facit aĩam.

¶ Matth. in euãg.c.5. Bti q̃ ꝑsectionẽʒ patiunt̃ ꝓpt̃ iustitiã: qm̃ ipsor ẽ regnũ celor.

¶ Jacobus apl's epl'a.67.c.1. Btũs q̃ suffert tẽtationẽ qm̃ cũ cõꝓbatus fuerit accipiet coronã vite: quã ꝓmisit ds diligẽtib⁹ se

¶ Joãnes ĩ apocalipsi.c.3. Ego quos amo arguo & castigo.

¶ Paulus apl's epl'a ad romanos.c.5. Tribulatio patientiã operat̃: patiẽtiã aũt ꝓbationẽ. ¶ 8.c. Existimo ꝙ nõ sunt condigne passiones huius tẽporis ad futurã gloriaʒ. ¶ Idem apl's epl'a ꝑma ad corinthios.c.10 Fidelis deus est qui non patiet̃ vos tẽtari supra id quod potestis. sed faciet cũ tẽtatione etiã ꝓuentũ vt possitis sustinere. ¶ Idẽ apl's epl'a ad corinth.2.c.13. Uirtus in infirmitat perficit̃. ¶ Idem apl's epl'a ad hebreos.c.12. Quẽ diligit deus castigat: flagellat aũt oẽm filiũ quem recipit.

¶ Gregorius in pastorali.c.51. De spe eterne hereditatis gaudiũ sumãt quos aduersitas vite tꝑalis humiliat: qꝛ nisi saluãdos ĩ ꝑpetuũ cerneret erudiẽdos sub disciplĩe regimine diuina dispensatio nõ frenaret.

¶ Isidorus soliloquior: li.j.c.4. Semꝑ de⁹ hic vulnerat: quos ad salutẽ ꝑpetuã ꝑparat

¶ De charitate hoĩs ad deũ. Rrica. 10.

In exodo. ca.20. Ego sum dominus deus fortis & zelotes visitans iniquitatẽ patrũ in filios in tertiaʒ & quartã generationẽ eor qui oderũt me: & faciens misericordiã ĩ milia his qui diligũt me & custodiunt precepta mea.

¶ In leuico.c.4. Qui maledixerit & blasphemauerit nomẽ dñi: morte moriat̃: lapidib⁹ opprimet eũ oĩs multitudo populi.

¶ Moyses in deuterono.c.6 Diliges deuʒ tuum ex toto cordetuo: & ex tota aĩa tua: et ex tota fortitudine tua.

¶ Psalmista.33.ps̃. Gustate & videte qm̃ suauis est dñs. ¶ 36.ps̃. Delectare in dño: & dabit tibi petitiones cordis tui. ¶ Reuela dño viam tuã: & spera in eo. Subditus esto dño: & ora eum. Apud dñm gressus hoĩs dirigent̃: & viam eius volet. Cuʒ ceciderit nõ collidet̃: quia dñs supponit manum suam. ¶ 49.ps̃. Imola deo sacrificiũ laudis. ¶ 54 ps̃. Jacta in domino curã tuã: & ipse te enutriet. ¶ 96.ps̃. Qui diligitis dñm odite malum. ¶ 136.ps̃. Paratus sum & non sum turbatus: vt custodiã mandata tua. ¶ 149 ps̃. Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalũ. ¶ 176.ps̃. Custodit dñs omnes diligentes se: & omnes peccatores disperdet.

¶ Regum li.1.c.2. Quicũq; honorificauerit me: glorificabo eum: qui autem contem

nunt me: erunt ignobiles.

¶ Tobie hysto.ca.4. Omnibus diebus vite tue in mente habe dominum.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiastico.c.j. Deus prebet sapientiam diligentibus se. Dilectio dei honorabilis sapientia. Qui diligit deuz exorabit pro peccatis: et cõtinebit se ab illis: et in oratione dierum exaudietur.

¶ Mattheus in euangelio.c.6. Non potestis do seruire et mamone. ¶ Idẽ lucas.16.c. Qui amat patrẽ et matrẽ plus q̃ me: non est me dignus. Et q̃ amat filiũ aut filiaz super me: non est dignus me. ¶ c.31. Qui nõ est mecum contra me est. Ubi sunt duo vel tres congregati in noĩe meo: sum in medio eorum. ¶ 19.c. Omnis qui reliquerit domum vel fratres: aut sorores: aut patrez aut vxorem: aut matrem: aut filios: aut agros, propter nomen meum: centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. ¶ Idem lucas in euangelio.c.18. ¶ c.22. Diliges deum ex toto corde tuo: et ex tota aĩa tua: et ex tota mente tua: hoc est primũ et maximũ mandatum. Secundum autem simile est huic. Et diliges proximũ tuum sicut teipsuz. In his duobus mãdatis tota lex pendet et pphete.

¶ Joannes in euangelio.ca.14. Si diligitis me mandata mea seruate. Qui habet mandata mea et seruat ea: ille est qui diligit me. Qui diligit me diligitur a patre meo: et ego diligam eum: et manifestabo ei meipsum.

¶ Jesus dixit: Siquis diligit me sermonez meum seruabit: et pater meus diliget eum: et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Qui nõ diligit me sermones meos non seruat. Ait iesus discipulis suis qñ morti appropinquabat. Non turbetur cor vestrum neq3 formidet: audiuistis quia dixi vobis: vado et venio ad vos: si diligeretis me gauderetis vtiq3: quia vado ad patrẽ ¶ 15.c. Ait iesus discipulis suis: Manete in me et ego in vobis. Sicut palmes nõ potest facere fructum a semetipso nisi manserit in vite: Sic nec vos nisi in me mãseritis. Ego sum vitis vos palmites: qui manet in me et ego in eum: hic fert fructũ multum: quia sine me nihil potestis facere. Siquis in me non manserit mittetur foras sicut palmes et arescet: et colligent eum et in ignem mittent et ardet. Si manseritis in me et verba mea in vobis manserint: quodcũq3 volueritis petetis et fiet vobis. Ait iesus: si precepta mea seruaueritis manebitis in dilectione mea.

¶ Jacobus apostolus epl'a vnica.c.2. ¶ Quicunq3 totã legem obseruauerit: offenderit autẽ in vno factus est omniũ reus.

¶ Johannes apostolus et euãgelista epistola primi.c.4. Siquis dixerit: diligo deum et fratrem suum oderit: mendax est. Hoc mãdatum habemus a deo: vt qui diligit deuz diligat et patrem suum. ¶ c.5. et fi. Hec est charitas dei vt mandata eius custodiamus

¶ Paulus apostolus epistola ad romanos cap'lo.8. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. ¶ Idem apostolus epistola.j. ad corinthios.c.10. ¶ Non potestis mense domini participes esse vt mense demoniorum. ¶ Idem epistola ad timotheuz c.j. Finis precepti est charitas de corde puro et conscientia pura et fide non ficta.

¶ Auctor li. de for. hoñ. vite.ca.5. Amabis deum si illum in hoc imitaberis vt velis omnibus prodesse nulli nocere: et tunc te iustum virum appellabunt omnes. Sequentur venerabũtur et diligent: sicq3 merito iustus appellaberis.

¶ De verbo dei et exauditione eius. Rica. 11.

In leuitico. ca.26. et penulti. Si in preceptis meis ambulaueritis et mandata mea custodieritis et feceritis ea: dabo vobis pluuias temporibus suis: et terra germinet germen suũ et pomis arbores replebuntur: apprehendet messiuz tritura vindemiã: et vindemia occupabit sementem: et comedetis panem vestrũ in saturitate: et absq3 pauore habitabitis in terra vr̃a: dabo pacẽ in finibus vestris dormietis: et nõ erit qui exterreat. Auferam malas bestias: et

gladius nõ trãsibit terminos vestros: psequimini inimicos vr̃os ⁊ corruẽt corã vobis.
¶ Moyses in deuteronomio.c.5. Non declines neq₃ ad dexterã neq₃ ad sinistrã: s₃ p viã quã pcipit vobis dñs deus ambulabitis: vt viuatis: ⁊ bene sit vobis ⁊ pcellentur dies in terra portionis vestre. ☞8.c. Nõ in solo pane viuit hõ: s₃ ex omni verbo quod egreditur ex ore dei.
¶ Psalmista.102.ps̃. Justitia dñi in filios filioꝝ his qui seruant testamentum eius: et memores sunt mandatoꝝ ipsius ad faciendũ ea. ☞125.ps̃. locutio ad deũ: Parat⁹ sũ ⁊ nõ sum turbatus: vt custodiã mãdata tua ☞145.ps̃. Pax multa diligẽtibus legẽ tuã dñe: ⁊ nõ est illis scandalum.
¶ Salomon in puer.c.30.⁊ si. Dis ſmo dei ignitus. ☞ Jdẽ in eccl'iastice.c.8. Sermo dĩ potestate plenus est.
¶ Marcus in euãgel'.c.3. Celũ ⁊ terra trãsibunt: verba aũt mea nõ transibũt: ait iesus: ☞ Jdem dicit lucas in euãge.c.21.
¶ Lucas in euã.c.10. Jesus intrauit ĩ q̃dã castellũ: ⁊ mulier q̃dã martha noĩe excepit illũ in domũ suã: ⁊ huic erat soror noĩe maria: que etiam sedẽs secus pedes dñi: audiebat verbũ illius: martha aũt satagebat circa frequẽs ministeriu₃: que stetit ⁊ ait: Dñe non est tibi cure q̃ soror mea reliquit me solã ministrare: dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondẽs dixit illi dñs: Martha martha sollicita es ⁊ turbaris erga plurima: porro vnũ est necessariũ. Maria optimã partem elegit que nõ auferet̃ ab ea. ☞c.11. Beati qui audiũt verbũ dei ⁊ custodiũt illud. ☞ Ait iesus: Uobis legislatoribus vhe quia oneratis hoĩes onerib⁹ que portari nõ pñt: ⁊ ipsi vno digito vr̃o nõ tãgitis sarcinas.
¶ Joãnes in euãge.c.8. Qui est ex deo verba dei audit. ☞ Ait iesus: Si quis sermone₃ meũ seruauerit: mortẽ nõ gustabit ĩ eternũ. ☞c.10. Ait iesus: Si mihi nõ vultis credere operibus credite.
¶ Paulus apl's epl'a ad romanos.c.2. Non auditores legis iusti sunt apud deũ: sed factores legis iustificabunt̃. ☞ Jdem epistola ad timotheũ.c.j. Finis p̃cepti est charitas d̃ corde puro: ⁊ ↄscientia bona ⁊ fide non ficta. ☞ Jdem epl'a ad hebreos.c.4. Uiuus ẽ sermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior oĩ gladio ancipiti.

¶ De timore dei. Rica.12.

Job hystoria ca.28. Timor domini ipse est sapiẽtia.
¶ Moyses in deuteronomio.ca.6. Timeas dñm deũ tuũ: ⁊ custodias mandata ⁊ precepta eius.
¶ Psalmista.2.ps̃. Seruite dño in timore: ⁊ exultate ei cu₃ tremore. ☞28.ps̃. Firmamentũ est dñs timentibus eum. ☞32.ps̃. Oculi dñi sup timẽtes eũ. ☞84.ps̃. Prope timẽtes deũ salutare ipsius. ☞102.ps̃. Misericordia dñi ab eterno: ⁊ vsq₃ in eternũ sup timẽtes eũ. ☞110.ps̃. Jnitiũ sapientie timor dñi. ☞111.ps̃. Beatus vir qui timet dñm. ☞148.ps̃. Beati oẽs qui timent dñm: qui ambulant in vijs ei⁹. ☞165. Uoluntatẽ timentiũ se faciet ⁊ depcationẽ eoꝝ exaudiet ⁊ saluos faciet eos. ☞167.ps̃. Beneplacitũ est dño sup timentes eum.
¶ Salomon in puerb.c.3. Time deum ⁊ recede a malo. ☞ Timor dñi odit malu₃: arrogantiã ⁊ supbiã ⁊ viã prauã: ⁊ os bilingue detestat̃. ☞15.c. Timor dñi disciplĩa sapiẽ ☞16.c. Timore dñi decliat a malo. ☞c.24 Time dñm fili mi ⁊ regem. ☞ Jdẽ in eccl'iastico.cap̃.7. Qui timet dñm nihil negligit. ☞12.c.⁊ si. Deũ time ⁊ mandatũ eius obserua: hoc est enim omnis homo.
¶ Tobie hysto.cap̃.4. Multa bona habebimus si timuerimus deũ: ⁊ recesserimus ab oĩ pctõ ⁊ fecerimus bñ. ☞ Socrates ĩ exhortationib⁹.c.2. circa pñci. Deũ quidẽ verere.
¶ Jesus filius sirach in eccle.c.j. Timor dñi glĩa ⁊ gl'iatio ⁊ letitia ⁊ corona exultatiõis. Timor dñi delectabit cor: ⁊ dabit letitia₃ et gaudiũ ⁊ longitudinẽ dierũ. ☞ Timẽti dñm bñ erit in extremis: ⁊ in die defunctiõis sue benedicet̃. ☞ Timor domini sciẽtie religiositas: custodiet ⁊ iustificabit cor. ☞ Timenti

deū bene erit: & in dieb⁹ ↄsūmationis illius benedicet. ℣ Corona sapiētie timor dñi replēs pacē & salut| fructū. ℣ Timor dñi expellit pctm̄. ℣ Qui timet dñm: honorat parentes & q̄si dñis suiet is qui se genuerūt. ℣ 7. c. In tota aīa tua time deū: & sacerdotes illius sacrifica. ℣ 33. c. Timēti deū nō occurrent mala:: sed in tētatione illū de⁹ ↄsuat: & liberat a malis. ℣ 25. ca. Timor dei initium dilectionis eius.

℄ Lucas in euāge. c. 21. Timete eū qui postq̄ occiderit habet ptātē mittere in gehēnā.

℄ Petrus apl's epl'a. j. Deum timete.

℄ Augustinus in epigramatibus ꝓspi. c. 71 De⁹ sic timed⁹ ē vt ab ipo fugiat ad ipsū.

℄ Cassiodorus epl'ar li. 9. ca. 25. Semꝑ bñ gerit si celestis metus humanis morib⁹ apponit: hinc etenim virtutū oīum sumitur agnitio: hinc sapia veritatis sapore cōditur

℄ De querēdo & adeūdo deū. Rica. 13.

Psalmista. 9. ps. Nō dereliq̄sti q̄rētes te dñe. ℣ 33. ps. Inq̄rētes deū nō minuent oī bono. ℣ 36. ps. Delectare in dño: & dabit tibi petitiōes cordis tui. ℣ 68. ps. Querite dominum: & viuet aīa vr̄a. ℣ 104. ps. Querite dñm & ↄfirmabimī

℄ Paralipomenō li. j. ca. 28. Si q̄sieris dñm inuenies: si aūt dereliq̄ris eum ꝓijciet te in eternū. ℣ Libro. 2. c. 15. Si q̄sierit| deū inuenietis: si aūt dereliq̄ritis eū: derelinq̄t vos.

℄ Hieremias ꝓpheta in li. ꝓphetar. ca. 29. Cum quesieritis me in toto corde vestro inueniar a vobis: ait dominus.

℄ Jesus filius sirach in eccl'. c. 2. Deus ꝓtector est oībus exquirētibus se in veritate.

℄ Pylon. li. sapie. c. j. Sentite de domino: ī bonitate: & in simplicitate cordis q̄rite illū: qm̄ inuenit ab his qui nō tētant illū: apparet aūt illis qui fidē habent in illum.

℄ Matth. in euangel'. c. 7. Querite & inuenietis: pulsate & aperietur vobis. ℣ Idem dicit lucas in euangel'. c. 11.

℄ Joānes in euangel'. c. 6. Ait iesus: Eū qui venit ad me non eijciam foras.

℄ Jacobus apl's in epl'a vnica. c. 4. Appropinquate deo: & appropinquabit vobis.

℄ Paulus apl's: epl'a ad hebreos. c. 4. Adeamus cū fiducia ad thronū grē: vt mīa ↄseq̄mur: & grā inueniam⁹ in auxilio opportūo

℄ Boetius de ↄsolatione li. 3. c. 17. Ut platoni placet in minimis quoq3 rebus diuinū debet auxiliū iplorari. Inuocandū censeo rerū oīum patrē: quo pretermisso: nullū rite fundatur exordium.

De spe atq3 desperatione hominis ad deum. Rica. 14.

Psalmista. 17. ps. Protector ē deus omniū sperantiū ī se. ℣ 31. ps. Sperantē in dño: misericordia circūdabit. ℣ 32. ps. Oculi dñi in eis qui sperāt super misericordia eius. ℣ 33. ps. Beat⁹ vir qui sperat in domino. ℣ 36. ps. Spera ī domino & fac bonitatē. ℣ Reuela domine viā tuā: & spera in eo. ℣ Domin⁹ saluabit iustos qui sperauerūt in eo. ℣ 39. ps. Beatus vir cuius est nomē dñi spes eius: & nō respexit in vanitates & insanias falsas. ℣ 83. ps. Beatus hō qui sperat in deo. ℣ 117. ps. Bonū est ↄfidere in dño q̄ ↄfidere in homine. Bonū est sperare in dño q̄ sperare in ꝓncipibus. ℣ 167. ps. Beneplacitū est dño in eis qui sperāt super misericordia eius.

℄ Salomon in ꝓuerb. c. 3. Habe fiduciā in toto corde tuo: & ne ī nitaris prudentie tue: in oībus vijs tuis cogita illū: & ipse diriget gressus tuos. ℣ 16. c. Qui ī domino sperat beatus est. ℣ 28. c. Qui sperat in domino sanabit. ℣ 29. c. Qui sperat in domino subleuabit. ℣ 30. c. Clipe⁹ ē dñs sperātibus ī se.

℄ Regū li. 2. c. 22. Scutū est dominus omnium sperantium in se.

℄ Hieremias ꝓpheta in li. lamenta. c. 3. Bonus est dominus sperantibus in eū. ℣ Bonū est ꝑstolari cū silētio salutare domini.

℄ Gregorius in pastorali. cap. 51. ℣ De spe eterne hereditatis gaudiū sumat quos aduersitas vite tēporalis humiliat: q2 nisi saluādos ī ꝑpetuū cernēt erudiēdos sub disci

plie regimie diuina dispesatio no frenaret.
¶ Isidor' in sinonima soliloquior. li.j.c.12 Qui venia de peccato despat plus se de desperatione q de comisso crimine danat. Desperatio auget peccatum.

¶ De orati oe religiosa. Rrica. 15.

Psamista. 33. ps. Oculi dni sup iustos: et aures eius in pces eor. Clamauerut iusti et dns exaudiuit eos: et ex oibus tribulationib' eor liberauit eos ¶ 36. ps. Subditus esto dno: et ora eu. ¶ 49 ps. Immola deo sacrificiu laudis. ¶ 50. ps dauid. Miserere mei de' sm magna miaz tua. Et sm multitudine miserationu tuaru: dele iniquitate mea. Ampli' laua me ab iniqtate mea: et a pcto meo muda me. etc. Auerte facie tua a pctis meis: et oes iniqtates meas dele. Cor mudu crea in me de': et spm rectu inoua in viscerib' meis. Ne piicias me a facie tua: et spm scm tuu ne auferas a me. Redde mihi letitia salutaris tui: et spu pncipali ofirma me. ¶ Dauid. Dne labia apies: et os meu annuciabit laude tua. ¶ 69. ps. De' in adiutoriu meu intede: dne ad adiuuadu me festina. ¶ 17. ps. Deus ne elogeris a me deus meus in auxiliu meu respice. ¶ 84. ps Ostede nobis dne miaz tua et salutare tuuz da nobis. ¶ 85. ps. Tu deus suauis et mitis et multe mie es oib' inuocatibus te. ¶ 101 ps. Dns respexit in orone humiliu: et n spreuit pcem eor. ¶ 104. ps. Cofitemini dno et inuocate nome eius ¶ 146. ps. Qui seminat in lachrymis in exultatioe metet. ¶ 158 ps. Opa manuu tuaru ne despicias. ¶ 161. ps. dauid. Pone domie custodia ori meo: et hostiu circustantie labijs meis. ¶ 163. ps. dauid. No intres in iudiciu cu seruo tuo: qr no iustificabit in cospectu tuo ois viuens. ¶ 165. ps. Prope est dominus oibus inuocatibus eum in veritate: voluntate timetiu se faciet: et deprecatione eor exaudiet et saluos faciet eos.
¶ Salomon in prouerb. c. 15. Longe e dominus ab ipijs: et oratioes iustor exaudiet.
¶ Tobie hysto. c. 4. Oi tpe benedic deum: et pete ab eo vt vias tuas dirigat: et oia osilia tua in ipso permaneat. ¶ 12. c. Bona e oratio cum ieiunio et elemosyna magis q thesauros auri condere.
¶ Jesus filius sirach in eccl'ia. ca. 3. Qui diligit deu exorabit pro pctis: et otinens est ab illis: et in oratione dieru exaudiet. ¶ 18. ca. Ante oratione ppara animam tuam: et noli esse quasi homo qui tetat deum.
¶ Mattheus in euage. 6. c. Cu oratis no eritis sicut hypocrite qui amat in synagogis et angulis platearu states orare vt videant ab hoib'. intra cubiculu tuu et clauso ostio tuo ora patre tuu in abscodito: et pr tuus qui videt in abscodito reddet tibi. Orates nolite multu loq. Sic orabitis: Pater nr qui es i celis scificet nome tuu adueniat regnu tuu fiat volutas tua sicut in celo et in terra. Pane nostru supsubstatiale da nobis hodie et dimitte nobis debita nra sicut et nos dimittimus debitorib' nostris: et ne nos iducas i tetatione: sed libera nos a malo. ¶ 7. c. Petite et dabit vobis: qrite et iuenietis: pulsate et aperiet vobis. ¶ 26. ca. Uigilate et orate vt no intretis in tetatione: spus quide promptus est: caro autem infirma.
¶ Marcus in eua. 11. c. Oia qcuqz orates petitis credite: qr accipietis et veniet vobis. Cum stabitis ad orandu dimittite si qd habetis aduersus aliquē: vt pr vester q in celis est dimittat vobis peccata vestra.
¶ Lucas in eua. 11. c. Cu oratis: dicite: Pat scificet nome tuu adueniat regnu tuu: pane nostru quottidianu da nobis quotidie: et dimitte nobis debita nra: siqde et ipsi dimittimus: oib' dimittetib' nobis: et ne nos iducas in tetatione. ¶ 22. c. Orate ne intretis i tetationem.
¶ Joanes in euagel'. c. 9. Peccatores deus no audit: sed siquis dei cultor est: et eius voluntate facit: hunc exaudiet.
¶ Paulus apl's epl'a. j. ad corinth. c. 14. Si ore ligua: et spus me' no orat: mes mea sine fructu e. ¶ Ide i epl'a ad coll'. c. 3. et pe. De

quodcūq; facitis ībo aut ope: oīa in nomīe domini iesu christi facite.

¶ Jacobus apl's epl'a.j.c.5. Orate ꝓ inuicē vt saluemi. Multū valet depcatio assidua.

¶ Boetius de consolatione li.5.ꝛ fi.c.11.ꝛ fi. In deo pces ponite cum recte sunt inefficaces esse non possunt.

¶ Cato.c.j. Deo supplica.

¶ Augustin' i epig. pspi.89.c. Fidel'r supplicās deo ꝓ necessitatib' istius vite ꝛ misericordit' audit' ꝛ misericordit' nō audit': quid eni vtile ī firmo sit magis nouit medicus ꝙ egrot'. Si āt postulat id qd de' pcipit fiet oīno qd poscit. ¶ 91.c. De' cū aliqd male positū dādo irascit' ꝛ non dādo miseretur.

¶ Isidor' soliloquio℞ li.2.c.6. Immūdus spūs oratōis instātia vincit'. Demonia oratiōe deiiciunt'. Oratiōe demonia superant'.

¶ De ieiunij religione. Rica.16.

Mattheus in euāg.c.15 Nō qd intrat in os coinqnat hoīez: sꝫ qd pcedit ex ore hoc coinquinat hominem.

¶ Paulus apl's epl'a ad roma.c.14 Is qui māducat nō māducantē nō spnat: ꝛ qui nō māducat māducantē nō iudicet. Et qui māducat dño māducet: grās eni agit deo: ꝛ q nō māducat dño nō māducat: ꝛ grās agit deo. ¶ Idē epl'a j.ad corin.c.9. Nūquid nō habem' potestatē māducādi ꝛ bibendi.

¶ Gregorius in pasto.c.44. Admonēdi sunt abstinētes vt nouerint qꝛ tūc placentē deo abstinētia offerūt cū ea q sibi ð alimētis subtrahūt indigētibus largiunt'. Non deo sed sibi quisq; ieiunat si ea que sibi ad tēp' subtrahit nō inopibus subtrahit: sꝫ vētri postmodū offerenda custodit.

¶ De voti religione. Rica.17.

Moises in deutero. ca.33. Cū voto voueris dño deo tuo nō tardabis reddere qꝛ requiret illud dñs deus tuus: ꝛ si morat' fueris: reputabit tibi in pctm̄. Si nolueris polliceri absq; peccato eris.

¶ Psalmista.49.ps. Redde altissimo vota tua. ¶ 75.ps. Vouete ꝛ reddite dño deo vestro oēs qui in circuitu ei' affertis munera.

¶ Salomon in puerb.c.20. Ruina est hoī deuouere scīs: ꝛ post vota tractare. ¶ Idem in eccl'iaste.c.5. Si quid vouisti deo ne moreris reddere: displicet eni ei infidelis ꝛ stulta pmissio: sed quodcunq; voueris redde: multo melius est non vouere ꝙ post votū promissa non reddere.

¶ Isidorus soliloquio℞ li.2.c.36. In turpe votum muta decretum. Qd incaute nouisti non facias. Impia est promissio que scelere adimpletur.

¶ De iuramenti religione. Rica.18.

In leuitico. cap.19. Non periurabis in nomine meo: nec polluēs nomen domini dei tui.

¶ Jesus filius sirach in eccl'iastico.cap.23. Iurationi non assuescat os tuū: multi eni casus in illa. Uir multum iurans implebit' iniquitate.

¶ Mattheus in euāge.c.5. Non iurare oīno: neq; per celū qꝛ thronus dei est: neq; p terrā: qꝛ scabellū est pedū ei': neq; p hierosolymā qꝛ ciuitas est magni regis: nec per caput tuū iurabis: qꝛ nō potes vnū capillū albū facere aut nigrū. Sit aūt sermo vester est est non nō: qd aūt his habundantius est a malo est.

¶ Jacob' apostol' ep'la vnica.c.5.ꝛ fi. Nolite iurare neq; p celū neq; per terram: neq; aliud quodcūq; iuramentū: sit sermo vester est est non non.

¶ Paulus apostolus epl'a ad hebreos.c.6. Homines per maiorem sui iurant: ꝛ omnis controuersie eorum finis. Ad confirmationem est iuramentum.

¶ Cato.c.j. iusiurandū serua.

¶ Isidorus solilo.lib.2.c.35. Assiduitas iurandi periurij consuetudinem facit. Usus iurandi ad periurium ducit. Sit in ore tuo est: sit in ore tuo non est: veritas iuramento non indiget. ¶ Firma sit sacramenti tui fides.

¶ De charitate religiosa hoīs ad proximum. Rica. 19.

In exodo c. 2. Non loquaris 𝔠 pximū tuū falsum testimoniū. Non cōcupisces domū pximi tui: nec desiderabis vxorē eius: non seruū: nō ancillā: nō ouē: nō bouē: nō asinū: nec oīa q̄ illiꝰ sūt ꝑ 21. c. Siquis per industriā occiderit primū suū ꝛ per insidias: ab altari meo auellas eū: vt moriat. ꝑ 22. c. Aduenā nō cōtristabis: neq̄ affliges eum. Uidue ꝛ pupillo non nocebis: si leserit\| eos vociferabūt ad me: ꝛ ego audiā clamorē eoꝝ: ꝛ indignabit furor meus: pcutiāq̄ vos gladio: ꝛ erunt vxores vestre vidue: ꝛ filij vestri pupilli. ꝑ 23. ca. Pauperis misereberis in negocio. Peregrino molestus non eris.

¶ In leuitico. c. 19. Cū messueris segetes terre tue: nō tondebis vsq̄ ad solū super faciem terre: nec remanentes spicas colliges: neq̄ in vinea tua racemos ꝛ grana decidētia cōgregabis: sed paupibꝰ ꝛ pereginis carpēda dimittes. ꝑ Non mentiemini: nec decipiet vnusquisq̄ pximū suū. Non facies calūniā pximo tuo: nec vi opp̄mes eū. Nō maledices surdo: nec corā ceco pones offēdiculū. Si habitauerit aduena in terra vr̄a: ꝛ moratus fuerit inter vos: ne exprobretis ei: sed sit inter vos quasi indigena.

¶ Moyses in deut. c. 19. Non assumes et trāsferes terminos pximi tui quos fixerūt priores in possessione tua. ꝑ 23. c. Non fenerab[illegible]is fratri tuo ad vsurā pecuniaꝫ: nec fruges: nec quālibet aliā rem sed alieno: fratri aūt tuo absq̄ vsura: id quod indiget comodabis: vt benedicat tibi dn̄s deus tuus oī tpe tuo. ꝑ 16. c. Ingressus vineā proximi tui comede vuas quantū tibi placuerit: foris aūt ne efferas tecū. ꝑ 24. c. Si intraueris segetem amici tui frāges spicas ꝛ manu oteres: falce aūt nō metes. Cū repetes a pximo tuo rē aliquā quā debet tibi: nō ingredieris domū eiꝰ vt pignus auferas: sꝫ stabis foris: ꝛ ille tibi pferet qđ habuerit. ꝑ 37. c. Maledictus qui trāsferet terminos pximi sui. Maledictꝰ qui errare facit cecos in itinere. Maledictus qui peruertit iudiciū aduene ꝛ pupilli.

¶ Salomon in puer. c. 10. Uniuersa delicta aperit charitas ꝑ 14. c. Qui despicit primum suum peccat.

¶ Tobie hysto. c. 4. Qđ ab alio odis fieri tibi vide ne alteri tu aliquādo facias.

¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 29. Fenerare pximo tibi in tpe necessitatis illius. Multi non causa nequitie non fenerati sunt: sed fraudari gratis timuerunt. Uir bonus fidē facit proximo suo.

¶ Tullius in oratione pro quinto ligario: Hoīes ad deos nulla re ppius accedunt q̄ȝ salutem hominibus dando.

¶ Matth. in euāgel. c. 5. Oīs qui irascit fri suo: reꝰ erit iudicio. ꝑ c. 7. Quid vides festucā in ocl'o frīs tui: ꝛ trabē ī oculo tuo nō vides. Aut dicis fratri tuo: frat sine eijciaꝫ festucā ō oculo tuo: ecce trabes in ocl'o tuo ē. hypocrita: eijce p̄mū trabē ō oculo tuo: et tc̄ videbis eijcē festucā ō ocl'o frīs tui. ꝑ Jdē dicit lucas. c. 6. Oīa q̄cūq̄ vultis vt faciant vobis hoīes ꝛ vos facite ill'. ꝑ Jdē lucas. 6. c. Ubi sꝫ duo vl' tres ꝯgregati ī noīe meo: ibi sū ī medio eoꝝ. ꝑ 22. c. ait iesus: Dilige dn̄ꝫ deū tuū ex toto corde tuo: ꝛ ex tota aīa tua: ꝛ ex tota mēte tua: hoc est p̄mū ꝛ maximuꝫ mādatū: scōm aūt est sīle huic: ꝛ diliges pmū tuū sicut teipsum. Jn his duobus mandatis tota lex pendet ꝛ pphete.

¶ Marcꝰ in euāg. c. 9. Pacē habete inť vos

¶ Lucas in euāg. c. 6. Mutuū date nihil inde sperātes: ꝛ erit merces vr̄a multa: ꝛ eritis filij altissimi: q̄ȝ ipse benignus ē sup ingratos ꝛ malos. Date ꝛ dabitur vobis.

¶ Joānes in euangelio ca. 3. Uos vocatis me magister ꝛ domine: ꝛ bene dicitis: sum etenim. Si ergo laui ego vestros pedes dominus ꝛ magister: ꝛ vos debetis aler alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis: vt quemadmodū ego feci vobis: ita et vos faciatis. \| Mandatum nouum do

vobis: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos vt et vos diligatis inuicē. ¶ 14. c. Pacē relinquo vobis: pacē meā do vobis. ¶ 15. c. Maiorē hāc dilectionem nemo habet vt aīam suā quis ponat pro amicis suis. ¶ Ait iesus: hec mādo vobis vt diligatis inuicem.

¶ Jacobus apl's epl'a vnica. c. 4. Nolite detrahere alterutrum.

¶ Petrus apl's. 1. c. 2. Oēs honorate: fraternitatem diligite. ¶ 4. cap. Charitas operit multitudinem peccatorum.

¶ Johānes in epl'a. 1. ca. 2. Qui diligit fratrem suum: in lumine manet: et scandalum in eo nō est: qui aūt odit fratrē suū in tenebris est: et in tenebris ambulat et nescit quo eat: qm̄ tenebre obcecauerūt oculos eius. ¶ c. 3. Qui habuerit substantiā mūdi et viderit fratrē suū necessitatē habere et clauserit viscera sua ab eo: quō charitas dī manet in eo? ¶ Non diligamus verbo neqz lingua: sed opere et veritate. ¶ c. 4. Diligamus inuicē: qm̄ charitas ex deo est: et oīs qui diligit fratrē ex deo natus ē: et cognoscit deum qm̄ deus charitas est. ¶ Si diligamus inuicem: deus in nobis manet: et charitas eius in nobis pfecta est. ¶ Deus charitas est: et qui manet in charitate in deo manet et deus in eo. ¶ Siquis dixerit: diligo deū: et frēm suū oderit: mēdax ē. ¶ Hoc mādatū habemus a deo: vt qui diligit deū diligat et fratrem suum.

¶ Paulus apapostolus epl'a ad Romanos c. 12. Sicut in vno corpore multa membra habemus: oīa aūt mēbra nō eundē actū habent: ita multi vnū corpus sumus in christo singuli autem alterius mēbra. ¶ 13. c. Qui diligit pximū suū: legē impleuit. Nam non adulterabis: non occides: non furaberis: nō falsum testimonium dices: non cōcupisces rem pximi tui: et si quid aliud est mandatū in hoc verbo instauratur. ¶ 15. c. et antepe. Unusquisqz vestrū pximo suo placeat i bono. Idē apl's epl'a. 1. ad corinthios. c. 13. ¶ Si lingis hominū loquar et angelorum: charitatē aūt nō habeā: factus sum velut es sonās aut cymbalum tinniens. ¶ Charitas patiens est: benigna est: charitas nō emulatur: non agit pperā: nō inflatur: nō est ambitiosa: nō querit que sua sunt: nō irritatur: nō cogitat malū: nō gaudet sup iniquitatē: cōgaudet autem veritati: oīa suffert: oīa credit: oīa sperat: oīa sustiet. ¶ Maior fide et spe est charitas. ¶ 16. c. Oīa vestra i charitate fiāt: ¶ Idē apl's epl'a ad galathas. c. 6. et finali. Alter alterius onera portate. ¶ Operemur bonū ad oēs: maxime ad domesticos fidei. ¶ Idem epl'a ad ephesios. ca. 4. Loquimini veritatem vnusquisqz cum pximo suo: qm̄ sumus inuicē mēbra. ¶ Oīs amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis cū oī malitia. estote autē inuicē benigni: misericordes donātes inuicem ¶ Idem epl'a ad collossenses. 3. c. pe. Nolite mentiri inuicem. ¶ Charitatem habete: quod est vinculum pfectionis. ¶ Pax christi exultet in cordibus vestris: in q̄ et vocati estis in vno corpore. ¶ Idē apl's i epistola. 1. ad timotheum. c. 5. Siquis suorum et maxime domesticorum curā nō habet: fidē negauit: et est infideli deterior. ¶ Idem apl's epl'a ad hebreos. c. 12. ¶ Pacē sequimini cū oībus et sanctimoniā: sine qua nemo videbit deū. ¶ c. 13. et fi. Beneficentie et cōmunicationis nolite obliuisci: talibus enim hostijs pmeretur deus.

¶ Auctor li. de formula. bone. vite. Am abis deum: si illū in hoc imitaberis: vt velis oībus prodesse nulli nocere: et tunc te iustum virū appellabūt oēs: sequentur venerabuntur et diligēt: sicqz merito iustus appellaberis.

¶ Cassiodorus de charitate dei. c. 29. Omnium bonorum radix est charitas.

¶ De elemosyna. Rica. 20.

Psalmista. ps. 40. Beatus qui intelligit super egenū et pauperem: in die mala liberabit eū dn̄s.

¶ Salomon in puerb. c. 14. Qui miseretur pauperi beatus erit. ¶ 17. c. Qui despicit pauperē exprobrat factori eius. ¶ 19. c. Fe-

nerat' dño qui miseret' paupis ꝛ vicissitudi/nem suam reddet ei. ¶ 31. Qui obturat aurem suam ad clamorē pauperis: ꝛ ipse clamabit ꝛ nō exaudiet'. ¶ 28. c. Qui dat pauperi nō indigebit: qui despicit deprecantez sustinebit pecuniā. ¶ Idē in eccl'iaste ca. 7. Bonū est te sustentare iustuz: sed ꝛ ab illo ne subtrahas manum tuam.

¶ Tobie hystoria. c. 4. Ex substātia tua fac elemosynā: ꝛ noli auertere faciē tuaz ab vllo paupere: ita enī fiet vt nec auertat' facies dñi. ¶ Quō potueris: ita esto misericors. Si multū tibi fuerit abūdanter tribue. Si exiguū fuerit tibi: etiā exiguum impertire stu/de. Premiū enī bonū thesaurizas in die necessitatis. ¶ Elemosyna ab oī pctō ꝛ a morte liberat: ꝛ nō patiet' aīaz ire in tenebras. ¶ Fiducia magna erit corā sūmo dō elemosyna oībus faciētib' eam. ¶ Panē tuū cuz esurientib' ꝛ egenis comede: ꝛ de vestimentis tuis nudos tege. ¶ 12. ca. Elemosyna a morte liberat: ꝛ ipsa est que purgat peccata ꝛ facit inuenire vitam eternam.

¶ Esaias ꝑpheta. c. 58. Frange esurienti panem tuū: ꝛ egenos vagosqꝫ induc in domū tuam. Cum videris nudū operi eum: ꝛ carnem tuam ne despexeris.

¶ Iesus filius syrac in eccl'iastico. ca. 3. Elemosyna resistit peccatis. ¶ c. 4. Elemosynaz pauperis ne defraudes: ꝛ oculos tuos ne trāsuertas a paupere. ¶ Cor inopis ne afflixeris: ꝛ nō protrahas datū angustianti aīe. ¶ Rogationē contribulanti ne abijcias: et ne auertas faciē tuaz ab egeno. ¶ c. 14. Scdm vires tuas exporrigēs da pauperi. ¶ 17. c. Elemosyna viri quasi sacculū cum ipso.

¶ Mattheus in euangel'. c. 5. Cuz facis elemosynā noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciūt in synagogis eoꝝ. ¶ c. 15. Non est bonū sumere panē filioꝝ ꝛ dare canib'. ¶ c. 16. ait iesus: Si vis ꝑfectus esse: vade et vende oīa que habes ꝛ da pauperib': ꝛ habebis thesaurū in celo: ꝛ veni seq̄re me.

¶ Lucas in euangelio. c. 3. Qui habet duas tunicas vnā det non hñti: ꝛ qui habet escas similiter faciat. ¶ c. 10. Ait iesus discipulis suis: In quamcūqꝫ ciuitatem intraueritis ꝛ susceperint vos: manducate que apponuntur vobis ꝛc̄. In quamcūqꝫ ciuitatē intraueritis ꝛ nō receperint vos: exūtes in plateis eis dicite: etiā puluerez qui adhesit vobis de ciuitate vestra extergimus in vos: tamē hoc scitote quia appropinquabit regnū dei ¶ c. 16. Homo quidā erat diues ꝛ induebat' purpura ꝛ bysso: ꝛ epulabat' quottidie splendide: ꝛ erat quidē mendicus nomine lazarus: qui iacebat ad ianuā eius vlceribus plenus: cupiens saturari de micis que cadebant de mēsa diuitis ꝛ nemo illi dabat: sed ꝛ canes veniebant ꝛ lingebant vlcera eius. Factum est autē vt moreret' mendic' ꝛ portaret' ab angelis in sinu abrae: mortuus est autez ꝛ diues: ꝛ sepultus est in inferno. Eleuans autē oculos suos cum esset in tormētis: vidit abrahā a longe ꝛ lazaꝝ in sinu ei': ꝛ ipse clamans dixit: pater abrahā miserere mei: ꝛ mitte lazarū vt intingat extremuz digiti sui in aquā vt refrigeret linguā meā quia crucior in hac flāma. Et dixit illi abraham: fili recordare quia recepisti bona ī vita tua ꝛ lazarus similiter mala. Nūc autem hic consolat': tu vō cruciaris: ꝛ in his oīb' inter nos ꝛ vos chaos magnū firmatuz est: vt hi qui volūt hinc transire ad vos nō possunt: neqꝫ inde huc trāsmeare. Et ait: Rogo ergo te pater vt mittas eum in domo pr̄is mei: habeo enim quinqꝫ fratres vt testet' illis: ne ꝛ ipsi veniant in locū hūc tormentorum. Et ait illi abrahā: Habent moyses et prophetas audiāt illos. At ille dixit: Nō pater abrahā: sed siq̄s ex mortuis ierit ad eos penitentiā agent. Ait aūt illi: Si moysen ꝛ ꝑphetas nō audiunt: neqꝫ siquis ex mortuis resurrexerit credent ei.

¶ Iohānes ep'la. i. c. 3. Qui habuerit substātiam mundi ꝛ viderit fratrē suum necessitatē habere ꝛ clauserit viscera sua ab eo quō charitas ꝛ ei manet in eo

¶ Paulus apl's ep'la. 2. ad corinthios. ca. 9. ¶ Hilarem datorem diligit deus

¶ Seneca de beneficijs lib. 2. Dabo egenti: sed vt ipse non egeã: succurrã perituro: sed vt ipse non peream

¶ Cecilius fir. de beata vita: li. 4. Beneficẽtia nulla est vbicũq; necessitas nõ est: perit igit̃ quicquid grẽ cã nõ indigentib⁹ tribuit̃

¶ Cassiodorus eplarũ: li. 12. & fi. c. 13. Qui potest esurientibus subuenire si nõ pascit extinguit. ¶ 27. epl'a & pe. Egentibus iustum est non diuitibus subueniri: fundit potius qui mittit in plenum

¶ Jsidorus soliloquiorũ: lib. 2. c. 54. & ante pe. Qd bono affectu dispensat̃ hoc accipit de⁹: qui ãt cũ tedio dat: mercedem perdit ¶ Non auferas vni vnde alij tribuas: nec te misericordẽ ostendas alieno spolio.

¶ De decimarum & primitiarũ religione. Rica. 21.

In exodo. 22. Decimas tuas & primitias non tardabis offerre. ¶ 23. c. Primitias frugũ terre tue deferre in domũ dñi dei tui. ¶ 25. c. Loq̃re filijs isrl': vt tollat mihi pmitias ab oĩ hoĩe qui offert vltro ne accipies eas

¶ Jn leuitico. c. vlt. Oẽs decime terre siue d̃ frugibus siue de pomis arborũ domino sũt: & illi sanctificantur. ¶ Boues & oues & capre que pastoris virga transeunt quicquid decimũ venerit sanctificabitur dño.

¶ Jn libro numeri. ca. 18. Locutus est dñs ad aaron &c. filijs leui dedi omnes decimas israelis in possessionẽ p ministerio quo seruiũt mihi in tabernaculo federis. ¶ Nihil aliud possidebũt filij leui decimarũ oblatione ctẽti: qs in vsus eorũ & necessarijs sepani

¶ Moyses i deuteronomio. c. 14. Decimã partẽ separabis de cũctis fructibus tuis q̃ nascuntur in terra per annos singulos: & comedes in cõspectu dñi dei tui in loco quẽ elegerit: vt in eo nomẽ illius inuocet̃: decimã frumẽti tui & vini & olei: & pmogenita d̃ armẽtis & ouib⁹ tuis: vt discas timere dñm deũ tuũ oĩ tpe. ¶ c. 18. Non habebũt sacerdotes & leuite: & oẽs qui de eadẽ tribu sunt partẽ & hẽditatẽ cũ reliquo pplo isrl': qr sacrificia dñi & oblatões ei⁹ comedẽt: & nihil aliud accipiãt de portõe fratrum suorũ: dñs enĩ ipse est hẽditas eorũ sicut locutus ẽ illis.

¶ Salomõ in puer. c. 3. Honora dñm d̃ tua substãtia: & de pmitijs oĩum frugũ tuarũ: et implebunt̃ horrea tua saturitate: & vino torcularia tua redũdabunt

¶ De vsurarũ phibitõe religiosa & morali. Rica. 22

Moises. ĩ deuterono. c. 23 Nõ feneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniã nec fruges nec aliã quãlibet rẽ sed alieno ¶ Fratri tuo absq; vsura id qd ĩdiget comodabis: vt bñdicat tibi dñs de⁹ tu⁹ ĩ ope tuo

¶ Ezechiel pphეta. c. 18. Ad vsuram dantẽ & amplius accipientẽ nũquid viuet?

¶ Socrates in exhortationibus. c. 2. Abstinentiã exerceas fenoris

¶ Aristoteles ethicorũ: li. 4. c. 2. Usurarij vñ nõ oportet accipiũt & quantũ nõ oportet.

¶ Jesus filĩ⁹ syrach ĩ eccl'iastico. c. 4. Noli fenerari oĩ fortiori te. ¶ 29. c. Qui facit mĩam fenerat̃ primo suo. ¶ Fenerare primo tibi in tpe necessitatis illius. ¶ Multi nõ cã neq̃tie fenerati sũt: s; fraudari gratis timuerũt.

¶ Lucas in euãge. c. 6. Si mutuũ dederitis his a quib⁹ speratis recipe q̃ vobis est grã? ¶ Mutuũ date nihil ĩde spãtes: & erit merces vr̃a multa: & eritis filij altissimi: qr ipse benignus est sup ingratos & malos.

¶ De puritate animi & cogitatione atq; volũtate pctĩ. Rica. 23

Salomon in puer. c. 4 Omi custodia sua tuũ cor qr ex ipso vita pcedit. ¶ c. 15. Aboĩatio dñi cogitatiões male. ¶ c. 20. Quis potest dicere: mundũ ẽ cor meũ: purus sum a peccato

¶ Pylon siue filemon: li. sapĩe. c. j. Peruerse cogitationes separant a deo

¶ Math. ĩ euã. c. 5. Qis q̃ viderit mlierẽ ad cupiscendũ eã: iã mechat⁹ ẽ eã ĩ corde suo. ¶ Si oculus tuus dexter scandalizauerit te:

erue eũ ꝛ ꝓijce abs te: expedit enim tibi: vt pereat vnũ membroꝝ tuoꝝ ꝗ̃ totũ corpus tuũ mittat̃ in gehennã. ℂ 10. c. Estote prudentes sicut serpẽtes: ꝛ simplices sic colũbe.

ℂ Mattheus i euãgel. c. 7. Abintus de corde hoĩum cogitationes male ꝓcedũt: adulteria: fornicationes: homicidia: furta: auaritia: nequitie: dolus: impudicitia: inuidia: oculus: malus: blasphemia: superbia: stultitia.

ℂ 10. c. Paruuloꝝ ẽ regnũ dei. Quisquis nõ recepit regnũ dei velut paruulus: nõ intrabit in illud.

ℂ Lucas in euãgel. c. vj. Bonus hõ ꝺ bono thesauro cordis sui ꝓfert bonũ: malus hõ ꝺ malo thesauro cordis sui profert malum.

ℂ Jacob⁹ apl's epl'a vnica. c. 1. Unusquisqꝫ tẽtat̃ a ꝯcupiscentia sua abstract⁹ ꝛ illectus deinde ꝯcupiscẽtia cũ ꝯceperit parit peccatũ. Peccatũ ṽo cum cõsũmatum fuerit generat mortem.

ℂ De vanitate mũdi ꝛ hominis ꝛ humanoꝝ bonoꝝ. Rica. 24.

PSalmista 38. ps̃. Uniuersa vanitas oĩs homo viuens. ℂ Thesaurizat hõ: ꝛ ignorat cui congregabit ea.

ℂ Uane conturbatur oĩs hõ. ℂ 89. ps̃. Anni nostri sicut aranea mediabũt̃. ℂ 93 ps̃. Cogitatões hominũ vane sunt. ℂ 102 ps̃. Puluis sumus. homo sicut fenuꝫ: dies eius tanꝗ̃ flos agri: sic ꝛ florebit: qm̃ spiritus pertrãsibit in illo ꝛ nõ subsistet: ꝛ nõ cognoscet amplius locũ suũ. ℂ 164. ps̃. hõ vanitati sil's factus est: dies eius sicut vmbra pretereũt. ℂ 166. ps̃. Nolite cõfidere in principibus filij hominũ quib⁹ nõ ẽ sal⁹. Exibit spũs hoĩs ꝛ reuertet̃ in terrã suam: in illa die peribũt oẽs cogitationes eius.

ℂ Salomon in eccl'. c. 1. Lustrans vniuersa in circuitu ꝑgit spũs: ꝛ ĩ circulo suo reuertit̃

ℂ Ait salomon: Uidi cũcta que fũt sub sole: ꝛ ecce vniuersa vanitas ꝛ afflictio spũs.

ℂ Ait salomon. Magnificaui opera mea: edificaui mihi domos: plantaui vineas: feci o.tos ꝛ pomeria: ꝛ ꝯsiui ea cũcti generis arborib⁹. Et extruxi mihi piscinas aquarũ vt irrigarẽ siluã lignoꝝ germinantiũ. Possedi seruos ꝛ ancillas: multãqꝫ familiã habui. Armenta quoqꝫ ꝛ ouium greges vltra oẽs qui fuerũt ante me in hierl'm. Coaceruaui mihi argentũ ꝛ aurũ ꝛ substantias regũ ac prouinciarũ: feci mihi cantores ꝛ cantatrices: ꝛ delitias filioꝝ hominũ. Scyphos ꝛ vrceos in ministerio ad vina fundenda. Et supgressus sum opib⁹ omnes qui fuerũt ante me ĩ hierl'm. Sapiẽtia quoqꝫ ꝑseuerauit mecũ. Et oĩa q̃ desiderauerũt ocl'i mei nõ negaui eis: nec ꝓhibui meũ cor quin oĩ volũtate frueret̃: ꝛ oblectaret se in his q̃ ꝑparauerã. Et hanc ratus sum partẽ meam. Si vterer labore meo: cũqꝫ me conuertissez ad vniuersa opera q̃ fecerãt manus mee: ꝛ ad labores in quib⁹ frustra sudauerã: vidi in oĩb⁹ vanitatẽ ꝛ afflictionẽ animi: ꝛ nihil ꝑmanere sub sole. ℂ Ait salomon: Moriet̃ doctus similiter ꝛ indoctus: ꝛ iccirco tedijt me vite mee videntẽ mala esse vniuersa sub sole: ꝛ cũcta vanitatẽ atqꝫ afflictionẽ spũs.

ℂ 5. c. Sicut egressus est homo nudus de vtero matris sue: sic reuertit̃ ꝛ nihil aufert secũ ꝺ labore suo. ℂ 7. c. Ait salomon: Solũmodo hoc inueni ꝙ fecerit deus hominẽ rectũ: ꝛ ipse se infinitis miscuerit qõnibus

ℂ 11. c. Adolescẽtia ꝛ voluptas vana sũt.

ℂ Esaias ꝓpheta. c. 40. Oĩs caro fenũ ꝛ oĩs gloria eius quasi flos agri.

ℂ Jesus filius syrach in ecclesia. c. Oĩs caro sicut fenũ veterascet. ℂ c. 18. Numer⁹ dierũ hominũ vt multũ centum anni q̃si gutte aque amare deputatus est.

ℂ Tullius ꝺ oratore: li. 3. ꝛ si. O fallaces hominũ spem: fragileq́ꝫ fortunã ꝛ inanes nr̃e conceptiones q̃ mediocri in spacio sepe frãgunt̃ ꝛ corruũt: vt ante ipso cursu obruant̃ ꝗ̃ portũ conspicere potuerit

ℂ Mattheus in euãgel. 18. Ue mũdo a scandalis.

ℂ Paulus apl's: epl'a ad romanos. ca. 8. Uanitati creatura subiecta est.

ℂ Seneca de consolatione ad paulinum.

Oia ista bona que nos speciosa sed fallaci voluptate delectant: pecunia: dignitas: potētia: aliaqꝫ cōplura ad q̄ generis hamani ceca cupiditas obstupescit: cū labore possidētur: cuꝫ inuidia conspiciunt: eosdēqꝫ ipsos quos exhonorāt premūt: ⁊ plus eis minantur q̄ prosunt: lubrica ⁊ in terra sunt: nunq̄ bene tenentur.

¶ Lucanus li. 4. Felix qui potuit mundi vitare ruinam.

¶ Botius de consolatōe li. j. c. 3. Heu q̄ p̄cipiti mersa ꝓfundo: mens habet ⁊ ꝓpria luce relicta. Tendit in extremas ire tenebras. Terrenis quotiēs flatib⁹ acta. Crescit immensuꝫ noxia cura. ¶ Libro. 2. c. 7. Quis ē tam cōposite felicitatis vt non aliq̄ ex parte cum status sui qualitate rixet. Anxia enim res est humanoꝝ bonoꝝ conditio. Et q̄ vel nunq̄ tota ꝑueniat vel nunq̄ tota ꝑpetua subsistat: huic census exuberat: sed est sibi pudori degenere sanguis: hūc nobilitas notum facit: sed angustia rei familiaris inclusus mallet esse ignotus. Ille vtroqꝫ circumfluus vitā celibē deflet. Ille nuptijs felix oībus liberis alieno censū nutrit heredi. Ali⁹ prole letat: filij filie eue delictis mestus illachrimat. ¶ Jccirco nemo facile cū fortune sue conditione cōcordat. Jnest eni singulis q̄ inexpertus ignoret exptus exhorreat. O q̄ multis amaritudinibus humane felicitatis dulcedo respsa est: que si etiā frueti iocūda esse videat: tñ quo minus cuꝫ velit habeat retineri non potest.

¶ Bernardus li. de ꝑprobatione vitioꝝ. c. 9. ⁊ fi. Oiaqꝫ cernis vanarū gaudia rerū. Umbra velut tenuis veloci cursu recedunt.

¶ Gualterius de castellatione li. 8. O q̄ friuola gloria rerum. O q̄ mūdi fugitiuus honor q̄ nomen inane. ¶ Li. 10. ⁊ fi. Ecce repente ne modice occasio febris. Dissoluit toto q̄cūqꝫ parauimus euo. Magnus in exemp'o est cui nō suffecerat orbis. Sufficit excissa de fosso marmore petra. Quinqꝫ pedum fabrica domus: qua nobile corpus exigua requieuit humo.

¶ De mūdo ⁊ carnalib⁹ ꝯcupiscentijs ꝯtēnēndis, ꝑpter futurā gloriā aīe post mortem corporis. Rica. 25.

PSalmista. 61. ps̄. Diuitie si affluant nolite cor apponere.

¶ Jesus filius sirach in eccl̄. c. 11. Si diues fueris nō eris īmunis a delicto.

¶ Marcus in euage. c. 5. Si oculus tuus dexter scandalizat te erue eum ⁊ ꝓijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnū membroꝝ tuoꝝ q̄ totū corpus tuum mittat in gehēnam. ¶ 6. c. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra vbi erugo ⁊ tinea demolit: ⁊ vbi fures effodiūt ⁊ furant. Thesaurizate aūt vobis thesauros in celo: vbi neqꝫ erugo neqꝫ tinea demolit: ⁊ vbi fures nō effodiūt neqꝫ furant. ¶ Ubi thesaurus tu⁹ ibi est ⁊ cor tuum. ¶ Jdem dicit lucas in euā. c. 12. ¶ 16. c. Quid ꝓdest hoī si vniuersuꝫ mundū lucret aīe vō sue detrimentū patiatur: aut quā dabit hō cōmutationeꝫ ꝓ aīa sua: ¶ Ideꝫ dicit marcus. 8. c. ¶ 18. c. Ue mūdo a scandalis. ¶ 19. c. Ait iesus. Si vis ꝑfectus esse vade ⁊ vende oia que habes et da pauperibus: ⁊ habebis thesaurū in celo: ⁊ veni sequere me. Jesus dixit discipul' suis: Amen dico vobis: q: diues difficile ītrabit in regnū celoꝝ. ⁊ iterū dico vobis: Facilius est camelū per foramē acus transire q̄ diuitē intrare in regnū celoꝝ. Auditis auteꝫ his discipl'i: mirabant valde dicētes: Quis poterit saluus esse: aspiciēs autē iesus dixit illis: Apud hoīes hoc impossibile est: apud deū aūt oia possibilia sunt. ¶ Jdem dicit lucas in euāge. c. 18. Ait iesus: Oīs qui reliq̄t domū vel frēs aut sorores: aut patrem: aut matrē: aut vxorem: aut filios: aut agros ꝓpter nomen meū: centuplū accipiet ⁊ vitam eternam possidebit. ¶ Jdem dicit lucas in euangelio. c. 18.

¶ Marcus in euange. c. 8. Jesus cepit docere discipulos suos: q̄ñ oportet filiū hoīs multa pati ⁊ reprobari a senioribus ⁊ a sūmis sacerdotibus ⁊ scribis ⁊ occidi: ⁊ post

tres dies resurgere ⁊ palā verbū loquebat: ⁊ apphendens eū petrus cepit icrepare eū. Qui cōuersus ⁊ videns discipulos suos cōminatus est petro dicens: Uade retro sathanas: qm̄ nō sapis que di sunt sꝫ q̄ hominū sunt. ☞ 10. c. Qȝ difficile est cōfidentes in pecunias in regnū dei intrare.

❡ Lucas in euāge. c. 9. Quid ꝓficit homi si vniuersum mundū lucret: se aūt ipsum ꝑdat ⁊ detrimentū sui faciat. ☞ c. 16. Filij huius seculi prudētiores filijs lucis in generatione sua sunt. Ait iesus: Facite vobis amicos de māmona iniquitatis: vt cū defeceritis: recipiāt vos i eterna tabernacula. ☞ Idē in actib⁹ aploꝝ. ca. 5. Obedire oportet deo magis q̄ hoībus.

❡ Jacob⁹ apostol⁹ epl'a vnica. c. j. Unusq̄sq; tētat a cōcupiscentia sua abstractus ⁊ illectus. Deinde ↄcupiscentia cū cōceperit parit peccatū: peccatū vō cū consūmatū fuerit generat mortē. ☞ c. 3. Nolite gl'iari ⁊ mendaces esse aduersus veritatē. Nō est enim ista sapiētia desursum descēdens: sed terrena aīalis diabolica. Que desursū est sapia primū quidē pudica est: deīde pacifica: modesta suadibilis: bonis cōsentiēs: plena misericordia ⁊ fructibus bonis: iudicans sine dissimulatione. ☞ c. 4. Unde bella ⁊ lites inter vos: nōne hinc ex cōcupiscentijs vestris que militāt in mēbris vestris. Amicitia huius mūdi inimica est dei. Quicūq; voluerit amicus esse seculi huius: inimicus dei cōstituitur.

❡ Petrus apl's epl'a. j. c. 2. Abstinete vos a carnalibus desiderijs que militant aduersus animam.

❡ Joannes apl's epl'a. j. c. 2. Nolite diligere mundū: neq; ea que in mūdo sunt. Siquis diligit mundū: nō est charitas patris in eo: qm̄ oē quod in mūdo est: cōcupiscentia carnis est ⁊ cōcupiscentia oculoꝝ: ⁊ supbia vite que nō ex patre sed ex mūdo est: ⁊ mundus trāsibit ⁊ cōcupiscētia eius. Qui aūt facit voluntatē dei manet in eternū.

❡ Paulus apl's epistola ad romanos ca. 8. Qui sm̄ carnem sunt: que carnis sunt sapiunt: qui vō sm̄ spiritum: que sunt spirit⁹ sentiunt: nam prudentia carnis mors est: prudentia autem spiritus vita ⁊ pax: quoniam sapiētia carnis inimica est deo: legi eniꝫ dei non est subiecta. nec enim potest. Qui autē in carne sunt: deo placere non possūt. Uos aūt in carne nō estis: sꝫ in spū: si tn̄ spūs dei hitat i vobis ⁊c. Si sm̄ carnē vixeritis moriemini: si aūt spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis. Quicūq; enim spiritu dei agunt: hij filij sunt dei. ☞ Idem epl'a. j. ad corinthios. c. 3. Sapientia huius mūdi: stultitia est apud deū. ☞ Ideꝫ paulus epl'a ad galathas. c. 6. Caro cōcupiscit aduersus spūȝ: spūs aūt aduersus carnē: hec enī inuiceꝫ sibi aduersant. ☞ Idem epl'a ad timotheū. c. 6. ⁊ fi. Habentes alimēta ⁊ quib⁹ tegamur: his contēti sumus: nam qui volūt diuites fieri incidunt in tentationem: ⁊ laqueū diaboli ⁊ desideria multa ⁊ inutilia ⁊ nociua: q̄ mergūt hoīes in interitū ⁊ perditionē. Radix omniū maloꝝ est cupiditas. ☞ Idem epistola. 2. ad timotheū. c. 2. Nemo militās deo implicat se negocijs secularib⁹: vt ei placeat cui se ꝓbauit. Seruū dn̄i nō oportet litigare: sed mansuetū esse ad omnes docibilem patientē: cum modestia corripientē eos qui resistunt veritati.

❡ Seneca in epl'is ad lucillum li. 3. epl'a. 4. Nemo alius est deo dignus q̄ qui opes cōtempsit: quarū positionē tibi non interdico sed efficere volo vt illas intrepidus possideas: q; vno cōsequeris modo si te etiā sine illis beatū victuꝝ ꝑsuaseris tibi. Si illas tāq; exituras semper aspexeris.

❡ Cassiodorus epistolarum libro. 4. epistola. 36. Melius est damna presentia contēnere q̄ exiguo questu perpetua commoda non habere.

❡ Jsidorus soliloquioꝝ li. j. c. 4. Trāseūt oīa seculi huius: ⁊ non pmanent: habēt sub celo finē suū oīa. ☞ Li. 2. c. 53. Diuitie nunq; sine peccato acquirunt. Nemo potest amplecti gloriā dei simul ⁊ seculi.

¶ De peccatorum conversione ad religionem. Rubrica. 26.

Tobie hysto.c.22. Si reversus fueris ad omnipotentem edificaberis et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo.

¶ Tobie hysto.c.13. et fi. Convertimini peccatores et facite iustitiam coram deo: credentes quod faciat misericordiam suam vobiscum.

¶ Malachias propheta.ca.3. Revertimini ad me: et revertar ad vos: dicit dominus. Convertimini et videbitis quid sit inter iustum et impium: et inter servientem domino et non servientem ei.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.5. Non tardes converti ad dominum: et ne deferas de die in diem: subito enim venit hora illius: et in tempore vindicte disperdet te. ¶ 17.c. Convertere ad dominum et relinque peccata tua. Quam magna misericordia domini: et propitiatio convertentibus ad se.

¶ Augustinus in epigra. prospe. 7.ca. Remedia conversionis ad dominum nullis cunctationibus differenda sunt: ne tempus correctionis pereat tarditate. Qui enim penitenti indulgentiam promisit dissimulanti diem crastinum non spopondit.

¶ Esaias propheta.c.55. Derelinquat impius viam suam: et vir iniquus cogitationes suas: et revertatur ad dominum et miserebitur eius: quoniam multus est ad ignoscendum.

¶ Ezechiel propheta.c.18. Nunquid voluntatis mee est mors impii dicit dominus deus: et non ut convertatur a viis suis et vivat. Cum averterit se impius ab iniquitate sua quam operatus est et fecerit iudicium et iustitiam: ipse animam suam vivificabit. ¶ c.33. Dicit dominus deus: Nolo mortem impii: sed ut revertatur impius a via sua et vivat. Impietas impii non nocebit ei in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua.

¶ Boetius de consola.li.5. et fi.c.11. et fi. Adversamini vitia: colite virtutes: ad rectas spes animum sublevate: humiles preces in excelsa porrigite. Magna nobis est si dissimulare non vultis necessitas indicta probitatis: cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis.

¶ Isidorus solilo.li.i.c.9. Animus sceleribus astrictus divelli ab eis vix potest.

¶ De penitentia et contritione peccatorum. Rubrica. 27.

Psalmista. 33.ps. Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde et humiles spiritu salvabit. Multe tribulationes iustorum: et de his omnibus liberabit eos. ¶ 146.ps. Qui seminant in lachrymis in exultatione metent.

¶ Ezechiel propheta. Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis que operatus est et custodierit omnia precepta mea et fecerit iudicium et iustitiam: vita vivet et non morietur: omnium iniquitatum eius: quas operatus est: non recordabor ait dominus. Convertimini et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et non erit vobis in ruinam iniquitas.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiasti.ca.i. Altissimus odio habet peccatores: et misertus est penitentibus.

¶ Mattheus in evangelio.c.3. et 4. Penitentiam agite: appropinquabit enim regnum celorum. ¶ c.5. Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur.

¶ Lucas in evangelio: capitulo tertio. Facite dignos fructus penitentie. ¶ Idem in actibus apostolorum capitulo tertio. Peniteamini et convertimini ut deleantur peccata vestra.

¶ Paulus apostolus epistola.2. ad corinthios capitulo.7. Que enim secundum deum tristitia est: penitentiam in salutem stabilem operatur. Seculi autem tristitia mortem operatur.

¶ Seneca tragediarum in agamenone capitulo.4. Quem penitet peccasse pene est innocens. ¶ Idem de naturalibus questionibus libro secundo: Fidelissimus est qui ad honesta ex penitentia transit.

¶ Cecilius firmianus de beata vita libro.3. Multo firmior est fides quam reponit penitentia.

¶ Isidorus in sinonima soliloquiorum li.j.ca.
12. Facile penitētibus diuina clemētia subuenit. Per penitentiam indulgentia datur. Per penitentiam delicta oīa absterguntur. ¶ 16.c.z fi. Inanis est penitētia quā culpa sequens coinquinat.

¶ De paradiso salute pmio z glīa aiarum bonorum hominū. Rica. 28.

Psalmista. 7. ps̄ Dn̄s saluos facit rectos corde. ¶ 9. ps̄. Patientia pauperū non peribit in finē. ¶ 14. Dn̄e quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in mōte scō tuo. Qui ingredit sine macula: z operat iustitiā. Qui loqtur veritatē in corde suo: qui nō egit doluz in lingua sua: nec fecit proximo suo malū: et obprobriū nō accepit aduersus proximos suos: ad nihilū deductus est in cōspectu eius malignus: timētes aūt dominū glīficat. Qui iurat proximo suo z nō decipit: qui pecuniaz suā nō dedit ad vsurā: z munera sup innocentes nō accepit. Qui facit hec nō cōmouebit in eternum. ¶ 23. ps̄. Quis ascendet in montē dn̄i: aut quis stabit in loco scō eius. Innocēs manibus z mūdo corde: qui non accepit in vano aīaz suā: nec iurauit ī dolo proximo suo. Hic accipiet miām a dn̄o: z misericordiā a deo salutari suo. ¶ 36. ps̄. Salus iustorum a dn̄o: z protector eorum in tpe tribulationis: z adiuuabit eos dn̄s et liberabit eos: z eruet eos a pctōribus: z saluabit eos: quia sperauerūt ī eo. ¶ 111. ps̄. In memoria eterna erit iustus. ¶ 170. ps̄. z antepen. Dn̄s exultabit mā suetos in salutē. Exultabunt sancti in gloria.

¶ Salomō in puer.c.28. Qui ambulat simpliciter saluus erit. ¶ 12.c.fi. Spiritus redit ad deū qui dedit illum.

¶ Tobie hysto.c.3. Hoc pro certo habet oīs qui colit deū: quia vita eius si in pbatione fuerit coronabit. ¶ 4.c. Multa bona habebimus si timuerimus deū: z recesserimus ab oī pctō: z fecerimus bene.

¶ Isaias pphēta.c.33. Diuitie salutis sapiētia z scientia

¶ Plato in fedrone. Est in re vera: defune.

¶ Jesus filius sirach in eccl'iastico.ca.2. In igne probat aurū z argentū: hoīes vō receptibiles in camino humiliatōis. ¶ 3.c. Quāto magnus es humiliate in oībus: z coraz deo inuenies gratiam.

¶ Tullius tusculanarum questionum lib.j. Socrates disseruit duas eē vias. Duplicesque cursus aiorum corpore excedentiū. Nā qui se humanis vitijs cōtaminassent: z se totos libidibus dedissent: quibus cecati velut domesticis vitijs atque flagitijs se inquinassent vel publica violanda fraudes inexpiabiles cōcepissent: his demū quoddā iter eē seclusum a cōcilio deorum. Qui aūt se integros castosque seruauissēt quibusque fuisset minima corporis cōtagiose seque ab his semp cauissent essetque in corporibus humanis vitā imitati deorum his ad illos a qbus eēnt pfecti reditum facile patere.

¶ Pilon seu philemon. li. sapiētie.c.2. Dixerunt apud se nō recte cogitātes. Exiguuz et cū tedio est tēpus vite nostre. Et nō est refrigeriū in fine hoīs. Et nō est qui agnitus sit reuersus ab inferis. Quia ex nihilo nati sumus: z post hoc erimus tanquā si nō fuerimus. ¶ 3.c. Justorum aīe in manu dei sunt z nō tanget illos tormentū mortis. ¶ 5.c. Justi in pperpetuū viuent: z apud dn̄m est merces eorum. ¶ 6.c. Concupiscentia sapientie deducet ad regnum perpetuum.

¶ Mattheus in euangelio.c.5. Beati pauperes spū: qm̄ ipsorum est regnū celorum. Beati mūdo corde: qm̄ ipsi deū videbūt. Beati q persecutionē patiunt ppter iustitiā: quoniā ipsorum est regnum celorum. ¶ c.7. Quā angusta porta z arta via est que ducit ad vitam: et pauci sunt qui inueniūt eam. ¶ 10.c. Qui pseuerauerit vsque in finē hic saluus erit. ¶ 11.c. Ait iesus: non surrexit inter natos mulierū maior ioāne baptista. Qui aūt minor est in regno celorum: maior est illo. ¶ Idem dicit lucas in euāgelio.c.7. ¶ 13.c. Justi fulgebūt sicut sol in regno patris. ¶ 19.c. paruu-

lorum est regnū celoꝝ. Ait iesus discipulꝭ su is: Amē dico vobis qꝛ diues difficile intrabit in regnū celoꝝ. ⁊ iterū dico vobis facilius est camelū per foramē acus trāsire q̄ꝫ diuitem intrare in regnū celoꝝ. Auditis aūt his discipuli mirabant̄ valde dicētes: Quis ergo poterit saluus esse. Aspiciēs autē iesus dixit illis: Apd̄ hoīes īpossibile ē: apud deū aūt oīa possibilia sūt. ⁋ Idē dicit lucas. c. 18

⁋ Marcus in euāge. c. 10. Paruulorum est regnū dei. Quisquis nō receperit regnū dei velut paruulus nō intrabit in illud. Qꝫ difficile est confidentes in pecunijs iu regnum dei intrare. 11. c. Cum a mortuis resurrexerint neqꝫ nubent neqꝫ nubent̄: sed sicut angeli dei sunt in celis.

⁋ Lucas in euāgel. c. 8. Quicūqꝫ nō accepit regnum dei sicut puer: nō intrabit in illud. ⁋ Idē in actibus aploꝝ. c. 4. Per multas tribulationes oportet nos intrare i regnū dei.

⁋ Ioānes apocalypsi. c. 2. Esto fidelis vsqꝫ ad mortē ⁊ dabo tibi coronā vite: ait deus. ⁋ 14. c. Beati mortui qui in dn̄o moriunt̄: āmodo enī iam dicit spūs: vt requiescāt a laboribus suis: opa enī illoꝝ sequunt̄ illos.

⁋ Paulus apl's epl'a ad romāos. c. 14. Nō est i regno dei esca ⁊ potus: ſꝫ iustitia ⁊ pax ⁊ gaudiū in spū scō. ⁋ Idem apl's epl'a. j. ad corinthios. c. 2. Oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascendit: que pparauit deus his qui diligūt illū. ⁋ 15. ca. Non viuificat̄ nisi prius moriat̄. Seminat̄ corpus aiale: surget corpus spūale. Caro ⁊ sanguis regnū dei possidere nō pn̄t. ⁋ Idē epl'a ad galathas. c. 6. ⁊ fi. Bonū faciētes nō deficiamus tpe enī suo metemus nō deficiētes.

⁋ Seneca tragediarū i hercule hereo. c. 26. ⁊ fi. Nunq̄ꝫ stigias fert̄ ad vbras Inclyta virtus in vite fortis. Nec leteos seua per amnes Uos fata trahent: sed cum sūmas Exiget horas ꝯsumpta dies: Iter ad superos gloria pandet.

⁋ Auctor libelli de forma. hoñ c. 7. ⁊ fi qꝫ ē epilogus: In regno dei nō ē distictio q̄s eēt in secl'o laicus aut clericus: diues aut paup: iunior aut senior: seruus aut dn̄s: ſꝫ vnusq̄sqꝫ ſm meritū boni opis ppetua corōabit̄ gl'ia.

⁋ Augustinus in epig. psperi. ep. 78. ca. Qui dn̄o fuiūt ea bona acqrunt q̄ perire nō pn̄t.

⁋ Boetius de ꝯsolatōe. li. 4. c. 5. Est pmiuꝫ bonoꝝ qꝫ nullus detrahat dies: nullius minuat potestas: nullius fuscet īprobitas. Que cū ita sint de maloꝝ quoqꝫ inseparabili pena dubitare sapiēs neqat: nā cū bonū malū qꝫ itē pena atqꝫ premiū aduersa fronte dissideāt q̄ in bono pmio videmus accedere eadē necesse est i mali pena ꝯria parte rn̄deāt.

⁋ Cassiodorus epl'aꝝ li. 2. ca. 40. In celesti beatitudine veracit̄ sine fine gaudiū est. Sine aliquo tedio manēs semp eternitas. Et inspectio sola diuinitatis efficit vt beatius esse nil possit: hec veraciter phēnitatē pstat: hec iocūditas accumulat. ⁋ Idem cassiodorus de aīa. c. 14. Cū fuerimus hac luce īperio creatoris exuti: simul corporis appet tiones ⁊ ībeccillitates amittimus: nō enī vlterius labore frāgimur: nō cibo reficimur: nō ieiunij diuturnitate quassamur: sed in aīe nr̄e natura iugit̄ pseuerātes nihil boni maliqꝫ faciemus: sed vsqꝫ ad diē iudicij: aut ꝺ pteritoꝝ actuū prauitate meremus: aut opationis nr̄e pbitate letamur: tūc aūt accipiemus factoꝝ oīum plenissimū fructū qn̄ voce dn̄i aut repudiati fuerimus: aut ad regnū pēnitatis admissi. Distās btitudo bonos cōtinet: ⁊ ipios dispar pena constringit.

⁋ Bernardus li. ꝺ īprobatiōe vitioꝝ. c. 9. ⁊ fi.
Id solū temet post mortis facta beabit.
Qꝺ bn̄ qꝺ iuste quidē recte feceris ipse.

⁋ Matthe⁹ vindocinēsis ꝺ hysto. tob. c. 16
Est h̄ vita breuis tenebrosa sophistica vite.
Est vētura manēs lucida vera dies. ⁋ c. 66 ⁊ an̄pe. Iustus obit nec obit: ſꝫ abit ab hospite migrās. Carne petit patriā ꝺlitiasqꝫ pris

⁋ De diabolo. Rica. 29.

PLato in timeo. Inuisibilium diuinarū potestatuꝫ q̄ demones nūcupant̄ prestare rōnē maius est opus q̄ꝫ ferre valeat hominis ingenuum.

¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.21. Dũ maledicit ipi⁹ diabolũ maledicit ꝛ ipse aĩaȝ suã.
¶ Joãnes in euã.c.8. Diabolus mendax est ꝛ pater eius.
¶ Joãnes ep'la.1.c.3. Qui facit pctm̃ ex diabolo est. In hoc apparuit fili⁹ dei vt dissoluat opa diaboli. ¶ Ideȝ in apocalypsi.c.12 Serpẽs antiquus qui vocabat diabolus ꝛ sathanas q̃ se ducit vniuersũ orbẽ pιect⁹ ẽ de celo in terrã: ꝛ angeli ei⁹cũ eo missi sunt.
¶ Petrus apl's ep'la.j.c.3. Sobrij estote et vigilate: qꝛ aduersarius vester diabol⁹ tãq̃ȝ leo rugiens qrẽs quem deuoret.
¶ Jacobus apl's ĩ ep'la vnica.c.2. Tu credis q̄ vnus est deus: bñ facis: ꝛ demones credũt ꝛ ɔtremiscũt. ¶ ca.3. Nolite gloriari ꝛ mẽdaces esse aduersus veritateȝ. Non est enĩ ista sapĩa desursum descendẽs: sed terrena aĩal' diabolica. ¶ c.4. Resistite diabolo ꝛ fugiet a vobis.
¶ Paulus apl's ep'la ad ephe.ca.6.ꝛ fi. Induite vos armatura dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli ꝛc̃. Accipite armaturã dei: vt possitis resistere in die malo ꝛ ĩ oĩbus pfecti stare: state ergo succincti lũbos vestros in veritate: ꝛ induti lorica iustitie: ꝛ calciati pedes in pparatione euãgelij pacis: in oĩbus sumẽtes scutũ fidei: in quo possit oĩa tela nequissimi ignea extinguere: ꝛ galeã salutis assumite: ꝛ gladiũ spũs qd̃ ẽ verbũ dei. ¶ Ideȝ ep'la.j.ad timoth. Qui volũt diuites fieri incidũt in tẽtationẽ: ꝛ laqueuȝ diaboli ꝛ desideria multa ꝛ inutilia ꝛ nociua. Que mergũt hoĩes in ĩteritũ ꝛ pditionẽ.
¶ Jsidorus in sinonima soliloquioꝝ. lib. j. Spũs qui ad peccandũ succẽdit: peccantem sepe subito rapit. ¶ Lib.2.c.6. Immũdus spũs orõnis instãtia vincit. Demonia oratione deijciunt: al's vincuntur. Oratione demonia suprantur.

¶ De peccato ꝛ pctõrib⁹ cõside ratione religiosa. Rica.30.

Psalmista. j.ps. Beatus vir qui nõ abijt in ɔsilio ĩpioꝝ: ꝛ in via peccatoꝝ nõ stetit. ¶ ps.10. Qui diligit iniq̃tatẽ odit aĩaȝ suã. ¶ 36.ps. Considerat pctõr iustũ ꝛ querit mortificare eũ: dñs aũt nõ derelinquet eum in manibus eius.
¶ Salomõ in pu̾er.c.23. Ne emuletur cor tuũ pctõres: ſȝ in timore dei estote tota die: quia habebis spem in nouissimo: ꝛ prestolatio tua non auferetur.
¶ Thobie hysto.c.12. Qui faciũt peccata ꝛ iniquitatẽ: hostes sunt anime sue.
¶ Jesus fi.sirach in eccl'.ca.5. Non adijcias pctm̃: ꝛ ne dicas miseratio dei magna ẽ: multudĩ peccatoꝝ meoꝝ miserebit. ¶ c.9. Nõ zeles gloriã ꝛ opes peccatoris: non enĩ scis q̃ futura sit illius subuersio.
¶ Mattheus in euã.c.19. Jesus dixit: Nõ homicidiũ facies: nõ adulterabis: nõ facies furtũ: non falsum testimoniũ dices.
¶ Joãnes in ep'la.c.j. Si dixerim⁹ q̃m pctm̃ nõ habemus: ipsi nos seducimus: ꝛ veritas in nobis nõ est. ¶ ca.8. Oĩs qui facit pctm̃: seruus peccati est. ¶ c.9. Si ceci essetis: non haberetis peccatũ. ¶ Ideȝ epi.j.c.3. Oĩs q̃ facit peccatũ ꝛ iniquitatẽ facit: ꝛ pctm̃ ẽ iniquitas. Qui facit pctm̃ ex diabolo est. ¶ c.5. ꝛ fi. Oĩs iniquitas peccatũ est: ꝛ est pctm̃ ad mortẽ. ¶ Idem ep'la.2.c.vnico. Qui male facit non videt deum.
¶ Judas alphei apl's: qui fuit frater iacobi apostoli ep'la vnica.cap̃.2.ꝛ fi. Peccatores impij hi sunt: murmuratores: querulosi ſm desideria sua ambulantes: ꝛ os illoꝝ loquitur supbiã: mirãtes psonas questus causa.
¶ Jacobus apl's ep'la vnica.c.j. Peccatũ cũ consũmatũ fuerit generat mortẽ. ¶ c.4. Scienti bonũ facere ꝛ nõ facienti peccatuȝ est.
¶ Paulus apl's ep'la.j.ad corinthios.ca.10. Non potestis mense dei participes esse et mense demonioruȝ. ¶ c.15. Stimul⁹ mortis peccatum est.
¶ Seneca epistolarũ ad lucillũ: li.17. ep'la 7. Omnibus crimen suum voluptati est. ¶ Idem de moribus. Omne peccatũ actio est voluntaria.
¶ Jsidorus soliloquioꝝ li.2.c.9. Sepe occa

sio peccandi voluntatem facit.

¶ Mattheus vindocinensis in poetria: particula.j.c.6. Peccatum geminat peccantis gloria: culpa. Diffamat fame dissipetis honor. ¶ c.12. Uenialis est peccandi incidentia: sed criminalis peccandi frequentia.

¶ De inferno et penis animarum peccatorum. Rica. 31.

PSalmista 31. ps. Multa flagella peccatoris. ¶ 33. ps. Mors peccatorum pessima. ¶ 165. ps. Dominus oes peccatores disperdet. ¶ 116. ps. Dominus viam peccatorum disperdet.

¶ Salomon in prouer.c.23. Noli subtrahere a puero disciplinã. Si eni percusserim eum virga non morietur: tu virga percutis eum: et animã eius de inferno liberabis.

¶ Ezechiel propheta.ca.18. Cum auerterit se iustus a iustitia sua et fecerit iniquitatem et morietur in eis: in iniustitia sua quã operatus est: morietur. ¶ c.33. Justitia iusti nõ liberabit eum in quacũq3 die peccauerit.

¶ Paralypomenon li.j.c.28. et pe. Si dereliqueris deum proijciet te in eternum.

¶ Plato in fedrone. Est ire vera defunctorum animas extare: et bonis melius ee: malis autem deterius.

¶ Jesus filius sirach.c.4. Cor durum male habebit in nouissimo. ¶ 14.c. Non e apud inferos inuenire cibum.

¶ Tullius tusculanarum questionũ li.j. Socartes deseruit etc. vt supra.ti.4. de paradiso. ¶ Idem tullius inuectiuarum in catilinam li.4. et fi. Ut aliqua inuita formido improbis esset posita apud iferos antiqui supplicia ipsis constituta esse voluerũt.e.c.r.

¶ Mattheus in euangelio.c.3. Omnis arbor que non facit fructum bonum: excidet et in ignem mittetur. ¶ Idem dicit infra eo. c.7. ¶ Idem dicit lucas in euangelio.ca.3. ¶ c.7. Lata porta et spaciosa via que ducit ad perditionem: et multi sunt qui intrant per eam: quam angusta porta et arta via est que ducit ad vitam: et pauci qui inueniant eam.

¶ c.16. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur: anime vero sue detrimentum patiatur: aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? ¶ Idem dicit marcus.8.capitulo.

¶ Paulus apostolus epistola.j.ad corinthios.c.6. Iniqui regnum dei nõ possidebũt. ¶ Idem epistola ad hebreos.c.13. et fi. Fornicatores et adulteros iudicabit deus.

¶ Augustinus in epigra. prosperi. 50. epi. Non curandum est multum necessario morituris quid accidat vt moriantur: sed quo cogantur ire moriendo.

¶ Boetius de consolatione lib.4.c.7. Magna quidem post defectum morte corpus animarum supplicia relinquunt: quorum alia penali actione: alia vero purgatoria clementia dei exercentur.

¶ De christo et trinitate diuina. Rica. 22.

PSalmista. 117. ps. Lapidem quem reprobauerunt edificantes: hic factus est in caput anguli: a domino factum est istud: hoc est mirabile in oculis nostris: hec dies quã fecit dominus: exultemus et letemur in ea.

¶ Joannes in euangelio.c.3. Spiritus vbi vult spirat: et vocem eius audis: sed nõ scis vnde veniat aut quo vadat. ¶ cap.5. Pater non iudicat quenq3: sed omne iudicium dedit filio vt honorificent omnes filium sicut honorificant patrem qui misit illum. Qui non honorificat filium nõ honorificat patrem. ¶ c.6. Ait iesus: Hec est voluntas patris mei qui misit me: vt omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternam: et resuscitabo eum in nouissimo die. Ait iesus: Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit illum. Spiritus e qui viuificat. ¶ 15.c. Dicit iesus Nemo venit ad patrẽ nisi per me. Ait iesus Qui videt me videt et patrẽ. Ait iesus: Qui diligit me diligit a patre meo. Jesus dixit:

Siquis diligit me sermonē meū seruabit: et pater meus diliget eū: et ad eū veniemus et mansionē apud eum faciemus. Ait iesus: pater maior me est.

¶ De fide seu firma credulitate religionis dei et diuine trinitatis. Rūica. 33.

Moises in deuteronomio.ca. 6. Non tētabis dominum deum tuum.

¶ Jesus filiꝰ sirach in eccl'.ca.2. Ue peccatori terrā ingredienti duabꝰ vijs. Ue dissolutis corde qui nō credūt deo: et ideo non protegent ab eo. ¶ 32.c. Qui credit deo attendit mandatis: et qui cōfidit i illo non minorabitur.

¶ Pylon siue philemon li. sapie.c.j. Apparet dn̄s illis qui fidē habēt in illū. ¶ c.j. Sētite de dn̄o in bonitate: et in simplicitate cordis: querite illū: qm̄ inuenit ab his qui non tētant illum: apparet his qui fidē hn̄t i illū.

¶ Marcus i euā.c.4. Oia possibilia sūt credenti. ¶ 19.c. et fi. Qui crediderit et baptisatus fuerit saluus erit: qui vō non crediderit condēnabitur. Signa aūt eos qui crediderint hec sequent: In noīe meo demonia eijcient: lingis loquentur nouis: serpētes tollēt: et si mortiferum quid biberint non eis nocebit: super egros manus imponent: et bene habebunt.

¶ Lucas in euange.c.17. Dixit iesus discipulis suis: Si haberetis fidē sicut granū sinapis: et diceretis huic arbori: modo eradicare et transplātare in mare obediret vobis.

¶ Joānes in euā.c.3. Qui creditꝰin filiuz dei non iudicat: qui aūt nō credit iā iudicatꝰ ē. Qui credit in filiū habet vitā eternam. Qui aūt incredulus est filio: nō videbit vitā: sed ira dei manet sup eum. ¶ c.5. Ait iesus: Qui verbū meuz audit: et credit ei qui misit me: habet vitā eternā: et in iudiciū non venit: sz trāsiet de morte in vitā. ¶ Ait iesus: Si credidissetis moysi crederetis forsitan et mihi: de me enī ille scripsit. ¶ c.6. Ait iesus: Hoc est opus dei vt credatis in eū quē misit ille. Ait iesus: Hoc ē volūtas patris mei qui misit me: vt oīs qui videt filiū et credit in euz habeat vitā eternā: et resuscitabo eū in nouissimo die. Ait iesus: Qui credit in me habet vitā eternā. ¶ c.10. Ait iesus: Si mihi nō vultis credere: operibus credite. ¶ c.11. Dixit iesus: Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me: etiā si fuerit mortuus viuet: et oīs qui viuit et credit in me: non morietur in eternū. ¶ c.12. Ait iesus: Ego lux in mediuz veni: vt oīs qui credit in me in tenebris nō maneat. ¶ Idem in apocalypsi.c.2. Esto fidelis vsqz ad mortē: et dabo tibi coronam vite: ait deus.

¶ Jacobꝰ apl's epl'a vnica.c.2. Fides si nō hēat opa mortua ē i semetipsa. Tu credis qr vnus est deus: bn̄ facis: et demones credūt: et cōtremiscūt. Sicut corpꝰ sine spū mortuū est: ita et fides sine operibus mortua est.

¶ Paulus apl's epl'a ad romanos.c.j. Uirtꝰ dei est in salutez oī credenti. ¶ c.10. Finis legis est christus ad iustitiā omni credenti. Corde credit ad iustitiā: ore aūt cōfessio fit ad salutē. ¶ 14.c. Oē quod non est ex fide: peccatū est. ¶ Idem apl's epl'a ad galathas c.2. Non iustificat hō ex opibus legis: nisi per fidem iesu christi. ¶ ca.3. Omnes filij dei estis per fidē in christo iesu. ¶ 5.ca. In christo iesu fides valet que per charitatem operat. ¶ Idem epl'a ad ephesios.c.6. et fi. Induite vos armatura dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli etc. Accipite armaturā dei vt possitis resistere in die malo et in oībus pfecti stare. State ergo succincti lūbos vestros in veritate et induite loricā iustitie: et calciati pedes in pparatiōe euāgelij pacis: in oībus sumētes scutū fidei. In quo possetis oīa tela nequissimi ignea extinguere: et galeā salutis assumite: et gladiū spiritꝰ quod est verbū dei. ¶ Idem ad timotheuz epl'a.i.c.j. Finis pcepti est charitas de corde puro et ɔscia pura et fide non ficta. ¶ Idem epl'a ad hebreos.c.11. Fides est sperandarū substātia rerū argumentū nō apparētiū. Sine fide impossibile est placere deo: cre-

dere enī oportet accedentē ad deū q2 est & inquirētibus se: remunerator fit.

¶ De corporis & sanguinis christi religione. Rica. 34.

Mattheus in euāgelio ca. 26. Cenantibus iesu & discipulis eius accepit iesus panē & benedixit ac fregit: deditq3 discipulis suis & ait illis: Accipite & comedite: hoc est corpus meū. Et accipiens calicē grās egit & dedit illis dicēs: Bibite ex hoc oēs: hic est enī sanguis me9 noui testamenti: qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

¶ Lucas in euangel. cap. 22. Jesus in cena quā agebat cum discipulis suis: accepto panē grās egit & fregit & dedit eis: dicēs: Hoc est corpus meū quod pro vobis daꝛ. Hoc facite in meā cōmemoratiōnē. Silr & calicē postq3 cenauit dicēs: Hic est calix nouum testm̄ in sanguine meo q̄ ꝓ vobis effundeꝛ

¶ Joānes in euāge. c. 6. Dixit iesus: Ego sū panis vite: qui venit ad me nō esuriet: & qui credit in me nō sitiet vnq3. Ait iesus: Ego sū panis viuus qui de celo descēdi: siquis mā ducauerit ex hoc pane viuet in eternū: & panis quē ego dabo caro mea est pro mundi vita. Dixit iesus: Nisi mādu cauerit is carnē filij hominis & biberitis eius sanguinē nō habebitis vitā in vobis. Qui māducat meā carnē & bibit meū sanguinē habet vitā eternā: & ego resuscitabo eū in nouissimo die. Caro enī mea vere est cibus & sanguis me9 vere est pot9. Qui māducat meā carnē & bibit meū sanguinē ī me manet & ego in illo.

¶ Paulus ap's epl'a. i. ad corinth. c. 11. Qui cūq3 māducauerit panē vel biberit calicem dn̄i indigne: reus erit corpis & sanguīs dn̄i.

¶ De baptismo. Rica. 35.

Mattheus in euangelio cap. 28. & fi. Ait iesus discipulis suis post resurrectionē suā: Eūtes docete oēs gentes: baptisantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti.

¶ Marcus in euange. c. 19. & fi. Qui crediderit & baptisatus fuerit saluus erit.

¶ Joānes in euāg. c. 3. Ait iesus: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spū scō: nō pōt introire in regnum dei.

¶ Paulus apl's epl'a ad galathas. c. 3. Quicūq3 in christo baptisati estis xp̄m iduistis.

¶ Lucas in li. act. aplor. c. 2. Petrus apl'us ait: Penitentiā agite: & baptisenꝛ vnusquisq3 vestrū in noīe iesu christi in remissionē3 pctōꝝ vestroꝝ: & accipietis donū scī spūs.

¶ De cōmissione auctoritatis & officij a iesu data petro & ceteris eius discipulis. Rica. 36.

Mattheus in euang. c. 16. Ait iesus petro apl'o: Tu es petrus & sup hāc petrā edificabo ecclesiā meā: & porte inferi nō patebūt aduersus eam: & dabo tibi claues regni celoꝝ: & quodcūq3 ligaueris sup terrā erit ligatū & in celis: & quodcūq3 solueris sup terrā: erit solutū & in celis. Fc. 18. Ait iesus discipulis suis: Amē dico vobis: quecūq3 alligaueritis sup terrā erūt ligata & in celo: & quecūq3 solueritis sup terram erunt soluta & in celo.

¶ Joānes in euāg. c. 20. Dixit iesus discipulis suis post suā resurrectionē: Pax vobis Sicut misit me pater & ego mitto vos. Hec cū dixisset īsufflauit & dixit eis: Accipite spiritū sanctū: quoꝝ remiseritis peccata remittunꝛ eis: & quoꝝ retinueritis retētā sūt. Fc. 21. & fi. Jesus post resurrectionē suam ait petro apl'o: Pasce agnos meos. Item dixit eidem: pasce oues meas.

¶ De confessione & indulgentia pctōꝝ. Rica. 37.

Psalmista. ps. 31. Beati quoꝝ remisse sunt iniquitates: & quoꝝ tecta sunt peccata. F 117. ps. Cōfitemini dn̄o qm̄ bon9: qm̄ ī scl'm mīa eius.

¶ Salomō in puer. c. 28. Qui abscōdit scel'era sua nō dirigeꝛ. Qui aūt ɔfessus fuerit et

reliq̄rit ea mīaȝ ꝯsequet̄. ¶ Idē ī eccl'.c.10. Curatio cessare facit pctā maxima.
¶ Iesus fi.sirach ī ec.c.4. Nō ꝯfūdar ꝯfiteri pctā tua. ¶ c.17. Uiuus ⁊ sanus ꝯfiteberis ⁊ laudabis deū ⁊ gl'ificaber ī mīsatōibꝰ illiꝰ
¶ Mattheus in euā.c.6. Si dimiseritis hoībus pctā eoꝝ: dimittet ⁊ vobis pater vester celestis delicta vr̄a. Si aūt non dimiseritis hoībꝰ nec pater vester dimittet pctā vestra.
¶ Marcus in euā.c.11. Cū stabitis ad orā dū dimittite siq̄d hētis aduersus aliquē: vt paē vr̄ q̄ in cel' est dimittat vobis pctā vr̄a.
¶ Lucas in euāg.c.6. Dimittite ⁊ dimittet̄ vobis. ¶ c.17. Si peccauerit frat̄ tuus in te increpa illū: ⁊ si pniam egerit dimitte illi: et si septies ī die peccauerit ī te: ⁊ septies ī die cōuersus fuerit ad te dicens penitet me: dimitte illi.
¶ Ioānes in epl'a.j.c.j. Si confiteamur pctā nr̄a fidelis ⁊ iustus ē dn̄s vt remittat nobis pctā nostra: ⁊ emūdet nos ab oī iniquitate.
¶ Iacobus apl's epl'a vnica.c.5.⁊ fi. Confitemini alterutrum peccata vestra.
¶ Paulꝰ apl's epl'a ad Ro.c.10. Corde creditur ad iustitiā: ore aūt ꝯfessio fit ad salutē.
¶ Isidorus ī sinonima soliloquioꝝ li.j.c.12 Cōfessio sanat: ꝯfessio iustificat aīum: ꝯfessio pctis veniā donat. Nulla tā grauis ē culpa q̄ nō habeat veniā. ¶ c.16.⁊ fi. Freq̄nt̄ peccās ⁊ lugēs veniā vix meretur.

¶ De futuro fine mūdi: ⁊ futura resurrectōe mortuoꝝ: ⁊ futuro vniuersali iudicio dei sm̄ xp̄ianā religiōeȝ. Rica.38

Psalmista. 101. ps. Celi pibūt.
¶ Salomō in puer.c.11. Nō pderūt diuitie in die vltionis. Iustitia aūt liberabit a morte.
¶ Malachias ppheta.c.4. Dies veniet succēsus q̄si caminꝰ: ⁊ erūt supbi ⁊ oēs faciētes īpietatē stipula: ⁊ īflāmabit eos dies veniēs
¶ Mattheꝰ ī euā.c.12. Oē v̄bū ociosuȝ q̄d locuti fuerint hoīes reddēt rōneȝ d̄ eo ī die iudicij: ex v̄bis eni tuis iustificaberis: et ex v̄bis tuis ꝯdēnaberis. ¶ c.13. In ꝯsūmatione scl'i mittet filiꝰ hoīs angelos suos: ⁊ colligent de regno suo oīa scādala: ⁊ oēs q̄ faciūt iniquitateȝ: ⁊ mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus ⁊ stridor dentiū: tūc iusti fulgebūt vt sol in regno patris eoꝝ. ¶ In cōsūmatione seculi exibūt angeli ⁊ separabūt malos d̄ medio iustoꝝ: ⁊ mittēt eos ī caminū ignis ardētis: ibi erit fletus ⁊ stridor dentiū. ¶ 22.c. In resurrectiōe nec nubēt neq̄ nubent̄: sed sunt sicut angeli in celo. ¶ 24. Accesserūt ad iesum discipuli eius secreto dicētes: Dic nobis signū aduētus ⁊ ꝯsūmationis scl'i. Et respōdēs iesus dixit eis: Uidete ne quis vos seducat: multi enī veniēt in nomine meo dicētes: Ego suȝ christus: ⁊ multos seducēt. Audituri enī estis p̄lia ⁊ opiniones prelioꝝ. Uidete ne turbemini: oportet enī hec fieri: sed nondum est finis: cōsurget enī gēs ꝯ̄ gentē ⁊ regnū in regnū: ⁊ erūt pestilentie ⁊ fames ⁊ terremotus p loca ⁊c̄. et tūc scandalizabunt̄ multi ⁊ inuicē se tradēt ⁊ odio hebūt inuicē. Et multi pseudo pphete surgēt ⁊ seducēt multos: ⁊ q̄m abūdabit iniq̄tas refrigescet charitas multoꝝ. Qui āt pseuerauerit vsq̄ in finē hic saluus erit ⁊c̄. Tūc siquis dixerit vobis: ecce hic est christus: aut illic: nolite credere: surgēt enī pseudo christi ⁊ pseudo pphete: ⁊ dabūt pdigia ⁊ signa magna: ita vt in errorē inducant̄ si fieri pōt etiā electi ⁊c̄. Statim āt post tribulationē dierū illoꝝ sol obscurabitur: ⁊ luna nō dabit lumē suū: ⁊ stelle cadēt de celo: ⁊ virtutes celoꝝ mouebunt̄: ⁊ tūc patebit signū filij hoīs in celo: ⁊ tūc plāgēt oēs tribꝰ terre: ⁊ videbūt filiū hoīs venientē in nubibꝰ celi cū virtute multa ⁊ maiestate ⁊ mittet āgelos suos cū tuba ⁊ voce magna: ⁊ ꝯgregabūt electos eiꝰ a q̄ttuor vētis: a sūmis celoꝝ vsq̄ ad terminos eoꝝ ⁊c̄. De die āt illa ⁊ hora nemo scit: neq̄ angeli celoꝝ. ¶ 25.c. Cū venerit filiꝰ hoīs cū maiestate sua ⁊ oēs angeli eiꝰ cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis sue: ⁊ ꝯgregabunt̄ an̄ eū oēs gētes: ⁊ separabit eos abinuicē: sicut pastor seggregat oues ab hedis: ⁊ statuet oues q̄dē a dextris su

is: hedos āt a sinistris. Tūc dicet rex his qui a dextris erūt eius: Uenite bñdicti pr̄is mei pcipite regnū vobis paratū a ɔstōne mūdi. Esuriui enim et dedistis mihi manducare. Sitiui ⁊ dedistis mihi bibere: hospes eraȝ ⁊ collegistis me: nudus ⁊ cooperuistis me: infirmus ⁊ visitastis me: in carcere eram ⁊ venistis ad me. Tūc rñdebūt ei iusti dicentes: Dñe qñ te vidimus esurientē ⁊ pauim⁹: sitiētē ⁊ dedim⁹ tibi potū: qñ āt vidim⁹ te hospitē ⁊ collegim⁹ te: ⁊ nudū ⁊ cooperuim⁹ te: aut qñ vidim⁹ te infirmū: aut in carcere ⁊ venimus ad te. Et rñdēs rex dicet illis: Amē dico vobis q̃ diu fecistis vni ex minis istis meis frib⁹: mihi fecistis. Tūc dicet ⁊ his q̄ a sinistris ei⁹ erūt: Descedite a me maledicti i ignē eternū: qui paratus est diabolo ⁊ āgelis eius. Esuriui enī ⁊ nō dedistis mihi manducare: sitiui ⁊ nō dedistis mihi potum: hospes erā ⁊ nō collegistis me: nudus ⁊ nō cooperuistis me: infirm⁹ ⁊ in carcere ⁊ nō visitastis me. Tūc rñdebūt ⁊ ipsi dicētes: Dñe qñ vidim⁹ te esurientē: aut sitientē: aut hospitē: aut nudū: aut infirmū vel in carcere ⁊ nō ministrauim⁹ tibi. Tunc rñdebit illis dicēs: Amē dico vobis q̃diu nō fecistis vni de minorib⁹ his nec mihi fecistis. Et ibunt hi in suppliciū eternū: Justi āt in vitā etnā.

¶ Marc⁹ in euāge. c. 12. Cū a mortuis resurrexerint: neqȝ nubēt: neqȝ nubent: sed sicut angeli dei sunt in celis. ¶ c. 13. Celuȝ ⁊ terra trāsibūt. ¶ Idē dicit lucas i euā. c. 12.

¶ Joānes in euāg. c. 5. Uenit hora in q̄ oēs q̄ in monumētis sunt audiēt vocē filij hoīs ⁊ pcedēt q̄ bona fecerunt in resurrectionē vite: qui vo male egerūt i resurrectionē iudicij. ¶ Idem in apocalypsi. c. 3. Ait de⁹: Si nō vigilaueritis: veniā tanq̄ fur: ⁊ nescies qua hora veniam ad te.

¶ Petrus apl's epl'a. 2. c. 3. ⁊ fi. Adueniet dies dñi sicut fur: in quo celi magno impetu trāsient: elemēta vo calore soluentur.

¶ Paulus apl's epl'a. j. ad corinth. c. 15. Accepi qñ christus mortuus ē pro pctis nr̄is scripturas: ⁊ q2 sepult⁹ ē: ⁊ q2 resurrexit tertia die fm' scripturas. Si xp̄s p̄dicat̄ q resurrexerit a mortuis: quō q̄dā dicūt i vobis qm̄ resurrectio mortuoꝝ nō ē. Si āt resurrectio mortuoꝝ nō ē: neqȝ xp̄s resurrexit. Si autē xp̄s nō resurrexit: ianis ē g̃ p̄dicatio nr̄a: inanis ē g̃ ⁊ fides nr̄a: surget corp⁹ sp̄ual̄e. Caro ⁊ sāguis regnū dei possidē ñ pn̄t. Oēs q̄dē resurgem⁹: sȝ nō oēs imutabimur i momēto i ictu ocl'i i nouissima tuba: canet enī tuba: ⁊ mortui resurgēt primi icorrupti: ⁊ nos imutabimur: oportet enī corruptibile h' iduere incorruptionē ⁊ mortale h' induere imortalitatē. ¶ Idem epl'a. 2. ad corinth c. 5 Oēs vos manifestari oportet añ tribunal xp̄i: vt referat vnusq̄sqȝ ꝓpa corpis ꝓut gessit: siue bonū siue malū. ¶ Idem epl'a. j. ad timoth. c. 4. In nouissimis tpib⁹ discedēt quidā a fide attēdentes spiritibus erroris ⁊ doctrinis demonioꝝ: i hypocrisi loquētiū mēdaciū ⁊ cautherizatā hn̄tiū suā ɔsciam ꝓhibentiū nubē: abstiere a cibis quos de⁹ creauit ad pcipiēdū cū grāꝝ actōe. ¶ Idē epl'a. 2 ad timoth. c. 3. ⁊ pe. In nouissimis dieb⁹ instabūt tp̄a piculosa: ⁊ erūt hoīes seipsos amātes: cupidi: elati: supbi: blasphemi: parētib⁹ ñ obediētes: igrati: scelesti: sine affectiōe sine pace: crimīatores: nō ɔtinētes: imites: sine benignitate ꝓditores: ꝓterui: timidi: voluptatū amatores magis q̃ dei: hn̄tes quidē spem pietatis: virtutē aūt ei⁹ abnegātes.

¶ De falsis opiniōib⁹ ɔriis xp̄iane reli̇ōis cognoscēdis ⁊ dānādis i libris vsualib⁹ xp̄ianoꝝ: p̄mo circa eētiā dei. Rica. 42.

Tullius d nā doꝝ. l. j. Quidā dixerūt totā d dijs imortalib⁹ opiniōeȝ fictā eē ab hoīb⁹ sapiētib⁹ rei publice cā: vt quos rō nō possȝ eos ad offiñ religio ducēt. ¶ Idē iuectiuarū i catilinaꝝ li. 4. ⁊ fi. Ut aliq̄ i vita formido i probis eēt pōita: apō iferos āt q̄ supplicia i pijs ɔstituta eē voluert. ¶ Statius thebaidos li. 3. Prim⁹ i orbe deos t'or fec

¶ Secundo circa fatum.

Tullius de diuinatiōe li. j. circa fi. Fato omnia fiunt.

¶ Ouidius de tristibus li. 3. c. 7. ꝑ Ratio fatum vincere nulla valet.
¶ Seneca tragediarũ in octauia. c. 19. et fi. Regit fatis mortale genus. ꝑ Idem de naturalibus li. 3. Ordine fati rerũ eterna series rotat. ꝑ Idez de prouidẽtia. Scio oĩa certa ⁊ in eternum victa lege decurrere: quo fata nos ducũt: ⁊ quantũcũq; tp̄is restat prima nascentiũ hora disposuit. ꝑ Idẽ de ꝯsolatione ad paulinũ. Mutare fata non possumus: stant dura ⁊ inexorabilia.
¶ Lucas li. 5. Nunq̄ sic cura deoꝝ Se premet vt nr̄e morti nr̄eq; saluti Fata vacent.
¶ Li. 6. Preceps agit oĩa fatuz. Nec medij dirimũt morbi vitãq; necemq;. Sed cum morte venit languor.
¶ Quintilianus declamationũ. 7. declamatione: Fato viuimus: lãguemus: connascimus morimur. medicina quid p̄stas nisi vt iuxta te nemo desperet.
¶ Iuuenalis li. 3. sat. j. Distat enim que
Sydera te excipiãt mõ p̄mos incipiente.
Edere vagitus ⁊ adhuc a matre iubentem
Uentidius quid enĩ q̄d tullius an aliud q̄
Sydus ⁊ occulti mirãda potentia fati
Serius regna dabũt captiuis fata triũphos
ꝑ 3. sat. ⁊ fi. Fata regunt homines.
¶ Gualterius de castellione li. 3. Fatoꝝ stat ineuitabilis ordo. Euẽtusq; hominũ series immobilis artat.

¶ Tertio circa fortunã.

TUllius de diuinatione: li. 2. ⁊ fi. Mihi nec i deũ quid cadere videt vt sciat q̄d casu ⁊ fortuito futurũ sit. ꝑ Idẽ in oratione pro marco marcello: Rerum humanarum dñа est fortuna.

Quarto circa mundum.

SAlomon i ecc̃. c. j. Terra i eternum stat.
¶ Aristoteles de generatiõe ⁊ corruptione li. 7. ⁊ fi. Semp continua erit generatio ⁊ corruptio ⁊ nunq̄ deficiet. ꝑ Idẽ de plãtis li. j. añ med. Mũdus totalis est ꝑpetu⁹: sempiternus: nec cessauit vnq̄ gñare aĩalia ⁊ plãtas ⁊ oẽs suas species.

¶ Quinto ꝯtra aĩam humanã.

SAlomon i ecc̃. c. 3. Un⁹ iterit⁹ est hoĩs ⁊ iumentoꝝ: ⁊ eq̃ vtriusq; ꝯditio. Quis nouit si sp̄us filioꝝ adã ascẽdat sursuz: ⁊ sp̄us iumẽtoꝝ descẽdat deorsum. ꝑ c. 9. Mortui nihil nouerũt ãpli⁹ nec hẽbũt vltra mercedẽ. nec op⁹ nec rõ nec sciã nec sapiã erũt apud inferos quo tu ꝑperas
¶ Plini⁹ õ nãli hysto. li. 2. c. j. Mundũ numẽ esse credi parẽ: eternũ ĩmensuz: neq; genitũ: neq; interiturum vnq̄.
¶ Aristoteles in ethicoꝝ li. 3. c. 7. Nihil adhuc mortuis videt neq; bonũ neq; malũ eẽ
¶ Uirgili⁹ i bucol. egloga. 10. Oĩa fert etas animum quoq;.
¶ Ouidius metamor. li. 15. ⁊ fi. Morte carent aĩe sempq; priore relicta Sede: nouis domib⁹ viuũt: habitãtq; recepte. Oĩa mutãtur: nihil interit: errat ⁊ illinc. Huc venit: hĩc illuc: ⁊ quoslibet occupat artus
Sp̄us: eq; feris humana in corpora transit.
Inq; feras noster: nec tp̄e deperit illo.
Utq; nouis facilis signat cera figuris:
Nec mãet vt fuerat nec formas fuat easdẽ
Sed tñ eadẽ est: aĩam sic semp eandem
Esse: sed in varias docebo migrare figuras.
¶ Seneca tragediarũ introada. ca. 5. Queris quo iaceas post obitũ loco. Quo nõ nata iacẽt. ꝑ Idẽ de ꝯsolatõe ad marciaz: Cogita nullũ defunctũ malis affici. Illa q̄ nobis inferos faciũt terribiles fabula est.
¶ Plini⁹ de nãli hysto. li. 7. c. 59. Oĩb⁹ a suprema die eadẽ sunt q̄ ante p̄mã. Nec magis a morte vll⁹ sensus aut corpori aut aĩe q̄ ante natalem.

¶ Sexto circa resurrectionẽ mortuoꝝ

ARistoteles de generatiõe et corruptione li. 2. ⁊ fi. Hoĩes nõ reiterant in seipsis vt rursus generẽtur iidẽ numero. Corruptibile necesse ẽ specie reiterari: numero autem non.

Ecundus liber prime partis tractat de bono et honesto virtutibus et contrarijs sub his titulis sequentibus.

De bono et malo. Rubrica prima.

TOb hysto.cap.28. Recede a malo est intelligentia
In genesi.c.8. Sensus et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.
Amos propheta.c.5. Odite malum et diligite bonum.
Esaias propheta.c.5. Ve qui dicitis malum bonum et bonum malum.
Plato in menone. Non vult mala quispiam. Nullus vult mala.
Aristotelis ethicorum li.i.c.i.in princi. Omnis ars et omnis doctrina similiter autem et actus et electio bonum quoddam appetere videtur. Ideo bene annunciauerunt bonum quod omnia appetunt. Multis contingunt detrimenta ex bonis: iam enim quidam perierunt propter diuitias: alij vero propter fortitudinem. c.2. Omnis cognitio et electio bonum aliquod desiderat. Bonum et felicitatem non irronabiliter videntur ex his que huius vite sunt existimare. Libro.2.c.5. Malum infiniti est. li.4.c.4. Malum seipsum destruit Libro.7.c.15.et fi. Malo bonum contrarium est. Libro.9.c.4. Unusquisque sibiipsi vult bona. Li.10.et fi.c.2. Et in prauis est aliquod naturale bonum. Idem magnorum moralium li.i.c.j. Nulla neque scientia neque potentia est causa mali. In vno quoque entium bonum aut optimum est quod propter sui naturam est appetibile: aut quo alia participantia bona sunt. Bonorum hic quidem in anima: puta virtus: hic autem in corpore: puta sanitas et pulchritudo: alia vero exterius diuitie principatus honor vel si quid aliud talium. Idem rheto.li.j.c.8. Bonum est quodcumque sui gratia est eligibile: et cuius gratia aliud eligimus: et quod omnia appetunt. c.11. Bonum dicimus quod ipsum sui gratia et non alterius eligibile est: et quod omnia appetunt. Bonum est aut delectabile aut quod secundum se eligibile. Li.2.c.16. Plura eorum que fiunt mala sunt. Idem pollitico li.i.c.j. Eius quod videtur boni gratia omnia operantur omnes. ca.3 Quod efficitur a melioribus: melius opus est. Idem topicorum. Omnia appetunt bonum. Li.6. Bonum est malo contrarium.
Tullius retho.artis noue li.2.c.6. Omnium malorum stultitia est mater atque materies. Idem tusculanarum questionum li.3. Insipientia nullum maius malum est. Li.4. Natura omnes ea que bona videntur sequuntur fugiuntque contraria. Idem de fine bonorum et malorum: li.5 et fi. Confitendum est id esse summum bonum quod certe vniuersum sua sponte ipsum expeti et propter se necesse est. Idem paradoxorum distinctione.i. Quod rectum et honestum et cum virtute est id solum oppinor bonum. Idem de legibus li.j. Quod laudabile bonum est in se habet quod laudetur necesse est: ipsum enim bonum non est opinionibus sed natura.
Ouidius de arte amandi li.3.et fi. Pluraque sunt semper deteriora bonis. Idem de tristibus li.2. epistola vnica. Nil prodest quod non ledere possit idem.
Seneca epistolarum ad lucillum li.8.c.j. Bonum omne diuinum est. Li.15.c.j. Sapientia perfectum bonum est mentis humane. Li.20.et fi. c.j. Bonum est quod ad se impetum animi secundum naturam mouet. Idem de consolatione ad paulinum. Non sentire mala sua non est hominis: et non ferre non est viri. Idem de naturalibus questionibus li.5. Nullum malum sine effugio est.
Cecilius firmianus de beata vita lib.3. Bonorum matura in arduo posita est: malorum in precipitio. Li.4. Est pene supra humanum modum ne in cognitionem quidem admittere quod fit vel factum malum vel improbum dictum. Li.7.et fi. Deus non excludit malum vt ratio virtutis constare posset.
Augustinus in epig. prosperi.75.ep. Non sufficit abstinere a malo nisi fiat quod bonum est. Nulla substantia iniquitas est: et peccatum non est natura: sed vitium nature appetentis id quod non est sui ordinis.

¶ Boetius de cõsola. li. 3. c. 19. Omniũ ex/petendorũ sũma cardo atq; cã est bonũ: qꝫ eni neq; re neq; sĩlitudine vllũ in se retinet bonũ: id expeti nullo mõ potest. ¶ Li. 4. c. 3. Oẽs hoĩes boni ac pariter mali ĩdiscreta intẽtione ad bonũ puenire nitunt. ¶ c. 7. Bonũ est oẽ quod iustũ est: cõtraq; qđ iniustũ est malũ esse liquet. ¶ c. 11. Et si nobis fatalẽ ordinẽ minime ꝯsiderare valentibꝰ cõfusa oĩa cõturbataq; videant: nihilominꝰ tñ suus modus ad bonũ dirigẽs cũcta dispo/nit. Nihil est qđ mali cã ne etiã ab ipsis q̃dẽ improbis fiat: quos bonũ querẽtes prauus error auertit. ¶ Idẽ topicorũ li. 2. Mali no/titia deesse nõ potest bono: virtus enim se diligit: a spernaturq; ꝯtraria: nevitare vi/tiũ nisi cognitũ queat. ¶ Idẽ de hebdoma/dibus. Omniũ rerũ ipsum esse bonũ ẽ. Bo/nũ esse essentia. Iustũ vo esse actũ respicit. Bona oĩa sunt etiã non iusta.

¶ Gualterius de castellione li. 3. circa med.
Oĩa cũ quodã veniũt incõmoda fructu.

¶ Auctor libelli de moribus medicorũ. ca. j.
Oĩa scire decet: cũcta patrare nocet.
Scire malũ qꝫ nitet idẽ res conueniens est.
Scire bonũ discat quilibet id quod amat.

De honesto ꝫ licito ꝫ inhonesto seu turpi. Rica. 2.

Aristoteles rethoricorũ li. j. c. 3. Honestũ est quodcũq; propt̃ se eligibile existens laudabile est: aut quodcũq; bonũ exñs delectabile ẽ qꝛ bonũ.

¶ Terẽtius in eunco. c. 23. Quis hõ pro mecho vnq̃ vidit in domo meretricis prendi queq; ? ¶ In hautõtumerumenõ. c. 12. Nõ licet hoĩe sepe esse ita vult si res nõ sinit.

¶ Tullius de fine bonorũ ꝫ malorũ li. ꝫ. Honestũ intelligimus qđ tale est vt detracta oĩ vtilitate sine vllis premijs fructibus ne ipsũ possit iure laudari.

¶ Ouidius de arte amandi li. 3. ꝫ fi. Multa viros nescire decet.
Protinus irrupit vene peioris in euum.
Oẽ nefas: fugere pudor: verũq; fidesq;.
In quorũ subiere locũ fraudesq; doliq;.
Insidieq; ꝫ vis: ꝫ amor sceleratus habẽdi.
Viuit ex rapto nisi hospes ab hospite tutꝰ
Non socer a genero fratrũ quoq; grã rara ẽ
Imminet exitio vir cõiugis: ipsa mariti.
Lurida terribiles miscẽt aconita nouerce.
Filius añ diẽ patrios inquirit in annos.
Victa iacet pietas: ꝫ virgo cedere madẽtes.

¶ Idem depõto. li. 2. epl̃a. 3.
Curat q̃d expediat priꝰ ẽ q̃ q̃d sit honestũ.
Et cũ fortuna statq; caditq; fides.
Nec facile inuenies multis in milibꝰ vnũ.
Virtutẽ precij qui põt esse sui.
Ipse decor recti facti si premia desunt.
Non mouet ꝫ gratis penitet esse probum.
Nil nisi q̃d ꝓdest carũ ẽ. En detrahe menti.
Spem fructus auide nemo petendus erit.
At redditus iã q̃sq; suos amat: ꝫ sibi q̃d sit.
Utile sollicitis cõputat articulis.
Sponte sua ꝓbitas officiũq; viuat.

¶ Seneca traiediarũ: in otauia. c. 10. Id facere laus est qđ decet non qđ licet. ¶ Idem in epl̃is ad lucillũ li. 2. c. 5. Honestum enĩ vile est cui corpus nimis carum est.

¶ Valerius max. li. 2. ti. de institutis antiq̃s Ariopagus vbi quid quisq; atteniẽsiũ agẽt aut qñ questu sustentaret diligẽtissime inquirere solebat: vt hoĩes honestatẽ vite rõnẽ memores redditurã esse sequerẽtur.

¶ Lex diges. ti. de ꝯdi. insti. l. filius. Que facta ledũt pietatẽ existimationẽ verecundiã irã ꝫ vt generaliter dixerim que ꝯra bonos mores sunt nec facere nos posse credendũ est. ¶ Ti. de reg. iur. l. infra scripta. Non oẽ quod licet honestum est.

¶ De virtutibus ꝫ vitijs Rica. 3.

Plato ĩ menone. Virtus est potẽtia acquirẽdi bona. Bene ais: bona sufficientẽ esse vẽdicare virtutẽ. Virtute sumꝰ boni. Diuina sors nobis apparet mẽs virtus quibus inest.

¶ Isocrates in exhortationibꝰ. c. j. Virtute nulla possessio preciosior est nec securior. Questus virtutis quibꝰ quidẽ pueritia con

creuerat in aialis solus equidē consenescit: potior aūt opib⁹ vtilior vo claritate generis ipossibilia quidē al's possibilia statuēs: me tuēda vo pplo audact supportās: ꝛ inerciaꝫ qdē crimē: solerciā vo laudē existimans.

¶ Aristoteles magnoꝝ moraliū li. j. c. j. Studiosum esse: est virtutē habere. Fiunt virtutes oēs in rōnali parte aīe. Jn aīa ē virtus. Uirtus in vnoquoqꝫ hic facit, cuius ē virtus. Per virtutē aīe bn̄ viuimus. Bene viuere est in viuēdo fm virtutē. Hoc est finis felicitatis optimus. ¶ c. 5. Non est accipere virtutē ꝛ malitiā absqꝫ tristitia ꝛ delectatione: est virtus ergo circa delectatōes ꝛ tristitias. ¶ c. 11. Uirtus medietas videt eē passionū. ¶ c. 14. Jn virtute quidē erit laus in malitia aūt vituperiū. Uidet fm virtutē ꝛ malitiā esse voluntarium. ¶ c. 29. Nihil melius est virtute. ¶ c. 39. Ōis virtus boni ꝛ in bonū est. ¶ Li. 2. c. 7. Non cōtrariatur virtus virtuti. Apta nata est virtus obedire rationi. ¶ c. 8. Uirtus ꝛ malitia ipse sunt inconuenientes. ¶ c. 28. Uirtus est circa delectationē ꝛ tristitiā. ¶ c. 43. Tunc dicimus esse virtutē qn̄ rō bene disposita est. ¶ Passionib⁹ bn̄ habentib⁹ ꝓpriā virtutē cōmensuratā ꝛ passiones rōnem bn̄tes. Jta enim disposita consonabūt adinuicē. ¶ Jdem rethoricoꝝ li. j. c. 13. Uirtus bonū existēs laudabile est. Uirtus ē potētia acquisitiua bonoꝝ ꝛ seruatiua: ꝛ potentia bn̄ factiua multoꝝ ꝛ magnoꝝ ꝛ oīum circa oīa. ¶ Jdē politicoꝝ li. 7. c. j. Nullū bonū opus neqꝫ viri: neqꝫ ciuitatis ē sine virtute ꝛ prudētia. ¶ c. 6. Felicitatē sine virtute ipossibile est existere. ¶ Jdē topicoꝝ li. 2. Magis est fugiendum qd̄ magis impedit virtutes.

¶ Salustius in iugurtino. Dux atqꝫ imperator vite mortaliū animus ē. Qui vt ad gloriā via virtutis crassat abunde pollens potensqꝫ ꝛ clarus est.

¶ Oratius in epl'is li. j. c. j. Uirtus est vitium fugere. Epl'a. 17. Oderunt peccare boni virtutis amore. ¶ Epl'a. 19. Uirtus est mediuꝫ vitiorū vtrinqꝫ reductū. ¶ Jn sermonibus idem. 3. scd̄m: Nam vits nemo fine nascitur optimus ille est Qui minus vrget

¶ Tullius retho. artis veteris li. 2. c. 9. Uirtus est animi habitus nature modo rationi consentane⁹. ¶ Uirtus habet partes quattuor: prudentiā: iustitiā: fortitudinē: temperātiam. ¶ Unicuiqꝫ virtuti finitimū vitium reperitur: aut certo iam nomine appellatuꝫ vt audacia que fidentie: pertinacia que perseuerantia finitiua est: superstitio que religioni propinqua est: aut sine vllo certo nomine. ¶ Jdem rethoricoꝝ artis noue li. 5. c. 10. Difficile est primū virtutes reuereri: q̄ semper fortuna secūda sit vsus. Omnes bene viuendi rationes in virtute sunt collocāde. Sola virtus in sua potestate est. ¶ c. 14 Sine multū potest obesse fortuna: qui sibi firmius in virtute q̄ꝫ vitio presidium collocauit. ¶ Jdem de officijs li. j. c. 8. Uirtutis laus omnis in actione consistit. ¶ Jdē paradoxoꝝ: distin. 3. Prauitatis aī recte vitia dicunt. ¶ Jdē d̄ fine bonoꝝ ꝛ maloꝝ libro. 4. Rationis pfectio est virtus. ¶ Jdē tusculanaꝝ questionū li. 3. Sunt ingenijs nostris semina innata virtutum: que si adolescere liceret ipsa nos ad beatā vitā pducerēt natura. Anim⁹ eger vt ait enni⁹ semp errat neqꝫ pati neqꝫ ppeti pōt: cupere vnq̄ꝫ desinit. Uirtutes oēs inter se nexe ꝛ iugate sunt. ¶ Jdē de natura deoꝝ li. j. Nihil amabili⁹ est virtute q̄ꝫ qui adept⁹ fuerit vbicūqꝫ erit gentiū a nobis diligetur.

¶ Ouidius de remedio amoris li. j. Terra salutaris herbas eadēqꝫ nocentes.
Nutrit ꝛ vrtice ꝓxima sepe rosa est
Utile ꝓpositū est seuas extinguere flāmas
Nec seruum vitijs pectus habere tuum.
Ex mala sunt vicina bonis errore sub illo.
Pro vitio virtus: crimina sepe tulit.
¶ Jdem methamorph. li. 14.
Jn via virtutis nulla est via.
¶ Jdem de puncto li. 2. c. 2.
Tendit in ardua virtus.

¶ Quintilianus declamationū. j. declama. Uitijs nostris in animū p oculos via est.

¶ Paulus apl's epl'a. 2. ad corinth. cap. 13. Uirtus in infirmitate perficitur.

¶ Seneca epl'ar ad lucillū li. 9. epl'a. 3. Uitia nobis sub virtutū noīe reperiūt. ¶ Li. 4 c. j. Uirtus nō aliud q̄ recta ratio est. ¶ Li. 15. c. 3. Non dat natura virtutē: ars est bonum fieri. ¶ Uirtus nō cōtigit aīo nisi instituto ꝛ docto: ꝛ ad sūmū assidua exercitatione ꝓducto. ¶ Li. 16. c. 2. Erras si existimas nobiscū vitia nasci superueniūt ingesta sūt. ¶ Li. 18. c. 4. Si velis vitijs exui: longe a vitioꝝ exemplis recedendū est. ¶ Li. 19. epl'a 10. Uitia nostra que amamus defendim⁹: ꝛ malum⁹ excusare illa q̄ excutte. ¶ Li. 20. ꝛ fi. epl'a. 3. Sūt virtutibus vitia confinia: ꝛ perditis quoqꝫ ac turpibus recti silitudo ē. ¶ c. 5. Oīa vitia ꝯtra naturā pugnāt. ¶ Idē de ira: li. 2. Cum virtutibus vitia nō cedūt. ¶ Idem de trāquillitate aī. Serpūt vitia et in proximū quēq̄ transiliūt ꝛ in ꝯtactu nocent. ¶ Idē de beata vita: Uirtus malā vitam nō admittit. In virtute est posita felicitas. ¶ Idem de consolatione ad paulinū: Uirtus neminē dedignat: qui illa dignum se iudicat. ¶ Idem tragediarū in medea. c. 3. Nunq̄ pōt nō esse virtuti locus.

¶ Lucanus li. j. Mores rebus cessere secundis. ¶ Li. 8. Uirtus ꝛ sūma ptās nō coeūt.

¶ Ualerius max. li. 5. ti. d pietate. Doctrina ꝑficit vt pollicioꝛa: nō vt melioꝛa fiant ingenia: qm̄ quidē solida virtus nascit magis q̄ fingat. ¶ Li. 9. ti. j. Nullum vitiū ibi finitur vbi incipit.

¶ Iuuenalis li. 5. ꝛ fi. sat. 2. Fallit enī vitiū specie virtutis ꝛ verba. Utere virtute.

¶ Marcialis coc. li. vndiqꝫ suscepto ca. 2. Uirtus absqꝫ mō nomen habet vitij. Credis opes solas te posse carine beare. Uirt⁹ est que te sola beare potest.

¶ Ambrosius de officijs li. 2. c. 5. Certū est solū ꝛ sūmum bonum esse virtutē eāqꝫ habūdare solā ad fructū beate vite.

¶ Cecilius fir. de btā vita lib. j. Uirtutibus amaritudo ꝑmixta est. Uitia vo voluptate condita sunt. Irrūpunt vitia cū virtutibus quia mala bonis adherent ꝛ inanis potioꝛa sunt. ¶ Li. 3. Sciētia parū est ad bonū suscipiendū malūqꝫ fugiendū nisi accidat virtus. Uirtus cum scientia coniūcta sapiētia est. ¶ Li. 4. Animus incultus vitijs sua spōte inualescentibus velut spinis obducitur. Sed cum verus cultoꝛ accesserit statim cedentibus vitijs fruges virtutū oriunt. ¶ Li. 6. Nā hominū ꝓcliuis in vitia videri vult nō mō cū venia sꝫ etiā cū rōne peccare.

¶ Boetius de ꝯsolatiōe li. 4. c. 5. Euenit vt quē transfoꝛmatū vitijs videas hominē existimare nō possis. Auaritia feruet alienarū opus violenter ereptoꝛ: lupi similē dixeris: ferox atqꝫ inquietus linguā litigijs exercet cani cōparabis. Insidiatoꝛ occultus subripuisse fraudibus gaudet vulpeculis exequetur. Ire intēperās fremit: leonis animū gestare credat. Pauidus atqꝫ frugas nō metuenda foꝛmidat. Ceruis similis habeatur. Segnis ac stupidus toꝛpet. Asinum viuit: leuis atqꝫ incōstans studia ꝑmutat nihil ab auibus differt. Fedis imundisqꝫ libidinibus imergit: soꝛdide suis voluptatib⁹ detinet. Ita fit vt qui ꝓbitate deserta hō eē desierit: cum in diuina conditione trāsire non possit vertat ī beluā. ¶ c. 7. Uitiositas est q̄si quidā moꝛbus animoꝝ. ¶ c. 11. Quid aliud animoꝝ salus videt esse q̄ ꝓbitas: quid aliud egritudo q̄ vitia.

¶ Boetius diuisionū. Habitus mentis optimus virtus est.

¶ Baldo. 4. fabula: Nec ope loꝛice nec egebit acumine fice. Moꝛe nec hostili cuiusqꝫ iuuamine pili. Solo virtutū quem constat roboꝛe tutum.

¶ Gualterius de castellione li. j. Quem virtus extollit habet qd̄ preferat auro.

¶ Heinricus samariensis li. j. parte. 2. Migrat in exiliū virtus vitiūqꝫ triumphat. Regnat ꝛ in populis grande tribunal habet.

¶ Ricardus iudex venusinus. Diuitijs ꝓbitas virtus ꝑponit auro. Non est mendicus qui pꝛobitate viget. Est virtus vitiū posse fugare nocens.

¶ Belinus in speculo vite parte.i.ext.
¶ Nascit ex vitio vitiũ: ⁊ de crimine crimẽ.

¶ De felicitate ⁊ beatitudine ⁊ summo bono. Rica.4.

Psalmista. ps.j. Beatus vir qui in cathedra pestilentie non sedit. ¶ 157.ps. Beatus qui tenebit.
¶ Plato in menone. Est qui velit miser et infelix esse: ne vnq̄ mihi videtur.
¶ Cronica de nugis phoꝝ.c.2.s.de thalere. Thales qui primus sapiens fuit nomiatus ſm quẽ ⁊ septẽ sapientes vocati sunt: iterrogatus quis felix ait: Qui sanus quidẽ corpore: aīa v̄o copiosus: natura aũt docilis.
¶ Aristoteles ethicoꝝ:li.j.ca.3. Simpliciter vtiq̄ perfectũ bonũ est: qḋ ſm seipsum eligibile semp: ⁊ nunq̄ ꝑpter aliud tale itaq̄ felicitas esse videt. Perfectũ bonũ ꝑ se sufficiens esse videt. Perfectũ quid videt ⁊ ꝑ se sufficiẽs felicitas: operatoꝝ existẽs finis. ¶ c.4. Optimũ ⁊ pulcherrimũ ⁊ delectabilissimũ est felicitas. ¶ Non oīno felix est qui specie turpissimus est: vel ignobilis vel solitarius ⁊ sine ꝓle. ¶ c.5. Quid ꝓhibet dicere felicẽ ſm virtutẽ perfectã operantẽ: ⁊ exterioꝛib⁹ bonis sufficiẽter ditatũ. ¶ c.8. Felicitas est operatio quedã ſm virtutẽ ꝑfectã. ¶ Li.7.c.14. Indiget felix his que in corpore bonis ⁊ his exterius: ⁊ fortuna vt non impediat h. ¶ Li.9.cap.9. Felix esse est in viuere ⁊ operari. ¶ Li.10.⁊ fi.c.7. Videt felix vita ſm virtutẽ esse. Felicitas est ſm virtutẽ operatio. Uita felix est ſm virtutẽ operãtis. Uidetur ⁊ anaxagore nõ diuitem neq̄ potentẽ existimare felicẽ esse. Erit sapiens maxime felix. ¶ Idem magnoꝝ moraliũ: li.j.c.j. Felicitate aduenieẽte nullo alio indigemus. Felicitatẽ dicim⁹ esse bene operari ⁊ bñ viuere. Bene opari ⁊ bñ viuere nihil aliud q̄ felicitatẽ dicimus: vti ergo felicitate ⁊ felicẽ esse: bene viuere est. In vsu quidẽ ⁊ actu est felicitas. Felicitas est in viuẽdo ſm virtutẽ. Optimũ bonum est felicitas: ⁊ hic finis actu. Uiuẽtes ſm virtutes felices erimus: ⁊ habebimus ꝑfectũ bonum finis. ¶ c.2. Perfecte virtut actus est felicitas. ¶ Li.2.c.28. Felicitatẽ terminauimus ⁊ diximus esse virtutis actũ in vita ꝑfecta. Non est felicitas absq̄ delectatõe. ¶ c.45. Absq̄ exterioꝛibus bonis quoꝝ fortuna ẽ dña nõ cõtingit felicez eẽ. ¶ Idem retho.li.2.c.21. Non est vir qui in oībus felicitet. ¶ Idem politicoꝝ li.7.c.6. Felicitatez sine virtute impossibile est existere. ¶ Li.8.c.2. Opoꝛtet haberi non solũ quod bonũ est ſz ⁊ delectationẽ: felicitari enī ex ambob⁹ his est. ¶ Idem de bona fortuna.c.j. Sine exterioꝛibus bonis quoꝝ fortuna dña est: nõ cõtingit felicem esse. Felicitas nõ est sine exterioꝛibus bonis.
¶ Uirgilius in geoꝛicis: Felix qui potuit rerum cognoscere causas. Atq̄ metus oẽs: ⁊ inexoꝛabile fatũ Subiecit pedibus strepitũ q̄ acherontis auari.
¶ Tullius de fine bonoꝝ ⁊ maloꝝ li.2. Oīs sũma phie ad beate viuendũ refert. Sapiens semp beatus est. ¶ Li.3. Illud solũ beatũ est qḋ honestũ est: id quod est beate viuere id est cũ virtute viuere. ¶ Li.5.⁊ fi. Cõsequens est beatã vitã virtute esse ꝯtentaz. Beata vita virtute conficit. Uirtus ad beate viuendũ seipsa contenta est.
¶ Seneca eplaꝝ ad lucillũ li.2.epla.j. Non est beatus qui se esse nõ putat. ¶ Li.8.ca.j. Apud epicurũ duo bona sunt: ex quib⁹ sũmum bonũ cõponit: vt corpus sine doloꝛe sit: aīus sine turbatione. ¶ Idem de btã vita: Beatus est is cui oẽ habitũ reruz suarũ ratio commendat. ¶ Idem de remedijs fortune. cap.21.⁊ fi. Felix est non qui alijs videt sed qui sibi. ¶ Idẽ in ꝓuer. Nulla est tã bona fortuna de qua nihil possit queri.
¶ Ualerius max.li.7.ti.de felicitate. Quintũ metellũ nasci in vrbe terraꝝ ꝑcipe voluit fortuna: parentes ei nobilissimos dedit: adiecit aī rarissimas dotes: ⁊ corpoꝛis vires vt sufficere laboꝛibus possent: vxoꝛez pudicitia ⁊ fecũditate cõspicuã: consulatus decus: imperatoꝛiã potestatẽ speciosissimi triũphi

pretextum largita est: fecit vt eodē tempore tres filios consulares: vnum etiam censorem triumphalem: ꝛ quartum pretoriū videret. Atqꝫ tres filias nuptui daret: earūqꝫ sobolem sinu suo exciperet: hunc vite actuꝫ eius consentaneus finis excepit. Nam vltimo senectutis spacio defunctū leuiqꝫ genere mortis inter oscula complexusqꝫ charissimoꝝ pignoꝝ extinctum filij ꝛ generi humeris suis per vrbem lacum rego imposuerunt. ¶ Ti. Sapienter dicta aut facta. Salō neminem dum adhuc viueret beatum dici debere arbitrabaꝰ: ꝗ ad vltimū vsqꝫ fati diē ancipiti fortune subiecti essemus.

¶ Plinius de naturali hysto. li. 7. c. 44. Nemo mortalium est felix: abunde igitur atqꝫ indulgenter fortuna decidit cum qui vere dici non infelix potest. ¶ c. 48. Nulla est ꝑfecto solida felicitas.

¶ Iuuenalis li. j. sat. 4. Nemo malus felix.

¶ Augustinus in epig. prosperi. ēp. c. 2. Nihil est īfelicius felicitate peccantium: qua penalis nutritur impunitas: ꝛ mala voluntas corroboratur: velut hostis interior.

¶ Macrobius de somno scipionis. Sole faciūt virtutes beatū: nullaqꝫ alia quisqꝫ via hoc nomen adipiscitur.

¶ Boetius de consolatione li. 2. c. 7. Quis est tam composite felicitatis vt non aliqua ex parte cum status sui qualitate rixetur.

Quid o mortales extra vos petitis ītra vos positam felicitatem: error vos inscitiaqꝫ cōfundit. Ostendam breuiter tibi cardinē sūme felicitatis. est ne aliquid tibi teipso preciosius? Nihil inquies. Igitur si tui cōpos fueris possidebis qđ nec tu ꝗ admittere vnqꝫ velis: nec fortuna possit auferre. Beatitudo est summū bonū nature: ratione degentis. Non est sūmū bonuꝫ ꝗ eripi vllo modo potest. ¶ Li. 3. c. 3. Omnis mortalium cura ꝗꝫ multiplicium studiorum labor exercet diuerso quidem calle procedit: sed ad vnum tamen beatitudinis finem nititur ꝑuenire. Id auteꝫ est bonum quo adepto nihil vlterius desiderare queat: quicquid est omnium summum bonoꝝ cunctaqꝫ intra se bona continens: cui siquid abforet summum esse non posset. Liquet esse beatitudinem statum bonorum omnium congregatione perfectum. Est mentibus hominum veri boni naturaliter inserta cupiditas sed ad falsa deuius error adducit.

Quod quisqꝫ pre ceteris petit id summum bonum esse iudicat. Summum bonū beatitudinem esse diffiniuimus. Non est aliud ꝗ eque perficere beatitudinem possit ꝗꝫ copiosus bonorum omnium status: nec alieni indigens: sed sibi ipse sufficiens. Ad verum bonum naturalis ducit intentio: ꝛ ab eodem multiplex error abducit. ¶ c. 17. Ea vera est ꝛ perfecta felicitas que sufficienteꝫ potentem reuerendum celebrem letūqꝫ perficiat homineꝫ. ¶ c. 24. Felix qui potuit boni fontem visere lucidum. ¶ Li. 4. c. 5. Cuꝫ ipsum bonum beatitudo sit: bonos omnes eo ipso ꝗ boni sint fieri beatos liquet.

¶ De tranquilli ꝛ bona vita ꝛ non bona. Rica. 5.

Salomon in prouerb. ca. 17. Animus gaudens etatem floridam facit: spiritus tristis exiccat ossa. ¶ Idem in eccle. c. 3. Cognoui ꝗ non esset melius nisi letari ꝛ facere bene in vita sua. ¶ c. 4. Melius est pugillus cuꝫ requie ꝗꝫ plena vtraqꝫ manus cum labore ꝛ afflictione animi. ¶ c. 5. Hoc mihi visum est bonum vt comedat quis ꝛ bibat: ꝛ fruatur letitia ex labore suo quo laborauit ipse sub sole.

¶ Socrates in exhortationibus. ca. 2. ad fi. Maxime viuere tēta tutius.

¶ Iesus filius sirach in eccl. c. 29. Uita nequā hospitandi de domo in domū. ¶ c. 30 Non est census super censum salutis corporis: ꝛ nō oblectatio super cordis gaudiū. Iocunditas cordis: hec est vita hominis. Exultatio viri est longeuitas. Ante tempꝰ senectam adducit cogitatus.

¶ Uirgilius in georicis. O fortunatos ni/
mium sua si bona norint
Agricolas: quibus ipsa procul discordibus
armis. Fundit humo facilem victum iustis/
stissima tellus.
¶ Oratius in odis li. 2.c.10. Sepius ven/
tis agitatur ingens.
Pinus, ⁊ celse grauiore casu.
Decidunt turres feriūtq3 summos.
Fulmina montes.
¶ cap. 16. Letus in presens animus quod
vltra est.
Oderit curare: ⁊ amara leto temperet risu.
¶ c.58. Non possidentem multa vocabis.
Recte beatum rectius occupat.
Nomen beati qui ⁊ eorum
Muneribus sapienter vti
Durūq3 callet pauperiem pati.
Peiusq3 leto flagitiū timet.
¶ Idem in terpodo. li.j.c.2. Beatus ille qui
procul negocijs
Ut prisca gens mortalium:
Paterna rura bobus exercet suis.
Solutus ōni fenori.
Nec exicitatur classico miles truci.
Nec horret iratum mare:
Forūq3 vitat ⁊ superba ciuium
Potentiorum limina. ¶ Idem in episto/
lis li.2.c.3.⁊ fi. Scriptorum quorū omnis
amat nemus: ⁊ fugit vrbes. ¶ Idez in ser/
monibus li.2.sm.6. Dum licet in rebus io
cundis viue beatus.
¶ Tullius de senectute. Conscientia bene
acte vite multorumq3 beneficiorum recor/
datio iocundissima est. ¶ Idem tuscula/
narum questionum libro.2. Qui mortem
non timet magnū3 is presidium sibi ad bea
tam vitam comparat. ¶ Li.5.⁊ fi. Quid de
est ad beate viuendum ei qui confidit suis
bonis: aut qui diffidit beatus esse quis po/
test: Nec virtutes sine b'tā vita coherē pos
sunt nec illa sine virtutibus.
¶ Ouidius de tristibus li.3.ca.4. Uiue tibi
a longe nomina magna fuge.
Uiue tibi: quacūq3 potes prelustria vita.
Effugit hibernas demissa antena procellas
Lataq3 plus paruis vela timoris habent.
Crede mihi: bene qui latitat bn̄ vixit ⁊ itra
Fortuā debet quisquis manere suam.
Tu quoq3 formida nimiū sublimia semper
Uiue sine inuidia: molesq3 ingl'ius annos.
Exige amicicias ⁊ tibi iunge pares.
¶ Li.4.epistola.j. Q̄ miseruz ē porta vitam
muroq3 tueri.
Uimq3 furtiuam viribus esse loci. al's
Uirxq3 sui tutū viribus esse loci.
¶ Idem de pōto li.3.c.4. Genus est mortis
male viuere.
¶ Seneca tragediarū in hercule furente.c.2
Nouit paucos secura quies.
Dum fata sinunt
Uiuite leti: properat cursu
Uita citato volucriq3 die.
Rota precipitis vertitur anni.
In tieste.cap.4. Stet quicūq3 volet potens
Aule culmine lubrico.
Me dulcis saturet quies.
In agamenone.cap.2. Nunq̄ placidā sce/
ptra quietem.
Certumue sui tenuere diem.
Ferunt celsos fulmina colles.
Corpora morbis maiora patent.
Modicis rebus longius euum est.
¶ Idem epistolarum ad lucillum li.3.c.2.
Liquere hoc scio neminem posse beate vi/
uere nec laudabiliter quidem sine sapientie
studio. ¶ cap.6. Redige te ad parua ex qui/
bus cadere non possis. ¶ Lib.7.c.5. Non
multum ad trāquillitatem locus confert:
animus est qui sibi commendet omnia.
¶ Idem de consolatione ad paulinū: Stu
dia optime felicitatem extollūt: ⁊ facillime
calamitatem minuunt. ¶ Idem de trāquil
litate animi. Si te ad studia reuocaueris:
omne vite fastidium effugies. ¶ Idem de
beata vita: Uirtus malam vitam non ad/
mittit. Uirtus ad beate viuendū sufficit.
¶ Lex digestoꝝ tit. de fideicō. lib.l. apud iu
lianum: Cupiditas discendi est optima ra/
tio viuendi.

¶ Ualerius maximus libro. 7. titulo de felicitate. Giges regno lydie armis et diuitijs habundantissimo inflatus animo cum apollinem phicium suscitatum venisset an aliquis mortaliū esset felicior: deus ex abdito sacrarij specu voce missa aglaū sophidiū ei pretulit. Is erat archadū pauperim⁹ sed etate iā senior: terminos agelli sui nunq̄ excesserat: paruuli ruris fructibus ac voluptatibus contētus: verū ꝑfecto beate vite finē apollo nō adumbratum oculis sagia etate cōplexus est. Qua circa solerter fulgore fortune sue gl'ianti respondit magis se ꝓbare securitate ridens tuguriū: q̄ tristem curis ⁊ sollicitudinibus aula: pauca sq̄ glebas pauoris expertes: q̄ pinguissima lydie arua metu referta: ⁊ vnū aut alterū iugū vox facilis tutele q̄ exercitus vel arma ⁊ equitatum voratibus impensis onerosum: ⁊ vsus necessarij horreolum nulli nimis appetendum q̄ thesaurus omniū insidijs ⁊ cupiditatib⁹ expositos. Ita giges dum a ſtipulata vane opinionis deū habere ꝯcupiuit vbi nam solida ⁊ syncera eēt felicitas didicit. ¶ Anaxagoras interroganti cuidā quisnam eēt beatus Nemo inquit ex his quos tu felices existimas: sed eum in illo numero reperies: q̄ a te ex miserijs ꝯstare credit. Non erit ille diuitijs aut honoribus habūdans: sed aut exigui ruris: aut nō ambitione doctrine: fidelis ac pertinax cultor in secessu q̄ in fronte beatior.

¶ Marcialis coc. epigramaton. li. 10. Uitā que faciunt beatiorem.
Jocundissime marcialis hec sunt:
Res non parta labore: sed relicta.
Non ingratus ager.
Lis nunq̄: toga rara: mens quieta.
Uires ingenue salubre corpus.
Prudens simplicitas: pares amici.

¶ Ambrosius de officijs li. 2. c. Uitā beatam efficiūt trāqllitas ꝯsciē ⁊ securitas inocētie

¶ Augustinus in epig. ꝓsperi ēp. 65. Quietiores sunt boni q̄ mali. ¶ 80. emp. Bona conscientia trāquillū facit animū.

¶ Prudentius de psicomachia. c. 8. Sūma quies nil velle super qd̄ postulat vsus. Debitus vt simplex alimonia: vestis ⁊ vna Infirmos recreet: tegat mediocriter artus. Expletū modū natura nō trahat extra.

¶ Prosper sub vlt. c. Insontē vitam pacis amator agit. Contētus modicis: vitet sublimis haberi.

¶ Cato. c. 3. Quod nimium est fugito paruo gaudere memēto. Tuta mage pupis ē modico qui flumine fertur.

¶ Claudi⁹ li. j. Uiuit exiguo meli⁹: nā btōs Dibus esse dedit siquis cognouerit vti.

¶ Boetius de ꝯsolatiōe li. 2. c. 7. Continu⁹ timor non finit esse felicem.

¶ Cassiodorus eplaꝝ li. j. c. j. Di q̄ppe regno desiderabilis debet esse trāquillitas: in qua ⁊ populi ꝓficiūt ⁊ vtilitas gentiū custodit: hec est enim bonarū artiū mater: hec mortalium genus reparabili successione multiplicans: facultates protēdit: mores extollit: et tantarū rerum ignarus agnoscit: qui eam minime quesisse sentit. ¶ Li. 5. c. 39. Illa vita vere hominū est: que iuris ordine continet: nam beluarum ritus est sub casu viuere. ¶ Li. 11. c. 9. Amate viuere quieti.

¶ Gregorius in pastorali. c. 10. Quid est potestas culminis nisi tēpestas mētis in qua cogitationū semp ꝑcellis nauis cordis quatit: huc illucq̄ incessanter impellitur: vt ꝑ repentinos excessus oris ⁊ operis quasi ꝑ obuiantia saxa frangatur.

¶ Isidorus soliloquioꝝ li. 2. c. 28. Magn⁹ nunq̄ videri studeas. ¶ cap. 38. Bona vita gaudium semper habet.

¶ Uerificator fabularum esopi fa. 12. Quā timor obnubit nō est syncera voluptas.
Non est sollicito dulcis in ore fauus.
Rodere malo fabā q̄ cura ꝑpete rodi.
Degenerare cibos cura diurna facit.

¶ Hugo de sancto Uictore in didascalo in prohemio: Summum in vita solamen est studium sapientie. ¶ Idem in compendio phie in prohemio Summū solamen aīorum exercitatio sapientie est.

Ertius liber pme partis: tractat de naturalitate et moralitate et ptinētibus ad eas sub his titulis.

De naturalitate et cōsideratione morali. Rica. 1.

Job hystoria.c.28. Habet argentū venarū suarū principia: et auro locus est in quo conflat. Ferrū de terra tollit et lapis solutus calore in es vertitur.

In genesi.c.8. Sensus et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.

Aristoteles ethicoꝝ.li.6.c.9.et fi. Oibus videt singulos moruꝫ existere natura aliqlit. Idem magnoꝝ moraliū:li.2 c.25. Difficilius sanabilia sunt naturalia factis ex consuetudine. Consuetudo alia cōsuetudine repcutit: natura aūt in nullo repercutitur.

Oratius in epodo.li.j.c.4. Licꝫ superbus ambules pecunia: fortuna nō mutat gen⁹ Idem eplaꝝ li.j.c.12. Naturam mutare pecunia nescit. Epla.11. Celum nō aium mutant qui trans mare currunt.

Tullius de diuinatione li.2.et fi. Quis nō videt et sonos et mores et plerosqꝫ status ac motus effingere a parentib⁹ liberos: qd nō cōtingeret si hec nō vis et nā gignentiū efficeret: sed tēperātia lune celiqꝫ moderatio.

Seneca de ira li.2. Naturā mutare difficile est. Idem eplaꝝ ad lucillum li.2.c.2. Nulla sapia naturalia corporis aut aīvitia ponunt. Quicqd infixū et ingenitū est leuiter arte nō vincit. Quecūqꝫ attribuit cōditio nascēdi et corporis tēperantia tñ multū se diuqꝫ ānis cōposuerit herebunt.

Ualerius max.li.5.ti.de pietate. Doctrina proficit vt pollitiora: nō vt meliora fiāt ingenia: quoniāquidem solida virtus nascit magis q̄ fingatur.

Maximianus. Qd natura negat reddere nemo potest.

Cassiodorus eplaꝝ:li.4.c.38. Repugnante natura quelibet cedit industria. Lib.6.c.11. Non coalescūt spersa semina: nisi et terre qualitas fuarit operata.

Uersificator fabularū esopi.17.fab. Qd natura negat nemo faciliter audet. Displicet imprudens vnde placere studet.

Auctor libelli qui dicit facetus.c.3. Qd natura negat: dsicere nemo potest

Heinricus samariensis.li.j.par.2. Seminat in spinis nature iura retractās Garrula diuelli rana pallude nequit.

Jacobus beneuētanus.c.25. Ad se cūcta trahit natura: dat atqꝫ secundū Morem cuiqꝫ genus imperiosa suum. Ca.46. Innatū vicium tollere nemo valet.

Prouerb. vulgar. De coa da seno nō sepo far bon tamixo. El louo mua el pelo: ma el nō mua el vezo. Lo el ceruo nasce: dolce herba pasce. La rana nō se po trar dl palu.

De moralitate. Rica.2.

Aristoteles rethoꝛ. lib.2.c.16. Juuenes non sunt maligni moris: sed facilis moris: ppterea qꝫ nō dū viderunt multas nequitias.

Seneca de ira li.3. Sumunt a duersantibus mores. Idem de moribus. Educatio et disciplina mores faciunt.

Lex diges.ti.de odi.insti.l.fili⁹. Que ꝫ bonos mores sūt nec facē nos posse credēdū ē

Ualerius max.li.6.ti.de mutatione moꝝ Lucius silla vsqꝫ ad questure sue comitia vitā libidine vino ludicre artis amore inqnatā pduxit. Quapropter.6.mariū consulem moleste tulisse tradit qꝫ sibi asperrimū in affrica bellū gerēti tā delicatus questor sorte obuenisset: eiusdē virtus q̄si pcruptis et disiectis nequitie qua obscidebat claustris cathenas iugurte iniecit manibus mitridatem cōpescuit. Sociales belli luctus repressit: et h ne dñationē fregit. Temistodis adolescentiā piget attingere: siue patrē aspiciam abdicationis iniungentem notam: siue matrem suspendio finire vitam propter filij turpitudinem coactam: cum omnium

postea graij sanguinis virorum extiterit: mediumqз europe & asie vel spei vel desperationis pignus fuerit: hic enim eum salutis sue patronum habuit: illa vadem victorie assumpsit.

¶ Cassiodorus epistolarum libro. 11. ca. 2. Raro omnium bonum est dominū triumphare demoribus.

¶ Isidorus soliloquiorum li. 2. c. 41. Assiduitas mores facit.

¶ Bernardus li de contēptu mundi: Collige thesaurum: qui gēmas vincit & aurum. Quere bonos mores thesauros interiores.

¶ Ricardus iudex venusinus li. de pertractatione nupt. c. 3. Usus & mores: seris formātur ab annis.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 59. Qualis cōuictus talis formatio morum.

¶ Prouerb. metricum exordinem: l'. vagā. Cum fueris rome: romano viuito more. Cū fueris alibi: viuito sicut ibi.

¶ De affectibus & motibus animorum. Rica. 3.

In genesi. ca. 4. Subte erit appetitus peccati: & tu dominaberis illius. ¶ c. 8. Sensus & cogitatio humani cordis in malū prona sunt ab adolescentia sua.

¶ Oratius epistolarum. e. 2. lib. j. Animum rege: qui nisi paret Imperat: hūc frenis hūc tu compesce cathenis.

¶ Quintilianus declama. 9. declam. Quicquid rationem vincit affectus est.

¶ Seneca in epistolis ad lucillum: libro. 11 c. 3. & fi. Facilius est initia affectuum prohibere q̄ impetum regere ¶ Libro. 19. c. 10. Imbecillis est primo omnis affectus: dein de ipse se concitat & vires dum procedit parat: excluditur facilius q̄ expellitur. Quis negat omnes affectus a quodam quasi naturali fluere principio. ¶ Idem de remediis fort. c. 21. & fi. Facilius reges animum nulla vanitate rerum tumentem. ¶ Idem de moribus: Hoc habet omnis affectus: vt in quo insanit, ceteros furere putet.

¶ Ambrosius de officiis lib. j. ca. 2. Affectus nature est non potestatis. Etsi vis quedam nature in omni appetitu sit: tamen idem appetitus rationi subiectus est legi nature ipsius: & obedit ei.

¶ Boetius in musica. ca. j. Ut sese corporis affectus habent: ita etiaз pulsus cordis motibus incitantur.

¶ Cassiodorus epistolarum li. 6. c. 24. & pe. Ratio motus vestros componat.

¶ Gregorius in pastorali. c. 12. Humanum quidem est in corde tētationem perpeti: demoniacum vō est tētationis certamie i operatione superari.

¶ Isidorus soliloquiorum li. 2. c. 3. In initio resiste cogitationi pessime. Si titilat praua cogitatio non consenties illi. ¶ c. 4. Primam peccati suggestionem contere: vt non sinas eam in corde tuo manere. ¶ c. 21. Cohibe animi motus.

¶ De naturalitate animi circa se & alium. Rica. 4.

Cronica de nugis philosophorum. c. 2 s. de thalete: Tales qui primus sapiens nominatus est ſm quem septem sapientes vocati sunt: Interrogatus quid difficile: ait: seipsum noscere.

¶ Aristoteles ethicorum lib. 5. ca. 8. Seipsum nullus eligit noscere. ¶ Libro. 9. c 4. Unusquisqз sibiipsi vult bona. ¶ c. 7. Omnis ꝓprium opus diligit magis q̄ diligat ab opere animato facto. ¶ c. 9. Speculari magis proximos possimus q̄ nosmetipsos: & illorum actiones q̄ proprias. ¶ Idem magnorum moralium lib 2. c. 86. Difficillimuз est noscere seipsum. Ipsi quidem nosipsos ex nobisipsis non speculari possumus. ¶ Ideз rethoricorum libro. 3. & fi. c. 14. Conspicabile magis est qđ proprium est negociuз eo qз alienum.

¶ Terentius in andria. ca. 10. Uerum illud verbum est vulgo quod dici solet: Omnes sibi malle melius esse q̄з alteri. In beauton

tumerumenon.ca.9. Ita comparatam esse hominum naturam: aliena vt melius videant & iudicent q̃z sua: an eo fit quia in re nostra aut gaudio sumus prepediti nimio aut egritudine.
¶ Tullius de fine bonorũz et malorum lib. 5. & fi. Omne animal seipsum diligit. ¶ Idẽ tusculanarum questionum li.j. Non valet tm̃ animus vt seipsũ videat: at vt oculus sic animus se non videns, alia cernit. ¶ Libro 3. Proprium stultitie est aliorum vitia cernere: obliuisci suorum.
¶ Ouidius in puncto lib. 4. & fi. epistola.j. Qđ fecit quisq̃z tuetur opus.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum li. 13.c. 6. Nemo nisi cum alteri prodest: sibi ꝓficit. Libro. 14.c.j. Nemo eorum qui in re publica versantur quos vincat: sed a quib⁹ vincatur aspicit: & illis non tam iocundum est multos post se videre: q̃z graue est aliquem ante se habere. ¶ Idem de ira lib. 2. Aliena vitia ante oculos habemus: a tergo nostra.
¶ Marcialis cocus li. vndiq̃z suscepto.c. 5. Ad fratris culpaz: aquile tu lumina portas: Ad tua cu[m] scelera: nulla vel orba feras.
¶ Bernardus li. de improbatione vitiorũz c.j. Oĩs ples aliena notant: sua crimina nũq̃z

¶ De moralitate circa se & alium. Rica. 5.

SAlomon in prouerb. c. 27. Laudet te alienus: & nõ os tuum.
¶ Isocrates in exhortationib⁹.c. 2. Iniustus eris si alienas iacturas intuitus fueris: & memores teipsum existere hoiem.
¶ Aristoteles ethicoꝝ li. 5.c. 8. Non est iustitia ad seipsum.
¶ Oratius in sermo.li.j.ser. 3. Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis: Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum.
¶ Seneca epistolarum ad lucillũ lib. 2.c.j. Si vis amari ama. ¶ Libro. 3.c.j. Cũ aspexeris: qui te antecedant cogita qui sequant Si vis gratus esse aduersus deos & aduersus vitam tuam: cogita q̃z multos antecesseris. ¶ Li. 4.c. 8. & fi. Multo ad rem pertinet magis: qualis tibi videaris q̃ q̃lis alijs. Li. 6.c. 5. Sic cuz inferiore viuas quemadmodum tecum superiorem viuere velles.
¶ Lex diges.ti.ꝙ quisq̃z iur.l.j. Quis a spernabitur idẽ ius sibi dici qđ ipse alijs dixit vl' dici efficit Qđ quis in alterius ꝑsona equũ esse credidit id in sua quoq̃z persona valere patiatur. ¶ Ti. de aqua pluuia arcẽda li.j.§. item ait: Aquam pluuiã prodesse sibi vnusquisq̃z dum alij non nocet non prohibet. Codicis ti. đ iudeis.l.null⁹. Iccirco iudiciorum vigor iurisq̃z publici tutela videtur in medio constituta: ne quisq̃z sibiipsi permittere valeat vltionem.
¶ Marcialis cocus li. vndiq̃z suscepto.c. 2. Mirans ꝙ nullus amet te ceciliane: Non ꝙ amas nullum: dilige carus eris. Nulli carus erat erodinus: & sibi nullus. ¶ c. 5. Dilige nos oẽs: vt amer[is] ab oib⁹ vn⁹.
¶ Maximianus: Quis suã in alterius condẽnet crimine vitã: Et quo ipse tendit claudere certet iter.
¶ Augustinus ĩ epig. prosꝰ. Nemo nõ prius in se q̃z in alterum peccat.
¶ Cato.c. 2. Cum te aliqs laudat: iudex tu⁹ esse memento. Plus alijs đ te q̃z tu tibi credere noli. ¶ c. 5. & fi. Cum fortuna tuarum rerũ tibi displicet ipsi: Alterius specta: q̃nto sit discrimine peior.
¶ Gregorius in pastorali.c. 52. Quisq̃z non tam que ab altero tolerat q̃z q̃ ab ipso tolerant attẽdat. Si enĩ sua que portant ↄsiderat ea q̃ ab altero sustinet leuius portat.
¶ Isidorus soliloquioꝝ libro. 2.c. 48. Talis esto alijs: quales optas esse circa te alios. Qđ non vis pati: qđ non vis fieri tibi: alteri nunq̃z inferas. ¶ c. 50. Judicium quod alijs impones: ipse portabis.
¶ Joãnes solobriensis anglicus in palicratone li. 5. Traianus optimus imperatorum arguentibus eũ amicis ꝙ in oẽs nimiũ & vltra q̃z imperatorẽ deceat cõis esset: rñdit se talẽ velle ĩperatorẽ esse priuatis quales ĩperatores sibi esse priuatus optasset.

¶ Bernardus li. de improbatione vitiorum. c. i. Quia plures aliena notant: sua crimina nunquam
¶ Heinricus samariensis li. 2. In te cognoscas alios: magis vtile nil est
¶ Ricardus iudex venusinus li. de contractatione nup. ca. 2. Quia mihi plus alijs non debeo credere de me.
¶ Prouerb. vulgar: Chi nō a muiere e speso labate e fere. Ogna carne manga el louo aster dela soa. Pensa daltrui quel che de ti.
¶ De naturali errore circa se et aliū. Rica. 6.

Salomon

in puer. c. 21 Omnis via viri sibi recta videtur.
¶ Aristoteles ethicorum li. 9. ca. 9. Speculari magis proximos possumus quam nosmetipsos: et illorum actiones quam proprias magis.
¶ Terentius in heutontumerumenō. ca. 9. Quod cuicunque inciderit i mentem volet: neque id putabit prauum: an rectum sit quod petet. Ita comparatam esse hominum naturā omnium aliena vt melius videant et iudicent quam sua: an eo sit quod in re nostra aut gaudio sumus pre pediti nimio aut egritudine.
¶ Salustius in catilinario: Nulli mortalium iniurie sue parue videntur multi eas grauius equo habuere.
¶ Tullius tusculanarum questionum li. i. Non valet tamen animus vt seipsum videat. at vt oculus sic animus se non videns alia cernit. Mentis acies se ipsam intuens nonnunquam ebescit. ¶ Lib. 3. Proprium stultitie aliorum vitia cernere obliuisci suorum.
¶ Oratius in sermonibus li. i. ser. 3. Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis: Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum.
¶ Quintilianus declamationum. 4. declam. Humane infirmitatis ista natura est: vt ex omnibus accidentibus grauissimum putet quisque quod patitur. ¶ 5. declam. ex omnibus nam est vt sua cuique calamitas precipue misera atque intoleranda videatur.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum li. i. c. i. Nemo se auarum esse intelligit neque cupidum.

¶ Idem de ira li. 2. Aliena vitia ante oculos habemus: a tergo nostra. ¶ Idem declama. li. 5. c. i. Nemo facile credit quo credito sit dolendum.
¶ Uegecius de re militari li. 3. ti. 6. Interdum imperita rusticitas plura promittit et credit se scire que nescit.
¶ Lex diges. ti. qui et a qui. manumis. etc. l. i fraudem. Sepe de facultatibus suis amplius quam in his est sperant homines.
¶ Marcialis cocus li. vndique suscepto. c. 5 Ad fratris culpam aquile tu lumine portas: Ad tua cum scelera nulla vel orba feras.
¶ Cecillius firmianus de beata vita libro. 3. Nemo de se recte potest iudicare.
¶ Prosp. sub. 93. emp. Nemo sue mentis motus non estimat equos. Quodque volunt homines se bene velle putant.
¶ Cassiodorus epistolarum li. i. c. 4. Uoluntas recta in grauibus passionibus non est.
¶ Bernardus li. de improbatione vitiorum. Quia plures aliena notant sua crimina nunquam.
¶ Prouerb. vulg. Aseno che nō seue caual cre essere.

¶ De diuersitate moralitatum et naturalitatum diuersorum hominum. Rica. 7.

Aristoteles

ethicorum li. i. c. 4. Multis quidem delectabilia aduersantur adinuicem quia non naturalia sunt. ¶ Li. 8. c. 3. Unicuique secundum dilectionem sunt proprie actiones. ¶ Li. 10. et fi. c. 6. Uidetur esse vnicuique aiali et delectatio propria: quemadmodum et opus. ¶ Idem politicorum li. i. c. 5. Non idem vnicuique delectabile est secundum naturam: sed altera alteris.
¶ Terentius in formione. c. 10. Quot homines tot sententie: suus cuique mos.
¶ Oratius in epistolis li. 2. c. 3. et fi. Denique nō omnes eadem mirantur amantque.
¶ Tullius de natura deorum lib. i. Similimis formis dispares formes et moribus figura dissimilis. ¶ Idem de fato. In naturis hominum dissimilitudines sunt.
¶ Ouidius de arte amandi li. i. circa finem:

Pectoribus mores tot sunt quot in orbe figure. ¶ Idem de remedio amoris lib. 2.
Tottidem mores tottidemqꝫ figure.
Quo tua nō p̄nt offendi pectora facto.
Forsitan hoc alio iudice crimen erit.
¶ Persius sat. 5. Mille hoīum species: et rerum discolor vsus. Uelle suum cuiqꝫ est nec voto viuitur vno.
¶ Lex diges. de arbitris. l. itē si vnus. §. si in duos. Naturalis facilitas est hoīum ad dissentiendum. ¶ Tit. ad senatusconsul. trebel. l. q̄ poterat. Uane sunt hoīuꝫ volūtates
¶ Uegecius de re militari li. 2. ti. 20. Nāliter equites a peditibus solent discrepare.
¶ Maximianus. Diuersos diuersa iuuant.
¶ Auctor li. qui dicit rudiū doctrina lib. 1.
Cuiqꝫ dari voluit nature prouida cura.
Dissimiles vultus aīos dissimilesqꝫ.

¶ De defectu naturali humane mortalitatis ⁊ nālitatis. Rica. 8.

Psalmista. 163. Non intres in iudiciū cū seruo tuo: q̄m nō iustificabitur in conspectu tuo oīs viuens.
¶ Salomō in ꝓuerb. c. 20. Quis potest dicere: mundū est cor meum: purus suꝫ a peccato. ¶ Idem in eccl. c. 7. Nō est hō iustus in terra qui faciat bonū ⁊ nō peccet.
¶ Regū li. 3. c. 8. Non est hō qui nō peccet ¶ Idem dicit paralipomenō li. 2. c. 6.
¶ Aristoteles methaphi. li. 2. ca. j. Sicˀ nicticoracū oculi ad lucē diei se habēt: sic ⁊ aīe nostre intellectus ad ea que sunt omnium nature manifestissima.
¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 19. Beatus vir quando est lapsus verbo ex ore suo.
Quis est qui nō dereliquerit in lingua sua.
¶ Terētius in eunuco. ca. j. Equū est nos cognoscere atqꝫ ignoscere. Que veteres factitarūt: sed faciūt noui. ¶ In adelphis. c. 23. Nunq̄ ita quisq̄ bn̄ subducta rōne ad vitam fuit quin rex etas vsus semꝑ aliquid apportet noui: aliq̄d moneat vt illa que te scire credas nescias: ⁊ que tibi putaueris ꝑma in experiundo repudies.

¶ Catullus. l. 5. Omnes fallimur: neqꝫ est quisq̄ quē non in aliqua re videre suffectū possis: suus cuiqꝫ attributus ē error.
¶ Oratius in poetam: Quandoqꝫ bonꝰ dormitat homerꝰ: verumopere in lōgo fas est obripere somnum. ¶ Idem in sermonibus li. j. ser. 3. Nam vitijs nemo sine nascitur. optimus ille est: Qui minus arguetur.
¶ Tullius philippicoꝝ li. 11. Cuiusuis hominis est errare. Nullius nisi isipientis i errore perseuerare. ¶ Idem retho. artis veteris li. 2. c. j. Nihil simplici in genere hoībus expertibus perfectū natura expoluit.
¶ Paulus apl's epl'a ad romanos. ca. 3. Est autē deus verax: oīs aūt hō mendax.
¶ Seneca de remedijs fortuitoꝝ. c. 10. Imbecilles natura sumus.
¶ Plinius de naturali historia lib. 7. c. 44. Nemo mortaliū oībus horis sapit.
¶ Lex codi. ti. de vete. iu. enucleando. l. 2. §. siquid autē: Omniū habere memoriā ⁊ penitus in nullo peccare diuinitatis potius q̄ humanitatis est. ¶ Lex autenticoꝝ ti. ō monachis. §. triēnij. Humana natura quoddāmodo labitur ad delicta. ¶ Ti. vt nulli iud. §. quia vō. Ait imperator nos oportet humani generis infirmitatē ꝓtegere.
¶ Marcialis cocus li. vndiqꝫ suscepto. c. 5. Sed sine peccato nullū reperire valebis.
¶ Priscianus in prohemio: Nihil ex omni parte perfectum in humanis inuentionibꝰ esse posse credo.
¶ Cecilius firmianus de beata vita lib. 4. Nemo potest esse tam prudens tam circūspectus vt nō aliq̄n labatur.
¶ Cato. c. 2. Nemo sine crimine viuit.
¶ Cassiodorus epl'aꝝ. li. 5. c. 4. Nimis rarū est solide loqui: ⁊ cui multa dicere suppetūt titubantia non proferre. ¶ Li. 11. epistolarum. 2. Unus saciare non valet oīuꝫ vota.
¶ Gregorius in pastorali. ca. 20. Nemo est qui ita viuat vt aliquatenus nō delinquat.
¶ Hugo de sancto victore in prohemio cōpendij philosophie In humanis quippe inuentis vix aliquid inuenio qd̄ omni pro-

sus sit expiatum vitio.
¶ Montenarius in luna cleri.c.4. Nemo q̄ dem nunq̄ʒ quātūlibet argus oberrat.

¶ De salute corporis ꝯside ratione morali. Rica. 9.

ARistoteles ethicoruʒ libro. j.c. 4. Desiderabilissimū est sanum eē. ¶ Idem retho.lib.j.ca.5. Corporis virtus est sanitas. ¶ Li.2.c.21. Uiro sanū esse optimū est: vt nobis videtur.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.30. Non est census sup censum salutis corporis.
¶ Tullius retho.artis veteris lib.2.ca.11. Incolumitas est salutis: tuta atq̄ʒ integra conseruatio.
¶ Juuenalis lib.4.sat.j. Orandum est vt sit mens sana in corpore sano.
¶ Cato.c.3. Corporis auxilium: medico cō mitte fideli. Sit tibi precipue: qδ primum est cura salutis.

¶ De viribus corporis. Rica. 10.

SAlomon in prouerb.c. 12. Manꝰ fortium dominabitur: que autē remissa est tributis seruiet. ¶ c.24. Uir sapiens fortis est: ꝛ vir doctus ꝛ robustus ꝛ validus.
¶ Isocrates in exhortationibus.c.2. Fortitudo cum prudentia profuit: hac enim sine male lesit habentes: ꝛ corpora quidem exercentium venustauit: anime vo solertiam effuscauit. Corpꝰ mediocribus laoribꝰ: anima vo studiosis sermonibus augeri nata ē.
¶ Aristoteles de anima libro.2. Fortes carne ineptos mente videmus: Molles auteʒ carne bene aptos mente. ¶ Idem rethor. li.2.c.16. Juuenes viriliores sunt: animosi enim ꝛ boni: quorum hic quidem non timere: hic autem audere facit. Est autem in statu corpus a triginta annis vsq̄ʒ ad triginta quinq̄ʒ: aut vno opus ē vsq̄ʒ ad quinquaginta.
¶ Ouidius de remedio amoris libro scdo. Parua necat morsu spaciosuʒ vipera thaurum. A cane non magno sepe tenetur aper. ¶ Idem de tristibus li.4.c.6. Fortior est fulua: nouus lucrator arena Qꝫ cui sunt tarda: brachia fessa mora. ¶ Idem methamorph. lib.3. Dolor vires adimit. ¶ Idem depuncto libro.2.ca.7. Omnia deficiūt: animus tñ omnia vincit. Ille etiam vires corpus habere facit.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum li.3.e.j. Stulta est ꝛ minime conueniens litterato viro occupatio exercēdi lacertos ꝛ dilatandi ceruicem ac latera formandi.
¶ Paladius de agricultura.ca.6. In rebus aggrestibus maxime officia iuuenum congruum: impia seniorum.
¶ Cato.c.j. Nil arbitrio viriuʒ feceris. ¶ c.3. Corporis exigui vires contēnere noli. Consilio pollet: cui vim natura negauit.
¶ Sanfredus in poetria.c.33. Uiribus absit: Prorsus habere fidem: mors est q̄ fortia frangit.

¶ De possibilitate ꝛ impossibilitate. Rica. 11.

ARistoteles ethicorū li.10.ꝛsi. c.5. Omnia habentia corpora non possunt ꝯtinue operari. ¶ c 8. Speculari possumus continue magis q̄ʒ operari. ¶ Idem retho.li.2.ca.19 Omnes cum potentes velint agunt. ¶ Idem politicorū libro.5.c.7. Que volunt potentes agūt oēs
¶ Oratius in poetria. Nescit vox missa reuerti.
¶ Tullius philippicorum li.6. Nolite velle quod fieri non potest. ¶ Libro.10. duas res magnas presertim nō modo agere vno tempore: sed ne cogitando quidem explicare quisq̄ʒ potest.
¶ Lex diges.tit.de condi.insti.l.filius: Que facta ledunt pietatem existimationē verecundiam nostram ꝛ vt generaliter dixerim que ꝯtra bonos mores sunt: nec facere nos posse credendum est.
¶ Boetius de consolatione li.4.ca.3. Duo sunt quibus humanoꝝ actuū cōstat effectꝰ:

voluntas.s.et potestas: quorum si alterum desit nihil est quod explicari queat.
¶ Isidorus in sinonima soliloquiorum lib.2. Nihil potest caro facere: nisi quod voluerit animus.
¶ Auctor libro qui dicitur pamphilus.c.28. Mitte quod nequit: quere quod esse potest.
¶ Auctor lib. qui dicitur facetus.c.16.et fi. Non cupiat quisque quod numquam possit habere. Quod fortuna dedit sufficienter amet.
¶ Prouerbium vulgar: Chi vol morire el repo alcire.

¶ De facilitate et difficultate. Rica.12

Psalmista ps.9. Cuius maledictione os plenum est: et amaritudine: sub lingua eius labor et dolor.
¶ Isaias propheta.c.26. Semita iusti recta est rectus callis iusti ad ambulandum
¶ Aristoteles ethicorum.li.2.c.2. Circa difficilius semper et ars fit et virtus. ¶ Idem de memoria et reminiscentia: Sunt magis reminiscibiliora quecunque ordinationem habent. ¶ Idem iconomicorum li.i.in fi. Oportet vnumquodque in loco suo poni. Sic enim paratum existens non queretur. ¶ Idem rethor.li.i.c.10. Facilia sunt quecunque fiunt sine tristitia: vel in modico tempore. Difficile enim determinantur aut tristitia aut multitudine temporis. ¶ Idem elenchorum li.j. Difficile est simul multa conspicere. ¶ Li.2.et fi. Prouidere quidem difficile est: prouocationem aut videre facile. Inuento facile est addere.
¶ Terentius in beautontumerumenon.c.17 Nulla res est tanta facilis: quin difficilis fiet quam inuitus facias.
¶ Salustius in catalinario: Que quisque facilia factu putat equo animo accipit.
¶ Tullius retho.artis veteris li.2.c.12. Facile fieri id dicimus quod sine magno aut sine vllo labore sumptu molestia quam breuissimo tempore confici potest: difficile autem fieri quod quamquam laboris sumptus molestie, longitudinis indiget: atque omnes: aut plurimas aut maximas causas habet difficultatis: tum bis susceptis difficultatibus compleri atque ad exitum perduci potest. ¶ Idem de oratore li.3.et fi. Facilius est apta dissoluere quam dissipata conectere. ¶ Idem super timeum platonis de essentia mundi: Difficillimum est in omni conquisitione rationis exordium.
¶ Ouidius epistolarum.12.c. Ultimus est aliqua decipere arte labor. Epistola.16. Difficilem culpe suspicor esse viam. ¶ De tristibus libro.3.c.11. In causa facili cui ius licet esse disertur. Et minime vires frangere quassa valent.
¶ Seneca de ira libro.2. Nihil est difficile et arduum quod non humana mens vincat: et in familiaritatem perducat assidua meditatio. ¶ Idem de consolatione ad helbiam: Nihil homini natura quod necessarium faciebat fecit operosum.
¶ Lex auctor.ti.de monachis.§.scimus. Non facilis est vite mutatio: sed cum magno animi fit labore.
¶ Uegecius de re militari li.j.c.20. Quottidianus vsus non laborat: et si onerosa gestauerit. ¶ Libro.3.ti.17. Omne opus difficile videtur antequam tentes.
¶ Augustinus in epigrama. prosperi.65. emp. Difficilia et laboriosa sunt figmenta mendacij: qui autem vult verum dicere: non laborat.
¶ Gualterius de castellione alexandreidos 8.libro. O quam difficile visu sors prouehit actus Lubrica mortales: et quos ascendere fecit: Quam facile euertit: magno fortuna labore.
¶ Mattheus vindocinensis in poetria: par. 2.et fi.cap.8. Leuius est inferre vulnera quam sanare.
¶ Ganfred. in poetria.c.30. Facti grauitas cuicunque volenti. Est leuis et leuitas animo cuicunque rebelli Est grauis.
¶ Ricardus iudex venusinus: Est labor in labijs mendacia composituris. Uera locuturis non labor vllus inest.
¶ Montanarius in luna cleri: Leuiter fit quicquid amatur.

¶ De consuetudine. Rica. 13.

Aristoteles ethicoꝝ li. 2. c. j. Nullum natura existentium aliter assuescit. ¶ Li. 7. c. 11. Cõsuetudo nature assimilatur. ¶ Lib. 10. ꝛ fi. ca. 8. ꝛ fi. Non possibile vel non facile ex antiquo cõsuetudinibus comprehensa: sermonẽ transformare. ¶ Idem de memoria ꝛ reminiscẽtia: Antiquum in natura iam tamq̃ꝫ ꝯsuetudo est. Consuetudo est altera natura. ¶ Idẽ rethoꝛ. li. j. c. 20. Similis est cõsuetudo nature: Prope enim quod sepe ei qđ semper est. est aũt natura eius qđ semꝑ: consuetudo autem eius qđ sepe. Quod consuetũ est delectabile est. ¶ c. 21. Omnes cõsueta obseruant. ¶ Li. 2. c. 12. Quod antiquum est prope videtur ei qđ ẜm naturam est. ¶ Idẽ polliticoꝝ li. 7. c. 12. ꝛ fi. Expedit ꝛ ad frigora consuescere ex paruis pueris: hoc enim ꝛ ad sanitatem ꝛ ad bellicas actiones maxime ꝓficit. Omnia quecũq̃ꝫ possibile assuescere mox inchoantibus melius assuescere. ¶ Idem probleumatũ par. 19. Consuetuꝫ delectabile est magis inconsueto ¶ 28. pte Magnũ quiddã est consuetudo singulis natura enim vtiq̃ꝫ fit. ¶ Idem methaphi. li. 2. c. 3. Consuetũ notius est.

¶ Tullius tusculanarũ questionũ. li. j. Qui i compedibus coꝛpoꝛis semꝑ fuerũt: etiã cũ soluti sunt: tardi ingrediuntur. ¶ Lib. 2. Cõsuetudo laboꝛum: ꝓpensionem doloꝛũ efficit faciliozem. Ferre laboꝛẽ: contemnere vulnus cõsuetudo docet. Consuetudinis magna vis est.

¶ Ouidius de arte amandi: lib. 2. Fac tibi cõsuescat: nil assuetudine maius.

¶ Juuenalis li. 3. sat. j. Consuetudo mali tenet insanabile.

¶ Marcialis cocus li. vndiq̃ꝫ suscepto. c. 3. Mẽs assueta malo firmius heret ei. ¶ c. 4. Mollibus assuetus loꝛicam ferre recusat. Ceruici tenere ferrea cassis obest. Sepius vncta manus capulo nõ accipit ensem. Lota ꝛ fota cutis frigoꝛe ꝛ imbꝛe volet.

¶ Isidoꝛus soliloquioꝝ li. j. c. 9. Difficile est prauã consuetudinẽ vincere. Prauus vsus vix abolet. Assidua ꝯsuetudo in naturaꝫ conuertitur. Ad peccatũ cõsuetudo restringit. ¶ 16. c. ꝛ fi. Uulnus iteratũ tardiꝰ sanatur. ¶ li. 2. c. 41. Usus difficile vincitur. Cõsuetudinis vincula vix soluuntur. Assiduitas moꝛes facit. Jugis vsus in naturam se vertit. Oĩa vsui cedunt: vsui oĩa parent. Qđ cũ difficultate ceperis: per vsum cum facilitate perficies.

¶ Mattheus vindocinẽsis in poetria parte j. c. 6. Consuetudo sapit naturã: testa sapoꝛis Quẽ noua cõcepit: ĩmemoꝛ esse negat. ¶ c. 12. Est graue cõsueto vitijs desuescere. vergit Noxius ad solite noxietatis iter. Pullulat in spẽm nature concaloꝛ vsus. Et quasi nature filius esse potest.

¶ Jacobus bñuentanus. c. 46. Non est res habilis moꝛem depellere coꝛde. Est radix cuius inueterata diu. Nec cõnexa diu mos ꝛ natura videntur Defacili dirimi: nec reoꝛ ista valent. ¶ c. 48. Res est dura nimis vsum depellere longũ. Radix euelli non valet alta bene.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 82. Auget nõ minuit mala cõsuetudo reatum.

¶ De crebritate seu frequẽtia ꝛ raritate vsus rerum. Rica. 14.

Ualerius marimus li. 2. ti. j. Quicquid i excelso fastigio positũ est hitualt ꝛ trita consuetudine ꝙ fit venerabilius vacuum esse conuenit.

¶ Plinius de naturali hystoꝛia li. 12. c. 19. Nulla est voluptas que nõ assiduitate sui fastidium pariat.

¶ Ouidius de ponto. li. 2. c. 7. Percusso crebꝛo saxa cauantur aquis: libꝛo. 4. ꝛ fi. c. 10. Gutta cauat lapidem consumitur anulus vsu. Et teritur ꝓssa vomer aduncus humo.

¶ Juuenalis li. 4. sat. 2. Uoluptates cõmendat rarioꝛ vsus.

¶ Marcialis cocus li. vndiq̃ꝫ suscepto. c. 2. Uilia diuitibus notũ est plerũq̃ꝫ placere.

Non q̄ sint vitia: sed quia rara bone.
Sic plerūq3 premit pciosa frequētior vsus
¶ Cassiodorus eplarum li.8.c.20. Bonū insolitū plus amatur.
¶ Uersificator fabularū esopi.22.fab. Dē boni preciū nimio vilescit in vsu.
¶ Heinricus samariēsis li.j.parte.j. Dē qd est crebrū nimio vilescit in vsu. Dē quod ē rarum carius esse solet.
¶ Montenarius in luna cleri.c.65. Dē qd rarū: se crebro carius ipso.
¶ Prouerb. vulga. Tanto tona chel pioue Tanto ruspa caura che mal zase. Tanto pigoza el pigozo chō la brusca ge caze en loio

¶ De raris naturaliter. Rica. 15.

ARistoteles polyticorū lib. 3.c.5. Opulenti quidem pauci: egeni autem multi vbiq3.
¶ Tullius de fine bonorū & malorū lib.2. In oī arte vel studio vel quauis scia vel in ipa virtute optimū quidq3 rarissimū ē. ¶ Idem retho. artis veteris: li.2.c 5. Que rara & ardua sunt ea experimēdo pulchra & iocunda hoībus videntur. ¶ Idem de amacitia: Uere amicicie difficile reperiunt in his q̄ honoribus reipublice versantur.
¶ Juuenalis li.5.& fi. sat.j. Rari quippe boni numero sunt vix totidē quot tebarū porte vel diuitis ostia tulli.
¶ Lex aūt. t. de cōsulibus. §. itaq3 cā. In bis que raro fiunt miraculum est.
¶ Jcobus beneuētanus.c.34. Sed mō pfectus rarus amicus adest.

¶ De nouitatibus. Rica. 16.

SEneca declama. seu ciuil. causarū: li.4. in prohem. Ad noua hoīes ↄcurrunt ad noua conueniūt. ¶ Idem de naturalibus qōnibus: li.5. Naturale est magis noua q̄ magna mirari.
¶ Plinius de naturali hysto. li.12.c.2. Est natura hominū nouitatis auida.
¶ Cassiodorus eplarū li.j.c.38. Primordia cūcta pauida sunt: & aliter timiditas nō tolli tur nisi cū rebus necessarijs nouitas arrogat. ¶ Li.3.c.17. Non sit nouitas molesta que proba est. ¶ Li.11.c.2. Semper nouitas incerta tētatur.

¶ De iuuenum moralitate & naturalitate. Rica. 17.

SAlomon in puer.c.30. Penitus ignoro viā viri i adolescētia sua. ¶ Idē in eccl.c.10. Ue tibi terra cuius rex puer est.
¶ Aristoteles retho. li.2.c.17. Juuenes sūt cōcupiscitiui: & q̄les facere quecūq3 concupiscunt. Juuenes sectatores sunt earū concupiscentiarū que circa venerea. Juuenes faciles sūt permutabiles: & cito saturabiles ad concupiscētias: & vehementer qd concupiscūt: celeriter aūt desistūt. Acute sunt voluntates iuuenū: & nō magno īpetu. & minores sūt ire. Juuenes amatores sūt honoris marie aūt amatores victorie: excellentiā eni cōcupiscit iuuētus: victoria aūt excellentia quedā: & ambo hec magis q̄ amatores pecuniarū. Juuenes minime sunt amatores pecuniarū: ppterea q̄ nōdum indigētia experti sunt. Juuenes nō sunt maligni moris sed facili moris ppterea q̄ nondū viderūt multas nequitias. Juuenes sunt facile credituri: ppterea q̄ nondū in multis decepti sunt. Juuenes bone spei sunt. Juuenes ppterea q̄ nō in multis repulsam passi sunt: viuūt fm plurima spei: spes q̄ futuri ē: memoria aūt pteriti: iuuenibus aūt q̄ quidē futurū multū: preteritū aūt breue. Juuenes facile seductibiles sūt: sperāt enim facile. Juuenes viriliores sunt: aīosi eni & bone spei: quorū hec quidē nō timere hoc autē audere facit: neq3 eni iratus vllus timet: sperare ali quod ausibile ē. Juuenes erubescitiui sunt. Juuenes magnanimi sunt: a vita eni3 mundū humiliati sunt: sed necessariorū inexperti sunt: & magnificare seipsum in magnis magnanimitas est: hoc aūt eius qui bone spei. Juuenes eligūt agere honesta q̄ cōferētia. Juuenes sunt amatores amicitie & amici: &

amatores sodaliũ magis q̃ȝ aliarũ etatum: qꝛ gaudent in conuiuẽdo. Juuenes oĩa val de agũt: amant enim valde: ⁊ odiũt valde: ⁊ oĩa alia similiter. Juuenes scire oĩa putant: ⁊ affirmãt. Juuenes miseratiui sunt: quia omnes bonos ⁊ meliores arbitrant̃: sua enĩ innocẽtia primos mẽsurãt. quare indigna pati existimãt ipsos. Juuenes sũt amatores risus ꝑpter qḋ ⁊ eutrapeli: eutrapelia autē erudita contumelia est. Sũt iuuenes q̇dem viriles ⁊ intẽperati: senex autẽ intẽperati ⁊ formidolosi. ¶ Idem ethicoꝝ li. j. c. j. Differt nihil iuuenis ſm etatẽ aut ſm morem iuue nilẽ. ¶ Li. 4. c. 9. Laudamꝰ quidẽ iuuenẽ ve recundũ: senem aũt nullus vtiq̄ȝ laudabit: qm̄ verecũdabilis. ¶ Li. 6. c. 5. Juuenes nõ videnť fieri prudentes. Cã aũt qm̄ in singu lariũ est prudentia que fit cognita experien tia. Juuenis aũt expertus non est: multitu do aũt tẽporis faciet experientiã. ¶ Li. 8. c. 4. Fiũt iuuenes amici cito: senes autẽ non. ¶ Idem politicoꝝ li. 7. c. 6. Aptũ natũ ẽ po tentiã quidẽ in iunioribus: prudentiã autē in seniorıbꝰ esse. ¶ Li. 8. ⁊ fi. c. 2. Juuenes ꝑ pter etatẽ ĩdelectabile nihil sufferũt volẽtes

¶ Terẽtius in ecira. ca. 8. Pueri inter sese q̃ȝ pro leuibꝰ noxijs iras gerũt.

¶ Seneca in eplĩs ad lucillũ li. 2. c. 2. Uere cũdia in adolescente bonũ signũ est. ¶ Idẽ de ira li. 2. Quo plus indulgeť pupillo quo plus lȝ corruptior fit. ¶ Idem tragediarũ in thieste. c. 3. Peiora iuuenes facile precepta audiũt. ¶ In troa. c. 4. Juuenile vitiũ est re gere non posse impetum.

¶ Statius thebaidos li. 6. O iuuenes serua te aĩos auidũq̄ȝ furorem.

¶ Auctor libri qui diciť pamphilus. cap̃. 3. Gaudia semꝑ amat ⁊ ludrica verba iuuẽtꝰ.

¶ Bertrandus iconomica. c. 20. Male se det in iuuene vina cognoscere.

¶ De senũ moralitate ⁊ naturali tate. Rica. 18.

Tobh ysto. c. 12. In antiquis est sapientia: et in multo tempore prudentia.

¶ Aristoteles retho. li. 2. c. 16. Senes quia multis annis vixerũt: ⁊ in pluribus decepti fuerunt ⁊ peccauerũt: ⁊ plurima praua sunt negociorum non affirmant aliquid: minus autem valde omnia q̃ȝ oportet et putant: sciunt autem ⁊ nihil ⁊ dubie sententiantes apponunt semper quasi ⁊ forte ⁊ omnia di cunt ita: fixe aũt nihil. Senes rariores sunt: est enīȝ raroreia in deterius existimare oĩa. Senes male suspitiosi sunt propter incre dulitatem. Senes increduli sunt propter ex perientiam. Senes neq̄ȝ amant valde neq̄ȝ odiunt propter experientiam: sed ſm bian tis adiectionem: ⁊ amant vt odituri: ⁊ odi unt vt amaturi. ¶ Senes sũt pusillanimes: qꝛ humiliati sunt a vita. Senes illiberales sunt: vnũ enim aliquid necessarioꝝ ẽ ex sub stãtia: simul aũt ꝑpter expiẽtiã. sciũt enĩ ꝙ difficile ẽ possedisse: ⁊ facile abijcere. ¶ Se nes formidolosi sunt: ⁊ omĩa ꝑtimẽtes: ↄtra rie enĩ dispositõis iuuenibꝰ: infrigidati enīȝ sunt: hi aũt callidi: quare viã ꝑparauit sene ctus formidini: etenim infrigidatio quedaȝ est. Senes difficilis spei sunt ꝑpter experiẽ tiam: plura enim eoruȝ que fiunt mala sũt: eueniunt enīȝ multa in deterius. Senes ser uiunt lucro. ¶ Idem ethicorum li. 4. cap̃. 9. Senem vtiq̄ȝ nullus laudabit: quoniaȝ ve recundabilis. ¶ Li. 8. c. 4. Senes non fiunt amici cito. ¶ Idem polliticorũ li. 2. c. 6. Est quemadmodũ ⁊ corporis ⁊ mentis senectꝰ ¶ Li. 7. c. 6. Aptum natũ est potẽtiã quideȝ in iunioribus: Prudentiam autem in senio ribus esse.

¶ Jesus filius sirach in eccľ. c. 25. Tres spe cies odiuit anima mea: pauperem suꝑbuȝ: diuitẽ mendacem: ⁊ senem fatuũ ⁊ insensa tũ. Corona senũ multa peritia.

¶ Terentius in adelphis. c. 22. Solũ vnum hoc vitiũ senectus affert omnibus attentio res sumus ad rem omnes q̃ȝ sit est. ¶ c. 26. Uitium cõmune omniũ est ꝙ nimiũ ad reȝ in senectam attenti sumus.

¶ Oratius in epistolis li. 2. c. 3. ⁊ fi. Leuior ⁊ melior fis accedẽte senecta.

¶ Tullius tusculanarũ questionũ li.j. Prudẽtiã vt cetera auferat aufert certe senect⁹.
¶ Paulus ap̃s ep̃la.j.ad timotheum. c.5. Seniorẽ ne icrepaueris: sꝫ obsecra vt prẽz
¶ Seneca ep̃larum ad lucillũ:li.5.c.4. Turpe est seni aut conspicienti senectutem ex cõmentario sapere.
¶ Cassiodorus epistolarũ lib.8.epistola.9. Senes ipsi consilijs sapientiã discũt. ¶ Idez de anima.c.8. Corporalibus sensibus quietis profundius aliquid firmiusqꝫ tractam⁹ hinc est ꝙ etate maturi melius sapere iudicantur: quia senescentibus membris ꝛ corporalibus sensibus emollitis pro maxima parte in consiliũ transeũt: vbi dum mẽs amplius occupatur robustior virtutis adunatione efficitur: sed iterum desipiũt cum nimia debilitate deponunt: quoniam datuz est animal ad tempus suoꝝ sequi corporuz necessitates.
¶ Prouerbiũ vulgare. Can vecbio no lara endarno.

Ecunde partis primus liber Tractat de iustitia et pertinentibus ad eam ꝛ de contrarijs sub his titulis sequẽtibus.

¶ De iustitia equitate ꝛ iniq̃tate. Rb̃ica prima.

Ob hystoria.c.11. Si iniq̃tatem que est in manu tua abstuleris a te ꝛ non manserit in tabernaculo tuo in iustitia: tunc leuare poteris faciem tuã absqꝫ macula: et eris stabilis ꝛ non timebis. ¶ c.12. Deridet iusti simplicitas: lampas contẽpta apud cogitationes diuitũ: parata ad tempus statutum. ¶ 36.c. Nec multitudo donoruz te inclinet. Caue ne declines ad iniquitatẽ: hanc enim cepisti sequi post miseriam.
¶ In leuitico.ca.19. Nõ facies qđ iniquũ ẽ
¶ Moyses in deuteronomio.c.24. Nõ occidentur patres pro filijs: nec filij pro patrib⁹ sed vnusquisqꝫ pro suo peccato moriatur.
¶ Psalmista p̃s.10. Qui diligit iniquitatẽ odit animã suam. ¶ 33.p̃s. Oculi dñi super iustos: ꝛ aures eius in preces eorum. ¶ 36. Noli emulari in eo qui prosperatur i via sua in homine faciente iniustitias. Confirmat iustos domin⁹. Justus miseretur ꝛ tribuet. Cum ceciderit iustus non collidet: quia dominus supponit manũ suam. Justi hereditabũt terram ꝛ inhabitabũt in seculũ seculi super eam. Considerat peccator iustum: ꝛ q̃rit mortificare eũ: domin⁹ aũt nõ derelinq̃t eum in manibus eius. Custodi innocentiã ꝛ vide equitatem. ¶ 61.p̃s. Noli sperare i iniquitate. ¶ 84.p̃s. Justitia ꝛ pax osculate sunt. Ueritas de terra orta est: ꝛ iustitia d̃ celo ꝓspexit. ¶ 111.p̃s. In memoria eterna erit iustus: ab auditione mala non timebit iustus.
¶ Salomon i ꝓuer.c.4. Ne declines ad dexteram neqꝫ ad finistram: auerte pedem tuum a malo. ¶ cap.10. Benedictio dñi sup caput iusti. Memoria iusti cũ laudib⁹. ¶ 11.c. Justitia rectoꝝ liberabit eos. In insidijs suis capient impij. ¶ c.12. In semita iustitie vita. ¶ c.13. Justitia custodit innocẽtis viã. Justis retribuent bõa. ¶ 14.c. Justitia eleuat gẽtẽ: miseros facit ppl̃os pctm̃. Dom⁹ ipioꝝ delebit: tabernacl'a iustoꝝ germinabunt. ¶ c.15. Qui seq̃t iustitiã diligit a dño. ¶ c.16. Initiũ vie bone facere iustitiã. Justitia firmat soliũ. ¶ 24.ca. Septies cadet iustus ꝛ resurget.
¶ Esaias ꝓp̃ha.c.5. Ue q̃ iustificat' ipiũ p muneribus: ꝛ iustitiaꝫ iusti aufertis ab eo. ¶ 26.c. Semita iusti recta est: rect⁹ callis iusti ad ambulandum.
¶ Hieremias ꝓph̃a in li. ꝓphetiarũ.ca.22. Ue qui edificat domũ suã in iniustitia.
¶ Aristo.ethi.li.5.c.j. Preclarissima virtutũ ẽẽ videt' iustitia: ꝛ neqꝫ esper⁹ neqꝫ lucifer ita admirabil'. ¶ c.5. Justitia ẽ hitus s̃ꝫ quẽ iust⁹ dr̃ opatiu⁹ s̃m electõeꝫ iusti. Nõ ẽ iniustitia ad seipsũ. ¶ c.6 Pollitici iusti h̃ q̃dẽ nãle ẽ: h̃ ãt legale: nãle q̃dẽ ẽ ꝙ vbiqꝫ h̃ꝫ eãdẽ potẽtiã: ꝛ nõ i videri vl' ñ: legale ãt ꝙ ex ꝑncipio q̃dẽ nih̃ differt. ¶ c.7. Iniustũ patit' null⁹

volens. ⁋ Idem magnorum moralium li.j.c.61 Melius est iustum quod secundum naturam est: eo quod est secundum legem. ⁋ 64.c. Iniustum pati ledi est. ⁋ Li. 2.c.6. Iniustitia est in lesione: lesio autem in privatione bonorum. ⁋ Idem retho.li.2.ca.13. Justitia est virtus propter quam que sua sunt singuli habent: et vt lex. Iniustitia autem propter quam aliena non vt lex ⁋ c.15. Justum honestum est. ⁋ c.18. Iniustitiam facere est ledere nolentem preter legem. ⁋ c.23. Iniustitie sunt quecunque non inopinata a malitia autem sunt. ⁋ c 25 et fi. Deierare: iniustum facere est. ⁋ Li.2.c.5. Non fit ira ad iustum. ⁋ c.8. Iniusta pati ire factiuum est. Diuinum arbitrabitur auxiliari iniusta patientibus. ⁋ Idem politicorum li.j.ca.j. Sicut perfectum optimum animalium est homo: sic separatum a lege et iustitia pessimum omnium. ⁋ c.2. Justum violentum non est. ⁋ Li.3.c.7. Communicatiuam virtutem dicimus esse iustitiam cui necessarium est omnes alias assequi. ⁋ c.9. et pe. Justum querentes medium querunt. ⁋ Li.5.c.6. Quod iustum est equale videtur esse. ⁋ Li.6.c.2. Semper querunt quod iustum et quod equale est qui minores sunt: preminentes autem nihil curant. ⁋ Li.7.c.j. Justus nullus neque temperatus a fortuna: neque propter fortunam est.

⁋ Cronica de nugis phorum.c 28.s. de aristotele. Aristoteles iustitiam ait virtutem anime distributiuam digni.

⁋ Jesus filius sirach in eccle.c.4 Pro iustitia agonizare pro anima tua: et vsque ad mortem certa pro iustitia: et deus expugnabit pro te inimicos tuos. ⁋ c.5. Prosequatur te verbum pacis et iustitie. Justifica pusillum et magnum similiter. ⁋ c.10. Execrabilis omnis iniquitas gentium. Regnum a gente in gentem transfertur propter iniustitias et iniurias et contumelias et diuersos dolos. ⁋ c.20. Qui operatur iustitiam ipse exaltabitur.

⁋ Phylon in li. sapie.ca.j. Justitia est perpetua et immortalis. Iniustitia est mortis acquisitio. ⁋ 3.c. Nationes iniquae dire sunt consumationis.

⁋ Terentius in heautontumeramenon.c.18 Jus summum sepe summa malitia est.

⁋ Salustius in catilinario: Labore ac iustitia res publica crescit.

⁋ Tullius retho.artis veteris li.2.ca.9. Justitia est habitus animi communi vtilitate conseruata: suam cuique tribuens dignitatem. Initium iustitie est a natura profectum: deinde quedam in consuetudinem ex vtilitatis ratione venerunt. postea res et a natura profectas et a consuetudine probatas legum metus et religio sancit. ⁋ Idem retho.artis noue li.3.c.2. Justitia est equitas ius vnicuique retribuens pro dignitate cuiusque.

⁋ Mattheus in euange.c.5. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum celorum.

⁋ Paulus apostolus in epistola ad timotheum.c. Sectare iustitiam: pietatem: fidem: charitatem: patientiam: mansuetudinem. ⁋ Idem in epistola.2. ad timotheum.c.2. Sectare iustitiam.

⁋ Lex diges.ti. de iusti. et iu. l. iustitia. Justitia est constans et perpetua voluntas: ius suum cuique tribuens. ⁋ Titu. quod quisque iuris etc. l.j. Quis aspernabitur idem ius sibi dici quod ipse aliis dixit: vel dici efficit. Quod quis in alterius persona equum esse credidit: id in sua quoque persona valere patiatur. ⁋ Ti. de reg. iu. l. in scripta. In omnibus quidem: maxime tamen in iure equitas spectanda est.

⁋ Auctor libel. de formula ho. vite.c.5. Quid est iustitia nisi nature tacita conuentio in adiutorium multorum inuenta. Quid est iustitia nisi nature constitutio seu lex diuina et vinculum societatis humane. Quisquis iustitiam sectari desideras time deum prius et ama: amaris a deo. Amabis deum si illum in hoc imitaberis: vt velis omnibus procedere nulli nocere: et tunc te iustum virum appellabunt omnes: sequentur venebuntur et diligent: sicque merito iustus appellaberis. Justus vt sis non solum non nocebis: sed etiam nocentem prohibebis.

⁋ Ambrosius de offi li.2.c.19 Equitas imperia confirmat: iniustitia dissoluit.

⁋ Cecilius fir. de beata vita: lib.3. Nunquam potest esse iustus qui stultus est: neque sapiens qui fuerit iniustus. ⁋ Li.4. In hoc iu-

iuſtitie ſūma conſiſtit: vt non facias alteri quicquid ipſe ab altero pati nolis.

¶ Auguſtinus i epig. pſpi. 74. cmp In magna egeſtate ſunt diuites iuſtitie inopes.

¶ Macrobius de ſomno ſcipionis li. j. i pn. Sine iuſtitia non ſolum res publica ſed nec exiguus hominū cetus: nec quidem parua domus conſtabit.

¶ Cato. c. j. Illud ſtude agere quod iuſtū ē.

¶ Boetius de conſolatione li. j. c. 10. Obtēperare iuſtitie ſumma libertas eſt. ¶ Lib. 4. c. j. Imperante florenteqꝫ nequitia virtꝰ nō ſolum premijs caret: verūetiā ſceleratoꝝ pedibus ſubiecta calcatur: ꝛ in loco facinoꝛuꝫ ſupplicia luit.

¶ Caſſiodorus eplaꝝ li. 2. e. 10. Nimis abſurdū eſt: vt quos pena meruit conſumere etiam ſibi lucra valeant vendicare. ¶ 26. e. Satis abſurdū eſt vt affligat̃ dānis qui cōmoda nō habet actionis. ¶ Li. 3. e. 11. Juſta ſequere. ¶ e. 13. Neſcit pſonas reſpicere: qui merā cogitat equitatē. ¶ e. 24. Acquieſcite iuſtitie: qua mūdus letat̃. ¶ e. 27 Tam diu iudex dicit̃: q̄diu ꝛ iuſtus putat̃. ¶ e. 41. Tolerabile fit oē qḋ equali ordinatione diſponit̃: quia diuiſum onus ſub cōmunione ſubiectos certum eſt nō grauare. ¶ Li. 4. e. 10. Furentes iuſta nō ſentiūt: qꝛ dum cōmoti aīo i vindictam ſeuiunt: reruꝫ temperātiā non requirunt. ¶ e. 14. Magni peccati genus eſt alienis debitis alterū pregrauare. Sua queqꝫ dāna reſpiciāt. ¶ Li. 6. e. 5. Theodoricus rex ait: Pro equitate ſeruanda ꝛ nobis patimur ꝯdici: cui etiam obediri opoꝛtet. ¶ Li. 7. e. 8. Quicquid nō diſcutit̃: iuſtitia non putat̃. ¶ e. 26. Juſtitiam ita cunctoꝝ ſenſibꝰ beneficiū diuinitatis attribuit: vt ꝛ qui neſciūt iura rationē tū veritatis agnoſcant. ¶ Li. 8. e. 20. Ultra omnes impietates eſt: nocere leſos qui ſanare creditur vulneratos. ¶ Li. 9. e. 2. Uix audet quiſqꝫ in illos accedere: in quibus culpas nō poteſt inuenire. ¶ e. 10. Nullum ledit obſeruata iuſtitia. ¶ e. 15. Omnia decet ſub ratione moderari: nec poſſunt dici iuſta que nimia ſunt. ¶ e. 20. Intelligimus de inopia iuſtitie copiā venire cauſarū. ¶ Libro 11. e. 13. Predoni ſimil' eſt qui ſub iniqua cupit voluntate diſtrahere: vtroſqꝫ enī conſtat aliena diripere: ꝛ conſideratione iuſtitie non habere. ¶ Lib. 12. ꝛ fi. e. 2. Juſtitia omnes clarificat: quos ſui participatōe ſublimat. Omni laude decorat̃: qui iuſtus edicitur. ¶ e. 3. Juſtitiam nimis diligūt: qui frequenter prelia tractauerūt. ¶ Idem de anima. c. 7. Aduerſum praua vel iniqua iuſtitie minime obiectū eſt.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 133. Gens ſine iuſtitia: ſine remige nauis in vndis.

¶ Prouerb. vulg. Gual ſoma nō rōpe doſſo

¶ De bonitate ꝛ prauitate. Rica. ꝛ.

In geneſi. ca. 8. Senſus ꝛ cogitatio humani coꝛdis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua.

¶ Pſalmiſta. 9. pſ. Cuius maledictione os plenum eſt ꝛ amaritudine ꝛ dolo: ſub lingua eius laboꝛ ꝛ doloꝛ. ¶ pſ. 13. Quoꝛuꝫ os maledictione ꝛ amaritudine plenum eſt: veloces pedes eoꝛum ad effundendū ſanguinem. ¶ pſ. 25. In quoꝝ manibus iniqtates ſunt: dextera eoꝛum repleta eſt muneribꝰ. ¶ pſ. 33. Quis eſt hō qui vult vitā: diligit dies videre bonos. Prohibe linguam tuā a malo: ꝛ labia tua ne loquant̃ dolū. Diuerte a malo ꝛ fac bonū: inquire pacē ꝛ ſequere eam. ¶ pſ. 36. Conſiderat peccatoꝛ iuſtū: ꝛ querit moꝛtificare eum. Dñs autem non derelinquet eum in manibus eius. ¶ pſ. 51. Quid gloꝛiaris in malitia: qui potens es iniquitate.

¶ Slomon in prouerb. c. 1. Si te lactauerit peccatoꝛes: ne acquieſcas eis. ¶ c. 3. Noli phibere benefacere eum qui poteſt. Si vales ꝛ ipſe bene fac. ¶ c. 15. Non amat peſtilēs eum qui ſe coꝛripit: nec ad ſapientes gradit̃ ¶ c. 16. Uir impius fodit malum: ꝛ in labijs eius ignis ardeſcet. ¶ c. 21. Anima impij deſiderat malū. ¶ c. 22. Arma ꝛ gladij in manu peruerſi: cuſtos aūt aīe ſue lōge recedet

ab eis. ¶ c.29. Abominant impij eos qui in recta sunt via.

¶ Plato in menone vltra mediū: Non natura boni: fiunt itaq; disciplina. ¶ Circa finem: Neq; boni natura erūt quidem.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.j.c.4. Nullus est bonus: qui nō gaudet bonis operationibus. ¶ Libro.2.c.4. Boni vel mali nō efficimur natura. ¶ c.5. Boni quidē simpliciter sunt: multifarie autē mali. ¶ Libro.3.c.2. Ignorat oīs malus que oportet operari: ⁊ a quibus fugiendū: ⁊ ꝓpter tale peccatū iniusti ⁊ vniuersaliter mali fiunt. Non in electōe est ignorātia causa in volūtarij est: sed malitie neq; que vniuersalis. ¶ Li.5.c.j. Pessimus quidē est qui ⁊ ad seipsum ⁊ ad amicos vtitur malitia. ¶ Li.9.c.9. Boni operatio studiosa est: ⁊ delectabilis ꝺm seipsam. Studiosus ꝺm ꝙ studiosus his q̄ ꝺm virtutē sūt actionibus gaudet: his autem que a malitia tristat. ¶ Idem magnoꝝ moraliū li.2.ca.7. In exterioribus bonis que circa corpus sunt superabūdantia facta peiores facit: puta diuitie multe facte: despectores ⁊ fastidiosos facit: similiter aūt ⁊ in alijs bonis: ꝑncipatu honore: pulchritudine: magnitudine. Honor magnus factus: peiores facit. ¶ ca.8. Sunt tria que fiunt in aīa: ꝺm que praui dicunt: malitia: incōtinentia: bestialitas. ¶ c.9 Bestialitas est abūdans quedā malitia: qñ eni aliquē vidimus oīno prauū: nō hoiem dicimus esse sed bestiā. ¶ c.75. Prauus nūꝗ̄ est idē sibiipsi. ¶ Idem rethorice lib.j.c.20. Bene facere ⁊ bñ pati delectabiliū est. Bene pati quidē eni est adipisci eoꝝ que cō cupiscūt. ¶ c.16 Oportet bonos honerari. ¶ Idem politicoꝝ li.7.c.10. Boni ⁊ studiosi fiūt per tria. Tria aūt hec sunt: natura: cōsuetudo: ratio. ¶ Idem prioꝝ an. li.2.c.70. Sapientes boni sunt.

¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.2. Ube manibus malefacientibus. ¶ c.27. Narratio peccantiū odiosa: ⁊ risus illoꝝ in delictis pcti.

¶ Oratius in epl'is: epl'a.17. Oderūt peccare boni virtutis amore. Tu nihil admittes in te formidine pene.

¶ Oratius de tristibus li.2.e. vnica. Omnia peruersis: possunt corrūpere mentes. ¶ Idē de fastis lib.j. Est aliquid magni crimen abesse malis.

¶ Mattheus in euangel'.c.7. Omnis arbor bona: fructus bonos facit: mala aūt arbor fructus malos facit: nō pōt arbor bona fructus malos facere: neq; arbor mala fructus bonos facere.

¶ Joānes apl's in euāg. epl'a secūda.c. vnico Noli imitari malū: sed qđ bonū est. Qui bñ facit: ex deo est: qui male facit: nō videt deū

¶ Paulus in epl'a ad galathas.c.6. Bonū facientes: nō deficiamus. Dum tēpus habemus operemur bonū ad oēs: Maxime aūt ad domesticos fidei. ¶ Idem in epl'a ad romanos.c.12. Noli vinci a malo: sed vince in bono malum.

¶ Seneca epistolarū ad lucillū lib.17.e.2. Ad deteriora faciles sumus. Quibus crimen suum voluptati est. Li.20.⁊ fi.e.6. Nemo est casu bonus: discenda virtus est. ¶ Idem de beneficijs li.5. In animis volūtas bona: sed occupat modo delitijs ac situ: mō officij inscitia. ¶ Idem de clemētia: Ubi discrimine inter bonos malosq; sublatū est: ꝯfusio sequit ⁊ vitiorum eruptio.

¶ Juuenalis li.j.sat.4. Nemo malus felix.

¶ Lex codi.ti.de epis. ⁊ cle.l. ꝑsbyteri: Multomagis pena sunt digni: quibus compluri mū honoris delatū est: si occulto inueniat̄ i crimine. ¶ Lex auctē.ti.de nupt̄.§. si igitur ꝺm theodosij: Multe hominibus ad malitiam vie sunt.

¶ Marcialis cocus li. vndiq; suscepto.c.3. Pidare nil sceleris hō neq; ꝓrsus aborret.

¶ Augustinus in epig. ꝓsper.42.emp. Nihil est infelicius infelicitate peccantiū: qua penalis nutrit̄ impunitas: ⁊ mala voluntas corroborat̄ velut hostis interior. ¶ 46.ep. Sine aliquibus bonis operibus vita cuiuslibet pessimi homis difficile inuenit̄. ¶ 75. emp. Non sufficit abstinere a malo nisi fiat quod bonum est.

¶ Prosp. sub. 7. emp. Et quidã recti cõstat inesse malis. ¶ Sub. 42. emp. Qui se pecca tis gaudet feliciter uti. Infelix nimis est prosperitate sua. Dumq3 capit miseros: ef fectus praua uoluntas. A vera semper luce fit exterior.

¶ Cato. c. 3. Indulget fortuna malis vt le dere possit.

¶ Boetius de consolatione lib. j. cap. 8. Ui dere videor nefarias sceleratorũ officinas gaudio letitiaq3 fluentes: perditissimũ quẽ q3 nouis delationũ fraudibus imminente: iacere bonos flagitiosum quemq3 ad au dendũ quidẽ facinus impunitate: ad efficiẽ dum vo premijs incitari. Insontes autẽ nõ modo securitate: verũ ipsa etiã defensione priuatos. Itaq3 libet exclamare. ¶ Li. 4. c. 5. Quantũlibet seuiant mali: sapienti tamẽ corona non decidet nisi ardescet: neq3 pbis animis propriũ decus aliena decerpit ipro bitas. Cum ipsum bonũ beatitudo sit: bo nos omnes eoipso q boni sint fieri beatos liquet. ¶ c. 7. Infeliciores eẽ necesse est ma los cum cupita perfecerint: q̃ si ea que cupi unt implere non possint. ¶ ca. 11. Ut pbis atq3 improbis nullum fedu est: ita ipsi in ter se improbi nequeũt ꝯuenire. Quid eni3 cum semetipsis discrepãtibus ꝯsciẽtia vi tijs: improbi quiq3 dissentiant.

¶ Cassiodorus epistolarũ li. 3. epl'a. 11. Ad tramitem recti hortent te facta seniorꝝ ad moneat lectionis auctoritas. ¶ Li. 5. epl'a 27. Bonos laus: malos querela comitat. ¶ Lib. 6. e. 20. Habent ⁊ boni pauperes di uitias suas Ignorantes accipiũt: qui bene agunt. ¶ Li. 10. e. 6. Ornamentũ omnium bonorꝝ est syncera benignitas. ¶ cap. 11. Benigna dilige.

¶ Gregorius in pastorali. c. 38. Bona per semetipsa amanda sunt: ⁊ non penis cõpel lentibus exequenda: nam qui ppterea bo na facit quia tormentorꝝ mala meruit: vult non esse qd metuat vt audenter cõmittat il licita. ¶ c. 47. Quo quisq3 melius sapit eo deterius delinquit. Malorꝝ cũ incaute ami citijs iungimur: culpis ligamur.

¶ Isidorus in sinonima soliloquiorꝝ lib. 2. Esse magis bonus q̃ videri stude.

¶ Auctor libelli qui dicitur pãphilus. c. 22. Semper iniquorum scelus impedit acta bonorum.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 48. Nobilis ẽ bonitas pmo que dat honorem. Et posses sorem subleuat vsq3 suum. Prebet opus bonitas: sed opes non dant bonitatem. Omnia precellit bonitas: que rara videtur. Tempore presenti: vix bonus vllus adest.

¶ Ricardus iudex venusinus: lib .de per trac. nup. c. 45. Frenari feritas a feritate so let.

¶ De conscientia benignitatis ⁊ malignitatis. Rica. 3.

ORatius epistolarum li. j. e. j. Hic murus eneus extat: Nil conscij sibi: nul la pallescere culpa.

¶ Tullius d senectute: Conscientia bñ acte vite multorũq3 beneficiorum recordatio io cundissima est. ¶ Idem tuscalanarum que stionum li. 2. Nullum theatrum virtute et conscientia maius est.

¶ Ouidius de fastis li. j. Conscientia mens vt cuiq3 sua est sic concipit intra Pectore profecto spemq3 metũq3 suo. ¶ Lib. 4. Cõ scia mẽs recti fame mendacia ridet. Sed nos in vitiũ credula turba sumus.

¶ Seneca in puerb. Pleriq3 famã: conscien tiã pauci verentur.

¶ Paulus apl's: epl'a. 2. ad corinth. c. j. Gl'ia nostra hoc est testimoniũ consciẽtie nostre.

¶ Stati9 thebaidos li. 2. O sp timidũ scel9.

¶ Juuenalis li. 2. sat. j. Cui frigida mens est Criminibus tacita sudãt pcordia culpa.

¶ Marcialis cocus li. vndiq3 suscepto c. 6. Ibis ad occultos tramites loca deuia mũdi Peccatũ tecũ est: cõsciẽtie culpa comes. Alterius censor: censor ⁊ esto tuus.

¶ Ambrosius de officijs li. 2. c. j. Uitam bea tam efficiunt trãquillitas conscientie ⁊ se curitas innocentie.

¶ Augustinus in epig. prospe. 8. emp. Bona consciētia tranquillū facit animū.
¶ Macrobius de somno scipionis li. 2. & fi. Uirtutis fructū sapiens i consciētia ponit: minus perfectus in gloria.
¶ Cato. c. 2. Conscius ipse sibi: de se putat omnia dici.
¶ Cassiodorus eplarū li. 7. c. 32. Totum vitiosum gerit vbi consciētie puritas non habetur. ¶ Li. 8. e. 18. Sicut consciētia leta ē que prouehitur meritis: ita sub reatu iacet qui se imparē cognoscit muneribus consecutis. ¶ Libro. 11. c. 8. Quid acquiri putatur vbi consciētia bona perditur.
¶ Isidorus soliloquiorum li. 2. c. 3. Deus consciētias iudicat. ¶ c. 37. Etsi nō te damnet publica fama: cōdēnat ppria ɔscia. ¶ c. 38 Conscientia rei semper tin pena est. Mens male ɔsciētie ppriis agitat stimulis.
¶ Prouerb. vulgar. Lamore guasta la ɔscia

¶ De innocentia. Rrica. 4.

Iob histo. c. 22. Saluabitur innocens.
¶ Psalmista. 36. ps. Custodi innocentiā & vide equitatē. ¶ ps. 83 Non priuabit bonis eos: qui ambulant in inocentia dominus virtutum.
¶ Tobias. c. 4. Quod ab alio odis fieri tibi: inde ne alteri tu aliqn facias.
¶ Uirgilius eneide li. 7. ante mediū: Mille nocendi artes.
¶ Tullius tusculanarū questionū li. 3 Innocentia est affectio talis ai q̄ noceat nemī.
¶ Ouidius de arte amandi li. i. Fraus absit vacuas credis habere manus.
¶ Quintilianus declam. 12. declam. Male heret ibi nocentia: vbi in potestate est secretum scelus.
¶ Mattheus in euang. c. 27. Dixit iudeis pilatus: quid faciā de iesu qui dr christus. Dicunt oēs: crucifigat. Ait illis pilatus: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabāt dicentes: crucifigat. Uidens aūt pilatus quia nil proficeret: sed magis tumultus fieret: accepta aqua lauit manus suas corā populo: dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis.
¶ Seneca tragediarū in edipo. c. 14. & finali Nemo fit fato nocens. In hercule hetheo. c. 8. Haud ē nocēs quicūqz nō spōte est nocens. ¶ Idem epistolarum ad lucillum lib. 18. e. 5. Securitatis magna portio est: nihil inique facere.
¶ Lex diges. ti. de opis noui nūci. l. de pupillo. §. si pluriū. Non debet nocere factū alterius: ei qui nihil fecit. ¶ Tit. de aqua plu. ar. l. i. §. itē ait: Aquā prodesse sibi vnusquisqz dū alii nō nocet nec prohibet. ¶ Ti. d iniuriis. l. iniuriarum. §. i. Iuris executio non habet iniuriam.
¶ Marcialis cocus li. vndiqz suscepto. c. 2. Te video solū dum possis aule nocere: Nec pdesse tamen: sed petis vt noceas.
¶ Auctor li. formule honeste vite. c. 5. Amabis deū: si illum in hoc imitabis vt velis oībus pdesse nulli nocere: & tūc te iustū viruz appellabūt oēs: sequent venerabunt & diligent: sicqz merito iustus appellaberis. Iustus vt sis nō solum non nocebis: sed etiaz nocentes prohibebis.
¶ Ambrosius de officiis li. 2. c. Uitā beataz efficiunt trāquillitas consciētie & securitas innocentie. ¶ Li. 3. c. 5. Non latebra sapiēti spes impunitatis est: sed innocentia.
¶ Cecilius firmianus de beata vita libro. 3. Inter sūmas hoīs virtutes innocentia numerat. ¶ Li. 4. In hoc iustitie summa consistit: vt non facias alteri quicquid ipsi ab altero pati nolis.
¶ Augustinus in epig. psper. emp. i. Innocentia vera est: que nec sibi nec alteri nocet. ¶ Emp. 75. Parum est nemini nocere: nisi studeat multis prodesse.
¶ Prosp sub vlt. c. Insontē vitam pacis amator agit.
¶ Cassiodorus eplarū li. 6. c. 16. Innocētia cūcta cōmendat. ¶ Li. 9. e. 2. Uir audet q̄sqz in illos excedere: in quibus culpas nō potest inuenire. ¶ Epla. 3. Honesta sunt lucra per que nemo ledit. ¶ Epla. 10. Nulluz le

dit obseruata iustitia. ꝟ Li. 11. c. 8. In qua parte habet homo ꝓficere: si innocentiã ꝓbatus fuerit amisisse.

¶ Baldo. 32. fabula: In te quicqd odis fieri molumine quo vis. Cuilibet arte mali caueas inferre sodali.

¶ Bernardus li. de ĩprobatione vitioꝝ. c. 3 Uir sapiens ꝓdesse cupit nec ledere queq̃ꝫ Mitibus ꝛ gratis: nemo nocere solet.

¶ De iniuria seu contumelia ꝛ offensione. Rica. 5.

In exodo. c. 29. Non occides: nõ mechaberis.

¶ In leuitico. c. 19. Nõ facies calumniã ꝓximo tuo: nec vi opprimes eum.

¶ Moyses in deuteronomio. c. 20. Quãdo obsederis ciuitatẽ multo tẽpore: ꝛ munitionibus circũdederis: vt expugnes eam: non succides arbores de quibus vesci põt: nec securibus per circuitũ debes vastare regionem: qm̃ lignũ est ꝛ nõ homo: nec põt bellãtium cõtra te augere numeꝝ. Si qua aũt ligna nõ sunt pomifera sed agrestia ꝛ in ceteros apta vsus: succide ꝛ instrue machĩas donec capias ciuitatẽ que ↄtra te dimicat. ꝟ c. 27. Maledictus qui accipit munera vt ꝑcutiat aĩam sanguinis innocẽtis.

¶ Salomon in ꝓuerb. ca. 20 Omnes stulti miscent̃ cõtumelijs. ꝟ c. 22. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. ꝟ c. 24. Ne insidieris ꝛ queras impietatẽ in domo iusti: neqꝫ vastes requiẽ eius: septies eñi cadet iustus ꝛ resurget.

¶ Tobie. c. 4. Qđ ab alio odis fieri tibi vide ne alteri tu aliquãdo facias.

¶ Aristoteles rethoricoꝝ li. 2. c. 4. Cã delectationis ↄtumelizãtibus est: quia putãt ꝙ ipsi male agentes excedãt magis: ꝑpter qđ ꝛ iuuenes ꝛ diuites ↄtumeliosi sunt: excedere eñi putãt ↄtumelias inferentes.

¶ Jesus filius sirach in eccl'. c. 10. Nihil agas in operibus iniurie. ꝟ c. 21. Obiurgatio ꝛ iniurie annullabunt substantiam.

¶ Salustius in catilanario: Nulli mortaliũ iniurie sue parue vident̃: multi eas grauius equo habuere.

¶ Catullus. c. 9 Ne nimium simus stultorũ more molesti.

¶ Tullius tusculanarũ questionũ li. 5. et si. Accipere q̃ꝫ facere prestat iniuriam.

¶ Ouidius de arte amandi li. 3. ꝛ fi. Quelibet extinctos iniuria suscitat ignes.

¶ Quintilianus declam̃. 4. declam̃. Cõtumeliã humilitas facili' ĩtelligit: dignitas grauiꝰ

¶ Paulus apl's: epl'a ad galath. c. 5. Si inuicem mordetis ꝛ comedetis: videte ne ab inuicem consumamini.

¶ Seneca epl'aꝝ ad lucillum li. 13. c. 6. Animo ꝛ beneficia ꝛ iniurie cõstãt. ꝟ Libro. 16 c. 2. Iniuriarũ remedio est obliuio. ꝟ c. 3. ꝛ fi. Miserius est nocere q̃ꝫ ledi. ꝟ Libro. 17 c. 2. Tuta scelera esse nõ possunt. Propriũꝫ est nocentiũ trepidare. ꝟ Lib. 18. Nulli nõ ad nocendũ satis virium est.

¶ Seneca de clemẽtia: Pestifera vis est valere ad nocendũ. ꝟ Idem de moribus: Iniuriarũ memoria tenax est. ꝟ Idem in prouerb. Multis minat̃ qui vni facit iniuriaꝫ.

¶ Lucanus li. 8. Jus ꝛ fas multos faciũt to lomee nocentes.

¶ Lex diges. ti. ad le. acquil'. l. qui occidit. §. pe. Qui occasionẽ dãni prestat: dãnũ dedisse videt̃. ꝟ Ti. comodati. l. ad eos: Qua cura vel diligẽtia cõsequi possumus: ne ab aliquo damnũ nobis iniuria det̃. ꝟ Ti. de reg. iur. l. infrascriptis. Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. Jure naturali: Equũ est neminẽ cũ alterius detrimento vel iniuria fieri locupletiorẽ. ꝟ Lex codi. ti. đ statuis ꝛ imaginibus. l. fi. Alioꝝ honores alijs dãnoꝝ occasionẽ fieri non oportet. Ti. de inoffi. testõ. l. siquis suo: Iniquum ẽ vt alieno odio alius pregrauetur.

¶ Cecilius fir. de btã vita li. 3. In hoc iustitie sũma ↄsistit: vt nõ facias alteri quicquid ipse ab altero pati nolis.

¶ Prosper sub vl c. Quod sibi quis nolit fieri: nõ inferat vlli.

¶ Boetius de consolatõe li. 2. ca. 11. Quid

est q̄ in alium facere quisq̄ possit qd̄ ab alio sustinere ipse nō possit. ¶ Lib.4. ca.7 Ualidis rationū nitit̄ argumentis infelici ores eos eē q̄ faciūt q̄3 qui patiant̄ iniuriā.

¶ Cassiodorus epl'aꝝ li.j.e.14. Peritie sunt semp iniurijs facultates absentium. Ep'la 29. Quid discrepat a peccante qui se per excessum nitit̄ vindicare. ¶ Li.4.e.14. Magni peccati genus est alienis debitis alterutrum pregrauare. ¶ Sua queq̄3 dāna respiciant. ¶ e.27. Detestabilis est oīs iniuria. Maloꝝ omniū probat̄ extremū inde detrimenta suscipere vnde credebant̄ auxilia ꝓuenire: exaggerat enim culpā incontrariū versa crudelitas: ⁊ maius reatui pondus ē inopinata deceptio. ¶ Li.5.e.43. Grauiter siquidē dolet iniuria que cōtigerit insperata: si inde ꝓueniat dolus vnde credebat̄ auxilium prouenire.

¶ Uersificator fabularū esopi.2.fa. Nocet innocuo: nocu⁹ causamq̄3 nocēdi Inuenit. ¶ Fabula.34. Quod tibi non vis: alijs fecisse cauebis.
Uulnera ne facias: que potes ipse pati.

¶ Bernardus de ip̄robatione vitioꝝ.ca.3.
Sepe nocu⁹ obest sibi: nō cui credit obesse

¶ Ganfredus in poetria.c.200. Qñ nocē potes: noli satis est nocuisse posse nocere.

¶ Jacobus beneuētanus.c.2. Quod tibi nō vis: tu illud ne feceris vlli.
Sed facias alijs quod cupis ipse tibi.

¶ Auctor lib. qui incipit astrolabi: Quod tibi tu nō vis fieri: nō feceris vlli.
Quod fieri tibi vis: hoc quoq̄3 fac aliis.

¶ Montenarius in luna cleri.c.116. Sauciat hostili fraternus acerbius ensis.

¶ Prouerbia metrica extraordinem libroꝝ vag. Puluere qui sedit: scribitin marmore lesus. Est offensa grauis nimiū peritura dolorem. Cū mihi q̄ debet cōmod⁹ eē nocet.

¶ De licita defensione. Rica.6.

Lex digest.tit.de iusti. ⁊ iu.l.3. Hoc iure euenit: vt qd̄ quisq̄3 ob tutelā sui corporis fecerit iure fecisse existimet̄. ¶ Ti.ad le.acq̄. l.3. Aduersus periculū naturalis rō ꝑmittit se defendere. ¶ Ti.de bonis eoꝝ qui añ sñia3.l.i. Jgnoscendū est his qui sanguinē suum qualitercūq̄3 redemptū voluerūt.

¶ Lex codi.ti.qñ liceat sine iudice vindicare.l.i. Melius est ī tēpus occurrere q̄3 post exitū vindicare. ¶ Ti.in qui.cau.in integꝝ res.nō est ne l.fi. Melius ē intacta iura seruare q̄3 post causam vulnerata3 remedium querere. ¶ Ti.ad le.cor.de sic.l.siquis percussorē: Defensor ꝓprie salutis: videtur nullo peccasse.

¶ Ueiecius de re mili.li.3.ti.3. Diuitiarū secura nō est possessio: vbi armoꝝ defensione seruit̄. ¶ Libro.4.ti.8. Oppugnantiu3 machinis per alias machina consueuit.

¶ Cassiodorus epl'arū li.9.e.25. Jlle defensor ꝓprie dicēdus est qui tuet̄ innoxie.

¶ De volūtario ⁊ inuoluntario. Rica.7.

Aristoteles ethicoꝝ li.3.c.3 Uoluntariū videbit̄ vtiq̄ eē cui⁹ principiū in ipso est. Sciente singularia in quibus est operatio: Beatus quidē nullus nolens est. Uirtus voluntariū ē nihil minus ⁊ malitia voluntariū est. Uolūtarie sunt virtutes: etenī habituū sunt ɔcause. ¶ Li.5.c.7 Dico voluntariū qd̄ aliquis in seipso existentiū sciens ⁊ nō ignorās operat̄. Justū operari oē voluntariū est. Leditur quidē vtiq̄ aliquis nolēs: ⁊ iniusta patitur. Jniustū patit̄ nullus nolens. ¶ Jdē magnorum moraliū li.j.c.17. Uidet̄ s'm virtutem ⁊ malitiā esse voluntariū. ¶ c.18. Uoluntariū est quod operamur nō coacti. Operatis ex necessitate sequit̄ tristitia. Opatis vo per ɔcupiscentiā delectatio sequit̄. ¶ c.19. Jniustū facientes nolētes iustū faciūt. ¶ c.64. Justa ⁊ iniusta opant̄ volētes. Nemo voluntarius ledi sustinet. ¶ Jdem rethori li.j.c.18. Uolētes faciūt quecūq̄ sciētes ⁊ nō coacti. ¶ c.19. Uolūtas est cū rōne appetitus: nullus enim vult nisi cū putauerit esse bonū. Jrrationalis aūt appetitus ira

& ꝯcupiſcentia. ¶ Lib.2.c.4. Nullus ea q̄ ſi bi apparent impoſſibilia appetit. ¶ c.6. Pu gnātes cōtraria vident̄ velle. ¶ ca.16. Acu te ſunt volūtates iuuenū & n̄ magne ¶ c.19 Nullus ipoſſibilia affectat neq̄ cōcupiſcit vt in plibus. Oēs cū potentes velint agunt ¶ Idem politicoꝝ li.5.c.7. Que volūt potē tes agūt oēs. ¶ Idem de aīa.li.3. Uolun tas appetitus eſt.

¶ Terentius in heutontumerumenō.c.17. Nulla eſt tam facilis res quin difficilis fiet quā inuitus faciat.

¶ Tullius retho.artis noue li.2.c.7. Uolun tario facinori nulla eſt excuſatio: imprudē tie & iuſta depcatio parata eſt. ¶ Idem phi lippicoꝝ li.6. Nolite velle qd̄ fieri nō pōt.

¶ Seneca epiſtolarū ad lucillū lib.7.e.8. Da operā ne quid vnq̄ inuitus facias. Quic quid futurū eſt neceſſe eſt futurū repugnā ti. In volentē neceſſitas nō eſt. Qui iperia li bens excipit partē acerbiſſimā ſeruitutis ef fugit. Non qui iuſſus aliquid facit miſer ē: ſed qui inuitus facit. Sic aīum cōponamus vt quicquid res exigit id velimus. ¶ Lib.8. e.j. Nihil honeſtū eſt qd̄ ab initio q̄d a coa cto fit. Oē honeſtū voluntariū eſt. ¶ Li.13 e.6. Aīo & b̄n̄ficia & iniurie ꝯſtāt. ¶ Li.16. e.3.& fi. Actio recta nō erit: niſi recta fuerit volūtas. Ab hac enim actio eſt. ¶ Idem de morib⁹: Oē peccatū actio eſt voluntaria.

¶ Lex digeſ.ti.de iuriſdi.om.iud.l.ſi.per er rorē: Non conſentiūt qui errāt. Quid enim tam ꝯtrariū eſt ꝯſenſui q̄ error qui imperi tiā detegit. ¶ Ti.de pactis.l.j.in prin. Quid tam congruū eſt fidei humane q̄ ea que in ter eos placuerūt ſeruare. ¶ Lex codi.ti. ad le.cor.de fic.l.j. Crimē cōmittit̄ ſi & volun tas nocendi intercedat.

¶ Ualerius maximus lib.9.c.9. Error non ſua ſponte: ſed vanis incitatus imaginibus culpe ſe implicat.

¶ Boetius de conſolatione lib.4.c.3. Duo ſunt quibus humanoꝝ actuū ꝯſtat effect⁹: voluntas.ſ.& poteſtas: quoꝝ ſi alterū deſit nihil eſt qd̄ explicari queat.

¶ Caſſiodorus epiſtolarū li.1.e.37 Nō eſt b̄n̄ficiū quod p̄ſtat̄ inuitis: nec cuiq̄ vtile qd̄ aduerſa volūtate cōcedit̄. ¶ Li.4.e.7. Iniquū eſt vt hoīs vitio deputet̄ qd̄ ei⁹ vo luntate nō regit̄. ¶ Libro.5.e.39. Suſpe ctū eſt qd̄ patiunt̄ nolētes: nā hoc eſt re ve ra b̄n̄ficiū ſi ſine murmure ferat̄ acceptum.

¶ Iſidorus in ſinonima ſoliloquioꝝ lib.2. Nihil poteſt caro facere niſi qd̄ voluit aīus

¶ Andreas ad gualteriū de amore li.j. Ma ioribus cenſet̄ meritis dign⁹ qui bona ſpō tanee pegit: q̄ qui ea coactus exercuerit.

¶ De intentōe & facto. Rica.8.

Regum li.j.c.16. Deus in tuetur cor.

¶ Tullius retho.artis veteris: li.j. c.12. His qui iprudentes leſerunt i gnoſci ꝯuenit. ¶ Lib.2 ca.3. Quo aīo q̄d quiſq̄ faciat: nō quo caſu vtat̄ ad rem pti net. ¶ Idem retho.artis noue li.2.c.4. Uo luntatē in oībus reb⁹ ſpectare ꝯuenit. Que cōſulto facta nō ſunt ea fraudi eſſe nō opor tet. ¶ c.7. Uolūtario facinori nulla eſt excu ſatio iprudētie: & iuſta depcatio parata eſt.

¶ Ouidius d̄ pōto li.3.ep̄la.4. Ut deſint vi res: tn̄ eſt laudāda volūtas. ¶ Li.4.& fi.e.8 Sed qui qd̄ potuit dat maxīa gr̄a⁹ abūd⁹ eſt

¶ Paulus ap̄ls: ep̄la.2.ad corinth.c.8. Si volūtas pmpta ē: ſm id qd̄ habet accepta ē

¶ Seneca ep̄laꝝ ad lucillū li.2.e.5. Cōſiliū rerū oīum ſapiēs ſpectat nō exitum.

¶ Iuuenalis li.5.& fi.ſat̄.j. Has patit̄ penas peccādi ſola volūtas. Nā ſcelus intra ſe ta citū qui cogitat vllū: Facti crimē habet ceu ſi conata peregit.

¶ Lex diges ti.ad le.cor.de ſicc.l.diuus: In maleficijs volūtas ſpectat̄ non exitus.

¶ Caſſiodorus epiſtolarum li.9.epi.3. Oīs actus in qualitate ppoſiti eſt.

¶ Gregorius in paſtorali.c.57. Non tam praue facta dn̄s q̄ ſtudia prauitatis inſeq̄ tur: in factis enim ſepe infirmitate: ſepe ne gligentia: in ſtudijs vō malitioſa ſemper in tentione peccatur.

¶ Iſidorus ſoliloquiorum lib.2.caplo.54.

& antepenult. Tale erit opus tuum: qualis fuerit intentio tua.

¶ Uersificator fabularū esopi. 40. fa. Oper debetur gratia menti. Nam operi gratum: mens bona reddet opus. Neo lz prosit: nisi vult prodesse meret. Nam pdesse potest hostis obesse putans.

¶ Mattheus vindocinēsis de hysto. thobie c. 31. Non tibi quid dabit: sed cum intellige: qz Sola volūtatis forma moneat opus

¶ Prouerb. metrice extraor. l. vag. Quicqd agant hoies: intentio iudicat omnes.

¶ Prouerb. vulgar. Al bon voler de dio da bon secorso.

¶ De errore & facti & erronea estimatione. Rica. 9.

Moises in deuteronomio c. 27. Maledict⁹ qui errare facit cecum in itinere.

¶ Quintilianus declam. 9. decla. Tenues rerū imagines solent cogitatioib⁹ accipere corpus cū vane absenti aio cogitationes finguntur.

¶ Lex diges. ti. de iurisdic. om. iud. l. si p errorem. Non consentiunt qui errant: quid enim tam contrariū est ꝯsensui q̄ error qui imperitiā detigit. ¶ Ti. de iuris & fac. ig. l. 2. Facti interpretatio plerūqz etiā prudentissimos fallit. ¶ Tit. de suppellectili legata. l. labeo. §. fi. Nemo existimādus ē id dixisse quod mente non agitauit. ¶ Titu. ad le. iul. maie. l. famosi. §. j. Lubricū lingue facile: ad penā trahendū nō est. ¶ Ti. de reg. iu. l. infrascripta: Nō videt q̄ errat ꝯsentire.

¶ Ualerius maxi. li. 9. c. 9. Error nō sua spōte: sed varijs incitatus imaginibus culpe se implicat.

¶ Auctor de formula honeste vite. c. 4. Errori facile veniam dato.

¶ Andreas ad gualteriū de amore li. j. Fas est ab errato discedere & ab eo q̄ꝺquisqz minus recte persenserit resipiscere.

¶ Prouerb. metri. extraor. vag. Ubi parua rerum forsan nec torques habetur.

¶ Prouerb. vulgar: Tal se cre segnare: che se da del deo enloio. El passu nō cre alzuno

¶ De assensu permissione & prohibitione. Rica. 10.

Seneca tragediarū introa. c. 4. Qui non vetat peccare cum possit iubet.

¶ Lex diges. ti. de reg. iur. l. infrascriptis: Non videt qui errat consentire. Nemo videt fraudare eos qui sciunt & cōsentiunt.

¶ De necessitate. ij. Rica. 11.

Aristoteles magno ruz moraliū li. j. c. 17. Operatis ex necessitate sequit tristitia. Operatis v̄o p concupiscentiā delectatio sequitur.

¶ Tullius retho. artis veteris li. j. c. 12. His qui necessario pfuerūt hr̄i grāz nō oportet

¶ Quintilianus declamationum. 6. declam. Omniū beneficioꝝ ista nā est: vt non sit necessitas sed potestas. Declam. 13. Ex aspe rant necessitates.

¶ Seneca epistolarū ad lucillū li. 7. c. 8. Sic animū cōponamus: vt quicquid res exigit id velimus.

¶ Lucan⁹ li. 4. Cupias quodcūqz necesse ē.

¶ Paladius de agricultura. c. 6. Necessitas ferijs caret.

¶ Lex diges. ti. de adimēdis & transf. leg. l. rē legatā. Nemo i necessitatib⁹ liberal existit.

¶ Cassiodorus eplaꝝ li. 4. e. 5. Grande commodū est cum indigentibus pacisci: qn̄ famis totū solet contēnere vt suā necessitatē possit explere. ¶ c. 3. Necessitas moderata non diligit. ¶ Li. 9. c. 13. Sub quadā excusatione peccare credit: cui necessaria non prebent. Dum mater criminum necessitas tollit: peccādi ambitus auferetur.

¶ Andreas ad gualteriū de amore li. j. Importuna necessitas nulla potest iuris regl'a coartari.

¶ Mattheus vindocinēsis in poetria parte 2. c. 3. Necessitas non habet legem.

¶ Prouer. vul. El besogno fa trotar laueia. El besogno fa far cosa dablasmare.

El bisogno fa ho fare

H 6

El besogno caza ellouo den lo bosco.
Can per fame fa forame.

¶ De violentia ⁊ coactione. Rica. 12.

MOises in deuteronomio c. 24. Cum repetes a primo tuo rem aliquã: quã debet tibi: non ingrediaris domum eius vt pignus auferas: sed stabis foris: ⁊ ille tibi pferet quod habuerit.
¶ Salomon in puerb. c. 22. Nõ facies violentiã pauperi: quia paup est: neq; conteres egenũ in porta: q2 dñs iudicabit cãm eius.
¶ Cronica de nugis phor. c. 6. s. õ biãte: Bias vnus de septẽ sapiẽtibus ait: psuadẽs accipe non violans.
¶ Aristoteles rethor. li. j. c. 2. Preter naturã est violentia. ¶ 25. c. ⁊ fi. Nihil minus coacti falsa dicũt q̃3 vera: ⁊ ptinaces nõ dicere vera: ⁊ facile mentientes tanq̃3 requiescituri celerius. ¶ Idẽ polliticor li. j. c. 7. Justuz violentũ nõ est. ¶ Li. 5. c. 16. Si per fraudem principat aliquis: vel per violentiaz: iam hic videt tyrãnus esse. Non volentibus mox nõ est rex sed tyrãn⁹. ¶ Idẽ ethicor li. 3. c. j. Videt violentũ esse: cuius extrĩsecus principiũ est: nihil conferẽte vim passo. ¶ Idem magnor moraliũ li. j. c. 17. Voluntariũ est quod opamur nõ coacti. Opatis ex necessitate sequit tristitia. ¶ Lib. 2. c. 4. Tristitia est in his que per coactionẽ sũt.
¶ Terentius in adelphis: Que sentẽtia iperiũ credat grauius aut stabilius in qõ fit: q̃3 id quod amicitia adiungitur.
¶ Ouidius de tristibus lib. 5. emp. 9. Ledit viribus equũ. Vitaq; pugnaci iura sub ense iacent. ¶ Eplã. 12. Adde quod iniustum rigido ius dicit ense.
Dant in medio vulnera sepe foro.
¶ Quintilianus declam̃. 5. decla. Habet pietas ĩpetũ suũ: nec vllũ oñm nouit effectus. ¶ Declam̃. 6. Quicquid in honorez alicuius inuentũ est: desinet priuilegiũ vocari posse si cogas. Genus seruitutis ẽ coacta libertas
¶ Seneca eplar ad lucillũ li. 8. c. j. Nihil honestũ est qõ ab initio q̃õ a coacta fit. ¶ Idẽ de trãquillitate animi: Male rñdẽt coacta ingenia. ¶ Idẽ tragediarũ introa. c. 4. Violenta nemo ĩperia ↄtinuit diu. In octauia c. 10. Quicq̃d exprimit graue est.
¶ Lex diges. ti. de eo quod metus causa. l. j. Vis est maioris rei ĩpetus: qui repelli non potest. ¶ Ti. ad le. acquil. l. sciaz. §. pe. Vim vi repellere oẽs leges oĩaq; iura pmittunt. ¶ Ti. de actõibus empti ⁊ vẽ l. si ea res. Custodia aduersus vim parum proficit.
¶ Macrobius saturnalior li. 2. c. 18. ex auctior liberij: Potestas nõ solũ si inuitet: sed ⁊ si supplicet cogit.
¶ Cassiodorus eplar li. 2. e. 27. Nemo cogit vt credat inuitus. ¶ Lib. 4. e. 10. Quid a bellica confusione pax trãquilla distabit si per vim litigia terminent. ¶ Li. 11. e. 9. Nullus ad violenta confugiat.
¶ Claudianus li. j. Peragit trãquilla ptãs Qõ violẽta nequit: mandataq; fortius vrget Imperiosa quies.
¶ Andreas ad gualteriũ de amore li. j. Maiorib⁹ censet meritis dignus qui bona spõte pegit q̃3 qui ea coactus exercuerit. Coacta nemini sunt grata obsequia: ⁊ nullis digna premijs vindicantur.
¶ Prouerbiũ vulgar: Forza venze raxone.
La forza e leze cessa.
El ziga la rana: chi ie mette el pe adosso.

¶ De culpa ⁊ excusatione. Rica. 13

TVllius rethor. artis veteris li. j. c. 12. His qui imprudẽtes leserũt ignosci cõuenit. ¶ Li. 2. c. 5. Nihil est indignius q̃3 eum qui culpa caret supplicio nõ carere. ¶ Idem retho. artis noue li. 2. ca. 7. Volũtario facinori nulla est excusatio: imprudentie ⁊ iiusta depcatio parata ẽ. ¶ Idẽ inuectiua in salustium Non procacitate lingue sordes eluuntur.
¶ Seneca tragediarũ in epido. ca. 14. ⁊ fi. Nemo fit fato nocens. In hercule etheo. c. 8. Error a culpa vacat. ¶ Idem eplaruz ad lucillũ li. 19. e. 10. Vitia nostra quia amamus defendimus: ⁊ malumus excusare illa

q̃ excutere. ¶ Idem declam. li. 7. in pemio Hoc equale omniũ est vt vitia sua excusare malint q̃ effugare. ¶ Idem de nãlibus q̃onibus li. 4. Nihil tam manifeste vtilitat est qd nõ in contrariũ transeat culpa.

¶ Ualerius max. li. 9. c. 9. Error nõ sua spõte: sed vanis incitatus imaginibus culpe se implicat.

¶ Lex diges. ti. ad leg. iul. maie. l. famosi. §. j. Lubricũ lingue facile ad penã trahendũ nõ est. ¶ Ti. de reg. iu. l. infrascripť. Culpa ẽ immiscere rei ad se non pertinenti. Imperitia culpe annumeratur.

¶ Cecilius firmianus de beata vita libro. 6. Natura hominum procliuis in vitia videri vult: nõ mõ cũ venia: ſʒ etiã cũ rõne peccať.

¶ Prosper sub vlť. c. Insontẽ vitam: pacis amator agit.

¶ Cassiodorus eplarũ li. 4. e. 7. Iniquum est vt hoĩs vitio deputeť qd eius voluntate non regitur. ¶ Li. 5. e. 36. Non est ignauie cl'pa quã excusat miserãda calamitas. ¶ Li. 9. e. 2. Uix audet quisq̃ in illos exercere: in quibus culpas nõ potest inuenire.

¶ Andreas capellanus ad gualteriũ d amore li. j. Importuna necessitas nulla potest iuris regula coartari.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 82. Auget nõ minuit mala consuetudo reatum.

¶ Gualterius de castellione li. 3. Uis illata leuat minuitq̃ coactio culpam.

¶ Prouerb. metrice extra or. lib. vag. Ultra posse suum nullũ lex equa coegit.

¶ De iustitie nãlis iudicio. Rica. 14

Iob histo. c. 8. Tabernaculuʒ impioꝝ nõ subsistet. ¶ c. 11. Oculi impioꝝ deficiẽt: ⁊ refugiũ peribit ab eis. ¶ c. 18. Lux impij extingueť: nec splẽdebit ignis eius. Artabunť gressus virtutis impij: ⁊ precipitabit eum consiliũ suũ. ¶ c. 20. Laus impioꝝ breuis est: ⁊ gaudiũ hypocrite ad istar pũcti

¶ In genesi c. 9. Quicũq̃ effuderit humanũ sanguinẽ: fundeť sanguis illius.

¶ Psalmista. 7. ps. Cõsumeť nequitia peccatorum ⁊ diriges iustũ: scrutans corda et renes deus. ¶ ps. 31. Multa flagella peccatoris. ¶ 33. ps. Oculi dñi super iustos: ⁊ aures eius in preces eoꝝ. Uultus aũt dñi super facientes mala: vt pdat de terra memoriã eoꝝ. Mors peccatoꝝ pessima. ¶ 36. ps Noli emulari in malignãtibus: neq̃ zelaueris facientes iniquitatẽ. Qm̃ tanq̃ fenũ velociter arescent: ⁊ queãdmodũ olera herbarũ cito decident. Qui malignanť exterminabunť. Brachia peccatoꝝ conterentur. Iunior fui etenim senui: ⁊ nõ vidi iustũ derelictũ: nec semen suum querẽs panẽ. Iniusti punienť: ⁊ semen impioꝝ peribit. Iusti aũt hereditabunt terraʒ: ⁊ inhabitabunt in seculũ seculi sup eam. Considerat peccator iustum ⁊ querit mortificare eum: dominus autem non derelinquet eum in manibus eius. Uidi impiũ superexaltatũ ⁊ eleuatum sicut cedros libani: ⁊ transiui: ⁊ ecce nõ erat: ⁊ quesiui eum ⁊ nõ est inuentus locus eius. Iniusti disperibunt: simul reliq̃e impioꝝ interibũt. Salus iustorum a dño: ⁊ protector eorum in tẽpore tribulationis: et adiuuabit eos dñs ⁊ liberabit eos: ⁊ eruet eos a peccatoribus ⁊ saluabit eos: quia sperauerunt in eo. ¶ ps. 54. Dñs non dabit in eternũ fluctuationẽ iusto. ¶ 83. ps. Non p̃uabit bonis eos: qui ambulant in innocentia dñs virtutũ. ¶ 91. ps. Dispgenť oẽs qui operanť iniquitatẽ. Iustus vt palma florebit: vt cedrus libani multiplicabiť. ¶ 111. ps. In memoria eterna erit iustus. ¶ 149. ps. Dñs iustus concidet ceruices peccatoꝝ. ¶ 160. ps. Uirum iniustũ mala capient in interitu.

¶ Salomon in puerb. c. 2. Custodiet dñs rectorum salutẽ: ⁊ pteget gradientes simpliciter. Qui recti sunt habitabũt ĩ terra: ⁊ simplices permanebũt in ea. ¶ 3. ca. Egestas a dño in domo impij: habitacula autẽ iustoꝝ benedicenť. ¶ 4. c. Iustoꝝ semita quasi lux splendens pcedit ⁊ crescit vsq̃ ad perfectũ diem. Uia impioꝝ tenebrosa: nesciunt vbi corruant. ¶ 5. ca. Iniquitates sue capient

impium: ⁊ finibus peccatorum suorum cōstringetur. ¶ 10.c. Benedictio dñi sup caput iusti. Qui ambulat simpliciter: ambulat confidenter. Quasi tempestas transiens nō erit impius. Justi autem quasi fundamentū sempiternū. Timor domini apponet dies: ⁊ anni impiorum abbreuiabunt. Spes impiorum peribit. ¶ 11.c. Simplicitas iustorum diriget eos: ⁊ supplantatio peruersorum vastabit illos. Justitia simplicis diriget viam eius: ⁊ in ipietate sua corruet impius. Justitia rectoꝝ liberabit eos: ⁊ in insidijs suis capiētur iniqui. Sectator maloruꝫ preparat mortem Qui inuestigator maloꝝ est opprimetur ab eis: Qui bonus est: hauriet a dño gratiā. Nō roborabit hō ex ipietate. Propter peccata labioꝝ: ruina proximat malo. Non inueniet fraudulēter lucrū. Jn semita iustitie vita. ¶ 13.c. Justitia custodit innocentis viam: impietas vō peccatores supplantat. Peccatores persequetur malū: ⁊ iustis retribuent bona. ¶ 14.c. Domus impioꝝ delebit: tabernacula iustorum germinabūt. Misericordia ⁊ veritas ꝑparant bona. Justitia eleuat gentē: miseros facit populos peccatū. ¶ 15.c. Domū superborum demoliet dñs. ¶ 16.c. Cum placuerint dño vie hoīs: Jnimicos quoqꝫ ei⁹ cōuertet ad pacem. Qui recta loquit diriget. Contritionē ꝑcedit superbia: ⁊ ante ruinaꝫ exaltatur spiritus. ¶ 17.c. Qui reddit mala pro bonis: non recedet malum de domo ei⁹. ¶ 22.c. Qui seminat iniquitateꝫ: metet mala. Qui ꝓnus est ad misericordiā: benedicetur. Cui iratus est dominus: incidet in foueam. ¶ 24.c. Septies cadet iustus ⁊ resurget. Jmpij corruūt in malū. Lucerna impioꝝ extinguet. ¶ 26.c. Qui fodit foueā: incidet in eā. ¶ Jdem in eccl'. dicit. 10.c. ¶ 28 c. Qui ambulat simpl'r: saluus erit. ¶ 29.c. Peccantē virū iniquū: inuoluet laque⁹. Justi ruinā impioꝝ videbūt. Clipeus est dñs sperantibus in se. ¶ Jdem in eccl'.c.3. Justum ⁊ impiū iudicabit dominus.

¶ Thobie histo.c.4. Multa bona habebimus si timuerimus deuꝫ: ⁊ recesserimus ab omni peccato: ⁊ fecerimus bonū.

¶ Esaias ꝓpheta.c.3. Justus fructū ad inuentionū suarū cōmedet. Ve impio ī malum: retributio enī manuū eius fiet ei. ¶ 33 c. Ve qui ꝑdaris: nōne ⁊ ipse ꝑdaberis.

¶ Hieremias ꝓpha.li. ꝓphe.c.50. ⁊ añpe. Cadet superbus ⁊ corruet: ⁊ non erit q̄ suscitet eum

¶ Aristoteles ethi.li.4.c.6. Malum seipsū destruit.

¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.2. Ve manib⁹ malefaciētibus. ¶ 6.c. Jmproperiū ⁊ cōtumeliā malus hereditabit. ¶ c.7. Noli facere mala: ⁊ nō te apphēdēt. ¶ 10.c. Regnū a gēte in gentē trāsfert ꝓpter iniustitias et iniurias ⁊ ɔtumelias ⁊ diuersos dolos. ¶ c. 20. Qui operat iustitiā ip̄e exaltabit. ¶ 21 c. Substātia supbi eradicabit. ¶ 27.c. Facienti nequissimū ɔciliū sup ipsū deuoluet ⁊ nō agnoscet vñ veniat illi illusio. ¶ 40.c Substātie iniustoꝝ sicut fluuius siccabit.

¶ Philon in li. sapie.c.j. Jn maliuolā aīam nō introibit sapīa: nec inhabitabit in corpore subdito peccatis. ¶ .c.3. Nationes iniq̄ dire sunt consumationis. ¶ 7.c. Jniustitia est mortis acquisitio.

¶ Mattheus in euāg.c.26. Omnes qui acceperint gladiū: gladio peribunt.

¶ Petrus apostolus epistola.j.c.2. Quis ē qui vobis noceat: si boni emulatores fueritis.

¶ Paulus apostolus in epistola ad galathas.c.6. ⁊ fi. Que seminauerit homo: hec ⁊ metet. ¶ Jdem.e. ad colossenses.c.3. et pe. Qui iniuriam facit: recipiet id quod inique gessit. ¶ Jdē epistola.j. ad timotheū.c.3. Qui bene ministrauerint: graduꝫ sibi bonum acquirent.

¶ Johannes in apocalipsi.ca 13. Qui gladio occiderit: oportet eum in gladio occidi.

¶ Seneca tragediaruꝫ in hercule furente.c.5. Qđ quisqꝫ fecit patit: auctorē scel⁹ repetit: suo ꝑmitur exemplo nocēs. Jn thieste c.3. Sepe in magr̄m scelera redierunt sua.

¶ In hercule hetheo.c.8. Nocens videri q̄ petit mortem cupit. ¶ Idem ep̄la℞ ad lucil. li.16.e.2. Ab alio expectes alteri qd̄ feceris.

¶ Lex codi.ti de ep̄ali audiētia.l.nemo dein ceps: Maleficus: veneficus: adulter: violatorq̄ monete: homicida: parricida: qd̄ fecit semper expectet.

¶ Lucanus li.8. Facere oīa seue: Non impune licet.

¶ Ualerius maxi.li.j.ti.de neglecta religiōe c.2. Lento gradu ad vindictā sui diuina ꝓcedit ira: Ultimo tarditatēq̄ supplicij grauitate compensat.

¶ Cato.c.3. Indulget fortuna malis vt ledere possit. ¶ c.5.7 fi. Sepe etenī deus iniustas vlcisitur iras.

¶ Boetius de consolatione li.8.c.5. Perspicuū est nunq̄ bonis premia: nunq̄ sua sceleribus deesse supplicia.

¶ Cassiodorus ep̄la℞ li.j.e.2. Oīa siquidez bona suis sunt iūcta cum fructibus: nec credi potest virtus que sequestrat a premio. ¶ Li.6.e.20. Ignorantes accipiūt qui benē agūt. ¶ Li.10.epistola.16. Remunerator est omniū bono℞ deus.

¶ Gregorius in pastorali.c.18. Tāto apud deū obligatiores sumus quanto apud homines inulte peccamus.

¶ Isidorus in sinonima soliloquio℞ lib.2. Mens male conscientie proprijs agitatur stimulis.

¶ Uersificator fabula℞ esopi.46.fab. Fine malo claudi mala vita meretur iniquus. Qua capit insontes: se dolet arte capi.

¶ Baldo.7.fabula. Omne retorquet quicū q̄ dolere videtur.

¶ Heinricus samariensis li.j. parte.j. Nam ferit auctorem sepe sagitta suum.

¶ Ganfred. in poetria.c.9. Lex est eque dolum: referire dolore dolosum In caput vn̄ fuit egressus habere regressum. ¶ c.22. Sepe sagittantē didicit referire sagitta. Inq̄ reū plage: duersa recurrere plaga.

¶ Mattheus vindocinēsis de hystoria tobie.c.39. Parcus semine pauca metes.

¶ Auctor li.de moribus medicorum: Stare diu nequeunt qui mala semꝑ agunt.

¶ Bellinus in speculo vite parte.j.ex.j. Omne malū tandē punit: 7 omne superbū Deprimit virtus viuere sola solet. ¶ Particula.2.ex.2. Digne quicq̄d homo seminat illud habet.

¶ Prouerb. vulgar Chi fa quel chi nō de: el ge nauē quel chi non cre.
De can rabioso nō senple villa.
El mal dura mel no regna.
Ogno groppo vene al petente.
Pecha vere fa noua vendetta.

Ecundus liber secūde partis tractat de veritate 7 falsitate 7 cōnexis vtriq̄ vel alteri. Sub his titulis sequentibus.

¶ De veritate 7 falsitate et mendacio. Rica.j.

¶ In exodo.c.23. Non suscipies vocē mēdacij. Mendacium fugies.

¶ In leuitico.ca.19. Non mentiemini: nec decipiet vnusquisq̄ proximū suum.

¶ Psalmista.11.ps. Diminute sunt veritates a filijs hominū. ¶ 84.ps. Misericordia 7 veritas obuiauerunt sibi. Ueritas de terra orta est: 7 iustitia de celo prosperit. ¶ 116.ps. Deus custodit veritatē in sclm.

¶ Slomon in prouerb.c.13. Uerbum mendax iustus detestabitur. Impius aūt confidit 7 confundet. ¶ 16.c. Qui recta loquit dirigetur. ¶ 17.c. Fallax obtemperat labijs mendacibus.

¶ Aristoteles topicorum lib.4.c.7. Per se mendacium prauum 7 fugiendum est: verum autem 7 bonum ē laudabile. ¶ Idem ethicorum li.j.c.2. Uidebitur vtiq̄ melius esse forsitan 7 oportere pro salute veritatis 7 familiaria destruere: aliterq̄ et philosophos existentes: ambobus enim existentibus amicis scm̄ ē ꝓhonorare veritatē ¶ Li.4.c.8. Per se mendacium prauū 7 fugiendum est: verū aūt bonū 7 laudabile est.

¶ Cronica de nugis phoꝝ.c.28.s.de aristo tele: Aristoteles interrogatus quid senoris acquirant mēdaces. Inquit: Ut quotiēs ve ra loquunt non credant eis.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.4. Nō cōtra dicas verbo veritatis vllo mō. ꝑ 20.c. Po tior fur est ꝙ assiduitas viri mēdacis: ꝑdi tionez autē ambo hereditabūt. ꝑ 23.c. Uir multū iurans: replebit iniquitate. ꝑ 25.c. Tres species odiuit aīa mea: Pauperem su perbum: diuitem mendacē: ꝛ senem fatuuz ꝛ insensatum.
¶ Philon. in li. sapie.c.j. Os eui⁹ q̄ mentitur occidit animam.
¶ Terenti⁹ in andria.c.3. Hoc tpe obsequiū amicos: veritas odium parit.
¶ Tullius rerbo. artis veteris: li.2.c.9. Ue ritas est virtus: per: quaz īmutata ea q̄ sunt aut fuerit: aut futura sunt dicuntur.
¶ Quintilianus declamationum.2.declam̄. Uiro forti ꝑsertim ꝛ innocenti nihil facere cōuenit qō negandū sit. ꝑ 10.declam̄. Ma gis oderis mendaciū cū sīe vero est. ꝑ 16. declam̄. Nūcio vobis nihil a morientib⁹ fu gi: nihil vita laborante simplicius.
¶ Jacobus apl's ep'a vnica.c.3. Nolite glo riari ꝛ mendaces esse aduersus veritatem. Non est enim ista sapiētia desursuz descen dens: sed terrena aīalis ꝛ diabolica.
¶ Paulus apl's epl'a ad roma.c.3. Est antez deus verax: oīs aūt hō mendax. ꝑ Idē epl'a ad colossen.c.3.ꝛ pe. Nolite mētiri inuicē.
¶ Seneca tragediarū in edipo.ca.10. Quid verba queris: veritas odit moras. ꝑ Idem epl'aꝝ ad lucillū li.5.e.11.ꝛ fi. Que veritati operā dat orō incōposita debet esse ꝛ sim plex. ꝑ Li.6.e.6. Apta decēt ꝛ simplicia ve ritatē. ꝑ 7.e.ꝛ fi. Ueritas simplex oratio ē. ꝑ Li.13.e.4. Ueritas in oēz partē sui eadē est: qui decipiūt nihil habent solidi: tenue est mendaciū: ꝑlucet si diligenter inspexeris ꝑ Idem declam̄. li.i. in ꝓhemio: Semp cir ca veritatē est similitudo.
¶ Lex codi.ti si vt se ab hereditate abstine ant l.j. Fides veritati verboꝝ adminicula non desiderat. ꝑ Lex auc.ti. de fide instru. in prin. Nihil aliud est falsitas ꝙ immuta tio veritatis.
¶ Marcialis cocus li. vndiqꝫ suscepto.c.3. Rumor falsidicus surgit: ꝛ ecce cadit.
¶ Auctor lib. de formula honeste vite.ca.2. Non recedas a vero ꝑ c.5. Nihil tibi inter sit an affirmes an iures: de religione ac fide agi scias vbicūqꝫ de veritate tractat. Si ali quādo coarteris vti mendacio: vtere nō ad falsi: sed ad veri custodiā. Si otigerit fide litatē mendacio redimi: non mentieris: sed potius excusabis.
¶ Cecilius de beata vita li.2. Ueritas a vul gi solet varijs sermonib⁹ diss pata corrūpi.
¶ Augustinus in epig. ꝑspe.emp.65. Diffi cilia ꝛ laboriosa sunt figmenta mendacij: q̄ aūt vult verū dicere nō laborat.
¶ Macrobius saturnalioꝝ li.2.c.18. exau tior liberij. Nimiū altercādo vitas amittit.
¶ Fulgentius li.3.ꝛ fi. Fab.21.ꝛ fi. Luci da veritas omniū malorum morū falsitate circūdata pollui aliq̄ cōmixtione nō nouit.
¶ Cassiodorus epl'aꝝ li.3.e.3. Pessima con suetudo est despicere veritatē. ꝑ Li.4.e.3. Theodorus rex gotoꝝ cuidam illustri viro dixit: Nō te terruit contētionibus inflāma ta regalis auctoritas: subiugasti q̄nimo au daciā veritati. ꝑ Li.9.e.24. Quelibet mali tia formidat cōtra manifesta bona aliquid ꝓfiteri: dum generalibus odijs veret expo ni. ꝑ Idem de amicitia.e.24. Plerūqꝫ mole sta est veritas.
¶ Gregorius in pastorali.c.36. Impuri duz deprehendi metuunt semp improbas defē siones querūt: semp pauidis suspitionibus agitant: nihil aūt est ad defendendū purita te tutius: nihil ad dicendum veritate facili⁹
¶ Isidorus in sinonima soliloquioꝝ li.2.c. 34. Oē mendaciū peccatū est. Neminē mē tiendo fallas. Non aliud loq̄ris: ꝛ aliud aio teneas. Non aliud dicas ꝛ aliud facias.
¶ Auctor li. qui dicit pāphilus. c.3. Crede ꝙ interdū multis mendacia prosunt. Et quandoqꝫ nocet oīa vera loqui.

¶ Auctor li. qui dicit facetus. c. 2. Esto veridicus: falsum quãdoqz loquaris. Nã semp verũ dicere: credo nephas.
¶ Bernardus li. de improbatione vitiorũ: c. j. Nil docto mendace põt truculentius eẽ
¶ Ricardus iudex venusinus li. õ pertractatione nup. c. 37. Est labor in labijs mendacia composituris: vera locuturis non labor vllus inest.
¶ Montenarius in luna cleri. c. 100. Multa fidem paucis: adimũt mendacia veris.
¶ Prouerb. vulg. Essa zonze piu tosto el bo xrao calzoto. Lomo veio el forestero podir buxia e po dir vero. Longa via: lõga boxia

¶ De fide seu fidelitate ꝛ infidelitate seu perfidia. Rica. 2.

Salomon in prouerb. c. 13. Legatus fidelis sanitas. ¶ c. 20. Uirũ fidelẽ quis inueniet? ¶ c. 28. Uir fidelis multum laudabitur.
¶ Aristoteles rethoricoꝝ li. j. c. 25. ꝛ fi. Degerare: iniustũ facere est.
¶ Salustius iugurtino: Expertus sum parum fidei miseris esse.
¶ Oratius in eplis li. 2. e. 2. Multa fidẽ ꝓmissa leuant.
¶ Tullius de officijs: li. j. c. 10. Fundamentum iustitie est fides. i. dictoꝝ cõuentorũqz constãtia ꝛ veritas. ¶ c. 13. Nec ꝓmissa seruanda sunt ea qz sunt: his quibus ꝓmiseris inutilia: nec si plus tibi ei noceãt qꝫ illi prosint cui quid ꝓmiseris. ¶ Li. 2. c. 39. Nulla res vehementius rem publicã ↄtinet qꝫ fides. ¶ Li. 3. c. 22. Qḋ ita iuratũ est vt mẽs cõciperet id fieri oportere: id seruandũ est: qḋ aliter: id si nõ fecerit: nullũ periuriuꝫ est. ¶ Idem de amicitia. In vita tyrannoꝝ nulla fides. ¶ Idem rethoꝛ. artis veteris lib. j. c. 12. Animus sine fide stabilis amicis esse nõ potest. Qui sepe numero nos fefellerũt ꝑ fidẽ: eoꝝ orõni fidẽ habere non debemꝰ.
¶ Ouidius de arte amandi li. j. Reddite depositũ: pietas sua federa seruet. ¶ Idem de fastis li. 3. Tardauerit dictis difficilisqz fides. ¶ Idem de pũto li. 4. ꝛ fi. e. 10. Quis labor est purã nõ temerare fidem.
¶ Seneca tragediarũ in agamenone. ca. 4. Precio parata vincit precio fides. ¶ Idem de moribus: Priusqꝫ ꝓmittas delibera: ꝛ cum ꝓmiseris facies. ¶ Idẽ in ꝓuerb. Etiã peccato recte prestatur fides.
¶ Lucanus li. j. Nulla fides regni socijs: oĩs qꝫ potestas Impatiẽs ↄsortis erit. ¶ Lib. 10. ꝛ fi. Nulla fides pietasqz iuris qui castra sequunt. Uenalesqꝫ manꝰ: ibi fas vbi maxima merces.
¶ Iuuenalis li. j. sat. 3. Quantũ quisqꝫ sua nũmoꝝ seruat in archa. Tm̃ habet ꝛ fidei.
¶ Lex diges. ti. de pac. l. j. in prin. Quid tam congruũ est fidei humane qꝫ ea que int eos placuerũt seruare. ¶ Ti. de ↄstituta pecu. l. j. in prin. Graue est fidẽ fallere. ¶ Tit. mandati. l. si fideiussor. §. quendam: Boneficdei nõ ↄgruit de appicibus iuris disputare. ¶ Ti. loca. ꝛ ↄdu. l. cũ vendere: Bona fides exigit: vt id quod ↄuenit fiat. ¶ Lex codicis ti. õ nõ nume. pecu l. generaliter. Nimis indignũ iudicamus vt qḋ quisqꝫ sua voce dilucide ꝓtestatus est: id in eundẽ casum infirmare testimonioqꝫ ꝓprio resistere.
¶ Martialis cocus li. vndiqꝫ suscepto. c. 2. Spõsio res vacua: spõsor versatilis auri. Noli spondẽti fidem dare nimis. ¶ ca. 3. Magna quidẽ dare: sed promittere parua decoꝝ ẽ: Te facere ↄ gloria nulla tibi. ¶ c 3 Inscrutabilis est malefidei mẽtis abyssus.
¶ Uegecius de re militari li. 3. ti. 9. Aduersis rebus rarior fides est: vbi nudari incipit qui copiosus aduenit.
¶ Auctor li. de formula honeste vite. c. 2. Cũ ↄsideratione ꝓmitte: plenius qꝫ ꝓmiseris ꝑsta. ¶ 5. c. Nihil tibi interfit an affirmes an iures: de religione ac fide agi scias vbicũqꝫ õ veritate tractat. Si ↄtigerit fidelitatẽ mẽdacio redimi: nõ mẽtieris ſꝫ potiꝰ excusabis
¶ Ambrosius de officijs lib. j. c. 28. Liquet etiã in bello fidẽ ꝛ iustitiã obseruari oportere. Fundamentũ iustitie est fides. ¶ Li. 2. c. 6. Auaritia perfidie vicina est. ¶ Libro. 3

⁊ fi.c.12.Unusquisq3 nihil ꝑmittat inhonestũ.at si ꝑmiserit tolerabilius est ꝑmissũ nõ facere: q̃3 facere qd̃ turbe fit.
¶ Cassiodorus epistolarum li.5.c.34. Leuissimi aĩmos est polliceri facile q̃ non disponit implere. ⁋ Idem de amicitia.c.j. Uix aliquis in aliquo integritatẽ fidei experit. 16.c. Fides in necessitate probat.
¶ Isidorus in finonima soliloquioꝝ lib.2. c.35. Fac bonũ qd̃ spopõdisti: nõ sis ĩ verbis facilis. ⁋ 36.c. In malis ꝑmissis rescinde fidẽ. Impia est ꝑmissio q̃ scelꝫ adiplet.
¶ Cato.c.j. Datũ serua. Iusiurandu3 serua. ⁋ c.2. Rem tibi ꝑmissam: certã ꝑmittẽ noli Rara fides: ideo q2 multi multa loquunt.
¶ Uersificator fabularũ esopi.31.fa. Expedit infido non iterare fidem. Que dedit infidus mella venena puto.
¶ Auctor libri qui dicitur pãphilus.c.40. Est mens nostra suis ꝯ̃ria sepe loquelis. Nec factis sequimur oĩa que loquimur.
¶ Mattheus vindocinẽsis in poetria parte j.c.6. Iactura fidei notat incõstãtia mẽtis. Palpitat in vario pectore rara fides.
¶ Iacobus beneuẽtanus.c.19. Siquid ꝑmissum fuerit tibi suscipe raptum. Mens apposito: nam resilire potest. ⁋ c.20. Qui spendet multa soluere pauca solent. Quod dare volueris: nulli spõdebis amico Dedecet hic euẽtos: ꝑcipueq3 bonos. Cũ spõdes aliq̃d manus ilico v̄ba sequat. Auget enim meritũ: qui cito soluit idem.
¶ Auctor li. de moribus medicoꝝ.c.4. Dum dolet infirmus ꝑmittit premia multa. Cessat ꝑmissum cum dolor ipse cadit.
¶ Ricardus iudex venusinus li. de ꝯtracta. nup.c.37. Quis bonus absq3 fide. Est homo vas vacuum deficiente fide: Uirtutes al's frustra conaris habere. Si virtus fidei deficit ipsa tibi.

¶ De ꝓditione exprobranda. Rica.4.

Salomon in prouerbijs ca.3. Nemo liaris amico tuo malũ: cum ille in te habeat fiduciam.

¶ Iesus filius sirach in eccl'.c.25. Non des mulieri: nequã venã ꝓdeundi.
¶ Ualerius maximus li.6.ti. de iustitia. Timocrates abriensis fabricio ꝯsuli pollicitus est se pyrrhũ veneno per filiũ suu3 q̃ potionibus eius preerat vacaturũ. Ea res cum ad senatum esset delata: missis delegatis pirrum monuit: vt aduersus huiusmodi generis insidias cautius se gereret: memor vrbẽ a filio martis conditã: armis bella nõ veneinis gerere debere. Timocratis autẽ nomen suppressit: vtroq3 modo equitatẽ amplex⁹: quia nec hostem malo exemplo tollere: neq3 eũ quia bene mereri paratus fuerat ꝓdere voluit. Crassus carbonis nomẽ infesto aĩo vtpote inimicissimũ sibi detulerat: sed tamen scrinium eius a seruo carbonis allatum ad se ⁊ plura continẽs quib⁹ facile opprimi posset: vt erat signatũ cum seruo cathenato ad eum remisit. ⁋ Libro.9.ti. de ꝑfidia: Filiam virginẽ spurij tarpeij: qui arci preerat: romulo regnãte aquã sacris petitũ extra menia egressam tacius vt armatos sabinos in arcem secutum reciperet corrupit mercedis nomine pactã que in sinistris manibus gerebãt: erant aũt his armille ⁊ anuli magno ex pondere auri loco potitũ agmẽ sabinoꝝ puellã premiũ flagitantẽ armis obrutã necauit: perinde quasi permissũ qd̃ ea quoq3 leuis gestauerat soluit. Absit reprehensio: quia impia proditio celeri pena vindicata est.
¶ Ambrosius ď officijs li.3.⁊ fi.ca.16.⁊ fi. Inimic⁹ vitari potest: amicus nõ põt si insidiari velit.
¶ Iacobus beneuentanus.c.9. Hoc ego te moneo fugias vt proditionẽ. Turpius hoc omni crimine crimen adest: Proditor ⁊ nullus tibi coniungatur amore Spe sub amicicia: mors inimica datur.
¶ Auctor lib. qui incipit astrolabi: Proditor alterius: non tibi fidus erit. Obsequio superãt: meretrix ⁊ ꝓditor oẽs.
¶ Frontinus lib.4.tit.4. Camillo faliscos obsidenti: ludi magister liberos faliscoru3

tanq̃ ambulandi causa extra muꝝ eductos tradidit dicens: repetendis obsidibus necessario ciuitatē imperata facturā. Camillus non solū spreuit perfidiā: sed etiā restrictis post terga manus magistrū virgis agendū ad parentes tradidit: puris adeptus beneficijs victoriā q̃ fraude non cōcupierat. Nā falisci ob hanc iustitiā sponte ei se dederūt. Ad fabriciū ducē romanoꝝ medicus pirri epirotarū regis ꝑuenit pollicitusq̃ est daturum se venenū pirro si merces sibi in qua opere preciū esset constitueret: quo facinore fabricius agere victoriā suā non arbitratus: regi medicū detexit: atq̃ ea fide meruit vt ad petendam amicitiā romanoꝝ cōpelleret pirrum.

¶ De adulatione blandimēto ⁊ assentione. Rᵇica. 4.

SAlomon in prouerb. c. j. Si te lactauerint peccatores: ne quiescas eis. ¶ c. 27. Meliora sunt vulnera diligentis q̃ fraudientis oscula.

¶ Isocrates in exhortatioñ. Odi blandiētes tanq̃ decipientes: nam vtriq̃ cōmissarij facti iniuriant̄ cōmissis.

¶ Aristoteles retho. li. j. c. 20. Adulationem recipere ⁊ adulatorē delectabile ē: apparēs enim admirator est. Apparens amicus adulator est. ¶ Li. 2. c. 9. Laudare presentē: adulationis est. ¶ Idem ethicoꝝ li. 4. c. 4. Oēs blanditores obsequiosi seruiles ⁊ humiles sunt. ¶ Li. 8. c. 5. Amatores adulatiōis multi sunt. ¶ Idem magnoꝝ moraliū li. j. c. 51 Adulator est plus decentibus ⁊ existentibꝰ adijciens.

¶ Terentius. j. comeð. s. in andria. ca. 3. Hoc tpe obsequiū amicos veritas odiū parit.

¶ Tullius retho. artis noue li. 5. c. 6. Habet assentatio iocunda principia: eadem exitus amarissimos affert.

¶ Ouidius sine titulo seu amoꝝ li. j. c. 8. Impia sub dulci melle venena latent.

¶ Seneca eplaꝝ ad lucillū li. 6. e. 3. Adulatio que similis est amicitie non imitat̄ tm̄ illam: sed vincit ⁊ preterit: aptis ac ꝓpitijs auribus recipit̄: ac in precordia ima descendit: eoipso gratiosa qu ledit ¶ Idem in ꝓuerb. Habet suū venenū blanda oratio.

¶ Auctor li. de formula honeste vite. ca. 4. Adulatores deuita. Difficillimū continētie opus est assentationes adulantiū repellere quoꝝ sermones animū quadā voluptate resoluunt. Nullius per assentationē amicitiā merearis: nec hanc promerendi a te aditum alijs pandas. Non acerba sed blanda verba timebis. Cunctis esto benignus: nemini blandus.

¶ Cato. c. 2. Noli homines blandos: nimiū sermone probare. Fistula dulce canit volucrem: dum decipit auceps. ¶ c. 8. Sermones blandos blesosq̃ vitare memento. Simplicitas veri fama ē: fraus ficta loq̄ndi

¶ Cassiodorus eplaꝝ li. 12. ⁊ fi. e. 10. Grauius percutit: qui blandiēdo crassat̄. ¶ Idem de aīa. c. 16. ⁊ ātepenul. Hostis dulcis amicus amarus est.

¶ Uersificator fabularū esopi. 64. fab. ⁊ fi. Blanditie plusq̃ dira venena nocent.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 128. ⁊ pe. Sugit adulator lac pectoris ad vber.

¶ Prouerb. vulgar: Losenge de enemigo e como passare a panigo.

¶ De simulatione ⁊ dissimulatione. Rᵇica. 5.

IOb hysto. c. 36. Simulatores ⁊ calidi ꝓuocāt irā di

¶ Salomon in prouerb. c. 11. Simulator ore decipit amicū suum. ¶ c. 12. Qui dissimulat iniuriam callidissimus est.

¶ Regū li. 3. c. 3. Due mulieres venerūt ad salomonē: quarū vna dixit: ego ⁊ mulier h̄ habitabamus in domo vna: ⁊ peperi apud eam: peperit postea ⁊ hec. Mortuus ē autē filius huius nocte dormientis: quia oppressit eum: ⁊ consurgens nocte: tulit filiū meū de latere mei dormientis: ⁊ collocauit in sinu suo: suum autem filiū qui erat mortuꝰ: posuit in sinu meo: quē mane intuens de

prehendi nõ esse meũ. Respõdit altera mulier: Non est ita: sed filius tuus mortuus ẽ: meus autẽ viuit. Dixit salomon: Afferte mihi gladiũ: et oblato ei gladio: ait: Diuidite infantẽ viuũ in duas partes: et date dimidiaз partem vni: et dimidiã alteri. Tunc cõmota sunt viscera eius mulieris cuius filius erat viuꝰ: et dixit ad salomonẽ. Obsecro dñe: date illi infantẽ viuũ: et nolite interficere euз. et ecõtrario illa dicebat: nec mihi nec tibi: sз diuidat. Respondit salomõ et ait: Date huic infantẽ viuũ et non occidat: hec est enim mater eius.

Jesus filius sirach in ecc. c. 19. Est qui nequiter hũiliat se: et interiora eiꝰ plena sũt dolo.

Salustius in catilinario: Quidã noĩe. L. tarquinius ad senatũ adductus erat: queз ad catilinã ꝓficiscentẽ ex itinere retractũ aiebant: is cum diceret se indicaturũ de cõiurationē catiline si fides publica data sibi esset: iussus a cõsule que sciret dicere de paratis incẽdijs de cede bonoꝝ de itinere hostiũ senatũ docet: ꝑterea se missuз a marco crasso qui catiline nũciaret: ne eum lentulus et cetegus: alijq3 ex coniuratione dephensi terrerent: eoq3 magis ꝓperaret ad vrbẽ accedẽ: quo et ceteroꝝ aios reficeret: et illi faciliꝰ ex periculo eriperent. sed vbi tarquinius crassum noĩauit hoĩem nobilẽ maximis diuitijs sũma potẽtia: alij rem incredibilem rati esse: pars tam etsi verũ existimabat: tñ quia in tali tẽpore tanta vis hominis magis leniunda q̃ exagitanda videbat: plerīq3 crasso ex negocijs ꝑuatis obnoxij clamabãt oẽs falsum iudicẽ esse: deq3 ea re postulant vti referat: itaq3 ɔsulente cicerone: frequẽs senatus decreuit tarquinij iudiciũ falsum eẽ: eumq3 in vinculis retinendũ: neq3 amplius potestatẽ faciẽdi nisi de eo iudicaret: cuius cõsilio tantã rem esset mẽtitus.

Tullius de officijs: li. 2. c. 17. Ficta oĩa celeriter tanq̃ flosculi decidũt: nec simulatuз quicq̃ põt esse diuturnũ.

Ouidius de arte amandi li. j. Sepe tñ vere cepit simulator amare. Sepe qd incipiẽs finxerat esse: fuit.

Seneca declamatione seu ciuilis causaruз li. j. in ꝓhemio: Ualissima est dissimulata subtilitas que effectu apparet: habitu latet. ¶ Idem in ꝓuerb. Malus bonum vbi se simulat tunc est pessimus.

Frontinus li. j. ti. 9. Gneus põpeius trucidato ab exercitu mediolani senatu ne tumultum moueret si solos euocasset nocẽtes mixtis eis qui extra delictũ erant venire iussit: ita et noxij minori animi metu: quia nõ segregati: ideoq3 nõ ex causa culpe videbant accersiti cõparuerũt: et illi quibꝰ integra erat cõscientia custodiẽdis queq3 nocentibꝰ attenderũt ne illoꝝ fuga inquinarentur.

Uegecius de re militari li. 3. ti. 3. Frequẽtius conuentionũ pacisq3 simulatio credulis nocuere q̃ arma.

Ualerius maximus li. 7. ti. sapiẽter dicta aut facta: Tusculanis acumine consilij incolumitas parata est. cum enim crebris rebellationibus metuissent: vt eoꝝ vrbẽ funditꝰ romani euertere vellent: atq3 ad id exequẽdum furius camillus maximus dux validissimo instructus exercitu venisset: vniuersi ei togati obuiã ꝓcesserũt comeatusq3 et cetera pacis munia benignissime ꝓstiterunt: armatũ etiam intrare menia passi sunt: nec vultu nec hab[illegible] ɔstantia trãquillitatis nõ solũ ad amicitie romanorum ius: sed etiã ad cõmunionẽ romane ciuitatis vsq3 penetrarũt: sagaci ercle vsu simplicitate quoniã aptius intellexerũt metũ offõ dissimulare q̃ armis protegere.

Auctor lib. de formula honeste vite. c. 4. Non tibi affingas qd nõ es: nec qd es magis q̃ es velis videri.

Cato. c. 2. Qui simulat verbis nec corde ẽ fidus amicus. Tu quoq3 fac simile: sic ars deludit arte. ¶ c. 3. Insipiens esto cum tẽpus postulat aut res. Stultitiã simlare loco prudentia summa est.

Isidorus soliloquioꝝ lib. 2. c. 34. Prebe affectũ sine simulatione. Sine fuco exhibe bonitatem.

¶ Cassiodorus de amicitia.c.24. Simulatio siquidē & assentatio due virulentissime pestes sunt que procul semper ab amicitia relegentur.

¶ Versificator fabule esopi fa.64.& fi.
Pacis amatorē simulat se pfidus hostis.
Cautius vt vulnus excidiale ferat.

¶ De apparentia existentia & hypocrisi. Rica.6.

I Ob bisto.c.8. Spes hypocrite peribit. Et c.10. Gaudiū hypocrite ad instar pūcti. Et c.34. Deus regnare facit hoīem hypocritam pp̄ter peccata populi.

¶ Aristoteles elencoꝝ lib.j. Quibusdam est magis opere preciū videri esse sapientes q̄ esse & nō videri. Sophistica est apparēs sapientia: nō autem existens.

¶ Jesus filius sirach in eccl'.ca.i. Ne fueris hypocrita in cōspectu hominū. Et c.37. Qui sophistice loquit̄ odibilis est.

¶ Oratius in poetria: Ut pictura poesis erit que si ppius stes: Te capiat magis: q̄dā si longius abstes. Hec amat obscurū: volet h̄ sub luce videri. Judicis argutū que nō formidat acumen. Hec placuit semel: hec decies repetita placebit.

¶ Ouidius de tristibus li.5.c.15. Tu tamē vt possis: false quoq; pellere culpe.
Crimina q̄d nō es: ne videare caue.

¶ Mattheus in euāg.c.6. Cum oratis non eritis sicut hypocrite: qui in synagogis & in angulis plateaꝝ stātes orare vt videantur ab hoīb9. Intra cubiculū tuū & clauso ostio tuo ora patrē tuū in abscondito: & pater tu9 qui videt in abscōdito reddet tibi. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes: exterminād enī facies suas: vt appareāt hoīb9 ieiunātes. Et c.7. Cauete a'lt attēdite a falsis pphetis: qui veniūt ad vos in vestimentis ouiū: intrinsecus aūt sunt lupi rapaces: a fructibus eoꝝ cognoscetis eos.

¶ Seneca in pūerb. Frons nostra populo conueniat.

¶ Ualerius max.li.7.ti. sapienter dicta aut facta. Socrates expedita & cōpendiaria via eos ad gloriā pūenire dicebat qui id agerēt vt quales videri vellent: tales etiā essent.

¶ Auctor li. de formula honeste vite. ca.2. Dignitatē rebus nō opinione multoꝝ s3 ex earū natura ꝯstituas. Sūt que nō videntur bona esse & sunt: & que videnī & nō sūt. Nō omne quod verisi'le est: statim & veru3 est. Sicut etiā sepius quod pri mu3 incredibile videt̄: nō ꝯtinuo falsum est. Crebro siqde3 faciē mēdacij veritas tenet: & crebro mēdaciū specie veritatis occultatur.

¶ Ambrosius de offici's li.2.c.19. Quales haberi volumus: tales simus.

¶ Jsidorus in sinonima soliloquioꝝ li.2.c.29. Esse magis bonus q̄ videri stude.
Qualis haberi vis: talis esto.

¶ Heinricus samariensis lib.i. parte.2. Q̄ grauis h̄ labor & q̄ magna idustria mētis:
Noscere veraci cognitione bonos.
Sepe bonos mēdax mētit̄ opinio prauos.
Atq; ecōuerso pūebit ipsa malos.
Disq; niueo volucris plumescit amictu.
Non est si simulet vera colūba: tamen
Sepe sub agnina latet hirc9 pelle licaon.
Subq; cautiōe pie pfidus ille nero.
Multa fides igit̄ falsis circūdata fictis.
Que se lōge aliter q̄ videat̄ habent.

¶ Prouerb. metrice extra or. li. vagā. Ut tibi credat̄ frēs iselgrine cucullam.
Sed l3 ante parū nūc tibi credo minus.
Fallere prudentes: pellis ouina nequit.

¶ De versutia dolo malo seu malitia fraude & deceptione. Rica.7.

IN leuitico. c.9. Nō mentiemini: nec decipiet vnusquisq; primū suum.

¶ Moyses in deuteronomio.c.25. Nō habebis in sacculo diuersa pondera maius et minus: nec erit in domo tua modius maior aut minor. Pondus habebis iustū & veru3 & modius equalis & verus erit tibi.

¶ Psalmista.5.ps. Virū sanguinū & dolosum abominabitur dn̄s. Et 9.ps. Cui9 ma-

ledictione os plenum est ꝛ amaritudine et dolo: sub lingua eius laboꝛ ꝛ doloꝛ.
¶ Slomon in prouerb. c. 11. Statera dolosa abominatio est apud deū: ꝛ pōdus equū volūtas eius. Abominabile est dn̄o coꝛ prauum: ꝛ volūtas eius in his qui simpl'r ambulant. ¶ 12. c. Nō inueniet fraudulent⁹ lucrum. ¶ 14. c. Uir versutus odiosus est. ¶ 17. c. Fallax obtēperat labiis mēdacib⁹.
¶ Isaias ꝓpheta. ca. 32. Fraudulenti vasa pessima sunt.
¶ Jesus filius sirach in ecc'. c. 19. Est q̄ nequiter humiliat se: ꝛ interioꝛa eius plena sunt dolo.
¶ Oratius in poetria: Nunq̄ te fallant animi sub vulpe latentes.
¶ Tullius d' officiis c. 18. Totius iniustitie nulla capitalioꝛ est q̄ eorum qui cum maxime fallūt: id agūt vt viri boni esse videant. ¶ Idem rethoꝛi. artis veteris li. i. c. 12. Primo quidē decipi incōmodum est: iterū stultum: tertio turpe. ¶ Idem de natura deoꝝ li. 3. ꝛ fi. Uersutos eos appello quoꝝ celeriter mens versat: calidos autē quoꝝ tanq̄ manus opere sic animus vsu cōcalluit. Malitia est versuta ꝛ fallax ratio nocendi.
¶ Oratius ep'larum. 2. ep'la: Fallere credētem non est opus a puellā glīa. ¶ Ep'la. 12 Ultimus est aliqua decipere arte laboꝛ. ¶ Ep'la. 16. Tarda solet rebus magnis inesse fides. ¶ Idem de arte amandi li. i. Parua leues capiunt aīos.
Fallentes ex magna parte ꝓphanum
Sunt genus: in laqueos quos posuere cadūt. Non enim lex equioꝛ vlla est:
Q̄ necis artifices arte perire sua. ¶ Lib. 3. ꝛ fi. Judice me fraus est concessa repellere fraude. Armaq; in armatos sumere iura finūt. ¶ Idem de fastis libꝛo. 2. Fraude perit virtus.
¶ Mattheus in euangelio. ca. 6. Lucerna coꝛporis tui est oculus tuus. Si oculus tu⁹ simplex fuerit: totū coꝛpus tuū lucidū erit. Si autem oculus tuus nequā fuerit: totum coꝛpus tuum tenebꝛosuȝ erit. ¶ c. 7. Attē dite a falsis ꝓphetis: qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: intrinsecus aūt sunt lupi rapaces: a fructibus eoꝝ cognoscetis eos
¶ Marcus in euangelio. c. 10. Ne fraudeȝ feceris.
¶ Seneca ep'lax ad lucilluȝ li. 13. e 6. Malitia ipsa maximā partem veneni sui bibit. ¶ Li. 14. e. 3 ꝛ pe. Quod loquimur sentiamus: concoꝛdet sermo cuȝ vita. ¶ Idem de clarū. seu ciuil ū causarum li 6 cā. 3. Circū scriptio semper crimen in specie legis inuoluit.
¶ Lex diges. ti. de dolo l. i. §. 2. Labeo diffiniuit dolum malum esse omnē calliditateȝ fallationē: machinationē ad circūueniendū fallendū: decipiendum alterum adhibita. ¶ Ti. pꝛo socio. l. verum. §. hoc quoq; facere: Non est equū dolum suū quēq̄ reuelare. ¶ Ti. de leg. 2 l. cum pater. §. antepe. Nō videtur dolo facere: qui fraudem excludit. ¶ Ti. de regu. iur. l. infrescripta: Nemo videtur defraudare eos qui sciūt ꝛ ɔsentiunt.
¶ Marcialis cocus li. vndiq; suscep. ca. 3. Inscrutabilis est malefidei mētis abyssus.
¶ [illegible]uctoꝛ lib. de foꝛmula honeste vite. ca. 2. Prudens falli nō potest: nec fallere vult.
¶ Prosper sub. 65. emp. Fallaces semper curis toꝛquentur amaris. Et mala mēs nūq̄ȝ gaudia pacis habet.
¶ Cassiodoꝛus ep'laruȝ lib. 9. epistola. 24. Quelibet malitia foꝛmidat contra manifesta bona aliquid pꝛofiteri: dum generalib⁹ odiis veretur exponi.
¶ Gregoꝛius in pastoꝛali. c. 36. Impuri dū repꝛehendi metuunt semper impꝛobas defensiones querunt: semper pauidis suspitionibus agitantur. Nihil autem est ad defēdendum puritate tutius. Nihil ad dicendū veritate facilius.
¶ Uersificatoꝛ fabularum esopi. fab. 2. Omne genus pestis superat mens dissona verbis. Uersutias animi floꝛida lingua polit. ¶ Fabula. 20. Qui nimis est tutus: rhetia iure subit. ¶ Fabula. 24. Cū tibi quid detur: cur detur respice.

¶ Fabula. 32. Me decuit fraudem pellere fraude pari.
¶ Fabula. 39. Sordibus ibuti: nequeũt dimittẽ sordes. Fallere q̃ didicit fallẽ sp̃ auet
¶ Fabula. 46. Fine malo claudi: mala vita mereť iniquus: Quo capit insontes: se dolet arte capi.
¶ Auctor li. qui dicit pamphilus. c. 27. Nã dolus insidias tendit vbiq3 suas.
¶ Auctor li. qui dicit facetus. c. 7. Fraude ẽ etenim callidus omnis hõ.
Fallere fallentes: in nulla lege vetatur.
Condecet vt fallax: corruat arte sua.
¶ Ganfridus in poetria. c. 19. Lex est equa dolum referire dolore dolosum. In caput vnde fuit egressus hr̃e regressum.
¶ Auctor lib. qui incipit astrolabi. Fallere prudentes pellis omnia nequit.
¶ Bellinus in speculo vite: parte. j. extra. 9. ⁊ pe. Fallere fallentẽ de ratione potes.
¶ Prouerb. vulgar: Le bone parole e reifati engãna isauij e imatti.

¶ De simplicitate seu prauitate ⁊ multiplicitate animi. Rica. 8.

Salomon in puerb. c. 2. Proteget dominus gradiẽtes simpliciter. Simplices permanebũt in terra. ¶ c. 10 Qui ambulat simplicirer: ambulat ↄfidẽter ¶ c. 11. Simplicitas iustoꝝ diriget eos. Justitia simplicis: diriget viã eius. Abominabile est dño cor prauuũ: ⁊ voluntas eius in his qui simpliciter ambulant. ¶ c. 22. Qui diligit cordis mundiciã ꝓpter gratiã labiorum suoꝝ habebit amicũ regẽ. ¶ c. 28. Qui ambulat simpliciter: saluus erit.
¶ Paralipomenon li. j. c. fi. Ait dauid: Scio deus meus q̃ probes corda: ⁊ simplicitatez diligas.
¶ Jesus filius sirach in eccľ. c. 2. Ue dupli ci corde. ¶ 3. c. Cor ingrediens duas vias nõ habebit successus. ¶ c. 5. Non ventiles te in omnẽ ventũ: ⁊ nõ eas in oĩ via: sic eniz peccator ꝓbať in duplici lingua. Denotatio pessima est super bilinguem.
¶ Ouidius epistolarum. epi 2. Simplicitas digna fauore fuit. ¶ Idem de fine titulo seu amoꝝ li. 3. ⁊ fi. c. 8. Contra te solers hoĩuz nã fuisti. Et nimiũ dãnis ingeniosa tuis.
¶ Quintilianus declaɱ. 17. ⁊ fi. decla. Bone ⁊ conscientie simplicitas incauta est.
¶ Mattheus in euãgel. c. 10. Estote prudẽtes sicut serpẽtes: ⁊ simplices sicut colũbe.
¶ Jacobus apľs epľa vnica. c. j. Uir duplex aĩo inconstans est in oĩbus vijs suis.
¶ Seneca epľaꝝ li. 14. e. 3. ⁊ pe. Quod loq̃mur sentiamus ↄcordet sermo cum vita.
¶ Gregorius in pastorali. c. 36. Nihil ad defendendum puritate tutius.
¶ Uersificator fabularũ esopi. 4. fab. Sepe dolet pietas criminis arte capi.
¶ Fabula. 39. Simplicitas veri laus est.
¶ Fabula. 62. Qui sine vi sine fraude manent hi fraude necanť.
Nullo dãnantur crimine sepe boni.
¶ Cato. c. 8. Simplicitas veri fama ẽ: fraus ficta loquendi.
¶ Gualterius de castellione li. 7. Profit Simplicitas iusto: noceatq3 nocentia sonti

¶ De obliquis actionibus. Rica. 9.

Joannes in euangelio c. 10. Qui nõ intrat per ostiũ in ouile ouiuz: sed ascẽdet aliũde: ille fur est ⁊ latro.

¶ De confidentia credulitate credulis atq3 incredulis. Rica. 10.

Isocrates in exortationibus: c. 2. Expedire putes non esse credẽ dũ temerarijs ꝑut credẽdũ ꝓbis.
¶ Aristoteles rethoricoꝝ. lib. j. c. 2. Modestis credimus magis ⁊ sceleriꝰ. ¶ Lib. 2. c. 16. Juuenes sunt faciles creditiui: ꝑpterea q̃ nondũ in multis decepti sunt. Juuenes facile seducibiles sunt: sperãt enĩ facile. Senes increduli sunt: ꝑpter experientiam.
¶ Jesus filius sirach in eccľ. c. 12. Non credas inimico tuo in eternũ. ¶ c. 19. Qui credit cito leuis est corde: ⁊ minorabiť.
Non omni verbo credas.

¶ Tullius retho. artis veteris li. j. c. 12. Sūma amētia est i eoꝝ fide spem habere quorum pfidia deceptus sis multotiēs. ¶ Lib. 2. c. 9. Fidentia est per quā magnis ⁊ honestis rebus: multū ipse animus in se fiducia certa cum spe collocauit.

¶ Ouidius epistolaruꝫ. epi. 16. Credulitas dāno solet esse puellis. ¶ Idem de arte amādi li. 3. ⁊ fi. Nec ciro credideris: quantū cito credere ledat. Exemplū nobis nō leue procus erit. ¶ Idem de tristibus li. 4. e. 3.
Crede quod est ⁊ vis: ac desine tuta vereri.
Deqꝫ fide certa: sit tibi certa fides.

¶ Seneca declaṁ. li. 5. c. j. Nemo facile credit: quo credito sit dolendū. ¶ Idem in pūerb. Utrūqꝫ vitiū ē: ⁊ oib⁹ credere ⁊ nulli.

¶ Joānes apl's et euāge. in epl'a vnica. c. 4. Nolite credere oī spiritui: sed probate spiritus si ex deo sunt.

¶ Marcialis cocus li. vndiqꝫ suscepto. c. 5. Oibus ⁊ nulli te credere vitium est.

¶ Uegetius de re mili. li. 3. ti. 3. Frequenti⁹ conuentionū pacisqꝫ simulatio credulis nocuere q̄ꝫ arma.

¶ Auctor lib. de for. honeste vite. ca. 4. Rumoribus criminū ⁊ suspitionibus minime sis credulus: sed potius malignis qui p specie simplicitatis ad nocendū aliquibus subrepūt oppositi simus.

¶ Ambrosius de officiis li. j. c. 31. Unusq̄sqꝫ bene volētis se magis q̄ꝫ sapientis credit consilio ¶ Libro. 2. c. 8. Prōptius nos iusto viro q̄ꝫ prudenti cōmittimus.

¶ Fulgentius li. 3. ⁊ fi. fabula. 15. Credulitas semp deceptionū mater est.

¶ Cato. c. j. Nil temere credideris. ¶ Ca. 3.
Noli tu quedā referenti credere semper.
Exigua est tribuenda fides: quia multi multa loquuntur.

¶ Cassiodorus epl'arū li. 3. e. 4. Illi credere debetis quē vestris vtilitatibus arridē cognoscitis.

¶ Uersificator fabularū esopi. fab. 9.
Non satis est tutū mellitis credere verbis.
Ex hoc melle: solet pestis amara sequi.

¶ Fabula. 25. Tpe nō oī: nō oibus oīa credas. Qui misere credit: credit esse miser.

¶ Fabula. 31. Qui me lesit: idē ledet si ledere posset. Expedit infido: nō iterare fidez.
Que dedit infidus mella venena puto.

¶ Ualdo fabula. 11. Nec ꝯfidatis secreta nec his detegatis. Cum quibus egistis: pugne discrimina tristis. ¶ Fabula. 26.
Nulla fides hosti tibi sit.
Prorsus ⁊ hostilis: tibi sit suasio vilis.

¶ Mattheus vindocinēsis in poetria: parte j. c. 20. Credulitas festina nocet.

¶ Prouerb. vulgar: El passu nō cre al zuno Tuto crere noe sauere.

¶ De suspitione ⁊ suspitiosis. Rūica. 11.

Psalmista ps̄. 111. Ab auditione mala nō timebit iustus.

¶ Aristoteles rethoricoꝝ li. 2. c. 16. Senes kakokes sunt: kakokeia in deteri⁹ existimare oīa. Senes male suspitiosi sunt: propter incredulitatem.

¶ Terentius in adelphis. c. 14. Oēs quibus res sunt minus secunde magis sunt nescio quō suspitiosi: ad contumeliā oīa accipiunt magis ppter suam impotentiaꝫ se semper credunt negligi.

¶ Quintilianus declaṁ. 10. Semper apud sollicitos in deterius pna psuasio est.

¶ Seneca epl'aꝝ ad lucillū li. j. e. 3. Quidam fallere docuerūt dum timent falli. ¶ Idem de moribus. Hoc habet oīs affectus: vt in quo insanit: in idē putet ceteros furere.

¶ Ualerius maximus li. 9. ti. q̄ꝫ exquisita custodia ⁊c̄. Masinisa numidie rex parū fidei in pectoribus hoīum reponēs salutē suā custodia canū vallauit. Quo tā late patēs imperiū: quo tm̄ liberoꝝ numer⁹: quo deniqꝫ tā arta beniuolētia constricta romana amicicia. Si ad hoc tuenda nihil canino latratu ac morsu valentius duxit. Dionysius syracusanorum tyrannus duo de quadraginta annorum dominationem in hunc mundum peregit: sūmotis amicis icorum locuꝫ ferocissimarum gentiuꝫ homines ⁊ a fami-

lijs locupletū electos ꝑualidos seruos: qui bus latera sua cōmitteret sustinuit. Tonsorum quoq; metu tondere filias suas docuit. Quarū ipsarū postq̄ adulte etati appropinquabāt manibus ferrū non ausus committere instituit vt candentē in gladiū nūcupatam manibus barbā sibi ⁊ capillū adurerent. Nec securiorē maritū egit q̄ parem. Duarū enī eodē tpe aristomadis siracusane ⁊ locrensis doridis matrimonijs alligatus fuit: neutriusq; vnq̄ nisi excusse cōpletū petijt. Atq; etiā in cubicularē locū pinde quasi castra lata fossa cinxit: in quē se ligneo pōte recipiebat cum forē cubiculi extrinsecus a custodibus operatā interiore claustro ipse diligēter obserrasset.

¶ Cato. c. 2. Ne cures siquis tacito sermone loquaf: Conscius ipse sibi de se putat omnia dici. ¶ Cap. 5. ⁊ fi.
Quod tibi suspectū est: ꝯfestiz discute q̄d sit
Nāq; solent ꝑmo: que sunt neglecta nocē.
Suspectus caueas: ne sis miser oib⁹ horis.
Nam timidis ⁊ suspectis: aptissima mors ē

¶ Cassiodorus eplaꝝ li. 11. e. 10. Mēs humana facile suspicaf: de quolibet illa que ꝑtulit. ¶ Idem de amicitia. e. 15. Suspitiosum semp curiositas inquietat.

¶ Gregorius in pastorali. cap. 36. Impuri dum depħendi timēt: semper pauidis suspitionibus agitanf.

¶ Uersificator fabule esopi. 20. fabula Qui nimis est tutus retia iure subit.

¶ Auctor libri qui incipit: astrolabi: De quo culpasti mulierē cogis amare.
Et verū falso crimine sepe struis.

¶ De clandestinatione ⁊ patulitate. Rica. 12.

In leuitico. cap. 19. Nō maledices surdo.

¶ Salomon in ꝓuer. c. j. Frustra iacitur rete ante oculos pennatoꝝ. ¶ Idem in eccl. c. 10. In cognitione tua regi ne detrahas: ⁊ in secreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti: quia ⁊ aues celi portabunt vocem tuam.

¶ Isocrates in exhortationibus. ca. 2. Nūq̄ vllum perpetrans facinus latere credas.
Oīa existimes agere ceu neminem latitura:
nā ⁊si mox celaberis postmodū reuelaberi.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li. 4. c. Latere timidi ē

¶ Oratius in odis li. 2. c. 58. Paulum sepulte distat inertie Celata virt⁹. ¶ Idē ī poetria
Ut pictura poesis erit: que si ꝓpius stes.
Te capiat magis: q̄dā si longius abstes.
Hec amat obscurū: volet h̄ sub luce videri.
Iudicis argutū que nō formidat acumen.
Hec placuit semel: hec decies repetita.
placebit. ¶ Idem in eplis. 17. e.
Stultoꝝ incurata pudor malus vlcera celat

¶ Tullius tusculanarū q̄nū li. 2. Oīa bñfacta: in luce se collocare volunt.

¶ Ouidius eplarū e. 15. Quis enim zelauerit ignē. Lumine qui sp ꝓdif ipse suo.
¶ Idem de arte amandi li. 2.
Si latet ars ꝓdest: affert depħensa pudorē
Atq; adimi merito tēpus in omne fidem.
¶ Idem de remedio amoris li. 2.
Que nimis apparent: retia vitat auis.
¶ Idem methamorpħ. li. 4.
Quoq; magis tegif tect⁹ mag̅ estuat ignis.

¶ Quintilianus declam. 12. declam. Male heret ibi innocentia vbi in potestate est secretum scelus.

¶ Mattheus in euāg c. 5. Non potest ciuitas abscōdi supra montē posita. ¶ c. 10. Nihil opertū q̄d nō reuelef: ⁊ occultuz quod nō sciaf. ¶ Idem dicit lucas in euāge. 12. c.

¶ Marcus in euāgel c. 4. Non est aliquid absconditū: quod nō manifestetur.

¶ Lucas in euāge c. 8. Nō ē occultuz quod nō manifestef: nec absconditū q̄d nō cognoscaf: ⁊ in palam veniat.

¶ Ioānes in euāgel. c. 3. Oīs qui male agit: odit lucem: ⁊ non venit ad lucē: vt nō arguantur opera eius. Qui autē facit veritatem venit ad lucē: vt manifestenf opera eius. ¶ 12. c. Ambulate dum lucē habetis vt tenebre vos nō cōprehēdāt: ⁊ qui ambulat ī tenebris: nescit quo vadat.

¶ Seneca tragediarũ in medo.c.3. Magna nõ latent mala. ¶ Idem epistolarũ ad lucillum li.2.e.3. Sic viue cũ hoĩb⁹ tanq̃ʒ de⁹ videat: sic loquere cũ deo: tanq̃ʒ hoĩes audiant. ¶ Libro.6.e.2. Bona cõsciẽtia turbã aduocat: mala in solitudine anxia atq̃ʒ sollicita est. ¶ Li.9.e.3. Oĩa vitia in aperto leniora sunt. ¶ Lib.11.e.j. Sic viuendũ est tanq̃ʒ in ↄspectu viuamus. ¶ Idem decla. seu ciuiliũ causarũ in prohe. Magis nocẽt insidie que latent. ¶ Idẽ de morib⁹: Peiora sunt tecta odia q̃ʒ aperta.

¶ Statius thebai.li.10. Nunq̃ʒ apta latẽt i turba dolo.

¶ Marcialis cocus li. vndiq̃ʒ suscepto.c.2.
Occulturus hostis seuior elne tibi.
Judiciũ culpe: nos cluma dicimus esse.
Tu semꝑ latebras: semꝑ amas tenebras.

¶ Auctor li. de formula honeste vite.ca.2. Jd opta qđ optari corã oĩbus potest.

¶ Cato.c.3. Tẽporibus peccata latent: ⁊ tẽpore parent.

¶ Boetius de consolatõe li.j.c.8. Si operã mendicantis expectas: oportet vt vuln⁹ detegas. ¶ Idem de hypoteticis sillogismi in ꝓhemio: Et si ipsa speculatio veritatis sua q̃dam specie spectanda est: fit tñ amabilior cum in cõmune deducit: nullũ bonum est quod non pulchrius elucescat si plurimorũ notitia comprobetur.

¶ Cassiodorus epistolarũ li.9.e.24. Quelibet malitia formidat contra manifesta bona aliquid prõfteri: dum generalib⁹ odiis veretur exponi. ¶ Lib.10.e.18. Lesionis instar est occulte ↄsulere: ⁊ aliud velle mõstrare. ¶ Libro.12.⁊ fi.e.17. Conscientia recta vias publicas tenet. Amicũ est criminum velle nesciri.

¶ Auctor libri qui dicitur pamphilus.c.43
Sepe malũ plaga parit inconfessa nece⁊q̃ʒ.

¶ Montenarius in luna cleri.c.128.⁊ pe.
Quicquid nocte tegũt tenebre: sol mane reuelat. Nil occultat quod nõ aliq̃n sciat.

¶ Prouer.vulgar: Ne lamore ne tosse se po celare.

Ertius liber secunde partis tractat de dilectione ⁊ amicitia sub his titulis.

¶ De amore ⁊ dilectione.
Rubrica prima.

¶ Salomon in cantico canticoꝝ circa fi. Fortis est vt mors dilectio: dura sicut inferus emulatio. Aque multe non poterunt extinguere charitatem: nec flumina obruent illã. Si dederit hõ omnẽ substantiã domus sue pro dilectione quasi nihil despiciet eum.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.4.c.j. Oẽs diligunt magis sua opera: vt parentes ⁊ poete. ¶ Li.10.⁊ fi.c.5. Unusquisq̃ʒ circa hec: ⁊ in his operat̃ que maxime diligit. ¶ Idẽ iconomicoꝝ lib.j. Dissilitudines moꝝ neq̃q̃ʒ amabiles. ¶ Idẽ magnoꝝ moraliũ li.2 c.79 Multis multotiens aut audere aut abaudire aliquid de aliquo bono beniuoli simus. Idẽ retho.li.j.c.10. Diligere delectabile est. Diligi: delectabile est. ¶ Li.2.c.6. Nullus que timet amat. ¶ 21.c. Non oportet amare tã q̃ʒ oditurũ: ſʒ magis odire tanq̃ʒ amaturũ.

¶ Jesus filius sirach in eccl̃.c.3. Oẽ aĩal diligit sil̃e: sic ⁊ oĩs hõ primũ sibi. ¶ 33.c. Si est tibi seruus fidelis: sit tibi quasi aĩa tua.

¶ Terẽtius i hecyra.c.9. Qui amat cui odio ipse est: bis facere stulte dico: laborẽ inanẽ ipsius capit: ⁊ illi molestiam affert.

¶ Tullius de officijs: li.2.c.7. Omnium rerum nec aptius est quicq̃ʒ ad opes tuendas ac tenendas q̃ʒ diligi: nec alienius q̃ʒ timeri ¶ 11.cap. Uehemeter multitudinis amor commouetur ipa fama ⁊ opinione liberalitatis beniuolentie iustitie fidei omniumq̃ʒ earum virtutum que pertinent ad mansuetudineʒ morum ac felicitatem.
¶ Idem de amicitia: Nihil est virtute amabilius. Nihil quod magis alliceat ad diligendum. Quippe cum virtute ⁊ probitate: etiam eos quos nunq̃ʒ vidimus quodammodo diligamus. Confirmatur amor ex beneficio accepto et studio perspecto: ⁊ consuetudine adiuncta.

¶ Idem de fine bonorum ꝛ malorum li. v. ꝛ fi. Omne aïal seipsum diligit. ¶ Idē de legibus li. j. Natura ꝓpensi sumus ad diligēdos hoïes q̄ fundamentum iuris est ¶ Idē de natura deorum li. j. Causarum ipsū verbum est amoris.

¶ Ouidius de arte amandi li. 2. Sit procul oē nephas: vt amaris amabilis esto. ¶ Erue fastus. Curā māsuri quisq̄s amoris habes Dulcibus est verbis: mollis eliciend⁹ amor Uanescitq̄ absens: ꝛ nouus intrat amor.

¶ Mattheus in euāgel. c. 6. Ubi thesaurus tuus: ibi ꝛ cor tuum.

¶ Joānes in euāge. c. 15. Maiorē hac dilectionē nemo habet: vt aïaꝫ suā quis ponat pro amicis suis. ¶ Idē apl's in euāge. ī ep'la j. c. 3. Non diligamus verba neq̄ lingua: sed opere ꝛ veritate. ¶ 4. c. Timor nō est in charitate: sed perfecta charitas foris mittit timorem.

¶ Seneca epistolarū ad lucilluꝫ li. 2. e. j. Si vis amari: ama. ¶ Li. 4. c. 8. ꝛ fi. Conciliari non nisi turpi rōne amor turpium potest. ¶ Lib. 6. e. 5. Qui colitur ꝛ amat᷑. Non potest amor cum timore misceri. ¶ Idem declam̄. li. 8. cā. 6. ꝛ fi. Magnus est amor qui ex misericordia venit.

¶ Juuenalis li. j. sat᷑. 3. Quis nūc diligit᷑ nisi conscius ꝛ cui feruens. Estuat occultis animus semperq̄ tacendis.

¶ Lex diges. ti. de donationibus inter viruꝫ ꝛ vxo. l. 3. in prin. Amor honestus solis animis existimatur.

¶ Martialis cocus li. vndiq̄ suscepto. c. 2.
Miraris q̄ nullus amet te ceciliane.
Nō q̄ amas nullū: dilige carus eris.
¶ c. 4. Nulli carus erat erodin⁹ ꝛ sibi null⁹.
Cōuentus moꝝ faculā succendit amoris.
Morib⁹ at varijs grā distrahit᷑. ¶ Cap̄. 5.
Inuitus nemo: nemo coactus amat.
Blandicijs nō impio: vis crescit amoris.
Dilige nos oēs: vt ameris ab oibus vnus.
Querit amor pariles: dissimiles odium.
¶ c. 6. Nescit amor vehemēs: ad queq̄ pericula rumpi.

¶ Augustinus in epig. pros. emp. 2. Sic diligendi sunt hoïes: vt eorum non diligantur errores.

¶ Boetius de consolatione li. 4. c. 8. Omni iure bonos: ꝛ miser esse malis. ¶ Idem in musica li. j. c. j. Amica est silitudo: odiosa dissilitudo atq̄ 9ria. Amorē dilectiōeꝫq̄ silitudo conciliat. ¶ Libro. 2. c. 16. ꝛ fi. O felix hominū genus: Si vestros aïos amor Quo celum regitur regat.

¶ Cassiodorus de amicitia. c. j Uix inuenit᷑ dilectio: que nō sit questuaria ꝛ venalis. c. 3. Amor est quedā vis appetitiua rerum: quas desiderio eligimus ꝛ amplectimur ad fruendū. Dilectio exacto aï iudicio vires capit. ¶ c. 26. ꝛ fi. Dilectionis est consulere et amico beneficia exhibere.

¶ Uersificator fabularū esopi. 28. fa. Nullus amor durat: nisi fructus seruet amoreꝫ. Quilibet est tanti: munera quanta facit.

¶ Auctor li. qui dicit᷑ pamphilus. c. 3. Excitat ꝛ nutrit facundia dulcis amor. ¶ c. 13. Usu crescit amor oïs: decrescit ꝛ vsu. Oïs ꝛ impastus attenuat᷑ amor.

¶ De pietate. Rūica. 2.

Tullius retho. artis veteꝝ li. 2. c. 9. Pietas ē per quā sanguine coniūctis patrieq̄ beniuolis officium ꝛ diligēs tribuitur cultus.

¶ Quintilianus declam̄. 5. declam̄. Habet pietas impetum suum: nec vllum dominū nouit affectus.

¶ Paulus in ep'la ad timotheū. c. 4. Pietas ad oïa vtilis est. Promissionē habēs vite q̄ nūc est ꝛ future. ¶ 5. c. Siquis suoꝝ ꝛ maxime domesticoꝝ curā nō habet: fidē negauit: ꝛ est infideli deterior.

¶ Seneca tragediarum in thieste. c. 7 Nulla vis maior pietate vera est.

¶ Lucanus li. 8. Exeat aula Qui vult eē pi⁹

¶ Frōtinus li. j. ti. 7. Alexāder maceð. ꝑ deserta affrice itinera grauissima siti cū exercitu affectus oblatā sibi a milite ī galea aquā spectātib⁹ vniuersis effudit: vtiliter exēplo

tēperātie quasi cōmunicare voluisset.
¶ Lex diges.ti.d curatore furioso et aliis etc. l.furiose. Pietas parētibus et si inequalis ē eorum potestas equa debebitur.
¶ Ualerius maxi.li.5.ti.de humanitate aut clemētia: Quintus metellus celtibericus in hyspania gerens bellū cum vrbe celto bri/tam obsideret: et iam admota machina par/tē muri que sola duelli poterat disiecturus videret: humanitatē ppinque victorie ptu lit. Nam cum rethoienis filios qui ad eum transierāt centobricēses machine ictib9 ob/iecissent: ne pueri in cōspectu patris crudeli genere mortis dsumerent: quāquam ipse rethoie nes negaret esse impedimento quo minus etiā per exitū sanguinis sui expugnationem perageret: ab obsidone discessit. Quo qdem tam clemēti facto: et si nō vnius ciuitatis me/nia: omniū tamen celtiberarū vrbiū aīos cepit: effecitque vt ad redigendas eas in ditionem populi romani nō multis sibi obsidionib9 opus esset. ¶ Ti.de pietate: Nulla acerbita te fortune nullis sordibus preciū care pieta tis vilescit: quāto etiā eo certi9 quo miserius experimentū habet. Quo non penetrat: aut quid non excogitat pietas. Rerum natura pietatis est magistra.
¶ Ambrosius de officiis li.j.c.31. Beniuolē tia cōis quedā parens omniū est: que ami/citia cōnectit et copulat: in dsiliis fidelis: in prosperis leta: in tristibus mesta. Unusquisque beniuolentis se magis quā sapientis credit consilio. ¶ 32.c. Beniuolentia etiā morum similitudinē facit. Inter dispares mores et studia cōpugnātia beniuolentia esse nō potest. ¶ Li.2.c.7. Nihil tam vtile quā diligi. Id agamus vt oī sedulitate cōmendemus existimationē opinionēque nostrā. Ac pmum placiditate mentis et aī benignitate influa/mus in affectū hoīum: popularis enim et gra/ta est oībus bonitas: nihilque est qd tam faci le humanis sensibus illabat. ¶ 30.c.et si. Nihil charitate dulcius: nihil pace gratius
¶ Cassiodorus eplārum li.12.et si. epistola.3. Pietas siquidem pricipum totum custodit imperium: et dum illis vicissitudo digna red ditur in columia rei publice mēbra seruant.
¶ Gualterius de castellione li.4.
Que rara tyrānis
Semper inest fregit pietas generosa rigorē

¶ De predilectōe suipsius. Rica.3.

Salomon in prouerb.c.5. Nō des alienis honorem tuum.
¶ Isaias pphẽta.c.135. Cum videris nudum operi eum: et carnem tuam ne despexeris.
¶ Jesus filius sirach in eccl.ca.33. Filio et mulieri: fratri et amico non des potestatē super te in vita tua.
Non dederis aliis possessiones tuas: ne forte peniteat te: et deprecceris pro illis.
Dum adhuc superes et aspiras: nō mutabit te omnis caro: melius est enim vt filii tui te rogent quā te respicere in manus filiorum tuorum
¶ Seneca de beneficiis li.2. Dabo egenti: sed vt ipse non egeam.
Succurram perituro: sed vt ipse nō peream
¶ Lex diges.ti.de iustitia et iure.l.iij. Hoc iure euenit: vt quod quisque ob tutelam sui corpo/ris fecerit iure fecisse existimetur.
¶ Marcialis cocus: li.vndique suscepto.c.3.
Ne noceas tibi sic aliis prodesse memento.
¶ Cato.c.2. Dilige sic alios: vt sis tibi carus amicus.
¶ Cassiodorus epistolarū li.j.e.14. Tūc dexteris cogitandū est: dum se rō pprie necessitatis expleuerit.
¶ Uersificator fabularum esopi: fa.64.et si.
Cuius semper eges: rem nulli tradere debes.
¶ Jacobus beneuētanus.c.32. Cur on9 alterius: humeris imponere velles.
Nature tuis: vitaque nocitura vides.
¶ Capitulo.55.
Dū retinē potes dnatum nō dabis vlli.
Te viuēte: tuū nulli prebebis honorem.
Sed tibi conserua carus: vt esse queas.
¶ Ricardus iudex venusinus lib.de pertra/ctatione nup.c.28.
Plus alios quā se quis nisi stultus amat.

¶ De parẽtibus ꝛ liberis. Rrica. 4.

IN exodo c. 20. Honora patrẽ tuũ ꝛ matrẽ tuã: vt sis longeuus super terrã: quã dñs deus tuus dabit tibi. ¶ 21. c. Qui pcusserit patrẽ suũ aut matrem: morte moriat᷑. Qui maledixerit patri suo aut matri: morte moriatur.

¶ In leuitico. c. 19. Unusquisqꝫ patrẽ ꝛ matrem suam timeat. ¶ 20. c. Qui maledixerit patri suo ꝛ matri: morte moriatur. Qui patri matriqꝫ maledixerit: sanguis eius sit super eum.

¶ Moyses in deuteronomio. 27. c. Maledictus qui non honorat patrẽ suũ ꝛ matrẽ.

¶ Salomon in prouerb. c. 6. Conserua precepta patris tui: ꝛ ne dimittas legez matris tue: liga ea in corde tuo iugiter. ¶ 13. c. Qui parcit virge odit filium. Qui aũt diligit illũ: instãter erudit. ¶ 15. c. Filius sapiẽs letificat patrẽ: ꝛ stultus homo despicit matrem suaz. ¶ 17. c. Ira patris filius stultus: ꝛ dolor matris que genuit eum. ¶ 20. c. Qui maledicit patri suo ꝛ matri: extinguet᷑ lumen eius in medijs tenebris. ¶ 19. c. Uirga atqꝫ correctio tribuit sapientiã: puer autẽ qui dimittitur voluntati sue: confundet matrez suam. Erudi filiũ tuũ: ꝛ refrigerabit te: ꝛ dabit delitias aĩe tue. ¶ 30. c. Oculũ qui subsannat patrẽ: ꝛ despicit partũ matris sue: effodiant eum corui de torrentibus: ꝛ comedãt illum filij aquile.

¶ Tobie histo. c. 4. Honorem habebis matri tue oĩbus diebus vite eius.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Parẽtes cole.

¶ Cronica de nugis phoꝝ. c. 3. s. de solone. Solon qui fuit vnus de septem sapientibꝰ ait: Parentes reuerere. ¶ 31. c. ꝛ fi. s. de pione. Pio sic fatus est: Grauis patri sarcina ẽ virgo ꝑpter penuriã excedẽs tẽpus iuuenilis etatis. Talis sias parentibus qles qdem orares erga te fieri natos tuos.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li. 8. c. 7. Parentes diligũt filios vt sui ipsoꝝ aliquid existentes. Parentes filios diligũt vt seipsos. ¶ Li. 9. c. 7. Oĩs propriũ opus diligit: magis q̃ʒ diligatur ab opere aĩato facto. ¶ Idẽ magnoꝝ moraliũ li. 2. c. 78. Omnes ad quod ipsi fecerint ad hoc quoddãmodo ꝛ beniuoli sũt. Pater igitur beniuolus ẽ quoddãmodo ad filiũ ipsius existentẽ factorem memor ꝛ spe ductus: ꝑpter quod magis pater filiũ amat q̃ʒ filius patrem.

¶ Iesus filius sirach in eccl. c. 3. Qui honorat patrẽ suũ vita viuet lõgiore. Qui timet dñm: honorat parentes: ꝛ quasi dñs seruiet his qui se genuerũt in opere ꝛ sermone et omni patiẽtia: honora patrẽ tuũ: vt superueniat tibi benedictio a deo: ꝛ bñdictio illius in nouissimo maneat. Benedictio pr̃is: firmat domos filioꝝ. Maledictio autẽ matris eradicat fundamẽta. Gloria hominis ex honore patris sui: ꝛ dedecus filij pater sine honore. Fili suscipe senectam patris tui ꝛ non contristes eum in vita illius: ꝛ si defecerit sensu: veniaʒ da: ꝛ ne spernas eum in tua virtute. Q̃ʒ male fame est qui relinquerit patrẽ: ꝛ est maledictus a deo: qui exasperat matrẽ. ¶ 7. c. Filij sunt tibi: erudi illos: ꝛ curua illos a pueritia illorum. Filie sunt tibi: serua corpus illarum: ꝛ non ostendas hilarem faciem tuã ad illas. Trade filiam ꝛ grande opus feceris: ꝛ hoĩ sensato da illaʒ. Honora patrem tuũ: ꝛ gemitus matris tue ne obliuiscaris. ¶ 16. c. Ne iocũderis in filijs impijs. Si multiplicent᷑ filij nõ oblecteris super ipsos si non est timor dei cuʒ illis. ¶ 26. c. In filia se non auertente se firma custodiam: ne inuenta occasione vtat᷑ se. ¶ 30. c. Qui diligit filiũ suũ: assiduet illi flagella. Qui docet filium suũ: laudabit᷑ ĩ illo. Mortuus est pater qui docuit filiũ: ꝛ quasi nõ ẽ mortuus: similẽ eniʒ relinquet sibi post mortem. Equus indomitus euadit durus: et filius remissus euadit pceps. Non des filio potestatem in iuuẽtute.

¶ Terentius in heautontumerumenon. c. 4. Quẽ feret si parentẽ nõ feret suuʒ. ¶ 21. c. Matres oẽs filios in pctõ adiutrices auxi

lio in paterna iniuria solēt esse. ¶ Idem in adelphis.c.3. Qui mētiri aut fallere insue/rit patrē aut audebit: tātomagi audebit ce/teros. Pudore et liberalitate liberos retine/re facius esse credo q̄ʒ metu. Hoc patrium potius consuefacere sua sponte recte face/re q̄ʒ alieno metu.

¶ Paulus apl's ep'la ad roma.c.8. Si filij et heredes. ¶ Ideʒ dicit ad galathas.c.4. Idē in ep'la ad ephesios.ca.5.et pe. Filij obedite parentibus vestris in dn̄o. Uos patres no lite ad iracundiā ꝓuocare filios vestros: sʒ educate illos in correctōe et disciplina dn̄i. ¶ Idem ep'la ad collossen̄.c.3.et pe. Filij o/bedite parentibus vestris per oīa hoc enī pla citū est dn̄o. Patres nolite ad iracundiā ꝓ/uocare filios vr̄os: vt nō pusillo aīo fiant.

¶ Seneca tragediarū in hercule furēte.c.1 et fi. Perfer imperium patris.

¶ Lex diges.titu. de curatore furiosi et c.l. fu riose. Pietas parentibus et si inequalis ē eo rū potestas equa debebit. ¶ Li. de obseq̄is a liberis et liber. et c. l.antepe. Liberto et filio semp honesta et scā psona patris ac patro/ni videri debet. ¶ Lex codi.ti de curatore fu.l.fi. Quis talis effectus extraneus inueni atur vt vincat paternum.

¶ Marcialis cocus li.vndiq̄ʒ suscep.ca.3. Dilige si bonus est iusta pietate parentem. Si malus est: toleres.filius esto bonus.

¶ Cato.c.j. Parentes ama. Parentes patiē ter vince. ¶ Capitulo.2.

Cū tibi sint nati nec opes: tūc artibus illos
Instrue: quo possint inopē defendere vitā
¶ Capitulo.5.et fi.
Fer patris imperiū: cū verbis exit in iram.

¶ Boetius de ꝯsolatōe li.3.c.13. Euripi/dis sn̄iam ꝓbo: qui carentem liberis infor/tunio dixit esse felicem.

¶ Cassiodorus ep'larū in ꝓhemio: Contigit dissimilē filiū plerūq̄ʒ generari. ¶ Li.j.e.17 Quibus fuerit exosa societas parentū: ciuiū nō meref hr̄e ꝯsortiū: ne puri corporis iocū da serenitas nebulosis maculis polluatur.

¶ Uersificator fabularum esopi.fab.30. In sita notoꝝ cordi doctrina parentum. Cū pariat fructum: spreta nocere solet.

¶ Auctor li.qui dicit pāphilus.c.19. Sepe solet similis filius esse pater.

¶ Jacobus beneuentanus.c.40. Nate tuis natis: non demonstrabis amorem.
Que gestat intus dissimulato foris.
Est pater in culpa: si filius est vitiosus.
Si vitio careat: laus erit inde patri.

¶ De cognatis. Rūica.5.

Psalmista 153.ps. Ec ce q̄ʒ bonū et q̄ʒ iocundū habitare frēs in vnum

¶ Slomon in ꝓuerb. ca.14. Qui despicit ꝓpinquū suū peccat.

¶ Aristoteles rethori.li.2.c.6. Species ami cicie ē solidatas et domesticitas et cognatio.

¶ Ualeri⁹ maxi.li.2.ti.de īstitut antiq̄s: Cō uiuiū solēne maiores instituerūt: idq̄ʒ cari/stiā appellauerūt: cui p̄ter cognatos et affi/nes nēo īterponebaf: vt siq̄ iter necessarias psonas q̄rela eēt orta: apd sacra mēse et int hilaritatē aīoꝝ a fautorib⁹ ꝯcordie tolleref.

¶ Cato.c.j. Cognatos cole.

¶ Cassiodorus ep'laꝝ li.12.et fi.e.5. Gratifi cāte natura illis amplius debemus qui no bis aliqua proximitate iunguntur.

¶ De vicinis ꝓpinq̄tate et lōginq̄tate. Rū.6.

Salomon in puer.c.27. Melius est vi cinus iuxta: q̄ʒ frater procul.

¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.27 Dilige proximū: et coniūge fidē cum illo.

¶ Juuenalis li.5.et fi.sat.3.et pe. Inter fini/tiones vetus atq̄ʒ antiq̄ si multas. Immor/tale odiū: et nunq̄ʒ sanabile vulnus.

¶ Oratius ep'larū li.j.e.19. Nā tua res pa ries agif cū proximus ardet.

¶ Cassiodorus ep'larum lib.j.e.14. Peruie sūt semp iniurijs facultates absen̄tiū. ¶ Li. 10.e.34.et pe. Uisoꝝ semp maior affectus est dum gratissime retinetur qui assiduo et suaui sermone coniungitur.

¶ Auctor lib.qui dr̄ pāphilus.c.2. Nam so let amato plus ledere proximus ignis.

¶ Bertrãdus iconomica.c.8. Superbia cõtra vicinũ: balneũ est expectans tonitruum cuz sagitta. ☞ 173. Partẽ hereditatis nõ vẽdas te potentiori: sed potius minori precio te minori. Totũ autẽ vende plus offerenti. ☞ 19.c. Nihil emas in cõsortio potentioris. Paruum consortem patienter sustineas ne tibi societ fortiorem.

¶ Jacobus beneuentanus.c.12. Dilige vicinos: vt sis dilectus ab ipsis.
Uicino melius nil credo fore bono.

¶ Bellinus in speculo vite parte.j.ex.2.
Jnter vicinos interdũ maxima crescũt
Jurgia: longinqui rarius illud habent.

¶ Prouer.vul. Lonzi da ochi: elõzi da core
Gaude la villa: chi sta suora ella.

¶ De 9uersatione 9spectu societate ℞ solitudine. Rũca.7.

IN genesi. ca.2. Non est bonum esse hominem solum.

¶ Jn libro numeri.c.20. Quicq̃d tetigerit ĩmundus ĩmundũ fiet.

¶ Psalmista. 17.ps. Cum sancto sanctus eris: ℞ cũ viro inocẽte innocens eris: ℞ cũ peruerso peruerteris.

¶ Salomon in puerb.c.13 Qui cum sapientibus gradit᷑ sapiens erit: amicus stultoruz similis efficiet᷑. ☞ 18.c. Uir amicabilis ad societatẽ magis amicus erit q̃z frater. ☞ 20 c. Ei qui reuelat ministeria ℞ ambulat fraudulenter: ℞ dilatat labia sua ne cõmiscearis ☞ 22.c. Noli esse amicus hoĩ iracundo: neq3 ambules cũ viro furioso: ne forte discas semitas eius: ℞ sumas scandalũ aĩe tue. ☞ 24.c. Ne emuleris viros malos: nec desideres esse cum eis. ☞ Jdem ĩ eccľ.c.4. Melius est simul duo esse q̃z vnũ: habet enim emolumẽtũ societatis sue: si vnus ceciderit ab altero fulciet᷑. Ue soli: quia si ceciderit nõ habebit subleuantẽ se: ℞ si quispiã preualuerit contra vnũ duo resistent: funiculũ triplex difficile rumpitur.

¶ Plato in timeo circa finẽ: A bonis doceberis. Si vo malis cõmiscearis: perdes ℞ inherentem intellectum.

¶ Jsocrates in exhortationibus.c.j. Prauorũ quidẽ 9suetudines paucũ tẽpus dissoluit: studiosoꝝ vo federa: nõ quidẽ totũ seculũ abolenit. ☞ 2.c. Placide te geras ad oẽs optimis aũt vtere: Sic illis quidẽ odiosus nõ eris: his aũt amicaberis. Esto adherentibus tractabilis nõ sublimis: nã despiciẽtiuz tumorẽ vix equidẽ tolerabũt fui: modũ vo tractabiliũ cũcti ferunt alacriter. Fies autez tractabilis: nõ eris rixosus: nec ĩplacabilis: nec apud oẽs litigiosus: nec adherẽtiũ iras aspere obuiãs si iniuste irascant᷑: sed illis q̃dẽ succedẽtibus obtẽperans: sedata vo ira obiurgãs: nec erga ridicula studens: naz oẽ intẽpestũ vbiq3 triste: nec gratias ĩgrate cõferens: qd nẽpe patiunt᷑ plures egentes: ministrantes vo diletis cum tedio: ne amator eoꝝ existens molestũ enim nec ꝑnus ꝑcipere: prouocatiuũ enĩ; Conuersantẽ in democratia oportet demulcere populum.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.8.c.2. Simile simile appetit. ☞ Lib.9.c.9. Solitario quidẽ difficilis est vita. ☞ Li.10.℞ fi.c.2. Omne cuz altero bonum eligibilius est q̃z solitarium. ☞ Jdem retho.li.2.c.6. Species amicitie ẽ sodalitas ℞ domesticitas ℞ cognatio. ☞ 11 c. Separari ab amicis ℞ consuetis miserabile confusio debilitas orbatio. ☞ Jdem topicoꝝ li.8. Prauus socius est qui impedit cõmune opus.

¶ Thophrastus in aureolo: tractatu d̃ nup. Sapiens nunq̃z solus eẽ põt: habet secũ oẽs qui sunt: quiq3 fuerũt vnq̃z boni: ℞ aĩum liberũ quocũq3 vult tranffert.

¶ Jesus filius sirach in eccľ.c.13. Qui tetigerit picem: inquinabitur ab ea: ℞ qui communicauerit superbo induet superbiam.
Omnis caro ad similem sibi coniungetur.
Omnis homo similis sibi sociabitur.
☞ 21.c. Narratio fatui quasi sarcina in via.
☞ 22.c. Cum insensato ne abieris: serua te ab illo: vt non molestiam habeas. ☞ 37.c.
Cum viro sancto assiduus esto.

¶ Terētius in adelphis.c.ii.Ut homo est ita morem geras.

¶ Tullius de officijs li.j.c.27.Omniū societatū nulla pstantior est:nulla firmior q̄z cū viri boni moribus similes sunt familiaritate coniūcti. ¶ Idem rethorice artis veteris li.j.c.12.Oībus in rebus silitudo est societatis mater ¶ Idem in oratione p rege deiotaro: Familiaritatē ↄsuetudo attulit.

¶ Ouidius de remedio amoris.li.2.⁊ fi.Dū spectāt oculi lesos: leduntᶜ ⁊ ipsi. Multaq̄z corporibus: transitione nocent. In loca nōnunq̄z siccis arentia glebis. De ppe currenti flumine manat aqua. Proxim⁹ a tectis:ignis defendit egre. Non facile esuriens posita retinebit mensa. Et multū saliens:incitat vnda sitim. Non facile ē thaurꝫ visa retinere iuuēca. Fortis equus vise sp adhinnit eque.

¶ Quintilianus declamationū.15.declam. A primis statinis etatibus in eādē coire vitam habet aliquē firmitatis effectum.

¶ Seneca tragediarū in agamenone.ca.4. Nec regna sociū ferre nec te desciūt. ¶ Idez epistolarū ad lucillū li.j.e.3. Nullius boni sine scoio iocunda possessio est. ¶ 7.epl'a et fi. Inimica est multorꝫ ↄuersatio. Tenere animus ⁊ parū tenax recti subducendus est populo:facile est enim trāsitus ad plures. Recede in teipso quantū potes.Cuꝫ his cōuersare qui te meliorē facturi sunt:illos admitte quos tu potes facere meliores. ¶ Li. 2.e.3. Magna pars peccatorꝫ tollit si peccatori testis assistat. ¶ Li 4.e.4.Sic fac oīa tanq̄z expectet aliquis.Sic viue tanq̄z sub alicuius boni viri ac sempꝫ psentis oculis. Oīa nobis mala solitudo psuadet. ¶ Lib. 5.e.6.Cōspectus ⁊ psītia cōuersatio habet aliquid viue voluptatis: vtiq̄z si nō tm̄ quē velis:sed qualē velis videā. ¶ Li.19.e.3. Nulla res magis animis honesta īduit dubiosq̄z ⁊ impravuꝫ inclinabiles reuocat ad rectū q̄z bonorꝫ ↄuersatio:paulatim eni descendit in pectora ⁊ vim preceptorꝫ obtinet frequēter aspici frequenter audiri. Id tibi in ↄuersatione viuorꝫ sapientū eueniet:non deprehendes quemadmodū:aut quando tibi psint pfuisse deprehendens.

¶ Seneca de ira libro.3. Sumunt a ↄuersantibus mores. ¶ Idem de trāquillitate animi:Serpūt vitia ⁊ in pximū queq̄z trāsiliūt ⁊ contactu nocent.

¶ Lex diges.ti.de offi.psi.l.obseruandū. Ex conuersatione equali contentio dignitatis nascit. ¶ Lex auc.de monachis.§.cogitandū.Fiet seniorꝫ conuersatio iuuentutis educatio perfecta.

¶ Marcialis cocus li.vndiq̄z suscepto.c.4.
Sepe viatores amor ⁊ ↄcordia iunxit
¶ c.6.Emuleve soli:q̄z dū cadit ille leuantē
Non habet:in seipso spem sibi cuꝫ posuit.
Federa dū spernit:dū spernit hr̄e sodalē.
Perficit vt sese nemo iuuare velit.
Forte quidē velles sociū reperire fidelē.
Sed praui mores scelus ⁊ ira negant.

¶ Auctor li.de formula honeste vite.c.4. Paucis esto familiaris:oībus equus.

¶ Ambrosius de officijs lib.2.c.20.Plurimū pdest vnicuiq̄z bonis iungi.

¶ Macrobius saturnaliorꝫ li.2.c.18.exau. publij.¶ Idem dicit seneca in puerb. Comes facūdus in via p vehiculo est.

¶ Cato.c.j.Cum bonis ambula.

¶ Boetius de consolatōe li.3.c.9.Que pestis est efficacior ad nocendum q̄z familiaris inimicus.

¶ Cassiodorus epl'arꝫ li.j.e.38. Illi prudentiores sempꝫ sunt habiti:qui multorꝫ boīum conuersationib⁹ pbant eruditi. ¶ Li.12.⁊ fi.e.3. Nemo amplius acqrit q̄z qui se bona conuersatione tractauerit.

¶ Isidorus soliloquiorꝫ.li.2.c.30.Uita malos:caue iniquos. Si fueris socius conuersationis eris ⁊ virtutis. Silis sili coniungi solet. Periculū est vitā cū malis ducere. Periculosum est cum his qui praue voluntatis sunt sociari. Qui tetigerit īmundum coinquinabitur.

¶ Auctor li.qui dicitur facetus.c.4.Doctior efficit senioribus associatus. ¶ Caplo.7.

Nemo placet stulto: nisi dicat qḋ libet illi. Et malus efficit̃: qui sociat̃ ei.

¶ Auctoꝛ rudiū doctrine li. 2. Stulta sequi fatuus: consueuit recta pariter. Conueniēter eos: non tenet vna domus.

¶ Bernardus li. de improbatōe vitioꝝ. c. 5. Tristis abhorret̃: nec socialis erit.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 7. Qui iacet in ceno: nō sine sorde manet. ⁋ ca. 37. Stat male solus hō: solus male vadit ⁊ ipse. Qui viuit solus: mors sibi vita manet.

¶ Auctoꝛ libri qui incipit: astrolabi: Infames fugiat: tua conuersatio semper. Et socio gaude: te meliore frui.

¶ Prouer. vulgar Sola ꝑ via andar e folia

¶ De amicitia vera ⁊ amicis veris. Rica 4.

In leuitico. ca. 19. Diliges amicū tuum sicut teipsum.

¶ Salomon in ꝓuerb. c. 12. Qui negligit dānū ꝓpter amicū iustus est.

¶ Isocrates in exhortationibus. ca. j. Decet natos sicut substantie: sic etiā paterne dilectionis esse heredes. ⁋ 2. c. Absentiū amicorum memoꝛ esto corā p̄sentibꝰ: vt censearis nec eos absentes negligere. Quoscunq̧ velis amicos tibi ibuere: de his aliquid boni profer. Initium enim amicitie laus: Inimicitie vō crimen.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li. 8. c. j. Amicitia maxime necessariū est in vita. Sine amicis nullus eligeret viuere habēs reliq̄ bona oīa. Et emēdicātibus ⁊ p̄ncipatus ⁊ potētatus: possidētibꝰ videt̃ amicis maxime esse opꝰ. ⁋ 3. c. Perfecta est bonoꝝ amicitia: ⁊ f̃m virtutē similiū. Uolūtas q̄dē velox amicitie fit: amicitia aūt nō. ⁋ 4. c. Nō videt̃ neq̧ senex neq̧ seueri amatim eē: breue eni in ipsis qḋ delectat ōis. In seueris ⁊ senilibꝰ minꝰ fit amicitia: q̄ntomagl discoli sūt ⁊ minꝰ colloquijs gaudēt. Vniꝰ eni maxīe vident̃ eē amicabilia ⁊ factiua amicitie ꝓpt̃ qḋ iuuenes q̄dē fiūt amici cito: senes āt nō. Senes ⁊ seueri beniuoli q̄dē sūt: volūt q̄dē bona ⁊ obuiāt ad necessitates: amici aūt nō oī sūt ꝓpt̃ nō cōmorari neq̧ gaudere adinuicē. Cōmorari ⁊ gaudere adinuicē: maxīe vident̃ esse amicabilia. Multis eē amicū f̃m ꝑfectā amicitiā nō ɔtigit. ⁋ 5. c. Eq̄litas ē ⁊ silitudo amicitia. ⁋ 7. c. In cōicatōe oīs amicitia ē. ⁋ Lib. 9. c. 4. Amicꝰ ē alius ipse. ⁋ 10. c. Alt̃ ipse amicꝰ ē. ⁋ 11. c. Difficile fit ⁊ ɔgaudē: ⁊ ɔdolē familiarit̃ mltis. Nō ɔtingē videbit̃ multis eē amicū valde ꝓpt̃ qḋ neq̧ amare plēs. ⁋ 12. c. Est ⁊ p̄ntia sua ipsa ⁊ amicoꝝ delectabil̃: ⁊ ī bōis fortunis ⁊ īfortuniis alleuiant̃ eni tristati ɔdolētibꝰ amicis. Cōsolatiuū est amicꝰ ⁊ visione ⁊ f̃mone. ⁋ 13. c. ⁊ fi. Amicis eligibilissimū est ɔuiuere cōicatio eni amicitia. ⁋ Idem de magnoꝝ moraliū li. j. c. 51. Amicitia est medietas adulationis ⁊ inimicitie. Amicitia ē circa opatōes ⁊ f̃mones. Adulatoꝛ ē qui plus decedētibꝰ ⁊ existētibꝰ adijciēs est. Diminuēs aūt inimicus: ⁊ ab eis q̄ sūt circūauferēs: neuter g̃ rōne laudabilis est: amicus aūt ī medio borū: neq̧ eni plus eis q̄ sūt adijciet: neq̧ laudabit q̄ nō decēt. ⁋ Libꝛo. 2. c. 62. Firmissima q̄dē ⁊ legalissima: ⁊ optīa ē studiosis amicitia: f̃m virtutē ⁊ f̃m bonū extīs. ⁋ 86. c. Est vtiq̧ amicꝰ: alt̃ ego. ⁋ Idē retho. li. j. c. 7. Amicꝰ ē qui eoꝝ q̄ putat bona esse illi: opatiuꝰ est ꝓpt̃ illud. ⁋ li. 2. c. 4. Amici ɔdolēt ⁋ 6. c. Amare est velle alicui q̄ putat bona eē illi: opatiuꝰ ē ꝓpt̃ illū. ⁋ li. 2. c. 4. Amici ɔdolēt. ⁋ 6. c. Amare ē velle alicui q̄ putat bōa illiꝰ grā s; nō sui ⁊ f̃m posse actiuū ē boꝝ. Amicꝰ ē q̄ amat ⁊ eō amat̃: putant̃ āt amici eē q̄ sic hr̃e putāt̃ adiuicē. Nec̃e ē amicū eē ɔgaudētē bonis: ⁊ ɔdolētē tristibꝰ. Qui ea q̄ sibi alij vult: huic videt̃ amicꝰ esse. Factura amicitie ē grā: ⁊ nō req̄situ facē: et cū fecerit n̄ māifestare: sic eni ipiꝰ grā videt̃ nō ꝓpt̃ alteꝝ. ⁋ 16. c. Iuuenes st̃ amatores amicitie ⁊ amici: ⁊ amatores sodaliū magis q̧ aliaꝝ etatū: q; gaudēt ī ɔueniēdo. ⁋ Idē pollit̃. li. 2. c. j. Amicitiā q̄dē putamꝰ maxīu; eē bonoꝝ ciuitatibꝰ sic eni vtiq̧ mīme seditiōes faciēt. ⁋ Idē topicoꝝ li. 3. Magl eligē

da est supabundãtia amicitie q̃3 pecuniaꝝ.
¶ Cronica de nugis phoꝝ.c.28.s.de aristotele: Aristoteles iterrogat⁹ qd ẽ amic⁹: inqt: vna aĩa ĩ quoľes duo corpa. Idẽ amicitiã ð termĩabat eẽ eq̃litatẽ beniuolẽtie ↄuertibilẽ
¶ Jesus filius sirach in eccľ.c.6. Noli fieri p̃ amico inimicus p̃rio. Amic⁹ fideľ p̃tectõ fortis: qui ãt ĩuenit illũ: ĩuenit thesaurum. Amico fideli nulla est cõparatio: ꝛ nõ est digna põderatio auri ꝛ argẽti ↄ̃ bonitatẽ fidei eius. ꝑ 25.c. Beatus qui inuenit amicũ veꝝ
¶ Terentius in andria.c.3. Hoc tpe obseq̃um amicos: veritas odiũ parit. ꝑ Idem in adelphis.c.22. Uetus verbũ ħ quidẽ est. Cõmunia eẽ amicoꝝ inter se oĩa. ꝑ Idem ĩ phormione.c.13. Solus ẽ hõ amico amic⁹
¶ Salustius in catilinario. ꝑ Ideȝ velle atq̃3 idem nolle ea demũ firma amicitia est. ꝑ Idem in iugurtino: Nõ exercit⁹ neq̃3 thesauri p̃sidia regni sũt: verũ amici: quos neq̃3 armis cogere nec auro parare queas offõ ꝛ fide paranť. Eadẽ cupere eadeȝ odisse ac eadẽ metuere inter bonos amicitia: inť malos fautio est. Meli⁹ visũ est amicos q̃3 seruos q̃rere: tutiusq̃3 volẽtib⁹ q̃3 coact] ĩpare.
¶ Tullius retho. artis vete. li.2.c.10. Amicitia est volũtas erga aliq̃ rerũ bonaruȝ illi⁹ ipsius cã quẽ diligit ꝑ Idem de amicitia: Ego vos hortari tm̃ possum vt amicitiã oĩbus humanis anteponatis. Nihil est enim tã nature aptũ: tã conueniẽs ad res vel secũdas vel aduersas. Hoc sentio nisi in bonis amicitiã esse nõ posse. Amicitia nihil aliud est: nisi oĩum diuinaꝝ humanarũq̃3 rerũ cũ beniuolẽtia ꝛ charitate sũma ↄsentio. Uirtus amicitiã ꝛ gignit ꝛ ↄtinet: nec sine virtute amicitia esse vllo pacto põt. Quid dulci⁹ q̃3 hr̃e amicũ cũ quo oĩa possis loq̃ vt tecũ Secũdas res facit splẽdidiores esse amicitia: ꝛ aduersas patiens cõicansq̃3 leuiores. Quãta vis amicitie ↄcordieq̃3 sit: ex discessionibus atq̃3 discordijs p̃cipi põt. Nulla est excusatio peccati si amici causa peccaueris. Hec lex in amicitia sanciať vt neq̃3 rogem⁹ res turpes: neq̃3 faciamus rogati. Uere amicitie difficile reperiunť in his qui honorib⁹ reipublice versanť. ꝑ Idem de offi. li.3.c.9 Neq̃3 ↄtra rempublicã: neq̃3 ↄ̃ iusiurandũ ac fidẽ amici sui cã vir bonus faciet. ꝑ Idẽ de fide bonoꝝ ꝛ maloꝝ li.j. Epicurus quidã ita dicit: Oĩum rerũ quas ad beate viuendũ sapiã cõparuit: nihil est maius amicitia: nihil vberius: nihil iocũdius. Cũ solitudo et vita sine amicis insidiarũ plena sint: rõ ipsa mouet amicitias cõparare. ꝑ Idẽ ð nã deorũ li.j. Hoĩuȝ charitas ꝛ amicitia gratuita ẽ
¶ Quintilianus declam̃. 8. declam̃. Nõ reperio quid in reb⁹ humanis excogitauerit natura p̃stãtius amicitia: quid cõcordia contra fortunã maius auxilium.
¶ Seneca epistolarũ ad lucillũ li.2.e.j. Negociatio ẽ nõ amicitia que ad cõmodũ accedit. Quomõ huiusmodi hoĩes natura cõciliat: sic inest huic quoq̃3 rei stimulus q̃ nos amicitiarũ appetẽtes faciat. Qui amicus est amat: qui amat nõ vtiq̃3 amicus est: itaq̃3 amicitia semp p̃dest: amor aliq̃n etiam nocet. ꝑ Li.7.e.5. Amicus aĩo possidendus ẽ. ꝑ Idẽ de trãquillitate aĩ. Nihil eque oblectat aĩum q̃3 amicitia fidelis ꝛ dulcis.
¶ Marcialis cocus epigramaton li.5. Colit ingratas pauper amicitias. ꝑ Idẽ li. vndiq̃3 suscepto. ca.2. Oĩs amicus amat: sed nõ qui amat oĩs amicus.
¶ Ualerius max. li.4. ti. ð amore ꝛ dilectõe c.7. ꝛ pe. Amicitie viculũ potẽs ẽ ꝛ p̃ualidũ neq̃3 vlla ex pte sanguĩs iurib⁹ ĩferius: hoc etiã certi⁹ ꝛ explorati⁹ q̃ illud nascẽdi sors fortuitũ op⁹: ħ vniuscuiusq̃3 solido iudicio incoacta volũtas ↄ̃hit. Deserta est futura vita hoĩs nullius amicitie cincta p̃sidio.
¶ Ambrosius de officijs li.3. ꝛ fi.c.16. ꝛ fi. Si necesse ẽ: tolerem⁹ p̃pť amicũ etiã aspa: plerũq̃3 inimicitie subeũde sũt p̃pť amici innocentiã. Inť dispares mores nõ põt esse amicitia. Uirtus est amicitia: nõ cõquestus: q̃ nõ pecunia ſ3 grã parať. Meliores amicitie sũt inopũ plerũq̃ q̃3 diuitum.
¶ Beoti⁹ ð ↄsoľ. li.3.c.3. Amicoꝝ q̃dẽ scissimũ gen⁹ nõ in fortuna ſ3 virtute numerať

¶ Cassiodorus de amicicia.c.3. Amicitia ex quodā vsu diligendi cū electione rei que di ligenda est: ⁊ deliberatione pcedit. Uera amicitia in se solida est: ⁊ in oib⁹ amicis ne cessitatibus ad oēm cooperationē ⁊ tolerā tiā secū quadrās. In humanis rebus nihil amicitia dulcius inuenit: nihil sanctius ap petit: nihil fructuosius custodit: habet eniꝫ fructū vite que nūc est ⁊ future. Amicitia p pria suauitate virtutes alias cōdit: aduersa tēperat: pspera cōponit: tristiaqꝫ iocundat. Solus est qui sine amico est. ¶ 6.c. In ami citia vera nihil est inhonestū: nihil simula torium: nihil lucri tēporalis: aut inanis glorie venatiuū. Fons ⁊ origo amicitie amor ē: et quasi genus ad speciē. Nam cuꝫ amor sepe sine amicitia sit amicitia sine amore nunqꝫ consistit. ¶ 9.c. Homo est amicitia i questu non in assentatione: sed in veritate ⁊ fide. Est aūt amicitie suauissimus fomes synceri tas affectationū: mutua obsequela: rerū ho nestarū crebra collatio: parilitas volūtatū: ugis ⁊ inuiolabilis fides. ¶ 15.c. Linguo sos ad amicitie secreta non arbitror eligen dos. Fides in amicitia maximū locū tenet. ¶ 17.c. Solidiores inueniunt plerūqꝫ pau perū amicitie qꝫ magnatū. Tanto purior ē erga pauperē charitatis affectio: qꝫto nulla circa eum subest: adulatōis aut simulatiōis occasio. ¶ 22.c. Quicquid amico impende ris nunqꝫ īproperes. ¶ 24.c. Ois assenta tio sit pcul a conditione amicitie aliena. Simulatio siquidē ⁊ assentatio due virulē tissime pestes sunt: qui semp pcul ab amici tia relegent. ¶ 25.c. Inhonestū est bellum cū eo gerere quē tu familiaritatis secretariū habuisti. Soluta amicitia semp ei qui ami cum habueris honor est exhibend⁹. ¶ 27.c ⁊ fi. Dilectionis est ɔsulere ⁊ amico benefi cia exhibere. Ueteris amicitie vestigijs aliq̄ reuerētia semp impēdenda est: nisi eā enor mitas reatus eximeret.

¶ Gregorius in pastorali.c.47. Maloꝝ cuꝫ incaute amicitijs iūgimur: culpis ligamur.

¶ Uersificator fabulaꝝ esopi. 57.fab. Ne mo sibi satis est: eget omnis amicus amico.

¶ Auctor libri qui dicitur facetus.c.6. Uti lius hoi nihil est qꝫ fidus amicus.
Ut veluti secū cūcta loquatur ei.
Rebus in aduersis: dabit hic solatia fati.
Prosꝑitate quidē gaudet vtriqꝫ magis.
Prouidus eiusdē doctrie q̄rat amandum.

¶ Gualterius de castellione li.6. Quē fasti dit hō nō vere diligit ille.
Uerus amor miserū: qui nō fastidit amicū.

¶ Mattheus vindocinēsis ō historia tobie c.32. Est sine melle fauus: sine messe seges sine fructu
Arbor: amicitie cōiuge vita carens.

¶ Jacobus beneuētanus.c.34. Oibus ē re bus bonus anteferendus amicus.
Sed modo pfectus rarus amicus adest.
In verbis fidus: nō delectat amicus.
Gaudet eni factis cōmoda ferre sibi.
Infidū fugias: fidūqꝫ sequaris amicum.
Huic pposse stude: ferre benignus opem.

¶ Auctor libri qui incipit astrolabi: Omnia dona dei transcendit verus amicus.
Judex ⁊ medicus tibi concilient amore.
Si posses oēs: pcipue tamen hi.

¶ De amicis leuibus verbalib⁹ fi ctis ⁊ non veris. Rrica.9.

Salomon in puerbijs.c. 14. Etiā pro ximo suo paup odiosus erit: amici vō diuitū multi.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.8.c.6. In tyrānide nihil vel parū amicitie est. ¶ Lib.9.c.13.⁊ fi. Fit prauoꝛuꝫ amicitia mala: cōmunicant enim prauis instabiles entes: ⁊ mali autem fiunt assimulati adinuicē. ¶ Idem de ma gnoꝝ moraliū li.2 c.62. Secundū cōferēs amicitia nō firma est: sed cū ɔferente muta tur. ¶ Idem rethorice li j.c.20. Apparens amicus adulator est.

¶ Tullius de amicitia: Utilitates quidem etiam ab his percipiunt sepe qui simulatio ne amicitie colunt ⁊ obseruant tēporis cā. In vita tyrānoꝝ nulla fides: nulla charitas nulla stabilitas beniuolentie pōt esse fidu

ducia. Omnia semp̄ suspecta atq; sollicita: nullus locus amicitie. Quis enim eũ aut di-ligit quē metuit: aut eũ a quo se metui pute tur: colunt tamen simulatione amicicie dũ-taxat ad tempus.

¶ Ouidius d̄ põto li. 2. ep̄la. 3. Turpe qui-dem dictu: sed si modo vera fatemur.
Uulgus amicicias: vtilitate probat.
Illud amicicie quondã venerabile nomen
Prostat: et inquestu: pro meretrice sedet.

¶ Quintilianus declamationũ. j. declam̄. Cũ pp̄ter pecuniã ames idez amoris et spei finis est. ¶ 15. declam̄. Nescis an diligat: cui⁹ nõ habet experimẽta nisi sola felicitas.

¶ Seneca ep̄laꝝ ad lucillũ li. 3. e. 5. Errat q̄ amicũ in atrio q̄rit: in conuiuio p̄bat.

¶ Auctor lib. de for. honeste vite. ca. 4. Nul lius per assentationē amiciciam merearis. Nec hãc p̄merendi a te aditũ alijs pãdas.

¶ Cato. ca. 2. Qui simulat verbis: nec corde est fidus amicus: Tu quoq; fac simile: sic ars deluditur arte.

¶ Cassiodorus d̄ amicitia. c. j. Uix iuenit di lectio q̄ nõ sit questuaria et venalis. ¶ 16. c. Qui simulatorie amat: in prosperis amat amicus: aduersarius in aduersis.

¶ Auctor li. qui dicit facetus. c. 6. Sed tñ i mũdo: modo non est fidus amicus.
Fraude est etenim callidus oĩs homo.
Sed qui nõ potuit sociũ: sibi querere fiduz:
Diligat hic alios sicut amatus erit.

¶ Gualterius de castellione li. 9. et pe. ¶ Testatur eorum
Finis: amicicias regũ nõ esse perhẽnes

¶ Heinricus samariensis lib. j. parte. j. Deli cias veris sequit: sed tempora bruine.
Deserit ablato remige falsus amor.

¶ Bertrandus iconomica. c. 12.
De verbis magna est copia amicorum.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 34. Tempore felici: multi dicunt amici.
Tollere qui cupiũt: et dare nulla volunt.

¶ Prouerb. vulgar: Retie lamigo to colue/ (30 so.

¶ De experiẽtia amicoꝝ et cognitiõe. R. 10.

Salomon in prouerb. c. 17. Omni tē pore diligit qui amicus est: et frat in angustijs comprobatur.

¶ Isocrates in exhortationib⁹. c. 2. Nec cuz nocumento experiaris amicũ: nec in exptus amicoꝝ manere velis: ages enim hec si neq̄ q̄ indigens te similes indigere: de effabili-bus vt de ineffabilibus disserere: casus eniz nihil lederis: fortitus do mage p̄pẽdes eoꝝ modũ. Amicos in aduersitatibus discerni-mus. Acceptes amicos nõ solũ anxiantes i sinistris: sed nõ inuidentes in secũdis: plēs enim infelicibus compatiunt: p̄speritati-bus autem inuident.

¶ Jesus filius sirach in eccl̄. c. 12. Nõ agno scitur in bonis amicus: et non absconditur in malis inimicus.

¶ Seneca ep̄laꝝ ad lucilluz li. j. e. 3. Oĩa cuz amico delibera: sed de ipso prius

¶ Ualerius max. li. 4. ti. de amore et dilectio ne. Sincere fidei amici p̄cipue in aduersis rebus cognoscunt: in quibus quicquid p̄-stat totũ a c̄stanti beniuolentia proficiscit. felicitatis cultus qui maiore ex parte adula tioni q̄ charitati erogatur: certe suspectus est: [illegible]nde ac si plus semper petat q̄ im-pendat.

¶ Cassiodorus d̄ amicitia. c. 16 In diuitijs fides amicitie latet.

¶ Uersificator fabularũ esopi. 62. fa. Quis amet et quis non sola p̄cella docet.
Sors aspera monstrat amicos.

¶ Auctor libri qui dicitur facetus. c. 6. Fi-dus in aduersis cognoscit oĩs amicus.

¶ Andreas capellanus ad gualteriũ de amo re li. 3. Uerus amicus in amici aduersitati-bus fidelior inuenit: et efficitur in omni tur batione constantior.

¶ Henrigetus samariensis li. j. parte. j. Pre ualet h̄ solo mala sors: q̄ monstrat amicos

¶ Jacobus beneuẽtanus. c. 34.
Notus in aduersis oĩs amicus erit.

¶ Prouerb. vulg. Albesogno se cognosse lamisi.

¶ De acquirendis amicis. Rica. 11.

Isocrates in exhortationibus. c. 2. Neminē amicū cōcilies priusq̄ perttenes quo pacto se gesserit erga priscos amicos: credas enim etiā erga te huiusmodi futurū cuiusmodi erga illos fuit.

¶ Seneca ep̄laꝝ ad lucillū li. j. e. 3. Oīa cum amico delibera: sed de ipso prius. ¶ Idem d̄ remedijs fortuitoꝝ. e. 20. Ibi amicum q̄ras vbi inuenias: q̄re inter liberales artes: inter recta ꝛ honesta officia: q̄reī laborib⁹ ad mēsam: ista res nō querit: quere aliquē frugi.

¶ Lucanus li. 8. Cole felices: miseros fuge.
Aduersis nō deesse decet: sed leta secutos:
Nulla fides vnq̄ miseros eligit amicos.

¶ Marcialis cocus li. vndiq; suscepto. c. 3.
Sepe diuq; suo quē dignū censet amore.
Pertractat sapiēs: sic amat ex habitu.
Anteq̄ ames erisippe pba: s; amare pbatū
Cura: totoq; illū pectore suscipias.

¶ Cato. c. 5. ꝛ fi.
Cū tibi vel sociū: vel fidū queris amicū.
Nō tibi fortuna est hoīs: sed vita petenda.

¶ De ōseruādis ꝛ retinēdis amicis. R. 12.

Salomon in puerb. c. 7. Amicū tuū ꝛ patris tui ne dimiseris.

¶ Isocrates in exhortationib⁹. c. j. Decet natos sicut substantie sic etiā paterne dilectionis esse heredes.

¶ ¶ Aristoteles rethoricoꝝ li ii. c. 11. Separari ab amicis ꝛ ōsuetis miserabile: cōfusio: debilitas: orbatio.

¶ Jesus filius sirach in eccl. ca. 9. Ne derelinquas amicū antiquū: nouus enī non erit similis. ¶ 22. c. Qui cōiiciatur amico: dissoluit amicitiam.

¶ Seneca ep̄laꝝ ad lucillū: lib. 7. c. 5. Amicus animo possidendus est.

¶ Martialis cocus li. vndiq; suscepto. c. 2.
Prudenti pbe consilio retinēdus amicus.
Quem sero acquiris: sed cito pdis eum.
Frangis amicitiā: dū tarde ledis amicū.
Insidians socio: frangis amicitiā.

¶ Auctor li. qui dicitur facetus. c. 7.
Querit euētu socius: tamen arte tenetur.
Res leuis est querere: sed retinere labor.

¶ De confidentia amicoꝝ. Rica. 13.

Cronica de nugis phylosophoꝝ. c. 6. s. de biāte. Bias vnus de. vij. sapiētib⁹ dicebat: diligē oportē: vt odio habituros nā plerosq; malos.

¶ Tullius de amicitia: Scipio negabat vllā vocē inimicitiorē amicitie posse reperiri q̄ eius qui dixisset ita amare oportere vt aliq̄n esset osurus: nec v̄o se adduci posse: vt h̄ queādmodū putaret a biāte esse dictū crederet: qui sapiēs h̄itus esset vnus e septē: ipuri cuiusdā aut ambitiosi aut oīa ad suā potentiā reuocātis eē sniam: q̄m enī modo quisq̄ amicus esse poterit: eius cui se putabit inimicum esse posse.

¶ Ualeri⁹ max. li. 3. ti. de ōstātia. Alexandri macedonū regis amicus ꝛ comes philipp⁹ medicus: cū suis manib⁹ tēperatā potionē alexādro porrexisset: a pmenione misse lr̄e supuenerūt admonētes vt rex insidias philippi medici pinde ac pecunia corrupti a dario caueret: q̄s cū legisset sine vlla cūctactōe medicamentū angit: ac eas tñ legēdas philippo tradidit: p quo tā ōstāti erga amicū iudicio dignissimā a dijs imortalib⁹ mercedē recepit: qui incolumitatis ei⁹ psidiū falso interpellari iudicio voluerūt. ¶ Idem li. 4. ti. de moderatōe. Plato cū a quodā audierat xenocratē discipulū suū de se multa ipie locutū sine vlla cūctactōe crimiationē respuit: instabat certo vultu iudex cām q̄rēs: cur sibi fidos nō adhiberet: adiecit nō eē credibile: vt quē tāto tp̄e amaret ab eo inuicē nō diligeret: postremo eū ad iusiurandū inimicitias: serētis malignitas ōfugisset: ne de piurio eius disputaret affirmauit nūq̄ xenocratē illa dicturū fuisse nisi ea dici expedire sibi iudicasset. ¶ Idē ti. de amore ꝛ dilectōe Damō ꝛ pithias pitagorice prudētie sacris iniciati tā fidelē int̄ se amicitiā vinxerūt vt cū alterū ex his dionysius syracusan⁹ interfi

cere vellet:atq3 bis tp̄s ab eo quo priusq3
periret domū3 ꝑfectus res suas ordinaret
ĩpetrasset:alr̄ vadem se pro reditu eiꝰ tyrā-
no dare nō dubitauit. Igit̄ oēs ⁊ ĩ p̄mis di
onysius noue atq3 ancipitis rei exitū specu
labant̄:appropinq̄nte deinde finita die nec
illo redeūte vnusquisq3 stultitie tā temera-
riū spōsorē dānabat.at bis nihil se de ami-
ci ꝯstātia metuere p̄dicabat.Eodē aūt mo-
mento ⁊ hora a dionysio ꝯstituta qui eā ac-
ceperat superuenit:admiratꝰ amboꝝ aīum ty-
rānus suppliciū fidei remisit. Insup3 eos
rogauit vt se in societatē amicitie tertiū so
dalitij gradū vltima culturū beniuolentia3
reciperēt. Bias ita aiebat oportere hoīes ĩ
vsu amicitie versari vt meminissent ea3 ad
grauissimas inimicitias posse ꝯuerti. Qd̄ q̄
dē p̄ceptū p̄ma specie nimis fortasse callidū
videat̄. Inimicūq3 simplicitati qua p̄cipue
amicitia gaudet:sed si aī altior cogitatio di
missa fuerit:per quā vtile reperietur.

¶ Macrobius saturnalioꝝ li. 2. c. 18. ex au-
ctoritatibus publij. Ita amicum habeas vt
posse fieri hūc inimicū putes.

¶ Auctor libri qui dr̄ facetus. c. 6. S3 tamē
in mūdo:modo nō est fidus amicus.
Fraude est etenim callidus o s homo.

¶ De amicoꝝ constantia ⁊ incōstātia. Rc. 14
in p uer. c. 18.

Salomon Occasiones q̄-
rit qui vult recedere ab amico.
¶ 19. c. Diuitie addūt amicos pl'i-
mos a paupe aūt ⁊ hi quos habuerit sepāt̄

¶ Isocrates in exhor̄. c. i. Decet natos sicut
substātie:sic etiā paterne dilectōis esse here
des. ¶ 2. c. Lente quidē fiat amicus: factus
tēres perseuerare.

¶ Cronica de nugis pho. c. 8. s. de periādro
Periāder corinthius vnꝰ ē. vii. sapientibus
ait: Amicis ⁊ felicibꝰ ⁊ infelicibꝰ idem sis.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li. 8. c. 4. Propt̄ vtile
exn̄tes amici cū ꝯferente dissoluunt̄. Sola
bonoꝝ amicitia intrāsmutabilis est. Loca n̄
dissoluūt amicitiā simpl'r s3 opationē ¶ 5. c
Mali firmū quid nō hn̄t:neq3 enī sibiipsis
pmanēt sil'es exn̄tes:in modicū enī tp̄s fiūt
amici gaudētes adinuicē malitia.

¶ Jesus filius sirach in eccl'. c. 6. Amicus si
pmāserit fixus erit q̄si coeq̄lis ⁊ in domesti
cis tuis fiducialr̄ aget. ¶ 22. c. Ad amicum
⁊si pduxeris gladiū ne desperes:est enī re-
gressus ad amicū. Fidē possi de cū amico ĩ
pauptate illius:nō ⁊ in bonis illius leteris:
in tp̄e tribulationis illius pmane illi fidelis
non in hereditate illius coheres sis.

¶ Tullius de officijs li. i. c. 22. Beniuolētiā
nō adolescentuloꝝ more ardore quodā a-
moris:s3 stabilitate potius ⁊ ꝯstātia iudica
mus. ¶ Idem rethor. artis noue li. 5. 10. c.
Qui fortunis alicuius inducti amicitiā eiꝰ
secuti sunt:hi sil' ac fortuna delapsa est de-
uoluāt oēs. ¶ Li. 7. ⁊ si. ca. 10. Falsi amici
sereno vite tp̄e p̄sto sunt:sil' atq3 hyēni for-
tune viderūt deuolāt oēs. Ide3 de fine bo-
noꝝ ⁊ maloꝝ li. 2. Si vtilitas amicitiā ꝯsti-
tuet tollet eandē. ¶ Idem de amicitia: Inui
ta tyrannoꝝ nulla fides:nulla charitas:nul-
la stabilitas beniuolētie pōt eē fiducia: oīa
semp suspecta atq3 sollicita:nullus locus a-
micitie. Quis enī eū aut diligit quē metuat
aut eū a quo se metui putat. Colunt̄ tn̄ si-
mulatione amicitie dūtaxat ad tempus.

¶ Ouidius de tristibus lib. i. e. 8. Donec eris
felix:multos numerabis amicos.
Tēpora si fuerint nubila:solus eris.
¶ Epistola. 4.
Scilicet vt fulmini:spectat̄ in ignibꝰ aurū.
Tēpore si duro est inspicienda fides.
Dū viuat ⁊ vultu:ridet fortuna secundo.
Inde libatas:cūcta sequunt̄ opes.
At simul intonuit fugiūt:nec noscit̄ vsq3
Agminibꝰ comitū:qui mō cinctus erat.
¶ Idem de ponto li. 2. e. 3.
Dilig' t nemo:nisi cui fortuna secū da est.
Que simul intonuit:pxima queq3 fugat.
¶ Epistola. 6.
Turpe erit in miseris:veteri tibi rebꝰ amico
Auxiliū nulla parte tulisse tuum.
Turpe sequi casū:⁊ fortune credere amicū.
Et nisi sit felix esse negare suum.

Quintilianus declam. li. j. declam. j. Cum ꝓpter pecuniã ames: idem amoris ⁊ spes tutus est.

Seneca epistolarũ ad lucillũ li. 2. e. j. Qui vtilitatis causa assumptus est: tã diu placebit q̃diu vtilis fuerit. Lib. 6. e. 7. ⁊ fi. Est quidẽ suppinus ac negligens qui ĩ amici memoriã ab aliq̃ regione amouetur.

Lucanus lib. 8. Dat penas laudata fides cũ sustinet inquit: Quos fortuna premit. Aduersis non deesse decet.

Ualerius max. li. 3 ti. õ ꝯstantia: Centurio quidã diui augusti: cũ antoniano bello sepenumero excellẽtes pugnas edidisset im prouisis hostiũ insidijs circũuẽtus: ⁊ ad antoniuȝ alexandriã ꝑductus: interrogatusq̃ quisnã de eo statui deberet: iugulari me inquit iube: quia nõ salutis bñficio neq̃ mortis supplicio adduci possum vt aut cesaris miles desinã: aut tuus esse incipiã. Ceteruȝ quo constantius vitam contẽpsit eo facili⁹ impetrauit: antonius enim virtuti eius ĩcolumitatem tribuit.

Marcialis cocus li. vndiq̃ suscepto. c. 6 Nescit amor vehemẽs: ad queq̃ pericula rumpi.

Boetius de consolatione li. 2. c. 15. Amicoꝝ tibi fideliuȝ mentes aspera horribilisq̃ fortuna deterit: hoc tibi certos sodaliũ vultus ambiguosq̃ secreuit. Lib. 9. c. 9. Quẽ felicitas amicũ fecit: infortunium faciet inimicum.

Cassiodorus eplarũ li. 10. e. 2. Amicitia tantũ est certior quantũ vetustior: q̃ facile mutari nõ põt: qð ꝑ lõga tẽpora custodit.

Uersificator fabularũ esopi. 28. fa. Null⁹ amor durat: nisi fructus seruet amorem. Fabula. 62. Nã refugit viso: turbine falsus amor. Dum fortuna tonat: fugitiuos terret amicos. Quis amet ⁊ quis nõ: sola ꝓcella docet.

Auctor li. qui dr̃ facetus. c. 6 Qui fuerit felix: multis venerandus amatur. Sed miser effectus solus ad ima cadit.

Andreas ad gualteriũ de amore li. 3. Uerus amicus in amici aduersitatibus fidelior inuenit: ⁊ efficit in oĩ turbatõe ꝯstãtior.

Heinricus samari. li. j. parte. j. Cũ zephir⁹ flabat: multis comitabar amicis. Nũc oẽs aquilo: turbine flante fugat. Ois in aduersis reb⁹ amicus abest. Li. 2. i fi. Nulla remota via: solidũ partit amorẽ.

Jacobus beneuẽtanus. c. 34. Mutari nescit: inueteratus amor.

Quartus liber secũde partis tractat de odio: discordia ⁊ pace: sub his titulis sequentibus.

De odio. Rica. j.

Salomõ in puerb. c. 10. Odiũ suscitat rixas. 26. c. Qui operit odiũ fraudulẽter reuelabitur malitia eius in concilio.

Aristoteles rethoricoꝝ li. 2. ca. 21. Non oportet amare tanq̃ oditurum: sed magis odire tanq̃ amaturum.

Jesus filius sirach in eccl. c. 9. Temerari⁹ in verbo suo odibilis erit.

Terentius in andria. c. 3. Ueritas odium parit.

Tullius tusculanaꝝ questionũ li. 4. Odiũ est ira inueterata.

Ouidius sine titulo siue amoꝝ li. j. c. 8. Sepe simultates ira morata facit.

Quintilianus declam. j. declam. Odiũ oẽ adurũt oculi: ⁊ hũc in pectoribus humanis furentẽ lumina accendũt. Nec leuis animis accidit insania quotiẽs quẽ execraris aspicias. 10. declam. Odia plerũq̃ ex inanibus causis aboriunt. 12. declam. Non adeo desunt odioꝝ cause: vt iam rara simultas sit: ⁊ vt videat aliquis nihil magis q̃ malos odisse. 14. declam. Oia facinora nisi fallor causas vel de cupiditate: vel õ simultatibus trahunt.

Joãnes apl's et euãgel. epl'a vnica. c. j. Qui odit fratrẽ suũ: in tenebris est: ⁊ in tenebris ambulat: ⁊ nescit quo vadat: qm̃ tenebre obscurauerũt oculos eius.

¶ Iuuenalis li. 5. & fi. sat. 3. & pe.
Inter finitimos vetus atque antiqua simultas:
Immortale odium & numquam sanabile vulnus.
¶ Claudianus li. 3.
Non odium terrore moues.
¶ Fulgentius mitologiarum lib. j. fabu. 6.
Mortalium iurgiorum inuidie ternario conflantur statu: id est naturali: casuali: accidentali. Naturale est odium vt canium & luporum pecudum & luporum: hominum & serpentium. Casuale est vt amoris zelus atque inuidie. Accidens est quod aut verbis causaliter oboritur: vt hominum: aut propter comestiones: vt iumentis.
¶ Boetius de consolatione li. 4. c. 7. Bonos quis nisi stultissimus oderit. ¶ Idem topicorum li. 3. Ex arrogantia fit quisque odiosus. ¶ Idem in musica li. j. c. j. Odiosa est dissimilitudo atque contraria.
¶ Cassiodorus epistolarum li. 10. e. 11. ¶ De elatione odium concitatur.
¶ Isidorus soliloquiorum. lib. 2. c. 23. Aliene nequitie non serues dolorem. Odium a regno dei separat homines. ¶ 45. c. Odium timor generat
¶ Andreas ad gualterium li. 3. Nullus tanto dilectionis alicui vel amicitie vinculo colligatur: si cognouerit ipsum pro sue vxoris vel filie vel propinque instanter esse amore sollicitum quin statim contra ipsum non accipiat: odij liuore moueri & indignationis venena concipere.

¶ De inuidia zelo & nemessatione. R. 2.

T Obhisto. c. 2. Paruulum occidit inuidia.
¶ Salomon i eccl. c. 8. Ait salomon: Contemplatus sum omnes labores hominum & industrias animaduerti patere inuidie proximi.
¶ Aristoteles rethori. li. 2. c. 12. Nemessare est tristari de eo qui videtur indigne bene agere. ¶ c. 13. Inuidia est tristitia quedam super bona actione apparente bonorum circa similes. Inuidebunt quidem tales: quibus sunt aliqui similes aut videntur. Amatores honoris magis inuidiosi sunt quam non amatores honoris. Et opinati sapientes: sunt enim amatores honoris in sapientia. Et vniuersaliter amatores fame circa aliquid inuidiosi sunt contra hoc. ¶ 14. c. Zelus est tristitia quedam super apparenti presentia bonorum honorabilium & contingentium sibi accipere preter similes natura: non quia alij: sed quia non & sibi sunt. Zelatiuus seipsum preparat propter emulationem vt obtineat bona. Inuidus autem vt proximus non habeat propter inuidiam. Necesse est zelatiuos quidem esse dignificantes seipsos bonis que non habent. Iuuenes & magnanimi sunt zelatiui. ¶ Idem topicorum li. 2. Inuidia est tristitia in apparenti vtilitate alicuius.
¶ Iesus filius sirach in eccl. c. 9. Non zeles gloriam & opes peccatoris: non enim scis que futura sit illius subuersio. ¶ 30 c. Zelus & iracundia minuunt dies.
¶ Oratius in epistolis. 2. c. Inuidus alterius macrescit rebus optimis.
¶ Tullius de oratore li. 2. Laudi atque glorie maxime inuideri solet. Inuident homines maxime paribus aut inferioribus inuident sepe vehementer & eo magis si intolerantius se iactant: & equabilitatem communis iuris prestantia dignitatis aut fortune sue transeunt. Plerique sunt inuidi: maximeque hoc commune est vitium. Inuidetur prestanti florentique fortune: vt hec opinio minuatur: & illa excellens opinio ne fortuna cum laboribus & miserijs permixta videatur. ¶ Idem tusculanarum questionum li. 3. Inuidentia egritudo est ex alterius rebus secundis. ¶ Idem philippicorum li. 9. Nemo alterius qui sue confidit virtuti inuidet. ¶ Idem de essentia mundi. Probus nemini inuidet.
¶ Ouidius sine titulo seu amorum li. j. c. 15. & fi.
Pascitur in inuidis liuor: post fata quiescit.
Tunc si vis ex merito quemque tuetur homo.
¶ Idem de arte amandi li. j.
Fertilior seges est alienis semper in agris.
Vicinumque pecus grandius vber habet.
¶ Idem de remedio amoris li. j. contra fi.
Summa petit liuor: perflant altissima venti.
Summa petunt dextera fulmina missa iouis.
¶ Idem de fastis li. 4. Que non liuor adit.
¶ Idem de ponto li. 3. e. 3.
Liuor iners vicium: mores non exit in altos.
Vtque latens ima vipera serpit humo.

Epistola. 4. Scripta placent a morte fere: qz ledere viuos Liuor. et iniusto: carpe den te solet. Lib. 4. et fi. epl'a. 16. et fi.
Nō solet ingeniis sūma nocere dies.
Famaqz post cineres maior venit.

Quintilianus declamationū. 12. declam. Quo nō penetrās īprobe liuor: quidue scabre malignitati clausum est.

Mattheus in euangelio. c. 13. Nō est ppheta sine honore nisi in patria sua et in cognatione sua et in domo sua.

Marcus in euāgel' c. 6. Non est ppheta sine honore nisi in patria sua: et in cognatione sua et in domo sua.

Lucas in euāge. c. 4. Nemo ppheta acceptus est in patria sua.

Joānes in euāge. c. 4. Propheta in sua patria honorem non habet.

Paulus apl's epl'a ad galathas. c. 5. Si inuicem mordetis et comeditis: videte ne ab inuicem consumamini.

Seneca tragediarū in hercule furente. c. 3
Inuidia fastū ac sermo popularis premet.
Arx pmi regni est posse ab inuidia pati.
Idez eplarū ad lucillū li. 14. e. j. Nemo eorum qui in re publica versant quos vincāt sed a quib' vincāt aspicit: et illis nō tā iocūdum est multos post se videre q̄z graue est aliquē ante se habere. Idem de ɔsolatōe ad paulinū. Edax et inimica est semp alienis pfectib' inuidia. Idem de trāquillitate animi: Alit liuorem infelix inertia: et oēs destrui cupiūt qui se puehere nō pnt. Idem de breuitate vite: In vicino versat inuidia. Simplicius lōge posita miramur. Idem ī puerb. Inuidia est dolor aī ex alienis commodis.

Lucanus li. 4. Abscidit nostre multū sors inuida laudi.

Juuenalis lib. 4. sat. j. Quosdā precipitat subiecta potentia magne Inuidie.

Marcialis cocus epigramaton lib. 5. Esse quid dicam q̄ viuis fama negatur.
Et sua qđ rarus tēpora lector amat.
Hi sunt inuidie nimirū regule mores.
Preferat antiquos semp vt illa nouis.
Idem li. vndecz suscepto. c. j.
Inuidus irrisor rediuiuo crimine gaudet.
Et semel irrisum: tercz quatercz cupit.
Cap. 2. Inuidie flamā q̄ tigiline laboras:
Exiccata cutis omnibus insinuat.
Torres inuidia nō quintū cādide: sed te
Torres inuidia: nō alium nisi te.

Ualerius max. li. 4. ti. de amore et dilctiōe
Nulla tam modesta felicitas est que malignitatis dentes vitare possit.

Priscianus li. 18. et fi. ti. de significatione verbor significantiū actionē et transitionez. Inuideo tibi: quasi non inuidens tibi fio: h̄ est nō ferēs te bene agentē videre.

Boetius in li. diuisionū: Quicquid nouuz est in pudenti obstinatōe obliqui mors obtractionis. Idem de disciplina scholariuz li. 2. Inuidia si fm quid aduenerit: videlicet in discendo gratuita est. Simplr vo ppꝛii est auctoris consumptura.

Cassiodorus epistolarū li. j. e. 8. Quicquid ex inuidia dicit veritas nō putat. Lib. 6. epl'a. 22. Maiori cura tractāda sunt vñ inuidia plus timet. Libro. 10. e. 11. Profectibus quidē prima ē indubitanter inuidia Inuidia tolerantia melius vincit: que contentione semp augetur:

Gregorius in pastorali. c. 35. Inuidi dum liuorem a corde non proiiciunt ad apertas operū nequitias deuoluuntur.

Auctor lib. qui dicit pāphilus. c. 25. Oīa non cessat carpere liuor edax.

Mattheus vindocinēsis in poetria: parte 2. et fi. c. 4. Fascinat īuidie: spiritus oē bonū Inuidia est odiū aliene infelicitatis.

Gaufridus in poetria. c. 18. Pessima res liuor: totus letale venenū.

Jacobus beneuentanus. c. 6. Ut durū ferrū mordax consumit erugo.
Sic hoīs lacerat intima liuor edax.

Prouerb. vulgar. Cane en cosina so par non de sira.

De detractione. Rica. 3.

Psalmista 100. ps. De trahente se creto proximo suo hũ c psequebar.
¶ Salomon in puer. c. 5. Remoue a te os prauũ: et detrahentia labia sint procul a te. ¶ 24. c. Abominatio est hominũ detractor. Cum detractoribus ne cõmiscearis. ¶ 25. c. Uentus aquilo dissipat pluuias: et facies tristis linguam detrahentẽ. ¶ Idem in eccl. c. 10. Si mordeat serpẽs in silẽtio nihil eo minus habet qui occulte detrahit.
¶ Jacobus apl's epl'a vnica. c. 4. Nolite detrahere alterutrum.

¶ De inimicitia et inimicis. Rubrica. 4.

Salomon in puerb. c. 26 Labijs suis intelligitur inimicus cũ in corde tractauerit dolos. Quñ submiserit vocem suã ne credideris ei: quoniam septe nequitie sunt in corde eius. Qui operit odiũ fraudulẽter reuelabitur malitia eius in concilio. ¶ 27. c. Meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta odientis oscula.
¶ Aristoteles retho. li. 2. c. 6. Factiua inimicitie est ira: epirasmus criminatio.
¶ Jesus filius sirach in ecc. c. 12. Nõ abscõdetur in malis inimicus. Non credas inimico tuo in eternũ. Jn labijs suis indulcat inimicus: et in corde suo insidiatur: vt subuertat te in foueã. Jn oculis suis lachrymatur inimicus et si inuenerit tẽpus nõ satiabit a sanguine. Si incurrerint tibi mala: inuenies eũ illic priorẽ.
¶ Tullius tusculanarum qõnũ li. 4. Jnimicitia est ira vlciscẽdi tempus obseruãs ¶ Idem in inuectiua in salustiũ. Plerũque res publica priuatis crescit inimicitijs vbi nemo ciuis qualis fit potest labere.
¶ Seneca epl'arum ad lucillum lib. 3. e. 5. Leues alienũ facit graue inimicũ. ¶ Idem de remedijs fortuitorum. c. 19. Quõ aduersus serpẽtes sic aduersus inimicos auxilia circũspice: quibus illos aut arceas: aut qõ optimũ est places. ¶ Idẽ in puer. Cũ inimico nemo in gratiam cito redit. De inimico nõ loquaris malũ: sed cogites. Grauior ẽ inimicus qui latet. Inimicũ quamuis humilem docti est metuere. Loquax inimicus minus quam taciturus offendit. Miserrima est fortuna que inimico caret.
¶ Boetius de consol. li. 3. c. 9. Que pestis ẽ efficacior ad nocẽdũ quam familiaris inimicus.
¶ Bertrãdus iconomica c. 8. Nõ semper gladio: sed sepe fruitio vincitur inimicus. ¶ c. 9. Dñs inimicũ capitalẽ i carcẽ positus est. Habes inimicum capitalẽ: queras oculũ tuum pro tuo custode. Si habes inimicũ: conuersationẽ nõ habeas cum ignotis. Semper cogita quod inimicus sagax cogitat inimici vias. Debilitas inimici nõ est tibi loco pacis: sed treuga ad tempus. Si te securas nõ cogitare inimicũ quem tu cogitas: periculo te exponis.
¶ Jacobus beneuẽtanus. c. 26. Nõ inimicitie si potes subditus esto.
Anihilat censum: corpus et ipse vacat.
Corpus res aĩam pernix ad perditionem
Fert inimicitia: consulo nate caue.
¶ Prouerb. vulgar. Lo senge de enemigo e como passare a panigo.

¶ De discordia. Rubrica. 5.

Salomon in puer. c. 30. Qui prouocat iras producit discordias.
¶ Salustius in iugurtio. Cõcordia parue res crescũt: discordia marie dilabuntur.
¶ Tullius de amicitia: Que domus tam stabilis: que ciuitas tam firma ẽ: que nõ odijs et dissidijs funditus possit euerti.
¶ Jacobus apl's epl'a. vnica. c. 4 Vñ bella et lites inter vos: nõne hinc ex concupiscentijs vestris que militãt in mẽbris vestris.
¶ Paulus apl's epl'a ad galathas. c. 5. Si inuicẽ mordetis et comeditis: videte ne abinuicem consumamini.
¶ Lex diges. ti. de arb. l. itẽ sifinn. § fi. Nãlis facilitas hoĩum est ad dissentiendũ. ¶ Ti. de serui. vr pdi. l. in re cõi. Propter imẽsas contentiones plerũque res ad diuisionẽ peruenit. ¶ Ti. de le. ij. l. cũ pr. §. dulcissimis. Cõio solet excitare discordias.
¶ Prudentius de psicomachia. ca. 10. Nil dissociabile firmũ est.

¶ Prosper sub vlt.c. Undiqz bella fremūt: omnes furor excitat armis.
Incūbunt reges: regibus inumeris
Impia cōfuso: seuit discordia mundo.
Pax abijt terris.

¶ Boetius de ꝯsolatōe li.4.c.11. Ut pbis atqz iprobis nullūz fedus est ita ipsi inter se iprobi nequeūt cōuenire. Quid ni: cum a se metipsis discrepantibus ꝯscientia vitijs improbi quiqz dissentiant.

¶ Gregorius in pastorali.cap.48. Omnes qui per discordiā separanť a viriditate dilectionis arescunt.

¶ Prouerb.vulg.
La guerra alarga entra estretta en sua.

¶ De susurratione ꝛ seminatione discordiarū. Rica.6.

In leuitico cap.19. Nō eris criminator nec susurro in populis.

¶ Slomon in ꝓuerb.c.22. Qui seminat iniquitatē: metet mala. 26.c. Cū deferit lingua extinguetur ignis: ꝛ susurrone subtracto iurgia conquiescūt. Uerba susurronis quasi simplicia: ꝛ ipsa perueniūt vsqz ad intima ventris.

¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.5. Nō appellaueris susurro in via tua: ꝛ lingua tua ne capiaris ꝛ confundaris. Susurratori odiūz ꝛ inimicitia ꝛ cōtumelia. ꝑ21.ca. Susurro coinquinabit aīam suam: ꝛ in oībus odieť. ꝑ28.c. Uir peccator turbabit amicos: ꝛ in medio pacē habentiū mittit inimicitiā. Susurro ꝛ bilinguis maledictus multos enim turbauit pacē habētes. Lingua tertia multos cōmouit: ꝛ dispersit illos de gente in gētem: ciuitates muratas diuituz destruxit: et domos magnatoꝝ effodit: virtutes populorū cōcidit ꝛ gētes dissoluit: lingua tertia mulieres viratas eiecit: ꝛ priuauit illas laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiē: nec habebit amicuz in quo requiescat. Beatus est qui tectus est a lingua nequaz. Noli audire nequā linguam.

¶ Ualeri⁹ maxi.li.7.ti. vafredicta aut facta.

¶ Tullius dux volscoꝝ ad bellū inferendū romanis maxima cupiditate accēsus cū aliquos aduersus prelijs cōtusos aīos suoꝝ: ꝛ ob id pacis ꝓniores aīaduerteret: insidiosa rōne quo dolebat cōpulit. Nam cum spectandoꝝ ludoꝝ gratia magna vulscoꝝ multitudo romā cōuenisset: consulib⁹ dixit vehementer se timere necqt hostile subito moliretť: monuitqz vt essent cautiores: ꝛ protinus ipse vrbe egressus est. Quā rem ꝯsules ad senatū detulerūt: qui tā ꝛ si nulla suspitio suberat: auctoritate tñ tuli: cōmotus vt añ noctē volsci abirēt decreuit. Qua contumelia imitati facilē pelli potuerūt ad rebellandū. Ita mendaciū versuti ducis simulatione beniuolentie inuolutū duos simul populos fefellit: romanuꝫ vt insontes notaret volscū vt deceptus ira sceretur.

¶ Auctor libri de formula honeste vite.c.3. Neminē susurro appetas: neminē effodias

¶ Gregorius in pastorali.c.48. Seminātes discordiā charitatē: q̄ nimiruꝫ virtutum est omniū mater extinguit.

¶ Gualterius de castellione li.j. Consultor procerū seruos contēne bilingues.

¶ De contentionibus. Rica.7.

Salomon in ꝓuerb.c.3 Ne contēdas aduersus hoīez frustra. ꝑ24.c. Ne contēdas cū pessimis. ꝑ20.c. Honorē hoī qui se separat a contētionibus. ꝑ29.c. Uir sapiens si cū stulto contēderit siue irascať siue rideat: nō inueniet requiem.

¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.8. Nō litiges cū hoīe linguato: ꝛ ne struas ignē ill⁹ lingua ꝑ11.c. De ea re que te non molestat ne certaueris.

¶ Oratius in eplīs li.j.e.19. Alter rixať de lana sepe caprina.

¶ Paulus apl's in ep'a.2.ad timotheū.c.2. Noli verbis contēdere: ad nihilū enim vtile est: nisi ad subuersionē audiētiū. Ineptas ꝛ sine disciplina questiones deuita: sciens quia generant lites.

¶ Seneca de ira li.2. Cum pari contendere

anceps est: cum superiore furiosum: cuz inferiore sordidum.
¶ Lex diges.ti.de seruitu.vr.pdi.l.inre cõi. Propter imensas cogitationes plerũqz res ad diuisionem peruenit.
¶ Auctor li.de formula honeste vite. ca.4. Contẽdẽti facile cede: nec iniurgia disceptationesqz descendas.
¶ Ambrosius de officiis li.j.c.2. Absit pertinax in familiari sermone contẽtio: questiones enim magis excitare inanes q̃z vtilitatis aliquid afferre solet.
¶ Macrobius saturnaliorũ li.7.c.18.ex au. liberij: Nimiũ altercãdo veritas amittitur.
¶ Cato.c.2. Cõtra verbosos noli contẽdere verbis. ¶ Cato.ca.3.
Aduersum notũ noli contẽdere verbis.
Lis minimis vbis: interdũ maxima crescit.
¶ Isidorus solilo.li.2.c.26. Caue ɔtẽtiões
Contentio rixas gignit.
Contẽtio faces odiorum accendit.
Contẽtio pacẽ cordis extinguit.
Contentio concordiam rumpit.
¶ Libro.2.c.43. Cede cito veritati.
In omni disputatione tene rationem.

¶ De rixis ꝛ scandalis. Rica.8.

Salomon in puerb.c.10 Odiũ suscitat rixas. ¶ 15.c. Uir iracũd⁹ puocat rixas: qui patiens est mitigat susci tatas. ¶ 18.c. Labia stulti imiscent se rixis: ꝛ os eius iurgia prouocat.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.8. Cũ iracũdo non facies rixam. ¶ 27. Effusio sãguinis in rixam superborum.
¶ Mattheus in euãgel'.c.18. Uhe mũdo a scandalis. Necesse est vt veniãt scandala: verũtamẽ vhe hoi per quẽ scandalũ venit.
¶ Cato.c.2. Rumores fuge: ne incipias nouus auctor haberi.
¶ Isidorus solilo.li.2.ꝛ si.c.26. Fuge rixã
¶ Jacobus beneuentanus.c.5.
Lingua odiũ parit: ꝛ faciet tibi litem.
Effreni lingua: surgere bella solent.
¶ Prouerb.vulgar. Del can grintoso: enorzoso guai la pelle.

¶ De litibus ꝛ iurgiis. Rica.9.

Salomon in puer.c.15. Inter supbos semp iurgia sunt. ¶ 17.c. Melior est bucella sicca cum gaudio q̃z domus plena victimis cũ iurgio. Sẽp iurgia q̃rit malus. ¶ 18.c Os stulti iurgia puocat.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.8. Nõ litiges cum hoie potẽte: ne forte incidas in manus illius. Non ɔtẽdas cũ viro locuplete: ne eɔ consistat litẽ tibi: multos enĩ pdidit aurum ꝛ argentũ vsqz corregũ extendit ꝛ ɔuertit. ¶ 28.c. Abstine te a lite: ꝛ minues peccata. Homo iracundus incendit litem.
¶ Cronica de nugis phorũ.c.5.s.de pictago. Pictagus mitilenus qui fuit vnus de septẽ sapientibus dicebat: Non obiurgare amicũ imo nec inimicum.
¶ Ouidius de arte amandi li.j.
Jurgia pcipue vino stimulata caueto.
Est nimiũ facilis ad fera bella man⁹. ¶ Li.2
Esse pcul lites: ꝛ amare premia lingue.
¶ Paulus apl's in epl'a.2.ad timotheũ. c.2. Seruũ deo nõ oportet litigare: sed mãsuetum esse ad oẽs: docibilẽ: patientẽ: cũ modestia corripientẽ eos qui resistũt veritati.
¶ Seneca de ira li.2. Cũ pari contẽdere anceps est: cum superiore furiosum: cum inferiori sordidum.
¶ Paladius de agricultura.c.6. Uno vl' colono confinia possidenti qui funduz aut agrum suũ locat: dãnis suis ac litib⁹ studet.
¶ Lex diges.ti.de alienatione iudi.rc.l.item si res.in fi. Uerecũda cogitatio eius qui lites execrat: nõ est vituperãda. Lex codi.ti. de iudi.l.pperat dũ.in pn. Sepe cause pecuniarie mãm criminalib⁹ creare noscuntur.
¶ Auctor lib. de for.honeste vite.c.4. Non in iurgia disceptationesqz descendas.
¶ Cato.c.3. Litem inferre caue cum quo tibi gratia iuncta est.
¶ Cassiodorus epistolarũ li.4.e.37. Longa questio litigantium non tam auget patrimonia q̃z euertit. ¶ Lib.11.c.9. Si queri

tis lucra: vitate potius dānosa litigia.

¶ Isidorus soliloquiorum lib. 2. c. 25. Nullus existat sermo iurgiorum qui concordiam diuidat. ꝑ 26. c. Uita lites. Tolle occasionē litis.

¶ Jacobus beneuētanus c. 29.

Hoc tibi precipio: vites vt placita semper:
Si poteris: qm̄ prelia sepe mouent.
Questio res minuit: odiū creat: incitat iraz.
Pro lucro damnū: ducere sepe solet.

¶ De seditionibus ciuium. Rica. 10.

ARistoteles pollitico lib. 4. c. 4. Ubi multū quid itermediū minime fiūt conturbationes ꝛ dissentiones polliciarū. Et magne ciuitates sūt magis sine seditionibus ꝑpter eandē cām: quia multum quod mediuz. In paruis aūt facile diuidere omnes in duo: vt nihil relinquat medium: ꝛ omnes fere egeni vel opulēti sunt. ꝑ Libro. 5. c. j. Ubiqꝫ ꝑpter ineq̄le seditio est. Totaliter equale querentes: seditiones faciunt. Minores existentes ciues: vt equales sint: seditiones faciunt: ꝛ eq̄les existentes vt maiores. De quibus dissidēt ciues sunt lucrū ꝛ honor. ꝑ c 4. Debile qđ seditione diuisum est. ꝑ 7. c. Regnū ab extrīsecis minime corrūpitur: ꝑpter quod ꝛ multi temporis est. Ex seipso plurime corruptiones accidunt.

¶ Tullius de offi. li. j c. 19. Qui parti ciuiū consulunt partem negligunt rem ꝑniciosaz: in ciuitate adducūt: seditionē atqꝫ discordiā ꝑ Idem philippicorum lib. 7. Forenses cause leges iudicia esse nō possunt ciuili pace sublata. ꝑ Li. 7. ꝛ pe. Nec priuatos focos: nec publicas leges: nec libertatis iura videt cara hēre: quē discordie: quē cedes ciuiū: quē belluz ciuile delectat: eumqꝫ ex numero hominū eijciendū: ꝛ exterminis humane nature exterminanduz puto. Nihil h ciue: nihil h homine deterius: non autez ciuis: aut hō habēdus est qui ciuile bellū concupiscit.

¶ Mattheus in euāge c. 12. Omne regnuz in seipsum diuisum desolabit. Et oīs ciuitas vel domus contra se non stabit.

¶ Marcus in euangelio c. 3. Si regnū in se diuidat: non potest stare regnum illud. Et si domus super semetipsa despiciat: nō poterat domus illa stare.

¶ Uegetius de re mili. li. 3. ti. 10. Nulla q̄uis minima natio potest ab aduersarijs perdeleri nisi proprijs facultatibus seipsaz consumpserit. Nam ciuile odium ad inimicorum perniciem preceps est: ad vtilitatem sue defensionis incautum.

¶ Lucan⁹ li. 2. Summū brute nephas ciuilia bella fatemur.

¶ Lex diges. ti. de captinis ꝛ postli. reuersis l siquis ingenuā. §. pe. Per ciuiles dissentiones: semper res publica leditur.

¶ Proclus de theologicis elementationib⁹ ꝑpo. 86. Partitio quidem dispergit ꝛ dissoluit vniuscuiusqꝫ potentiam.

¶ Prouerb. vulg. Lita e perita quando la e diuisa.
Regno e conchiso da che le diuiso.

¶ De tranquillitate populorum. Rica. 11.

CAssiodorus epi. li. j c. j Di quippe regno desiderabilis debet esse trāquillitas in qua ꝛ populi ꝑficiunt: ꝛ vtilitas gentium custodit. Hec est enim bonarum artium mater: hec mortaliū genus reparabili successione multiplicās facultates protendit: mores extollit. Et tantarum rerum ignarus agnoscit qui eam minime quesiisse sentitur. ꝑ 4. e. Logi debet vt sit quietus qui suo vicio renuit esse pacificus. ꝑ 22 e Decet regalis apicis curam generalitatis custodire concordiā. Ad laudez regnantis trahit si ab omnibus pax ametur ꝑ Libro. 2. e 29. Regnātis est gloria subiectorum ociosa trāquillitas. ꝑ Lib. 3. e. 38. Principis opinionē longe lateqꝫ dissemīat subiectorum custodita securitas. ꝑ Li. 5. e. 39 Quies suauissima populi ꝛ dispositio tranquilla regionū preconiū probatur eē regnātiū. ꝑ Lib. 11. e. 9. Furoris genus est in seculo pacato turbulēto studere ꝑposito.

De satisfactione illate iniurie. Rica. 12.

Isidorus soliloquiorum li. 2. c. 22. Si cõtristaueris in aliquo fratrẽ tuu3: satisfac illi. Si peccaueris in eũ: age penitentiã corã illo. Si offenderis queq̃3: repropitiare eum prece. Perge velociter ad reconciliationẽ proximi tui. Offensioni tue cito veniam postula. Non requiescas nisi recõciliatus fueris fratri.

De pace et dscordia. Rica. 13.

Tobia. c. 22. Acquiesce oĩ potenti: et habeto pace3: et per hoc habebis fructus optios
Psalmista. 33. ps̃. Inquire pacem et psequere eam. 36. ps̃. Sũt reliquie homini pacifico. 84. ps̃. Iustitia et pax osculate sunt.
Salomon in prouerb. c. 12. Qui pacis ineunt: consilia sequit̃ eos gaudium. 16. ca. Cum placuerint domino vie hominis inimicos quoq̃3 eius conuertet ad pacem.
Cronica de nugis phoꝝ. c. 7. s. de cleobolo. Cleobolus vnus de septẽ sapientib⁹ dicebat inimicũ amicũ faciendum.
Aristoteles ethicoꝝ li. 8. c. j. Concordia simile aliquid amicitie videtur esse.
Iesus filius sirach in eccl'. c. 5. Prosequatur te verbũ pacis et iustitie. 25. c. Ait iesus filius sirach. In tribus placitũ est spiritui meo que sunt ꝓbata corã deo et hoĩbus: Concordia fratrũ et amor proximoꝝ: Et vir et mulier sibi consentiẽtes. 28. c. Memento nouissimoꝝ: et desine inimicari: tabitudo eni et mors ĩminẽt in mandatis.
Salustius in iugurtino: Cõcordia paruae res crescũt: discordia maxime dilabuntur.
Uirgilius eneið. li. 11. circa mediũ: Pacẽ laudate sedentes.
Tullius de amicitia: Quanta vis amicitie cõcordieq̃3 sit ex dissensionibus atq̃3 discordijs percipi põt. Idem philippicoꝝ lib. 2. Nomẽ pacis dulce est: et ipsa res salutaris. Pax est trãquilla libertas. Li. 12. et pen. Dulce est nomẽ pacis: res vo ipsa tum iocũda tum salutaris.
Ouidius de fastis lib. j. Pax cerere nutrit pacis alũna ceres. Libro. 4.
Pace ceres leta est: et vos orate coloni.
Perpetuã pacem: pacificũq̃3 ducem.
Quintilianus declam. 8. declam. Semper odioꝝ honestus occasus est: et dum simultates nihil alind hñt q̃ nocẽdi cupiditatẽ: speciosa ĩ meli⁹ aĩ mutatio ẽ cũ exẽpli honore.
Mattheus in euãgel'. c. 5. Beati pacifici: qm̃ ipsi filij dei vocabunt̃. 9. c. Ait iesus discipulis suis: Pacẽ habete inter vos.
Ioãnes apl's in euãg. Ait iesus discipulis suis qñ morti appropiquabat: Pacẽ relinquo vobis: pacem meam do vobis.
Petrus apl's in epl'a. j. c. 2. Qui vult vita3 diligere et videre dies bonos coherceat linguã suã a malo et labia sua ne loquãt̃ dolũ declinet a malo et faciat bonu3: inquirat pacem et sequatur eam.
Paulus apl's: epistola ad romanos. c. 18. Que pacis sunt sectemur. Idem epl'a ad collossenses. c. 3. et pe. Pax christi exultet ĩ cordibus vestris: in q̃ et vocati estis in vno corpore. Idẽ epl'a. 2. ad timotheũ. c. 2. Sectare iustitiã: fidẽ: charitatẽ: pacẽ. Idem in epl'a ad heb. c. 12. Pacẽ sequimini cũ oĩbus et scimoniã: sine q̃ nemo videbit deum.
Seneca tragediarũ in hercule furente. c. 3.
Pacem reduci velle victori expedit: victo necesse est. Idem epistolarum ad lucillũ libro. 8. epistola. j. Non est dubium quin felicior pax sit nunq̃ lacessita: q̃ multo reparata sanguine. Idem ð ira libro. 2. Quid est gloriosius q̃3 iram in amiciciã cõmutare
Idem in prouerbijs: Pacem cum oĩbus habeas: bellũ cu3 vitijs: Semp dissensio ab alio incipiat a te reconciliatio.
Ualerius maximus libro. 2. titulo de institutis antiquis. Conuiuium solẽne maiores instituerunt: idq̃3 caristiam appellauerunt: cui preter cognatos et affines nemo interponebatur: vt si qua inter necessarias

personas querela esset orta apud sacra mẽse ⁊ inter hylaritatẽ animorꝫ a fautorib⁹ cõcordie tolleret. ¶ Li.4.ti.2. Sicut placiduz mare ex asperso celumqꝫ ex nubilo serenuz hilari aspectu sentit: sic bellũ pace mutatuz plurimũ gaudij affert. Speciosius aliquando iniurie beneficio vincunt q̃ꝫ mutui odij pertinacia pensantur.

¶ Prudẽtius ꝺ psicomachia.c.10. Pax plenũ virtutis opus: pax sũma laborum.
Pax belli exacti preciũ est: preciũqꝫ pericli.
Nil placidũ sine pace deo.

¶ Prosp. sub vlt.c. Insontem vitam pacis amator agit.

¶ Cassiodorus eplarꝫ li.4.e.43. Non est leue prudentes viros in pacis instituta peccare. ¶ Libro.11.e.9. Transfigite semp innoxij. ¶ Lib.12.⁊ fi.e.3. Uiri fortes semp in pace modesti sunt.

¶ Isidorus soliloquiorꝫ li.2.c.25. Pacem cum oĩbus retine. ¶ 26.c. Uiue sp in pace.

¶ Mattheus vindocinensis de histor. tobie c.40. Esto pacificus: fuge iurgia vincla paci
Celica sunt aĩe pocula: corpus alunt.
Plausus alit gentes.

¶ Prouerb. vulgar: Rason mete pace.
Chi nõ se vole enganare tosto sacorda.
Beato se proua chi in pace se troua.

¶ De causis inducentibus pacem ⁊ concordiam. Rbica.14.

ARistoteles politicorum li.5.c.3. Congregat etiaz separatissimos cõmunis timor.

¶ Lucas in euãgel.ca.23.⁊ pe. Multitudo iudeorꝫ duxerunt iesum captũ ad pilatũ ⁊c̃. dicens: cõmouit populũ docẽs per vniuersam iudeã: ⁊ incipiens a galilea vsqꝫ huc. Pilatus aũt audiens galileaz: interrogauit si hõ galileus esset. Et vt cognouit ꝙ ꝺ herodis potestate esset remisit eum ad herodem qui ⁊ ipse hierosolymis erat illis dieb⁹. Herodes aũt visu iesu gauisus est valde: erat enĩ cupiẽs ex mulo tpe videre eũ: eo ꝙ audierat ĩmulta de illo: ⁊ sperabat signũ aliquot ab eo fieri. Interrogabat ãt illũ multis sermonibus: at ipse nihil illi rñdebat ⁊c̃. Spreuit aũt illũ herodes ⁊ illusit indutũ veste alba: ⁊ remisit ad pilatũ: ⁊ facti sunt amici herodes ⁊ pilatus ex ipsa die: nam antea inimici erant adinuicem.

¶ Statius theb.li.7.
Socij pacem fecere timores.

¶ Frontinus libroj.titu.9. L. scilla cũ legiones ciuiũ romanorꝫ pnitiosa seditione furerent ꝯcilio restituit sanitatẽ efferatis ꝓpe enĩ annũciari iussit hostẽ adesse: ⁊ ad arma vocantẽ clamorẽ tolli: signa canere. Discussa seditio est: vniuersis aduersus hostem cõsentientibus. ¶ Li.10.f. corilo dux dacoruz cũ sciret dissociatũ armis ciuilib⁹ populum romanũ: neqꝫ tñ tẽtatandum arbitraret: qꝫ externo bello posset ꝯcordiã in ciues calescere duos canes in ꝯspectu populariũ cõmisit: hisqꝫ acerrime inter ipsos pugnãtib⁹ lupũ ondit: quẽ ꝓtinus canes omissa inter se ira agressi sunt. Quo exẽplo ꝓhibuit barbaros ab imeptu romanis profuturo.

QUintus liber secũde partis tractat de bñficijs: sub his titulis sequẽtibus.

¶ De petitionib⁹ ⁊ rogationibus bñficiorꝫ: ⁊ exauditionibus vel de negationibus. Rubrica prima.

ISocrates in exhortationibus.c 2. Siquidẽ elegãtius vteris amicis si minime ꝑstoleris eorꝫ ꝑces: ⁊ vltro sibi cũ exigit tẽpus auxilieris.

¶ Aristoteles rethoricorꝫ lib.2.c.6. Factius amicitie est gratia ⁊ nõ requisitũ facere.

¶ Salustius in catilinario: Auxiliũ ab omnibus petas: etiam ab infimis.

¶ Oratius in ꝯmonib⁹ li.j. ꝯmo.3. Oĩbus hꝫ vitiũ est cãtatorib⁹ ĩter amicos: vt nõ dispo nãt aĩuz cãtare rogati: Inũ si nũq̃ꝫ desistãt.

¶ Tullius de amicitia: Hec lex in amicitia sanciat: vt neqꝫ rogemus res turpes: neqꝫ faciamus rogati.

¶ Ouidius epistolarum.7.epi. Perdere verba leue est. ¶ Idem sine titulo seu amorum li.3.7 fi.e.11.
Desine blādicias: 7 verba potētia quondā
Perdere nō ego sum stultus vt ante fui.
¶ Idem de arte amandi li.j.
Flectit iratus: voce rogāte deus.
¶ Idem methamorpho. libro.8.
Ignauis p̄cibus: fortuna repugnat. ¶ Li.9.
Id pete quod fas ē. ¶ Idē de pōto li.2.e.9
Cōspicit nunq̄: meliore potentia cā:
Q̄ quotiēs varias nō finit esse preces.
¶ Seneca tragediarū in hypolito.c.6. Qui timide rogat: docet negare. Idem de bñficijs li.3. Si ɔtingit interuenire plura rogātis verba interdicēda sunt: ne rogati videamur: sed certiores facti statim promittamus: facturosq̄ nos anteq̄ interpellemur ip̄a festinatione approbemus. ¶ Idem declam. li.2.c.7. Nemo fortiter negantē iterū rogauit. ¶ Idem in p̄uerb. Minus decipit cū negat celeriter. Negandi causa: auaro nūq̄ deficit.
¶ Ualerius maxi.li.6.ti.grauiter dicta aut facta: Publius rutilius: cū amici cuiusdam iniuste rogationi resisteret: atq̄ is p̄ sūmā indignationē dixisset: quid ergo opus ē mihi amicitia tua si quod rogo nō facis. Immo quid mihi tua: si p̄pter te aliquid inhoneste facturus sum. ¶ Li.7.ti. Sapiēter dicta aut facta: Socrates humane sapientie: q̄si quoddā terrestre oraculū: nihil vltra petēdū a dijs imortalibus arbitrabat q̄ vt bona tribuerent: quia hi demum scirent quid vnicuiq̄ esset vtile. Li. aure dicta aut facta. Alexāder cū ad excidiū lansacene vrbis sūmo studio fereret: progressumq̄ extra menia anasiminē p̄ceptorē suū vidisset: q2 manifestū erat futurū: vt p̄ces suas ire eius opponeret: nō facturū se quod petisset iurauit Tūc anasimenes: peto inquit, vt lansacum diruas. Hec velocitas sagittatis oppidū vetusta nobilitate inclytū exitio cui destinatum erat subtraxit.
¶ Prosp̄ sub.91.epigramate.
Cū deus effectū p̄cibus nō p̄stat iniquis.
Multū ɔcedit: quod nocitura negat.
¶ Macrobius saturnaliorum li.2.c.18.ex auctoritate publij. Pars beneficij est quod petitur si cito neges.
¶ Cato.c.2. Quod iustum est petito: vel qd̄ videatur honestū. Nam stultum est petere: quod possit iure negari.
¶ Cassiodorus epl'arum li.2.epistola.30. Cur illud tardemus annuere vnde nulla possumus dāna sustinere. ¶ Li.3.e.43. Supplicationē p̄cepit humanitas. ¶ Li.4.e.5. Donare videt qui vēdit rogatus. ¶ 24.e. Uotis iusta poscentiū tribuat effectus. ¶ 26.e. Ipsa est p̄fecta pietas que anteq̄ flectat p̄cibus nouit cōsiderare fatigatos. ¶ Idem d̄ amicitia.c.22. Generosus anim⁹ nil magis erubescit q̄ petere.
¶ Ualdo.11.fabu.
Blandimēta p̄cū vertūt in candida tetrū.
¶ Gualterius de castellione li.6. Repulsam
Ex merito patit: qui postulat vlterius q̄
Promeruit: spes quā meritū n̄ p̄uenit a spe
Deuiat: 7 verū dat ei presumptio nomen.
¶ Mattheus vindoci.de histo.tobie.c.31.
Sepe repulsa iuuat: nocet ip̄etrare repulsa
Liberat arbitrium munera sumpta ligant.
¶ Caplo.39. Est rogo vox miseri: vox importuna pudoris
Prodiga meroris: plena fauoris egens.
Largire rogata roganti: Si poteris.
¶ Prouerbia metricū extraordinem li.vag.
Est orare ducū: species violenta iubendi.
Et quasi nudato supplicat ense potens.

¶ De beneficijs. Rica.2.

¶ Psalmista.46.ps. Iustus miseretur et tribuet.
¶ Salomon in p̄uerb.ca.12. Qui negligit damnū p̄pter amicū: iustus est.
Multi colunt personā potentis.
¶ Cronica de nugis phorum.c.7.s.de cleobolo. Cleobolus vnus de septē sapiētib⁹ dicebat beneficiendū esse amico vt amicior fiat. ¶ 28.c.s.de aristotele. Aristoteles ad culpantē: quia improbo cōtribuerat: ait nō cō

tribui hoi: sed humanitati. ⁋ Idem interrogatus qͣliter sit nos erga caros gerendū: ait put amamus eos erga nos se gerere.
⁋ Plato in timeo circa fi. Bonos viros decet cōmodos esse.
⁋ Isocrates in exhortationibus.c.2. Bñfaciēs mal' assidebis aletib' alienos canes illi nāq3 impēdentes panē vt i quoslibet latrāt
⁋ Aristoteles ethicoꝝ li.4.c.j. Uirtutis magis est benefacere q̄3 bñ pati. ⁋ Libro.8.c.8 ꝛ fi. Bñ pati multi volūt facere aūt fugiūt vt inutile. ⁋ Libro.9.c.7. Multi magis bñ pati q̄3 facere appetūt. ⁋ c.9. Amici magis est bñ facere q̄3 pati. Boni ꝛ virtutis est bñ facere amicis q̄3 extraneis. ⁋ Idem pollitic oꝝ li.2.c.2. Largiri ꝛ auxiliari amicis aut extraneis aut alteris: delectabilissimū est.
⁋ Idem rethori. li.j.c.13. Magnanimitas ē virtus factiua magnoꝝ bñficioꝝ: pusillanimitas aūt ꝯriū. ⁋ Lib.2.c.6. Factiua amicitie est gratia: ꝛ nō requisitū facere: ꝛ cū fecerit nō manifestare: sic enim ipsius gr̄a videtur non ꝑpter alterum.
⁋ Jesus filius sirach in eccl'.ca..4. Non sit porrecta man' tua ad accipiendū: ꝛ ad dandum collecta. ⁋ 29.c. Uir bonus fidem facit ꝑximo suo..
⁋ Tullius de officii li.j.c.xxvj. Quicq̄d sine detrimēto cōmodari possit: id tribuat cuiq3 vel ignoto. ⁋ Idem rethor. artis veteris li.2.c.5. Est imprudens: qui pro beneficio nō gratiarū verū mercedē postulat.
⁋ Ouidius de ponto li.2.e.9. ꝛ añpe. Regia crede mihi res est succurrere lapsis.
Cōueniēs hoi ēst hoiem fuare voluptas.
Et melius nulla querit arte fauor.
⁋ Quintilianus declam.6. decla. Oiu3 bñficioꝝ ista nā ē vt nō sit necessitas s3 potestas
⁋ Mattheus in euāg c.7. Oia q̄cūq3 vultis vt faciāt vobis hoies: ꝛ vos facite illis.
⁋ Paulus apl's in ep'la ad galathas.c.6. Alter alterius onera portate.
⁋ Seneca de bñficiis li.j. Bñficia sine vllo delectu magis ꝓicimus q̄3 damus. Beneficiū est beniuola actio: tribuens gaudiū: capiensq3 tribuendo: ꝛ in idem qd̄ facit ꝓna ꝛ sponte sua parata. ⁋ Li.2. Ingratu3 est bñficiū quod diu inter dātis man' hesit. Maioris est muneris gr̄a: quo min' diu pependit. Ois benignitas ꝑperat: ꝛ ꝑpriū est libēter facientis cito facere. Nō sunt era sperāda beneficia: nec quicq3 triste illis miscēdū est: etiā si qd̄ velis admonere aliud tp̄s eligito. Qui dedit beneficiū taceat: narret qui accepit. ⁋ Lib.3. Turpissima vox est i bñficio redde. ⁋ Li.4. Sati' est ꝓdesse etiā malis ꝑpter bonos q̄3 bonis deesse ꝑpter malos. ⁋ Idem ep'laꝝ ad lucillū li.6.e.6. Non pōt quisq3 beate degere qui se tm̄ intuet q̄ oia ad vtilitates suas cōuertit. alteri viuas oportet si vis tibi viuere. ⁋ Lib.13.e.13. Nemo habet tā certā in beneficiis manum vt nō sepe fallat. Alio ꝛ beneficia ꝛ iniurie constāt Errat siquis beneficiū libenter accipit q̄3 reddat. ⁋ Idem de beata vita: Ubicūq3 hō est: ibi bñcio locus est. ⁋ Idē de moribus. Prius q̄3 ꝓmittas deliberes: ꝛ cū ꝓmiseris facies. ⁋ Idem in prouerb.
Ab alio expectes alteri q̄3 feceris.
Bis ē gratū qd̄ opus est si vltro offeras.
Beneficiū qui dare nescit iniuste petit.
Beneficia plura accipit qui scit reddere.
Beneficiū dādo: accipit qui digno dedit.
Beneficiū sepe dare docere est reddere.
Benignus etiā causam dandi cogitat.
Pōt i aduersis auxilia q̄ in scd̄is comodat.
⁋ Ualerius max. li.5. ti. de ingratis. Dādi ꝛ accipiendi beneficii cōmerciū sine quo vita hominū est mors tollit: quisq3 bñ merito parem referire gratiā negligit.
⁋ Lex diges. ti. cōmodati. l. icōmodato §. sic aūt. Adiuuari quippe nos: nō decipi beneficio oportet. ⁋ Lex codic ti. d neg. ge. l. tutori Sufficit si cui vel in paucis amici laboribus consolatur.
⁋ Marcialis cocus: li. vndiq3 suscepto: Ne noceas tibi sic aliis prodesse memento.
⁋ Ambrosius de officiis li 4. ꝛ fi. c.3. Cōsidera o hō vn̄ nomē susperis: ab humo ita q3 q̄ nihil cuiq3 eripit: sed oia largit oibus

& diuersos in vsum omniū aīantiū fructus ministrat. Inde appellata humanitas speci alis & domestica virtus hoīum que ɔsortez adiuuat. Subuenire nō hñti humanitatis est: duritie aūt plus extorquere q̃ dederis. ¶ 5. c. Si nō pōt alteri subuenire nisi alter ledat: cōmodius est neutrū iuuari q̃z graua ri alterum.

¶ Prosper. 66. emp. Gratior ē fructus quē spes productior edit.

¶ Cato. c. j. Bonis bñfacito. Caplo. 2.
Dilige sic alios: vt sis tibi carus amicus.
Sic bon⁹ esto bonis: ne te mala dāna seq̄nt
Officiū alterius multis narrare memento.
Atq; alijs cū tu bñfeceris ipse sileto.
Ne dubites cū magna petas ipendere pua.
His eteni reb⁹ ɔiūgit gr̄a caros. ¶ Caplo. 3
Si potes ignotis etiā ꝓdesse memento.
Utilius regno est meritis acq̄rere amicos.
¶ Capitulo. 4.
Productus testis: salua tñ ante pudorem.
Quantūcūq; potes celato crimen amici.

¶ Cassiodorus eplaꝝ li. j. e. 13. Nō decet eē difficile beneficiū quod nō patit̃ sui largi tate detrimentū. ¶ 33. e. Tūc de exteris co gitandū est dū se rō ꝓprie necessitatis exple uerit. ¶ 37. e. Nō est beneficiū quod p̄stat̃ inuitis nec cuiq̃z vtile qd̄ aduersa volūtate concedit̃. ¶ Li. 2. e. 28. Beneficiū dici nō pōt: quod nulla vtilitate sentit̃. Angusta sūt beneficia: que nō etiā de futuris aliq̄d pol licent̃. ¶ Li. 9. e. 24. Dulcius accipit̃: quod sub aliq̄ dilatione prestat̃. ¶ Libro. 11. e. 6 Ipsius quoddāmodo res agit̃ cuius in al terū vota cōplet̃. ¶ 16. e. Subuenire semp amātis est. ¶ Lib. 12. & fi. e. j. Persone tua refugiū sit oppsso: infirmi defensio: p̄sidiuz aliqua calamitate concluso. ¶ 5. e. Gratifi cante natura illis amplius debemus: q̄ no bis aliq̄ proximitate iungunt̃. ¶ Idez d̄ ami citia. c. 22. Quicquid amico impenderis nū q̃z improperes.

¶ Andreas ad gualteriū de amore li. j. Qui seruitia oblata recusat accipere: offerentem nimio rubore perturbat: & seipsum iudicat auaritie vitio contineri.

¶ Auctor lib. qui incipit astrolabi: Quod fie ri tibi vis: hoc quoq; fac alijs.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 96. Quis quis amat seruit.

¶ Prouer. vulgar: Luna man laua laltra Tāto val le amigo che nō zoa: como nemi go che no nosse.

¶ De liberalitate & munificentia. Rrica. 3.

Esaias pphéta. c. i. Oēs di ligunt munera: se quunt̃ retributiones.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li. 4. c. i. Nō in multitudine datoꝝ ē qd̄ liberale est: sȝ in dātis habitu. Ditari nō facile est liberalē: ne q; accepturū existentē: neq; custoditiuum. ¶ 2. c. Uelociter derelinq̄t substātia dantes idiotas qui & videt̃ ꝓdigi esse. ¶ Li. 9. c. 3. Amicis magna q̃z extraneis existimamus oportere largiri. ¶ Idem magnoꝝ moraliū li. i. c. 42. Liberalis est laudabilis. ¶ Idem rethor. li. i. c. 13. Liberalitas est virtus circa pecunias bñfactiua. Illiberalitas aūt ɔtrȝ. ¶ Li. 2. c. 16. Senes illiberales sūt: vnū eni aliquid necessarioꝝ est substātia: sil' āt ꝓpē expientiā sciūt ei qd̄ difficile est possedisse: & facile abiicere. ¶ Idē polliticoꝝ li. 2. c. 2. Largiri & auxiliari amicis aut ex̄neis: aut al teris delectabilissimū ē. ¶ Idē in prioꝝ ana leticoꝝ li. 2. c. 70. Ambitiosi liberales sunt.

¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 4. Nō sit por recta manus tua ad accipiendū: ad danduz ꝟo collecta. ¶ c. 12. Bñ fac humili: & nō de deris ipio. ¶ 18. c. Añ morte bñ fac amico tuo. ¶ c. 18. Oi dato ne des tristitia verbi mali. ¶ 35. c. In oi dato hylarē fac vultum tuum. ¶ 41. c.

¶ Terētius in phor. c. 3. Oꝫ iniq̄ cōpatū est: hi q̄ min⁹ hñt: vt sp aliq̄d addāt diuitibus.

¶ Oratius in eplis li. i. c. 7. Prodig⁹ & stult⁹ donat qui spernit & odit.
Hec seges igratos tulit: & feret oib⁹ annis.
Uir bon⁹ & sapiēs: dignis ait esse parāduz.
Nec tñ ignorat quid distēt era lupinis.

¶ Ouidius sine titulo seu amoꝝ li.j.c.8. Cre
de mihi res est ingeniosa dare. ¶ Idem de
arte amādi li.j.ꝛ fi. Munera det diues.
¶ Mattheus in euāgel.c.25. Habenti da/
bit ꝛ abūdabit: ei aūt qui nō habet ꝛ quod
habet auferet ab eo. ¶ Idem dicit lucas in
euangelio.c.19.
¶ Lucas in euāgel.c.6. Date ꝛ dabit vobis
¶ 8.c. Qui habet dabit illi: ꝛ quicūqꝫ nō ha
bet: etiā qd putat se hr̄e auferet ab eo.
¶ Paulus apl's in.2.epl'a ad corinth.ca.9.
Hylarem datorem diligit deus.
¶ Seneca de beneficijs li.j. Dignus est deci/
pi: qui de recipiēdo cogitauit dum daret.
¶ Libro.2. Dabo egenti: sed vt ipse nō egeā.
succurrā perituro: sed vt ipse nō peream.
Respiciende sunt cuiqꝫ facultates sue vires
qꝫ: ne aut plus prestemus q̄ꝫ possumus aut
minus. ¶ Li.4. Reijciendi muneris signuꝫ
est ꝓtinus inuicem aliud mittere ꝛ munere
munus expugnare. ¶ Idem de clementia:
Non est magni aī: qui de alienis liberalis ē
sed ille qui quod alteri donat sibi detrahit.
¶ Ualerius maximus li.5.ti.de gratia: Am
plissime ꝛ speciosissime diuitie sunt feliciter
errogatis bn̄ficijs late posse censeri.
¶ Lex diges.ti.de offi.pcō.l.solēt.§.fi. Ual
de inhumanū est a nemine accipere. Sꝫ pas
sim vilissimū est: ꝛ per oīa auarissimuꝫ.
¶ Ti.de adimēdis ꝛ trāsfe.leg.l.rem legatā.
Nemo in necessitatibus liberalis existit.
¶ Marcialis cocus epigramaton li.4. Mu
nera qd senibꝰ viduisqꝫ ingentia mittis:
Uis te munificū gargiliane vocem.
Sordidius nihil est te: nihil ē te spurtiꝰ vno
Qui potes insidias: dona vocare tua.
Sic auidis fallax: indulget piscibꝰ hamus.
Callida sic stultas: decipit esca feras.
Quid sit largiri: vel quid donare docebo.
Si nescis: dona gargaliane mihi. ¶ Lib.5.
Que mihi p̄stiteris: memini sēpqꝫ tenebo.
Cur igit taceo: postume tu loquaris.
Incipio quotiēs alicui tua dona referre.
Protinus exclamat: dixerat ipse mihi.
Nō belle quedā faciūt duo: sufficit vnus.
Huic operi: si vis vt loquar ipse tace.
Crede mihi q̄uis ingētia postume dones.
Auctoris pereūt: garulitate sui.
Dant opes nullis nūc nisi diuitibꝰ. ¶ Li.11
Nil mihi das viuus: dicis post fata daturū
Si nō es stultus: scis maro quid cupiam.
¶ Idem li. vndiqꝫ suscep.c.3.
Magna q̄d dare: sꝫ ꝓmittē parua decoꝝ ē.
Te facere contra gloria nulla tibi.
Attollunt hylares vilissima munera vultꝰ.
Uultus sub tristes: maxima deijciūt.
Si donas tristis: ꝛ dona ꝛ p̄mia perdis.
¶ Capitulo.4.
Qui iustis scisqꝫ viris: tigiline ministrat.
Sumit vbi donat: spargit ꝛ accumulat.
¶ Auctor libri de formula honeste vite.c.2.
Cum desideratione promitte: plenius q̄ꝫ p/
miseris presta.
¶ Cato.c.2. Exiguū munus: cū dat tibi pau
per amicus. Accipito placide: ꝛ plene lauda
re memento. ¶ Capitulo.3.
Dandum etenim est aliquid cum tēpus po
stulat aut res. ¶ Capitulo.4.
Cū tibi diuitie superāt in fine senecte:
Munificꝰ facito viuas: nō parcus amicis.
¶ Cassiodorus epistolarū li.j.e.13. Non de
cet esse difficile beneficiū quod nō patitur
sui largitate detrimentū. ¶ 15.e. Regnan/
tis facultas tūc fit ditior cū remittit: ꝛ acqui
rit nobiles thesauros fame neglecta vilita/
te pecunie. ¶ 27.e. Dat plerūqꝫ qd maiori
vtilitate recipit: ꝛ frequētius hō lucra sua
cōplectit cum necessaria pro tp̄is q̄litate lar
gitur. ¶ 33.c. Tunc dextris cogitanduꝫ est
dum se ratio ꝓprie necessitatis expleuerit.
¶ Li.2.e.3. Cōmendant priora posteriori/
bus donis. ¶ Li.3.e.29. Hec sunt regia do
na qd semina sparsa in segetē coalescūt: in
vnū coacta depereūt. ¶ Idem de amicitia
c.22. Hylari vultu serena facie ꝛ sermone
iocūdo adire studeas munificentiā tuam.
¶ Isidorus soliloquioꝝ lib.2.c.54. ꝛ an̄pe.
Quicquid largiris cum hylaritate largire.
¶ Uersificator fabulaꝝ esopi: fa.28. fabule.
Nullꝰ amor durat: nisi fructꝰ seruet amorē.

Cuilibet est tanti: munera quanta facit.
¶ Fabula.64.⁊ fi. Cuius semper eges rem nulli tradere debes.
¶ Gualterius de castellione lib.j. Unge aīos donis: auriq; appone liquorem.
Hec egre mēti poterit medicina mederi.
Sic inopi diues: largusq; medet auaro.
At si forte aīo: res nō respondeat alto:
Copia si desit: vel si minuat aceruus:
Nō minuat amor: nec desit copia mentis.
Allice pollicitis: ꝓmissaq; tempore solue.
¶ Mattheus vindocinensis.s.de historia tobie.c.13 Uerus amicus
Dantis in affectu: nō datione patet.
Da cito: da gratis gratū: ne gratia fiat
Uenalis grato: munere gratus eris.
Sic des pro modulo cēsus: ne ꝓdigia dādi
Uirtus in vitiū collaterale ruat. ¶ Cap.3.
Parcus semine: pauca metes.
Est dare letitie vox: verbū nobile: verbum
Mellifluū dantis gloria: dantis honor.
¶ Heinricus samariensis lib.2.
Qui decus oblatū: rugosa frōte venenat.
Plus mihi diabolo displicet ille dator.
Dona serenus hō: carūq; seruat amicū.
Atq; datū facie: duplicat ille suum.
Quod donare velis: dones sine spe redeūdi
Ne quod aperta dedit: retrahat vnica man⁹
¶ Prouer. vulgar: A caual dona: nō guardar en dente.

¶ De celeri aut morosa presta/tione muneris ⁊ bñficij. Rica.4.

Salomon in ꝓuerb.ca.3. Ne dicas amico tuo: vade ⁊ reuertere: ⁊ cras dabo tibi: cū statim possis dare. ¶ 13 c. Spes que defertur affligit animam.
¶ Tullius philipicoꝝ li.6. Expectatio quod quantū afferat lāguoris aīo quis nō videt.
¶ Ouidius methamorph.li.4.
Ad opē breuis hora ferenda est.
¶ Prosp. sub.66.emp.
Gratior est fructus: quā spes ꝓductior edit.
¶ Cato.c.2. Quod prestare potes: ne bis ꝓmiseris vlli.

¶ Cassiodorus eplaꝝ li.3.e.40. Non possumus existimare iocundū quod ingrata fuerit dilatione suspensū. ¶ Lib.o.6.e.9. Oē siquidē iustum celeritatis cōmodo transit ad beneficium: ⁊ quod debito redditur tali gratia munus putat. ¶ Lib.9.e.44. Habet hō humana conditio: vt celeri⁹ adepta fastidio sint: dum omne preciosum vilescit oblatū. Dulcius accipit: qđ sub aliq̄ dilatōe ꝑstat.
¶ Mattheus vindocinēsis in poetria: parte j.c.j. Stipulationis nouerca est dilatio.
Particula.2.⁊ fi.c.3. Pollicitū lāguet vlteriore mora.
¶ Heinricus samariensis li.2. Ne te pigritie consors dilatio pertardet:
Ad bona nā cupiēs: oīa tarda putat.
Nā mora denigrat donū: meritūq; miorat.
Sed cita grandificat munera parua man⁹.
¶ Jacobus beneuētanus.c.20.
Cum spōdes aliquid: man⁹ illico v̄ba seq̄nt
Auget enī meritū qui cito soluit idem.
¶ Prouerb. metrice extraor. l. vag.
Qui cito dat bis dat: nescit dare qui dare tardat.

¶ De auxilio ⁊ fauore. Rica.5.

Isocrates in exhortationib⁹.c.2 Nulli rei praue nec assis: nec faueas: videbis eni; ⁊ tu talia operari q̄ lia operantibus alijs subieris.
¶ Aristoteles rethori.li.2.c.8. Diuinū arbitrabitur auxiliari iniusta patientibus.
¶ Jesus filius sirach in eccl.c.5. De ꝓpitiatu peccatoꝝ noli esse sine metu.
¶ Terentius in adelphis.c.6. Absquiuis homine cum est op⁹ beneficiū accipe gaudeas.
¶ Salustius in catilinario: Auxiliū ab omnibus petas: etiā ab infimis.
¶ l ex dige.ti.de carbo.edi.l.j.§.sed ⁊ siqs. Magis consulendum est his: quibus maius periculum intenditur.
¶ Ambrosius ō officijs li.3.c.24. Pronum quippe est genus humanum fauere honoratioribus. ¶ 25.c. His fauemus frequentius a quibus referende gratie vicem speramus.

¶ Ganfredus i poetria.c.75. Languor eget medico: solamine luctus: egestas subsidio.

¶ De vtilitate oblationis munerũ & beneficiorũ. R.6.

Moises in deuteronõ.c.23. Fratri tuo absq; vsura id quod indiget cõmodabis: vt benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere tuo.

¶ Salomon in prouerb.c.17. Munera de sinu impius accipit: vt ꝑuertat semitas iudicij. ¶ 18.c. Donũ hoĩs dilatat viã eius: & añ ꝓncipes spaciũ ei facit. ¶ 19.c. Amici sũt dona tribuẽtis. ¶ 22.c. Munus absconditum extinguit iras: & donũ insigne indignationẽ maximã. ¶ 22.c. Victoriã & honorẽ acq̃ret qui dat munera: aĩam ãt aufert accipientium.

¶ Isocrates in exhortationibus.c.2. Bñfacito bonis: bonus enĩ thesaurus penes virum studiosum debita gratia.

¶ Aristoteles retho.li.2.c.6. Factiua amicitie est gratia.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.12. Benefac iusto: & inuenies retributionẽ magnã: & si nõ ab ipso certe a domino.

¶ Tullius de amicitia: Confirmat amor ex beneficio accepto.

¶ Ouidius de arte amãdi li.2. Dextera precipue capit indulgentia mentes. ¶ Li.3. & fi.
Munera crede mihi capiũt: hoĩesq; deosq;
Placat donis: iupiter ipse datis.
Quid sapiẽs faciet: stultus quoq; munere gaudet. ¶ Idem de fastis li.5.
Sepe iouẽ vidi: cũ iam sua mittere vellet
Fulmina: ture dato sustinuisse manum.

¶ Seneca tragediarũ in octauia.c.4. Vnice obseq̃ẽdo potius ĩmittere virum. In herculeo etheo.c.5. Merita vincũt & malos. ¶ Idem de bñficijs li.j. Nullũ tã mansuetũ aĩal est qđ nõ cura mitiget: & in amorem sui vertat. ¶ Idem eplarũ ad lucillũ li.12.e.6. Nemo nõ cũ alteri ꝓdest sibi ꝓficit. ¶ Li.16.e.2. Ab alio expectes alteri quod feceris. ¶ Idẽ in ꝓuerb. Habet in aduersis auxilia: qui in secundis cõmodat.

¶ Valerius max.li.4.ti. de his qui ex inimicis &c. Marcus cicero aulũ gauiniũ repetũdarũ rex sũmo studio defendit: qui eum in cõsulatu suo vrbe expulerat. ¶ Idem p. vatinium dignitati sue semp in festũ duobus publicis iudicijs tutatus est: sicut sine vllo crimine leuitatis: ita cũ aliqua laude: quia speciosius aliquanto iniurie beneficio vincunt: q̃ mutui odij pertinacia pensantur.

¶ Marcialis cocus li. vndiq; suscepto.c.2. Vincis muneribus ius damiane tuis.

¶ Macrobius saturnaliorum li.4.c.18. ex auctor publij: Beneficium dando accepit qui digno dedit.

¶ Cato.c.3. Si potes ignotis etiam prodesse memento. Vtilius regno est meritis acquirere amicos.

¶ Boetius de disciplina scholariũ li.2. Licz a multis destituat laboris restitutio: tñ ab aliquo ꝓmouebit fauoris adeptio.

¶ Cassiodorus epistolarũ li.j.e.27. Dat plerũq; qđ maiori vtilitate recipit: & frequẽtius hõ lucra sua cõplectit: cũ necessaria pro tẽporis qualitate largit. ¶ Libro.4.epla.24. Ipso munere magis acquirit cũ opportunis digna prestant. ¶ Idẽ de charitate seu dilectione dei.c.29. Nemo adeo crudelis ẽ qui ad collata beneficia non mitescat.

¶ Versificator fabularum esopi.28.fabu.
Nullus amor durat nisi fructus seruet amorẽ
Quilibet est tãti munera quãta facit.

¶ Auctor lib. qui dr pãphilus.c.15. Si dat ad tẽpus: dat & aufert cõmoda munus.
Iusq; legesq; suo destruit ingenio.

¶ Gualterius de castelliõe alexãdreidos li.j.
Munus enĩ ꝯfert mores: inuectit auaros
Occultat vitiũ: genus auget: subijcit hostem.
Nõ opus ẽ vallo: quos dextera dapsil' ãbit.
Nam seu pax vigeat: seu rupto federe pacis
Regnet: & in toto discordia seuiat orbe.
Principibus dubijs: subitũq; timẽtibus hostẽ.
Est dare pro muro: & solidi munimis ĩstar.

¶ Heinricus samariensis li.2. Quẽlibet officijs: ne queras quis sit honora.
Nã multos caros: letus amicat honor.

¶ Sanfredus de byronica curie papalis:
Omnia muneribus placantur munimina sumptis.
Excitat in predā: cogitq3 sitire cruorem.
A suo dephenso portio iacta canes.
¶ Bertrādus iconomica.c.8. Non semper gladio: sed sepe seruitio vincitur inimicus.
¶ Jacobus beneuētanus.c.34. Lucraris tribuendo bonis: sed perdis iniquis.
¶ Prouerb. vulgar: Martello de argento: speza porte de ferro.

¶ De nocumento susceptionis munerū ꝛ beneficioꝝ. Rica. 7.

In exodo c.23. Munera excecāt etiam prudentes: ꝛ subuertūt verba iustorum.
¶ Psalmista.25.ps. In quoꝝ manib⁹ iniquitates sunt: dextera eorum repleta ē muneribus.
¶ Salomon in ꝓuerb.c.15. Qui odit munera viuet.
¶ Jsaias ꝓpheta.c.3. Ube q̄ iustificatis impium pro muneribus: ꝛ iustitiam iusti aufertis ab eo.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.20. Datus insipientis: non erit vtilitas tibi: oculi enim illius septēplices sunt: exigua dabit: ꝛ multa improperabit. ¶ 20.c. Exenia ꝛ dona: excecant oculos iudicum.
¶ Ualerius maximus li.4.ti. de abstinentia. Alexander cognomen inuicti assecutus cōtinentiā diogenis cinici vincere non potuit. Ad quem cum in sole sedēte accessisset hortareturq3 vt siqua prestari sibi vellet indicaret. Mox inquit de ceteris interim velu3 a sole mihi nō obstes. Diogenes syracusis cū olera ei lauanti aristippus dixisset: Si dionysium adulari velles ita non esses. Jmmo inquit: Si tu ista esse velles non adulares dionysium.
¶ Martialis cocus epigramaton li.8. Munera qui tibi dat locupleti gaure seniq3:
Si sapis ꝛ sentis: h tibi ait morere.
¶ Jsidorus soliloquioꝝ lib.j.c.j. Premia ꝛ dona: legibus vires tulerunt. ¶ Libro.2.c 49. Munera sepe virtutem preuaricant.
Cito violatur auro iustitia: cito corrumpitur munere.
¶ Uersificator fabulaꝝ esopi: fa.24.
Cum tibi quid def: cur detur respice.
¶ Gualterius de castelliōe alexādreidos li.j.
Munus enī a norma recti distorq̄t acumē
Judicis: ꝛ tetra voluit caligine mentem.
¶ Mattheus vindocinēsis de histor. tobie c.31. Nōnūq̄ fuge qđ dabit: susceptio doni Arbitrij vendit liberioris opes.
Munera sumpta ligant.
Uendit arbitriū: dum viuit ex alieno
Sumptu: pane tuo vescere liber eris.
¶ Heinricus samariensis li.j. parte.2.
Deuiat a vero: corruptus munere iudex.
Falsificūq3 facit: impia gaza pium.
¶ Montenarius in luna cleri.c.38.
Munera cecant.

¶ De credito ꝛ debito. Rica. 8.

Psalmista 36.ps. Mutuabitur peccator: ꝛ non soluet.
¶ Salomō in prouerbijs.ca.6 Si spoponderis pro amico tuo: defixisti apud extraneum animā tuam: illaqueatus es verbis oris tui: ꝛ captus proprijs sermonibus tuis. Fac ergo quod dico: temetipsum libera: quia incidisti ī manus ꝓximi tui: discurre festina: amicū tuū suscita: ne dederis somnum oculis tuis: nec dormitēt palpebre tue erue quasi damula de manu: ꝛ quasi auis ꝺ insidijs aucupis. ¶ 22.c. Qui accipit mutuū seruus est fenerantis.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.29. Fenerare tibi ꝓximo in tēpore necessitatis illi⁹. Redde ꝓximo in tēpore suo. Multi non cā nequitie: nō fenerati sunt': sed fraudari gratis timuerūt. Uir bon⁹ fidē facit ꝓximo suo.
¶ Mattheus in euāgel'.c.22. Reddite q̄ sūt cesaris cesari: ꝛ que sunt dei deo. ¶ Jde3 dicit marcus in euangelio.c.11. ¶ Jdem dicit lucas in euangelio.c.20.

¶ Paulus ap'ls ep'la ad roma.c.13. Reddi te omnibus debita: cui tributū tributum: cui vectigal vectigal: cui honorē honorem.
¶ Seneca epistolarū ad lucillū li.3.e.5. Leue es alienū debitorē facit: graue inimicum.
¶ Idem in prouerb. Es alienum homini ingenuo: acerba seruitus est.
¶ Lex diges.ti.de verb.sig.l.sub signatum. §.j. Bona intelliguntur cuiusq̄ q̄ deducto ere alieno supersunt.
¶ Cato.c.j. Mutuū da. Cui des videto.
¶ Boetius de disciplina scholariū li.2. Declamatione creditorum: nihil amarius menti imprimitur.
¶ Cassiodorus epistolarum lib.12.&.fi.e.2. Irrite suspenditur qđ nullis ptractionibus euitatur. ¶ 10.e. Beatus quidam est esse sub debito: nec liber potest veraciter dici qui p batur obnoxius reperiri. ¶ 16.e. Debitum si quidem quod non potest euitari: prona debet mente semp offerri: vt fiat beneficiū qđ sine cōpulsione constat illatum.
¶ Jacobus beneuentanus.c.35. Nolo q̄ prestes fili tua litigiosis.
Aut illis & qui sibi semper egent.
Credita vix etenī vel nunq̄ reddere curāt.
Consueuere tamen reddere verba pia.
¶ Prouerb. vulgar: Mal cōpra clesura chi tol dinari a osura.
El debito destruze chi vnca nol fuze.
Uolce elaltru apprendere et amaro parer a rendere.

¶ De gratia & gratitudine & ingratitudine. Rubrica.9.

Psalmista 36.ps. Mutuabitur peccator & non soluet.
¶ Salomon in prouerbijs.c.17. Qui redit mala pro bonis non recedet malum de domo eius.
¶ Aristoteles rethoricor lib.2.c.6. Factiua amicitie est gratia: & non requisitū facere: vt cum fecerint non manifestare. Sic enim ipsi gratia videtur: non propter alterum. ¶ Idem ethicor li.5.c.4. Retributio est ppriū grē: refamulari enim oportet ei qui gratiā fecit.
¶ Cronica de nugis phor.c.28.s.de aristotele: Aristoteles quesitus quid citius senescat: inquit gratia.
¶ Jesus filius sirach in ecc.c.4. Non sit porrecta manus tua ad accipiendū: & ad dandū collecta. ¶ 29.c. Multi quasi innentionem estimauerunt fenus: & prestiterūt molestiā his q̄ se adiuuauerūt: donec accipiāt osculantur manus dantis: & in pmissionibus humiliant vocem suam: & in tempore redditionis postulabat tēpus: & loquitur verba tedij & murmuratione: & tempus causabitur. ¶ 29.c. Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris: dedit enim pro te animā suam.
¶ Terentius in andria.c.3. Si illum obiurges vite qui auxilium tulit: Quid facias illi: qui dederit damnū aut malum:
¶ Tullius retho. artis veteris li.j.c.12. His qui necessario non pfuerunt haberi gratiā non oportet. ¶ Li.2.c.9. Gratia est virtus in qua amicitiarū & officior alterius memoria & remunerandi voluntas cōtinetur. ¶ Idē philipicor li.3. Cui gratia referri tanta nō potest quanta debetur: habēda tamē tanta est quantā maximā animi nostri capere possūt
¶ Ouidius sine titulo seu amor li.j.c.10. Gratia pro rebus merito debetur ineptis. Omnia conductor soluit: mercede soluta: Non manet officio: debitor ille suo.
¶ Seneca epistolar ad lucillū li.13.e.6. Ingratus est qui beneficiū reddit sine vsura. Ingratus est qui se beneficiū recepisse negat quod accepit. Ingratus est qui dissimulat. Ingratus qui non reddit. Ingratissimus omniū qui oblitus est. ¶ Idem de moribus. Memoria beneficior fragilis est: iniuriarum tenax.
¶ Marcialis cocus epigramaton. libro.5. Non reddet sterilis: semina iacta seges.
¶ Ualeri⁹ max. li.5.ti.de gratis: Gaij marij non solum precipuus: sed etiā ppotens grate mentis fuit impetus. Duas enī camentium cohortes mira virtute vim cimbror sustinētes in ipsa acie aduersus conditionem fede

ris ciuitate donauit. Quod quidē factū & ve
re & egregie excusauit: dicēdo: inter armorū
strepitū verba se iuris ciuilis exaudire non
potuisse: & sane id tēpus tūc erat quo magis
defendere q̄ȝ audire leges oportebat. Mi-
tridates rex magnifice gratus apparuit: qui
pro leonico acerrimo salutis sue defensore
a rhodijs nauali pugna excepto oēs hostiuȝ
captiuos pmutauit. Satis esse existimās ab
inuictissimis circūueniri q̄ȝ benemerito gra
tiā non referre: ¶ Ti. de ingratis dādi & ac-
cipiendi beneficij cōmercium: sine quo vita
hominū est mors tollit quisq̄ȝ benemerito
parē referre gratiā negligit. Ligurgo neq̄ȝ
vite sūme synceritas neq̄ȝ cōstātissim⁹ er-
ga patriā amor neq̄ȝ leges salutariter exco-
gitate auxilio esse potuerūt: quo minus infe
stos ciues experiret. Sepe eni lapidibus pe
titus publico furore puatus: etiā oculo adul
timū ipsa patria lacedemonum pulsus est.
Quid alie facient vrbes vbi etiā illa que cō
stātie & moderamine: & grauitatis eximiam
sibi laudem vendicauit tam ingrata aduer-
sus tam benemeritū extitit.
¶ Ambrosius de officijs li. j. c. 30. Non da-
re cuiq̄ȝ vix licet: nō reddere vō nō licet. Cō
ferre gratiā bonum est: at qui referire ne-
scit durissimus est.
¶ Cato. c. j. Beneficij accepti memor esto.
¶ Cap. 2. Offin alteri⁹ multi narrare memēto
Atq̄ȝ alijs cū tu benefeceris ipse sileto.
Exiguū munus: cū dat tibi paup amicus.
Accipito placide: & plene laudare memēto.
¶ Uersificator fabularū esopi. 8. fab.
Nil pdest pdesse malis: mēs praua molor
Immemor accepti non timet esse boni.
¶ Fabula. 10. Reddere gaudet hō nequaȝ
p melle venenū. Pro fructu penā: pro pie-
tate dolum. ¶ Fabula. 42.
Nō debet meritū turpis delere vetustas.
Accepti memores: nos decet esse boni.
¶ Andreas ad gualteriū de amore lib. j.
Maioribus censet meritis dignus q̄ bona
sponte peregit: q̄ȝ quis ea coactus exercuit.
Coacta nemini sunt grata obsequia: & nul-
lis digna premijs iudicantur.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 23.
Accepti semp muneris esto memor.
A quocūq̄ȝ tibi p̄sertim paupere factum.
Compensare stude: merito seruitium.
Frigescit dātis animus cum viderit ipse.
Cui dederit igratū: muneris eē sibi. ¶ c. 25.
Noli serpentē dico tibi fili nutrire.
Mordebit qm̄ te prius ipse malus.
¶ Mattheus vindocinensis de histor. tobie
c. 31. Nō tibi qd dab it: sed cur intellige: q̄r
Sola volūtatis forma inonerat opus.
¶ Auctor li. de moribus medicorum. c. 12.
Ingratos hoies inflata superbia reddit.
¶ Bellinus in speculo vite parte. j. cer. 2.
Seruitiū nullus pdit: quod reddere multi
Desistūt: reddit vnicus illud homo.
¶ Prouerb. vulgar:
A caual dona: nō guardar endente.
Chi laua el cauo ala seno pde el sauone.
Chi serue ario segnore ne grao ne guerdōe.
Chi despicha el laro apicha si.

¶ De mercede p̄mio & re
tributione. Rica. 10.

In leuitico c. 19. Nō morabit opus mercennarij tui apud te vsq̄ȝ mane.
¶ Moyses in deteronomio. c. 24. Non ne-
gabis mercedem indigentis: & pauperis fra
tris tui: vel aduene qui tecum moratur: sed
eadem die reddes ei precium laboris sui an
te solis occasuȝ: quia pauper est: & ex eo su-
stentat animam suam: ne clamet contra te
ad dominum: & reputetur tibi in peccatum.
¶ Slomon in puerb. ca. 17. Qui reddit ma
la pro bonis nō recedet malū de domo ei⁹.
¶ Tobie. ca. 4. Quicūq̄ȝ aliquid tibi opera-
tus fuerit: statim ei mercedem restitue: et
mercennarij merces apud te omnino non
remaneat.
¶ Aristoteles iconomicor li. j. Sine merce-
de impossibile est dominari.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.4. Nō sit porrecta manus tua ad accipiendū: ꝛ ad reddendum collecta.
¶ Tullius de offi.li.j.ca.29. Uix inuenit q laboribus susceptis periculisqꝫ aditis: non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam.
¶ Mattheus in euangelio.c.10. Dignus ē operarius cibo suo.
¶ Lucas in euāgel.c.10. Dignus est operarius mercede sua.
¶ Joānes apl's ꝛ euange. in ep'la.2.c.vnico Uidete vosmetipsos: ne ꝑdatis que cōparati estis: sed mercedē plenā accipiatis.
¶ Paulus apl's: epistola ad romanos. ca.4. Merces nō imputat ſm gratiā: sed ſm debitū. ¶ Idem epistola ad corinthios.ca.9. Quis militat suis stipendijs vnqꝫ. Qui in sacrario operant: que de sacra sunt edūt: ꝛ qui altari seruiūt: cū altari participāt.
¶ Quintilianus declam. declam.5. Ei labori oportet incūbere vbi promittat effectus: stulta cura est que spem non habet.
¶ Uegecius de re militari lib.3.ca.26.ꝛ fi. Milites in expeditione spes ꝛ premia faciunt meliores.
¶ Juuenalis lib.4. sat.j. Quis enim virtutē amplectit ipsam: ꝑmia si tollas.
¶ Lex codi.ti. de statuis ꝛ imaginibus.l. vt virtutū: Uirtutum premia tribui merentibus conuenit.
¶ Marcialis cocus epigramaton libro.j. In steriles cāpos nolūt iuga ferre iuuenci. Pingue solū laxat: sed iuuat ipse labor.
¶ Boetius de consolatione li.4.c.j. Imperante florenteqꝫ nequitia virtus nō solū ꝑmijs caret: verūetiā sceleratoꝝ pedibus subiecta calcatur: ꝛ in locum facinoꝝ supplicia luit. ¶ 5.c. Perspicuum est nunqꝫ bonis ꝑmia: nunqꝫ sua sceleribus deesse supplicia. Probos mores sua premia non relinquūt. Sicut probis probitas ipsa fit premiū: ita improbis nequitia ipsa est suppliciū. ¶ 7.c. Si melioribus animū conformaueris: nihil opus est iudice premium deferente: tu ipse te excellentibus addidisti. ¶ Libro 5. c.6. Equissimum iudicabitur improbos puniri: vel remunerari probos. ¶ Idem de disciplina scholarium libro.2. Licet a multis destituatur laboris restitutio: tamen ab aliquo promouebitur fauoris adeptio.
¶ Cato.ca.3. Cum labor est in dāno: mortalis crescit egestas.
¶ Cassiodorus epistolarū lib.j. epistola.41 Remuneratio meritorum iustum dominātis prodit imperium: apud quem perire nescit qđ quempiam laborasse contigerit. ¶ Libro.2. epistola.j. Nō deficit rei studiū: que premiū largius habet. ¶ 5. epistola Nutriunt premiorum exempla virtutes: nec quisqꝫ est qui non ad morum summa nitatur ascendere: quādo irremuneratū nō relinquitur qđ conscientia teste laudatur. ¶ 21. epistola. Graue nimis est vt fructu laboris sui fraudetur industria: ꝛ cui debet ꝑ sedulitate conferri premium: dispendiū patiatur iniustum. ¶ 28. epistola. Tribuenda est iustis laboribus compensatio premiorum. ¶ 33. epistola: Equum est vt vnicuiqꝫ proficiat labor suus. ¶ Libro.3. epistola.19. Fructuosus esse debet publicus labor. ¶ Lib.4. epistola.3. Theodoricus rex gottorum cuidam illustri viro hec ait: Tende itaqꝫ adhuc bonis artibus tuos ad potiora succensus: sciens gratiam nostram in illo semper augeri: qui se dignum adepto culmini desiderat inueniri. ¶ 4. epistola. Laure est benemeritis digna prestare. ¶ 13.e. Emolumenta deesse laborantibus nō oportet: vt ꝛ bone spei aditus aperiatur: ꝛ de sudantium querela iusta compensatione claudatur. ¶ 25. epistola: In ipsis conatibus egra languescunt que meritorum presūptionibus non iuuantur. ¶ 27. epistola. Malorum omnium probatur extremū inde detrimenta suscipe vnde credebantur auxilia prouenire. ¶ Libro.5. epistola.19. Maiora sibi facit credi quisquis efficaciter iniuncta peregit. ¶ Libro.7. epistola.5. Manus larga artium nutrit ingenia. ¶ Libro.9.e.

13. Ille dignus est premia cōsequi qui pa/rere cognoscitur equitati. ¶ 21. epistola: Manifestum est premium artes nutrire. ¶ 22. epistola: Indiscreti hominum mores confusiqȝ vagarentur: si aut culpa formidi/nem: aut virtus premia non haberet. ¶ Li. 11. epistola. 19. Tironibus cōceditur spes laboris dum vicissitudo fuerit reddita vete ranis. ¶ 26. epistola: Sicut equum est de/sidiosis laborantium premia denegare: Ita conuenit excubantibus remuneratōis opta ta concedere. ¶ 30. epistola: Equitati vide tur accōmoduȝ: si efficaci actione laudatis digna moribus vicissitudo prestetur. ¶ 31. epistola: Dignum est vt sequatur vota fide lium fructus laboruȝ: ꝛ superior gradus ex cipiat: quos gestarum rerum integritas ef/fecta cōmendat. ¶ Idem de charitate ꝛ di lectione dei. c. 48. Dignum siquidem est et consonū rationi: vt vicē rependamus amā ti: obsequenti officium gratias largienti.

¶ Auctor li. qui dicit pamphilus. c. 43. Cuȝ mercede labor gratior esse solet.

¶ Auctor rudium dogmatis li. j. Optat pre/mia quisqȝ labor.

¶ Andreas ad gualterium de amore libro. j. Maioribus censetur meritis dignus: qui bona spontanee peregit q̄ȝ qui ea coactus exercuerit. Coacta nemini sunt grata obse quia: ꝛ nullis digna p̄mijs iudicantur.

¶ Auctor lib. de moribus medicorum. c. 10.
Premia quisqȝ labor optat habere sua.
Si labor ipse perit: perit in arte voluntas.
Amisso studio fit piger omnis homo.

¶ Capitulo. 12.
Omnib⁹ est turpe: sed turpius est generosis
Non compensare seruitium merito.

¶ Capitulo. 27. ꝛ fi.
Si numi desunt: perit omnis sollicitudo.
Sollicitū numus quēlibet ipse facit.
Sollicitat pigros: studiosos reddit inertes

¶ Gaufridus de hyronia curie papalis:
Excitat in predam: cogitqȝ sitire cruorem
A sue deprehensa portio iacta canes.

Extus ꝛ vltimus liber secū/de partis: tractat de polliti/cis moribus: sub his titulis.

¶ De pollicia seu ciuilitate. Rubrica prima.

¶ Salomon in prouerbijs. ca. 11. In benedictione iustorum exaltabi tur ciuitas: ꝛ ore impiorum subuertetur. ¶ 14. c. Iustitia eleuat gentem: miseros fa/cit populos peccatum. ¶ 29. c. Homines pestilentes dissipant ciuitatem. Sapientes ꝟo auertunt furorem.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 3. Ex cō/munibus curis discede non ditior sed glo/riosior: nam potius pluribus opibus preco nium quod a multitudine.

¶ Cronica de nugis phōꝝ. c. 3. s. de solone. Solō qui fuit vnus de septem sapientibus ait: A viris magnatibus perit ciuitas.

¶ Aristoteles politi. li. j. c. j. Oēm ciuitatem videmus cōitatem quandā existentē: ꝛ oēȝ cōitatem alicuius gratia boni institutam. Homo natura ciuile aial est: ꝛ qui inciuilis ꝑpter naturā ꝛ nō ꝑpter fortunā: aut pra/uus est aut melior q̄ȝ homo. ¶ Li. 2. c. j. Ci/uilitas cōicatio q̄dā est. Multitudo q̄dam ſm nāȝ est ciuitas. Nō fit ciuitas ex silibus Amicitiā putamus maximū bonoꝝ eē ciui/tatib⁹. ¶ 5. c. Ois ciuitas indiget artificib⁹ ¶ 8. c. Ubi nō maxime virtus honorat: hāc policiā nō est possibile firmit̄ ſm virtutem p̄cipari. Pollicia ē ordo q̄dā habitātiū ci/uitatē. Ciuitas ciuiū q̄dā mltitudo ē. Ciuis nō ē p̄ hitare alicubi. Ciuis simplr nullo a/lioꝝ determinat magis q̄ȝ p̄ participare iu/dicio i p̄ncipatu. Cui ptās ē cōicādi p̄ncipa tu ꝯsiliatiuo vel iudicatiuo ciuē dicim⁹ esse huius ciuitatis. Ciuitatē esse taliū multitu/dinē ad autharchiā vite. ¶ 2. c. Ciuiū q̄ȝuis dissimiliū existē̄iū opus est salus cōitatis. Cōicatio est pollicia. Ex dissilib⁹ est ciuitas ¶ Li. 4. c. j. Pollicia est ciuitatib⁹ ordo: q̄ cir ca p̄ncipatus quō distribuant ꝛ q̄d dn̄ans pollicie: ꝛ q̄d q̄ ꝯferēs ē cōionis singulis.

¶2.c. Pollitia principatuū ordo est. ¶4.c.
Ubi non principantur leges: nō est pollitia.
¶7.ca. Est pollitia vt simpliciter est dicere
mixtio oligarchie ꝛ democratie. ¶9.c. Pol
licia vita quedam est ciuitatis. In omnibꝰ
ciuitatibus sunt tres partes ciuiū. Hi quidē
opulenti valde: hi aūt egeni valde: hi autē
tertij qui medij bonoꝝ. Qui sunt in excessi-
bus eufortuitoꝝ potentie ꝛ diuitiarū ꝛ ami
corum: ꝛ alioꝝ taliū subijci: neq; volūt neq;
sciunt: ꝛ hoc statim a primordio existit pue
ris existentibus ꝑpter delicias enī: neq; do
ctoribus subijci ipsis consuetū: qui aūt ſm
excessum in indigentia hoꝝ humiles valde
vt hi quidē principari nesciant: sed subijci
seruili principatu. Uult ciuitas ex equalibꝰ
esse ꝛ similibus q̄ꝫ maxime: hͦ aūt existit ma
xime medijs. Saluant̄ in ciuitatibus medij
maxime ciuiū: neq; enī ipsi aliena desiderāt
sicut pauperes: neq; substantiā hoꝝ alteri:
queadmodū paupes eaq; diuitū ꝯcupiscūt:
ꝛ ꝑpterea q̄ neq; īsidias patiunt̄: neq; frau
des moliuntur: sine periculo degunt. Cōio
politica optima est per medicos: ꝛ tales cō-
tingit bn̄ pollitizare ciuitates: in quibꝰ vti-
q; multū qͦ mediū. Eufortuniū maximū est
pollicizātes substantiā habere mediā ꝛ suf
ficientē. Ubi multū qͦ inter medium mini
me fiūt ꝯturbationes ꝛ dissensiones polli-
ciarū ꝛ magne ciuitates sunt magis sine se-
ditionibus ꝑpter eandē cām: q2 multū qͦ
mediū. In paruis aūt facile diuidere oēs in
duo: vt nihil relinquat̄ mediū: ꝛ omnes fere
egeni vel opulenti sunt. ¶Li.5.t.6. Cōe est
ꝛ in democratia ꝛ in oligarchia: ꝛ ī monar
chia: ꝛ in oī pollicia: neq; crescere valde vl-
lum ꝑter cōmensurationē: sed magis tēta-
re paruas ꝛ multi tēporis dare honores q̄ꝫ
breuiter magnos: corrūpit̄ enī ꝛ nō oēs vi-
ri fere bonā fortunā. Legibꝰ sic ordinādū ē
vt nullꝰ fiat multū excedēs potētia: neq; a-
micoꝝ neq; pecuniarū. Difficile forte aut ī-
possibile bn̄ legibus regi eā ciuitatē: q̄ valde
multoꝝ hominū est. ¶Idem iconomicoꝝ
li.j. Ciuitas domoꝝ multitudo est ꝛ loci ꝛ ꝑ
dioꝝ copia ad bn̄ viuendū. ¶5.c. Ciuitas
multitudo est nō quecūq;: sed ad vitā ꝑ se
sufficiēs. ¶10.ca. Oīs pollitica cōmunitas
cōstat ex ꝑncipantibus ꝛ subiectis. ¶11.c.
Plurime ciuitatū bellātes quidē saluant̄:
Postq̄ꝫ aūt obtinuerūt principatū pereunt:
rubiginē enī ꝯhunt sicut ferrū pacē ducen-
tes. ¶Idem retho. li.j.c.12. Sūt aūt ciuitita
tes quattuor: democratia: oligarchia: aristo
cratia: monarchia. Est aūt democratia ciuiti
tas: in qua sorte distribuunt̄ principatus.
Oligarchia autē: in qua qui in honoribus
Aristocratia aūt in qua qui ſm eruditionē:
eruditionē aūt dico ea que a lege posita: q̄
enī imanserūt ī līmis in aristocratia princi
patur: necesse aūt hos videri optimos. Mo
narchia aūt est ſm nomē in qua vnus oiū
dominus est: harū aūt que quidē ſm ordi-
nem quendā regnū: quē aūt indeterminata
tyrānis. ¶Idem ethicoꝝ li.10.ꝛ fi.c.8.ꝛ fi.
Desiderātibus de politica scire opus esse vi
det̄ experiētia. ¶Idem magnoꝝ moralium
li.j.c.j. Oportet siquis debet in politicis pra
cticus esse ſm mores esse studiosum. Pol-
tica est optima potentia. ¶61.c. Politicuꝫ
est quod lege est non quod natura.

¶Jesus filius sirach in eccl.c.10. Ciuitates
inhabitabunt per sensum prudentium.

¶Salustius in catilinario. Labore ac iusti-
tia res publica crescit. Semꝑ in ciuitate q̄-
bus opes nulle sūt: bonis inuident: malos
extollūt: vetera odere: noua exoptant: odio
suarū rerū mutari oīa student.

¶Tullius philipicoꝝ li.j. Bene de re publi-
ca mereri laudari coli diligi gl'iosū ē. Me-
tui vͦ ꝛ ob id odio esse inuidiosum detesta-
bile imbecillum caducū. ¶Libro.2. Chari-
tate ꝛ beniuolētia ciuiū septū oportet esse:
nō armis. ¶Lib.7. In corpore si quid huius
modi est quod reliquo corpori noceat: vri
secariq; patimur: vt mēbroꝝ aliquod potiꝰ
q̄ꝫ totū corpus intereat. Sic ī rei publice cor
pore vt totū saluū sit: quicquid est pestiferū
amputet̄. ¶Lib.12.ꝛ pe. Oībus bonis ex-
pedit saluā esse rem publicā: sed in his qui

fortunati sunt: magis apparet. ¶ Idez inue/
ctiuarũ in catilinã li. j. Fuit quondã in hac
re publica virtus: vt viri fortes acrioribus
suppliciis ciuẽ pnitiosum q̃z acerbissimum
hostẽ cohercerẽt. ¶ Idẽ inuectiua i salustiũ
Plerũqz res publica puatis crescit inimici/
tiis: vbi nemo ciuis q̃lis sit põt latere.

¶ Seneca i epistolis ad lucillũ li. 14. e. j. Ne
mo eorum qui in re publica versant quos
vincat: sed a quib⁹ vincat aspicit: & illis nõ
tam iocunduz est multos post se videre q̃z
graue est aliquẽ ante se habere.

¶ Ualeri⁹ max. li. 2. ti. de institutis antiquis
Romani adeo magna charitate patrie tene
bant: vt archana cõsilia patrũ ɔscriptorum
multis seculis nemo senator enunciauerit.
¶ Li. 4. ti. de moderatione: Stasippus teica
tes: oratibus amicis vt grauẽ in administra
tione reipublice & emulũ sibi vehementem
aduersariũ: sed alioquin pbũ & ornatũ virũ
q̃libet rõne vel tolleret vel submoueret: ne
garet se facturũ. Neqz in tutelã patrie bo/
nus ciuis locũ obtineret malus & iprob⁹ oc
cuparet: sed q̃ vehementi aduersario vrgeri
q̃z patriã egregio aduocato carere poptauit
¶ Ti. de his qui ex inimicis iũcti sunt amici
tia. Emilius lepidus bis cõsul & põtifex ma
ximus splendoreqz hor par vite grauitate
diuitias inimicitias cũ fuluio flacco eiusdez
amplitudinis viro gessit. Quas simul vt cen
sores renũciati sunt in cãpo deposuit. Exi/
stimãs nõ oportere eos priuatis inimicitiis
diffidere qui publice sũma iũcti eẽnt pote/
state. Sextus liuius salinator & ñi neronis
odio ardẽs in exiliũ pfectus fuerat testimo
nio eius pcipue afflictus: tñ postq̃z eũ inde
reuocatũ ciues collegã illi in cõsulatu dede
rũt: & igenij sui qd erat acerrimũ & iiurie quã
grauissimã accepat obliuisci sibi ipauit: ne
si desidente aĩo consortionẽ iperij vsurpare
voluisset ptinacẽ se exhibẽdo inimicũ malũ
cõsulatũ agere Que quidẽ mẽtis ad trãqui/
liorẽ habituz inclinatio in aspso ac difficili
tpe articulo plimũ salutis vrbi atqz italie at
tulit: qr pari virtutis ipetu: cõnisi terribiles
puincas vires contuderũt. Pitacus mitile/
neus cuius aut meritis tñ ciues debuerunt
aut moribus crediderũt: vt eius suffragiis
tyrãnidem defenderẽt: tãdiu illud imperiũ
sustinuit q̃zdiu bellũ desigaco cũ atheniensi
bus gerendũ fuit. Postq̃z aũt pax victoria
parata est: ɔtinuo reclamantibus mitilenсis
deposuit: nec dñs ciuiũ vltra q̃z rei publice
necessitas exegerat pmaneret. Atqz cũ recu/
perati agri dimidia pars ɔsensu oĩum offer
ret auertit aĩum ab eo munere: deforme iu/
dicãs virtutis gloriam magnitudine prede
minuere.

¶ Cato. c. j. Pugna p patria.

¶ Cassiodorus epistolaruz li. j. epi. 20. Uni/
cuiqz patria sua carior est. ¶ 38. e. Interdũ
expedit patriaz negligere: vt sapientiã quis
possit acquirere. ¶ Li. 2. e. 29. Res publica
siquidez iure semper equitatis auget. ¶ Li.
3. e. 6. Letam reddit faciẽ publicã honora/
ta frequẽtia. ¶ 10. e. Nobilissimi ciuis est
patrie sue augmenta cogitare. ¶ 19. e. Fru/
ctuosus esse debet publicus labor. ¶ Li. 4.
e. 30. Decet quidẽ cũctos patrie sue augmẽ
ta cogitare: sed eos maxime quos res publi
ca sũmis honoribus obligauit. ¶ Li. 5. e. 31
Utilitatẽ publicã diuturnam ɔuenit ludifi/
catione differri. ¶ Lib. 7. e. 2. Dum tẽp⁹ po
testatis plixũ querit: culparũ obprobria nõ
vitant. ¶ Libro. 6. e. 11. Cõstat felicẽ eẽ rẽ
publicã que multis ciuibus resplendet or/
nata. ¶ Li. 8. e. 30. Ciuis aĩum nõ habet q̃
vrbis sue gratia nõ tenet. ¶ Libro. 9. e. 17.
Quoruz grã impetrare pñt qui suis ciuibus
displicere meruerũt. ¶ Li. 10. e. 6. Necessa/
riũ pbat eẽ reipublice psonas dignitatib⁹
aptas eligere. ¶ Li. 12. & fi. e. i. Ad vtilitates
publicas esto sollicitus iniuncta morali cõ/
pulsione procura.

¶ De populo. Rica. 2.

ISocrates in exhorta tionib⁹. c. j
Conuersantẽ in democratia opor/
tet demulcere populum.

¶ Aristoteles rethori. li. 3. & fi. c. 14. Quãto

fuerit maior populus: tanto remotior intellectus. ¶ Idem politicorum li. 6. c. 3. Optimus populus est qui terre cultiuus est.

¶ Tullius retho. artis noue li. 7. et fi. circa fi. c. 17. Noli saturnine nimium populi frequentia tutus esse: multi iacent graci. ¶ Idem phi lippicorum li. 2. Charitate et beniuolentia ciuium sceptrum oportet esse: non armis. ¶ Idem tusculanarum questionum li. 2. Philosophia paucis est contenta iudicibus: multitudinem consulto ipsa fugiens: eique ipsi et suspecta et inuisa est.

¶ Quintilianus declamationum. 10. declam. Non habet vlla turba prudentiam singulorum: siue quod publicos minus capimus affectus: siue negligentior est qui se non putat soluere debere rationem: et multa fiducia facimus omnium Nihil est crudelius morte hominum quos populus occidit.

¶ Seneca tragediarum in octauia. c. 4. Vis magna populi est. ¶ Capitulo. 19. et fi. O funestus multis populi Virusque fauor: qui cum flatu Vela secundo ratis impleuit: Vexitque procul languidos. idem Deserit alto seuoque mari.

¶ Idem epistolarum ad lucillum li. 4. e. 8. et fi. Nunquam volui populo placere: nam que ego scio non probat populus: que probat populus ego nescio. Quis cui placet virtus placere pot populo? Malis artibus fauor popularis queritur. Malis tibi placere quam populo. ¶ Libro. 8. e. 2. et pe. Hos mores habet populus: hos imperitissimus quisque in secreta irrumpere cupit. ¶ Idem in prouerbijs. Frons nostra populo conuenit. Meliorem vitam sequmur quam vulgus: non contrariam.

¶ Lucanus li. 3. Nescit plebs ieiunia timere. Dampna mouent populos si quos sua iura tuentur. Non sibi sed domino grauis est que seruit egestas.

¶ Valerius maximus libro. 5. ti. de ingratis. Ligurgo neque vite summe syncritas neque constantissimus erga patriam amor neque leges salutariter excogitate auxilio esse potuerunt: quo minus infestos ciues experiretur. Sepe enim lapidibus petitus publico furore. pulsatus etiam oculo: ad vltimum ipsa patria lacedemonum pulsus est. Quid alie facient vrbes vbi etiam illa que constantie et moderationis et grauitatis eximiam sibi laudem vendicauit tam ingrata aduersus tam benemeritum extitit.

¶ Lex codi. ti. de penis. l. decurionum filij: Vane voces populi non sunt audiende.

¶ Marcialis cocus li. vndique suscepto. c. 2. Predicat hermagoras: non omnibus esse placendum. Elige de multis: regule cui placeas.

¶ Cecilius firmianus de beata vita lib. 2. Veritas a vulgo solet varijs sermonibus dissipata corrumpi.

¶ Claudianus lib. j. Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

¶ Cato. c. 3. Iudicium populi: nunquam contempseris vnus Ne nulli placeas: dum vis contemnere multos.

¶ Beotius de consolatione lib. 3. 11. c. Plures magnum sepe nomen falsis vulgi opinionibus abstulerunt. Sapiens bonum suum non populari minore: sed conscie veritate metitur. Popularis gloria nec iudicio peruenit: nec vnquam firma perdurat.

¶ Heinricus samariensis li. j. parte. 2. Migrat in exilium virtus: vitiumque triumphat. Regnat in populis. grande tribunal habet.

¶ Cassiodorus epistolarum in prohemijs: Alimoniam supra omnia populi plus requirunt. ¶ Lib. 6. e. 18. Nescit plebs tacere. Plebs interdum et loquitur quod a nemine perpetratur.

¶ Prouerb. vulgar. Quel che pouolo endeuina: de raro chel no sea.

¶ De principibus: ducibus et regibus. Ruca. 3.

In exodo c. 22. Principi populi tui non maledices.

¶ Salomon in prouerb. c. 11. Ubi non est gubernator: populus corruet. ¶ 104 c. In multitudine populi dignitas regis et in paucitate plebis ignominia principis. ¶ 16. c. Indignatio regis nuncij mortis: et vir sapiens placabit eum. In hylaritate vultus regis vita. Clementia regis quasi hymber seroti

nus. Nō decet pncipē labium mendax.
¶ c. 20. Sicut rugitus leonis: ita ꝛ terror re gis. qui puocat eum: peccat in aīam suam.
¶ 20. c. Dissipat impios rex sapiens. Mise ricordia ꝛ veritas custodiūt regē: ꝛ robora tur clementia thronus eius. ¶ 22. ca. Qui diligit cordis mundiciā ꝑpter gratiā labio rū suoꝝ: habebit amicū regē. ¶ 24 c. Time te dn̄m ꝛ regē. ¶ 29. c. Cum impij sumpse rūt pncipatū gemet popul⁹. Rex iustus eri git terrā. ¶ Idē in ecc. c. 30. Ue tibi terra vbi rex puer ē: ꝛ cuius pncipes mane come dunt. Beata terra cui⁹ rex nobilis est: ꝛ cu ius pncipes vescuntur in tpe suo: ad reficiē dū ꝛ non ad luxuriam.
¶ Cronica de nugis phoꝝ. c. 3. ſ. de solone. Solon qui fuit vnus de. vij. sapientib⁹ dice bat regē fortissimū vi. ¶ Idem dicebat pnci pare prius edoctus subesse pncipi. ¶ 5. c. ſ. ō pictaco. Pictacus mitilineus qui vnus de vij. sapiētib⁹ ait: pncipatus virū ostēdit.
¶ Isocrates in exhortationib⁹. c. 2. ꝑpe finē Sicut conuersantē in democratia oportet demulcere populū: sic ꝛ ꝯuersantē i monar chia decet mirari regem.
¶ Aristoteles politicoꝝ lib. j. c. j. Principat⁹ ꝛ subiectū natura ꝑpter salutē sunt. ¶ 3. c. Semp melior ē pncipatus qui melioꝝ sub iectoꝝ. ¶ 8. c. ꝛ fi. Masculus nā femella pn cipalior est. Si pncipatus nō erit sobrius et iustus: quō pncipabit̄ bene: Si vō subiect⁹ quō subiciet̄ bene: Principē quidē pfectā habere oportet moralē virtutē. ¶ Li. 2. c. 6. Principari quidē nō facile valde paupib⁹. ¶ 8. c. Prauū vtiq3 videbit̄ esse ples pnci patū eundē pncipari. ¶ Li. 3. c. 7. Non ē bn̄ pncipari eū qui non sub pncipe fuit. ¶ 6. c. Honores dicim⁹ esse pncipatus. ¶ 9. c. ꝛ pe. Qui intellectū iubet pncipari: videt̄ iubere pncipari deū ꝛ leges: qui autē hoīem iubet apponit ꝛ bestiā. Qui ꝯcupiscentia ꝛ furore pncipatū habuerit: tandē ꝛ optimos viros interimēt. ¶ Libro. 4. c. 3. Sine pncipib⁹ im possibile ē esse ciuitatē. ¶ Li. 5. c. 6. Nō sil̄r facile est malignari pauco tpe pncipātes et multo. Tria quedā oportet habere futuros pncipari: pncipales: pncipatus. Primo qdē amorē ad consistentē pollitiā: deinde potē tiā maximoꝝ operū pncipatus. Tertio autē virtutē ꝛ iustitiā. ¶ Idem rethor. li. j. c. 20. Principari delectabilissimū est. Principes oportet sapere. ¶ Idē ethicoꝝ li. 5. c. j. Prin cipatus virum ostendit. ¶ Idē topicorum lib. 3. Nemo iuuenes elegit duces: eo ꝙ nō constat prudentes esse.
¶ Iesus filius sirach in ecc. c. 10. Principa tus sensati stabilis erit. Qualis est rector ci uitatis tales ꝛ inhabitantes in ea. Rex insi piens pdet populū suū. Regnum a gente in gentem transferet̄ propter iniustitias ꝛ iniu rias ꝛ contumelias ꝛ diuersos dolos. ¶ 19 c. Qui potestatē sibi assumit iniuste: odiet̄. ¶ 32. c. Rectorē te posuerunt: noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis.
¶ Salustius in iugurtino: Natura mortaliū auida est imperij.
¶ Tullius philippicorum li. 2. Charitate et beniuolentia ciuiū sceptrū oportet esse: nō armis.
¶ Philon in li. sapientie. c. 6. Rex sapiēs po puli stabilimentum est.
¶ Ouidius epistolarum. 16. epl'a.
An nescis longas: regibus esse manus.
¶ Idem de arte amandi li. 3. ꝛ fi.
Non bene cum socijs: regna venusq3 ma nent.
¶ Idem de ponto li. 2. epl'a. 9. ꝛ antepe.
Regia crede mihi res est succurrere lapsis.
Conueniens homini est hominem seruare voluptas.
Et melius nulla querit̄ arte fauor.
¶ Petrus apostolus epistola prima: Regē honorificate.
¶ Paulus apostolus in epistola ad roma nos. c. 13. Omnis anima potestatibus sub limioribus subdita sit.
¶ Principes non sunt timori boni operis: sed mali. Uis non timere potestatem bonū fac: ꝛ habebis laudem ex illa: dei enim mini ster est tibi in bonum. Si autē malū feceris:

time: nō enim sine cā gladiū portat: dei enī minister est iudex in irā ei qui malū agit.
¶ Seneca tragediarū in thieste. c. 3. Ubi nō est pudor
Nec cura iuris: sanctitas: pietas fides:
Instabile regnū est. ¶ In medea. c. 3.
Rex timendus est. ¶ Capitulo. 4.
Equū atq3 iniquū regis imperiū feras.
In agamenone. c. 3. Perlucet omne regie vitium domus. ¶ In octauia. c. 10.
Ferrū tuet̄ p̄ncipem: Melius fides.
Decet timeri cesarem: At plus diligi.
Male imperat̄ cū regit vulgus duces.
¶ Cap. 18. Quis regere dementes valet?
¶ Idem de clementia. Natura cōmētata est regē: qd ex aliis aīalib⁹ lz cognoscere vt ex apibus. ¶ Idem de ɔsolatione ad marciaz. Turpis est nauigii rector cui gubernacula fluctus eripuit: qui fluctuātia vela deseruit p̄misit tempestati ratē. ¶ Idem in p̄uerbiis Male iperādo sūmum imperiū amittitur.
¶ Lucanus li. 8. Nil pudet assuetis sceptris mitissima sors est.
Regnor̄ sub rege nouo.
¶ Frontinus li. 4. ⁊ fi. ti. 7. Paulus imperatorem senē moribus dicebat esse oportere: significās moderatiora sequēda consilia.
¶ Uegetius de re mili. li. i. ti. i. Nō quemq̄ magis decet vel meliora scire: vel plura q̄3 p̄ncipē: cuius doctrina oīb⁹ pōt p̄desse sub iectis. ¶ Lib. 2. tit. 5. Maiestas iperatoris s̄m deū generi humano diligenda est ⁊ colenda: nā ipatori cū augusti nomē accepit: tanq̄ p̄senti ⁊ corpali deo fidelis est p̄standa deuotio: ipendēdus p̄uigil famulat⁹. deo enī vel p̄uatus vel militaris seruit cū fidelit̄ eum diligit qui deo regnat auctore. ¶ 9. ti Ad p̄fecti laudē redūdat virtus subiectorū.
¶ l. ex diges. ti. de offi. p̄si l. cōgruit. Cōgruit bono ⁊ graui p̄sidi curare: vt pacata atq3 quieta sit p̄uincia quam regit.
¶ Boetius de ɔsolatōe lib. i. c. 8. Plato ait beatas fore res publicas si eas vel studiosi sapientie regerent: vel si earum rectores studere sapientie contigisset.

¶ Cassiodorus eplarū li. i. c. 8. Tuta est conditio subiectorum vbi viuit̄ sub equitate regnantium. ¶ 15. ep̄la. Regnantis facultas tunc sit ditior cum remittit: ⁊ acquirit nobiles thesauros fame neglecta vilitate pecunie. ¶ 18. epistola: Pernitiosa res ē i imperante tenuitas. ¶ 22. ep̄la. Decet regalis apicis curam generalitatis custodire cōcordiam. Ad laudem regnantis trahitur si ab omnibus pax ametur. ¶ 29. ep̄la. Benigni principis est delicta onn ta3 velle punire q̄3 tollere. ¶ Libro. 2. epistola. 2. Sub imperio boni principis omniū fortune proficiet. In laude3 regnantis proficit qd subiectus acquirit. ¶ 29. epistola. Regnantis est gloria subiectorum ociosa trāquillitas. ¶ Libro. 3. epistola. 11. Beneficia siquide3 sunt que regna sublimant: ⁊ liberalitatis dom⁹ iugiter potest crescrere: si sibi subiectos studeat ampliare. ¶ 12. epistola. Facilius est quippe si dicere fas est errare naturam q̄3 dissimilem sui princeps possit formare rem publicam. ¶ 13. epistola. Is potest bene regere qui se studet sub decore tractare. ¶ 29 epistola: Hec sunt regia dona qd semina: sparsa in segetem coalescunt: ⁊ in vnum coacta depereūt. ¶ 38. epistola: Principis opinionem longe lateq3 disseminat subiectorū custodia securitas. ¶ 44. epistola. Theodoricus rex gottorum ait: Nobis propositum est deo iuuante sic vincere vt subiecti se doleant nostrum dominium tardius acquisisse. ¶ 50. epistola: Felicitas regnantis est famulantes amare. ¶ Libro. 4. epistola. 12 Semper auget principes obseruata iustitia ¶ Libro. 5. epistola. 2. Semper prodest diuitum regnum acquisita concordia: qui dum paruo munere liniuntur maiore semper cōpensatione prospiciunt. ¶ 39. ep̄la. Quies suauissima populi: ⁊ dispositio trāquilla regionū preconiū p̄bat̄ eē regnantiū. ¶ 44. c. ⁊ fi. Sic est in p̄ncipib⁹ hūilitas gl'iosa: quēadmodū i mediocrib⁹ odiosa pōt esse iactātia ¶ Li. 6. c. 16. Regis ɔsiliū solos d̄cet scire q̄uissimos. ¶ Li. 6. c. 16. Dia sine p̄ncipe

confusa sunt: et dum vnusquisque iuxta voluntatem suam cogitat viue: reregulā cognoscitur amittere disciplinę. ¶ 27.e. Utile est semper eligere: cui reliqui debeāt obedire: quia si voluntas diuersorū vaga relinquitur confusio culparū amica generatur. ¶ Li. 8.e. 2. Magnū pfecto felicitatis genus est obtinere fine contētionibus principatū. ¶ 10 e. Arduū nimis est principis meruisse secretum. ¶ Li. 9.e. 9. Disciplina imperandi est amare quod multis expedit. ¶ 13.e. Dona regalia quāuis parua sublimāt: quia simul et meritorum gratiā recepisse creditur: qui pncipali munere subleuatur. ¶ Li. 10.e. 3. Tollitur necessitas principibus excedendi quotiens assueuerit ppria moderari. ¶ 11.e. Quicquid a subiectis pficitur: regnantiū laudib9 applicatur. ¶ Li. 11.e. 2. Hoc est pfecto difficillimū regnādi genus exercere iuuenez in suis sensibus principatū. ¶ Li. 12. et fi.e. 2. Oēs qui gremiorum celsa petimus: vitiorum humilia deseramus: sit in nobis frons libera: vt aliorum possimus emendare peccata. ¶ Equat crimen oēs quos inquinat: et ideo dissimilis ab accusato debet esse qui iudicat. ¶ 3. epi. Uariū poscit remediū diuersa qualitas passionū. Sic qui populis pesse cognoscitur non vno ꝯsilio pdicturus inuenitur. feroces districtione pr[?]mēdi sunt: mansueti ciuiliter admonendi: dolosi caute: simplices sub leuitate tractādi sunt. Sub continentia irascere: sub maturitate distringe. ¶ 13.e. Pietas si quidem principū totū custodit imperium: et dū illis vicissitudo digna redditur incolumia rei publice mēbra seruantur. ¶ 19.e. Rex let9 optatur ab omnibus.

¶ Gregorius in pastorali. ca. 18. Sit rector bene agentibus per humilitatē socius: contra delinquentiū vitia per zelū iustitie erect9. Tunc necesse est vt rectores a subditis timeantur qn̄ ab eis deū timeri minime depbendūt: vt humana saltē formidine peccare metuāt: qui diuina iudicia non formidāt. Sūmus locus est: bene regitur cum his qui pest vitijs potius quam fratribus dominatur.

¶ Joānes solobriensis anglicus in policratone li. 5. Traianus optimus imperator arguentibus eum amicis quod in oēs et vltra quam imperatorem deceat cōmunis esset: rn̄dit se talē velle imperatorē esse priuatis qles īperatores sibi esse priuatos optasset.

¶ Gualterius de castellione li. j. Parce humili: facilis oranti: frange superbum.
Nō murus nō arma ducē tutantur auarum.
Instabile est regnū: qd nō clemētia firmat
¶ Li. 9. et pe. Testatur eorum
Finis amicitias regū nō eē perēnes.

¶ Pronerb. metrice extraor. l. vag.
Sit rector terre: nolēs obprobria ferre.
Prudens legalis: audax nulli specialis.

¶ Prouerb. vulgar. Lo tutti eguale deo vuol male.

¶ De moribus subditorum regibus et principibus. Rubrica. 4.

Jesus filius sirach in eccl. c. 10. Qualis ē rector ciuitatis tales et inhabitātes in ea.

¶ Cassiodorus epla. li. 3. e. 12. Facilius est quippe si dicere fas est errare naturam quam dissimilē sui pnceps possit formare rem publicam.

¶ De tyrānide et tyrāno. Rubrica. 5.

Job bist. c. 15. Cūctis dieb9 suis ipius supbit: et numerus annorum incertus est tyrānidis eius. Sonitus terroris ei9 semper in auribus illius. et cū pax sit: ille semper insidijs suspicatur. ¶ 34. c. Dn̄s regnare facit hominē hypocritā ppter peccata populi.

¶ Cronica d nugis phorum. c. 8. s. de periādro. Periander corinthius vnus de septē sapiētibus ait: debentes secure tyrānos fieri beniuolentia fulciri: non armis.

¶ Aristoteles ethicorum lib. 8. c. 5. Tyrannus sibiipsi ꝯferens intendit: rex aūt qd sub ditorum. Prauitas monarchie tyrānus: mal9 aūt rex tyrānus fit. In tyrānide nihil vel parum amicitie est. ¶ Idem polliticorum li. 3. c. 8. Ciues custodiūt armis reges: tyrānos āt extranei: hi quidē enī sm legem et volunta-

rijs. Hi aũt inuolũtarijs principant. ¶ 9. c. 7 pe. Legem principari eligibilius magis q̃ ciuiũ vnũ aliquẽ. Qui intellectũ iubet principari deũ 7 leges: qui aũt hoĩe est iubet apponit 7 bestiã. Qñ ɔcupiscentia totale 7 furor principatũ habuerint tandez 7 optimos viros interimẽt. ¶ Libro. 6. c. 6. Non similiter facile est malignari pauco tp̃e principantes 7 multo. ¶ 7. c. Si per fraudẽ principat aliquis vel per violentiã: iam hoc videt tyrãnus esse. Non volẽtibus mox nõ erit rex: sed tyrãnus 7 nõ volentiũ. ¶ 8. c. Sũt 7 oli dicta ad saluationẽ: vt possibile est tyrãnidis: excellentes perimere: 7 sapiẽtes destruere: 7 neqȝ cõicationes sinere: neqȝ sodalidatem: neqȝ disciplinã: neqȝ aliud tale: sed oĩa cauere vñ cõsueuerũt fieri dñe sapie 7 persuasio. Et neqȝ scholas neqȝ alias collectiones pmittere fieri vacatiuas: 7 oĩa facere ex quib⁹ q̃maxime ignoti inuicẽ erũt oẽs: notitia enĩ fidem facit magis adinuicẽ. Malor amicus est tyrãnus. Tyrãni adulationẽ recipientes gaudent: hoc autẽ nullus vtiqȝ faciet sensum habẽs liberũ. Cõiecturat tyrãnus tria. Unũ vt modica sapiãt subditi: nullus enĩ pusillanimus insidiabit. Secundũ aũt vt discredat inuicẽ: nõ dissoluit: pri⁹ enĩ tyrãnus anteq̃ credãt subditi sibiipsis ꝓpter quod 7 epikeis aduersat tanq̃ nociuis ad ꝑncipatũ: ñ solũ ꝓpterea q nõ volũt subijci dispotice: sȝ 7 qȝ fideles sũt sibiipsis 7 alijs: 7 qȝ nõ ꝓdũt neqȝ seipsos neqȝ alios. Tertiũ aũt ĩpossibilitas negocior: nullis enĩ manũ mittit ad ĩpossibilia: q̃re neqȝ tyrãnidẽ dissoluere nõ existente potẽtia. Oĩa reducet quis tyranica volita ad has hypotheses: h quidẽ vt subditi nõ credãt inuicẽ: h aũt vt nõ possint: h aũt vt parũt sapiant. Cõmunis custodia oĩs monarchie est nullum virũ facere magnũ: sed siquidẽ plures seruabũt enĩ inuicẽ. Si aũt forte aliquando oporteat facere magnũ: nequaq̃ ẽm morez audacem: maxime enim inuasius tal. ¶ Li. 5. c. 7. Propter iniustitiã: 7 ꝓpt̃ timorẽ: 7 ꝓpter contẽptũ multi subditor insurgũt aduersus monarchias.

¶ Iesus filius sirach in eccl. c. 19. Qui potestatem assumit iniuste odietur.

¶ Terentius in adelphis: Que sententia imperium credat grauius aut stabilius in qȝ fit q̃ id quod amicitia adiungitur.

¶ Tullius de amicitia: In vita tyrannorum nulla fides: nulla charitas: nulla stabilis beniuolentie potest eẽ fiducia: oĩa sp̃ suspecta atqȝ sollicita: nullus locus amicitie. Quis enim aut diligit quẽ metuit: aut eum a quo se metui putet: colunt tñ simulatione amicitie dũtaxat ad tẽpus.

¶ Seneca tragediarũ in troa. c. 4. Uiolenta nemo imperia ɔtinuit diu. ¶ In medea. c. 4 Iniqua nunq̃ regna perpetuo manent. ¶ Idem de clemẽtia. Tyranni in voluntate seuiũt: regẽ nõ nisi ex cã ac necessitate.

¶ Ualeri⁹ maxi. li. 7. t. Sapienter dicta aut facta. Aristophanes incomedia introduxit remissum ab inferis athenienſiũ tyrannum periclẽ vaticinentẽ nõ oportere in vrbe nutriri leonẽ: finaũt sit aliter obsequi ei ɔuenire. Monet enim vt precipue nobilitatis 7 concinnati ingenij iuuenes refrenent. Nimio võ fauore ac profulsa indulgentia pasti quo minus potentiam obtineat ne impediant q stultuȝ 7 inutile fit eas obtrectare vires q ipse fouens.

¶ Boetius de consolatiõe libro. 3. c. 9. Expertus sortisue periculorum tyrannus. s. dionysius: qui oliȝ fuit tyrãnus sicilie regni metus pendentis super verticem gladij terrore simulauit.

¶ Uersificator fabule esopi. 62. fabu. 7 pe.
Nil magis horrendũ q̃ flebilis aula tyrãni
Qua pietas hominis cum ratione petit
Raptores famuliqȝ truces scelerũqȝ mistri:
Iniustis dñis impietate placent.
Non amat insontes: sed sontes aula tyrãni
Cõplacet iniusto raptus iniquus ero.

¶ Gualterius de castellione li. 4.
Que rara tyrãnis
Semper inest: fregit pietas generosa rigorem.

¶ De iure lege et pacto. Rubrica. 6.

Isaias propheta. c. 10. Ve qui condunt leges iniquas

¶ Cronica de nugis phorum. c. 3. s. de solone: Solon qui fuit vnus de septem sapientibus dicebat leges fuliginibus similes: etenim in illas siquid inciderit quod leue et debile sustinere. Si vero maius residentes ire. ¶ 2. c. s. de chilone. Chilo lacedemonius qui fuit vnus de. vij. sapientibus iubebat legibus obedire.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Obtempera legibus. Obedias legibus que regibus subsunt.

¶ Aristoteles retho. li. j. c. 10. Judicium quidem legislatoris non secundum partem: sed de futuris et vniuersalibus est. ¶ 6. c. In legibus est salus ciuitatis. ¶ 18. c. Praua facere preter legem malitia est et incontinentia. ¶ 45. c. et fi. Pactum est lex propria et secundum partem. ¶ Lex pactum quoddam est. Pactum leges destruit. ¶ Idem politicorum li. j. c. 4. Lex iustum quoddam est. ¶ Libro. 3. c. 9. et pe. Sine appetitu intellectus lex est. ¶ Lib. 7. c. 3. Lex ordo quidam est. ¶ Idem elencorum li. j. Lex est opinio plurium.

¶ Tullius rethoricorum artis veteris li. 2. c. 5. Initium iuris a natura ductum videtur. Nature quidem ius est quod nobis non opinio: sed quedam innata vis afferat: vt religionem: pietatem: gratiam: vindicationem: obseruantiam: veritatem. Consuetudinis ius esse putatur id quod voluntate omnium sine lege vetustas comprobaret. Pactum est quod inter quos conuenit ita iustum putatur vt iuri prestare dicatur. ¶ c. 9. Consuetudine ius est quod aut leuiter a natura tractum aluit: et in maius facit vsus: vt religionem: aut siquid eorum que ante diximus a natura profectum: maius factum propter consuetudinem videmus: aut quod in morem vetustas vulgi approbatione perduxit. Pactum est quod inter aliquos conuenit. Lege ius est quod in eo scripto quod populo expositio est vt obseruet continetur. ¶ Idem retho. artis noue libro 2. c. 4. Lege huius est id quod iussu populi sancitum est. Consuetudinis ius est id quod sine lege equo ac si legittimum sit vsitatum est. ¶ Idem de legibus libro. j. Lex est ratio summa in natura que iubet ea que facienda sunt: prohibet que contraria. Legem bonam a mala nulla alia nisi nature norma diuidere possumus. Non solum ius et iura natura diuiduntur: sed omnino omnia honesta et turpia. ¶ Idem de officijs libro. j. c. 39. Qui parti ciuium consulunt: partem negligunt rem perniciosissimam in ciuitate inducunt seditionem atque discordiam. ¶ Idem tusculanarum questionum li. j. Consensio omnium gentium lex nature putanda est. ¶ Idem de natura deorum libro. 2. Lex est recti preceptio: prauique depulsio. ¶ Idem topicorum. c. 3. Jus ciuile est equitas constituta: his qui eiusdem sunt ciuitatis ad res suas obtinendas

¶ Seneca epistolarum ad lucillum lib. 16. epistola. 2. Legem breuem oportet esse quo facilius ab imperitis teneatur: velut emissa diuinitus vox sit: iubeat non disputet.

¶ Ualerius maximus libro. 7. tit. sapienter dicta aut facta: Anatharsis leges aranearum telis comparabat: nam vt illas infirmiora animalia retinere valentiora transmittere: ita his humiles et pauperes constringi: diuites et prepotentes non alligari.

¶ Lex diges. ti. de iustitia et iure libro. j. Jus est ars boni et equi. ¶ l. iustitia Juris precepta sunt hec: honeste viuere: alterum non ledere: suum cuique tribuere. ¶ Ti. de iniurijs. l. iniuriarum. §. j. Juris executio non habet iniuriam. ¶ Tit. ad leg. iul. de vi pub. l. pe. Non puto nec verecundie nec dignitati: nec pietati conuenire: quicquam non iure facere. ¶ Ti. de var. et extraor. cog. l. j. §. proinde. Est quidem res sanctissima ciuilis sapientia: que precio nummario non est estimanda. Lex auten. ti. hec constitutio innouat etc. in principio: Quod medicamenta morbis hoc exhibent iura negocijs.

¶ Macrobius saturnaliorum lib. 2. c. 20. Nisi pessimis effusisque moribus viueretur: profecto ferendis lagibusopus non fuisset.

¶ Leges bone ex malis moribus ꝓcreātur.
¶ Cato.c.j. Patere legē quā tuipse tuleris.
¶ Cassiodorus epistolarū lib.3.e.17. Jura publi.certissime sunt hūane vite solatia: infirmoꝝ auxilia potentuꝫ frena. ¶ Libro 4.e.27. Quicquid ꝯ leges admittit iusta execratione dānat. ¶ Lib.5.e.39. Jlla vere vita hominū est que iuris ordine continet: nā beluarū ritus est sub casu viuere que dū rapiendi ambitu ferunt improuisa temeritate succūbunt. ¶ Li.9.e.15. Justissime siquidē leges vt bonis aperiūt: ita claudūt mal' moribus actionē.
¶ Montenarius in luna cleri.ca.117. Qñ iura silent: nequeūt peccata silere.

¶ De lnia, facultate ⁊ regularitate. R.7.

Terentius in heautontumerumenon.c.9. Deteriores oēs sum' lnia.
¶ Persius.5.sat. Apposita in totos extendit regula mores.
Et premit rōne aīus vinciq3 laborat.
¶ Seneca in eplīs ad lucillū lib.2.e.3. Nemo est ex ịprudentib' qui reliqui sibi dēat.
¶ Gregorius in pastorali.c.4. Plerūq3 qui i aduersitatis magisterio sub disciplina comprimit: si ad regiminis culmen eruperit in elationē vsu glīe permutatur.
¶ Jsidorus in sinonima soliloquioꝝ lib.2. Sepe occasio peccādi voluntatē facit.
¶ Cassiodorus eplarū li.2.e.13. Meli' sp legū pondere pressa curat audacia: ⁊ dū metus talibus imponit: peccādi licentia nō ꝓbetur. ¶ Li.4.e.35. Obrueret quippe innocentia si laxaret audacia.
¶ Prouerb.vulg. Lo nō e gatta: isorze geballa. Quando gatta nō e a cha: sorze perusar va.

¶ De iudicibus ⁊ iudicijs. Rica.8.

In exodo c.23. Non declinabis in iudicio pauperis.
¶ Jn leuitico.c.19. Nō facies qd iniquū est: nec iniuste iudicabis. Nolite facere iniquū aliquod in iudicio: in regula: in pōdere: in mēsura: statera iusta ⁊ eq̄ sint pōdera: iustus modius: equusq3 sextari'. ¶ 24 c. Equum iudiciū sit inter vos: siue peregrinis: siue ciuis peccauerit.
¶ Moyses in deuteronomio.c.27. Maledictus qui peruertit iudiciū aduene ⁊ pupilli ⁊ vidue.
¶ Psalmista ps.57. Si vere vtiq3 iustitiaꝫ loquimini: recte iudicate filij hoīum. ¶ 105 ps. Beati qui custodiunt iudicium ⁊ faciūt iustitiam omni tempore.
¶ Slomon in ꝓuerb.ca.6. Ne declines ad dexterā neq3 ad sinistrā. ¶ 17.c. Qui iustificat impium: ⁊ qui condēnat iustū abominabilis est vterq3 apud dominū. ¶ 26.c. Judicium determinat causas.
¶ Jsaias ꝓpheta.ca.5. Ue qui iustificatis impium pro muneribus: ⁊ iustitiā iusti aufertis ab eo.
¶ Aristoteles rethoricoꝝ li.2.c.18. Judex ē qui in ciuilib' ꝯcertationib' inq̄sita iudicat
¶ Jesus filius sirach in ecc.c.5. Justifica pusillum ⁊ magnū similiter. ¶ 18.c. Ante iudicium ꝓpara iustitiam tibi.
¶ Pylon in li. sapientie.c.j. Diligite iustitiaꝫ qui iudicatis terram.
¶ Orati' odarū li.2.c.58. Quotiēs bon' atq3 fidus Judex honestū pretulit vtili:
Reiecit alta dona nocentium
Uultu: per obstantes cateruas
Explicuit sua victor arma.
¶ Jdē in sermonibus li.2.ser.2.
Male verum examinat omnis
Corruptus iudex.
¶ Tullius de legibus li.2. Quid magnificētius q̄ȝ posse decernere vt magistratū. ¶ Jdē de oratore li.2. Plura multo hoīes iudicāt odio aut amore: aut cupiditate: aut iracūdia aut dolore: aut letitia: aut spe: aut timore: aut errore: aut aliqua permotione mētis q̄ȝ veritate: aut prescripto: aut iuris norma aliqua: aut iudicij formula: aut legibus.
¶ Oratius de tristibus li.j.c.i. Judicis offiū est vt res: ita tēpora rerū Querere.
¶ Jdem de ponto li.2.e.9. ⁊ antepenultia.

Conspicit nunq̄ʒ meliore potentia causa.
Quā quotiēs vanas nō finit esse preces.
Quintilianus declam. 12. declam. Nos ideo magistratus legibusq̄ʒ amoribus nr̄is accepimus: ne sui quisq̄ʒ doloris iudex sit: ⁊ assidue scelerū cause se refellāt si vltio imitabitur crimen. Si ad arma mittimur ⁊ instituit̄ pniciosa nocēdi cōtentio ⁊ in vicez leges ira succedat: premet̄ quidē īnoria infirmitas: ⁊ paucoꝝ dn̄io subiecta plebs triste seruitiū perferet.
Mattheus in euāgel. c. 7. In quo iudicio iudicaueritis: iudicabimini: ⁊ in qua mensura mēsi fueritis: remeciet̄ vobis.
Joānes in euāgelio. c. 7. Nolite iudicare ſm faciē. sed iustū iudiciū iudicate.
Jacobus in ep̄la vnica. c. 2. Judiciuʒ sine misericordia ei qui nō fecit misericordiā: superexaltat aūt misericordia iudicio.
Seneca tragediarū in medea. c. 4. Qui statuit aliquid parte inaudita altera:
Equū lʒ statuerit haud equus fuit.
Idem de trāquillitate aī: Semp ī iudicio fauor efficit. Idem de clementia: Prope est vt libenter dānet qui cito: ppe est vt inimicos puniat qui nimis. Idem in puerb. Ad penitendū pperat: qui cito iudicat.
In iudicādo criminosa est celeritas.
Ptolomeus in centiloquio. c. 12. Beniuolentia ⁊ maliuolentia hominē in iudicijs errare faciunt.
Lex diges. ti. de orig. iur. l. 2. Per eos qui iurisdictioni p̄sunt effectus iuris accipitur. Quantū est enī eius in ciuitate esse: nisi sint qui iura regere possint.
Lex codi. ti. de iudeis. l. nullus. Jccirco iudicioꝝ vigor iurisq̄ʒ publici tutela videt̄ in medio cōstituta ne quisq̄ʒ sibiipsi pmittere valeat vltionem.
Ambrosius de officijs lib. 2. c. 24. In iudicio gratia absit cā merita decernant.
Claudianus li. j. Merent captiue: pollute iudice leges.
Cato. c. j. Equum iudica. Cap̄lo. 2.
Esto forti aīo: cū sis dānatus inique.
Nemo diu gaudet: sub iniquo iudice vincens. Capitulo. 4.
Judicis auxiliū: sub iniquo teste rogato.
Cassiodorus ep̄larū li. j. e. 3. Facilis recti p̄suasor est innocēs iudex. Excessus tūc sūt in formidine cū credunt̄ iudicibus displicere. Li. 3. e. 7. Tamdiu iudex dicit̄ q̄ʒdiu iustus putat̄. 36. e. In causis semp est suspecta potētia. 39. e. Inumbrat famam publicā in cōsule tenacitatis obscuritas.
Li. 4. e. 10. Quid a bellica cōfusione pax trāquilla distabit: si per vim litigia terminētur. 28. e. Dignus est inter alios sequenda decernere qui sibi modū visus est legittime cōuersationis imponere. Li. 6. epi. 4. Est nimirū magnū ⁊ singulare p̄coniū si iudices nō accipiāt vbi sunt qui multū dare cōtendūt. 12. e. Prima equitas est a se p̄sules inchoare: vt timeāt criminosi quem nequeūt similē reperire. Nullas enī in se culpas timet reus quas habere respexit cognitorem. Si vos actus nullus dānat in altero quia natura est humani animi vt nitat̄ par cius vindicare qḋ se cognouerit amisisse.
Libro. 8. e. 4. Tales decet esse aulicos viros vt nature bona iudicio frontis aperiāt: vt possint agnosci de moribus duʒ vident̄. Tacens eniʒ plerūq̄ʒ despicabilis est: ⁊si eū lingua nobilitat. 15. e. Gloria regni est reperisse iudices exquisitos. Auari iudices nesciūt quantū delinquūt. Nam cū vendūt aliena crimina sua faciūt esse peccata. Lib. 9. e. 9. Non minus est malū bellicū vitasse: q̄ʒ seua discussionis euadere. Ipsa est vera securitas que ō nulla iudicis iniquitate formidat. 19. epi. Metus cuncta disponit: si reus crimē in iudicāte non inuenit. Lib. 10. e. 6. Cui iustitia cōmittit̄ malis moribꝰ non grauet̄: alioquin inefficax est ab hoīe exigere qḋ agnoscit̄ nō habere. 19. epi. Jlla sunt vera iudicia vbi neminē comprimit vlla timiditas. Libro. 11. e. 9. Inutile bonū est iudicē nō accipere: ⁊ multis accipiendi licentiā p̄buisse. 33. e. Non ē hesitationis metus vbi nō est iudicis venalis

auditus. ℱ Libro. 12. ꝛ fi.e.j. Oꝛ periculo/sū est pati iudicē rōnabiliter iratū: ꝛ illū de fortunis tuis dcernē q̄; te ostat ḡuiꝰ irritasse
¶ Isidorus soliloquioꝝ lib.j.ca.j. Petit leges auaritia iudicāte. Premia ꝛ dona legibus vires tulerūt. Ubiq; pecunia vincit. Ubiq; venale iudiciū ē. ℱ Lib.2.c.41. Ancipitē diu deliberat sniaz. Nullū iudices suspitiōis arbitrio: aū pba ꝛ sic iudica. Periculosū est quēpiā ō suspitōe iudicare. ℱ 49 c. Munera sepe veritatē ꝑuaricāt. Cito violaꝰ auro iustitia: cito corrūpiꝰ munere.
¶ Auctoꝛ libri qui dicitur facetus.c.8. Qualis erit iudex: tales sunt quippe ministri
Si malus est dñs: fit populusq; malus.
¶ Gualterius de castellione li.j. Si lis inciderit: te iudice dirige librā
Iudicij: nec flectat amoꝛ: nec mūera palpēt.
Nec moueat stabilē ꝑsone acceptio mentē.
Cū sel' obtinuit vitioꝝ mater in aula
Pestis auaritie: que sola incarcerat oēs
Uirtutū spēs: spꝛeto moderamine iuris.
Curriꝰ in facinꝰ: nec leges curia curat.
¶ Montenarius in luna cleri.c.108.
Iudex qui perimit scelerū fomēta: minister
Nosciꝰ esse dei: qui vo negligit hostis.
¶ Prouerb. metrice extraoꝛ.li. vagā.
Quattuoꝛ ista: metꝰ: odiū: dilectio: cēsus:
Sepe solēt hoīum: rectos ꝑuertere sensus.
¶ Prouerb. vulgar. Chi a pare zuse per segur o va apleo. Rason ꝑ amoꝛe ꝑde valoꝛe

¶ De placiditate ꝛ ferocitate regis ꝛ iudicis. Rūica. 9.

Seneca de clementia: Magni aī ꝓpriū est placidū esse ꝛ trāquillū quietūq;.
¶ Lex diges.ti.de offi. ꝓsi l. obseruandū: Obseruādum est ius reddēti: vt in adeundo q; facile se ꝓbeat: ꝫ oteruisse nō patiaꝰ. Iudex in cognoscēdo neq; excādescere ōbet aduersus eos quos malos putat neq; ōcibus calamitosoꝝ illachꝛimari opoꝛtet: id enī nō est recti ꝛ cōstantis iudicis cuius aī motū vultus detegit.
¶ Auctoꝛ libri de foꝛ. honeste vite.c.8.

Seueꝛioꝛ esto iudicio q̄ꝫ sermone: vita q̄ꝫ vultu.
¶ Claudianus li.j. Peragit trāquilla ptās. Qō violēta nequit: mādataq; foꝛtius vꝛget Imperiosa quies. ℱ Libꝛo.8.
Publicus hinc ardescit: amoꝛ cuꝫ moꝛibus equis. Incliāt pplo regale modestia culmē
¶ Cassiodoꝛus eplaꝝ li.6.e.24.ꝛ pe. Utrūq; laudabile est: vt bonus populus iudiceꝫ benignū faciat: ꝛ māsuetus iudex: grauissimū populū eq̄bili rōne cōponat. ℱ Li.10: e.7. Iudiciaria virtus est: lingue bonis abūdare: ꝛ mētis tēperantia custodire.
¶ Gregoꝛius in pastoꝛali.ca.18. Sit rectoꝛ bene agentibus per humilitatē socius: otra delinquentiū vitia per zelū iustitie erectus. Sūmus locus bene regiꝰ: cum is q̄ ꝑest vitijs potius q̄ꝫ fratribus dominaꝰ.
¶ Gualterius de castellione lib.j. Ciuiliter argue sontes.

¶ De causidicis ꝛ causidictione. Rūica. 10.

Tullius de oꝛatoꝛe lib.2. Ego sepissime video in causis aliquid male facere: homines minime malos.
¶ Ouidius eplarū.19 e.ꝛ pe. Optima non vllo cā tuente perit. ℱ Idem de arte amādi li.3.ꝛ fi. Ius qui pꝛofitebiꝰ assit
Facūdus causam sepe clientis agat.
ℱ Idem de ponto li.2.e.2. Non est confessi causa tuenti rei.
¶ Quintilianus dclamationū 10. declaꝰ. Multū me vel vos fallit opinio iudices: si vllam causam ita euidentē deferri in foꝛum posse putatis: cui nulla ne mendacij quideꝫ velamenta contingant.
¶ Iuuenalis lib.3 saꝰ.j. Purpurā vendit. Causidicū vēdi tūc ametistina oueni illis. Est strepitū: a facie maioꝛis viuere cēsus.
¶ Lex diges.ti.de ori.iur.l.j. In foꝛo causas dicentibus nefas: vt ita dixerim videtur eē nulla ꝓfatione facta iudici rem exponere.
¶ Lex codi.ti.de postulando.l. quisquis. Siquis adeo ꝓcax fuerit vt non ratione ꝫ pꝛobꝛis putet esse certandū. Opinionis sue

munitionem patietur. ¶ Ti. de aduoca. di uer. iudi. l. laudabile: Laudabile viteq; hominũ necessarium aduocationis officiũ: premiis oportet remunerari. ¶ Tit. si per vim vel alio modo &c. l. ij. Negociorum merita partiũ assertione panduntur.

¶ Prouerb. extor. l. vagã. In propria causa aduocatum quere.

¶ De legatis & nũciis. Rica. 11.

Salomon in prouerbiis c. 13. Legatus fidelis sanitas.

¶ Quintilianus declam. 10. decla. Legatus a pcepto non recedat.

¶ Lucas in euangel. ca. 10. Qui spernit me: spernit eum qui me misit.

¶ Joãnes in euãge. ca. 13. Qui accipit siquẽ misero me accipit. Qui autem me accipit: accipit eum qui me misit.

¶ Cassiodorus epl'ar li. 2. e. 6. Ois legatio virum sapientem requirit. ¶ Li. 3. epi. 23. Juuat probatis ordinãda mandare. Eorũ secura substantia est que cõmittitur approbatis. ¶ Lib. 6. epistola. 17. Referenti nõ licet aliquid imutare.

¶ De audientia & cõtumacia. R. 12.

Moises in deuteronomio c. 5. Non declinabis neq; dexteram neq; ad sinistrã sed per viam quã pcepit dñs deus ambulabitis vt viuatis: & bene sit vobis: et ptelentur dies vri in terra possessiõis vre.

¶ Salomon in prouerbiis. c. 15. Mens iusti meditatur obedientiam.

¶ Idem in eccl. c. 4. Multo melior est obedientia q̃ stultor victime.

¶ Regum li. j. c. 15. Melior est obedientia q̃ victime.

¶ Terentius in phormione. ca. 4. Inscitia est aduersus stimulum calces.

¶ Virgilius eneid. li. 4. ante mediũ. Ocius oẽs Impio leti parẽt: ac iussa facessunt.

¶ Tullius de legibus li. 3. Qui imperat paruerit aliquã necesse est: & qui modeste paret videtur q aliquã imperet dignus esse.

¶ Petrus apl's epl'a. j. Subditi estote oĩ humane creature, ppter deũ: siue regi q̃si precellẽti: siue ducibus tanq; ab eo missis: ad vindictam malefactor: laudem vo bonor. Adolescẽtes subditi estote senioribus.

¶ Lucas in actibus aplor. c. 9. Durũ est cõtra stimulum calcitrare.

¶ Paulus apl's: epistola ad romanos. c. 13. Ois aia potestatibus sublimioribus subdita sit Qui resistit potestati: dei ordinationi resistit

¶ Seneca tragediarũ in medea. c. 4. Equum atq; iniquũ regis imperiũ feras.

¶ Cato. c. j. Foro pare.

¶ Cassiodorus epistolarũ li. 2. epistola. 12. Imperiũ si in paruo contẽnitur: in omni parte violatur. ¶ Li. 11. e. 9. Odiũ sibi excitat q iustis resultat imperiis.

¶ Prouerb. vulgar: El no e seno repenare ala seio.
Lo tutti eguale deo vol male.

¶ De facti pbatione & testimonio. Rica. 13.

In exodo c. 20. Nõ loqueris 5 pximũ tuũ falsum testimonium.

¶ In libro numeri c. pe. Ad vnius testimoniũ nullus condẽnabitur.

¶ Moyses in deute. c. 19. Nõ stabit testis vnus contra aliquem: quicquid illud peccati & facinoris fuerit: sed in ore duorũ aut trium testium stat omne verbum.

¶ Salomon in prouerb. c. 19. Testis falsus non erit impunitus.

¶ Aristoteles retho. li. i. c. 25. & fi. Nihil minus coacti falsa dicũt q̃ vera: & ptinaces nõ dicere vera: & facile mentientes tanq; requiescituri sceleris.

¶ Tullius rethori. artis noue libro. 2. ca. 2. Uita hominis ex ãtefactis spectabitur. Argumentũ est per quod res coarguitur certioribus argumẽtis: & magis firma suspitiõe. A quo sit factum maleficiũ hoc modo spectabitur: si telum: si vestimentũ: si quid eiusmodi reli

ctum: aut si vestigiũ rei repertuz fuerit: aut cruor in vestimentis: aut si in eo loco cõprehensus: aut visus trãsacto negocio: quo ĩ loco res gesta dicit. ☞ Libro 4. c. j. Oportet testimoniũ cũ re cõuenire: aliter enim rem nõ potest ꝯfirmare. ☞ Idem topicoꝝ. ca. 24. ⁊ fi. Testimoniũ dicimus oẽ quod ab aliqua re externa sumit ad faciendũ fidẽ. Persona nõ qualiscũqȝ est testimonij põdus habet: ad fidẽ enĩ faciendã auctoritas querit. Auctoritas in virtute inest maxima. Plerũqȝ credit his qui experti sunt. Per somnum: vinuz: insaniã: multa sepe patefacta sunt. ☞ Idem inuectiuarũ in catilinã li. j. Quid expectas auctoritatẽ loquentiũ: quoꝝ volũtatẽ tacitoꝝ ꝑspicis. ☞ Idez inuectiua in salustiũ: Ubi res testimonia assunt quid opus est verbis.

¶ Ouidius sine titulo seu amoꝝ li. j. c. 10. Nec bñ ꝯducti vẽdũt piuria testes. ☞ Libro. 2. c. 2. Culpa nec ex facili q̃uis manifesta probat.

¶ Paulus apl's epl'a ad corinthios. c. 13. et fi. In ore duoꝝ vel triũ testiũ stat oẽ verbũ.

¶ Seneca in ꝓuerb. Fatetur facinus qui iudicium fugit.

¶ Auctor li. d̃ forma honeste vite. c. 2. Testimoniũ veritati non amicitie reddas.

¶ Cato. c. 4. Productus testis salua tamen ante pudorem. Quantũcũqȝ potes: celato crimẽ amici.

¶ Cassiodorus epistolarũ li. 5. e. 39. Quãto vehemẽtior pena est: tãto eius rei debet inquisitio plus haberi: ne amore vindicte ĩnocentes videant vite pericula sustinere.

¶ De naturalibus iudicijs facti. Rica. 14.

Oratius epl'arũ li. j. e. j. Hic mur' ene' extat. Nil cõscire sibi: nulla palescere culpa.

¶ Ouidius methamorph. li. 2. Heu q̃ difficile est crimẽ nõ ꝓdere vultu.

¶ Quintilianus declam̃. 16. declam̃. Accidere nocentibus solet obuia semꝑ errantium patrocinioꝝ verba variari. ☞ 17. ⁊ fi. decla. Integritatis ꝑma simplicitas est nihil timẽ.

¶ Seneca tragediarũ in thieste. c. 8. Heret in vultu trucis imago facti.

¶ Statius thebaides li. 2. O semꝑ timidum scelus.

¶ Iuuenalis li. 2. sat. j. Cui frigida mẽs est: Criminibus tacita sudãt ꝑcordia culpa.

¶ Prudentius de psicomachia. c. 10. Pallor in ore Conscius audacis: facti dat signa reatus.

¶ De vulgari seu famosa asseueratione. Rica. 15.

Isocrates in exhortatiõib'. c. 2. Uerere crimina tam ⁊ si falsa sunt: nam pleriqȝ veritatem ignorãt: opinionẽ autem coniectant.

¶ Uirgilius eneid̃. li. 4. circa princi. Fama malũ: quo nõ aliud velocius vllum Mobilitate viget: virescqȝ acquirit eũdo. Parua motu ꝑmo: mox sese attollit ĩ auras Ingrediturqȝ solo: ⁊ caput inter nubila cõdit. ☞ Li. 7. ante med̃. ⁊ in. 3. ⁊ in. 8. Fama volat.

¶ Tullius topicoꝝ. c. 4. ⁊ fi. Fama vulgi est quoddã multitudinis testimoniũ.

¶ Quintilianus declam̃. 17. declam̃. ⁊ finali Rumor est res sine teste sine iudice res ex incertis: ĩprobissima: maligna: fallax.

¶ Seneca in ꝓuerb. Bona opinio hominũ tutior est pecunia. Bona fama in tenebris ꝓpriũ splendorẽ obtinet. Dãnũ appellandũ est cum mala fama lucrum.

¶ Marcialis cocus li. vndiqȝ suscepto. c. 3 Rumor falsidicus surgit: ⁊ ecce cadit.

¶ Auctor libro de form'a honeste vite. c. 4 Rumoribus criminũ ⁊ suspitionibus minime sis credulus: sed potius malignis qui ꝑ speciẽ simplicitatis ad nocendũ aliquibus surrepũt oppositissimus.

¶ Lucanus li. j. Innumeras soluit falsa preconia linguas.

¶ Boetius de ꝯsolatõe lib. i. c. 12. ⁊ pen̄. Plures magnũ nomẽ falsis vulgi opinioni

bus abstulerunt.
Sapiens bonū suum nō populari rumore: sed conscientie veritate metitur.
¶ Cassiodorus epistolarū li. 7. c. 2. Nulla potestas est que qualitatē fame sue de ore hominū possit auferre.
¶ Auctor rudiū dogmatis li. 2 Error mīmo crescit: sed nō cito fama quiescit.
Quāuis mētit crescit eundo tamen.
¶ Prouerb. metri. exordi. l. vag. Fama boni lēte: volat inuidia retinente.
Fama repleta malis: auiū deducit alis.

¶ De diuersis penis diuersoꝝ criminū statutis in lege mosaica. Rᷓ. 16.

In exodo c. 21. Qui pcusserit hominē volens occidere: morte moriatur. Siquis per industriā occiderit pximū suū ꝛ per insidias: ab altari meo euelles eum vt moriat. Qui pcusserit patrez suū aut matrē: morte moriat. Qui furatus fuerit hoīem ꝛ vendiderit eum cōuictus noxe: morte moriatur. Qui maledixerit patri aut matri: morte moriatur. Qui percusserit seruum suum vel ancillā virga: ꝛ mortui fuerit in manibus eius: criminis reus erit. Sinautem vno die superuixerit vel duobus non subiacebit pene: quia pecunia illius est Si pcusserit quispiā oculuz serui sui aut ancille: ꝛ luscos eos fecerit: dimittet eos liberos pro oculo quem eruit. Dentez quoqꝫ si excusserit seruo vel ancille sue: similiter eos dimittet liberos. Siquis aperuit cisternā ꝛ foderit ꝛ operuerit eam: cecideritqꝫ bos ī eam vel asinus: dominus cisterne reddet p̄cium iumentoꝝ: qđ autem mortuū est ipsius erit. Si bos alienus bouem alterius vulnerauerit: ꝛ ille mortuus fuerit: vendēt bouez viuum: ꝛ diuident preciū. Cadauer autem mortui inter se dispercient. Si autem sciebat ꝙ bos cornupeta eēt ab heri ꝛ nudiustertius: ꝛ non custodiuit eum dn̄s suus: reddet bouez pro boue: ꝛ cadauer integrū accipiet. 22. c. Si effringēs fur domū siue suffodiens fuerit inuentus: ꝛ accepto vulnere mortuus fuerit: pcussor nō erit reus sanguinis. Qꝫ si orto fuerit sole h̄ homicidiū perpetrauit: ꝛ ipse morietur. Si seduxerit quis virginem necdum sponsatam dormieritqꝫ cuz ea: dotabit eam ꝛ habebit vxorem eam. Si pater virginis dare noluerit: reddet pecuniā iuxta modū dotis quam virgines accipere consueuerunt. Maleficos non patiaris viuere. Qui coierit cū iumēto: morte moriat.
¶ In leuitico. c. 20. Si mechatus quis fuerit cum vxore alterius ꝛ adulteriū perpetrauerit cum coniuge proximi sui: morte moriatur ꝛ mechus ꝛ adultera. Qui dormierit cum masculo coitu femineo: vterqꝫ operati sunt nefas: morte moriant. Qui supra vxorem filiam duxerit matrem eius: scelus operatus est: viuus ardebit cum eis. Qui cum iumento ꝛ pecore coierit: morte moriat: pecus quoqꝫ occidite. Mulier q̄ succubuerit cuilibet iumento simul interficietur cum eo. Qui maledixerit ꝛ blasphemauerit nomen domini: morte moriat: lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi. Qui pcusserit ꝛ occiderit hominē: morte moriat. Qui percusserit aīal: reddat vicarium. i. animam pro aīa. Qui irrogauit maculā cuilibet ciuiū suorum: sicut fecit sic fiet ei: fracturaz p fractura: oculū pro oculo: dentez pro dente restituet: qualem inflixerit maculam: talem sustinere cogetur.
¶ Moyses in deuteronomio c. 19 Cūqꝫ diligentissime perscrutantes inuenerit falsuz testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddant ei sicut fratri suo facere cogitauit: vt audientes ceteri: timorē habeant: ꝛ nequaqꝫ talia facere audeāt: nō misereberis eius: sed animā pro aīa: oculum pro oculo: dentem pro dente: manū pro manu. pedem pro pede exiges.

¶ De iudiciali mūdicia. Rᷓica. 17.

Moises in deuteronomio c. 24. Non occidētur patres pro filiis: nec filij p patribus: sed vnusquisqꝫ p suo pec-

cato moriatur.
¶ Salomon in puer.c.20. Dissipat impios rex sapiens. ¶ Idē in eccl.c.8. Quia non pfertur cito cōtra malos sñia absq; vllo timore filij hominū pperrant mala.
¶ Hieremias ppheta li. pphetaꝝ.c.31. Ois homo qui comederit vuā acerbā et dentes ei obstupescent.
¶ Ezechiel ppheta.c.18. Ezechiel ait: Factus est sermo dñi ad me dicēs: Fili hois quid est ꝙ inter vos parabolā vertitis in puerbiū istud inter isrl' dicētes: Pres nr̄i comederūt vuam acerbā: ⁊ dentes filioꝝ obstupescūt. Aia que peccauerit ipsa morieť: filius non portabit iniquitatē patris: ⁊ pater nō portabit iniquitatem filij. Justitia iusti sup eū erit ⁊ ĩpietas impij erit super eum.
¶ Aristoteles retho li.j.c.19. Differunt punitio ⁊ castigatio. Castigatio quidē eniz patientis gratia est. Punitio aūt faciētis vt satietur. ¶ Lib.3.⁊ fi.c.12. Uindicta nocumentū quoddā iustū est. ¶ Idem pollitico rū li.7.c.10. Punitiōes a virtute quidē sūt
¶ Pilon vel philemō li. sapie.c.11. Per q̄ peccat quis per hec ⁊ torquetur.
¶ Tullius rethoricoꝝ artis veteris li.11.c.5 Nihil est indignius q̄z eum qui culpa caret supplitio nō carere.
¶ Quintilianus declamationū.13. declam. Facinus est o iudices euadere nocentes.
¶ Seneca tragediarū in hercule furēte.c.11 ⁊ fi. Sepe vindicta obfuit. ¶ Idez in puerb. Nunq̄ȝ scelus scelere iudicandū est.
¶ Lex diges.ti. de operis noui nūci.l. de pupillo.§.si pluriū. Nō debet nocere factū alterius ei q ui nihil fecit. ¶ Ti. de fideiussorib' l.si a reo.§.fi. Penas ob maleficia solui magna ratio suadet. ¶ Ti. de reg. iur.l. infrascripta. Non debet alteri per alterū iniqua cōditio inferri. ¶ Lex codi.ti. de epis.⁊ cleri. l. presbyteri: Multomagis pena sunt digni quib' cum plurimū honoris est delatū: occulto inueniunť in crimine. ¶ Ti. de iudeis. l. nemo. Jccirco iudicioꝝ vigor iuris q; publici tutela videť in medio ꝯstituta ne quisq̄ȝ sibiipsi pmittere valeat vltionē. ¶ Ti. de penis.l. si operis: Nō remitti penā facile publice interest: ne ad maleficia quisq̄ȝ temere p filiat.
¶ Boetius de ꝯsolatione lib.4.c.7. Puniri improbos iustum est: impunitos elabi etiaz iniquum eē manifestum est.
¶ Cassiodorus eplaꝝ li.j.c.4. Excessus tunc sunt in formidine qñ credunť iudicibus displicere. ¶ Li.4.c.35. Esset cunctis fallendi studiū si fraus subuecticiū lucrareť effectuȝ. ¶ 49.c. Necesse est vindicte subiaceat qui prauis morib' obsecūdat. ¶ Libro.5.c.14 Justitie rō persuadet excedentes reprimere vt ad cūctos possit quietis suauitas peruenire. ¶ Libro.9.c.2. Uix audet quisq̄ȝ in illos excedere: in quibus culpas nō pōt inuenire. ¶ Lib.9.c.22. Indiscreti hominū mores ꝯfusi q; vagarenť si aut culpa formidinē aut virtus pmia non haberet.
¶ Auctor li. qui diciť pamphilus.c.22. Penas sepe luit quas homo nō meruit.

¶ De iudiciali misericordia: venia: ⁊ impunitate. Rica.18.

Salustius in iugurtino: Ignoscendo malis bonos perditū itur.
¶ Tullius rethor artis veteris li.j. c.12. His q̄ ĩprudētes leserūt ignosci ꝯuenit
¶ Ouidius de ponto lib.j.c.2. Multa metu cohibet qui pena pauca coherceť.
¶ Jacobus apl's epl'a vnica Judiciū sine misericordia illi qui nō facit misericordiā: supexaltat aūt misericordia iudicio.
¶ Seneca de clemētia: Uenia est pene meritę remissio. ¶ Idem de moribus: Bonis nocet qui malis parcit.
¶ Lex diges.ti. ad le. iul'. magist.l. famosi.§.j. Lubricū lingue ad penā facile trahendū nō est. ¶ Titu. de penis.l. absentem. Sacius est impunitū rel'qui facinus nocētis q̄ȝ ĩnocentē dānare. ¶ Ti. ð bonis eoꝝ qui aū sententiā ⁊c.l.j. Ignoscendū est his qui sanguinē suū q̄litercūq; redemptū voluerūt.
¶ Auctor libri de for. honeste vite.c.3. Erro

ri facile veniam dato.
¶ Cassiodorus epl'ar li. 2. c. 9. Benigni prin-cipis est ad clemētie cōmoduz transilire ter minos equitatis. ¶ Lib. 3. c. 47. Nisi culpar occasiones emergerēt locū pietas nō habe-ret. Casibus asperis prestandū est sub iu-stitie laude moderamine: vt nec vindictam sinamus superare peccata: nec culpā insulta re patiamur legibus impunitā. ¶ Libro. 4. c. 29. Non habet venie locū qui delinq̄t ad-monitus. ¶ Li. 11. 2 pe c. 41. 2 fi Ociū tibi clemens actus inducit.
¶ Gregorius in pastorali. cap. 18. Disciplina vel misericordia multū destituit: si vna si ne altera teneat: sed erga subditos suos in-esse rectoribus debet: 2 iuste consulēs mise ricordia 2 pie seuiēs disciplina. Misericor dia est lenitas cū seueritate: faciēdo quod-dam ex vtroq; temperamentū: vt neq; mul ta asperitate exulcerent subditi: neq; nimia benignitate soluant. ¶ 22. c. Cum nō ma-litia sed sola ignorātia vel infirmitate delin quit: pfecto necesse est vt magno modera-mine ipsa delicti correctio temperet. ¶ 41. c Nōnunq̄ mās ueti cū bsāt vicinuz 2 q̄si in rta positū torporē desidie patiunt: 2 plerū-q; nimia resolutione lenitatis vltraq̄z neces se est vigorē districtionis emoliunt.
¶ Isidorus i sinonima soliloq̄or. li. 2. c. 49. Impia iustitia ē humane fragilitati nō igno scere. Nō ames dānare: s; emēdare potius 2 corrigere. Tene rigorē in discussione iusti tie: misericordiā in diffinitione snīe. ¶ 50. c In ambiguis dei iudicio reserua sententiaz.
¶ Mattheus vindocinēsis in poetria: parte 2. 2 fi. c. 13. 2 pe. Trāsgressionis impunitas magistra est transgressionis.
¶ Montenarius in luna cleri. c. 72. Ois fre quentari: facit impunitio crimen.
Accendit culpā: facilis dimissio pene.

¶ De seueritate seu rigore 2 crude litate seu seuitia. Rica. 19.

Seneca ō clemētia: Tā oīb⁹ ignoscē crudelitas ē est q̄z nulli mediū tenere debemus Uolūtas oportet ante seuiendi q̄z cā deficiat. Alioquin queādmodū precisse arbores plurimis ramis repullulāt. Ita regia crude litas auget inimicor numerū tollendo: parē tes enim liberiq; eor qui interfecti sūt 2 p pinqui 2 amici in locū singulor succedunt. Tyrāni in voluntate seuiūt: reges nō nisi ex cā ac necessitate. Clemētie contrariā impe-riti putāt seueritatē: sed nulla virtus virtuti cōtraria est. Quid ergo opponit clementie crudelitas: que nihil aliud q̄z attrocitas aī in penis exigendis.
¶ Seneca in puerb. Respue crudelitatem 2 matrem crudelitatis iram.
¶ Lucanus li. 8. Facere oīa seue
Non impune licet.
¶ Ualerius maximus li. 6. tit. de seueritate. Cambises mali cuiusdam iudicis e corpore pellende tractam selle intendi in: eaq; filiuz eius iudicaturum considere iussit. Ceterum 2 rex 2 barbarus attroci ac noua pena iudi-cis ne quis postea corrūpi iudex posset pro-uidit. ¶ Libro. 9. ti. de crudelitate: Seuus fuit enei thauri inuētor: quo inclusi subdi-tis ignibus lōgo 2 abdito cruciatu mugitus resonantes spūm edere cogebant: ne eiula-tus eor humano sono vocis expssi phaleri-dis tyrāni misericordiā implorare possent: quā q2 calamitosis deesse voluit teterrimū artis sue opus primus inclusus merito au-spicatus est.
¶ Auctor libri de formula honeste vite. c. 4 Seuerior esto iudicio q̄z sermone: vita q̄z vultu: vltor clemens: seuitie detestator.
¶ Cassiodorus epistolarum libro. 11. 2 pe. epistola. 41. 2 fi. Qui iustitie inexorabili ex-cubat: necesse est vt eum pietas benigna de-finat.
¶ Gregorius in pastorali. ca. 18. Disciplina vel misericordia multum destituit si vna si ne altera teneat. Sed erga subditos suos inesse rectoribus debet: tunc iuste cōsulens misericordia 2 pie seuiens disciplina.
¶ Gaufrid⁹ in poetria. c. 94. Cum possis no li seuire: memento neronis.

Ertie partis prim⁹ liber tractat de intelligentia ꝛ scientia consideratiõe morali sub his titulis sequentibus.

¶ De intelligentia cognitione ingenio ꝛ scientia cõsideratione morali. Rubrica prima.

Tob hystoria.c.12. Auris verba diiudicat: ꝛ fauces comedentis saporẽ. ¶ 32.c. Inspiratio oipotentis dat intelligentiam. Auris verba ꝓbat: ꝛ guttur escas gustu diiudicat.

¶ Cronica de nugis phoꝝ.c.2.s.de solone. Solon qui fuit vnus de.vij.sapientibus dicebat: Intellectũ fac ducem. ¶ c.17.s.de socrate. Socrates dicebat pene se scire nihil nisi ipsum ignorare.

¶ Isocrates in exhortationibus.c.2.ad finẽ Maximũ est in minimo bonus intellectus in humano corpore.

¶ Plato in timeo: Inuisibilium diuinarũqꝫ potestatũ que demones nũcupant̃ prestare rationeꝫ maius est opus ꝙ̃ ferre valeat hominis ingenium.

¶ Aristoteles meth.li.j.c.j.in ꝑn. Oẽs homines nã scire desiderãt. Scientis signũ est posse docere. ¶ Idem de aia lib.j. Recto ꝛ ipsum obliquũ cognoscim⁹: iudex enĩ vtroqꝫ rectũ est: contrariũ enĩ obliquũ neqꝫ sui ipsius neqꝫ recti. ¶ Lib.2. Fortes carne ineptos mente videmus: molles aũt carne bene aptos mẽte. ¶ Idẽ ꝓbleumatũ parte.30 Omnes excellentes viri aut ẜm phiam aut pollicitã: aut poesim: aut artes vident̃ melã colici esse. ¶ Idem eleucoꝝ lib.j. Difficile est simul multa ↄspicere. ¶ Lib.2.ꝛ fi. Qđ scimus sepe transpositũ ignoram⁹. Prouidere quidẽ difficile est: per vacationẽ auteꝫ videre facile. ¶ Idem ethicoꝝ li.j.c.j. Unusquisqꝫ iudicat bene que cognoscit: ꝛ hoꝝ ẽ bonus iudex. ¶ Idem magnoꝝ moraliũ li.j.c.72. Intellectus est circa principia intelligibiliũ entiũ. Scientia est eoꝝ que sũt cum demõstratione: ꝑncipia aũt intelligibilia sunt. Quare nõ vtiqꝫ erit circa principia scia ꝛ intellectus. ¶ 73.c. Sapia est ex intellectu ꝛ scia cõposita: quare erit vtiqꝫ circa h circa que ꝛ intellectus ꝛ scia. ¶ Idẽ in tractatu de bona fortuna.c.2.ꝛ fi. Quid vtiqꝫ est meli⁹ scia ꝛ itellectu nisi deus? ¶ Idẽ retho.li.2.c.16. Juuenes oĩa scire putãt et affirmant.

¶ Philon vel philemen li.sapiẽ.c.9. Corp⁹ qđ corrũpit̃ aggrauat aĩam: ꝛ depmit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Difficile estimabimus que in terra sunt: et que in ꝑspectu sunt inuenimus cũ labore: que in celis sunt aũt quis inuestigabit?

¶ Salustius in catilinario: Ubi intenderis: ingenium valet.

¶ Tullius de offi.li.j.c.8. Oẽs trahimur et ducimur ad cognitionis ꝛ scie cupiditateꝫ: in qua excellere pulchrũ putamus. ¶ Idem de oratore li.j. Adest fere nemo qui nõ acutius atqꝫ acrius vitia indicet ꝙ̃ recta videat ¶ Libro 3. Non est tãta in rebus obscuritas vt eas non penitus acri vir ingenio cernat si modo aspexerit.

¶ Ouidius de ponto lib.j.eplã.5. Mensqꝫ magis gracili corpore nostra valet.

¶ Sneca eplarum ad lucillũ lib.j.e.3. Plus tibi ꝛ viua vox: ꝛ conuictus ꝙ̃ orõ ꝓderit. Hoies amplius oculis ꝙ̃ auribus credunt. ¶ Libro.5.e.9. Patet oibus veritas: nõdũ ĩ occupata multũ ex illa etiã futuris relictuꝫ est. ¶ Li.11.e.2. Alit lectio ingeniũ. ¶ Lib. 14.e.j. Semina in corporibus humanis diuina dispsa sunt: que si bonus cultor excipit filia origini pariũt: ꝛ paria his ex quib⁹ orta sunt surgũt. Si malus nõ aliter ꝙ̃ sterilis ac palustris humus necat: at dinde creat purgamẽta pro frugibus. ¶ Idem đ trãquillitate aĩ: Male respondẽt coacta ingenia. Nullum magnũ ingenium sine mixtura dementie fuit.

¶ Lex instit.li.3.ti.de gradibus.§.fi. Ueritas magis occulta fide ꝙ̃ per aures aĩs hominum insigitur.

¶ Cecilius firmianus de beata vita lib. j. Nullus suauior ai cibus est q̄ cognitio veritatis. Primus sapientie gradus est falsa intelligere: secūdus vera cognoscere.

¶ Maximianus: Non intellecti nulla ē curatio morbi.

¶ Macrobius de somno scipionis li. j. Facilior ad intelligendū per oculos via est q̄ per sermonē. ¶ Libro. 2. In re naliter obscura qui in exponēdo plura q̄ necesse ē superfundit addit tenebras. Aie facilius illabit cōcepta rō descriptione q̄ sermone.

¶ Fulgentius mitologiarū i phemio: Scie vestibulū puto scire quod nescias.

¶ Cato. c. 3. Consilio pollet: cui vim natura negauit.

¶ Boetius de consolatione li. j. c. 12. & pen. Eam mentiū ꝯstat esse naturā: vt quotiens abiecerint vera: falsis opinionib⁹ induant. ¶ Caplo. 13. & fi. Nubib⁹ atris ꝯdita nullū Fundere possunt sydera lumen.

¶ Cassiodorus epistolarū li. j. epi. 8. Fidez siquidē rerū a rōne colligimus: que nunq̄ desiderātibus abscondit si suis vestigijs pquirat. ¶ Li. e. 52. Paucos rō capit: aut pbabilis oblectat intētio: ad illud potius turba ducit qd ad remissionē curarū ꝯstat euētum. ¶ Li. 7. e. 5. Manus larga artiuz nutrit ingenia.

¶ Isidorus in sinonima soliloquiorꝫ li. 2. c. 42. Sūma miseria est nescire quo tendas.

¶ Uersificator fabulurꝫ esopi. 14. fab. Ingenium vires superat.

¶ Hugo de scō victore in didascalo li. 2. c. 7 Ingeniū a nā pficiscit: vsu iuuat: imoderato labore recluditur: & temperato acuitur exercitio.

¶ Mattheus vindocinēsis in poetria: parte j. c. 6. Ingenij dolor auget opes rebusq̄ finistris.
Plenius anxietas ingeniosa sapit.
¶ Particula. 2. & fi. c. 13. & pe.
Natura fundat ingeniū: puebit vsus.

¶ Gaufridus in poetria. c. 29. Certior aure Arbiter est oculus.

¶ Idem de hyronia curie papalis:
Multa videt paucis: pectora magna notis

¶ Auctor li. de moribus medicorꝫ. c. j.
Oia scire decet: cūcta patrare nocet.
Scire malū qd vitet: idē res cōueniens est.
Scire bonū discat: quilibet id quod agat.
¶ Capitulo. 2.
Ignari medici demit medicina salutem.
Dum pdesse putat: semp obesse solet.

¶ Ricardus venusinus iudex li. de pertractatione nup. c. 28.
Sepius audiui: quia post conuiuia nō est
Consiliū cōpos: stat nemo bene sui.
Est hebes ingeniū dape mlta vētre recepta
Non est pfecte tūc rationis homo.
Turbat cerebrū: cessat discretio mentis.
Cur satur est vēter: spūs alter inest.
Precipue bachus in nobis si dominetur.

¶ Prouer. vulgar: Bene e orbo: chi nō vede per criuello.
Ele meio enzegno cha forza.

¶ De experientia. Rica. 2.

Aristoteles ethicorū li. j. c. j. Iuuenis inexpertus ē eorꝫ qui fm vitam sunt actiuum li. 6. c. 5. Iuuenis expertus non est: multitudo enim tēporis facit experientiā. ¶ Li. 10. & fi. c. 8. & fi. Desiderātibus de politica scire opus esse videtur experientia. Experti circa singula iudicāt recta opera: & per que & q̄liter perficiūtur intelligūt. ¶ Idem methaphorꝫ lib. j. c. j. Hoibus scientia & ars per experientiā euenit: experiētia eni artem facit: sed inexperiētia causam: vt ait polo. Expertos magis pficere videmus sine experiētia rōnem hñtibus. cā aūt est quia experiētia singulariū est cognitio: ars vo vniuersalium.

¶ Iesus filius sirach in eccl'. c. 34. Qui nō ē expertus pauca recognoscit.

¶ Uirgilius eneid. li. 11. ante mediū fat. Experto credite.

¶ Paulus apl's ep'a. j. ad thessalonicenses c. 5. & fi. Oia pbate quod bonū est tenete..

¶ Cassiodorus eplarū: libro. j. e. 23. Belli-

so hoie stirpis est gaudiuz cōprobari. Latet sub ocio laudabilis fortitudo: ⁊ dum se probādi non habet spaciuz occulta est lux tota meritorum. ¶ Li. 4.e.48. Multo magis opinio ē purgata ꝙ si desinētibus querelis nō fuerit impetita. ¶ Li. 11.e.2. Uerus testis est qui laudat expertus. ¶ 41.e.⁊ fi. Pectora ipsa vitare norūt q̄ se lesisse eis noscūt. Itinera illa nō repetūt vbi i foueā corruerūt. Tenaces laqueos auis capta declinat: herentē viscuz alis suspecta non insidet.

¶ Isidorus soliloquiorum li.2.c.41. Experiētia plus scitur.

¶ Uersificator fabularum esopi. 50.fa. Preteriti ratio scire futura facit. Uitat auis taxum ꝙ gustu teste ꝓbauit.

¶ Prouerb. vulgar: Scotao sopla ensorao.

¶ De naturali ꝑspicuitate veri. Rica. 3

ARistoteles rethori. lib. j.c.j. Homines ad veritatē apti nati sūt sufficienter. Semp veriora ⁊ meliora natura silogizabiliora ⁊ ꝑsuasibiliora sūt ¶ Idem ethicorum li.j.c.4. Uero quidē oīa consonāt existētia: falso aūt cito dissonat verum.

¶ Tullius de oratore li.2. Magna quidem est vis incredibilisq̄ nature: oīs enī quoddam sensuz tacito sine vlla arte que sint in artibus ac rōnibus recta ac praua diiudicat. Mirabile est cū plurimū in faciēdo intersit inter doctū ⁊ rudem: ꝙ non multum differat in iudicando.

¶ Persius satira.5. Ars dedit veri dignoscere calles.
Ne quid sub errato: vindosū tineat auro.
Queq̄ sequēda forēt ⁊ que vitāda vicissiz.

¶ Seneca epistolarū ad lucillum li.13.⁊.4. Ueritas in oēm partē sui eadē est: que decipiunt nihil hñt solidi tenue est mendaciū: p lucet si diligenter inspexeris.

¶ De rōne morali ꝯsiderātiōe. R.4.

PLato in menone: Quotiens absq̄ mēte audet hō leditur: quotiens vo cum mente ꝑficitur.

¶ Aristoteles ethicorum lib.j.ca.8.⁊ fi. Oia consonant rōni. ¶ Idez magnorum moraliuz li.2.c.3. Que fiunt absq̄ ratione iudicante directiones a fortuna sunt. ¶ Idez phicorum li.8.c.3. Ordinatio omnis ratio est.

¶ Tullius tusculanarum questionū libro.3 Munus animi est ratione bene vti. Sapientis animus ita semper affectus est vt ratione optime vtatur. ¶ Lib.4. Bene adhibita ratio cernit quid optimū sit neglecta vo multis implicatur erroribus. Nihil sine ratione recte fieri potest ¶ Idem de legibus li.j. Quid est non dicam in homine: sed in oī celo atq̄ terra ratione diuinius: que cū adoleuit perfecta est nominatur rite sapientia. ¶ Li.2. Lex vera atq̄ princeps apta ad iubendum ⁊ ad vetandū ratio est recta. ¶ Idē de fine bonorum ⁊ malorum li.4. Rationis perfectio est virtus. ¶ Idem de natura deorum li.2. Nihil est mēte ⁊ ratione melius.

¶ Seneca epistolarū ad lucillū li.5.e.8. Si vis omnia tibi subijcere: subijce te rationi. ¶ Li.8.e.j. Ratio nihil aliud est ꝙ incorpus humanum pars diuini spirit⁹ mersa. Nullum bonum sine ratione est. Quicquid vera ratio cōmendat solidū ⁊ eternū ē: firmat animū: attollitq̄ futurū semper in excelso. Uirtus non aliud ꝙ recta ratio est: oēs virtutes rationes sunt. Sequit ratio naturā q̄d ergo ē rō: nature imitatio. ¶ 18.ti.e.2 Ratione valentius nihil est: casum dolorēq̄ ⁊ iniuriā subigit. Ama rationem: huius te amor contra durissima armabit. ¶ 17.ti.e.4.⁊ pe. Omnia ad rationē reuocāda sūt ¶ Idem de beneficijs li.4. Nihil sine ratione faciendum est.

¶ Lex diges.ti. de legib⁹.l. infrascripta. Nō omniū que a maioribus constituta sunt ratio reddi potest. ¶ Ti. ad le. acquil.l. ita vulneratus: Multa iure ciuili ꝯtra rōnez disputandi pro vtilitate cōmuni recepta sunt.

¶ Maximianus: Plus ratio ꝙ vis ceca valere solet.

¶ Cassiodorus eplarū li.j.e.9. Fidem siquidem reruz a ratione colligimus: que nunq̄z

desiderantibus abscondit si suis vestigijs perquiratur.

¶ De meditatione. Rica. j.

Salomon in eccl. c. 12 et fin. Frequens meditatio carnis est afflictio.

¶ Aristoteles d memoria & remis. Meditationes memoriã saluãt in reminiscendo: h autem nil est alterũ q̃ʒ speculari multotiens sicut imaginem: & non sicut p se

¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 30. Ante tempus senectam adducit cogitatus.

¶ Mattheus in euãgel. c. 6. Ubi est thesaurus tuus: ibi & cor tuum.

¶ Seneca de ira li. 2. Nihil est difficile & arduum qd non humana mens vincat: & in familiaritatẽ perducat assidua cogitatio.

¶ Uegecius de re militari lib. j. ti. 19. Nihil est qd non assidua meditatio facillimũ reddat. ¶ Libro. 2. ti. 23. & pe. Antiqua ẽ prudensq; sententia omnea artes in meditatione consistere.

¶ Prouerb. vulg. Chi a porcel perdu: spesse fiae ge roze al cul.

¶ De imagine memoria reminiscentia & obliuione morali consideratione. Rica. 6.

Plato in timeo circa princi. Certuʒ illud expertus sum tenatiorẽ fore eoruʒ memoriã que prima etate discuntur.

¶ Aristoteles de memoria & reminiscentia: Meditationes memoriã saluant in reminiscendo: h autem nil est alterum q̃ʒ speculari multotiens sicut imaginem & non sicut p se. ¶ Memorari est non nunc reminiscentẽ sed ex principio scientẽ aut addiscentẽ aliquid. Sunt magis reminiscibiliora quecũ qʒ ordinationem habent. Que multotiens intelligimus velocius reminiscimur. ¶ Idẽ de hystorijs animaliũ li. 8. c. j. Memoratior est mulier viro. ¶ Idem retho. lib. 2. c. 4. Propter incuriam obliuio fit. Incuria aũt par impensio est. ¶ Libro. 3. c. 10. Metra omnes memorantur magis q̃ʒ que non ligata: numerum eniʒ habent quo mensurãt.

¶ Salustius i iugurtino: Quintus maximus publius scipio preterea ciuitatis romane p̃clari viri soliti erant ita dicere: Cum maiorum imagines intuerentur: vehementissime sibi animũ ad virtutem accendi: scilicet non terram illam nec figuram tãtã vim in se habere: sed memoria reruʒ gestarũ eã flammã egregijs viris in pectore crescere: neqʒ prius sedari q̃ʒ virtus eorum famam atqʒ gloriaʒ adequauerit.

¶ Oratius in poetria: Omne superuacuum pleno de pectore manat.

¶ Tullius retho. artis noue li. j. c. 2. Memoria est firma animi rerum & verborum dispositionis perceptio. ¶ Libro. 3. c. 4. Nuperrime dictum facile memorie cõmendat.

¶ 12. c. Si quas res in vita videmus paruas vsitatas quottidianas: eas meminisse nõ solemus: propterea q nulla nisi noua aut admirabili recõmouetur aĩus: aut siquid vidæmus aut audiuimus egregie turpe aut honestum inauditum magnum incredibile periculosum id diu meminisse consueuimus. Usitate res facile memoria elabuntur. Insignes & noue diutius manent in animo. ¶ Idem de oratore libro. 2. ad finem: Fingende sunt nobis imagines quibus semper vtamur rerum memoria. ¶ Idem de natura deorum libro. 2. Nihil est difficilius q̃ʒ a consuetudine oculorum aciem mentis adducere.

¶ Seneca tragediarum in troa: ca. 7. Dediscit animus sero quod didicit diu. ¶ Idem de beneficijs libro septimo & finali: Solet plus prodesse si pauca precepta sapientie teneas: sed illa in promptu & in vsu sunt tibi sint: q̃ʒ si multa didiceris: sed illa non habeas ad manum. Fragilis est memoria: et rerum turbe non sufficit. ¶ Idem declamatione seu ciuiliũ causarum libro. j. ĩ p̃hemio: Sepe qd querenti non cõparuerat aliud agenti presto. ẽ. ¶ Idẽ in epistolis ad

lucillum li. 5. c. 4. Turpe est seni aut conspicienti senectutē ex cōmentario sapere. Aliud est meminisse: aliud scire meminisse est rem omissam memorie custodire. at contra scire est sua facere queqꝫ: nec ad exemplare pendere: ⁊ totiens respicere ad magistrum. Aliquid inter te intersit ⁊ librū.
¶ Idem de moribus: Memoria beneficiorum fragilis est: iniuriarū vo tenax.
¶ Macrobius saturnaliorꝫ in prohemī. Distincta melius seruant in aīo.
¶ Cassiodorus eplarū li. 5. e. 22. Magnū beneficiū est obliuionis nescire defectum. Quedā silitudo nature celestiū est tpe decursa sp hrē psentia. ¶ Li. 11. ⁊ peñ. e. 39. Memoria nr̄a rsi cās retinet vba cōmutat
¶ Hugo de scō victore: in didascolo li. 3. c. 10. Memoria hebes est: ⁊ breuitate gaudet: ⁊ si in multa diuidit fit minor in singulis. ¶ Idē in cōpendio phie li. 2. in phemī. In oī doctrina breue aliquid ⁊ certū debemus colligere: vt ipsum in alta sede mentis recondamus.
¶ Andreas ad gualterium de amore libro. j. Sepius repetita veritas maiori soliditate firmat: ⁊ attentiori memoria conseruatur.
¶ Gaufridus in poetria. ca. 107. Cellula q̄ meminit est cellula delitiarū. Delitia sqꝫ fitit nō tedia: vis ne placere Illi: nō oneres illaꝫ: vult illa benigne Tractari: nō mole premi: qua lubrica res est. Et rerū turbe nō sufficit Delectatio sola
Uim memoratiuā validam facit.

¶ De opinione. Rica. 7.

ARistoteles ethicorū li. 4. c. 4. Necessariū est curare veritatē magis q̄ꝫ opinionē. ¶ Libro. 6. ca. 3. Opinio est circa ɔtingēs aliter se habere.
¶ Idem topicorꝫ li. i. Positio est opinio extranea alicuius notorꝫ frm phiam. ¶ Idem posteriorꝫ analeticorꝫ li. i. c. 17. ⁊ fi. Opinio incertū quid est. Meli⁹ est scire q̄ꝫ opinari
¶ Ouidius de arte amandi li. j. Iudicio forme: noxqꝫ merūqꝫ nocent.

¶ Boetius de ɔsolatōe lib. i. c. 12. ⁊ pe. Eam mentiū ɔstat esse naturā: vt quotiens abiecerint vera: falsis opinionib⁹ induant.

¶ De dubio. Rica. 8.

SAlomon in eccl. c. 27. Ne glorieris i crastinū: Ignorās quid sup ventura pariat dies.
¶ Terentius in andria. c. 6. Dum in dubio ē aīus: paulo memēto huc vel illuc impellit.
¶ Jacob⁹ apl's epl'a vnica. c. i. Qui hesitat similis in fluctui maris qui a vento mouetur ⁊ circūfertur.
Uir duplex aīo incōstās ē i oībus vijs suis
¶ Seneca tragediarū ad lucillū li. 17. c. 4. et pe. In volutatione rerū humanarum nihil cuiqꝫ nisi mors certū est. ¶ Idem tragediarū in edipo. c. 3. Ubi leta duris mixta in ambiguo iacent: Incertus animus: scire cupiat timet. In agamenone. c. 6.
Clades scire qui refugit suas:
Grauat timorē: dubia plus torquet mala.
¶ Idem de nālibus qōnibus li. 5. Arduū est ex his que coniectura sequenda sunt aliquid certe pmittere.
¶ Auctor libri ō for. honeste vite. c. 2. De dubiis nō diffinias: sꝫ suspēsam tene sniam.
¶ Cassiodorus de aīa. c. 9. Melius est i occultis causis ɔfiteri ignorantiā q̄ꝫ periculosam assumere fortassis audaciam.
¶ Isidorus soliloquiorꝫ li. 2. c. 71. Ancipitē diu delibera sententiā. ¶ 60. c. In ambiguis dei iudicio serua sententiā.
¶ Auctor libri qui dicit pāphil⁹. c. 3. Pellitur huc animus hominū: depellit illuc
Sepe labore breui dū manet in dubio.
¶ Montenarius in luna cleri. c. 104. Indubiis sapiens ibit q̄ꝫ totius itur.
¶ Prouerb. metrice extraor. li. vagāte: Sub dubio forsan respondent sepe periti.

¶ De iudicio ⁊ pnosticatiōe futurorꝫ. Rica. 9.

SAlomon in puerb. c. 30. Penitus ignoro viam viri in adolescentia sua.

¶ Seneca ep̄l'arum ad lucillũ lib. 5. e. 7. Ariston aiebat velle se adolescentē tristē q̄z hilarē et amabilē turbe: vinũ enĩ bonum fieri q̄d recēs durũ et aspum visum est
¶ Cassiodorus ep̄l'arũ. 12. et fi. e. 19. Necesse est vt res magna cũ potentia p̄mittat.
¶ Uersificator fabular esopi: fa. 59. fa. Preteriti rō scire futura facit.

¶ De coniectura mor per aspectum et gestum. Rica. 10.

Salomon in puerb. ca. 17. In facie prudentis lucet prudentia. ¶ 17. c. Quō in aquis resplendēt vultus p spicientiũ: sic corda hominũ manifesta sũt prudentibus. ¶ Idem in eccl'. c. 8. Sapiētia bōis lucet in vultu eius.
¶ Aristoteles ethicor li. 4. c. 8. Unusquisq̄ qualis est talis dicit: et operaf: et sic viuit. ¶ 10. c. et fi. Rubescũt verecũdati: mortē aũt trmentes pallescũt. ¶ Li. 10. et fi. c. 5. Unusquisq̄ circa hec et in his operaf que maxīe diligit. ¶ Idē retho. lib. j. c. 16. Opera signa habitus sunt.
¶ Jesus filius sirach in eccl'. c. 13. Cor bōis īmutat faciē illius: siue in bono siue in malo. ¶ 19. c. Et visu cognoscif vir: et ab occursu faciei congnoscif sensatus. Amictus corporis risus dentiũ: et ingressus homīs enũciant de illo. ¶ 21. c. Fatuus ridēs exaltat vocem suam: vir aũt sapiens vix tacite ridet. ¶ 24. c. Diuitis et paupis cor bonũ in oī tēpore vultus illor hilaris. Fornicatio mulieris in extollentia ocülor et in palpebris illi⁹ agnoscetur.
¶ Terentius in hentontumerumenon. c. 20 Uultus quoq̄ hominũ fingit scelus.
¶ Tullius de oratore li. 2. Imago aī est vultus: indices oculi: nam h̄ est vna pars corporis que quot aī motus sunt: tot significationes possit efficere.
¶ Ouidius de arte amādi li. 3. et fi. Sepe tacens odij semina vult⁹ habet. ¶ Idē d̄ luco Et color et macies et vestis et oīs egestas. Ostendũt qualē sensum sub pectore gestas

¶ Mattheus in euāgel. c. 6. Lucerna corporis tui est oculus tuus: si oculus tu⁹ simplex fuerit: totũ corp⁹ tuũ lucidũ erit. Si aũt oculus tuus nequā fuerit totũ corpus tuũ tenebrosũ erit. ¶ Idez dicit lucas in euāg. 16. c.
¶ Seneca tragediarũ in tieste. c. 8. Heret in vultu trucis: imago facti.
¶ Maximianus: Certe difficile est abscōdere pectoris estus.
Pandif in clauso sepius ore furor.
¶ Prudentius de psicomachia. c. 10. Pallor in ore: Conscius andacis: facti dat signa reatus.
¶ Marcialis cocus li. vndiq̄ suscepto: Est speculũ mētis facies: oculiq̄ reuelant Qualia sint intus: mēs a'usq̄ bois.
¶ Ambrsius de officijs li. 2. c. 12. Degeneres aīos vita arguit.
¶ Prosper. sub. 22. epigramate. Ex operũ spē clarebũt intima cordis.
¶ Cassiodorus epistolaruz li. 3. epi. 3. Pandif aī natura per vultũ. ¶ Li. 6. e. 9. Superbus varieatis gressib⁹ patet. Iracundus luminũ feruore declaraf. Subdolus terrenum semp amat aspectũ. Leues incōstantia prodit oculor. Auarus ab vncis: vnguibus explanaf. ¶ 16. e. Sollicitis inquisitoribus sepe et vultu prodif q̄d tacef. ¶ Li. 17. et fi. Sicut discipuli magistri sciam pdũt: sic nos obsequentiũ mores aperiũt. ¶ Lib. 7. e. 5. Prima fronte talis dn̄s eē credif: q̄le eius habitaculũ comprobaf.
¶ Isidorus soliloquior lib. 2. c. 29. Anim⁹ in corporis habitu apparet.
Gestus corporis signũ est mētis.
Corporis gestu: animus panditur.
¶ Auctor libri qui dicif pāphil⁹. c. 37. Uix celari potest itim⁹ cordis amor. ¶ Cap. 43 Occultare nequit sua lumina maxim⁹ ignis Occultare pōt nec sua vota venus.
¶ Andreas capellanus: ad gualteriũ d̄ amore li. j. Exterior habitus manifeste demonstrat qualis sit intus dispositio mentis.
¶ Gualterius de castellione alexandreidos li. j. O q̄z difficile est studiũ: nō pdere vultu.

¶ Mattheus vindocinensis in poetria: parte j.c.12. Oppositi vultus esse pphेta potest ¶ Capitulo.19.
Est color interpres mētis: vultusq3 pphेta
Coniectura patet expositiua mali.
¶ Particula.2.c.3. Mens vultu loquit habitusq3 ppha doloris.
Coniecturales exhibet ore notas.
Ira patet vultus exteriora nota.
¶ Heinricus samariensis li.j.parte.j. Jam facies habitū mentis studiumq3 fatetur.
Mensq3 qd intus agit: iudicat illa foris.
Interniq3 status liber est: et pagina vultus.
¶ Gaufridus i poetria.c.75. Formido pallet: rubet ira: superbia turget.
¶ De cōiectura morum perverba. R.11.

Salomon in puerb.c.12. Doctrina noscitur vir.
¶ Cronica d nu.phor.c.2.s.d Solone. Solō q fuit vn⁹ d.vij. sapiētibus dicebat: verbū imaginē esse operum.
¶ Aristoteles ethicorum lib.4.c.8. Unusqsq3 qualis est: talia dicit et opat: et sic viuit.
¶ Jesus filius sirach in eccl.c.27. Uerbum ostendit excogitatū hois. Ante sermones non collaudes virum.
¶ Seneca epistolarū ad lucillum li.10.e.8. Iracundi hois iracūdia oratio est.
¶ Cato.ca.5.et fi.
Prospicito cūcta tacitus qd quisq3 loquat
Sermo hoium mores celat: et indicat idem.
¶ Cassiodorus eplarū in pheīn. Oratio dispar moribu⁹ vir pōt inueniri. ¶ Lib.5.e.22. Est quoddā speculū mor agētis oratio: nec maius potest esse mētis testimoniū q̄ qualitas inspecta verbor. ¶ Li.6.e.9. Speculū siquidē cordis hominū verba sunt.
¶ Isidorus in sinonima soliloquior li.2.c.31 Sermo vanus: vane cōscientie index ē.
Mores hois lingua pandit.
Qualis sermo ostēdit: talis aīus cōprobat
¶ Bernardus li. de iprobatione vitior.c.5
Ex feda teste fetidus exit odor.
¶ Prouerb. vulg. Cotal parola cū tu me di/ cotal cor me fai.

Ecundus liber tertie partis: tractat de prudentia et pertinentibus ad eam sub his titulis.

¶ De prudentia et sapientia Rubrica prima.

Job histor ia.c.12. In antiquis est sapientia: et in multo tēpore prudentia. ¶ 28.ca. Timor domini ipse est sapientia: et recedere a malo intelligentia.
¶ Psalmista.31.ps. Nolite fieri sicut equ⁹ et mulus quibus nō est intellectus.
¶ 121.ps. Initiū sapiētie timor domini.
¶ Salomon in puerb.c.j. Audiens sapiens sapientior erit: et intelligēs gubernacula possidebit. ¶ 2.c. Inclina cor tuum ad cognoscendū prudentiā. Dns dat sapientiā. Si intrauerit sapientia cor tuū et scientia: aīe tue placuerit: consilium custodiet te: et prudētia seruabit te: vt eruaris de via mala: et ab homine qui puersa loquitur. ¶ 3 c. Beat⁹ hō qui inuenit sapientiā: et cui affluit prudentia. Melior est acquisitio sapientie negotiatione argēti et auri primi et purissimi. fructus eius pciosior est cunctis opibus: et oia que desiderant: huic nō valent comparari. Longitudo dierum in dextera sapientie: et in sinistra illius diuitie et gloria. Uie sapiētie vie pulchre: et omnes semite illius pacifice. Gloria sapientes possidebunt. ¶ 4.c Dilige sapientiā: et seruabit te. Glorificaberis a sapientia cum eam fueris amplexatus: dabit capiti tuo augmentum gratiarum et corona inclita pteget te. ¶ 7.c. Dic sapientie: soror mea es: et prudentiam voca amicā tuā ¶ 8.c. Melior est sapientia cūctis opibus preciosissimis: et omne desiderabile ei nō potest comparari. Fingitur dicere sapientia: Per me reges regnant: et legum conditores iuste decernunt. Per me principes imperant: et potentes decernūt iustitiā. Ego diligentes me diligo: et qui mane vigilant ad me: inuenient me. Mecum sunt diuitie et glo

ria:opes superne ⁊ iustitia ⁊c̃. Beatus hō q̄ audit me et q̄ vigilat ad fores meos quotidie:⁊ obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit:inueniet vitā:⁊ hauriet salutē a domino. Qui aūt in me peccauerit:ledet aīam suam. Omnes qui me oderunt:diligūt mortem. ¶ Nono cap. Da sapientie occasionem:⁊ addetur ei sapientia. Principiū sapientie timor domini. Per me multiplicabuntur dies tui:⁊ addētur tibi anni vite. Si sapiens fueris:tibi metipsi eris. Si autem illusor:solus portabis malum. ¶ 12.c. Lingua sapientum sanitas est. ¶ 14.c. Labia sapiētium custodiunt eos. Sapiens timet ⁊ declinat a malo. Stultus transilit ⁊ cōfidit. Lingua sapientiū ornat scientiam. Cor sapientis querit doctrinā. ¶ 16.c. Posside sapientiam:quia auro melior est:⁊ acquire prudētiam:quia preciosior est argento. Qui sapiens corde ē appellabitur prudēs:⁊ qui dulcis eloquio maiora percipiet. Cor sapientis erudiet os eius:⁊ labijs illius addet gratiā. ¶ 17.c. In facie prudentis lucet sapientia. ¶ 18.c. Auris sapientiū querit doctrinam. ¶ 22.c. Inclina aurem tuā:⁊ audi verba sapientium. Uir sapiens ⁊ fortis est:⁊ vir doctus robustus ⁊ validus. ¶ Idez in eccle.c.j. In multa sapientia:multa est indignatio. ¶ 7.c. Utilior est sapientia cum diuitijs: et magis prodest. Sic protegit sapientia:sic ptegit pecunia:hoc autem plus habet eruditio ⁊ sapientia:q̄ vitā tribuit possessori suo. Noli esse plus sapiens q̄ȝ necesse est. ¶ 8.c. Sapientia hominis lucet in vultu eiᵘ. ¶ 9.c. Melior est sapientia q̄ȝ arma bellica ¶ 10.c. Cor sapientis in dextera eius: et cor stulti in sinistra illius. Uerba oris sapientis gratia.

¶ Aristoteles magnorum moralium libro j.ca.71. Prudentia est contra operabilia in quibus electio ⁊ fuga. Circa operationem ⁊ operabilia est prudentia. Prudentia est habitus electiuus ⁊ operatiuus: eorūȝ q̄ in nobis sunt. ¶ 73.c. Sapientia est ex intellectu ⁊ scientia composita:quare erit circa hoc:circa que ⁊ intellectus ⁊ scientia. ¶ 74.c. Circa conferentia est prudentia: sapientia autem non:alterum ergo est sapientia ⁊ prudentia. ¶ 75.c. Sapientia quidez ē circa perpetuum ⁊ diuinum: prudentia aūt circa conferens hominum. ¶ 77.c. Prudētis ⁊ prudentie est optima appetere: ⁊ horum electiuum esse ⁊ operatiuum. ¶ 81.c. et pe. Prudentia sicut architector quidam virtutum est. ¶ Libro.2.c.7. Neq̄ȝ absq̄ȝ prudentia alie virtutes fiunt:neq̄ȝ prudentia pfecta est absq̄ȝ alijs virtutibus: sed cooperantur quodammodo ad seinuicem consequentes prudentiam. Sapientia absconsa ⁊ thesaurus inuisus que vtilitas in vtrisq̄ȝ. ¶ 21.c. Uerba prudentium statera ponderabuntur. ¶ 25.c. Corona senuȝ multa peritia. ¶ 32.c. Importune noli extolli in sapientia tua. ¶ 37.c. Est sapiēs aīe sue sapiēs. Uir sapiens implebit̄ bn̄dictionibᵘ: ⁊ vidētes illū laudabūt. ¶ 39.c. Sapiētiā omniuȝ antiquorꝝ exquiret sapiens. ¶ 40.c. Uinuȝ ⁊ musica letificat cor:⁊ sup vtraq̄ȝ dilectio sapientie. ¶ Idem ethicorꝝ li.6.c.3. Necesse est prudentiā esse habitū cū rōne verū circa humana operatiuū. ¶ 5.c. Sapiā est intellectus ⁊ scīa honorabilissimorꝝ nā. Prudētia est circa humana:⁊ de quibus est consiliari: prudentis eni maxime h opus esse dicimus bene consiliari. Non est prudētia vniuersaliū solū:sed oportet ⁊ singularia cognoscere actiua eni:actio aūt circa singularia Iuuenes non vident̄ fieri prudētes. Cā aūt qm̄ ⁊ singulariū est prudētia que fiūt cognita experientia:iuuenis aūt exptus nō est: multitudo eni tpis faciet expientiā. ¶ 8.c. ⁊ pe. Peruertit malitia ⁊ mētiri fac̄ circa practica pncipia q2 manifestū:qm̄ īpossibile ē prudentē esse nō entē bonū. ¶ Idē rethο.li.j.c.13. Prudētia est virtus intellectus fm quā bn̄ consiliari pn̄t de bonis ⁊ optimis dictis ad felicitatē. ¶ 20.c. Sapīa est multorꝝ ⁊ mirabilium scīa. ¶ Idez politicorꝝ li.7.c.6. Aptū natū est potentiā quidē in minoribᵘ:prudētiā āt in seniorbᵘ eē. ¶ Idez methaph.li.2.ca.j.

Sapientia circa p̄ncipia: scientia est. ¶ Idē prior analeticor li. 2. c. 70. Sapientes boni sunt. ¶ Idem elementor li. j. Quibusdā est magis opere preciū videri esse sapientes q̄ esse ⁊ nō videri. Sophistica est apparēs sapientia: nō aūt existēs. ¶ Idem de aīa li. 2. Hō est prudentissimū aīalium. Idem problematū: parte. 30. Parui capitis prudentiores sunt eis qui sunt magni capitis.

¶ Jesus filius sirach in eccl'. c. j. Oīs sapia a dn̄o deo est. Deus p̄bet sapientiā diligentibus se. Concupiscēs sapientiā: ɔserua iustitiā: ⁊ deus p̄bebit illā tibi. ¶ 5. c. Honor et glia in sermone sensati. ¶ 6. c. Inuestiga sapientiā: ⁊ manifestabit tibi. ¶ 10. c. Principatus sensati stabilis erit. ¶ Seruo sensato liberi seruient. ¶ 15. c. A deo p̄feca est sapia 19. c. Non ē sapiētia nequitie disciplina: ⁊ nō est cogitatus peccator prudentia. ¶ 20. c. Sapiens in verbis: seipsum amabilē fac. Sapiens in verbis: p̄ducet seipsū. Hō prudens: placebit magnatis.

¶ Philon vel philemon lib. sapiētie. c. j. In maliuolā aīam: nō intrabit sapiētia: nec habitabit in corpore subdito peccatis. ¶ 3. c. Sapientiā ⁊ disciplinā qui abijcit: infelix ē: ⁊ vacua ē spes illor: ⁊ labores sine fructu. ¶ 5. c. Melior est sapia q̄ vires: ⁊ vir prudens magis q̄ fortis. ¶ 6. c. Sapiētia facile videt ab his qui diligūt eā: ⁊ inuenit ab his qui querūt illam. Concupiscentia sapie deducet ad regnū p̄petuū. Multitudo sapientiū: sanitas est orbis terrarū. Rex sapiēs: populi stabilimentū est. ¶ 7. c. Sapiētia ē speciosior sole: ⁊ sup oēm dispositionē stellar luci comparata prior inuenitur. Sapientia vincit malitiam.

¶ Tullius de officijs li. 2. c. 2. Sapiētia ē rerum diuinarū: ⁊ humanarū causarū q̄ quib⁹ he res continēt sciētia. ¶ Idem tusculanarū q̄nū li. j. Nihil est hoīs prudētia dulcius q̄ vt cetera auferat: affert certe senect⁹ ¶ Libro 3. Sapiētia sanitas est aī. ¶ Li. 5. ⁊ fi. Sapiētia semp eo contēta est q̄d adest. ¶ Idem rethorica artis veteris lib. 2. ca. 9. Prudentia est rerum bonarū malarumq̄ vtrīq̄ scīa. ¶ Li. 2. c. 2. Prudentia est calliditas: que rōne quadā pōt dilectū hr̄e bonorū ⁊ malor. ¶ Idem de legib⁹ li. j. Rō cum adoleuit atq̄ p̄fecta est noiat rite sapiētia. Idem de diuinatione li. 2. Sapientē eē portentū est: sepius enim in vllā peperisse arbitror q̄ sapientem fuisse.

¶ Jacob⁹ apl's epl'a vnica. c. 3. Que desursū est sapia. Primū quidē pudica est: deinde pacifica: modesta: suadibilis: bonis consentiēs: plena misericordia ⁊ fructibus bonis: iudicans sine similitudine.

¶ Paulus apl's epl'a ad roma. c. 8. Prudentia carnis mors est: prudentia aūt sp̄us vita ⁊ pax. ¶ 12. c. Nō plus sape q̄ oportet sape

¶ Seneca in epl'is ad lucillū li. 3. e. 3. Representat opes sapia. ¶ Li. 15. e. j. Sapiētia p̄fectū bonū: est mētis humane. ¶ Libro. 19 e. 11. ⁊ fi. Sapia est mens p̄fecta: ⁊ ad summū optimūq̄ p̄ducta.

¶ Uegetius de re militari li. j. ti. 2. Prudentia ⁊ modestiā seruat in castris: ⁊ nō paruū p̄dest in dimicatione consilijs.

¶ Auctor libri de for. honeste vite. c. 2. Prudens falli nō pōt: nō fallere vult.

¶ Ambrosius de officijs li. j. c. 23. Prudentia in veri inuestigatione versat: ⁊ scientie plenioris infundit cupiditatem.

¶ Lecilius firmianus de beata vita li. j. Primus sapientie gradus ēst falsa intelligere: secūdus vera cognoscere. ¶ Lib. 3. Uirtus cum scīa coniūcta sapia est. Sapiētia nisi in aliquo actu fuerit quo vi suā exerceat ianis ⁊ falsa ē. Nunq̄ pōt esse iustus qui stultus est: neq̄ sapiēs qui fuerit iniustus. Calliditas ⁊ astutia in multis aīalibus sunt: vel cū insidiant alijs: ⁊ dolo capiāt ⁊ deuorāt: vel cū insidias alior vario genere deludūt. Sapiētia vo in hominē solū cadit. ¶ Libro. 6. Nemo pōt iure dici hō: nisi qui sapiens est

¶ Augustinus in epigramatib⁹ p̄speri. 74. emp. In magna egestate sunt diuites: sapie thesauros non habentes.

¶ Fulgentius mitologiarū lib. 2. fabula. 2.

Sapientia etiã in tenebris ꝓpriũ fulgorem possidet.
¶ Cato.c.2. Sermo datur cũctis animi sapientia paucis. ¶ Caplo.3.
Insipiens esto: cũ tẽpus postulat aut res. Stultitiã simulare loco prudẽtia summa ẽ.
¶ Boetius in arismetrica.c.2. Sapia ẽ earũ rerũ que vere sunt cognitio ⁊ integra cõprehensio.
¶ Cassiodorus epistolarũ li.6.e.10. Sapia est que honores meret. Sola prudẽtia q̃ nemo sic assequit vt eam nõ necessario ⁊ p alios querẽ videat. Senes ipsi sapientiaꝫ consilijs discũt. ¶ Libro.10.c.4. Sapientiam ille querit in alto penes quẽ est sciẽtie magnitudo. ¶ Li.12.⁊ fi.e.3. Ubicũqꝫ ꝓbat esse necessaria prudentia: quoniã rebꝰ oĩbus videt adhibere accõmoda. ¶ Idẽ de aia.c.7. Circa confusa ⁊ incertata prudẽtia vtiliter adhibetur.
¶ Isidorus in sinonima soliloquioꝝ li.2.c.42. Dilige sapientiã: ⁊ mõstrabitur tibi.
¶ Hugo de sancto victore in didascalo li.j.c.j. Omniũ expetendoꝝ prima est sapia in q̃ pfecti boni forma consistit. Sũmum in vita solamẽ est studiũ sapientie quã q̃ inuenit felix est: ⁊ qui possidet beatus. ¶ Libro.2.c.13. Oẽs pene virtutes corporis mutãtur in senibus ⁊ crescente sola sapientia decrescunt cetera. ¶ Idẽ in cõpendio phie in ꝓhem. Uniuersoꝝ expetendoꝝ sapiẽtia ẽ per quã acquirit pfectoꝝ oium bonoꝝ forma. Sũmum solamẽ aioꝝ exercitatio sapie est.
¶ Gaufridus d bironia curie papalis. Multa vident paucis pectora magna notis.
¶ Prouerb.metrice extraor.li.vag. Non de ponte cadit qui cum sapientia vadit.

¶ De stultitia ⁊ insipientia. Rica.2.

Iob de historia.c.5. Uirũ stultum interficit iracũdia.
¶ Psalmista.31.ps. Nolite fieri sicut equus ⁊ mulus: quibus non est intellectus.
¶ Salomon in ꝓuer.c.j. Sapientiã atqꝫ doctrinã stulti despciũt. ¶ 3.c. Stultoꝝ exultatio ignominia est. ¶ 10.c. Quasi per risũ stultus operatur scelus. ¶ 12.ca. Stultus transilit ⁊ confidit. ¶ 14.c. In ore stulte virga superbie. ¶ 15.c. Os fatuoꝝ ebulit stultitiam. ¶ Stultitia gaudiũ stulto. ¶ 17.c. Omnes stulti miscent cõtumelijs. ¶ 18.c. Non recipit stultus verba sapientie: nisi ea dixerit que versant in corde eius. ¶ Labia stulti ĩmiscent se risis: ⁊ os eius iurgia ꝓuocat. ¶ Os stulti attricio eius. ¶ 19.c. Pestilẽte flagello stultus sapiẽtioꝛ erit. ¶ 27.c. Si contuderis stultũ in pila quasi ptisanas feriente desup pillo: non auferet ab eo stultitia eius. ¶ Ideꝫ in eccl.c.j. Stultoꝝ infinitus est numerus. ¶ 2.c. Stultus in tenebris ambulat. ¶ 7.c. Noli esse stultus ne moriaris in tẽpore non tuo. ¶ 10.c. Cor stulti in finistra illius. ¶ Labia insipientis ꝑcipitabũt eũ. Stultus verba multiplicat.
¶ Isaias ꝓpheta.c.32. Stultus fatua loquitur: ⁊ cor eius faciet iniquitatẽ.
¶ Jesus filius sirach in eccl.c.5. Lingua imprudentis subuersio est ipsius. ¶ 10.c. Rex insipiẽs perdet populũ suũ. ¶ 20.c. Hõ sapiens tacebit vsqꝫ ad tempus: lasciuus autẽ ⁊ imprudens nõ seruabit tempus. Datus insipientis nõ erit vtilis tibi: oculi enim illius septẽplices sunt: exigua dabit ⁊ multa ĩproperabit. Fatuo nõ erit amicus: ⁊ non erit gloria bonis illius. Ex ore fatui reprobat parabola: non enim dicet illaꝫ in tẽpore suo ¶ 21.c. Narratio fatui quasi sarcina in via. Fatuus in risu exaltat vocem suam. Pes fatui facilis est in domũ ꝓximi. Stultus a fenestra respicit in domũ: vir aũt eruditꝰ foris stabit. Stultitia hoĩs auscultare per hostium. Labia imprudentiũ stulta narrabũt In ore fatuoꝝ cor illoꝝ: ⁊ in corde sapientũ os illorum. ¶ 22.c. Cum dormiente loquitur qui narrat stulto sapientiã: ⁊ in fine narrationis dicet: quis est hic? Luctus mortui septem dies: fatui aũt ⁊ impij oẽs dies vite illoꝝ. Cum stulto ne multũ loquaris. Cũ insensato ne abieris: serua te ab illo: vt non molestiam habeas. Arenã ⁊ salẽ ⁊ massaꝫ

ferri facilius est portare q̃ hominē imprudentem ꝛ fatuum ꝛ impiū. ¶ 27.c. Stult⁹ sicut luna īmutatur.
¶ Terentius in adelphis.c.4. Hoīe imperito nunq̃ quicq̃ iniustius est: qui nisi q̃ ipse fecit nihil rectū putat.
¶ Oratius in odis li.2.c.6. Misce stultitiā cōsilij breuē. Dulce est desipere loco.
¶ Idez in sermonibus li.j.sermo.2.
Dū vitāt stulti vitia in ꝯtraria currūt.
¶ Tullius tusculanarum questionū libro.3
Propriū stultitia est alioꝝ vitia cernere ob liuisci suoꝝ. Insipiētia q̄si insanitas q̄daz aī est. Insipiētia nullū maius malum est.
¶ Lib.5.ꝛ fi. Stultitia ꝛsi adepta est qđ cō cupiuit: nunq̃ tñ se satis ꝯsecutā putat.
¶ Idem rethoꝛ.artis noue lib.2.c.6. Oīum maloꝝ stultitia mater est atq̃ materies.
¶ Seneca de trāquillitate aī: Aliq̄n insanire iocundū est. Nullū magnū ingeniū sine mixtura demētie fuit. ¶ Idē in puer. Foꝛtunā quē nimis fouet stultū facit.
¶ Cecilius fir. de beata vita li.3. Nunq̃ potest esse iustus qui stultus est. Stultitia ē in factis dictisq̃ per ignorantiā recti ac boni erratio.
¶ Cato.c.3. Insipiens esto cum tempus postulat aut res.
Stultitiā simulare loco prudētia sūma est.
¶ Boetius de consolatione li.c.8.
Sibi semꝑ mentiens est imprudentia.
¶ Cassiodorus epistolarum libro.2.e.7.
Non est sapiētia ꝓfutura contēnere.
¶ Li.3.e.52. Expedit interdū desipere.
¶ Auctoꝛ lib. qui dicit̄ facetus.ca.7. Nemo placet stulto nisi dicat quod libet illi.
Et malus efficit̄ qui sociatur ei.
¶ Auctoꝛ rudiū doctrine li.2. Stulta sequi fatuus cōsueuit: recta peritus.
¶ Auctoꝛ lib. de moribus medicorum.c.2.
Ignarus medicus: mortificare solet.
Naturā moꝛbi qui nō agnoscit eundem.
Quō curabit: est sua cura mala.
Ignari medici demit medicina salutem.
Dum ꝓdesse putat: semꝑ obesse solet.

¶ Prouer. vul. Endarno e matto chi nol sēte
Aseno cargao ben ambla.
Chi loa el matto silfa saijre.
Chi vsa el matto ale per sege: el geua cum le pertege.
El matto nō fa pato: se no cō so dāno fato.
Ogno matto enso coꝛe e sauio.
Uilano per vēdema fauelare el no degna.
Un matto si ensa quatro.

¶ De prudentia ꝛ premeditatione atq̃ deliberatione. R̷.3.

ARistoteles elemētoꝝ rum li.2.
Prouidere quidē difficile est ꝑ vacatione autem facile.
¶ Terentius in adelphis.c.11. Istuc est sapere: nō q̃ ante pedes modo est videre: sed etiā illa que futura sunt ꝓspicere.
¶ Tullius de officijs li.j.c.34. In oībus negocijs priusq̃ aggrediare adhibenda est ꝑparatio diligens. ¶ Idez tusculanarū questionum li.3. Premeditatio futuroꝝ maloꝝ lenit eorum aduentum ¶ Idē rethoꝛ.artis veteris li.2. Prouidentia est per quā futurum aliquid videtur anteq̃ fiat. ¶ Idem rethoꝛ.artis noue li.4.c.7. Solēt diu cogitare omnes qui magna negocia volūt agere. ¶ Idem philipicoꝝ li.10. Sapientis ꝗc q̄d hoī accidere possit idipsuz ꝑmeditari ferendū modice si euenerit esse.
¶ Ouidius de tristibus li.6.ꝛ fi.e.j. Cūm noceas dum vis ꝓdesse videto.
¶ Sneca eplarum ad lucillū lib.4.e.3. Quicquid fieri potest quasi futurum cogitemus ¶ Li.10.e.3. Premeditari mali leuis ictus venit: ac stultus ꝛ foꝛtune credētibus oīs videtur noua rerum ꝛ inopis nata facies.
¶ Libro.15.e.8. Nihil nobis improuisum esse debet in oīa ꝑmittendus annis cogitandū nō quicquid solet: sed quicquid pōt fieri. Cogitāda sunt oīa: ꝛ animus aduersus ea que possunt euenire firmādus. ¶ Libro 17.e.3. Quodcūq̃ lesurū est multo anteq̃ accidat speculare ꝛ aduertere. ¶ Li.19.e.j. Id agendū est ne quid nobis inopinatū fit.

Et quia oia nouitate grauiora sunt h cogitatio assidua pstabit vt nulli sit malo tyro. ¶ Idez in puerb. Deliberare vtilia mora est tutissima. Mora ois odio est: sed sapientez facit. Male gerit qcqd gerit fide fortune.
¶ Lex diges. ti. de minoribus. l. verū. Qd facto cōtingit cuiuis patrisfamilias q̄uis diligentissimo pōt ptingē. ¶ Li. cōmodati. l. ad eos. Qua cura vel diligentia cōsequi possumus: ne ab aliquo dānū nobis iniuria def. ¶ Li. de actio. emp. & vēdi. l. si. ea res. Custodia aduersum vim parū pficit. ¶ Li. de administratione rerū ad ciuitatez perti. l. 2. §. si eo tpe. Fortuitos casus nullū hominū psilium puidere potest.
¶ Ualeri⁹ max. li. 8. ti. de studio & industria Roscius nullū vnq̄ spectanti populo gestū nisi quē domi meditatus fuerat ponere ausus est. Quapropter nō ludrica ars roscium sed roscius ludricā artem cōmendauit: nec nulli tm̄ fauorem verū & principum familiaritates amplexus est.
¶ Auctor libri de formula honeste vite. c. 2. Tunc per rationē recte viues si oia pri⁹ estimes & ppenses. Prudentis ppriū est cōsilia examinare: & nō cito facili credulitate ad falsa plabi. Si prudens esse cupis in futura pspectū intende: & que possunt cōtingere aio cuncta ppone. Nihil tibi subitū sit sed totū ante pspicias: nam qui prudens est nō dicit non putaui hec fieri: quia non dubitat sed expectat: nec suspicat: sed cauet. Presentia ordina: futura puide: pterita recordare. Nam qui nihil de preterito cogitat: pdit vitam. qui nihil de futuro premeditat in oia cautus incedit. Prepone in aio tuo & mala futura & bona: vt illa sustinere possis: et ista moderari.
¶ Ambrosius de officijs lib. j. c. 37. Nisi explorent aduersa cito occupāt. ¶ Libro. 2. c. 30. & si. Ante factū cogitate: & cū diu cogitaueritis tūc facite quod probatis.
¶ Cato. c. 3. Prospice qui veniunt hos casus esse ferendos.
Nā leuius ledit quicquid puidimus ante.

¶ Beotius de psolatione lib. j. c. 8. Existimatio plurimoꝝ nō rerum merita sed fortune: spectat euentū: ea q̄ tm̄ iudicat esse puisa q̄ felicitas cōmendauerit.
¶ Cassiodorus eplaꝝ li. 3. e. 49. Ideo prouidentia dicit vt que sunt futura tractent. ¶ Libro. 8. e. 13. Oia deliberata sunt robusta. ¶ Lib. 9. e. 23. Quis de illa re existimet deliberandū vbi nihil reperitur ambiguuz.
¶ Gregorius in pastorali. ca. 47. Dum cōtra ictum quisq3 paratior redditur: hostis qui se inopinatū credidit eoipso quo preuisus est eneruatur.
¶ Isidorus in sinonima sololiquioꝝ li. 2. ca. 20. Aduenietes ipetus pmeditatio frāgit. Expectata mala tolerabiliter feruntur. Precogitatio molestias futuras attennat. Preuisio maloꝝ lenit aduentū Inopinatū: malū fortiter frangit. Improuisa mala grauiter feriunt. Repentinū malum: cito frangit. Qd prouisum non est vehementer affligit. Improuisus hostis fortiter opprimit. ¶ Caplo. 41. Ancipitē diu delibera sniam. Age nihil ex pcipitio magnum.
¶ Uersificator fabulaꝝ esopi. 20. fa. Nam preuisa minus ledere tela solent. ¶ Fabula. 50. Preteriti rō scire futura facit
¶ Auctor rudiū doctrine li. 2.
Oibus in reb⁹: res est discretio sūma.
Et modo in rebus res facit esse bonas.
Nā quecūq3 facis si nō discerneris ante.
Ad reprobū finē sepe venire solent.
¶ Heinricus samariensis li. j. parte. j.
Sapiens deliberat anteq̄3 faciat.
¶ Gaufridus anglicus in poetria. c. 2.
Siquis habet fundare domum: non currat ad actum.
Impetuosa manus: intrinseca linea cordis
Premeditat opus: serieq3 sub ordine certo.
Interior pscibit hō: totaq3 figurat.
Ante manus cordis q̄3 corporis: & status ei⁹
Est prius arthetip⁹ o q̄3 sensibilis. Nō manus ad calamū pceps: nō lingua sit ardens
Ad verbū: neutrū manibus comite regēdus

Fortune: sed mens discreta pambula facti
Ut melius: fortunet opus suspēdat earum.
Officiū tractetq; diu detemate secū.
Circinus interior mentis pcircinet omne.
Materie spaciū: certus pcliminet ordo.
Uū parripiat cursum stilus aut vbi gaudes
Fiat opus tuū prudēs in pectoris arcem
Contrahe: sitq; prius in pectore q̄ sit in ore
¶ Capitulo. 31.
Dressus pcurrunt oculi: precōsule mentem.
¶ Capitulo. 200.
Nihil facias quod postmodū nolles.
Non fieri sed mens sit cauta pambula facti
¶ Andreas capellanus: pape innocētij quarti li. de dissuasione vx. Diligentis animi est morbo prius occurrere q̄ post morbum queritare.
¶ Jacobus beneuētanus. c. 46. Nemo potest facta cauere sua.
Uix valet imperio fortune quippe resisti.
Que sunt supposita quevagus orbis habet
¶ De consilio. Rica. 18.

Salomon in puerb. c. 11 Ubi nō est gubernator populus corruet: saluus autem vbi multa consilia. ¶ 12. c. Consilia impior fraudulēta. Uia stulti recta in oculis eius: qui aūt sapiens est audit consilia. ¶ 13. c. Qui cū consilio cuncta agunt regunt sapia. Astutus oīa agit cū consilio. ¶ 20. c. Cogitationes consilijs roborantur. ¶ 24. c. Salus vbi multa consilia. ¶ 25. c. Cām tuā tracta cū amico tuo.
¶ Tobias. c. 4. Consilium a sapiente semp perquire.
¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Consilians fac exemplū pterita futuror: nā ignoti ex noto cōiectura certissima nascit. Consiliare quidē diutius: effice vo visa velociter. Cum ptius te expedit consulare queq̄: cerne prius quō disposuerit sua: nam qui perperam patiat in proprijs nunq̄ bene consiliabit in alienis. Sic ad potius consiliādū incitaberis: si calamitates pnenientes ex cōsilij carentia prospexeris: nam et sanitatis mage seduli simus: cum miserias languoris anima vertimus.
¶ Aristoteles ethicor li. 3. c. 4. Consiliū dē questio est. ¶ Lib. 6. c. 3. Non est consiliari de his que de necessitate sunt. ¶ 5. c. Prudentis maxime hoc opus esse dicimus: bn̄ cōsiliari. Consiliat nullus de impossibilibus aliter se habere: neq; de quibuscūq; nō finis aliquis est. Simpliciter bonus consiliator est optimi hominis operabiliū coniectatiuus sm rōcinationē. Consiliari querē quoddā est. ¶ 6. c. Consiliās querit et rōcinatur. Operari quidē oportet velocit cōsiliata: cōsiliari aūt tarde. ¶ Idem retho. li. j. c. 2. Consiliamur de his que vident contingere vtroq; modo se habere. ¶ 17. c. Ex priꝰ factis futura diiudicantes iudicamus. ¶ Li. 2. c. 7. Timor cōsiliatiuos facit. ¶ Idē politicor li. 6. c. 11. Consiliant melius cōmuniter consiliantes omnes.
¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 6. Multi pacifici sint: et tibi consiliarius vnus de mille. ¶ c. 8. Corā extraneo ne facias consiliū: nescis enim quid pariet. ¶ 32. c. Sine consilio nihil facias: et postfactū nō penitebis. ¶ 37. c. Ante omnē actum stabile consilium precedat te.
¶ Terentius in eunucho. c. 2. Dum est tempus etiā atq; cogita etiā. ¶ 18. c. Oīa prius consilio experiri q̄ armis sapientē decet. Jn heautō. c. 20. Nōne id flagitiū ē te alijs consilium dare: foris sapere: tibi non posse te auxiliare.
¶ Salustius in catilinario: Prius q̄ incipias consulto: et vbi consulueris mature: opꝰ facto est. Oēs hoīes qui de rebus consultant dubiis ab odio amicitia: ira atq; misericordia vacuos esse decet: haud facile animꝰ verū pūidet vbi illa officiūt.
¶ Tullius retho. artis veteris li. j. c. 12. Cōsiliū est aliquid faciēdi vel nō faciēdi recte excogitata ratio. ¶ Idem philip. li. 6. Etiā sūmi gubernatores i magnis tēpestatibꝰ auctoribus amoueri solent. ¶ Lib. 11. Optimus est portus penitenti: mutatio consilij.

¶ Idem in oratione pro marco marcello.
Nunq̃ temeritas cũ sapientia cõmiscetur: nec ad consiliũ casus admittit. Iracũdia est inimica consilio.
¶ Ouidius de arte amandi li .j. Nocte latẽt mẽde vitioq; ignoscit omni.
Horaq; formosam quãlibet illa facit.
Cõsule de gẽmis detincta murice lana.
Cõsule de facie corporibusq; diem.
¶ Idem sine titulo seu amor li.j.c.3.
Consiliũ nobis resq; locusq; dabunt.
¶ Idem de tristib⁹ li.6.7 fi.e.j.
Consiliũ resq; locusq; dabũt.
¶ Mattheus in euangelio.c.15. Cecus si ceco ducatũ p̃stet ambo in foueã cadunt.
¶ Seneca epistolarum ad lucilliũ li.7.e 5.
Consilium rerum omnium sapiens spectat nisi exitiũ. ¶ Libro.17.e.3. Quicquid cõsilio ꝓspicere potes prospice.
¶ Lex codi.ti.de repudio.l.iij. Dubiũ nõ est oĩa que consilio recte gerunt iure meritaq; effectu 7 firmitate viri.
Marcialis coc⁹ li. vndiq; suscepto: Pãnorũ veterũ facile contenuuntur vsus.
Nõ sic cõsiliũ posthume superne senũ.
Consilio iuuenum fidis melibee ruinam.
Expectare potes: dum sine consilio es.
¶ Vegetius de re militari li.3.ti.26.7 fi.
Nulla cõsilia sunt meliora q̃ illa que ignorauerit aduersarios anteq̃ facias. Cũ consiliũ tuũ cognouerit aduersarius ꝑditũ dispositionem mutare te conuenit. ¶ Qđ fieri debeat tractato cuз multis: qđ vo facturus sis cũ paucissimis vel potius ipse tecũ.
¶ Valerius maxim⁹ li.7.ti. vafre. dicta aut facta. Hanibal a iulio procõsule nauali prelio victus timensq; classis amisse penas dari: offensam astutia auertit: nam ex illa infelici pugna priusq̃ cladis nũcius domũ perueniret: quẽdam ex amicis compositũ 7 formatũ cartaginez misit. Qui postq̃ ciuitatis eius curiam intrauit: consulit vos inquit hanibal cũ dux romanoꝝ magnas secũ maritimas trahens copias aduenerit an cum eo confligere debeat. Acclamauit vniuersus senatus: non esse dubiuз quin oporteret. Tũc illic conflixit inquit id factũ dãnare qđ ipsi fieri debere iudicauerũt. ¶ Libro.8.ti. sue quẽq; artis 7c. Quintus sceuola legũ clarissimus 7 certissimus vates quotienscũq; de iure p̃torio consulebat ad furiũ 7 caselium: quia huic scientie dediti erant consultores reijciebant. Quo quidẽ facto moderationẽ suam magis cõmendabat q̃ auctoritatem minuebat. Plato ꝯductores sacre are modum 7 formã eius secũ sermonẽ cõferre cognatos: ad euclidẽ geometrẽ ire iussit scientie eius tendẽs vno ꝓfessioni.
¶ Auctor libri đ for. honeste vite.c.2. Prudentis ꝓpriũ est cõsilia examinare: 7 nõ cito facili credulitate ad falsa prolabi.
¶ Ambrosius đ officijs li.j.c.31. Unusquisq; beniuolentis se magis q̃ sapientis credit consilio. ¶ Lib.2.c.8. Promptius nos iusto viro q̃ prudenti cõmittimus.
¶ Macrobius saturnalioꝝ li.j.c.15. Conceptũ mentis cõsilia nascuntur.
¶ Cato.c.j. Anteq̃ voceris ne accesseris ad consiliũ. Tu te consule. ¶ Caplo.4.
Utile consiliũ dñs ne despice serui.
Nullius si ꝑdest sensum contẽpseris vnq̃.
¶ Cassiodorus epistolaruз li.6.epi.19. Ois prudens consiliũ querit. ¶ Lib.10.epi.4.
Consiliũ mutare detractat improuidus.
Sapientiã ille querit in alto penes quẽ ẽ scientie magnitudo.
¶ Gregorius in pastorali.c.57. Tardi⁹ peccatũ soluit qđ per consiliũ solidat.
¶ Uersificator fabularũ esopi.fab.14. Prudentia sũma est. Credere prudenti.
¶ Fabula.20.
Utile consiliũ qui spernit inutile sumit.
¶ Auctor libri qui dicit pãphilus: Cõuenit ad nostros modus 7 prudentia casus.
Quodq; sequi deceat querere consilium.
¶ Gaufridus in poetria.c.23. Si vis bene duci: Te certo comite duci.
¶ Idem in hironia curie papalis:
Consiliũ prudens sepe minoris habet.
¶ Bertrandus iconomica.c.13. Si consu-

lis amico non queras placere ei: sed rõni. Dicas in consulendo amice sic mihi videt̃. Non precise sic agendum.

¶ Jacobus beneuẽtanus.c.41. Fidum consilium fidus amicus habet.

¶ De pre eligibilibus. Rica. 5.

Psalmista 157.ps. Beatus qui tenebit.

¶ Paralipomenõ li.c.21. Cũ venisset gad: angelus ad dauid rc̃.vt.s̃. li.j.ti. de misericordia z clementia dei.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.j.c.3. Bonorũ maius eligibilius semper. ¶ Libro.3.c.4. Electio cum ratione z intellectu ẽ. ¶ Li.6.c.j. Neqꝫ sine intellectu z mente: neqꝫ sine morali habitu est electio. ¶ Libro.7.c.5. Natura eligibilius vnũquodqꝫ ẽ ꝓpter seipsuꝫ ¶ Li.10.2 si.c.2. Omne bonum cum altero bono: eligibilius q̃ꝫ solitarium. ¶ Jdeꝫ magnoꝝ moraliũ li.2.c.3. Circa operabilia est qδ circa electionẽ z fugam: est autem nõ absqꝫ prudentia: prudentia quidẽ enim operatiua horum est. ¶ Jdem rethori. li.j.c.25 z fi. Non id quod simpliciter factũ ẽ eligit vllus: sed id quod sibi. ¶ Libro.2.ca.16. Juuenes eligũt agere honesta q̃ꝫ conferentia. ¶ 20.c. Esopus in samo populuꝫ alloquens cũ iudicaretur rector populi ad mortem ait: vulpem transeuntem fluuiũ propulsam fuisse in lacunã: z cum non posset exire: multo tẽpore affligebatur: z musce canine multe adherebant ei. Erricius auteꝫ errans vt vidit ipsa misertus eius ĩterrogauit si auferebat ab ipsa muscas caninas: eum auteꝫ non permisit. Querente autem ꝓpter quid: dixit: quia iste quidẽ iam de me plene sũt z modicũ trahũt sanguinis. Si autem has abstuleris alie venientes famelice potabunt mei reliquũ sanguinem. Jta z vos viri samij: iste quideꝫ non amplius nocebit. diues enim est: si eum occideritis. Alij veniẽt pauperes qui vos absorbebũt reliqua furãtes. ¶ Jdem topicoꝝ li.3. Quod ꝓpter se eligẽdum est eo qδ ꝓpter aliud magis eligendũ. Quod per se est cã mali: magis fugiendũ ẽ eo qδ per accidens. Meliora nõ sunt necessario z magis eligenda. Ergo philosophari melius est q̃ꝫ ditari: sed nõ magis eligendũ indigenti necessarijs. Magis eligenda est superabũdantia amicitie q̃ꝫ pecuniarũ. Qδ ad omnia vel ad plura est vtile: magis erit eligendũ eo qδ nõ sic. Magis est fugiẽduꝫ quod magis impedit virtutes.

¶ Terentius in eunucho ca.17. Malo ego nos ꝓspicere q̃ꝫ vlcisci accepta iniuria.

¶ Tullius topicoꝝ.c.22. Plura bona paucioribꝰ bonis anteponant̃: pautiora mala pluribus malis. Diuturniora bona breuioribꝰ bonis anteponant̃: longe et late peruagata angustis. Anteponant̃ ea que per se expetenda sunt his q̃ ꝓpter aliud. Anteponantur sua alienis.

¶ Lex insti.ti. de obli. q̃ ex delic. nas.§.furti: Expedit potiꝰ pignori incũbẽ q̃ꝫ ĩ ꝑsonã agẽ ¶ Ti.ď ĩterdic.§.restituẽde. Lõge cõmodiꝰ est possidere q̃ꝫ petere. ¶ Lex auc̃.ti. de restitutionibꝰ vt ea que parit rc̃.§.sancimus. Ea que cõiter oĩbus ꝓsunt ꝑponenda sunt his que specialiter vtilia sunt.

¶ Valeriꝰ max.li.6.ti. libere dicta aut facta. Siracusis mulier quedã vltime senectutis omnibus dionysij tyrãni exitiũ ꝓpter nimiã moꝝ acerbitatẽ z intolerabilia onera votis expetentibus: sola quottidie matutino tempore deos vt incolumis ac sibi superstes esset orabat. Qδ vbi is cognouit: nõ debitaꝫ sibi admirattis beniuolentiã accerssit eaꝫ: z quid ita h̃ ait: quo merito suo faceret interrogauit. Tum illa: certa est inquit ratio propositi mei: Puellaꝫ enim cum grauem tyrãnum haberemus carere eo cupiebam: quo interfecto aliquanto deterior arceꝫ occupauit. eius quoqꝫ finiri dominationeꝫ magni existimabam: tertium te superioribus ĩportuniorem habere cupimus rectorem. Jtaqꝫ ne si tu fueris assumptus deterior in locum tuum succedat caput meum pro tua salute deuoueo. Tam facetam audaciã: punire dionysius erubuit.

¶ Uersificator fabularum esopi. 23. fabu. Ferre minora volo ne grauiora feram.

¶ Bernardus de improbatione vitiorũ. c. j. Non est ꝑ lolio reiiciẽda seges.

¶ Prouerb. vulgar: Baro chi tene: barucculo chi chaze.
Loda al mõte e tiente al piano.
Melo e cũ altru partire: cha sol perdere.
Dirie parti se vol toze elmẽ rio.

¶ De ordine ꝛ ordinatione. Rŭca. 6.

Aristoteles phisicorum li. 8. c. 3. Nihil est inordinatũ eorũ q̃ natura: ꝛ ſm naturam sunt. Natura omnibus causa ordinationis est. Ordinatio omnis ratio est. ¶ Idẽ de memoria ꝛ reminiscentia: Sunt magis reminiscibilia quecũq3 ordinationẽ habent. ¶ Idẽ economicorum li. j. in fi. Oportet vnũquodq3 ĩ loco suo poni: sicut enim paratũ existens non queret. ¶ Idẽ polliticorum li. 7. c. 3. Lex quedam ordo est: valde excedẽs numerus non potest participare ordinem.

¶ Paulus apl's: in epistola ad romanos. c. 13. Que a deo sunt ordinata sunt. ¶ Idem ep'la. j. ad corinthios. c. 14. Oĩa honeste et ſm ordinẽ fiant in nobis.

¶ Marcialis cocus: li. vndiq3 suscepto. c. 3. Oĩ male cõfundit rõ ꝑpostera mores.

¶ Boetius de ↄsolatõe lib. j. c. 11. Qđ precipiti via certũ deserit ordinez letos non habet exitus vti.

¶ Cassiodorus ep'larũ lib. 8. e. 13. Securius celsa conscendit qui se in paulo minoribus approbauit: ꝛ certo ꝓcedit vestigio qui gradatim desiderio potit accepto.

¶ De principii qualitate: ꝛ principio considerandis. Rŭca. 7.

Aristoteles ethicorũ libro. c. 8. Magnũ influxũ habent principia ꝛ auxiliũ ad sequentia: videt ergo plus q̃3 dimidium totius esse principium ꝛ multa manifesta fieri eoru3 que querunt ꝑ ipsum. ¶ Idem polliticorum li. j. c. j. Si quis ex principio res nascentes fieri viderit optime contẽplabitur. ¶ Li. 5. c. j. Impossibile est a principio ꝛ eo qđ in principio est vitiato non occurrere in fine malum. Principium dicitur esse dimidiũ totius. Quare et qđ in ipso paruum peccatum est, ꝓportionale est ad ea que in aliis partibus sunt. ¶ Li. 7. c. 17. ꝛ fi. Omnia quecũq3 possibile a sue scere mox incboantibus melius assuescere. ¶ Idem phisicorum li. i. c. 2. Uno incõueniẽti dato alia sequunt. ¶ Idem de celo ꝛ mundo li. i. c. 5. Principiũ virtute maius est q̃3 magnitudine. Quapropter qđ in principio est modicũ in fine fit multũ magnũ. ¶ Idez de generatione aĩal'. li. i. c. 2. Modico principio permutato multa simul pmutari consueuerunt eorum que sunt circa principiũ. ¶ Idẽ de motu aĩal'. Modica permutatione facta in principio multas ꝛ magnas facit differẽtias deinceps. ¶ Idem elementorum li. 2. in fi. Inuento facile est addere.

¶ Terentius in eunucho. c. 20. Malo principio magna familiaritas cõflata est.

¶ Oratius in epistolis li. i. e. 2. Dimidium facti qui cepit habet. ¶ Episto. 19.
Nã tua res agit paries cũ ꝓximus ardet.
Et neglecta solẽt incẽdia sumere vires.

¶ Tullius de fine bonorum et malorum li. 5. ꝛ fi. Omniũ rerum principia parua sunt: sed suis progressib' vsa augent. ¶ Idem philippicorum li. 5. Omne malum nascens facile opprimit inueteratum fit plerũq3 robustius. ¶ Idem de oratore li. 2. Omnia que fiunt quecũq3 aguntur acerrime leniori bus principiis natura ipsa ꝑtexuit. ¶ Idẽ in thimeũ platonis siue de essentia mundi: Difficillimũ est in omni cõquisitione rationis exordium.

¶ Ouidius epistolarũ. 16. e. Flãma recens sparsa parua recedit aqua.
¶ Idem sine titulo seu amorum li. i. e. 8.
Parcius exigito precium dũ rhetia tendis.
Ne fugiant captos ignibus vre tuis.
¶ Idem de remedio amoris li. i.
Principiis obsta: sero medicina paratur.

Cum mala prolõgas cõualuere moras.
¶ Idem de tristibus li.5.e.8.
Turpius eiicitur q̃z nõ admittit hospes.
¶ Idem de arte amandi li.3.⁊ fi.
Dissimulãte tñ:nec p̃ma fronte rapaces.
Est nouus visa casse resistit.
Opprime dum noua sunt subtilima semina morbi.
¶ Quintilianus declam.17.⁊ fi. declama.
Male desinũt qui incipere non debent.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum li.11.e.3.⁊ fi. Facilius est initia affectuum prohibere q̃z impetum regere. Facilius est excludere q̃z admissa comprimere. ¶ Libro.18 e.j. Facilius crescit dignitas q̃z incipit:pecunia quoq̃z circa paupertatem plurimũ amorem habet:dum ex illa ereptat. ¶ Libro.19.e.10. Imbecillis est primo omnis affectus deinde ipse se concitat:⁊ vires dum procedit parat:excludit facili⁹ q̃z expellit. ¶ Idẽ de clementia: Que ex solido nascunt in maius meliusq̃z procedũt. ¶ Idẽ de consolatione ad marciã: Omnia vitia penitus insistunt nisi dũ surgũt oppressa sint.
¶ Statius tebaidos li.10. Leta malorum. Principia.
¶ Lex diges.ti.de orig.iur.li.j. Cuiuscũq̃z rei potentissima pars principiũ est. ¶ Lex codi. ti.in quibus cau.in inte.resti.non est neces. l.fi. Melius est intacta iura seruare q̃z post causam vulneratam remedium querere.
¶ Tit. quando licet sine iudice vindicare .l. f. Melius est in tempus occurrere q̃z post exitum vindicare.
¶ Valeri⁹ max.li.9.ti.j. Nullum vitium ibi finitur vbi incipit.
¶ Cassiodorus eplãrum lib.j.e.39. Fatos ipsos apprehendere virgultis teneris inchoamus:ceterum si robora p̃mis scintillis adhibeas igniculũ opprimis quẽ fouere contẽdis. Sic animi hominũ nisi prius leuiter fuerint imbuti ad h̃ qð intendunt idonei nequeũt repiri. Primordia cũcta pauida sũt:⁊ alitur timiditas non tollitur nisi cum rebus necessarijs nouitas arrogatur. ¶ Libro.2. epistola.3. A paruis inchoant que in sequẽtibus magna se admiratione sublimant.
¶ Li.4.eplã.14. In ipsis inicijs comprimẽd⁹ excessus est: ne feda imitatio turpis scabies paulatim aliquos comprehendat.
¶ Li.6.eplã.21. Melius est ĩ ipsis cunabulis adhuc mollia reprimere q̃z indurata crimina vindicare.
¶ Auctor libri qui dicitur pamphilus. c.3. Incipe spe:melius dedit ⁊ dabit omnia tẽpus.
Inceptũq̃z diis mille patebit opus.
¶ Capitulo.20.
Res tñ interdum grandia parua mouet.
Ex minima magnis scintilla nascit ignis.
Et generat paruũ grandia principiũ.
¶ Gualterius de castellione li.7. Parua solet magnis causam prestare ruinis.
Cũ neglecta fuit modica scintilla lucere.
¶ Gaufridus in poetria.c.50. Surgit p̃multa seges de semine pauco.
Flumina magna trahunt ortũ de fonte pusillo.
De tenui virga grãdis protendit arbor.
¶ Mõtenarius in luna cleri.c.46. Uix possunt male cepta bonũ contingere finem.
¶ Prouerb.vulgar. En via se conza soma.
Lopera comenza:e meza fata.
Pizola brunza fa gran focho.

¶ De finis consideratione. R̃ica.8.

ISocrates in exhortationib⁹.c.3 ⁊ fi. In oĩbus operibus nõ ita p̃ncipium vt finem p̃pendimus.
¶ Aristoteles ethicoꝝ lib.j.c.i. Multis operationibus entibus ⁊ artib⁹ ⁊ doctrinis multi fiũt ⁊ fines. ¶ 3.c. In oĩ operatione ⁊ electione finis bonũ huius enĩ gratia reliq̃ operant oẽs. ¶ Ideꝫ polliticoꝝ li.3.c.7. In oĩbus sciẽtiis ⁊ artib⁹ bonũ maximũ ẽ finis.
¶ Ouidius eplãrũ.2.e. Exitus acta p̃bat: careat successibus opto
Quisquis abuentu facta notanda putat.
¶ Idẽ methamorph.libro.3.
Ultima semper

Expectanda dies hoi: diciq beatus.
An obitū nemo suppmaqꝫ funeraqꝫ debet
¶ Ualeri⁹ maxi. li. 7. ti. sapiēter dicta aut fcā
Solon neminē dū adhuc viueret beatū dici
debere arbitrabatur ꝙ ad vltimuꝫ vsqꝫ fa/
tiꝰdiez ancipiti fortune subiecti essemus.
¶ Marcialis cocus li. vndiqꝫ suscepto. c. 2.
Incipit alcunades: virtuti sepe studere.
Sed sine fine parum ꝑderit incipere.
Sepe doloꝛ leto ꝑdiit introitu.
¶ Auctoꝛ libri d foꝛ. honeste vite. c. 2. Cum
initiaueris: exitus cogitabis.
¶ Prosper. sub. 30. epigra. Palma qua ca/
pitur: gloꝛia finis habet.
¶ Boetius de ↄsolatōe lib. 2. c. i. Quod añ
oculos situm est: nō suffecerit intueri.
Rerum exitus prudentia metitur.
¶ Isidoꝛus soliloquioꝝ li. 2. c. 42. Summa
miseria est nescire quo tēdas. ¶ Caplo. 20
In omni re finis intenditur.
¶ Uersificatoꝛ fabulaꝝ esopi. 23. fabu. Si
quid agis prudenter agas ꝛ respice finem.
¶ Auctoꝛ libri qui dicit pāphilus. c. 18.
Principiū fineqꝫ simul prudētia spectat.
Rerū finis habet crimen ꝛ omne decus.
Ubi principiū: finē quoqꝫ cōspice verbi.
Ut melius possis: p̄meditata loqui.
¶ Auctoꝛ rudiū doctrine li. i. Nō dat extim
plo luna post primoꝛdia merces:
Congrua sed rectus premia finis habet.
¶ Mattheus vindocinēsis in poetria parte
2. ꝛ fi. c. 4. Nō cōplere neqꝫ ꝑncipiare caue
¶ Gaufridus in poetria. c. 30. A casu descri
be diem: non solis ab oꝛtu.
¶ Jacobus beneuētanus. c. 40. Premedita
re prius aio ꝙ̄ res operari
Incipias: fiat finis vt aptus eis.
Principiū sapiēs ꝛ finē premeditatur.
Finis habet rerū dedecus atqꝫ decus.
¶ Auctoꝛ li. qui incipit astrolabi: Occasum
sapiens stultus considerat oꝛtum.
Finis quippe rei cantica laudis habet.
¶ Prouerb. vulgar: Nō laldare el di: sel nō
vien la sera.

¶ De perfectione operis. Rica. 9.

Aristoteles metaphi sicoꝝ li. 2. c. 2. Nullus conabit aliqd face/
re ad terminū nō futurus venire.
¶ Ouidius de remedio amoꝛis li. 2. ꝛ fi.
Uulnus in antiquū redit male sana cicatrix
¶ Cassiodoꝛus epistolarū li. 4. epistola. 21.
Uituperationē generāt que in medijs cona
tibus egra deserunt. ¶ 30. e. Perfectū op⁹
suuꝫ laudet auctoꝛē. ¶ Lib. 5. e. 17. Alacri
ter incūbendū est inchoatis cum iam uicini
tas ꝑfectionis amiserit. Spes effectus te
dium laboꝛis excludit. Magnū genus in/
citamenti est credere desiderata compleri.
¶ Auctoꝛ li. qui dicit pamphilus. c. 35. Et
sua non semꝑ sequit primoꝛdij affinis.
Inceptū casus sepe retardat opus.
¶ Auctoꝛ rudiū doctrine li. j. Principiū leni
ter in magnis rebus habere
Quisqꝫ pōt: sed nō sic sibi finis erit.
Cōuenit ergo ꝓbis: vt sic p̄moꝛdia sumāt.
Ne cito qd capiāt deseruisse velint.
¶ Andreas ad gualterium de amoꝛe libꝛo. j.
Res iperfecte modica turbatione deficiūt.
¶ Mattheus vindocinensis in poetria par/
te. i. c. 6. Inuidet comes impfectio rebus.
Omnis ꝓsperitas integritatis eget.
¶ Prouerb. vulgar. La tera catiua: ben cer/
niua e mal spiga.

¶ De cause ꝛ effectus considera/
tione ꝛ occasione. Rica. 10.

Aristoteles ethicoꝝ li. i. c. 3. In oī operatione ꝛ electione finis
bonū: huius enim gratia reliq̄ ope/
rantur omnes. ¶ Libꝛo. 3. c. 6. Qualiscūqꝫ
vnusquisqꝫ est talis ꝛ finis videt ei. ¶ Li.
4. c. 8. Unusquisqꝫ qualis est talia dicit et
operat: ꝛ sic viuit. ¶ Idem topicoꝝ lib. 3.
Qd ꝑpter se eligendū est eo qd ꝑpter aliud
magis eligendū. Qd per se est cā mali ma
gis fugiendū est eo qd per accidens.
¶ Tullius philippicoꝝ li. 8. Is ꝑfecto moꝛ/
tem attulit qui causa moꝛtis fuit.
¶ Mattheus in euangelio. c. 7. Dis arboꝛ

bona fruct⁹ bonos facit. Nō pōt arbor bona fructus malos facere. Mala autē arbor fructus malos facit. Neq; arbor mala fructus bonos facere. ¶ 12.c. Ex fructu arbor agnoscitur.

¶ Lex diges.ti.ad le.acquil.l. qui occidit. §. pe. Qui occasionē dāni prestat: damnū fecisse videtur.

¶ Auctor libri de for.honeste vite.c.2. Cuiuscūq; facti causam requiras.

¶ Cassiodorus eplaꝝ lib.7.e.6. Nulla lesio remouet cuius origo nō tollit. ¶ Lib.9.e. 23. Reruz cause semp in semine sunt. Fructus editus perdit auctores.

¶ Isidorus soliloquioꝝ li.2.c.9. Sepe occasio peccandi voluntatem facit.

¶ Versificator fabularū esopi.24.fab. Cuz tibi quid det: cur detur respice.

¶ Auctor li.qui dicit pamphilus.c.13. Cuz pusilla nocet: sapiens nocentia vitat.

¶ Caplo.19. Arbore de dulci dulcia poma cadunt.

¶ Caplo.60. Fructibus ipsa suis: que sit cognoscitur arbor.

¶ Mattheus vindocinēsis de hystoria tobie.c.31. Nō tibi qꝛ dabit: sz cur ītellige qꝛ Sola volūtatis forma moneat opus.

¶ Jacobus beneuentanus.c.15.
Oīs a specie fructus cognoscitur arbor.

¶ De pocioritate qualitatis ꝛ quantitatis. Rubrica.11.

In exodo c.23. Nō seqris turbā ad faciendū malū: nec in iudicio plimoꝝ acqescces snīe vt a vero deuies.

¶ Aristoteles topicoꝝ li.2. Noīationib⁹ quidem res nuncupanda est vt ples: que autez res sunt huiusmodi vel nō huiusmodi: non iam attendendū pluribus.

¶ Seneca epistolarū ad lucillum li.4.e.4.ꝛ fi. Estimes iudicia nō numeres. ¶ Idē in pūerbijs: Frons nostra populo cōueniat.

¶ Lex codi.ti.de vete.iu.enucle.l.2.§.sed ꝛsi quis: Multo melius est pauca idonee effūdere q̄z multis inutilibus hoīes ꝑgrauari.

¶ Lex auc.ti.de tabellionib⁹.§.sed nec questus. Melius est pauca agere caute q̄z multis vite esse periculose.

¶ Auctor li.de for.honeste vite.c.2. Non q̄z multis: sed quibus placeas cogita.

¶ Cassiodorus eplaꝝ libro.2.e.12. In q̄lita te non in quantitate est peccatum.

¶ Gregorius in pastorali.c.58. Admonēdi sunt qui q̄zuis in minimis: tñ frequēter excedunt: vt nequaq̄z cōsiderēt qualia sz q̄nta cōmittāt: facta eteni sua si despiciūt timere cū pensant: debēt formidare cū nnmerat.

¶ De partiū morali consideratione. Rica.12.

Paulus apls in epla ad galathas.c.5. Modicū fermenti totā massaz corrūpit.

¶ Gaufridus i poetria.c.3. Pars si qua sedebat inepte.
Tota trahit series: ex illa parte pudorem.
Fel modicū totū mel amarizat vnica mēda
Totalem faciem deformat.

¶ Jacobus beneuētanus.c.50. Ad se sinceram pars vitiosa trahit.

¶ De cautiōe securitate ꝛ periculo. R.13.

Salomon in puerb.ca.11 Qui cauet laq̄os securus est. ¶ 25.c. Sicut vrbs patens ꝛ absq; muroꝝ ambitu: ita vir qui nō pōt in loquēdo cohibere spm̄ suuz. ¶ 28.c. Qui ambulat simplr: saluus erit. ¶ Idem in eccl.c.10. Qui dissipat sepē mordebit eum coluber.

¶ Cronica de nugis phoꝝ.c.7.s.de cleobolo. Cleobolus vnus de.vij.sapientibus dicebat cauendū quidē esse amicoꝝ respōsiones inimicoꝝ insidias. ¶ 8.c.s.de periādro. Periander corinthius vnus de septē sapiētibus ait: debētes securos tyrānos fieri beniuolentiā fulciri: nō armis. ¶ 9.c.s.de anacharsi. Anacharsis scyta spissitudine nauis tm̄ inquit a morte nauigātes distare.

¶ Isocrates in exhortationibus.ca.2.ad fi. Maxime viuere tēta tutius.

¶ Aristoteles iconomicorum lib.j. Oportet

nunq̃z in custoditã domũ esse: sic ꝛ ciuitatẽ. ¶ Idẽ retho. li. 2. c. 7. Periculũ est terribilis appropinquato.

¶ Jesus filius sirach in eccl'. ca. 3. Qui amat periculũ: in illo peribit. ¶ 8. c. Cum audace nõ eas in via: ne forte grauet mala sua i te: ipse enim ſm voluntatẽ suã vadit: ꝛ simul cum stultitia illius peries. Cũ audace non eas in desertũ: qm̃ q̃si nihil est ante eũ sanguis: ꝛ vbi nõ est adiutoriũ elidet te. ¶ 11. Non omnẽ hominẽ inducas in domũ tuaꝫ multe enĩ sunt insidie dolosi.

¶ Terentius in eunucho. ca. 17. Qđ cauere possis stultũ admittere est. Malo ego nos prospicere q̃z hunc vlcisci accepta iniuria. ¶ In heautoñ. c. 8. Periculũ ex aliis facere tibi ex vsu fiet. Periculũ ex aliis facito tibi: qđ ex vsu fiet astutus. ¶ c. 7. Non fit sine periculo facinus magnũ ꝛ memorabile. In adelphis. c. 5. Potius q̃z venias in periculum sanio. Serues ne an perdas totum: diuiduum face.

¶ Ouidius in ep'lis li. j. e. j. Hic murus eneꝰ extat. Nil cõscire sibi: nulla pallescere culpa

¶ Tullius philippicorum li. j. Metui et ob id odio esse inuidiosum est detestabile ibel cillꝫ caducum. ¶ Libro. 2. Charitate ꝛ beniuolentia ciuiũ septũ oportet eẽ nõ armis.

¶ Ouidius de tristibus li. 4. e. 6. Quod licet hoc tutum est.

¶ Seneca epistolarũ ad lucillũ li. 2. e. 5. Quantũ possumus euitemus incõmoda q̃ qꝫ: nõ tñ picula: ꝛ in totũ nos reducamus. ¶ Libro. 17. e. 2. Tuta scelera esse non possunt. Proprium est nocentium trepidare. ¶ Libro. 18. e. 15. Nemo potest terribilis esse secure. Securitas magna portio est nihil inique facere. ¶ Idem de ira libro. 2. Periculosius est timeri q̃z despici. Necesse est vt multos timeat quẽ multi timent.

¶ Idem de clementia: Illius magnitudo stabilis fundata que est quem omnes tam supra se q̃z pro se sciunt: cuius curam excubare pro salute singulorum atqꝫ vniuersorum quottidie experiuntur. Clementia nõ tñ honestiores sed tutiores prestat: ornamentum enim imperatorum est ꝛ certa salus. O miserabilem illum qui cedibus ac rapinis potentiam exercuit qui suspecta sibi cuncta redit tam extranea q̃z domestica: qui vbi circũsperit que fecit queqꝫ facturꝰ est sepe mortem timet: sepius optat. Errat siquis estimat tutum ibi esse regem vbi nihil a rege tutum est. Securitas securitate mutua paciscenda est. Non est opus struẽre in altum artes nec multiplicibus se muris turribusqꝫ sepire: saluum regem clementia in aperto prestabit: vnum est inexpugnabile munimentum amor ciuium. Quid pulchrius est q̃z viuẽ cũctꝭ optãtibꝰ? Quis huic audeat struere aliquod periculum sub quo opulenta ciuitas copia omnium bonorum abundat. ¶ Idem tragediarum in herculẽ furente. c. 2.

Nouit paucos Secura quies.

¶ Capitulo. 3.

Quem sepe transit casus aliquãdo inuenit. ¶ Idem in pu̾erbiis: Citius venit periculuꝫ cum contẽnitur.

¶ Frontinus libro. 2. ti. 11. Alexander deuicta perdomitaqꝫ tracia petens asiam veritus ne post ipsius discessum sumerẽt arma: reges eorum prefectosqꝫ: ꝛ omnes quibus videbatur inesse cura detracte libertatis secum velut honoris causa traxit. Ignobilibus autem relictis plebeios prefecit. Consecutus vti principes beneficiis eius obstricti nihil nouare vellent: plebs vo ne posset quidem spoliata principibus.

¶ Marcialis cocus li. vndiqꝫ suscepto. c. 2. Concio pu̾isa formido videtur. ¶ c. 3. Nõ est securus supra titubantia fultus.

Multiplici gyro miluus circũuolat escam:
Infectũ metuens tristibus aucupiis.
Ferule tu nulla rõne per oĩa curris.
Te nudũ exponẽs omnibus insidiis.

¶ Uegecius de re militari lib. 3. ti. 22. Amplior securitas solet grauius discrimen habere. ¶ 25. ti. pro felicitate supbius ꝛ incautius mentes efferũt humane.

¶ Iuuenalis lib. 2. sat. vnica: Siquis custodiet ipsos Custodes: casta est: & ab ipsis incipit vxor. ¶ Li. 4. sat. j.
Cantabit vacuus corã latrone viator.

¶ Lex. insti. ti. de obliga. que ex delic. nas. §. furti. Expedit potius pignori incũbere q̃3 in personã agere. Ti. de interdictis. §. restituende. Lõge cõmodius est possidẽ q̃ȝ petẽ

¶ Valeri⁹ max. li. 4. ti. i. in fi. Si de mũ tuta ẽ potentia que viribus suis modũ imponit.

¶ Cecilius firmi. de btã vita li. 4. Cautio a metu oritur.

¶ Cassiodorus eplarũ lib. 3. c. 4. Qui vult alium in precipites casus mittere: eu3 certũ est fideliter non monere. ¶ Libro. 3. c. 24. Res parua nõ vos ducat ad extrema discrimina. ¶ 49. c. Prudẽtie est cauere etia3 q̃ nõ putanť emergere. ¶ Li. 11. & pe. c. 41. & fi Ociũ tibi clemens actus inducit.

¶ Isidorus soliloquioꝝ lib. 2. c. 17. Timor cautũ facit hominẽ atq3 sollicitum.

¶ Uersificator fabularũ esopi. 27. fab. Oẽs vincit opes securã ducẽ vitã. ¶ Fabula. 53
Tutorẽ retinere suũ tutissima res est.
Nam si tutor abiit hostis obesse potest.
¶ Fabula. 54. Unde perire queas hostem munire cauto. Qui dat quo pereat qui viuat hoste perit.

¶ Baldo. 4. fabu. Nec ope lorice nec egebit accumine sice.
More nec hostili: cuiusq3 iuuamine pili.
Solo virtutũ quẽ cõstat robore tutum.

¶ Gualterius de castellione li. j. Nõ murus nõ arma: ducem tutãť auarum. ¶ Lib. 7.
Tutior vt maneas hostis nil ẽ q̃d ĩhoneste
Despicias tute: fit quẽ neglexeris ille:
Fortior hoc ipso multoq3 valẽtior hostis.

¶ Jacobus beneuẽtanus. c. 34. Fallere non potuerit te via nate vetus. ¶ Caplo. 37.
Ignorata via ferre picula solet. ¶ Cap. 38.
Ignorata vada tibi ptrãsire caueto.
Nate profunda: l3 nẽ videanť ea.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 8. Cautius est q̃ñ grauiora timenť agendũ.

¶ Prouerb. vulg. An delepelle de volpe vene almercha.
Chi ben se guarda saluo seuede.
El pegno conserua lamigo.
No lassar la via vere per la noua.
Ogno can leca lamola: tristo quel che sege troua.
Uolpe non entra entana noua.

¶ De certitudine & incertitudine. Rubrica. 14.

Salomon in eccľ. c. 9. Dia in futuro seruantur incerta.

¶ Salustius in iugurtino. Nõ debent certa pro incertis mutari.

¶ Paladius. c. 7. Rerum sine culpa melior vsus est q̃ȝ cum spe corrigendi serus euẽt⁹.

¶ Maximianus: Nonne placet melius certis confidere rebus.
Euentus varios: res noua semper habet.

¶ Cato. c. 2.
Rem tibi ꝓmissam certã ꝓmittere noli.
Ignotũ tibimet noli ꝑponere notis.
Cognita iudicio ɔstat incognita casu.

¶ Boetius de consolatione li. 1. c. 11. Dõ p̃cipiti via certum deserit ordine3: letos nõ habet exitus.

¶ Uersificator fabularũ esopi. 27. fab.
Nõ igiť debet pro vanis certa relinqui.

¶ Baldo. 9. fabula. Nec que sunt extra faciant vos linquere vestra.

Ertius liber tertie partis tractatus de philosophia doctrina ac disciplina: et his connexis sub his titulis.

C De philosophia et scientia litterarum. Rica .j.

C Salomon in ecclesiastico.c.12.et f. Faciendi plures libros nullus est finis.

C Hysocrates in exortationibus.c.2. Presertim strennue videberis agere si fueris amator scientie: eris et eius auctor. que siquidem nosti conseruans lectionibus: que vero nondum didicisti: assistens disciplinis.

C Aristotel. ethicorum.lib.j.c.8. Honorabilior et melior est politica medicinali. F Li. 10.et f.c.7.et fi. Uidetur philophia admirabiles delectationes habere puritate et firmitate F Idem topicorum.li.8. Philosophia est syllogismus demonstrans.

C Cronica de nugis phiolosophorum.c.28. f. de Aristoteli: Aristotel. iterrogatus quid assecutus esset ex philosophia: respondit: vltro facere que quidam pauore legum faciunt.

C Tullius in ortensio: Philosophia rationibus progredi debet. Duo hec sunt maxima in philosophia: iudicium veri: et finis bonorum. F Idem tusculanarum questionum.li.j. Omnium artium que ad rectam viuendi viam pertinent: ratio et disciplina studio sapientie que philosophia dicitur: contra. F Meum iudicium semper fuit omnia nostros aut inuenisse per se sapientius quam per grecos: aut accepta ab illis fecisse meliora. F Natura inest mentibus nostris insaciabilis: quedam cupiditas veri videndi. F Li.2. Philosophia paucis est contenta iudicibus: multitudinem consolto ipsa fugiens: eique ipsi et suspecta et inuisa est. F Philosophia videtur animis: inanes sollicitudines detrahit: cupiditatibus liberat: pellit timores. F Li.5. Est profecto animi medicina philosophia. F Uirtus adipiscende causa philosophia quesita est. F Li.4. Philosophia ex rationum collatione constat. F Lib.5. extra: Quid est dulcius ocio litterato. F Idem de fine bonorum et malorum li.j. Ita sentio et sepe de seruii: latinam linguam non modo non inopem sed locupletiorem etiam esse quam grecam. F Li.2 A grecis philosophiam et omnes ingenuas disciplinas habemus.

C Seneca epistolarum ad lucillum. lib.7.c.5. Adeo philosophia sacrum quiddam et venerabile est vt etiam si quid illi simile est mendacio placeat. F Li.15.c.1. Philosophia sapientie amor est et affectatio. F Philosophie tres partes esse dixerunt et maximi et plurimi auctores: moralem: naturalem: et rationalem. Prima componit animum. Secunda rerum naturas scrutatur Tertia proprietates verborum exigit: et structuram: et argumentationes: ne pro vero falsa subrepant. F Idem de septem iberalibus artibus Liberalia studia dicta sunt: quia homine libero digna sunt. F Liberalia studia virtutem dare non possunt: sed animum ad recipiendam virtutem preparant. F Liberales artes non producunt animum ad virtutem: sed expediunt. C Quid est quare existimem non futurum sapientem eum qui litteras nescit: cum sapientia non sit in litteris: res tradit non verba.

C Cecilius firmanus de beata vita.lib.4. Multis artibus opus est vt ad philosophiam possit accedi.

C Cato capitulo.1. Disce litteras.

C Boetius in aritmetica.c.1. quod est prohemium. Ferre nulla: sic cunctis absoluta partibus nullius indigna suis tamen est scientia nixa presidijs: vt non ceterarum quoque artium adiumenta desideret. F 2.c. quod etiam est prohemium: Philosophia amor est sapientie.

C Cassiodorus epistolarum libro.3.c.33. Gloriosa est scientia litterarum: quia quod primum est in homine mores purgat. quod secundum verborum gratiam subministrat. Ita vtroque beneficio mirabiliter ornat tacitos et loquentes. F 53. c. Geometriam quippe vbi est hominum genus acutissimum atque sollicitum: caldei primum inuenisse memorant. F Li.6.c19. Inter vtilissimas artes quas ad sustentandam humane fragilitatis indigentiam diuina tribuerunt nulla prestare videtur aliquid simile quam potest auxiliarijs medicina conferre. ipsa enim morbo peri-

clytantibus materna gratia semper assistit. ipsa contra dolores pro nostra imbecillitate confligit: et ibi nos nititur subleuare vbi nulle diuitie nulla potest dignitas subuenire. ¶ Nullus iust⁹ assidue legit q̄ꝫ q̄ꝫ huma na salute tractauerit. ¶ Li.9.c.21. Grammaticorum schola est pulcherrimuꝫ fundamētum litterarum: mater gloriosa facundie: q̄ cogitare nouit ad laudem loqui sine vicio: hic incursu orationis sic errorem cognoscit absonum: quemadmodum boni mores crimen detestantur externuꝫ. Grammatica magistra verboruꝫ ē. ¶ Li.10.c.3. Eruditio litterarum naturam laudabileꝫ eximie reddit ornatam. Inde prudens inuenit: vnde sapientior fiat. Ibi bellator reperit: vnde animi virtute roboretur. Inde princeps accipit quemadmodum populos sub equalitate componit: nec aliqua in mundo potest esse fortūa quā litteraꝝ nō auget glo͞iosa notitia.

¶ De auctoribus scientiarum et libris eorum. Rubrica. 2.

ARistoteles Ethicorū.li.1.ca.2. Uidebitur vtiqꝫ melius esse forsitan et oportere pro salute veritatis et familiaria destruere aliterqꝫ et philosophos existentes. Amboobus enim existentibus amicis sanctū est prehonorare veritatem.

¶ Oratius epistolarum lib.1.c.1. Nullius addictus iurare in verba magistri. Quo me cunqꝫ rapit tempestas deferror in hospes. ¶ Libro.2.c.3.et f. Scriptoruꝫ chorus omnis amat nemus et fugit vrbes.

¶ Tullius tusculanaꝝ questionum li.5.et f. Acute disputantis alludere nō quid quisqꝫ dicat: sꝫ q̄d cuiqꝫ dicendū sit videre. ¶ Idē de natura deorum li.3.et f. Suo cuiqꝫ iudicio vtendum est.

¶ Ouidius de tristibus.li.2.c.1. Omne genus scripti grauitate tragedia vincit. Nec quoqꝫ materiaꝫ semper amoris habet

¶ Seneca epistolarum ad lucillum li.1.c.3 Distrahit librorum multitudo. Itaqꝫ cū legere non possis quantuꝫ habueris: satis est habere quantum legas. ¶ Idem de trāquillitate animi: Onerat discentem turba librorū: nō instituit: multoqꝫ satius est paucis te auctorib⁹ tradere q̄ꝫ errare per multos.

¶ Lex cod.t.de veteri iure enucleando.l.j.§ omnibus auctorib⁹: Non omnes in omnia sed certi pro certa: vel meliores vel deteriores inueniunt. Potest vnius forsitan et deterioris sententia: et multos et maiores in aliqua parte supare. ¶ Li.6.§.vt omnes. Qui non insubtiliter factum emendat laudabilior est eo q̄ꝫ prius inuenit.

¶ Priscianus in prohemio. Omnis eloquētie doctrinam: et omne studiorum gen⁹ presulgens sapientie luce a grecorum fontib⁹ deriuatum latinos proprio sermone inuenio celebrasse: et in omnibus illorum vestigijs liberalib⁹ consecutos artibus video. ¶ Grāmatice artis auctores quanto sūt minores tanto perspicatiores: et ingenijs floruisse et diligentia valuisse omnium iudicio cōfirmatur. ¶ Li.j.t.de substātiali potestate propria singularum litteraꝝ: Grecis in oī doctrina auctoribus vtimur.

¶ Cecilius firmianus de beata vita li.2. Sapientiam sibi adimunt qui sine vllo iudicio inuenta maiorum probant: et ab alijs pecudum more ducuntur. ¶ Maius est propria facere q̄ꝫ aliena disponere.

¶ Auctor.l.de for.hone.vite.c.2. Nō te moueat dicentis auctoritas: nec quis sit: sed quid dicat intendito.

¶ Proclus de decem dubitatiōibus circa prouidentiam in prohemio: Dum a prioribus dicta placentia nobi sipsis dicimus: nostra vtiqꝫ dicere videmur.

¶ Boetius de disciplina scholarium.li.2. Librorum copiaꝫ tue acquiras exercitatiōi vt cum opus fuerit eam consulas: nec omnino eis credas. ¶ Miseri est ingenij semꝑ inuentis vti et nūq̄ꝫ inueniendis: stulcius est magistrat⁹ oronib⁹ oīno ɔfidere: sed p̄mo ē credendū: donec videat quid sentiat.

¶ Ugo de sancto victore compendij.lib.3.c.5. Firmior est sententia que auctoritate

sapientis inducitur.
¶ Auctor.l. qui incipit astrolabi. Nō a quo sed quid dicatur sit tibi cure.
Auctori nomen dant bene dicta suo.
¶ Cassiodorus epistolarum. libro 2.c.40. Semper gratum est de doctrina colloqui cum peritis. ☞ Li.3.c.11. Fugiat doctrina delictum. Indocilis est animi ad vicia trahi. ☞ Li.4.c.28. Dignus est inter alios sequenda decernere qui sibi modum visus ē legitime conuersationis imponere. ☞ Li.6.c.6. Reuerendū honorem sumit quisquis magistri nomen acceperit: q2 hoc vocabulum semper de peritia venit. ☞ Li.8. epistola.12. Sicut pernitiosum est doctos praua suadere: sic salutare munus est cū veritatis terminos disertitudo nesciit excedere.

¶ De doctrina 2 doctoribus seu magistris. Rubrica.3.

Salomon in prouerbijs. c.14. Cor sapiens queret doctrinam. ☞ 18.c. Auris sapientium querit doctrinā ☞ 22.c. Inclina aurem tuam 2 audi verba sapientium. ☞ 23.c. In auribus insipientiū ne loquaris: q2 despicient doctrinam eloquij tui. Ingrediatur ad doctrinam cor tuū 2 aures tue ad verba scientie.
¶ Aristotel. ethicorum lib.6.c.2. Docibilis omnis scientia videtur esse: 2 scibile discibile. Ex precognitis est omnis doctrina.
☞ Idem methaphysicoꝝ. lib.j.c.j. Hi docent qui causas de singulis dicunt.
¶ Cronica de nugis philosophorum c.28. s. de aristotel. Aristoteles crebro solit⁹ erat dicere: q visus ab aere continente lumen recipit: anima vō a disciplinis vel a documentis. ☞ Idem dicebat doctrine quidem radices esse amaras: sed fructum dulcem. ☞ Idem interrogatus quid intersit inter doctos 2 indoctos inquit: quantū interest iter viuos 2 mortuos. ☞ Idem dicebat doctrinam in prosperitatibus esse decorem: in aduersitatibus vō refugium.
¶ Iesus filius sirach. in ecclesiast.c.6. A iuuentute tua excipe doctrinam: 2 vsq3 ad canos inuenies sapientiam.
¶ Oratius in poetria. Segnius irritant animos demissa per aurem: Q3 que sunt oculis subiecta fidelib⁹. ☞ Quicq̄d p̄cipies esto breuis: vt cito data Percipiant animi dociles capiantq3 fideles: Omne superuacuū pleno de pectore manat.
¶ Tullius de amicitia: Fruct⁹ ingenij 2 virtutis omnisq3 prestantie tum maximus capitur cū in proximum quemq3 confertur.
☞ Idem tusculanarum questionum li.2.
☞ Ut ager q̄uis fertilis sin̄ cultura fructuosus esse non potest: sic sine doctrina anim⁹.
☞ Idem retho. artis noue li.6.2 f.c.10. Homo indoctus quāuis sit ingeniosus ad virtutem peruenire non potest. ☞ Idez de oratore. li.j. Non ignoro 2 que bona sunt fieri meliora posse doctrina. Non est omnino ars vlla in qua omnia q̄ illa arte effici possunt a doctore tradautur.
¶ Ouidius de tristib⁹. li.2.c.j Nōq3 parum notū nemo docere potest. ☞ Idem methamorph. Fas est 2 ab hoste doceri.
¶ Mattheus in euangel.c.15. Cecus si ceco ducatū prestet ambo in foueam cadunt.
¶ Seneca ep̄larum ad lucillū. li.4.c.6. Nūq̄ minus dicit q nūq̄ satis discit. ☞ Li.5.c.9. Plurimū p̄ficit sermo qui minutatim irrepit animo. ☞ Idē de trāquillitate animi Male respōdent coacta ingenia. ☞ Idē de ꝯsolatiōe ad elbia3: Altius p̄cepta descēdūt que teneris imp̄munt̄ animis. ☞ Iē in p̄uerbijs. Homines dum docent discunt.
¶ Iuuenalis. li.3. satyra. Penituit multos vane sterilisq3 cathedre.
¶ Lex coō. li.10.t. de professoribus 2 medicis. l. magistros: Magistros studiorū doctoresq3: excellere oportet morib⁹ p̄mū: deinde facūdia. Quisquis docere vult non repēte nec temere p̄siliat ad hoc mun⁹: sed iudicio ordinis p̄bat̄ decretū curialiū mercat̄ optimoꝝ ꝯspirante ꝯsensu. ☞ Lex instit̄.t. d̄ gradibus. §. fi. Ueritas magis oculata fide q̄ per aures animis hoīum infigitur.

¶ Marcialis cocus li. vndiqz suscepto.c.3.
Ante docere cupis q̃z discere portio vana.
Et affectas regere ne scius ipse regi.
Q̄ mala confundit, rō p̄postera mores.
¶ Uegecius. de re militari. lib. 1.c.8. Quem īuenias qui possit docere qd̄ ipe nō didicit.
¶ Ualerius Maximus. 5.c. de pietate: Doctrina proficit vt politiora: non vt meliora fiant ingenia: qm̄ solida virtus nascitur magis q̃z fingatur.
¶ Auctor li. de for. boñ. vite.c.4. Docentiū esto tacit⁹ auditor. ¶ Que nosti sine arrogantia postulanti impertires.
¶ Macrobius de somno Scipionis: In re naturaliter obscura qui in exponendo plura q̃z necesse est superfundit addit tenebras. ¶ Idem saturnaliorum.l.j. in prohemio: Superfluum video inter sapientes nota proferre.
¶ Boetius de consolatione: libro.3.c.72. Heret profecto semen introrsum veri qd̄ excitat ventilante doctrina. ¶ Idem de disciplina scholarium. li.3. Arrogantis magistri sedulitas fideliter vnq̃z īstruxit neminē
¶ Cassiodorus epistolaruz li.1.c.39. Focos ipsos apprehendere virgultis teneris inchoamus. Ceterū si robora primis scintillis adhibeas: igniculum opprimis q̃z fouere cōtendis Sic animi hoīum nisi prius leuitate fuerint ībuti ad hoc qd̄ intēdūt idonei nequeūt reperiri. ¶ Li.1.c.40. Semp gratū est de doctrina colloqui cuz peritis. ¶ Lib.3.c.11. Fugiat doctrina delictum. ¶ Indocilis est animi ad vitia trahi. ¶ Li. 4.c.28. Dignus ē īter alios sequēda decernere qui sibi modū visus est legittime conuersatiōis imponere. ¶ Li..6.c.6. Reuerēdū honorē sumit quisquis magri nomē accepit: q2 h᷑ vocabulum semp de pitia venit. ¶ Li.8.c.12. Sicut pniciosum est doctos praua suadere: sic salutare min⁹ est cū veritatis terminos distitudo nescit excedere.
¶ Gregorius in pastorali.c.1. Sunt pleriqz qui dum metiri se nesciunt que non didicerint: docere concupiscunt: qui pondus magisterij tanto leuius existimant quanto vim magnitudinis illius ignorant. ¶ 2.c. Nulla ars doceri presumat nisi in certa prius meditatione discatur.
¶ Isydorus in synoñ. solilloquioꝝ. lib.2.c. 41. Excellentior fit natura doctrina.
¶ Auctor. Rudium doctrine: libro primo. Quisquis vicem domini retinet de iure magister: Dignus honoris ob hoc quisqz magister erit. ¶ Li.2. Indociles feritas īmoderata facit.
¶ Mattheus vindocineñ. in poetria: par t. 2.c.2. Omne bonum in commune deductum clarius elucescit. Lucerna nihil p̄dest abscōdita. ¶ c.9. Usus facit magr̄z.
¶ Gaufridus in poetria.c.52. Cum doceas artes sit sermo domesticus arti.
Quelibet ars gaudet p̄prijs s3 sint sua v̄ba
Limitib⁹ cōtenta suis: cū veneris extra.
In cōmune forum placeat cōmunib⁹ vti.
¶ Auctor. li. qui incipit astrolabi: Disce diu firma tibi tardaqz: atqz ad scribendum ne cito prosilias doceto. Nolo repentina tua sit doctrina magistri: Dictis doctorum: facis intende bonoruz.

¶ De admonitione castigatione
seu correctione. Rica.4.

Salomon in puerbijs.c. 9. Qui erudit derisorē ipse sibi iniuriā facit. Noli arguere derisorē ne oderit te. Argue sapiētē ⁊ diliget te. ¶ 12.c. Qui odit increpatiōes īsipiēs ē. ¶ 15.c. Qui abijcit disciplinā despicit aīaz suā: q̄ aūt acq̄escit icrepationib⁹ possessor ē cordis. ¶ 17.c. Expedit magis vrse occurrere raptis fetibus q̃z fatuo confidenti sibi in stultitia sua. ¶ 18. c. Non recipit stultus verba prudentia: nisi ea dixerit que versant̄ in corde ei⁹. ¶ 22 ca. Stultitia alligata est in corde pueri: ⁊ virga discipline fugabit eam. ¶ 23.c. Noli subtrahere a pueto disciplinam. si eī per cusseris cum viga nō morief̄: tu virga pcutis ⁊ animā eius d̄ inferno liberabis. ¶ 27 .c. Si cōtnderis stultū in pila: q̄si ptisanas

feriente: desuper pilo non auferetur ab eo stultitia eius. ¶ 29.c. Uiro qui corripiente dura ceruice contemnit repentinus superueniet interitus: et cum sanitas non sequitur: virga atque correctio tribuet sapientiam. ¶ Idem in ecclesiast.c.j. Peruersi difficile corriguntur.

¶ Cronica de nugis philosophorum.c.2.f. de thalete. Thales qui primus sapiens nominatus est secundum quem et septem sapientes vocati sunt optime interrogatus qualiter quidem: atque iustissime viuimus: ait si quod iubemus alijs ipsi agamus.

¶ Aristotel. rethorico. artis veteris. li.j.19. Differunt autem punitio: et castigatio: castigatio quidem enim patientis gratia est: Punitio autem facientis vt sacietur.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast.c.19. Qui odit correctionem minuetur vita. ¶ 21.c. Qui odit correctionem vestigium est peccatoris. ¶ 22.c. Peccator homo vitabit correctionem et secundum voluntatem suam inueniet comparationem.

¶ Oratius in epistolis. li.j.c.j. Nemo adeo ferus est vt non mitescere possit: Si modo culture patientem comodet aurem.

¶ Tullius retho artis vete. li.2.c.j. Docti ab aliquo facile et libenter sententiam commutabimus. non enim paruum cognosce: sed in paruum cognito stulte et diu perseuerasse turpe est: propterea quod alterum communi hominum infirmitati: alterum singulari cuiusque vitio est attributum. ¶ Idem tusculanarum questionum.li.2. Hoc turpior quis est: quod in eo peccet cuius profitetur scientiam.

¶ Ouidius de remedio amoris.li.j. Impatiens animus nec adhuc tractabilis arte
Respuit: atque odia verba monentis habet
¶ Idem de tristibus.li.5.c.16. et fi. Qui monet vt facias quod iam facis: ille monendo
Laudat et hortatu comprobat acta suo.
¶ Idem methamorph.li.j. Cuncta prius temptanda: sed inmedicabile vulnus: Ense rescindum est: ne pars sincera trahatur.
¶ Idem de fastis li.3. Judicio peccas turpius ipse tuo. ¶ Idem de ponto. li.3.c.6.
Nec nocet admisso subdere calcar equo.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. lib.7.c.2. Quicquid infixum ingenitum est leuiter arte non vincitur. Quecunque attribuit conditio nascendi et corporis temperantia etiam cum multum se diuque animus composuerit herebunt. ¶ Li.4.c.7. Initium est salutis notitia peccati. Qui peccare senescit: corrigi non vult. ¶ Li.9.c.2. Uitia sua confiteri sanitatis iudicium est. ¶ Li.16.c.2. Nihil proficient precepta quamdiu mentis error: obtusus est. Omnia honestarum rerum semina anime gerunt: que admonitione excitantur. Ingenij vis preceptis aliter et crescit: vanasque persuasiones adijcit innatis: et deprauata corrigit. Nulla res magis animis honesta induit dubiosque et in prauum inclinabiles reuocat ad rectum quam bonorum conuersatio. paulatim enim descendit in pectora et vim preceptorum obtinet frequenter aspici: frequenter audiri. Id tibi in conuersatione virorum sapientium eueniet: non deprehendens quemadmodum aut quando tibi profit: prodesse deprehendes. ¶ Li.19.c.2. Facile est auditorem concitare ad cupiditatem recti: omnibus enim natura fundamenta dedit semenque virtutum. ¶ 10.c. Uicia nostra quia amamus defendimus et malumus excusare illa quam excutere. ¶ Idem de ira. li.2. Aliquando incutiendus his metus apud quos ratio non proficit. Difficulter recidunt vicia que nobiscum crescunt. Naturam mutare difficile est. Quo plus indulgetur pupillo quo plus scilicet corruptior fit ¶ Idem declama. seu ciuil. causarum li.7. in prohemio. Hoc equale omnium est vt vicia sua excusare malint quam effugare. ¶ Idem in prouerbijs. Cum his versare qui te corrigent. Secrete admone amicos: palam lauda.

¶ Lex dig. ti. ad. l. acquil. l. et si quecunque. in fi. Leuis dumtaxat castigatio concessa est docenti. ¶ l. infrascripta: Preceptoris nimia seuitia culpe assignatur. ¶ Ti. de act. empt. et vendi. l. item quere. §. item iulianus. Magistri leuis castigatio concessa est.

¶ Ualerius maximus li.2.ti. de disciplina militari. Aspero & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget: quia vires armis constant que vbi a recto tenore desiuerint: oppressura sunt nisi opprimantur.

¶ Marcialis coc⁹ lib. vndique suscepto.c.3.

¶ Sunt homines neque bene de virtute loquentes. Non hos sed verbum pectore finge tuo.

¶ Auctor.l. de for. honeste vite.c.4. Amonebis libenter. Si merito te obiurgauerit aliquis scito quod profuit. si immerito scito quod prodesse voluit. Non esto acerbus reprehensor: sed sine exprobatione corrector: ita vt admonitionem hylaritate preuenias. Errori facile veniam dato.

¶ Ambrosius de officijs.li.3.& fi.c.16.& fi. Neque monitio aspera sit: neque abiurgatio contumeliosa.

¶ Proculus de decem dubitationibus contra prouidentiam.c.8. Magis corrigerentur puniti mox delinquentes: quam post tantum tempus vt non cognoscant propter quod puniantur.

¶ Cato. Capitulo.2. Cum moneas aliquem nec se velit ipse moneri: Si tibi sit carus noli desistere ceptis. Que culpare soles ea tu ne feceris ipse. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum.

¶ Cassiodorus epistolarum.lib.j.c.5. Cogi debet vt sit quietus qui suo vicio renuit esse pacificus. ¶ Li.c.14. Malum cum perseuerat augetur: & remedicabile bonum est in peccatum accelerata correctio. ¶ Li.5.c.4. Pudoris sustinere iacturam nesciunt qui se prius iudice corrigunt. ¶ Libro.9.c.12. Hoc est propria delicta corrigere quod & non facere. ¶ 18.c. Similis fit innocenti quem contingit sub cominatione purgari. ¶ Lib. 11.c.3. Non facile efficitur viciosus cui admonitor insistit assiduus. ¶ Idem de amicitia.c.24. Qui sequuntur sue mentis impetum & non rationem: vix aut nunquam in corripiendo proficiunt. Tardius peccatum soluitur quod per consilium solidatur.

¶ Claudianus.libro.j. In comune iubes si quid censes ne tenendum Prius visa sibi tunc obseruantior equi Fit populus: nec ferre vetat cum viderit ipsum Auctorem parere sibi.

¶ Auctor rudium doctrine.lib.2. Rebus et exemplis est informatio vera.

¶ Prouerb.vulg. Uerxia non sa fina per alguna meexina.

¶ De increpatione & reprehensione. Rubrica.5.

Salomon in prouerb.c.12. Qui odit increpationes insipiens est. ¶ 15.c. Qui acquiescit increpationib⁹ possessor est cordis. ¶ Idem in ecclesiast.c.7. Melius est a sapiente corripi quam astuta adulatione decipi.

¶ Terentius in andria.c.3. Obsequium amicos: veritas odium parit.

¶ Tullius de oratore li.j.in fi. Malo non intelligi orationem meam quam reprehendi. ¶ Li.2 Homines imperiti facilius quod stulte dixeris reprehendere: quam quod sapienter tulleris laudare possunt.

¶ Mattheus in euangel.c.7. Quid vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides. Aut quomodo dicis fratri tuo: frater: sine eijciam festucam de oculo tuo: ecce trabes in oculo tuo est. Hypocrita eijce prius trabem de oculo tuo: & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. ¶ Idem dicit lucas in euang.c.6.

¶ Paulus apostolus epistola.j.ad timotheum.c.5. Seniorem ne increpaueris: sed obsecra vt patrem.

¶ Seneca in prouerbijs: Crudelis est in re aduersa obiurgatio. Obiurgationi semper aliquid blanditie admisce.

¶ Ualerius maximus.l.3.ti.de fiducia sui. Euripides quidem atthenis arrogans visus non est: cum postulante populo vt ex tragedia sententiam quandam tolleret progressus in senatu dixit: se vt populum doceret non vt ab eo discederet fabulas componere sol

lennes.¶ Li.4.ti. de verecundia: Athenis quidam vltime senectutis cum spectatum ludos in theatrum venisset cunq; nemo ex cuilibet sessum reciperet ad lacedemoniorum legatos peruenit: qui homines etate modica canos eius in annos assurgendi officio venerati sunt: sedemq; ei inter ipsos honoratissimo loco dederũt: qđ vbi fieri populus asperit maximo plausu aliene vrbis verecundiã cõprobabat. Fertur tunc vnũ ex lacedemonijs dixisse erga atheniẽses qđ sit rectũ sciũt: sed id facere negligunt.

¶ Marcialis cocus.l. vndiq; suscepto.c.3. Cur maculas alios maculosior omnib⁹ albi: Et carpi dignus carpere non metuis.

¶ Caplo.5. Fratris verrucas mordaci dẽte refringis. Ulcera dissimulans que tibi in ore sedent. Ad fratris culpam aquile tu lumina portas. Ad tua cum scelera nulla vl' orba feras.¶ Capitulo.6. Alterius censor: censor ⁊ esto tuus.

¶ Auctor.l. de for.honeste vite.c.4. Reprehenderis patienter. Si merito te obiurgauerit aliquis scito ꝙ profuit: si immerito scito ꝙ prodesse voluit. Non esto acerbus reprehensor.

¶ Cato caplo.2. Que culpare soles ea tu ne feceris ipse. Turpe est edoceri cuz culpa redarguit ipsum.

¶ Montenarius in luna cleri.c.128.⁊ p. Diligitur tector scelerum reprehẽsor odit.

¶ De exemplo ⁊ imitatione Rubrica.6.

In exodo c.23. Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquiesces sẽtentie vt a vero devies.

¶ Psalmista.36.ps: Noli emulari in malignantibus neq; zelaueris facientes iniquitatem: quoniam tanq̃ fenum velociter arescent: ⁊ quemadmodum olera herbarum cito decident. Noli emulari in eo qui prospe ratur in via sua: in homine faciente iniustitias. Noli emulari vt maligneris: quoniaz qui malignantur exterminabuntur.

¶ Salomõ in puerbijs.c.j. Si te lactatuerit peccatores ne acq̃escas eis.¶ 3.c. Ne emuleris hominem iniustum: nec imiteris vias eius.¶ 11.c. Sectatio maloꝝ pꝛepat moꝛtem.¶ c.23. Ne emuletur cor tuũ peccatores.¶ 24.c. Ne emuleris viros malos: nec desideres esse cum eis.

¶ Aristotel. retho.li.j.c.2. Est exempluz quidem inductio: entimema aũt syllogismus. Uoco aũt entimema quidẽ rethoricorũ syllogismum. exemplum aũt rethoricam inductionez.¶ 25.c.⁊ fi. Prouerbia testimonia sunt.¶ Li.3.⁊ f.c.19. Exẽpla sunt magis dcionalia: entimemtaa aũt magl iudicialia.

¶ Terentius in heautõ.c.5. Periculum ex alijs facito tibi ꝙ ex vsu fiet astut⁹. In adelphis.c.11. Inspicere tanq̃ in speculum vitas hominum iubeo: atq; ex alijs summere exemplum sibi.

¶ Salustius in catilinario. Omnia mala exempla ex bonis initijs orta est. Romanis superbia non obstabat quo minus aliena instituta si modo proba erant imitarentur. arma atq; tela militaria a samitib⁹ isignijs magistratus a tuscis pleraq; sumpserunt. Postremo ꝙ vbiq; apud socios aut hostes idoneum videbatur cum summo studio domi exequebantur. Imitari bonos q̃z inuidere bonis malebant.

¶ Tullius retho. artis noue.li.4.c.j. Exempla testimoniorũ locum obtinent. Ut testimonium: sic exemplum rei confirmande causa sumitur. nõ ergo oportet hoc nisi a ꝓbatissimo sumi: ne quid aliud cõfirmare debeat: egeat idipsũ ɔfirmatiõis.¶ 4.c. Rerũ impiti qui vniuscuiusq; rei de reb⁹ ante gestis exẽpla patere nõ possũt: hi ꝑ ipꝛudẽtiã facile deducunt in fraudez. At hi qui sciũt quid alijs acciderit: facile ex alioꝝ euentu suis rationibus possunt prouidere.¶ Li.6. ⁊ f.c.11. Exemplũ est alicui⁹ facti aut dicti preteriti cum certi auctoris noĩe propositio

¶ Tullius de oratore li.3.⁊ fi. Commemoratio antiquitatis exemplorumq; prolatio

auctoritatem orationi affert et fidem. Habet autem vt in etatibus auctoritatem senectus: sic in exemplis antiquitas.

¶ Ouidius de fastis li. 6. et fi. Exempla parantur: Cum iudex alios quod monet ipse facit.

¶ Quintillianus declamati. 2. declama: In exemplum vicia facilime proficiunt. Quo ad altiorem quisque hominum gradum extenditur: magis in exemplum spectantibus patet. Hec est conditio superiorum: vt quicquid faciunt precipere videantur. Pernitiosissimus est maximus quisque auctor.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. li. 2. c. 3. Longum iter est per precepta breue et efficax per exempla. ¶ Li. 16. c. 2. Nemo sibi vni: sed dementiam spargit in proximos: accipitque in uicem ¶ Idem declama. seu ciuil. causarum. li. 9. c. j. Facilius vt quid imitandum et quid vitandum sit docemur exemplo. ¶ Idem in prouerbijs. Bonum est fugienda aspicere in alieno malo. Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

¶ Iuuenalis li. 3. sat. 2. Omne animi vicium tanto conspici in se crimen habet: quanto maior qui peccat habetur. ¶ Lib. 5. et finali. sat. 2. Uelocius et citius nos: corrumpunt vicior exempla domestica.

¶ Paladius de agricultura. c. j. quod est prohemium. Non quos reprehendimus imitemur.

¶ Cato capitulo. 4. Multorum disce exemplo que facta sequaris, Que fugias vita est nobis aliena magistra.

¶ Cassiodorus epistolarum li. 5. c. 44. et fi. Instructius redditur animus in futuris quam preteritorum commonetur exemplis. ¶ Li. 10. c. 13. Res minor ad potioris currit exemplum: et alieni facti iure inuidiam substinet qui peccatis prestat exemplum. ¶ Li. 12. et fi. c. j. Sicut discipuli magistri sciam produnt: sic nos obsequentium mores aperiunt.

¶ Claudianus. libro. j. Componitur orbis Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus Humanos edicta valent quam vita regentis. Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

¶ Gregorius in pastorali. c. 3. Nemo in ecclesia magis nocet quam qui peruerse agens nomen vel ordinem sanctitatis habet. In exemplum culpa vehementer extenditur quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

¶ Isidorus in synon. soliloquiorum lib. j. c. 10. Aspice ex alieno tormento quod timeas. Respice in alieno exitio quod pauescas. Euita foueam in qua vides coram te alium cecidisse. Pericula aliene vite pertimesce. ¶ Lib. 2. c. 43. Que verbis doces exemplis ostende.

¶ Uersificator fabularum esopi. f. 5. Proficit exemplo merito cautela docendi.

¶ Auctor rudium doctrine. lib. 2. Rebus et exemplis est informatio vera.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 8. Si malus est dominus fit populusque malus.

¶ Gaufridus in poetria. c. 29. Seruiat exemplum doctrine.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi: Dictis doctorum: factis intende bonorum.

¶ Prouerb. metric. extraordi. l. vag. Casus dementis correctio fit sapientis.

¶ De disciplina Rubrica. 7.

Salomon in prouerbijs. c. j. Audiens sapiens sapientior erit. ¶ 12. c. Qui diligit disciplinam diligit scientiam. ¶ 13. c. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam. ¶ 17. c. Qui euitat discere incidet in mala. ¶ 19. c. Non ceses fili audire doctrinam: nec ignores sermones scientie. ¶ 22. c. Inclina aurem tuam et audi verba sapientum.

¶ Plato in menonem: Non natura boni: fiunt itaque disciplina.

¶ Isocrates. in exhortationibus. c. 3. et fi. Sicut viduimus apem in omnes quidem ascendere plantulas. e singulis autem optima colligentem: sic etiam pueros auidos in nullo qui dem inscie se habere. vndique vero seria legere.

¶ Aristotel. ethicorum. li. j. c. 2. Qui neque ipsemet intelligit neque alium audiens in animo ponet: hic inutilis vir est. ¶ Idem rethor. li. j. c. 20. Addiscere et imutari delectabile est

vt ad multũ: imitari q̃dē eiñ est cōcupiscere addiscere q̃re imutab le ē ɔcupiscibile. addiscere aũt est in id q̃ṓ ſm naturã cõsistit. ¶ Li. 3. ꝛ f. c. 11. Adiscere q̃ṓ facile: delectabile natura omnibus est. ¶ Idem politicorum. lib. 5. c. 9. ꝛ fi. Contingit esse aliquos quos disciplinari ꝛ fieri studiosos viros impossibile est. ¶ Idem probleumatuꝫ. pt̃. 19. Delectabile est discere. ¶ Idem elencorum libro. j. Oportet credere eum qui addiscit.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 6. Si inclinaueris aurem tuam excipe doctrinam: ꝛ si dilexeris audire sapiēs eris. ¶ 18. c. An teq̃ꝫ loquaris disce.

¶ Oratius in poetria: Cur nescire pudens praue q̃ꝫ discere malo.

¶ Tullius retho. artis veteris. li. j. 9. c. His maxime docilis est qui attentissime est paratus audire. ¶ Idem rethor. artis noue. li. j. c. 4. Docilis qui attente vult audire. ¶ Li. 3. c. 9. Ingenij bonitas imitatur sepe doctrinam ¶ Idem de oratore li. j. Non est oĩno ars vlla ĩ qua omnia que illa arte effici possunt a doctore tradant. ¶ Idem tusculanarũ questionũ. li. 4. Audienti discipulo intento opus est animo ne oĩa dilabantur si vnũ aliquod aufugiat. ¶ Idem de natura deoꝝ li. j. Obest plerũq̃ꝫ his qui discere volũt auctoritates eoꝝ qui se docere profitẽtur. deserunt enim suũ iudiciũ adhibere ꝛ habent ratũ q̃ṓ ab eo quod ꝓbat iudicatũ vident.

¶ Seneca epistolarum a d lucillum. li. j. c. 2. Distrabit librorum multitudo. Itaq̃ꝫ cum legere non possis quantum habueris: satis est habere quantum legas. ¶ 3. c. Plus tibi ꝛ viua vox ꝛ cõuinctus q̃ꝫ oratio proderit. Homines amplius oculis q̃ꝫ auribus credunt. ¶ Libro. 3. c. 3. Si vis vacare animo vt pauper sis oportet: aut pauperi silis: non potest studium salutare fieri sine fragilitatis cura. fragilitas autem paupertas voluntaria est. ¶ Lib. 6. c. 3. Lectio certa prodest: varia delectat. Que dementia est superuacua discere in tanta temporis egestate. ¶ 7. c. ꝛ fi. Dociles natura nos edidit ꝛ rationeꝫ dedit imperfectam sed que profici posset. ¶ Li. 11. c. 2. Apes debemus imitari: que vagantur ꝛ flores ad mel faciendum idoneos carpũt. deinde quicq̃d attulere disponũt ac ꝑ fauos dirigũt. Nos quoq̃ꝫ debem⁹ q̃cunq̃ꝫ ex diuersa lectione congessimus separare. Melius enim distincta seruantur. de inde adhibita ingenij nostri cura ꝛ facultate in vnum saporem varia ista libamenta confundere. ¶ Li. 15. c. j. Facilius per partes in cognitioneꝫ totius adducimur. Quicquid in maius creuit facilius ignoscitur si discessit in partes quas innumerabiles esse ꝛ paululas non oportet. Idem enim viciuꝫ habet nimia quod nulla diuisio simile. cõfuso est quicquid in puluerem sectum est. ¶ Idem declama. li. 4 in prohemio. Accutior est cupiditas ignota cognoscendi q̃ꝫ nota repetendi: ¶ Idem de ira. li. 2. Nihil est difficile ꝛ arduũ q̃ṓ non humana mens vincat ꝛ in familiaritatē perducat assidua meditatio. ¶ Idem de tranquillitate animi: Puto multos potuisse ad sapientiaꝫ peruenire: nisi putassent se peruenisse. Onerat discente turba librorum non instituit: multo q̃ꝫ satius est paucis te auctoribus tradere q̃ꝫ errare per multos.

¶ Iuuenalis. li. 5. ꝛ fi. saty. 2. Dociles imitandis: turpibus ac prauis omnes sumus.

¶ Lex dige. ti. de fideicommissa. libertatibus. l. apud iulianum. Cupiditas discendi est optima ratio viuendi. ¶ Lex coď. li. 10. ti. de excusat̃. artificium. l. ij. In addipiscendis artibus ocium est accommodandum.

¶ Ualerius maximus li. 4. ti. de studio ꝛ industria. Democritus cum diuitijs censeri posset que tante fuerunt vt pater eius xersis exercitui exempluꝫ dare ex facili potuerit: quo magis vacuo animo studijs litterarum esset operatus parua admodum summa retenta: patrimonium suum patrie donauit.

¶ Auctor. l. de for. honeste vite. c. 4. Docentium esto tacitus auditor. Sapientie cupidus esto ꝛ docilis. Que nescis sine occulta

tione ignorantie tibi postula impertiri.

¶ Ambrosius de officiis li.j.c.17. Que delectat audire alterum loqui prouocat.

¶ Macrobius de somno Scipionis lib.j. Facilior ad intellectum per oculos via est q̃ per sermonem. ¶ Lib.2. Anime facilius illabitur concepta ratio descriptione q̃ sermone. ¶ Idem saturnaliorum. lib.2.c.18. exauctor libierij. Nimium altercando veritas amittitur.

¶ Cato capitolo.4. Instrue doctrinis animum um ne discere cesses. Nam sine doctrina vita est quasi morti imago. ¶ Caplo.5.7 fi. Disce aliquid. nam cum subito fortuna recedit. Ars remanet vitamq; hominis non deserit vnquã. Disce sed a doctis indoctos ipse doceto. Propaganda 7 enim est rerũ doctrina bonarum. Ne pudeat que nescieris te velle doceri. Cum tibi contigerit studio cognoscere multa. Fac discas multa: 7 vita nescire doceri.

¶ Boetius.li.diuisionum: Quis non videat plurimum ad bonarum artium effectum valere: si apud mentes hominum nunquã sit desperatio discendi. ¶ Idem de disciplina scholarium.lib.3. Nouerca est discipline egestas.

¶ Cassiodorus.epistolarum.li.3.c.11. Indocilis est animi ad vitia trahi. Edificator liberis locũ non relinquit iniuriis. ¶ Li.6. c.19. Ille magis studiosus agnoscitur qui cautior frequenti interrogatione monstratur. ¶ Lib.8.c.9. Magna est infinitaq; prudentia quã nemo sic assequitur vt eam nõ necessario 7 p alios querere videatur. ¶ Li. 10.c.4. Sapientiam ille querit in altero penes quẽ est scientie magnitudo.

¶ Isydorus in synonima soliloquiorum. li.2.c.41. Excellentior fit natura doctrina. ¶ 42.c. Qñ deesse tibi scientie sentis querere ab aliis. Collatione operta clarescũt. Cõferendo difficilima aperiuntur.

¶ Auctor.l.qui dicit facet⁹.c.3. Scire quidem frustra contendit quisq; quod horret. Quod natura negat discere nemo potest.

¶ Capitulo.4. Ad loca prudentum tendat vestigia semper. Et notet attente queq; probantur ibi.

¶ Auctor rudium doctrine libro primo:
Queras que sunt ignota frequenter.
A quocunq; vides posse satisfieri.
Prudentis mos est varias inquirere cãs.
Ut valeat animum certificare suum.
Et quãto potior tanto prudentior extat.
A quocũq; potest discere si studeat.

¶ Ugo de sancto victore in compendio philosophie in prohemio. Quidam bonitate ingenii freti parua quidem contennũt: eoq; amplius in maximis veritatibus lumen amittunt. Ne maiorum fructũ perdamus in nostro studio minora ne contemnamus. ¶ Lib.3.c.4. Principium a magistro: sed perfectio ab ingenio 7 exercitatione esse debet.

¶ Auctor.l.qui incipit astrolabi: Maior discendi tibi sit q̃ cura docendi.

¶ Prouerb.metricum.extraord.l.vag. Uir sine doctrina vix manet absq; ruina.

¶ Prouerb.vulg. El seno no sen para chi nol compra.

¶ De etate acceptabili discipline. Rubrica.8.

Salomon in prouerbiis. c.22. Adolescens iuxta viam suam etiã cũ senuerit non recedet.

¶ Jesus filius sirach.in ecclesiast.c.6. A iuuentute tua excipe doctrinam: 7 vsq; ad canos inuenies sapientiam.

¶ Oratius in epistolis lib.j.c.2. Nunc adhibe puro pectore verba puer: nunc te melioribus offer. Quo semel est imbuta recẽs seruabit odorem Testa diu.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum.lib.10. c.3. Quid stultius q̃ que diu non didiceris non discere. Tãdiu discendum est quãdiu nescias. Si prouerbio credimus quãdiu viuas. ¶ Idem de consolatione ad helbiam matrem. Altius precepta descendunt que teneris imprimunt ãnis.

¶ Ualerius maximus.li.4.ti.de studio & industria: Cato sextum & octogessimum annum agens grecis litteris erudiri concupiuit. Quã sero inde estimemus: qd etiam latinas pene iam senex didicit. Socratem constat etate prouectum fidibus tractandis operam dare cepisse. Satius iudicantem eius artis vsum sero quam nũquã pcipe.

¶ Lex. digest.titu. de fideicommis. liber.l. apud iulianum: Julianus dixisse fertur: & si alterum pedem in sepulchro haberem discere quid vellem.

¶ Uegecius de re militari.li.j.ti.8. Non tm celerius: sed perfectius imbuuntur que discuntur a pueris.

¶ Cassiodorus epistolarum lib.3.c.11. In teneris annis acquiritur quod matura etate seruatur.

¶ Jacob' beneuentanus.c.49. Discere fac artem puerili tempore natos: Tunc valet ingenium discere cuncta bene: Naz postquam mollis etas pertransit: ineptum Redditur & durum quodlibet ingenium.

¶ Prouerb. metricum. extraord.l'. vag.
Quod noua testa capit inueterata sapit.
Qui non assuescit virtuti dum iuuenescit
A vicijs nescit discedere quando senescit.
Disce puer dum tps habes dũ sufficit etas
Tempora labuntur more fluentis aque.

¶ Prouerb. vulga. A caual vcio no ensegnare amblare.

¶ De studio discipline & continuatione eius. Rica.9.

Isocrates i exhortatio nibus.c.1. ad finem. Corpus mediocrioribus laboribus: anima vo studiosis sermonibus augeri nata est. Expende curam vite ade ffectum audiendi sermones. expende solertiam vite in affectu auditionis sermonum. Sic enim que cum difficultate excogitata sunt alijs: facile te continget addiscere.

¶ Slustius in catilinario. Ubi intenderis ibi ingenium valet.

¶ Oratius in epistolis.li j.c.19. Inter cũcta leges: & percunctabere doctos.

¶ Tullius retho.art. veteris.li.j.c.12. Studium est animi assidua & vehemens ad aliquam rem applicitam magna cum voluntate occupatio. ¶ Idem de oratore libro.2 Semper statui neminem sapientie laudez & eloquentie sine summo studio & labore & doctrina consequi posse. ¶ Li.3.& finali. Non est tanta in rebus obscuritas vt eam non penitus acri vir ingenio cernat si modo aspexerit.

¶ Ouidius de tristibus: libro.5.& fi.c.39.
Adde quod ingenium longa rubigine lesum.
Torpet: & est multo quam fuit ante minus
Fertilis: assiduo si non renouetur aratro.
Nil nisi cum spinis gratiam habebit ager.
Tpe qui longo steterit male currit: & iter
Carceribus missos vltimus ibit equus.
Uertitur in tenerã carine nimisque dehiscit.
Si qua diu solitis cimba natabit aquis
¶ Idẽ de põto.li.4.& fi.c.2. Utiliter studiũ qd tibi cedit auia.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum.li.j.c.2. Distrahit multitudo librorum: Itaque cum legere non possis quantum habueris. satis est habere quantum legas. ¶ Li.11.c.2 Alit lectio ingenium. ¶ Lib.16.c.2. Queque salutaria sunt sepe agitari oportet: sepe versari: vt non tantũ nota sint nobis: etiam parata: adijce numero quod apta quoque apertiora fieri solent. ¶ Idem de tranquillitate animi. Puto multos potuisse ad sapientiaz peruenire nisi putassent se peruenisse. Si te ad studia reuocaueris oẽ vite fastidiũ effugies Onerat discentem turba librorũ: non instituit: multoque satius est paucis te auctoribus tradere quam errare per multos. ¶ Idem de consolatione ad paulinum. Studia optime felicitatem extollunt & facillime calamitatem minuũt. ¶ Idez tragediarum itroa.c.7. Dedidicit animus sero qd didici: diu.

¶ Ualerius maximus.li.4.t.de studio & industria: Catonis mirifica ples cato ita doctrine cupiditate flagrauit vt nec i curia qdẽ

dum senatus cogitur temperaret sibi quo minus grecos libros lectitaret. Qua quidē industria ostendit alijs tempora deesse: alios superesse temporibus. ¶ Solon versib⁹ significauit se quottidie aliquid addiscentē senescere: ꝛ supꝛemo vite die confirmauit quod assistentibus amicis quādaʒ de re sermonem inter se conferentibus fatis iā pressum caput erexit. interrogatusqꝫ quapꝛoptē id fecisset: Rn̄dit vt cum istud quicquid est de quo disputatis percepero moꝛiar.

¶ Lex cod. l. 10. ti. de excusationibus artificum. l. j. In addiscendis artibus ocium est accomodandum.

¶ Marcialis cocus. l. vndiqꝫ suscepto. c. 8. Intermissa diu tanqꝫ sit pꝛoꝛsus omissa: Candide lucilli philosophia valet: Disce sʒ assidue: disce sed vt sapias: Sūpta partʒ ꝓdest que moꝛ amittitur esca: Bos quibus ē pastus ruminat h eadem.

¶ Cato caplo. 4. Multa legas facito: perlectis perlege multa. ¶ Caplo. 5. ꝛ fi. Discere ne cesses: cura sapientia crescit. Rara datur longo pꝛudentia tempoꝛis vsu. Cū tibi contigerit studio cognoscere multa: Fac discas multa: ꝛ vita nescire doceri.

¶ Cassiodoꝛus epistolaꝝ li. 11. c. j. Egrescit ꝓfecto ingeniū nisi iugi lectione reparetur. Si quid in nobis redolet studioꝝū flos est: ꝙ nihilominus marcidū redditur si a matre lectione carpatur.

¶ Auctoꝛ rudiū doctrine li. j. Lectio crebꝛa valet quā nō obliuio tollit. Et recolis plene cū tibi pꝛebet opus: Pꝛoficit hic nunqꝫ cui semper lecta nouant: Quod putat eē aliud hoc erit illud idem.

¶ Ugo de sancto victoꝛe in didascalo. li. 2. c. 11. Multos h decipit ꝙ ante tp̄s videri sapientes volūt: hinc nāqꝫ in quēdam electionis tumoꝛem ꝓrūpūt: vt iaʒ simulare incipiāt qꝺ nō sūt ꝛ qꝺ sūt erubescere. Si oīa legere n̄ potes: ea que vtilioꝛa sūt lege. Et si oīa legere poteris: non tamen idem laboꝛ omnibus impendendus est.

¶ Matthe⁹ vindocinensis in poetria pꝛ. j. c. 19. Studiū est assidua mētis applicatio ad aliquid agendū: sūma cū volūtate. ¶ Particula. 2. t. 13. ꝛ. p. Est vsus doctrine comes doctrīa scholaris: Intercisa perit ꝯtīuata viget. Usus facit magistrū. ¶ Idem de hystoꝛia tobie. c. 36. Doctrine pater est vsus: doctrina scholaris. Intercisa perit: continuata viget.

¶ Gaufridus in poetria. c. 107. Sūt aliqui qui scire volunt: sed non operari. Nec studium penāqꝫ pati: e modus iste catinus. Uult piscem: sed non piscari.

¶ Pꝛouerb. metrice. extraoꝛdi. l. vag. Sunt duo que nullus confert nisi conferat vsus. Scribere perfecte: versus compōere recte.

¶ De inuestigatione seu indagatiōe ꝛ inuenditione. Rubꝛica. 10.

ARisto tel. methaph. li. 3. c. j. Inest īuestigare volentib⁹ ꝓopere bn̄ dubitate. ¶ Ideʒ elēcoꝝ li. 2. ꝛ fi. Inuento facile est addere. ¶ Idē ethicoꝝ lib. j. c. j. Disciplinati est in tn̄ certitudinē īquirere ꝟm vnūqꝺqꝫ: genus inqꝫtuʒ nā rei recipit. ¶ 4. c. Certitudinem nō opoꝛtʒ in oībus silr̄ exquirere: sʒ in singulis ꝟm subiectam materiaʒ: ꝛ in tantū quantū ꝓpꝛiū est doctrine. ¶ Lib. 3. c. 5. Studiosus singula iudicat recte ꝛ in singulis verū ei apparet.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 6. Inuestiga sapientiā ꝛ manifestabit̄ tibi.

¶ Terētius in heautonn̄. c. 13. Nihil tā difficile ē quin querēdo inuestigari possit.

¶ Tullius de oꝛatoꝛe. li. 3. ꝛ f. Nō est tanta in rebus obscuritas vt eā non penitus acer vir ingenio cernat: si modo aspexerit. ¶ Idē in oꝛtensio circa fi. Indagatio rerū tū maximarū tū etiā occultissimaꝝ hēt oblectatōeʒ.

¶ Seneca in eplis ad lucillum li. 4. c. 8. ꝛ f. Non potest fieri vt non aliquando succedāt multa tētanti. ¶ Li. 5. c. 4. Patet omnibus veritas: nondum est occupata. Multū ex illa etiā futuris relictū est. ¶ Idē declama. seu ciuil. cāꝝ li. j. in pꝛhemio. Sepe qꝺ q̄rēti nō cōparuerat aliud agēti pꝛesto est.

¶ Macrobius Saturnaliorum li.2.c.18. exautior liberij: Nimium altercando veritas amittitur.
¶ Boetius de disciplina scholarium lib.3. Facilius disserendo plerunqꝫ difficultatis scintillula reperitur: qꝫ si studij obseruatiõe committeretur.
¶ Cassiodorus epistolaruꝫ li.1.c.9. Fidem siquidem rerum a ratione colligimus: que nunqꝫ desiderantibus absconditur si suis vestigiis perquiratur.
¶ Gaufridus in poetria.c.106. Speculatio prima non bñ discernit nec plene.

¶ De curiositate vana. Rbica.12.

In leuitico c.19. Nõ anguriabimi nec obseruabitis sõnia. ¶ Ne declietis ad magos: nec ab auriolis aliq̃d sciscitemini p eos.
¶ Moyses in deuteronomio.c.6. Non tẽtabis dominum deum tuũ.
¶ Jesus filius sirach.in eccl'iast.c.3. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter ꝛ in plꝰibus opibus dei nõ eris curiosus.
¶ Cato c.3. Mitte archana dei: celumqꝫ inquirere quid sit.
¶ Jsido. soliloquiorũ. libro.2.c.33. Quod ad te non pertinet noli querere. ¶ Nulla te cõcupiscentia detestande curiositatis surripiat. ¶ 43.c. Curiositas periculosa presumptio est.

Quartus liber tertie partis tractat de prudentia operãdi: ꝛ his que pertinẽt ad eã. Sub his titulis.

¶ De vtilitate seu pficuo. Rbica.pma.

Isaias propheta.c.1. Omnes appetunt munera: sequuntur retributiones.
¶ Aristotel'.ethicorum.li.8.c.1. Diuitie sũt vtilium. ¶ Li.4.c.2. Uidebit' vtile esse per qđ fit bonũ aliqđ: vl' dlectatio. Quare amabilia erũt ꝛ bonũ ꝛ delectatio. ¶ Idem rethor'.li.2.c.16. Juuenes eligunt agere honesta qꝫ ↄferẽtia. Quod cõferens est ipsi bonũ est: honestũ aũt simpliciter bonũ ẽ. ¶ Li.3.ꝛ.f.c.18 Prudẽtis in eo qđ est proficuuꝫ ꝓsequi. Boni auteꝫ in eo qđ est honestum.
¶ Tullius.de officijs.libro.1.c.53 Omnis actio vacare debet temeritate ꝛ negligentia: nec vero agere aliquid cuius non possit cãm ꝓbabilem reddere. ¶ Li.2.c.20. Oẽs expetimus vtilitatẽ ad eãqꝫ rapimur: nec facere aliter vllo modo possumꝰ. nã quis est qui vtilia fugiat: aut quis est qui nõ eã studiosissime ꝓsequat'. Idẽ rethor.artis veteris. ¶ L.2.c.11. Utilitatis due partes eẽ videnť: incolumitas: ꝛ potentia ¶ Idẽ de oratore.li.b2. Nemo presertim est in clara ciuitate quin putet expetendam maxime dignitatẽ: sed vincit vtilitas plerũqꝫ: cum subest ille timor: ea neglecta ne dignitatem quidẽ posse retineri.
¶ Quintilianus declamationum.9.declama. Labori oportet incumbere vbi promittit'. Stulta cura est que spem non habꝫ.
¶ Seneca de beneficijs.li.7.ꝛ f. Soletꝫ plus prodesse si pauca precepta sapientie teneas sed illa in promptu ꝛ in vsu sint: qꝫ si multa quidem didiceris: sed illa nõ habeas ad manum. ¶ Idem de ira.li.3. Non expedit omnia videre omnia audire.
¶ Lucanus lib.8. Dat penas laudata fides cũ sustinet inquit: Quos fortuna premit. Cole felices: miseros fuge. Aduersis non deesse decet: sed leta secutos. Nulla fides vnqꝫ miseros eligit amicos.
¶ Lex dige.ti.familie hercisců.l.iij. Sepe solutio ꝛ executio preciumꝰ non minima incõmoda habet. ¶ Ti.de legatis.il.si cui fundus. Sepe cõfines fundos: ꝛ supra estimationeꝫ iustam interest nostra acquirere.
¶ Fulgentius: nutologiarum in prohemio. Ubi emolumentuꝫ deest negocij causa cessat inquiri.
¶ Cato capl'o.2. Que nocitura tenes qꝫuis sint cara relinque. Utilitas opibus preponi tẽpore debet. ¶ Capl'o.5.ꝛ f. Res age q̃

prosunt rursus virare memento. In quibus error inest nec spes est certa laboris.

¶ Versificator fabularum esopi. 28. fabl'a. Nullus amor durat nisi fruct⁹ seruet amorem. Quilibet est tanti munera quāta facit.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 83. Quis nō mēt: īops sua semia mādet arene. Cum mercede labor gratior esse solet.

¶ Gaufridus poetria. c. 80. Quis sanus ad vtile torpet

¶ De effectu verborum ꝛ operum. Rubrica. 2.

ARisto. ethicorum. li. 19. ꝛ f. c. 1. De his q̄ in passionibus ꝛ actionib⁹ sunt sermones minus sunt credibiles operibus. Sermones conuenientes exn̄tes operibus credūtur propter ꝙ prouocant intelligentes ꝛ viuere ſm ipsos.

¶ Ouidius de fastis. li. 6. ꝛ f. Exempla parantur: Cuꝫ vides alios ꝙ monet ipe facit.

¶ Augustinus in epigramatibus prosperi: 6. c. Bene loqui ꝛ male viuere nihil aliud ē q̄ȝ seipsum sua voce damnare.

¶ De vanitate ꝛ frustratione humanorum actuum. R̄ica. 3.

PSalmista. 29. p̄s. Beatus vir q̄ nō respexit ī vanitates ꝛ īsanias falsas

¶ Jesus filius syrach. in ecclesiast. c. 38. Somnia extollunt imprudētes. Diuinatio erroris ꝛ auguria mendacia ꝛ somnia maleficientium vanitas est. Multos errare fecerūt somnia: ꝛ exciderūt sperantes in illis.

¶ Phylo vel phylemon. li. Sapientie. c. 1. Non acquiratis perditionē operibus manuum vestrarum.

¶ Salustius in iugurtino. Frustra niti: neq̄ȝ aliud se fatigando nisi odium querere extreme dementie est.

¶ Ouidius epistolarum. 5. c. Quid facis o etione quid arene semina mandas. Non profecturis littora bobus aras.

¶ Johannes apostolus ꝛ euangelista in epistola vnica. c. 2. Uidete vosmetipsos ne perdatis que operati estis: sed mercedem plenam accipiatis.

¶ Paulus apostolus: epistola. 1. ad timotheuꝫ. c. 4. Ineptas atq̄ȝ inanes fabulas deuita. Idem epistola. 2. ad timotheum. c. 2. Prophana ꝛ inaniloquia deuita. Juuenalia desideria fuge. Ineptas q̄ōnes deuita.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. li. 6. c. 6 Que dementia est superuacua discere in tāta temporis egestate. ¶ Li. 31. c. 1. Superuacua ex animo tollenda sunt. ¶ Li. 19. c. 11. ꝛ f. Non tam benignuꝫ ac liberale tempus natura nobis dedit: vt aliquid ex illo vacet perdere. ¶ Idem de beata vita Nō nitetur sapiens in superuacuum: nec se nil profecturis impendet. ¶ Idē de septem liberalibus artibus: Quid refert pronidere quod effugere non possis. Plus scire velle q̄ȝ sit: satis intemperātie genus est. ¶ Audi quantum mali faciat nimia subtilitas: ꝛ q̄ȝ infesta virtuti sit: pythagoras ait: de omni re in vtranq̄ȝ partē disputari posse ex equo ꝛ de hac ipsa ante omnes res in vtrāq̄ȝ parteꝫ disputabilis sit. Nausiphanes ait: ex his que vidētur esse nihil magis esse q̄ȝ nō esse Parmenides ait. ex his que videntur nihil esse in vniuerso tota rerum natura vmbrosa est: aut inanis: aut fallax.

¶ Juuenalis li. 3. satur. 1. Penituit multos vane sterilisq̄ȝ cathedre

¶ Marcialis cocus li. vndiq̄ȝ suscepto. capitulo. 5. Frustra aūt niti lites odiūq̄ȝ subire. Extremus furor est summaq̄ȝ stultitia

¶ Augustinus in epigramatibus prosperi: emp. 73. Uana querenti nihil sufficit.

¶ Prosp. sub. 77. emp. Non placeat vanis animum summittere rebus.

¶ Fulgentius mitologiarum in prohemio. Inefficax petūt studiū resq̄ȝ carēt effectu.

¶ Uersificator fabularum esopi. 5. fa. Non igit̄ debent pro vanis certa relinqui.

¶ Prouerbi. vulg. Gloria vana se florisseno grana. El e meio endarno stare che endarno lauorare.

De promotione ingeniositatis et artificiositatis. Rubrica. 4.

Salustius in catilinario. Ubi intenderis ingenium valet.

Ouidius de arte amandi. li. 2. Ingenium mala sepe mouent. Idem methamorph. li. 6. Grande doloris Ingenium est miserisque venit solertia rebus.

Auctor. l. qui dicitur pampylus. c. 30. Concipit ingentes animos inanis egestas. Et facit hominem sepius artificem.

De artibus et artificiis. Rubrica. 5

Aristoteles Ethicorum. lib. 6. c. 2. Ars est habitus quidam cum ratione vera facturus circa contingentes, aliter se habere contingens. Idem magnorum moralium. li. 1. c. 17. Circa factionem et factibilia est ars.

Tullius retho. artis veteris. lib. 3. ca. 9. Ars porro nature comoda confirmat et auget.

Ouidius de arte amandi. li. 1. Arte cite veloque rates remoque reguntur. Arte leues currus: arte regendus amor. Libro. 2. et fi. Scilicet ingenium placida mollitur ab arte Et studio mores conuenienter eunt. Idem de ponto. lib. 1. Artibus ingenuis quarum tibi maxima cura est. Pectora mollescunt: asperitasque fugit.

Seneca de septem liberalibus artibus: Meritoria artificia sunt.

Lex dige. ti. de legatis. iij. l. legatis. §. ornatricibus. Omne artificium recipit incrementum.

Uegetius de re mili. li. 2. t. 23. et p. Antiqua est prudensque sententia omnes artes in meditatione consistere.

Cato. c. 5. et f. Disce aliquid: nam cum subito fortuna recedit. Ars remanet vitamque hominis non deserit vnquam.

Boetius in aritmetica. lib. 1. c. fi. Omnis ars omnisque etiam disciplina honoabiliorem naturaliter habet rationem quam artificium quod manu atque opere artificis exercetur. Multo maius est atque auctius scire quod quisque faciat quam ipsum illud efficere quod sciat. Artificium corporale quasi seruiens famulatur. Ratio vero quasi domina imperat.

Isydorus in synonima soliloquiorum. lib. 2. c. 41. Uicia cito captant inertes.

Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 1. Nam solet ars dominum sepe iuuare suum. c. 3. Ars animos frangit: et firmas diruit vrbes Arte cadunt turres arte leuatur onus. Et piscis liquidis deprehenditur arte sub vndis. Et pedibus siccis per mare currit homo. Rebus et in multis ars adiuuat officium. Pauper sepe suo pascitur officio. Quod donare sibi minime potuere parentes Hoc exercenti dabit officium. Exiguo pulchram: ducit solertia vitam. Capitulo. 30. Ars hominis magnum superat studiosa periculum. Capitulo. 36. Arsque vigil magnas sepe ministrat opes.

Auctor. li. qui dicitur facetus. c. 3. Est pecus vt brutum penitus quisquis caret arte. Ars hominem format nec finit esse malum.

Mattheus vindocinensis in poetria pr. 2. c. 4. Ars est scientia docendi infinita finite Auxiliare sibi doctus amicat opus. Capitulo. 13. Ars puerum flectit: flectitur arte puer.

Jacobus beneuentanus. c. 49. Ars qona prebet opes.

Prouerb. vulga. Elemeio mestiero cha spariuero. Chi non sa scortecare guasta la pelle.

De exercitio et vsu exercitij. Rubrica. 6.

Aristotiles ethicorum. li. 2. c. 1. Que oportet discentes facere hoc facientes discimus Ex similibus operationibus habitus fiunt. Lib. 3. c. 6. Ex operari circa singula habitus fiunt pene insensibiles. Idem topicorum. lib. 5. Omne obscurum est quod insuetum est.

Tullius rethor. artis noue. li. 3. c. 12. Principia ab ingenio perfecta sunt: et exercitijs disciplina comparantur. 13. c. et f. In omni di-

sciplina infirma est artis perceptio sine assi duitate exercitationis.
¶ Ouiduus sine titulo seu amorum li. i .c.8. Era nitent vsu: vestis bona querit haberi. Canescunt turpi tecta relicta situ. ¶ Idē de arte amandi. li. 2. Solus ꝛ artifices qui facit vsus adest. ¶ Idē metamorph. l. 6. Series venit vsus ab annis. ¶ Idē de fastis. li. 4. Et nō sentitur sedulitate dolor. ¶ Idē de ponto. li. j. Si lꝫ est cupidus studiorum quisqꝫ suorum: Tps ꝛ assueta ponere in arte iuuat.
¶ Uegetius de re mili. li. i t. 20. Quottidianus vsus non laborat ꝛ si onorosa gestauerit. ¶ Li. 2. t. 23. Sciendū est in pugna vsuꝫ amplius valere q̄ꝫ vires. ¶ Li. 3. t. 10. Oēs artes oīaqꝫ quottidiano vsu: ꝛ iugi exercitatione proficiunt.
¶ Cecilius f. de beata vita. lib. 3. Sapientia nisi in aliquo actu fuerit: quo vim suā exerceat inanis ꝛ falsa est.
¶ Cato caplo. 5. ꝛ f. Exercere studiuꝫ q̄uis perceperis artem: Ut cura ingenium sic manus adiuuat vsum.
¶ Boetius de disciplina scholarium. lib. i. Usus magrm parere festiat. Sine vsu scia parū poterit: vsus aūt sine scientia multuꝫ.
¶ Cassiodorus eplarum li. i .c. 40. Ars bellandi si nō preludit: cū fuerit necessaria nō habet. ¶ Li. 3. c. i. Nisi vsu presumatur: cōcertādi subito fiducia nō habet. ¶ Li. 6. c. 10. Habent exercitia premia sua. ¶ li. 11. ꝛ. p. c. 38. Labores reddūt homīes semp instructos. Ille instructior redditur qui actu continue deuotionis eruditur.
¶ Isidorus soliloquiorum in synoñ. lib. 2. c. 41. Exercitatione porficit sensus.
¶ Auctor. l. qui dicit pamphylus. c. 9. Cūctarum reruꝫ prudentia discitur vsu. Usus ꝛ ars docuit que sapit oīs homo. ¶ c. 13. Usu crescit amor oīs: decrescit ꝛ vsu.
¶ Auctor. l. qui dicit facetus. c. 10. ꝛ. f. Nil valet ingenium nisi cum coniungitur vsus
¶ Mattheus vindocinensis in poetria pt. 2. ꝛ f. c. 13. ꝛ. p. Est vsus doctrine comes. doctrina scholaris. Intercisa perit. cōtinuata viget. Usus facit magistrum. Natura fundat ingenium prouehit vsus. Idem de hystoria tobie. c. 36. Doctrine pater est vsus. doctrina scholaris. Intercisa perit continuata viget. ¶ Usus facit magistrū.
¶ Bertrādus. hycoñ. c. 21. Fuge medicum scia plenum exercitio non probatum.
¶ Prouerb. metrice. extraordi. l. vag. Sunt duo que nullus confert nisi conferat vsus Scribere pfecte: versus componere recte.
¶ Prouer. vulga. Mal torce el fuso chi nō ge vso

¶ De cura ꝛ intentione animi ꝛ negligentia. Rubrica. 7.

Salomon in eccliast. ca. Qui addit sciētiam addit laborem. ¶ c. 5. Multas curas sequuntur somnia.
¶ Socrates in exhortatiōibus. c. 2. ad finē. Oēm curaꝫ geras que circa vitam sunt
¶ Salustius in catilinario. Ubi intenderis ingenium valet.
¶ Uirgilius: in georgicis. Labor oīa vincit Improbus ꝛ duris vrgens in rebꝰ egestas.
¶ Tullius de officijs. li. i .c. 13. Difficilis ē cura rerum alienarum. ¶ Idem tusculanarū questionum li. 2. Animus intentione depellit presumptione ponderum. remissione aūt sic vrgetur: vt se nequeat extollere.
¶ Ouidius sine titulo seu amorum. li. i .c. i Uidi ego iactatas motu recalescere flāmas Et vidi nullo concutiente mori. ¶ Idem de arte amandi li. 3. ꝛ f. Casus vbiqꝫ valet: tibi semper pendeat hamus. Quo minime credis gurgite piscis erit.
¶ Quintilianus declamationuꝫ. 5. declamatione. Stulta cura est que spem non habet.
¶ Seneca epistolaruꝫ ad lucillum. li. i .c. i. Turpissima est iactura que per negligētiaꝫ fit. ¶ li. 7. c. i. Nihil est qđ nō expugnet ꝑtinax opera ꝛ intenta ac diligens cura.
¶ Lex dige. ti. ex quibus causis maio. l. non enim. Negligentibus non subuenitur.
¶ Uegetius de re mili. li. 5. ꝛ f. t. 8. Sicut ꝑuidos cautela tutatur: ita negligentes extin-

guit incuria.

¶ Cato.c.5.& fi. Quod tibi suspectum est cō/festim discute quid sit. Nāq solent primo que sunt neglecta nocere.

¶ Boetius de disciplina scholarium. lib.j. Diligētia opis cuiuslibet obtusitas pmolit.

¶ Cassiodorus epistolarum.lib.j.c.24. Illa sunt robusta illa diuturna q̄ prudentia inci pit & cura custodit. Maior in conseruādis rebus q̄ȝ in īueniēdis adhibenda cautela ē: qr de initijs predicatio debetur inuento: de custoditis acquiritur laudata perfectio. ¶ 43.c. Que studiosius diligimus maiori gratia custodiunt. ¶ Li.4.c.30. Facilis est edificiorum ruina incolarum subtracta cu stodia: & cito vetustatis decoctione resolui tur qđ hominuȝ presentia non tuetur. ¶ 31 c. Uituperationem generant que in medijs conatibus egra deseruntur. ¶ Li.11.&.p.c. 41.& fi. Omnia que possunt habere contra ria facilis casus assumerēt si curam salutis proprie non haberent. Patitur omnis peri culosos nexus: quos sustinet euadere.

¶ Isydorus soliloquiorū.li.2.c.41. Debe/tudo scientie lumen extinguit. Solertia aūt meliorem reddit.

¶ Auctor.l'.qui dicitur pamphylus.c.3. La bor improb' omnia vincit. ¶ Capitulo.36 Uotum labor improbus implet. ¶ Cap.39 Improb' iterdū dubios labor expedit act' Magnaqȝ tollit iners cōmoda segnities.

¶ Auctor.l'.qui dicitur facetus.c.5. Impro/bitas vincit. Ferrea congeries dirumpitur improbitate. Ferreus assiduo consumitur anulus vsu. Et durum lapidem gutta ca/dendo cauat.

¶ Bertrandus hycon̄.c.3. Status hominis negligentis domus ē ruinosa. Quid ē negli gentia gubernantis domum: ignis validus in domo accensus. Discute diligenter eorū diligentiam & propositum qui tua admini/strant. Sepius reuidere que tua sunt: quo modo sint: magna prudentia est. Cogita de cibo & potu animalium tuorum: nam esu/riunt & non petunt. ¶ 24.c. Raro diligentiā cum infortunio sociabis: sed rarius a pigri tia infortunium separabis.

¶ De labore oportuno & torpore seu mollitie Rubrica.8.

Salomon in prouerb.c.6 Uade ad for/micaȝ o piger & considera vias ei': & disce sapientiam: que cum nō ha beat ducem: nec preceptorem nec principeȝ parat estate cibum sibi & congregat i messe qđ comedat. Si ipiger fueris veniet vt fons messis tua: & egestas longe fugiet a te. ¶ c. 10. Egestatem operata est tibi manus re/missa. Manus autē fortiuȝ diuitias parat. Qui cōgregat in messe: filius est sapientie. Qui autem stertit estate: filius confusio/nis. ¶ 12.ca. Qui operatur terram suam saturabitur panibus. Qui autē sectatur oci um stultissimus est. ¶ 13.c. Uult & nō vult piger: anima autem operantium impingua bitur. ¶ 19.c. Pigredo imittit soporem: et anima dissoluta esuriet. ¶ 20.c. Propter fri gus piger arare noluit: mēdicabit ḡ estate & non dabitur ei. Noli diligere somnuȝ ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos & satu rare panibus. ¶ 21.c. Cogitationes robusti semp inabūdantia. Oīs aut piger sp in ege state est. ¶ 22.c. Uidisti virum velocem in opere suo: coram regibus stabit: nec erit ant ignobiles. ¶ 24.c. Per agrum hominis pi/gri transiui & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant vrtice: operuerant supfi ciem eius spine: & materia lapidum destru/cta erat: qđ cū vidissem posui ī corde meo: & exemplo didici disciplinam. ¶ 28.c. Qui operatur terram suam saturabitur panibus Qui sectatur ocium replebitur egestate. ¶ Idem in ecclesiast.c.5. Dulcis somnus ē operati: siue parum: siue multum comedat. Saturitas autem diuitis non sinit eum dor mire. ¶ 11.c. Qui obseruat ventū nō semi/nat: & qui osiderat nubes nunq̄ȝ metet.

¶ Aristotel'.ethicorum.lib.10.& f.c.5. Uita operatio quedam est. Unusquisqȝ circa h: & in his operatur que maxime diligit. Si/

ne operatione non fit delectatio. Coauget operationē propria delectatio. Magis singula indicant ꝛ certius exquirūt cum delectatione operantes. Propria delectatio cōfirmat operationes: ꝛ diuturniores ꝛ meliores facit. Corrūpunt operationes ꝓprie tristitie. ¶ Idem magnorum moralium: lib. 2. c. 18. Mollis est qui non sustinet labores ¶ Idem pollitic. li. 7. c. 11. Plurime ciuitatum bellantes quidē saluantur: postꝙ autē obtinuerunt principatum pereunt: rubiginē enim contrahunt sicut ferrum: pacem ducētes. ¶ Idem hycoñ. l. Surgere oportet priꝰ dominos seruis: ꝛ dormire posteriꝰ. Oportet quecūqꝫ decet facere: neqꝫ nocte: neqꝫ die omittere.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 10. Melior est qui operatur ꝛ abundat in omnibꝰ: ꝙ qui gloriatur ꝛ eget panem. ¶ 22. c. In lapideo luto lapidatus est piger: ꝛ omnes loquantur super aspernationem illius. ¶ 31. c. In omnibus operibus tuis esto velox: et omnis infirmitas non occurret tibi. ¶ 33. c. Multam malitiam docuit ociositas.

¶ Phylon: vel phylemon. li. Sapientie. c. 3 Bonorum laborum gloriosus est fructus.

¶ Salustius in catilinario: Ubi labore ac iustitia res publica creuit reges magni bello domiti. nationes fere ꝛ ingentes populi subacti sunt. Charthago emula romani imperij a stirpe interijt: cuncta maria terreqꝫ patebant. Uigilando agendo bene consulēdo prospera omnia cedunt. Ubi socordie te atqꝫ ignauie dederis: nequaꝙ deos īplores: irati infestiqꝫ sunt. ¶ Idem in iugurtino: Populus ꝛ senatus romanus añ charthaginem deletam placide modesteqꝫ iter se rem publicam tractabat: neqꝫ glorie neqꝫ dominationis certamen inter ciues erat. Metus hostilis in bonis artibus ciuitatē retinebat. Sed vbi illa formido mentibus discessit: scilicet ea q̄ secundas res amāt lasciuia atqꝫ superbia incessere: ita ꝙ in rebꝰ aduersis optauerunt ociū. Postꝙ adepti sunt asperius acerbiusqꝫ fit: nāqꝫ cepere nobilitas dignitatem populus libertatem in libididinem vertere: sibi quisqꝫ ducere rapere trahere.

¶ Catullus. c. 5. Ocium ꝛ reges prius ꝛ beata Per odit vrbes.

¶ Uirgilius in georgicis. Labor omnia vincit Improbꝰ: ꝛ duris vrgens in rebꝰ egestas

¶ Oratius in sermonibus. lib. j. serm̄. 3. Neglectis vrenda filix innascitur agris.

¶ Ouidius sine titulo: seu amorum li. 2. c. 8 Stulte quid est somnus gelide nisi mortis imago. Longa quiescendi tempora fata dabunt. ¶ Idem de ponto. lib. j. c. 5. Cernis ꝛ ignauum corrūpunt ocia corpus.
Ut capiunt vicium ni moueantur aque.
At puto fructus adest iustissima cā laborū.
Et fata cum multo fenore reddit ager.
Mors nobis tempus habetur in eis.

¶ Quintilianus. declama. 2. declama. Uacat vicijs nostris ꝛ ad omne votum fluente fortuna lasciuit ocium. ¶ 5. declama. Et labori oportet incumbere vbi effectus ꝓmittitur. Stulta cura est que spem non habet.

¶ Paulus apostolus: epistola. 2. ad thessalonocenses. c. 3. ꝛ fi. Si quis non vult operari nec manducet.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. li. j. c. 7. ꝛ fi. Durius tractandum est corpus ne animo male pareat. ¶ Li. 5. c. 2. Generosos animos labor nutrit. ¶ Li. 7. c. 3. Nullū laborem recusant manus que ad arma ab aratro transferuntur. ¶ Li. 16. c. 2. Piger sibi ipsi obstat. ¶ Idem declama. seu ciuilium causarum. c. 2. Mollit vim ocium: ferrum situ rubiginem ducit. ¶ Idem de naturalibꝰ questionibus. li. 6. ꝛ fi. Tarde magna proueniunt vtiqꝫ. si labor cessat.

¶ Lucanus li. 4. Uariam semper dant ocia mentem.

¶ Plinius de naturali hystoria in ꝓhemio: Uita vigilia est.

¶ Paladius de agricultura. c. 6. Fecūdior est culta exiguitas ꝙ magnitudo neglecta.

¶ Lex dige. ti. pro socio. l. societates. §. j. Plerūqꝫ pauperioris opera supplet quan-

tum ei per cōparationem patrimonij deest.
¶ Vegetius de re militari. li.2.ti.14. Quis credat militem bellicosum cuius dissimulatione situ ac rubigine arma fedantur.
¶ Ualerius maximus.lib.2.ti.de institutis antiquis: Marsilia ciuitas omnibus qui per aliquam religionis simulationem alimenta inertie querunt clausas portas habet: mendacem et fucosam superstitionem summouendam esse existimans. ¶ Li.7.t. sapiēter dicta aut facta: Apius: claudius crebro solitus erat dicere: negocium populo romano melius q̄ ocium cōmitti. Non q ignoraret q̄ iocundus tranquillitatis status esset: sed q animaduerteret prepotentia imperia agitatione rerum ad virtutem capescendam excitari. nimia quiete in desidia dissolui.
¶ Auctor.l. d for. honeste vite.c.2. Prudēs nunq̄ ocio marcet animum aliquando remissum habet: nunq̄ solutum.
¶ Fulgentius nutologiarum: li.3. fabla.2. Semper delicata cōsuetudo laborioso fert preiudicium operi.
¶ Cato capitulo.2. Nam diuturna quies vicijs alimenta ministrat. ¶ Capitulo.4.
Segnitiem fugito que vite ignauia fertur.
Nam cum animus languet consumit inertia corpus.
¶ Cassiodorus epistolarum libro primo.c.23. Laborem quippe non refugit qui virtutis gloriam concupiscit. ¶ 38.c. Natura siquidem humana sicut duris laboribus instruitur: ita per ocia torpentia fatuatur.
¶ Libro.11.c.32. Diutius labor sibi vendicat qd inexperta vix potest inuenire nobilitas. ¶ 38.c. Labores reddūt homines semper instructos.
¶ Gregorius in pastorali.c.40. Plerunq3 piger dum necessaria agere negligit: quedam sibi difficilia opponit: quedam vero incaute formidat: et dum quasi inuenit qd vel iuste metuat ostendit q in ocio quasi non iniuste torpescat.
¶ Isydorus in sinonymis: soliloquiorum: libro.2.c.41. Per torporem vires et ingenium defluit.
¶ Auctor.l. qui dicitur pamphylus.c.tertio Labor improbus omnia vincit. ¶ Capitulo.13. Prouidet et tribuit deus et labor omnia nobis. Proficit absq3 deo nullus in orbe labor. ¶ Capitulo.39.
Improbus interdum dubios labor expedit actus. Magnaq3 tollit iners commoda segnities.
¶ Auctor.l. qui dicitur facetus.c.2. Ocia nullus amet: non sint coniūcta labori. Na3 nimia requie mortificatur homo.
¶ Auctor rudium doctrine: libro primo: Absq3 labore graui vix munera magna dabuntur.
Gratus et est plenus vtilitate labor.
¶ Gualterius de castellione.li.10.et finali: Uincit. Cuncta labor.
¶ Mattheus vindocinensis de hystoria tobie: capitulo.36. Ex requie surgit pestis seuissima luxus.
Armiger: et fame prodigus hostis amor
Labora. Languescit vicium: nil age morbus adest.
¶ Henricus samariensis.l.pt.2. Nō sine sudore probitatis scanditur arbor.
¶ Jacobus beneuentanus.c.16. Nam labor assiduus premia digna gerit.
¶ Capitulo.17. Fomentum vicijs dat diuturna quies. Nun quā habēs homo poterit sibi multa parare: Solicitus vero multa parare solet. Tempore quoq3 miser desidiosus erit.
¶ Belinus in speculo vite.part.1.et.2.
Qui fieri domin9 vult primo fuiat: et q vult requiem noscat quid petit ipse labor.
¶ Prouerbia vulgaria.
Chi se abia d'o labia.
Deo da le noxe: mel no le rumpe.
Chi tropo mesura poco lauora.
Homo lento no troua tempo.
Mal lauora chi no regona.

Quintus liber tertie partis. tractat de prudentia taciturnitatis. Sub his titulis.

De taciturnitate et loquacitate. Rica. i.

Lob hystoria.c.2. Conceptum sermonem retinere quis possit.

Palmista.ps.161. Oratio dauid: Pone domine custodiam ori meo: et hostium circunstantie labijs meis.

Salomon in prouerb.c.10. In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderabitur labia sua prudentissimus est. 13 c. Qui custodit os suum custodit animam suam. Qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. 17.c. Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur. 18.c. Os stulti atritio eius. 21.c. Qui custodit os suum et linguam suam ab angustijs animam suam. 25.c. Sicut vrbs patens et absque murorum habitu: ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. 29.c. Totum spiritum profert stultus. Sapiens differt et reseruat in posterum. Idem in ecclesiast.c.5. In multis sermonibus inuenitur stultitia. 10. c. Sultus verba multiplicat.

Cronica de nugis phorum.c.4.s. de chilone. Chilo lacedemonijs qui fuit vnus de septem sapientibus videbat dominari lingue: et presertim in conuiuio. 7.c.s. de cleobolo. Cleobolus vnus de septem sapientibus consulebat: diligere magis audire quam loqui. Idem cleobolus ait. In conciuitas pro maiori parte hominibus verborum multitudo.

Jesus filius sirach. in ecclesiast.c.9. Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus. 19.c. Qui odit loquacitatem extinguit malitiam. 20.c. Est tacens qui inuenitur sapiens. Odibilis est qui procax est ad loquendum. Qui vtitur multis verbis ledit animam suam. 21. Tacitus et sensatus honorabitur. 28.c. Ori tuo facito hostia: et seras auribus tuis. 32.c. Audi tacens: et pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Adolescens loquere in tua causa. vix in multis: esto quasi inscius: et audi tacens simul et querens. Ubi sunt senes non multum loquaris.

Quintillianus declamationum li.17. et si. declama. Ex omnibus quibus humana pectora senis grauioribusque complectuntur affectibus: nullam difficiliorem quam silentij credo virtutem. Promptissimo sermone delinquimus facile.

Jacobus apostolus: epistola.j.c.j. Sit omnis homo velox ad audiendum: tardus antem ad loquendum et tardus ad iram.

Seneca epistolarum ad lucillum. lib.5.c. 11. et si. Tardiloquum esse te iubeo. Idem declamationum seu ciuil. carum. li.3.c.8. Impari dolori silentium non potest. Idem de moribus. In hoc incumbe vt libentius audias quam loquaris. Auribus frequentius vtere quam lingua. Qui nescit tacere nescit loqui. Idem in prouerbijs. Loquax inimicus minus quam taciturnus offendit.

Martialis cocus. l. vndique suscepto.c.2. Pauca loqui moneo: sed non omnino silere.

Auctor.l.de for. honeste vite.c.4. Rari sermonis esto: sed loquatium patiens.

Ambrosius de officijs.l.j.c.2. Carum est tacere quemque cum sibi loqui nihil prosit.

Macrobius saturnaliorum. li.3. in prohemio: Solet cibus cum sumitur tacitos efficere: potus loquaces. Philosophus: non minus pro tempore tacendo quam loquendo philosophatur. 43. questione seu probleumate. Sacius est alienis abstinere quam minus non proferre.

Cato.c.2. Uirtutem primam puto compescere linguam. Proximus ille deo qui scit ratione tacere.

Boetius de consatione. lib.2.c.13. Cum quidam adorsus esset quendam hominem contumelijs qui non ad vere virtutis vsum: sed ad superbiam gloriam: falsum sibi philosophi nomen induerat adiecissetque sciturum an ille philosophus esset: si quidem illatas iniurias leuiter patienterque tolerasset: ille patientiam

paulisper assumpsit: acceptaq; ɔtumelia velut insultans iam tandē inquit: Intelligis me esse phm. Tū ille nimiū mordaciter: Intellexeram inquit: si tacuisses

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 10. e. 4. Nec est regalis proculdubio virtus celerius necessaria sentire: ꝛ tardius in verba prorūpe.

¶ Gregorius in pastorali. c. 39. Plerūq; nimis taciti cum nonnulla iniusta patiuntur eo in acriorem dolorē prodeūt quo ea q̄ sustinent non loquunt̄. Qui linguam nō refrenat concordiam dissipat.

¶ Isydorus soliloquiorū lib. 2. c. 31. Sint verba tua pauca. Tolle verbositatem sermonis superflui. Multiloquium non effugiet culpam. Linguosus homo imperitus est. Sapiēs vo paucis vtitur verbis. ꝑ Breuem sermonem scientia facit. Loqui multum stultitia est. ꝑ 43. c. Plus diligit audire q̄ȝ docere.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 2. Pauca loquendum qui vult vrbanus haberi. Nec prorsus taceat: sed meditata ferat.

¶ Mattheus vindocinēsis in poetria. pt. 2. Lingua loqx reticēda refert elimīat edit

¶ Jacobus beneuentanus. c. 5. Lingua loquax odium parit ꝛ facit tibi litem.
Efreni lingua surgere bella solent.
Per linguam multi iam periere viri.

¶ Aristotel. l. qui incipit astrolabi: Copia verborum vbi non est copia sensus.
Constat ꝛ errantem multiplicare vias.
Preualet in lingua qn̄ est fortis in armis.
Nullus in hac pugna plus meretrice pōt.

¶ Prouerbia vulgaria.
Chi tropo parla spesso falla.
Mal fauella chi non ha de bisogno.

¶ De temperantia locutionis ꝛ oportuno sermone. Rica. 2.

Salomon in prouerbijs c 17. Qui moderat̄ ſmones suos doct⁹ ꝛ prudēs ē.

¶ Seneca de moribus: Magna res est vocis ꝛ silentij temperamentum.
ꝑ Idem in prouerbijs: Tene vocis ꝛ silētij temperamentum.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 3.
Nec nimiū taceas: nec verba supflua dicas

¶ Bernardus de improbatione viciorūȝ. c. j. Uerba nocēt aptis si nō modereī̄ hēnis.
Os quoq; nec mutū: nec decet esse loquax.

¶ Henricus samariensis. li. 2. Stillet in ore fauus: sed mente resultet oliua.
Et non sit totus sensus in ore tuus.

¶ Salomon. in ꝓuerb. c. 15. Sermo oportunus est optimus. ꝑ Idem in ecclesiast. c. 3
Tempus loquendi ꝛ tempus tacendi.

¶ Socrates in exhortationibus. c. 2. ad fi. Duo taxa loquendi tempora: vel que publice nosti: vl̄ que necesse est fari. In his etem̄ solis sermo prestat silentio. In certis vo silere prestat q̄ȝ dicere.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 20. Homo sapiens tacebit vsq; ad tempus. lasciu⁹ autem ꝛ imprudens non seruabit tempus. ꝑ 22. c. Musica in luctu importuna narratio. Qui narrat verbum non attendenti q̄si qui excitat dormientem a graui somno. ꝑ 32. c. Ubi auditus non est non effundas sermonem: ꝛ importune noli extolli in sapientia tua.

¶ Tullius de oratore. l. j. Ipsum dicere nūq̄ȝ est non ineptum nisi cū est necessarium.

¶ Macrobius saturnalio. l. 3. in prohemio
Nihil tam congruuȝ sapientie q̄ȝ locis ꝛ tēporibus aptare sermones.

¶ Isydorus: in synon. soliloquior. l. 2. c. 31

¶ Quando sit loquendū. Rica. 3

Salomon in puerb. c. 15. Responsio mollis frangit iram sermo durus suscitat furorem. 18. c. Qui prius respōdet q̄ȝ audiat stultum esse se demonstrat: ꝛ confusione dignum. ꝑ 26. c. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam: ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam: ne sapiens esse sibi videatur.

¶ Aristotel. topicorum. li. 8. Nisi planuȝ sit q̄d dicit̄: non pigritandum est dicere ꝛ non intelligere. ꝑ Idem elēcorum. lib. 2. Null

eorum que equiuoca sunt conuenit respondere simpliciter. In quibus est obscurũ qđ ponit̃ non concedendũ simpliciter.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast c.5. Si est tibi intellectus responde proximo. Sin autem sit manus tua super os tuum: ne capiaris in verbo indisciplinato ꝛ confundaris. ꝑ 11.c. Priusq̄ audias ne respondeas verbum. ꝑ 32.c. Si bis interrogatus fueris habeat caput responsum tuũ. In multis esto quasi inscius ꝛ audita tacens simul ꝛ querens. ꝑ 41.c. Erubescite a salutaribus de silentio.

¶ Paulus apostolus in epistola.j.ad corinthios.c.14. Quõ dicit amen super tuam benedictionem quicquid dicas nescitur.

¶ Lex dige.ti.de legibus.l.infrascripta. Inciuile est nisi tota lege perspecta: vna aliqua particula eiꝰ proposita iudicare: vel respõdere.

¶ Marcialis cocus.l̃. vndiq̃ suscepto.c.3. Iratus irato animo respondet alanus. Et se iactat in hoc grande nimis vicium.

¶ Auctor.l̃.de for.honeste vite.c.4. Requirenti facile respõde.

¶ Ambrosius de officijs.li.j.c.2. Noli respõdere irato ad iracundiam eius: siue in prudenti ad imprudentiam.

¶ Macrobius saturnaliorũ: lib.3.improhemio. Qui vult esse amenus consultor ea interroget que sunt interrogato facilia responsu: ꝛ que scit illum sedula exercitatione didicisse. Gaudet enim quisquis cum ꝓuocatur ad doctrinam suam in medium ꝓferendam: q2 nemo vult latere ꝙ didicit: maxime si scientia quã labore acquisiuit cũ paucis illa familiaris ꝛ plurimis sit incognita: vt de astronomia: vel dialetica: ceterisq̃ similibus. tunc enim videtur consequi fructum laboris cum adipiscitur occasionem publicandi: que didicit sine ostentationis nota. qua caret qui non ingerit: sed innitatur vt proferat.

¶ Prouerb. metrice extraord.l̃. vag. Sub dubio forsan respondent sepe periti. In respondendo nunq̃ celer esse memẽto.

¶ De interrogationis ꝛ responsionis prudentia. Rũica.4.

ARisto tel̃. ethicorum.li.3.c.5. Studiosus singula iudicat recte: ꝛ in singulis verum ei apparet. ꝑ Lib.4.c.6. In singularbus ꝛ sensu iudicium est. ¶ Lib.4.ꝛ fi.c.13.ꝛ fina. Experti circa singula iudicant recte opera: ꝛ paret qualiter proficiuntur intelligunt. ꝑ Idem rethoricorum li.2.c.16. Iuuenes omnia scire putãt ꝛ affirmant. Senes quũ multis annis vixeunt et in pluribus decepti fuerunt ꝛ plurima praua sunt negociorũ non affirmant aliquid minus autem valde omnia q̃ oportet ꝛ putant: sciunt aũt ꝛ nihil: ꝛ dubie sententiantes apponũt semper quasi ꝛ forte: ꝛ omnia dicunt ita: fixe autem nihil. ꝑ 21.c. Sententia est enunciatio de vniuersalibus de q̃bus cũq̃ actões sũt ꝛ eligenda aut fugiẽda sunt ad operari. Enũciat ille qui sententiam dicit vniuersaliter de agibilibus. ꝑ Idem de generatione ꝛ corruptione.li.j. Ex multorũ sermonibus indocti existentes ꝛ ad pauca respicientes facile enunciant.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: lib.2.c.5. Que quisq̃ fugit damnat. ꝑ Lib.15.c.4 Temeritas est damnare qđ nesciat. ꝑ Idem in prouerb. Ad penitendũ properat qui cito iudicat. In iudicando criminosa est celeritas.

¶ Lex dige.ti.de actionibus empti ꝛ vendi. l.iulianus.§.j. Non debet quis facile asseuerare que ignorat.

¶ Auctor l̃.de for.honeste vite.c.2. De dubijs non diffinias: sed suspensam tene sententiam. Nihil in expertum affirmes: quia non omne ꝙ verisimile est: statim ꝛ verum est: sicut etiam sepius qđ primum incredibile videtur non continuo falsum est. ꝑ Oppiniones tue iudicia sint. ꝑ 4.c. Obserua ne in conuiuio nec in qualibet vite communitate quos imitaris damnare videaris.

¶ Cecilius firmianus: de beata vita.lib.2. Sapientiam sibi adimũt qui sine vllo iudi-

cio inuenta malorum probant: et ab aliis pecudum more ducuntur. ¶ Lib. 3. Nemo de se recte potest iudicare.

¶ Augustinus in epigramatibus prosperi ep. 21. De ocultis alieni cordis temere iudicare peccatū est. Opera cui⁹ non videntur nisi bona iniquum est de supitione reprehendere. Eorū que homini sunt incognita: solus deus est iust⁹ iudex qui est ver⁹ inspecttor.

¶ Macrobius saturnaliorū. l. 3. q. 33. Satius ē alienis abstinere ꝙ min⁹ nota pferre.

¶ Isydorus soliloquiorum. l. 2. c. 41. Ancipitē diu delibera sniaz. Nullū iudices suspitiōis arbitrio añ proba: et sic iudica. Periculosum est quēpiam de suspitione iudicare. In ambiguis dei iudicio reserua sniam.

¶ De enūciatione indicatione affirmatione approbatione et reprobatiōe. Rica. 5.

Salomon in prouerbiis c. 16. Cor sapientis erudiet os eius: et labiis illius addet gratiam. ¶ 26. c. Os lubricum operatur minas. ¶ 29. c. Uidisti hominē velocē ad loquendū: stultitia magis speranda est q̄ꝫ illi⁹ correctio. ¶ Idem in eccl'iaste. c. 5. Ne temere quid loquaris.

¶ Cronica de nugis philosophoꝝ. c. 4. s. de chilone. Chilo lacedemonius qui fuit vnus de septem sapientib⁹ iubebat linguam non preuenire intellectū. ¶ 6. c. s. de biante. Bias vnus de septem sapientib⁹: ait Ne cito loquaris inaniam enim pandit.

¶ Socrates in exhortationib⁹. c. 2. Quicq̄d dicturus es considera pri⁹ sniam: plurimuz enim lingua mentem peruertit.

¶ Jesus fili⁹ sirach: in ecclesiast. c. 9. Temerarius in verbo suo odibilis erit. ¶ 14. c. Beatius q̄ ñ est lapsus verbo ex ore suo. ¶ 18. c. Anteq̄ꝫ loquaris disce. ¶ 21. c. Uerba prudentiū statera ponderabuntur. In ore fatuoruz cor illorum: et in corde sapientum os illorum. ¶ 25. c. Beatus qui in lingua sua nō ē lapsus. ¶ 28. c. Uerbis tuis facito stateram: et frenos ori tuo rectos et attende ne forte labaris in lingua ne cadas in cōspectu inimicorū insidianti i. tibi: et sit casus tuus insanabilis in morte.

¶ Ambrosius de officiis. lib. i. c. 8. Sapiens vt loquatur multa pri⁹ considerat: quid dicat: aut cui dicat: quo in loco et tempore.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 5. c. 21. Age ne tua tibi obiiciatur oratio: qꝛ pondus pudoris grauissimi est propria voce conuinci. ¶ Li. 10 c. 4. Nescit penitenda loqui qui ꝓferenda pri⁹ suo tradit examini.

¶ Auctor. l' qui dicitur pamphylus. c. 18.
Uerbi principiū finem quoqꝫ conspice vbi
Ut melius possis premeditata loqui.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 2. Nec pꝛius taceat: sed meditata ferat.
¶ Capitulo. 4.
Mente diu teneat q̄ð putat ipse loqui.

¶ Matthe⁹ vindocinensis part. i. c. 1. Diuturnitas silentii nutrimentum est verbi: et male cōministrat impetus.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi: Prouidet ante diu quid recte dicere possit Uir sapiens. stultus immeditata profert.

¶ Prouerb. metrice. extraorð. l. vag. Qui bene vult fari bene debet premeditari.

¶ De premeditatione et temeritate locutiōis. Rubrica. 6

Salomon in ecclesiast. c. 10. In cogitatione tua regi ne detrahas: et in secreto cubiculuz ne maledixeris diuiti: quia et aues celi portabūt vocem tuaz.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 8. Corā extraneo ne facias consilium: nescis eniꝫ q̄d pariet.

¶ Oratius in epistolis. 19. c.
Quid deqꝫ quo viro et cui dicas sepe videto
Percunctatorem fugito: nam garrulus idem est.
Nec retinent patule ꝯmissa fideliter aures.
Et semel emissum volat irreuocabile vbū.

¶ Prouerb. metrice. extraorð. l. vag. Prospice te circum si vis proferre sinistrum.

¶ Prouerbia vulgaria.
Chi e aprououia no diga folia.
Dreo cera sta che rege ha.
El fāte dixe al zogo ql che alde ape del foco.

¶ De circūscriptione prolocutionis aliene malignitatis. Rubrica. sexta.

In leuitico. c. 18. Ait deus ad moysen infra s. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat vt reuellet turpitudinem eius. Turpitudinem patris tui et turpitudinez matris tue nō discooperies. Turpitudinem vxoris patris tui non discooperies. Turpitudinez nurus tue non reuelabis. Turpitudinem vxoris fratris tui nō reuelabis. Turpitudinē vxoris tue et filie eius non reuelabis.

¶ Salomon: in prouerb. c. 26. Que viderūt oculi tui ne proferas in iurgio cito: ne postea emendare non possis cum dehonestaueris amicum tuum.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 19. Sicut tibi delictum noli denudare.

¶ Tullius in inuectiua in salustiuz. Sepe vidi grauius offendere animos auditorū eos qui aliena flagitia apte dixerunt q̄ʒ eos qui commiserunt.

¶ Ouidius sine titulo. siue amorum li. 2. c. 2. Crede mihi nulla sūt crimina grata marito. Nec quēq̄ʒ quāuis audiat illa iuuant.
¶ Libro. 3. et fi. c. 13. et p. Non peccat quecūq̄ʒ potest peccasse negare.
Solaqʒ famosam culpa professa facit.
Quis furor est q̄ nocte latent in luce fateri?
Et qua clam facias facta referre palam.

¶ Auctor. l. de for. honeste vite. c. 5. Nisi honesta causa est iustus secreta non pandit: tacenda em̄ tacet. loquenda loquitur: atqʒ ita illi alta pax est et secura tranquillitas.

¶ Cato. c. 3. Quod pudeat socios prudēs celare memento. ¶ Capitulo. 4.
Productus testis salua tn̄ ante pudorem.
Quantūcūqʒ potes celare crimen amici.

¶ Gregorius: in pastorali. c. 56. Plerunqʒ culpa dū absconditur effugatur: qr dum mens erubescit videri qd tn̄ esse non metuit: erubescit q̄nqʒ esse qd fugit videri.

¶ Isydorus in synonyma soliloquiorum. l. 2. c. 43. Opta paucis denūcia.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi. Nolo virum doceas vxoris crimen amare.
Quod sciri potius q̄ʒ fieri grauat. hunc
Opprobrijs aurē proprijs dat nemo libēter
Nec te nec quēq̄ʒ talia scire volet.

¶ Montenarius in luna cleri. c. p.
Diligitur tector scelerum.
Qui conspicit audit: Et reticet: cum pace potest ducere vitam.

¶ Prouerbia vulgaria.
Chi alde ve e taxe po viuere en pace.

¶ De tacendis et celādis proprijs et alienis criminibus. Rubrica. 8.

Salomon in prouerbi. c. 11. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana. qui autem fidelis est celat amici cōmissa. ¶ 20. c. Si qui reuelat mysteria et ambulat fraudulenter et dilatat anima sua ne cōmiscearis. ¶ 25. c. Secretum extraneo ne reueles. ¶ 31. c. et fi. Nulluz secretum est vbi regnat ebrietas.

¶ Micheas ppheta. c. 7. et fi. Ab ea que dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui.

¶ Socrates: in exhortationibus. c. 2.
Serua mage verborum q̄ʒ rerū deposita.
De ineffabilibus nulli dicas.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 27. Qui denudat archana amici fidem perdit: et non inueniet amicū ad animū suū. Denudare amici mysteria despatio est anime infelicis.

¶ Oratius: in epistolis. 5. c. Que nō ebrietas designat operta recludit.
¶ Idem in sermonibus. l. serm̄. 4.
Qui non iussa potest cōmissa tacere.
Qui nequit. hic miser est. hunc tu romane caueto. ¶ Li. 2. serm̄. 8. et fi. Res
Aduerse nudare solent: celare secūde.

¶ Ouidius sine titulo: seu amorū. li. 2. c. 2.
Cōscius assiduos cōmissi tollet honores

Quis minor est aūt q̄ tacuisse labor
¶ Idem de arte amandi.li.2.
Eximia est virtus prestare silentia reb⁹.
At contra grauis est culpa tacenda loqui.
¶ Quintilianus declam.17.& fi. declam.
Obserua sermones: secreta custodi.
¶ Seneca epistolaꝝ ad lucillū.li.8.c.1.& p. Hos mores habꝫ ppl's: hos imperitissim⁹ quisqꝫ in secreta irrūpere cupit. ¶ Li.18.c.5. Habet vnusquisqꝫ aliquē cui tantū credat quantū ipsi creditū est: vt garrulitatem suam custodiat: & content⁹ sic vni⁹ aurib⁹ populū faciat. ¶ Idem de morib⁹. Quod tacitū esse velis nemini dixeris. Sed tibi ipsi nō īperasti: qūo ab alio silentiuꝫ speras: Quid dulci⁹ q̄ habere amicū cū quo omnia sicut tecū audeas loqui. ¶ Idem tragediarum in hypolito.9.c. Aliū silere qd̄ voles pri⁹ sile.
¶ Uegetius: de re militari.li.3.t.36.& fina. Nulla consilia sunt meliora q̄ illa que ignorauerit aduersari⁹ tuus anteq̄ facias. Cū consiliū tuū cognouerit aduersari⁹ prodītū dispositionem mutare te conuenit. Quid fieri debeat tractato cuꝫ multis. Qd̄ vō facturus sis cuꝫ paucissimus: vel potius ipse tecum.
¶ Cato.c.3. Consilium archanum tacito cōmitte fideli.
¶ Isydorus soliloquioꝝ.li.2.c.43. Cōmunia omnib⁹: secreta perfectiorib⁹ loquere. Apta cūctis: opta paucis denūcia.
¶ Mattheus vindocinensis in poetria.pꝛ. 2.& fi.c.4. Lingua loquax reticenda refert elimina edit.
¶ Andreas ad gualterium de amore.lib.3. Secretum tuum ab omni femina custodire stude.
¶ Jacobus beneuentanus.c.42. Si secretū sui cordis tibi pandit amicus:
Uxori fili ne reserato tue.
Non bene secretū mlier tenet: īmo reuelat.

¶ De secretis tacendis & celādis & propalatione eoꝝ. Rica.9.

Salomon in prouerbijs.c.23. In auribus insipientium ne loquaris: qꝛ despiciēt doctrinam eloquij tui.
¶ Jesus filius sirach.in ecclesiast.c.22. Qui narrat verbum non attendenti quasi qui excitat dormientem a graui sonno. Cum dormiente loquitur qui narrat stulto sapientiam: & in fine narrationis dicet quis est hic. Cum stulto non multum loquaris.
¶ Ouidius fine titulo: seu amoꝛuꝫ.li.3.c.7. Quid iuuat ad surdas si cātet phyne⁹ aures
¶ Mattheus in euangelio.c.7. Nolite sanctum dare canib⁹: neqꝫ mittatis margaritas vestras ante porcos ne forte conculcēt eas pedibus suis: & conuersi disrūpāt vos.
¶ Seneca: epistolarum ad lucillum.lib.4.c.8.& fi. Nulli non audituro dicendū est.
¶ Paulus apostolus epistola.2.ad timotheum.c.2. Noli verbis contendē. ad nihil eīn vtile est nisi ad subuersionem audientium. Prophana & inaniloquia deuita.
¶ Lex cod.ti.de donationibus.l.fina. Quid verbis opus est que rerum effectus nullus sequitur.
¶ Auctor.l.de for.honeste vite.c.2. Sermo tuus non sit inanis: sed aut suadeat: aut moneat: aut consoletur: aut precipiat. Sermones vtiles magis q̄ facetos & affabiles ama rectos poti⁹ q̄ obsecūdantes.
¶ Macrobius saturnalioꝛum.l.j.in prohemio. Superfluum video inter sapientes nota preferre. ¶ Li.2.c.18. Exauditior liberij: Nimiū altercādo veritas amittit
¶ Cassiodorus epistolarum.l.2.c.39. Semper gratum est de doctrina conloqui cum peritis.
¶ Isydorus in synonima soliloquiorum: li.2.c.31. Qui ociosa verba non reprimit ad noxia cito trāsit. Sit sermo tuus irreprehensibilis: sit expectatiōi audientiuꝫ vtilis.
¶ Mattheus: vindocinensis de hystoria tobie.c.30. Sermōes sapiēs fructificare facit

¶ Cum quibus sit loquendum. Rubrica.10

Ironica de nugis philosophorum.c.8 s.de periandro. Periander corinthius: vnus de septem sapientib⁹ ait: verborum infandorum enunciationem ne facias.

Socrates in exhortationibus.c.2. Que nephas est agere: eadem neq fari bonum existimes.

Aristotel'.polyticorum: lib.7.c.12.& fina. Ex dicere de facili quodcunq turpium: fit et ipsum facere turpe.

Paulus apostolus epistola.j ad corinthios.c.25.& p. Corrumpunt bonos mores fabulationes pessime vel colloquia mala.

Seneca epistolarum ad lucillum.li.19.c.8. Ubicunq videris orationem corruptaz placere: ibi quoq mores a recto destituisse non erit dubium. Idem de moribus: Turpia ne dixeris. paulatim enim pudor rerum per verba dediscitur.

Maximianus: Contractata diu crimina crimen habent

Auctor .l'.de for. honeste vite.c.3. A verbis turpibus abstineto: q2 licentia eoruz impudentiam nutrit.

Isydorus soliloquiorum li.2.c.31. Facile agitur qd libenter auditur.

Auctor.l'.qui dicitur facetus.c.2. Maxima rusticitas turpia verba loqui.

Montanarius in luna cleri.c.16. Turpia sinceros corrumpunt famina mores.

De vaniloquio & multiloquio Rubrica.11

Salomon in prouerbijs.c.15. Responsio molis frangit iram: sermo durus suscitat furorem. Lingua placabilis lignum vite. 16.c. Qui sapiēs corde est appellabitur prudēs: & qui dulcis eloquio maiora percipiet. 17.c. Cum obsecrationibus loquitur pauper: & diues effabitur rigide.

Socrates in exhortationibus.c.2. Esto quidem modo suauis: verbo vero facetus. Est autem suauitas quidē salutare occurrētes. facetie vō alloqui eos lepidibus verbis.

Jesus filius sirach: in ecclesiast.c.5. Prosequatur te verbum pacis & iustitie. c.6. Uerbum dulce multiplicat amicos: & mitigat inimicos. Lingua gratiosa in bono homine abundat.

Ouidius de arte amandi.lib.2. Asperitas odium seuaq bella mouet.

Paulus apostolus epistola ad romanos. c.12. Benedicite: & nolite maledicere.

Cato. Capitulo.j. Saluta libenter. Blandus esto.

Uersificator fabularum esopi.38.fina.
Dulcia pro dulci pro turpi turpia reddi
Uerba solent: odium lingua fideq parit.

Bernardus in.l'.de probatione viciorum c.3. Gratus vir: lingua cuiq placere solet.

Henricus samariensis li.2. Stillet in ore fauus: sed mente resultet oliua.
Et non sit totus sensus in ore tuus.
Factaq si desint: non desint vba benigna.
Nam multos caros mellea lingua parit.

Gaufridus in poetria.c.108. Mors & vita coherent In manibus lingue.

Ricardus iudex venusinus.l'.de pertractatione nuptiarum.c.j. Pacem sermo bonus gignit: & gaudia mestis
Cordibus infundit: tristitiamq leuat.
Ignis aqua: verbisq bonis extiguitur ira.
Sermo bon⁹ quādoq magis q̄ fcā porāt.
Nil sermone bono gratius esse solet.

De locutione & auditione inhonestarum actionum & benigna ac placabili locutiōe. Rica.12

Psalmista 31.ps. Quorum os maledictione & amaritudine plenu; est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. 33 ps. Quis est homo q̄ vult vitam: diligit dies videre bonos: prohibe linguam tuam a malo: & labia tua ne loquantur dolum. 111 ps. Ab auditione mala non timebit iustus. 160.ps. Uir linguosus non dirigetur in terram:

¶ De aspera vl' rigida & de verbis malignis ac conuicijs. Rubrica. 13.

Salomon in prouerbijs. c. 10: Qui profert contumeliam insipiens ē. ¶ 14 c. Labia iusti considerant placita: & os impiorū peruersa. ¶ 15. c. Os impiorum redūdat malis. ¶ 16. c. In labijs impij ignis ardescit. ¶ 17. c. Malus obedit lingue inique.

¶ Socrates in exhortationibus. c. 2. Uerbū cum acrimonia non acceptes.

¶ Aristotel'. ethicorum. l'. 4. c. 9. Conuicium contumelia quedam est.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 3. s. de solone. Solon qui fuit vnus de septem sapientibus ait: Ne mala loquaris. ¶ 4. c. s. de chilone: Chilo lacedemonius: qui fuit vnus de septem sapientibus iubebat non esse maledicendum proximis: alioquin audire quibus quis tristetur.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 2. Ue labijs scelestibus: ¶ 9. c. Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus. Temerarius in verbo suo odibilis erit. ¶ 21. c. Obiurgatio & iniurie annulabunt substātia. ¶ 22. c. Qui conuiciatur amico dissoluit amicitiam. Añ ignem camini vapor & fumus ignis inaltabitur: sic ante sanguinem maledicam & contumelie & mine. ¶ 22. c. Homo assuetus in verbis impropij in omnibus diebus suis non erudietur. ¶ 27. c. Narratio peccantium odiosa: & vsus eorum in delicijs peccati.

¶ Mattheus in euangelio. c. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. ¶ Idem dicit lucas in euangelio. c. 6.

¶ Jacobus apostolus epistola. j. c. 3. Ligua modicum quod est membrum & magna exaltat. Lingua ignis est vniuersitas iniquitatis. Linguam nullus hominum domare potest: inquietum malum plena veneno mortifera.

¶ Petrus apostolus. e. j. c. 2. Qui vult vitaȝ diligere & videre dies bonos coherceat linguam suam a malo: & labia sua ne loquanť dolum: declinet a malo & faciat bonum: inquirat pacem & sequatur eam.

¶ Paulus apustolus. epistola ad phylippēses. c. 2. Omnia facite sine murmuratione. ¶ Ideȝ in epistola ad ephesios. c. 3. Omnis sermo malus de ore vestro non procedat.

¶ Seneca in prouerbijs. De inimico non loquaris malum: sed cogites.

¶ Lex coð. ti. de postulando. l. quisquis. Si qs adeo pcax fuerit vt non ratiōe: sed probris putet esse certanduȝ: opinionis sue minutionem patietur.

¶ Ualerius maximus. l'. 8. t. infames rei &c. Quintus flauius a. 6. valerio edili apud populū reus actus cū quatuordecim tribuum suffragijs dānatus esset: proclamauit se innocentem opprimi. Cui valerius rñdit: nihil sua interesse nocēs ne an noxius periret dum modo periret. Qua violentia dicti reliquas trib⁹ aduersario donauit. Abiecerat inimicum: eūdem dū p certo pessundatum credidit erexit: victoriamq3: in ipsa victoria perdidit.

¶ Cato. caplo. j. Maledicus ne esto. ¶ Caplo. 3. Litis preterite noli maledctā referr'l' Post inimicitias irā meminisse malorū ē

¶ Cassiodorus epistolarum. li. j. c. 30. Conuicia nec gaudiū pariūt nec ð letitia pcreāť

¶ Uersificator fabularū esopi. 38. f. Dulcia p dulci pro turpi turpia reddi
Uerba solent: odium lingua fideq3 parit.

¶ Johannes solobriensis in policratone li. 12. Antigonius rex teocritum reuȝ de quo iurauerat q ei parsurus esset: occidit propter sconia ab eodem de se dictum. Cum enim quasi puniendus ad antigonum raperetur: solantibus cum amicis ac spem pollicentibus q omnino clementia regis experturus esset cuȝ ad oculos eius venisset: Respondit. ergo impossibilē mihi dicitis speȝ salutis. erat autem antigonus vno orbatus oculo. Et in portuna vrbanitas malediculȝ luce priuauit.

¶ Jacobus beneuentanus.c.35. Lis solet ex verbis surgere sepe malis.
¶ Ricardus index venusinus.lib.de pertractatione nupt.c.9. Sermo quidem prauos homines accendit adiri
Letitia trahat: iurgia magna mouet.
Mores quippe bonos sermo corrumpit iniquus
Soluit ad accensas arma cruenta parat.
Discordare facit: concordes scandala gignit
Sermo magis prauus quam mala facta nocet.
¶ Prouerbia vulgaria.
La lingua no a osso: mela speza el dosso
Chi mal dise mal alde.

¶ De minis. Rubrica.18.

Salomon in prouerbijs.c.12. Fatuus statim vindicat iram suam. Qui aut dissimulat iniuriam calidus est.
¶ Cronica de nugis philosophorum.c.8.s. de chylone. Chylo lacedemonijs. qui fuit vnus de septem sapientibus iubebat non esse minandum cuique. Muliebre namque.
¶ Oratius in poetria. Nec semper feriet quicunque minabitur arcus.
¶ Seneca tragediarum in medea.c.3. Iraque tegitur nocet. ¶ Idem in prouerbijs. Loquax inimicus minus quam taciturnus offendit
¶ Cassiodorus epistolarum: libro.4.c.49. Plerunque denunciata cominatio plus efficit quam pena componat.
¶ Gregorius in pastorali.c.39. Plerunque nimis taciti cum nonnulla iniusta patiuntur: eo in acriorem dolorem prodeunt quo ea que sustinent non loquuntur.
¶ Uersificator fabularum esopi.26. Sepe minus faciunt homines qui magna minantur
¶ Baldo.9.fabula. Uis metuenda pax: vox est vbi multa minarum.
¶ Henricus samariensis.li.2. Dicta minus sint: facta magis: sis parcus in minis.
Parcus in obprobrijs largus ad omne decus.
¶ Prouerbia vulgaria.
Manace non e lance.

Sextus et vltimus liber tertie partis: tractat de eloquentia, sub his titulis sequentibus

¶ De rethorica et poetria et eloquentia facundia ione: oraoratoreatque poeta. Rubrica.j.

Aristoteles rethoricorum li.j.c.j.in princi. Rethorica est ars secutiua dialetice. ¶ 2.c. Rethorica est potentia contra vnumquodque considerandi contingens persuasibile. ¶ 5.c. Rethorica componitur ex dialetica: scientia et ex ea que circa mores polytica. ¶ Li.3.et finali.c.19. Concionari difficilius est quam iudicio contendere: merito: quia circa futurum: ibi autem contra iam factum quod est scibile iam.
¶ Oratius in poetria: Ut pictura poesis erit que si propius stes:
Te capiat magis: quedam si longius abstes
Hec amat obscurum: volet hec sub luce videri.
Judicis argutum: que non formidat acumen. Hec placuit semel: hec decies repetita placebit.
¶ Tullius retho.artis veteris.li.j.in prohemio: Me quidem diu cogitantem ratio ipsa in hanc potissimum sententiam ducit. vt estimem sapientiam sine eloquentia parum prodesse ciuitatibus: eloquentiam vero sine sapientia nimium obesse plerunque: prodesse nunquam. Si quis omissis rectissimis atque honestissimis studijs rationis et officij consumit omnem operam in exercitatione dicendi: is inutilis sibi pernitiosus patrie ciuis alitur ¶ Idem de orator.li.j. Quid tam iocundum cogitatu atque auditu quam sapientibus sententijs grauibusque verbis ornata oratio et polita. ¶ Quid potest esse in oratore: aut iocundius aut magis proprium humanitatis. quam sermo facetus ac nulla in re rudis. hoc proprium oratoris est oratio grauis et ornata et hominum sensibus ac mentibus accomodata. Is orator erit mea sententia hoc tam graui dignus nomine qui quecunque inciderint: que sint dictione

explicanda prudenter & composite & ornate & memoriter docet: cũ quadam actionis dignitate etiam finitimus est oratori poeta: numerus astrictior paulo: verboꝝ aũt licẽtia liberior: multis vero ornandi generib⁹ socius ac pene par. Sũt quidã aut ita lingua hesitãtes aut ita vultu motuq₃ corporis vasti atq₃ agrestes: vt etiam si ingenijs atq₃ arte valeant: tamen in oratorũ nũero venire non possũt. Sũt aũt quidam ita in ijsdem reb⁹ habiles ita nature mũeribus ornati vt non nati: sed ab aliquo deo electi esse videantur. ¶ Magnum est quiddam onus atq₃ munus suscipere atq₃ profiteri se esse omnibus silentib⁹ vnũ maximis de reb⁹ magno in conuentu hominũ audientiũ. adest enim fere nemo quando acutius atq₃ acrius vitia ĩdicet q̃₃ recta videat. ¶ Ut quisq₃ optime dicit: ita maxime dicendi difficultatem variosq₃ euent⁹ orationis expectatione hominum pertimescit. Qui vero nihil potest dignũ redignũ nomine orationis: dignũ hominũ aurib⁹ efficere atq₃ edere. is mihi etiã si cõmoueł indicendo: tamen impudens videł. Quotiens dicimus: totiens de nobis iudicał. Permulta sũt que nisi orator a natura habere non multũ a magistro adiuuaretur. ¶ Li. 2. Oratoris omnis actio opinionibus non scientia continet. Nihil est perfecto oratore preclari⁹. ¶ Multo turpi⁹ ẽ oratori nocuisse cause q̃₃ non profuisse. Habet multitudo vim quandam talem: vt queadmodũ tibicen sine tibijs canere: sic orator sine multitudine audiente eloquẽs esse non possit. ¶ Li. 3. Nihil est tam tenerũ: neq₃ tã flexibile: neq₃ q̃ tam facile sequał quocũq₃ ducas q̃₃ oratio. ¶ Js est eloquẽs qui & humilia subtiliter & alta grauiter & mediocria temperate potest dicere. ¶ Js erit eloquens qui poterit parua submisse modica temperate magna grauiter dicere. Nec sapientia maxime adhibenda eloquenti est: vt sit tẽporũ personarũq₃ moderator: nam nec semper apud omnes eodem modo dicendũ arbitror. Prudentia hominibus grata est. lingua suspecta. Uersus ratione non est cognitus: sed natura atq₃ sensu que dimẽsuratio docuit quid acciderit. Jta notatio nature & animaduersio peperit artez.

¶ Ouidius sine titulo. siue amorũ. l. 3. & fi. c. 12. Erit in ĩmensum iocũda licentia vatũ. Obligant hystorica nec sua verba fide.

¶ Jdem de tristibus: libro scdo: epla vnica Discitur innocuas vt agat facũdia causas. Protegit h sontes: immeritosq₃ premit.

¶ Libro. 4. epistola. 10. ait ouidius. Scribere tentabam verba soluta modis. Sponte sua carmẽ mũeris veniebat adapt Et q̃ tentabam scribere: versus erat.

¶ Seneca declama. seu ciuil. causaꝝ. lib. j. in prohemio. Quo plura exẽpla ĩspecta sunt plus in eloquentia proficiscił. ¶ Li. 3. in prohemio: Magna & varia res est: eloquẽtia q̃ inuitis placeat se indulsit vt tota contingeret. ¶ Li. 10. & fi. in prohemio: Magna deb₃ esse elequentia que inuitis placeat: cũ ingenia fauor hominũ ostendat fauor alat q̃ntã vi₃ eẽ oportet que inter obstantia erũpat.

¶ Fulgentius mitologiaꝝ. li. j. fa. 18. Poetica garrulitas semp de falsitate ornata est.

¶ Boetius in musica. li. j. c. vlt. Gen⁹ poetaꝝ non potius speculatiõe ac ratione q̃₃ naturali quodã instinctu ferł ad carmen.

¶ Cassiodorus epistolarũ in prohemio. Dictio semper agrestis est que aut sensib⁹ electis per moram non cõmittił: aut verborũ minime ꝓprietatibus explicał. ¶ Loqui nobis cõmuniter datũ est solus ornat⁹ ẽ q̃ discernit ĩdoctos. ¶ Li. 5. c. 4. Nimis rarũ ẽ solide loqui: & cũ multa dicere suppetũt titubantia non ꝓferre. ¶ 21. c. Age: ne tua tibi obijciał oratio: q2 pondus pudoris est grauissimi propria voce cõuinci. ¶ 22. c. Multũ facũdior est qui sententiam dictat q̃₃ ille q̃ supplicat: libertas verba nutrit. met⁹ aũt copiam freq̃nter intercipit. ¶ Lib. 9. c. 21. Sola reperił eloq̃ntia que tñ romanorum dominijs obsecũdat. hinc oratorũ pugna ciuilis iuris classicũ canit. hinc cũctos ꝓceres nobilissima disertitudo cõmendat. ¶ Li. 10

c.6. Oratoriam artem ornamentũ omnium lrãꝝ esse fatemur. quicquid enim in qualibet disciplina concipit: ab ista sub decore ꝓfert. Naturale est inuenire: sed facũdi decẽter asserere. Quale est cũctis desiderãtibꝰ loqui: ⁊ res cõmunes ita diserte loqui q̃s etiã prudentes se mirent audisse.

C Gaufridus in poetria. c.98. Rem tria perficiũt: ars cuiꝰ lege regaris: vsus quẽ sues: meliores quos imiteris. Ars certos: vsus promptos: imitatio redit Artifices aptos: tria concurrentia summos.

C De potentia ⁊ effectu eloquentie. Rubrica. 2.

Salomon in prouerb. c. 12. Lingua sapientũ sanitas est. ℣ 15. c. Lingua sapientiũ ornat scientiam. ℣ 16. c. Eruditus in verbo recipiet bona. Fauꝰ mellis ṽba cõposita: dulcedo anime est sanitas ossiũ. 14. c. Mors ⁊ vita in manu lingue. ℣ 25. c. Lingua mollis confringit duritiã. ℣ Idē in ecclesiast. c. 10. Uerba oris sapiẽtis gratia: ⁊ labia insipientis ꝑcipitabũt eũ

C Cronica de nugis phorum. c. 9. s. de anacharsi. Anacharsius schyta interrogatꝰ q̃d est in hominibꝰ bonũ ⁊ malũ: lingua ĩquit. ℣ 29. c. s. de theofrasto. Thefrastꝰ ait: Citiꝰ esse confidẽdum in equo infreni: q̃ȝ in verbo incomposito.

C Jesus filius sirach. in eccliast. c. 5. Honor ⁊ gloria in sermone sensati: ligua ṽo imprudentis subuersio est ipsius. ℣ 20. c. Sapiẽs in verbis seipm̃ amabilem facit. Sapiẽs in verbis producet seipsum.

C Tullius retho. artis veteris. li. 2. c. 7. Quẽadmodum res obscure dicendo aptiores fiunt sic res apte obscuriores eidem. ℣ Idem retho. artis noue. li. j. c. j. Non in se parũ fructus habet copia dicendi ⁊ cõmoditas orationis: si recta intelligentia ⁊ definita animi moderatione gubernet. ℣ Idem de oratore li. j. Non q̃cq̃ȝ mihi prestabilius videtur q̃ȝ in dicẽdo tenere hoiuȝ mẽtes posse allicere voluntates impellere: quo velit deducere. Hec vna res in omni libero populo maxime in populo romano tranquillisq̃ȝ ciuitatibus precipue semper floruit: semp̃q̃ȝ dñata est. Quis nescit maximã vim existere oratoris in hominũ mentibus vel ad iram vel ad odium: aut dolorem incitandis vel ab hisce iisdem permotionibus ad leuitatẽ misericordiam reuocandis. ℣ Li. 2. Usus dicẽdi in omni pacata ⁊ libera ciuitate dominatur. Quid admirabilius q̃ȝ res splendore illustrata verborum. Tantam vim habet illa que recte a bono poeta dicta est vox atq̃ȝ nimirum omnium regina reruȝ oratio: vt nõ modo inclinantem excipere aut stantem inclinare: sed etiam aduersantẽ atq̃ȝ repugnãtem vt imperator fortis ac bonꝰ capere posfit. ℣ Idem paradoxorum in prohemio: Nihil est tam horridũ taȝ incultuȝ q̃d nõ splẽdescat oratione ⁊ tanq̃ȝ excolatur. ℣ Idem tusculanarum questionum. li. 2. Effectꝰ eloquentie est audientiũ approbatio.

C Ouidiꝰ methamorph. l. 7 Quid eñ nõ carmina possunt. ℣ Libro. 13. Nec abest facũdis gratia dictis.

C Seneca epistolarum ad lucillum. li. 15. c. 3. Incredibile est q̃ȝ facile etiaȝ magnos viros dulcedo orationis abducat a vero. ℣ Idem de consolatione ad paulinum: Potestꝰ quidem eloquentia que parua sunt approbare pro magnis. rursus magna attenuare ⁊ ad minima deducere.

C Ualerius maximus li. 6. t. 9 Polemo adolescens perdite luxurie athenis neq̃ȝ illecebris eius tantummodo: sed etiam ipsa infamia gaudens cũ conuiuio non post occasũ solis: sed post ortum surrexisset domumq̃ȝ rediens xenocratis phi patendeq̃ȝ ianuam vidisset vino grauis ingentis delibutus sertis capite redimitus perlucida veste amictꝰ refertam turba doctorum hominum scholam eius intrauit: atq̃ȝ consedit: vt clarissimum eloquium ⁊ prudentissima precepta temulentie lasciuijs eluderet. Orta deĩde vt parcant omnium indignatione xenocrates vultum in eodem habitu continuit. Omis-

facq re quã diſerebat: ꝺ modeſtia ac temperantia loqui cepit. Cuius grauitatē ſermonis reſpicere coactus polemo primo coronam capitis detractam ꝓiecit. Paulo poſt brachiũ intra paliũ reduxit. Procedēte tpe oris conuiuialis hylaritatē depoſuit: ad vltimũ totam luxuriaꝫ exuit. Uniuſq; orationis ſaluberrima medicina ſanatus ex infami gennone maximus phs euaſit. Peregrinatus hui⁹ animus in nequitia non habitauit. ¶ Li. 8. c. 9. Piſiſtratus tantũ dicēdo valuiſſe traditus eſt vt ei athenienſes regium imperiũ oratione capti ꝑmitterent: cũ preſēti eſt contraria parte amãtiſſimus patrie ſolon miteret. ſ. ꝛ alterius, ſalubriores erant cōciones. alterius diſertiores. Quo euenit vt alioquin prudentiſſima ciuitas libertati ſeruitutē ꝑferret. ¶ Hegeſias cirenaicus philoſophus ſic mala vite repreſentabat: vt eo eũ miſeranda imagine audientiũ pectorib⁹ inſerta multis volũtarie mortis oppetende cupiditatē ĩgeneraret. Ideoq; a rege ptolomeo vlteri⁹ hac de re diſſerere ꝓhibitus eſt.

¶ Caſſiodorus ep̃larum. li. j. c. 44. ꝛ p. Frequēt qꝺ arma explere nequeũt oblectamēta ſuauitatis imponũt. ¶ Li. 8. c. 13. Oĩa ſiquidem bona cumulat lingua diſerta.

¶ Gaufridius de hyronia curie papalis. Sepius audiſti qꝫ vis ſermonibus apta eſt. Et qꝫ naturã callida verba mouent.

¶ Prouerb. vulg. Qual parole me di cotal cor me fai.

¶ De neceſſarijs cogitatiõib⁹ oratoris. Rubrica. 3.

ARiſtotel'. retho. lib. j. c. 12. Oportebit mores vniuſcuiuſq; ciuitatis nos habere: morem eniꝫ vniuſcuiuſq; maxime perſuaſiuum neceſſe ad vnãquãq; eſſe.

¶ Tullius retho. artis noue. li. j. c. j. Ars ſine aſſiduitate dicēdi nõ iuuat multũ. ¶ Idē de oratore. l. 2. Nēo põt de ea re quã nõ nouit nõ turpiſſime dicere. Si mihi q̃uis eruditũ hoĩem adduxeris q̃uis ꝛ acutũ in cogitãdo q̃uis in ꝓnũciãdo expeditũ: ſi erit idē in ꝯſuetudine ciuitatis in exẽplis in iſtitutis ĩ morib⁹ ac volũtatib⁹ ciuiũ ſuoꝝ hoſpes: nõ multũ ei loci ꝓderũt ex q̃b⁹ illi argumēta ꝓmunt. Hec adiuuãt in oratore: lenitas voc[is] pudoris vult⁹: ſignificatio vboꝝ. comitas. ſi q̃d ꝑſequat acri⁹ vt iuit⁹ ꝛ coact⁹ facere videat. Ad ꝯſiliũ de re publica dãdũ caput ē noſcere mores: ad dicēdũ vo ꝓbabilit noſce mores ciuitatis: q2 crebro mutant. Quid ē turpius q̃ legittimarum ꝛ ciuilium controuerſiarum patrocinia ſuſcipere cum ſis legum ꝛ ciuilis iuris ignarus.

¶ De exordio ꝛ partibus eius. Rũca. 4

TUllius retho. artis veteris li. j. c. 9. Exordiũ eſt orõ aĩuꝫ auditoris idonee cõparãs ad reliquã dictõeꝫ. Qꝺ euenit. ſi eũ beniuolũ attētũ docilē ꝯfecerit. Inſinuatio ē orõ q̃dã diſſimulatiõe ꝛ circuitiõe obſcura ſubiēs auditoris aĩuꝫ. In iuidiã ducent aduerſarij: ſi eoꝝ potentia diuitie cognatio pecũie ꝑferent: atq; eoꝝ vſus arrogãs ꝛ intolerabil': vt his reb⁹ magl videant q̃ cãe ſue ꝯfidere. Ab auditoꝝ ꝑſona beniuolētia captat. Si res ab his fortit ſapient mãſuete geſte ꝑferunt: vt neq̃ aſſentatio nimia ſignificet. ſi de his q̃ hōeſta exiſtiatio q̃ntaq; eoꝝ iudicij ꝛ auctatis expectatio ſit oñdatur. Attētos faciem⁹: ſi demōſtrabim⁹ ea q̃ dicturi erim⁹ magna noua ĩcredibilia eē: aut ad oēs: aut ad eos q̃ audiũt: aut ad aliquos illuſtres hoĩes: aut ad deos imortales aut a ſumma rei publice attinere. Et ſi pollicemur nos breuit cãm nr̃aꝫ demōſtraturos: dociles auditores faciem⁹: ſi apte ꝛ breuit ſũmã cãe exponem⁹. Cũ docilē velis facer ſil attētũ facias opꝫ: nã ineſt maxie docilis q̃ attētiſſime ē patus audire. Inſinuatione vtēdũ eſt cũ auditoris aĩus infeſtus eſt. Id aũt tribus ex cauſis ſit: maxime: ſi aut ineſt in ipſa cã quedam turpitudo: aut ab his q̃ ante dixerũt iam quiddaꝫ perſuaſuꝫ videt: aut eo tempore loc⁹ dicendi dat cũ iam illi quos audire oporꝫ defeſſi ſũt audiēdo. Si cã eſt turpitudo contrahit offenſionem: aut

pro eo homine in quo offendit: aliũ homi nem qui diligit interponi oportet: aut pro re in q̃ offendit aliam rem que probat: aut pro re hominem: aut pro homine rem: aut ab eo qđ odit ad id qđ diligit auditoris ani mus traducat ꝛ dissimulare te id defensurꝫ qđ existimeris defensurꝰ. Deinde cũ iaz mi tior factꝰ erit auditor. ingredi pedetentiz in defensionem: ꝛ dicere ea que indigent ad uersarij tibi quoqꝫ indigna videri. deinde cũ lenieris eũ qui audiet demonstrare nihil horꝫ ad te pertinere: ꝛ negare te q̃cq̃ꝫ de ad uersarijs esse dicturũ neqꝫ illud neqꝫ hoc: vt neqꝫ aperte ledas eos q̃ diligunt: ꝛ tamẽ id obscure faciens quoad possis alienos ab his auditorũ volũtatem: ꝛ aliquorũ iudiciũ simili de re: aut auctoritatem proferre imi tationem dignam. Deinde eadem aut simi lem aut maiorem agi rem in presentia de monstrari. Animꝰ defensus audiendo aut admiratiõe integrat aut rsu nouat. ℣ Ideꝫ retho. artis noue. li. j. c. 2. Exordiũ est princi piũ orationis per qđ animꝰ auditoris vl' iu dicis constituit vel apparat ad audiendũ. ℣ 4. c. Attentos habebimꝰ si pollicet nos đ rebꝰ magnis nouis inusitatis verba factu ros: aut de his que ad rem publicam perti neant: aut ad eosipsos qui audient: aut de deorũ imortaliũ religione. Et si rogabimus vt attẽte audiant. Et si nũero exponemus rebꝰ de q̃bꝰ dicturi sumꝰ. In exordienda cã seruandũ est vt leuis sit sermo: ꝛ vsitata v̄ borũ cõsuetudo vt non apparata videat oratio esse. ℣ Idem de oratore li. 2. Hec ad iuuãt in oratore: lenitas vocis: pudoris vul tus significatio v̄borꝫ: comitas. siq̃d perseq̃ tur acrius vt inuitus ꝛ coactꝰ facere videat.

¶ Seneca declama. seu ciuil'. causarꝫ. li. 10. ꝛ fi. in prohemio: Magna debet esse eloq̃n tia que inuitis placeat.

¶ Gregorius in pastorali. c. 20. Difficile q̃p pe est vt quãtũlibet recta denũciãs p̃dica tor q̃uo diligitur libenter audiatur.

¶ De partibus rethorice orationis s. de prohemio prologo: prefa ctione narratione ꝯclusiõe ꝛ epilogo. Rubrica. 5.

ARisto tel'. retho. li. 3. ꝛ fi. c. 15. Necessarie par tes rethorice oratiõis sũt ꝓpositũ: ꝛ persuasio: ꝛ epilogꝰ. ℣ 16. c. Pro hemiũ est principiũ oratõis sicut in poesi ꝓ logꝰ ꝛ in fistulatione preludiũ: omnia enim hec p̃ncipia sũt ꝛ velut breuiator ad seq̃ns.

¶ Terentiꝰ in phormione. c. 17. Nihil est antipho. Quin male narrando possit de prauarier.

¶ Tullius de oratore. li. 2. Narratio obscu ra totam obcecat narrationem. Si nota res est nec dubiũ ꝙ gestũ sit narrare non opor tet. Nec si aduersariꝰ narrauit nisi refelle mus. Oportet vt edibꝰ ac templis vestibu la ꝛ aditus sic cãis principia proportiõe re rũ proponere. Itaqꝫ in paruis atqꝫ ĩ freq̃n tibꝰ cãis ab ipsa re est exordiri sepe cõmodi us. ℣ Idem retho. artis veteris. l. j. c. 14. ꝛ f. Conclusio est exitus ꝛ determinatio totius orationis.

¶ Lex dige. ti. de origi. iuris. l. j. In foro cãs dicentibꝰ nephas: vt ita dixerim est nulla p̃ fatione facta iudici reꝫ exponere. Prefatio nes ꝛ libentiꝰ nos ad lectionem proposite materie producũt: ꝛ cũ ibi venerimꝰ huius euidentiorem prestant intellectũ.

¶ De argumentatione ꝛ argumẽ tis rethoricis ꝛ dispositio ne eorum. Rubrica. 6.

ARisto tel'. retho. li. j. c. j. Per suasio est demõstra tio. Tũc credimꝰ maxime quando ostensum esse existimamus. Est au tem ostensio rethorica entimema. Necesse est per cõmunia fieri persuasiones ꝛ oratio nes. Semper vera ꝛ meliora natura silogi zabiliora ꝛ persuasibiliora sũt. Omnes per suasiones faciũt per ostendere: aut exempla dicentes: aut entimemata: ꝛ preter hoc ni hil. ℣ Lib. 3. ꝛ fi. c. 19. Exempla sunt magis concionalia. entimemata aũt magis iudicia lia. Nõ oportet ꝯtinue dicere entimemata.

sed intermisceri: si autem non: offendunt in uicem. Est enim et quanti terminus sui amic⁹: qm̄ tot dixisti quot vtiq; sapiens vir: sȝ nō talia. Quando passionem feceris ne dicas entimemata: aut enim expellet passioneȝ: aut frustra dcm̄ entimema. Expellunt enim mot⁹ inuicem qui simul: aut extermināt: aut debi les facient. ¶ Idē ethicorum. li. 2. c. 2. Oportet de imanifestis manifestis signis et testimoniis vti.

¶ Tullius retho. artis veteris: li. j. c. 10. Fabula est in qua nec vere nec verisimilies res continentur. Hystoria est gesta res ab etatis nostre memoria remota. Argumentum est ficta res que tamē fieri potuit. huiusmodi est apud Terentiuȝ. ¶ Idem retho. artis noue: li. j. c. 5. Fabula est que neq; veras neq; verisimiles continet res vt he que tragedijs tradite sunt. Argumentuȝ est ficta res: que tamen fieri potest velut argumentum comediarum. ¶ Lib. 2. c. 6. Infirma ratio ē que videtur per rōnem afferri: si idem dicit qd̄ in expositione dictum est. ¶ Lib. 3. c. 4. Argumentationuȝ dispositiones huiusmodi conuenit habere firmissimas argumentationes in primis et in postremis cause ptibus collocare mediocres: et neq; īutiles ad deducendum neq; necessarias ad probādū: que si separatim ac singule dicātur infirme sunt: cum ceteris coniuncte firme et probabiles sint: interponi et medio collocari oportet. Naȝ et statim re narrata expectat anim⁹ auditoris ex qua re confirmari eam possit. Quapropter continuo firmam aliquā oportet inferre argumentationeȝ. Et quoniā nuprime dictum facile memorie cōmendatur vtile est cum dicere desinamus recentē aliquā relinquere in animis auditorum bene firmam argumentationem. ¶ Idem de oratore: li. 2. Eos reprehendo qui q̄ minime firma sunt ea prima collocant. Res hec postulat vt eoruȝ expectationi qui audiunt q̄ȝ celerrime succurratur: cui si in initio satisfactum non sit multo plus in reliqua causa laborandū. ¶ Ut in oratore optimus quisq; sit: in oratiōe firmissimum: quoq; sit primū dum illud tamen in vtroq; teneatur: vt ea que excellunt seruetur etiam ad perorāduȝ si qua erunt mediocria. Principia dicendi semper euȝ accurata et acuta et instructa sententijs apta verbis: cum vero causarū: propria esse debent. Prima enim est quasi cognitio et cōmendatio orationis in pricipio: queq; continuo eum qui audit permulcere atq; allicere debet. Non est dubium quin exordium dicendi vehemens et pugnas nō sepe esse debeat. Illustriora sunt: tā q̄ in pn cipijs q̄ȝ que in medijs causis dicuntur: aut arguendo: aut referēdo. ¶ Li. 3. et fi. Omnis translatio que quidem sumpta rōne est: ad sensus ipsos admouetur: maxime oculorū: qui est sensus accerrimus.

¶ Macrobius saturnaliorum: lib. 3. in prohemio: Plebeia ingenia magis exemplo q̄ȝ ratione capiuntur.

¶ De eloquutione illatiua passionis animi et electis exēplis huius. Rubrica. 7

Aristo. Retho li. 3. et fi. c. 8. Decentia habebit locutio si sit passionis illatiua sȝ aliquid. Illatiua passionis locutio est: si quid sit contumelia irascentis locutio Si autem impia et turpis moleste ferendo et verendo etiā dicere. Si aūt laudabilis: hilariter. Si autem miserabilis: miserabiliter et in alijs aūt similiter. Simul compatitur qui audit semper eū qui loquitur passionabiliter. Si mollia rigide: et dura suauiter dicuntur: impersuasibile fit. Nomina dupla et adiectiua plura et extranea maxime congruūt loquenti passionabiliter. Indulgetur enim irato malum imanifestare prolixe: aut immensum dicere.

¶ Oratius in poetria. Ut ridētibus arridēt: ita flentibus assunt. Humani vultus.
Si vis me flere: dolendum est Primū ipsi tibi: tunc tua me infortunia ledent.
Tristia mestum Uultum verba decent: iratum plena minarum

Ludentem lasciuia: serenum seria dicta.

¶ Tullius de oratore: li. 2. Nihil est in dicē do maius quam vt faueat oratori is qui audiet vtqz ipse sic moueatur vt impetu quodam animi et perturbatiōe magis quam iudicio aut consilio regatur. Facilius est currentez incitare quam commoueri languentem.

¶ Nō fieri potest vt doleat is qui audit, aut oderit: vt inuideat: vt pertimescat aliquid: vt affectet: n misericordiamqz deducatur: nisi omnes illi motus quos orator adhibere vult iudici in ipso oratore impressi esse ac immixti videantur. Non est facile perficere vt irascatur ei quo tu velis iudex si tuipse id lente ferre videare: neqz vt oderit eū quē tu velis: nisi teipsum flagitantem odio ante viderit: neqz ad misericordiam adducetur: nisi tu ei signa doloris tui verbis voce vultu cum lachrymatione deniqz ostenderis. Ut nulla materies tam facilis ad exardendum est: que nisi admota igni ignez cōcipere possit: sic nulla mens est tā ad comprehendendum vim oratoris parata que possit incendi: nisi ipse inflammatus ad eā et ardens accesserit. Ipsa natura orationis eius que suscipitur ad aliorum animos promouendos oratorem ipsum magis etiaz quam quēqz eorū qui audiūt promouet. ¶ Li. 3. et si. Nunqz is qui audiret intenderetur: nisi ardens ad eum perueniret oratio.

¶ Ouidius de tristibus: li. 5. e. 7. Non mihi qui fateor penam meruisse: sed illi
Parcite qui nullo digna dolore dolet.

¶ De qualitate verbor obseruanda eloquenti. Rubrica. 8.

Salomon in prouerbiis. c. 17. Non decēt stultū verba composita.

¶ Aristotel. retho. li. 3. et si. c. 3. Dissueta loqui facit videri venerabiliorez. Euidentiam et delectationem et extraneitatem habet maxime methaphora. ¶ 8. c. Decentiā habebit locutio: si sit passionis illatiua sm aliquid et moralis et rebus subiectis proportionalis locutio est: si neqz de ingentibus dicatur: neqz de leuibus venerabiliter: neqz sub per vilia nomina dicatur ornatus. ¶ Idem ethicorum: li. 2. c. 2. Sermones sm materiam sunt exponendi.

¶ Oratius in poetria. Primo ne medium: medio ne discrepet vnum.
Detulit precium qui miscuit vtile dulcī.
Lectorem delectando pariterqz monendo.
Indoctum doctūqz fugat recitator acerbus.

¶ Tullius de oratore: li. j. Hoc est proprium oratoris oratio grauis et ornata: et hominuz sensibus ac mentibus accōmodata. ¶ Li. 2. Paruis in rebus adhibende non sunt dicēdi faces. Plus proficit si ponetur spes vtilitatis future quam preteriti beneficij cōmemoratio. Natura fingit homines et creat imitatores faceciarum: adiuuante et vultu et voce et ipso genere sermonis. Utrūqz assentior et multum facecias in dicendo prodesse: sepe et eas arte nullo modo tradi posse. Hylaritas tibi beniuolentiam conciliat ei per quē excitata est. Hylaritas tristitiam ac seueritatez mitigat ac relaxat: odiosasqz res sepeqz argumentis dillui non facile est ioco risuqz dissolui. Erit perspicua oratio: si verbis vsitatis si ordine tempore conseruato: si nō interrupte narrabitur. ¶ Lib. 3. et si. Persepe mihi admirandum videtur quid sit quod oēs translatis et alienis magis delectantur verbis quam proprijs et suis. ¶ Idē retho. ar. noue: li. 5. c. 36. Noui vbi assiduitas odiū parit.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: lib. 5. c. 10. et si. Que veritati operam dat oratio incomposita debet esse et simplex. ¶ Lib. 6. e. 6. Aperta decēt et simplicia veritatem.

¶ Paladius de agricultura. c. j. quod est probemiū. Pars prima prudentie est eam cui precepturus es expectare personam: nec enim informator agricole debet artibus et eloquētia rethores emulari.

¶ Lex cod. ti. si vt se. ab hereditate abstineant. l. j. Fides verborum veritatis adminicula non desiderat.

¶ Cassiodorus epistolarum: lib. 5. e. 4. Nimis rarum est solide loqui: et cum multa de

cere suppetunt titubantia non proferre.
¶ Mattheus vintoniensis in poetria part. 2.c.2. In adiectiuis nominibus ⁊ verbis inuenitur ornatus verborum frequentior.
¶ Heinricus samariensis: lib. 2. Nec minus astutis vulpescat lingua loquelis
Nam dubia pariunt vulpida verba fidem.
¶ Gaufridus in poetria.c.52. Cum doceas artes sit sermo domesticus arti.
Quelibet ars gaudet ꝓpriis: s; sint sua v̾ba
Limitibus contenta suis: cu; veneris extra
In cōe forum: placeat cōmunibus vti.

¶ De iteratione sermonis vitanda. Rubrica. 9.

Iesus filius sirach in ecclesiast. c.7. Non iteres sermonem in tua oratione. ℣ c.42. Non duplices sermonem.
¶ Gaufridus in poetria.c.41. Respuat audiri bis idem.

¶ De multiplicatione verborum.

Salomon in prouerbiis c.10. In multiloquio non deest peccatum.
¶ Aristotel. retho. li.3. ⁊ fi.c 18. Oportet non prolixe narrare: sicut neq; ꝓhemizare prolixe: neq; persuasiões dicere.
¶ Oratius in poetria: Quicquid precipies esto breuis: vt cito dicta
Percipiant animi dociles teneātq; fideles
Oē superuacuū pleno de pectore manat.
¶ Tullius retho. artis veteris: li.j.c.10. Sepe res parum est intellecta longitudine magis q̃ obscuritate narrationis. ℣ 11.c. Breuitas orationis est cum nisi necessariū nullum assumitur verbum. ℣ 14.c. ⁊ fi. Cōmotis animis diutius in conquestione morari non oportebit. Quemadmodum enim dixit Appolius retho. Lachryma nihil citius arescit. ℣ Idem retho. artis noue: lib.j.c.5. Quo breuior eo lucidior ⁊ cognita facilior narratio est. ℣ Li.2.c.7. Conmiserationem breuem esse oportet: nihil enim lachryma citius arescit. ℣ Idem de iure ciuili ⁊ iustitia naturali: siue de legibus. l.iij. Breuitas magna laus est in sententia: nec est vnq̃; lōga oratione vtendum.
¶ Lex cod. ti. de veteri iure enucleando. l.ij. Multo vtilius pauca idonee effundere q̃; multis inutilibus homines pregrauari.
¶ Priscianus in prohemio: In magna operis materia impossibile est aliquid perfectum breuiter exponi. ℣ Li.7.ti. de vocatiuo singulari scđe declinationis: Iuniores breuitate gaudent.
¶ Gregorius in pastorali.c.16. Sepe dictorum virtus perditur: cu; apud corda audiētiū loq̃citas incauta opportunitate leuigat.
¶ Isydorus soliloquiorum: li.2.c.13. Tolle verbositatem sermonis superflui. Multiloquium non effugiet culpam. Breuē sermonē scientia facit.
¶ Mattheus vintoniensis in poetria part. j.c.8. Prolixitas nouerca est memorie. ℣ 9.c. Breuitas sibi aperta sibi amicat audatiā. 10.c. Verborum confusio nouerca est intelligentie: ⁊ doctrine pretendit offendi cultum. ℣ 22.c. Prolixitas fastidij puerpera est. ℣ Part. 2.c.3. Infinitas nouerca est discipline ⁊ amica cōfusionis.
¶ Jacobus beneuentanus.c.5.7. ⁊ pe. Inuidiā generat ⁊ longus tedia sermo.
¶ Iudex venusinus: li. de ꝯtractatiōe nupt. c.j. Sermo breuis longo gratior esse solet.

¶ De breuitate atq; longitudine orationū ⁊ partiū eius. Rca. 10

Aristo. retho. li.3. ⁊ fi.c.j. Non sufficit habere que oportet dicere: sed necesse ⁊ hoc vt oportet dicere.

¶ De verborum prolatione rethorica. Rubrica. 11.

Tullius retho. artis noue. li.2.c.5. Fere nō difficile ē īuenire quid sit cāe adiumēto: difficillimū vo ē īuētū expolire ⁊ expedite denunciare. ℣ Li.3.c.6. Firmam maxime poterimus in dicendo voce; conseruare si q̃; maxime sedata ⁊ depressa voce principia dicemus Nā leditur arteria

Si anteq̃ leui voce permulsa est: acri clamore complet Et interuallis longiorib⁹ vti conuenit: recreatur em̃ spes vox ꝛ artarie reticēdo acquiescunt. Quid insuauius q̃ clamor in exordio cause. Interualla voces cōfirmant eadem sententias cōciniores diuisione reddunt: ꝛ audita spacium cogitandi relinquunt. Conseruat vocē continui clamoris remisso. Et varietas quidē auditorē maxime delectat. Acuta exclamatio fauces fauce vocem vulnerat: eadē ledit auditorē. ¶ Idem de oratore: li. 2. Jam illud videm⁹ nequaq̃, satis esse reperire quid dicas nisi id inuentum tractare possis. ¶ Li. 3. ꝛ fina. Dominum auris vocem natura modulat. Ad vocem obtinendam nihil est vtilius q̃ crebra mutatio: nihil perniciosius q̃ effusa sine intermissiōe continuatio. Quãuis suaues graues que snie cause sint: si incondite positis verbis efferãtur: offendent aures: quarum est iuditium superbissimũ. Uoluptati auriũ morigerari debet oratio. Rerũ verborumq̃ indicium prudentia est: v ocũ aut numerũ aures sunt iudices: ꝛ illa ad intelligentiam referuntur: hec ad voluptatez In illis ratio inuenit: in his sensus artem. ¶ Idem tusculanarum q̄onum: lib. j. Fieri potest vt recte quis sentiat ꝛ id quod sentit polite eloqui non possit.

¶ Seneca epistolarũ ad lucillum: li. 5. e. 11. ꝛ fi. Quemadmoduz sapiēti viro incessus modestior cōuenit ita orō p̄ssa non audax. ¶ Li. 19. e. 9. Occultus animi est

¶ Ualerius maximus: li. 8. t. 19. Eloquentie ornamenta in pronunciatione acta ꝛ cōueniente motu corporis consistunt.

¶ Martialis cocus. l. vndiq̃ suscepto. c. 2.
Exaltas in lite tuam geormanice vocem.
Ut furia mentis vox fumc sa sonat.

¶ De electis benedictionibus.
Rubrica. 12.

In genesi. c. 27. Isaach benedixit filio suo iacob: qui postea cog̃minatus est israel his verbis. Det tibi deus de rore celi ꝛ de pinguedine terre abundantiam furmenti ꝛ vini ꝛ olei: ꝛ seruiant tibi populi ꝛc. Qui maledixerit tibi sit ille maledictus: ꝛ qui benedixerit tibi benedictionib⁹ repleatur. ¶ 28. c. Secũda benedictio isaac ad iacob filium suum. Deus omnipotens benedicat tibi: ꝛ crescere te faciat atq̃ multiplicet: vt sis in turbas populorum: ꝛ det tibi benedictiones abraam: ꝛ semini tuo post te.

¶ Ouidius de phylomena. Tu valeas felix ceu longo tempore fenix.
Te foueat tellus veluti pupille vitellus.

¶ Paulus apostolus epistola. 2. ad corinthios. c. 13. ꝛ finali: Gr̃a domini nostri iesu christi ꝛ charitas dei: ꝛ cōmunicatio sctī spūs sit cum omnibus vobis.

¶ De electis blandimentis.
Rubrica. 13.

Ouidius epistolarum. 4. e. Que nisi tu dederis caritura est ipsa salutē. Mittit amazonio cressa puella viro. ¶ Epistola. 5. Sed tua sum: tecũq̃ fui pueri libus annis Et tua q̄ superest temporis eē precor. ¶ Epistola. 18. Si tibi non parcis di lecte parce puelle. Que nunq̃ nisi te sospite sospes erit.

¶ Henricus samariensis: li. 2. Ergo vale p̄sul sum vester. spiritus iste
Post mortem vester credite vester erit.
Uiuus ꝛ extinctus te semper amabo.

¶ Gaufridus in poetria. c. 100. Q̄ minus est supple: q̄ plus abrade: q̄ habitum
Come. q̄ obscurum declara: q̄ vitiosum.
Emenda. curis istis sunt omnia sana.

¶ De electis blasphemijs.
Rubrica. 14.

Ouidius sine titulo seu amorum: li. j. c. 8. Dij tibi dent nullosq̃ lares inopēq̃ senectam. Longas hyemes: perpetuãq̃ sitim. ¶ Idem de ybide.
Terra tibi fruges: tibi deneget vndas
Deneget afflatus ventus ꝛ aura suas

Nec tibi sol clarus: nec sit tibi lucida phebe
Destituant oculos sydera clara tuos.
Nec se vulcanus: nec se tibi prebeat aer.
Nec tibi det tellus: nec tibi pontus iter
Exul: iops: erres alienaq limina lustres.
Exiguumq petas ore tremente cibum.
Nec corpꝰ q̄rulo: nec mens vacet eḡ dolore
Noxq die grauior sit tibi nocte dies.
Sisq miser semper: nec sis misabilis vlli.
Gaudeat aduersis femina virq tuis.
Accedat lachrymis odiū dignusq puteris
Q mala cum miseris plurima p̄la feras
Sitq qd̄ est rarum solito defecta fauore.
Fortune facies inuidiosa tue.
Cāq non desit: desit tibi copia mortis.
Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatusq diu cruciatus sp̄us artus
Deserat: ⁊ longa torqueat ante mora.
Sit frigus mortis causa famesq tue.

¶ De electis nimis. Rubrica. 15

Regum li. 4. c. 21. Ait dominus. Delebo hierusalem sic deleri solent tabule: delens vertam ⁊ ducam crebius stilum super faciem eius.

¶ Ouidius sine titulo seu amorum: lib. 3. ⁊ fina. c. 11. Quere alium pro me qui velit ista pati.

¶ De electis rogaminibus ⁊ petitionibus miserabilium per sonaruz. Rubrica. 16.

Ouidius epistolarum. 4. e. Addimus his p̄cibus lachrymas quoq v̄ba precāti
Perlegas: ⁊ lachrymas finge videre meas. ¶ Idē sine titulo seu amoꝝ: li. 2. c. 15. Si qua mei tn̄ est in te pia cura relicti:
Incipe pollicitis addere facta tuis.
¶ Idem de ponto: li. 2. e. 2.
Da p̄coꝛ accessum lachrymis mitissime nr̄is
Nec rigidam timidis vocibus ob de fore.

¶ De electis loquutionibus significantibus miserabilitatem Rubrica. 17.

Ouidius epistolarum. e. 2. Heu patioꝛ telis vulnera facta meis. ¶ Epistola. 6.
Non expectato vulnꝰ ab hoste tuli ¶ Epistola. 7. Mittit abideus q̄ꝫ mallet ferre salutem. ¶ Idē de ponto: li. j. e. 10. ⁊ fi.
Naso suo ꝓfugus mittit tibi flacce salutē.
Mittere rem si quis qua caret ipse potest.
Idem de tristibus: li. 3. e. 13.
Quod tibi mittit non habet ipse vale.
¶ Li. 5. e. 15. Aue tuus e getico tibi mittit naso salutē. Mittere si quisq̄ꝫ quo caret ipse potest.

¶ De electis inuentiōibus rethoricis que sunt apta conuicia ⁊ dicuntur esse lesoria. Rubrica. 18.

Oronica d̄ nugis philosopoꝝ c. 9. s. d̄ anacharsi Anacharsis scbita vituperatus ab artico: qm̄ scbita foret: sꝫ mihi inquit dedecus patria: tu v̄o patrie. ¶ 15. c. s. d̄ anaxagora. Anaxagoras ad dicētem: priuatus es athenienfibus. nequaq̄ꝫ: sꝫ illi me inquit. ¶ 17. c. s de socrate. Socrates ad dicentem talis maledicit tibi: bene eteniꝫ inquit non didicit. ¶ 24. t. s. de bione. Bio ad pusillanimem diuitem ait: non hic possidet opes: sed opes eum. ¶ 28. s. de aristotele: Aristoteles ad gestientem: qꝛ de magna ciuitate fuerat oriundus ait: nō hoc est attēdendū: sꝫ quisnam dignus sit magne p̄rie.

¶ Terentius in eunucho. c. 19. Quem lupo commisisti.

¶ Salustius inuectiua in tullium: Grauiter ⁊ iniquo aīo maledicta tua paterem marce tulli: si te scirem iuditio magis q̄ꝫ morbo aī petulantia ista vti. Sed cū in te nec moduz neq modestiam vllam animaduerto: Respōdebo tibi vt si quā maledicēdo volupta tē cepisti eā maledicendo amittas.

¶ Tullius inuectiua in salustiū: Ea demum magna voluptas tibi ē crispe salusti: eq̄leꝫ ac parem verbis vitā agere. neq quicq̄ꝫ taꝫ abscenū dicere cui non ab initio pueritie oī

genere facinoris etas tua respondeat vt oĩs oratio moribus consonet: neq̃ enim qui ita viuit vt tu aliter ac tu loq̃ pōt: neq̃ qui tā illoto sermone vtit̃ vita honestior est.
¶ Ouidius de arte amandi: li. j. ad fi. Accipi ti timidas credis furiose columbas. Montano plenūq̃ credis ouile lupo.
¶ Idem de tristibus: li. 5. e. 9. Non adeo cecidi q̃uis abiectus vt infra Te quoq̃ sim: inferius quo nihil esse pōt.
¶ Lucanus: li. 2. Excessit medicina modum nimiūq̃ secuta est. ¶ Libro. 9. Sola potest libie turba prestare malorum.
¶ Ualerius maximus: li. 3. t. de fidutia sui. Euripides alcestidi tragico poete respondit probabile: apud quem cum quereretur q̃ eo triduo non vltra tres versus maximo i- penso labore reducere potuisset: atq̃ ipe cē tum perfacile scripsisse gloriaretur. sed hoc inquit interest q̃ tui in triduum tantummo do: mei vero in omne tempus sufficient.
¶ Li. 4. t. de abstinentia: Dyogenes syracu- sis cum olera ei lauanti aristipus dixisset: Si dionysium adulari velles ista non esses Immo inquit si tu ista esse velles non adu- lares dionysium. ¶ Lib. 6. t. libere dicta aut facta: Elius mantia formianus libertini fi- lius vltime senectutis lutium libionē apud censores accusabat. In quo certamine cũ pōpeius magnus humilitatem ei etatemq̃ exprobans ab inferis illum ad accusandũ remissum dixisset: non mentiris inquit pō- pei: venio enim ab inferis. Sed dum illuc morarer vidi cruentem. cn. domiciũ ac no bardum deflentem q̃ sūmo genere natus i- tegerrime vite amantissimus patrie in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. Ui- di pari claritate conspicuum brutum ferro laceratum querentem id sibi prius perfidia ⁊ deinde etiam crudelitate tua accidisse. vi di. cn. carbonem accerrimum pueritie tue bonorumq̃ patris tui defensorem in tertio cōsulatu cathenis quas tu ei inijci iusseras inuentum obtestantem te aduersus omne phas ⁊ nephas cũ in summo esset imperio a te equite romano trucidatum: Omnesq̃ vna voce indignantes q̃ indempnati sub adolescentulo carnifice occidissent. Obdu- cta iam vetustis cicatricibus bellorũ ciui- um vastissima vulnera municipali homini seruitutem paternam redolenti effrenate te meritatis intolerabilis spiritus impune re- uocare licuit. Itaq̃ eo tēpore ⁊ fortissimũ erat gneo pompeio maledicere ⁊ tutissimũ.
¶ Heinricus samariensis: li. j. part. 2. Tu ni mium tuus es: nimis ⁊ tibi credis inepte. Et solus credis prouidus esse cato. Phylosophus nimis es nimium platoni- or ipso. Ultra philosophos mens tua sepe fluit.

¶ De scomatibus. i. callidus di- ctis conuicijs que vulgo in ita lia dicuntur moti Rica 19.

C Ronica de nugis philo- sophorũ. c. 24 s. de bione. Bio ad eum qui agros voraciter ↄsūpserit ait amphytaũ quidem deglutiuit terra: tu vero terram.
¶ Frontinus: li. 4. t. 5. Leonidas lacedemo nus cum dicerentur perse sagittarum mul- titudine nubes eē facturi: fertur dixisse: me- lius in vmbris propugnabimus.
¶ Ualerius maximus: li. 3. t. de fiducia sui: Spartanus quidem referēte quodam sagit tis persarum solem obscurari solere: bene narras inquit: in vmbra enim preliabimur.
¶ Li. 9. ti. de similitudine forme: In cicilia proconsuli admodum similis quidam fuit: qui pconsule dicente mirari se quapropter sui tam filis eēt cũ pater suus in eam puin ciā nunq̃ accessisset. At meus inquit romā accessit Ioco nāq̃ lacessitā mr̃is sue pudi- ciciā iuicē suspitionē mr̃e ei⁹ reiecta vlt⁹ ē.
¶ Marcialis cocus. li. vndiq̃ suscepto. c. 2. Calba dolet cicero qm̃ pede claudicat vno. Nēpe hunc deficere vellet vtroq̃ pede. ¶ Caplo. 5. Colligit vmbricius vires a mu nere bachi.
¶ Johānes solobriensis anglicus in policra tone. li. 4. Octauiano augusto similim⁹ qui-

dam adolescens vrbem intrauit: quem aũ/gustus ad se perductũ interrogauit: dic mihi adolescens. fuit vnq̃ mater tua rome ne gauit ille: nec contentus adiecit: sȝ pater meus sepe. Joci itaq; asperitate vrbana noti/tiã omnium ⁊ familiaritatem imperatoris sibi conciliauit. ¶ Li. 5. Plato cum vidisset dionysium sicilie tyrannum corporis sui se ptum custodibus. Quod tñ inquit malum fecisti: vt a'taȝ multis necesse habeas custo/diri. ¶ Li. 8. Hannibal cum apud regeȝ an/thiochum moraretur: causa proficui facetis sime cauillatus est. Rege ostentante exerci/tum insignibus aureis ⁊ argenteis florentẽ inducentem currus cum falcibus ⁊ cuȝ tur/ribus elephantes: ⁊ omnem equitatum fre/nis epyphijs monilibus ac faleris prefulgẽ tem. Cuȝ ergo rex contemplatione tanti ac tam ornati exercitus gloriabundus hanni/balem aspexisset: putas ne satis esse roma/nis hec omnia. Tum penus ludens ignaui/am imbeliamq; militum eius preciose ar/matoruȝ. Plane inquit satis esse credo: etsi romani auarissimi sint. ¶ Lib. 12. Antigo/nus rex theocricum rhium de quo iurate/rat ꝙ ei parsurus esset occidit propter sco/ma ab eodem de se dictum. Cum enim qua si puniendus ad antigonum reparetur: so/lantibus eum amicis ac spem pollicentibꝰ ꝙ omnino clementiam regis expturus eẽt cum ad oculos eius venisset: respondit: er/go impossibile mihi dicitis spem salutis: erat autem antigonus vno orbatus oculo. Et importuna vrbanitas maledicũ luce pri uauit. ¶ Libertus regis cum ad nouas diui tias nuper erectus: philosophos ad conui/uium congregasset: ⁊ irridendo eorũ imutu las questiones scire se velle dixisset cum ex alba faba ⁊ nigra pulmentum vnius colo/ris edatur. An dicẽs philosophus indigne ferens tu nobis inquit absolue: cum ⁊ de al bis ⁊ nigris loris similes macule gignant. Cõmendatur scoma ⁊ conditio dicentis: si in eadem causa sit.

¶ Mattheus vidoc. in poetria. part. j. c. 19.

Aurũ roma sitit: dantes amat absq; datiuo
Accusatiuo roma fauere negat.

¶ Prouerb. metric. extraord. l. vag. Presu/lis albini: seu martyris ossa ruffini:
Rome si quis habẽt vertere cuncta valet.

¶ De facetis dictis exclusiuis ve recundie imminentis. Rica. 20.

Valerius maximꝰ. ti. de fiducia sui: Spartanus quidam increpitus a quodã ꝙ in aciem claudus descenderet: pugnare non sibi fugere propositum eẽ re/spondit. ¶ Li. 6. t. grauiter dicta aut facta: Spartanus quidam nobilitate ⁊ sanctitate prestans in petitione magistratus victus: maxime sibi letitie esse preiudicauit ꝙ ali/quos patria sua se meliores haberet. Quo sermone repulsam honori adequauit.

¶ Johannes solobriensis anglicus in poli/cratone: li. 4. Octauianus augustus cuȝ va/nus a corporis breuitate conuiciatus: cu/iusdam impetu diceretur: sibi calciamentis grandiusculis vtendum esse respondit. ¶ Li. 7. Cicero consul cuȝ in palatio domũ emere vellet ⁊ pecuniam in presens non ha beret a silla qui tunc reus erat mutuo sexter tium vicesies accepit. Ea res priusq̃ emere tur prodita est ⁊ in vulgus exiuit: obiectũq; est ei: ꝙ pecuniam domus emende causa a reo accepisset. Tunc Cicero inopinata op/probratione permotus accepisse se negauit dicens se domum non esse empturum: atq; ideo falsum esse inquit ꝙ obicitis: vt verũ sit me pecuniam accepisse si domum eme/ro. Sed cum postea emisset: ⁊ hoc mendati um ei in senatu ab amicis obijceretur: risit satis: atq; in tridendo imprudentes inquit homines estis cum ignoratis prudentis et cauti patrisfamilias esse qđ emere velit: in/empturum sese negare propter competito/res emptionis: sic itaq; ꝙ inficiari non pote rat vrbano facetoq; dilluit dicto familiare siquidem habebat: vt quotiens obiectũ tur pe abnegare non posset: responsione iocula ri illud eluderet.

De iocali seu faceta excusatione. Rubrica. 21.

Valerius maximus: li. 5. ti. de humanitate aut clementia: Pirrus rex audierat quosdam in cōuiuio tarentinorum parum honoratum de se sermonez habitum: accersitos qui ei interfuerāt percūctabat an ea que ad aures ipsi⁹ peruenerāt dixissent. Tū ex his vnus: nisi inquit nobis vinū defecisset: ista que tibi relata sūt p̄ his que de te locuturi eramus lusus ac iocus fuissent. Tā vrbana crapule excusatio tāq̄ simplex veritatis confessio: irā regis cōuertit in risum. Qua quidem clementia ⁊ moderatione assecutus est vt ⁊ sobrij sibi tarentini grās agerent ⁊ ebrij bene precarentur. ¶ Ti. de gratis. Gaij marij non solū p̄cipu⁹ sed etiā prepotens grate mentis fuit imperatus: duas enim camentium cohortes mirabili virtute vim cymrorum substinentes in ipsa accie aduersus conditionem federis ciuitatem donauit. Quod quidem factum et vere ⁊ egregie excusauit: dicendo inter armorum strepitum verba se iuris ciuilis exaudire non potuisse: ⁊ sane id tempus tunc erat quo magis defendere q̄ audire leges oportebat.

¶ Johānes solobrienses anglicus in polycratone: li. 4. Cicero consul cum in palatio domum vellet emere ⁊c. vt. s̄. ti. proximo.

¶ De electis laudationibus ⁊ blādimentis ⁊ gratulationibus Rubrica. 22.

Paralipomenon lib. 2. iuxta prin. p̄t. 2. cart. Regina sabba cum audisset famaz salomonis: venis vt temptaret eum in enigmatibus in hieruralem. ⁊ cum temptauit euz dixit ei: Uicisti famam virtutibus tuis.

¶ Terentius in adelphis. c. 6. O frater frater quid ego te nūc laudem: satis certe scio nunq̄ ita magnifice quicq̄ dicam id virt⁹ quoniam superet tua. ¶ c. 7. O mi germane ab vereor coram in os te laudare amplius. Ne id absentandi magis q̄ qd̄ habeam gratum facere existimes.

¶ Tullius de oratore congratulationis sui ad senatum: Si patres ↄscripti pro vestris immortalibus in me fratremq̄ meum liberosq̄ nostros meritis parum vobis cumulare grās egero: queso obtestorq̄ ne mee nature potius q̄ magnitudini vestrorum beneficiorum retribuendum putetis. Que tanta enim potest existere vbertas ingenij: que tanta d cendi copia: qd̄ taz diuinum atq̄ incredibile genus orationis quo quisq̄ possit vestra in nos vniuersa promerita nō dicam complecti orādo: sed percensere numerando.

¶ Ouidius de tristibus: li. j. e. 2. Siquid adhuc ego sum muneris omne tuum est.

¶ Epistola. 5. Quelibz eloquio fit bona causa tuo. ¶ Li. 2. e. vnica.

Diuitis ingenij est īmania cesaris acta
Condere materia: ne superetur opus.

¶ Libro. 3. e. 4.

Nam pede inoffenso spaciū decurrere vite
Dignus es: ⁊ fato condidiore frui.

¶ Libro. 4. e. 3.

Et patet in laudes area magna tuas.

¶ Libro. 5. e. 3. Ouidius ad cesarem:

O decus o patrie per te florentis imago.
O vir non ipso quē regis orbe minor.

¶ Paulus apostolus. e. j. ad corinthios. c. 15. Paulus apostolus dixit: Gratia dei suz id quod sum.

¶ Gaufridus in poetria. c. 101. ⁊ si. Nobilitas dandi quā non nouere moderni
Est innata tibi: tu solus gēma datorum:
Das ita nequa manus sit dando latior: aut
inest Letior: aut morula breuior.
Magnus es in dando: prudens in agendo
modestus
In gustu: rigidus in iure: fidelis in omni
Re semp̄q̄ tuos diuina p̄ambula virtus

Urget successus: ⁊ semp in ardua crescit.
Sz lz oīs apes tibi crescat honoris honore:
Crescere nō poteris q̄ntū de iure mereris.

De electis cōclusionibus retho rice orationis. Rubrica. 23.

TUllius inuectiua in salustium: Plura dicere si apud alios patres conscripti mihi esset diserendum: non apud vos quos habui omnium actionum mearū monitores. Idem in oratione pro quinto ligario Longi orem orationem causa forsitan postulat: tua certe natura breuiorem. Quare cum vtilius esse arbitrem teipsuz q̄z aut me: aut queq̄z loqui tecum finem iam faciam. Tantum teipsum admoneo: si illi salutē absenti dederis presentibus bis omnibus te daturum.

Quintillianus declamationum. 2. declama. Perorta imperator vt mediocritas ingenij mei causa scio cōmendationis partes esse reliquas. Sed has superuacuas facit sanctitas tua ⁊c̄. vnum rogat vt si quid de causa illius dubitas: des dilationem vsq3 ad proximum prelium: pone in prima accie pone ante signa: fortiter dixerim non inter tyrones: vbi vsus periculi: quo maximus ostium globus ingruet specta pugnantem: affirmo tunc minus ignoscere tribuno. s. occiso a milite quem tribunus voluit strupare: liceat ire in accie: congredi cuz hostibus. Si perire debet: rogat te imperator miles tuus opera mortis sue vtaris.

12. declama. Intelligo neq3 prudentiam vestram desiderare plura de causa: neq3 vestrā fidem ac religionem egere exhortatione vere iudicandi.

Cassiodorus epistolarum: li. 10. e. 33. Pauca dixisse sapientie vestre sufficiant: q2 q̄ in alto pectore ꝓtenditur: considera tum semper augetur. Idem de anima. c. 17. ⁊ fi. Hec pro nostro modulo non ꝓ rerum ipsa magnitudine dicta sufficiant.

Quarte partis primus liber tractat de temperantia ⁊ intemperantia ⁊ pertinentibꝰ ad eam sub his titulis.

De temperantia ⁊ modestia mō atq3 nimietate. R. j

SAlomon in prouerbijs. c. 30. ⁊ antepenul. Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac exprimit butyrum: ⁊ qui vehementer emungit elicit sanguinē. Ad hoc ⁊c̄. Terentius infra. Idem in ecclesiast. c. 7. Noli esse iustus multum: neq3 plus sapiens q̄z necesse est.

Cronica de nugis philosophorum. c. 8. f. de periandro: Periander comithius vnus de. vij. sapientibus ait: Modestus esto.

Aristotel. ethicorum: li. 2. c. 2. Corrumpitur temperantia ⁊ fortitudo a superabundantia ⁊ defectu: a medietate aūt saluatur. Ex recedere a voluptatibus efficimur temperati: ⁊ affecti maxime possumus recedere ab ipsis. Qui recedit a corporalibus voluptatibus: ⁊ hoc ipso gaudet temperatus ē: qui autem tristatur intemperatus. Lib. 3. c. 9. Medietas est circa delectationes temperantia. Idem magnorum moralium: li. j. c. 39. Temperantia est circa delectationes ⁊ tristitias in tactu ⁊ gustu factas. Lib. 2. c. 7. In exterioribus bonis que circa corpꝰ sunt superabundantia facta peiores facit: puta diuitie multe facte despectores ⁊ fastidiosos facit. similiter autez ⁊ in alijs bonis principatu honore: pulchritudine: magnitudine: honor magnus factus peiores facit. 24. c. Est temperatus qui non habet desideria praua. Idem rethoricorū: li. j. c. 10. Quodcunq3 fuerit maius q̄z oportet maluz est. 13. c. Temperantia est virtus propter quā ad delectatiōes corporis ita se habent singuli vt lex precipit: in continentia autem contrarium. Li. 2. c. 16. Sunt iuuenes q̄dem viriles ⁊ intemperati: senes autez temperati ⁊ formidolosi. Idem politicorum:

li.j.c.8.& fi. Intemperatus existens & formidolosus nihil faciet eorũ q̃ oportet. ¶ Li.4.c.9. Bene fortuitorũ est possessio que media omnium. facillima enim rationi obedire super pulchrum: aut super forte: aut sup ingenuũ: aut super diues: aut contraria his super egenum: aut super debile: aut valde vile difficile est rationem sequi. ¶ Lib.7.c.j. Bonorum que circa animaz vnũquodq̃ quanto quidem vtiq̃ excedit: tanto vtile ẽ. Justus nullus neq̃ temperatus a fortuna: neq̃ ꝓpter fortunã est. ¶ Idẽ topicoꝝ: li.3. Superabundantia spernendorum videtur esse: similiter autem & egestas.

¶ Terentius in andria.c.2. Id arbitror apprime in vita esse vtile vt nequid nimis. ¶ In beautontumerumenon.c.16. Jus sũmum sepe sũma malitia est.

¶ Uirgilius eneid.li.10.circa med. Nescia mens hominum fatis sortisq̃ future.
Et seruare modũ rebus sublata secundis.

¶ Oratius in epistolis: lib.j.e.6. Insani sapiens nomen feret equus iniqui.
Ultra q̃ satis est virtutem si petat ipsam.
¶ Idem in sermonibus: li.j.sermo.j.
Est modus in rebus: sũt certi deniq̃ fines.
Quos vltra citraq̃ nequit ɔsternere rectũ.

¶ Tullius retho. artis veteris: li.2.c.9. Tẽperantia est rõnis in libidinez atq̃ in alios non rectos impetus animi firma & moderata dñatio. Temperantie partes sunt cõtinẽtia clemẽtia modestia. Modestia est ꝑ quã pudor honestus puram & stabilem comparat auctoritatem. ¶ Idem retho. artis noue li.3.c.2. Modestia est in aĩo cõtinens moderatio cupiditatum. ¶ Idem de officiis: li.j c.79. Modestia est scientia reruz que agũtur aut dicuntur loco suo collocandarum. ¶ Idem in oratione pro rege deiotaro: Frugalitatem.i.modestiam temperantiam virtutem maximam iudico.

¶ Paulus apostolus epistola ad roma.c.12. Non plus sapere q̃ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem.

¶ Seneca tragediarum in hercule furente.c.3. Arma non seruãt modum. Nec temperari facile nec reprimi põt Stricti ensis ira. ¶ Introa.c.4. Moderata durant. ¶ Idem epistolarum ad lucillum: li.4.e.j. Omnis virtus est in modo. Modus certa mensura est. ¶ Li.11.e.3.& fi. Nunq̃ perniciosa seruãt modum. ¶ Li.14.e.2. Nunq̃ imoderata durãt: nisi illa moderatrix ratio compescuit. ¶ Idem de beneficiis: li.2. Eque peccat q̃ excedit q̃ qui deficit. ¶ Idem de tranquillitate animi. Uiciosum est vbiq̃ qđ nimium est.

¶ Status thebe. libro 10. Secundis pone modum.

¶ Plinius de naturali hysto. li.11.c.43.& fina. Pernitiosissimum est in omni vita qđ nimium est.

¶ Juuenalis: li.2.saty.j.
Imponet finem sapiẽs in rebus honestis.

¶ Lex dige. titu. ad leg. iul. de adulteriis. l. si adulterium cum incestu. §. imperatores: Difficillimum est iustum dolorem temperare. ¶ Lex auten. vt determinatus sit numerus clericorum circa principiũ: Pene nihil imensum bonum est.

¶ Marcialis cocus. l. vndiq̃ suscepto.c.2. Uirtus absq̃ modo nomen habet vicij.

¶ Ualerius maximus: li.4.ti. de moderatione: Theopompus rex spartanorum cuz primus istituisset vt ephori lacedemonie crearent: ita futuri regie potestati oppositi quẽadmodum rome consulari imperio tribuni plebis sunt obiecti: atq̃ illi vxor dixisset id egisse illum vt filiis minorem potestatẽ relinqueret relinquam inquit: sed diuturniorem. optime quidem: ea enim demum tuta est potentia que viribus suis modum imponit. Igitur theopompus regum legitimis vinculis constringendo quo longius a licentia retraxit hoc ad beniuolentiam ciuium propius admouit. Nihil est tam preclaruz: aut tam magnificuz: qđ non moderatione temperari desideret.

¶ Auctor. l. de for. bone. vite.c.2. Non tibi dabis impetus liberos: sed circunspicies

quo eundum sit vel quousqꝫ. ☞ 4. c. Conti/nentiam si diligis circuncide superflua ⁊ in artum desideria tua constringe. Nec extol/las queqꝫ nec deicias.

¶ Ambrosius de officijs: libro .j. c. 23. Tem/perantia modum ordinemqꝫ seruat omnium que vel agenda vel dicenda arbitramur.

¶ Cato capitulo .3.
Quod nimium est fugito.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. j. e. 4. Volun/tas recta in grauibus passionibus non est. ☞ 10. e. Assidue dimicantibus difficile est morum custodire mensuram. ☞ 18. Mo/dus vbiqꝫ laudandus est. ☞ Libro .2. e. 26. Cum temperantia diligitur: velociter profu/tura succedunt. ☞ 41. e. ⁊ fina. Is vincit assi/due qui nouit omnia temperare. ☞ Li. 3. e. j. Moderatio prouida est que gentes seruat furor autem instantiam plerunqꝫ precipi/tat. ☞ 11. e. Modesta dilige. ☞ Lib. 4. e. 4. Modus raro letis rebus imponitur: qui magis in tristibus inuenitur. ☞ Li. 9. e. 15. Omnia decet sub ratiõe moderari: nec pos/sunt dici iuxta que nimia sunt. ☞ 25. e. ⁊ fi. Indubitata gloria morum est custodisse mensuram. ☞ Li. 10. e. 3. Nimium non pla/cet: etiam qđ bonũ putatur. ☞ 11. e. De mo/destia laus sumitur: de elatione odium con/citatur. ☞ Idem de anima. c. 7. Contra dele/ctationes illicitas ⁊ volũtates feruidas mo/deratrix nobis temperantia suffragatur.

¶ Isydorus solliloquiorum: li. 2. c. 46.
Etiam in bonis imoderatus esse nõ debes.
Omnia in suo modo perfecta sunt.
Bona imoderato vsu noxia efficiuntur.
Nimietas omnis in vicio deputatur.
☞ 49. c. Omne qđ nimis est vicium est.

¶ Auctor .l. qui dicitur facetus. c. 5.
Sed tamen in contractis placidus modus est adhibendus.
Nam sine mensura nil valet esse bonum.

¶ Auctor rudium doctrine: li. 2.
Et modus in rebus res facit esse bonas.

¶ Heinricus samariensis: lib. 2. Preualet in cunctis discreta modestia rebus.
Qua sine virtutum grande peribit opus.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 22.
Nam decet omnes
Actibus in cunctis semper habere modũ

¶ Gaufridus in poetria. c. 31.
In omnibus vna
Est virtus seruare modum.

¶ Ricardus iudex venusinus: li. de pertra/ctatione nupt. c. 33. Quas agimus cunctis modus est in rebus habendus.
Iusqꝫ rectũqꝫ perit deficiente modo.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 92.
Qui nimis emungit fundit ꝑ lacte cruorem.

¶ Prouerb. metric. extraord. l. vag.
Omne qꝫ est nimium vertitur in vicium.
Semper ad omne quod est mensuram po/nere prodest.

¶ Prouerb. vulg.
Mesura dura.
Ogno tropo nose.
Chi a mesura per amiga la el traze dogna briga.
Chi tutto vole tutto perde
Chi tropo abraza pocho strenze
Chi tropo parla spesso pecca
Chi piu monta che no de: piu tosto caze chẽ no cre. Chi ha troppo peuere en polenta en mete.
Chi troppo mesura pocho lauora.
Oẽ soperchio rompe couerchio.

¶ De medio ⁊ extremis. Rica. 2.

ARistoteles Ethicorum: li. 2. c. 5. Medium est qꝫ equaliter di/stat ab vtroqꝫ extremorum. Om/nis sciens superabundantiam ⁊ defectum fugit: medium autem querit. Virtus medij est coniecturatrix. Malitie quidem est su/perabundantia ⁊ defectus: virtutis aũt me/dietas. ☞ 6. c. in omnibus medietas est lau/danda: extrema autem non recta nec lauda/bilia: sed vituꝑabilia sũt. ☞ 7. c. ⁊ fi. In vno quoqꝫ mediũ accipe difficile ẽ. Mediũ atti/gere sũme difficile est. Medius hitus in oĩ/bus laudabilis ẽ. ☞ Li. 4. c. 6. Suꝑabũdãtie

& defectus vituperabiles sunt. ☞ Li. 5. c. 3. Equale est medium maioris & minoris. ☞ Idem magnorū moraliū: li. j. c. 11. Medium habere difficile est. ☞ 40. c. Optimū est medium. ☞ Idem politicorum: li. 3. c. 9. & penul. Iustum querentes medium querunt. ☞ Li. 4. c. 9. Quod mediocre optimū est: & qđ medium. Que media optima sunt. Paucū est qđ medium semper. ☞ Li. 5. c. 6. Quod iustum est equale videtur esse. ☞ Li. 6. c. 2. Semper querunt qđ iustū & qđ equale est: q̃ minores sunt: preeminentes autem nihil curant. ☞ Lib. 8. c. 7. Medium superabundantiarum laudamus & dicim⁹ prosequi oportere.

¶ Ouidius methamorph. lib. 2. Medio tutissimus ibis.

¶ Seneca tragediarū in hercule etheo. c. 6.
Quisquis medium defugit iter.
Stabili nunq̃ tramite curret.

¶ Maximianus: Maior enim medijs gratia rebus inest.

¶ Heinricus samariensis: li. 2. Nec viscosa manus oleo nec vncta sit vno.
Interutrūq; tenens respuat omne nimis.

¶ De modo exigentie cuiuscūq; proportionalitatis seu conformitatis. Rubrica. 3

Oratius in poetria Sumite materiam vestris qui scribitis equam viribus: & versate diu quid ferre recusent. Quid valeant humeri ☞ Idem in epistolis: li. j. e. 7. Paruum parua decent.

¶ Ouidius de remedio amoris: li. 2. & fina.
Infirmis culpa pusilla nocet.
Nutritur vento: vēto restringitur ignis
Leuis alit flāmas: grandior aura necat.

¶ Paulus apostolus: epistola. 2. ad corinthios. c. 9. Qui parce seminat parce & metet

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. 19. e. 2. Aptari corpus viribus debet nec plus occupari q̃ cui sufficere possumus ☞ Idē de tranquillitate animi: Necesse est opprimāt onera que ferente maiora sunt.

¶ Cato capl'o. 4. Quod potes id tenta: operis ne pondere pressus Succumbat labor: & frustra tentata relinquas.

¶ Cassiodorus: epistolarum: lib. 8. e. 20. Contrarijs rebus plerunq; medicina paratur.

¶ Caldo. 29. fab. Non vltra vires discant presumere viles.

¶ Gualterius de castellione: li. 10. & fi. Sic se conformet meritis cuiusq; gethea:
Ut qui deliquit leuius: leuioribus ille
Subiaceat penis: & qui grauiore reatu
Excessit grauius: grauiorē sentiat ignem.

¶ Gaufridus in poetria. c. 31. Gressus precurrant oculi: precon sule mentem.
Et vires metire tuas: si fortis es aude
Grādia. si fragilis: humeri impone mīora
Si mediocris: ama mediocria: sumere noli
Que qñ sumis p̄sumas in omnibus ima.
Est v̄tus fuare modū memor īprime mēti.

¶ Prouerb. vulg. A carne de louo salsa de cane. Acotal molton cotal bocon. Chi alaro vole enuolare laro conuene essere.

¶ De paucitatis acceptabilitate & reprobatiōe multitudinis. Rubrica. 4.

Aristo. Ethicorum. li. 8. c. 4. Multis eē amicum f̄m perfectam amicitiam non contingit: quemadmodū neq; amare multas simul. Multas simul eidem placere valde non facile. ☞ Li. 9. c. 11. Difficile fit & congaudere & condolere familiariter multis. Non contingere videbitur multis esse amicū valde: ꝑpter qđ neq; amare plures. ☞ Idē politicoꝝ. li. 2. c. j. Multi seruiētes qñq; deterius seruiūt paucioribus. ☞ 8. c. Unū opus ab vno optime ꝑficitur. ☞ 9. c. Nō est facile ꝑspicere multa vnum. ☞ Li. 4. c. 12. Melius vnūq̄dq; opus sortitur cura circa vnū intenta q̃ circa multa. ☞ Li. 7. c. 3. Difficile forte aut impossibile bene leg bus regi eam ciuitatem que val de multorum hominum est. Ualde excedens nūerus non pōt participare ordinem.

¶ Idem retho.li. 3. z fi.c. 14. Quanto fuerit maior populus: tanto remotior intellectus. ¶ Idem topicorum: lib. 7. Uerisimile est in multis magis q̃ in paucis peti fieri.
¶ Tullius tusculanarum q̃onum: li. 2. Pauca ipsa sepe multũ prosunt z ferũt fructus.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li.j.c.2. Distrahit librorum multitudo: itaq3 cũ legere non possis quantum habueris satis ẽ habere quantum legas. ¶ Li. 6.c.3. Lectio crebra prodest vana delectat. ¶ Idez de trãquillitate animi. Onerat discentem turba librorũ: non instituit multoq3 satius est paucis te auctoribus tradere q̃ errare per multos. ¶ Idem de beneficijs: li. 5. Solet plus prodesse si pauca precepta sapientie teneas: sed illa in promptu z in vsu tibi sint: q̃3 si multa quidem didiceris: sed illa non habeas ad manum. ¶ Idem de consolatione ad elbiam matrem: Cupiditati nihil satis est: nature satis est etiã parũ. Necessarijs reb9 exilia sufficiunt: superuacuis non regna ¶ Idem de beata vita. Argumentum pessimi turba est.
¶ Lex coð.ti. de veteri iure enucleãdo: li. 2. §. sed z si quid. Multo melius est pauca idonee effundere q̃3 multis inutilibus homines pregrauari. ¶ Lex auten.ti. de referẽdarijs sacri palatij ad finez. Multitudo hominum numerosa nihil habet honestum: quoniam paucis ex multis que fm virtutem est vita saluatur.
¶ Uegetius de re militari: li.j.ti.j. In certamine bellorũ exercitata paucitas ad victoriam est promptior: rudis z indomita multitudo exposita semper ad cedem. ¶ Lib. 3. titu.j. Pluribus casibus subiacet amplior multitudo.
¶ Marcialis cocus.l. vndiq3 suscepto.c.2. Predicat hermagoras nõ oĩb9 eẽ placẽdũ. Elige de multis regule cui placeas.
¶ Boetius de consolatione: li. 2.c.9. Paucis minimisq3 natura contenta est.
¶ Cassiodorus epistolarum: li. 7.e.2. Dum tempus potantis prolixum queritur culparum opprobria non vitantur. ¶ 9.e. A paucis accipit qui nimium querit.
¶ Gregorius in pastorali.c.5. Impar quisq3 inuenitur ad singula duz confusa mente diuiditur ad multa. Nequaq̃3 plene vniuscuiusq3 operis ratio colligitur dum mens per diuersa partitur.
¶ Montenari9 in luna cleri.c.j. Mens varijs hebetatur dedita curis. ¶ c. 93. Plura petit vicium: paucis natura fouetur:
¶ Prouerb. metric. extraord.l. vag. Pluribus intentus minor est ad singula sensus.
Qui binos lepores vna sectabitur hora:
Uno quãdoq3: quãdoq3 carebit vtroq3.
Segnius expediũt cõmissa negocia plures.
¶ Prouerb. vulg. Chi doe leuore caza luna perda elaltra lassa.

¶ De paulatinorum potentia. Rubrica. 5.

Iob. ¶ Iob xyst.c. 14. Lapides excauat aqua: z alluuione paulatim terra consumitur.
¶ Aristotel. politicorum: li. 5.c.6. Substantias consumunt parue expense sepe facte:
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast.c. 19. Qui negligit modica paulatim decidit.
¶ Ouidius de arte amandi: libro primo.
Tẽpore difficiles veniunt ad aratra iuuẽci
Tempore lecta pati frena docentium equi.
Ferreus assiduo conrumitur anulus vsu.
Interit assidou vomer: aduncus humo.
Quid magis est durũ saxo q̃d moli9 vnda.
Dura tamen molli saxa cauant aqua
¶ Libro. 2. Rustica paulatim taurus aratra subit. ¶ Libro. 3. extra.
Conterit ferrum silices tenuantur ab vsu.
¶ Idem de remedio amoris: li. 2. z fi.
Grãdia per multos tenuant flumina riuos
Magnaq3 seducto stipite flãma perit.
¶ Frontinus: li.j.ti. 10. Quintus sertorius q experimento didicerat imparem se vniuerso romanorum exercitui: vt barbaros quoq3 inconsulte pugnaz exposcentes docerent: adductis in conspectu duob9 equis:

altero prevalido: altero ad moduz exili: duos admonuit iuuenes similiter affectos robustum & gracilem: ac robustiori imperauit equo exili vniuersam caudam abrumpere: gracili autez valentiori per singulos pillos euellere. Cumqz gracilis fecisset qd imperatum erat validissimus cum infirmi equi cauda sine effectu luctaretur: naturam inquit sertorius romanorum cohortium per hoc vobis exemplum ostendi: milites insuperabiles sunt vniuersos agredientibus eosdez: lacerabit & carpet qui per ptes attentauerit.

¶ Marcialis cocus. l. vndiqz suscepto. 3. c. Decidit imensus paulatim mõtis aceruus. Fluminea tellus aluuione perit.

¶ Gregorius ipastorali. c. 58. Hoc agit scintilla latenter crescens: qd patenter procella seuiens.

¶ Isydorus in synon solliloquiorum: lib. 2. c. 31. Paulatim crescunt vitia: & duz pua nõ cauemus in magnis prolabimur.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5. Et durum lapidem gutta cadendo cauat.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 50. Gutta leuis saxum durum cauat illa frequenter Dum cadit id supra: qp tibi dico nota.

¶ Prouerb. vulg. Apasso apasso valhomo bẽ lõgi. Aquatro aquatro semple el sacco.

¶ De multitudinis acceptilitate & reprobatiõe paucitatis. Rbica. 6.

Salomon in prouerbijs c. 14. In multitudine populi dignitas regis: & i paucitate plebis igminia pncipis.

¶ Aristotelis politicorum. l. 4. c. 9. Ubi multum qp intermedium minime fiunt: conturbationes & dissessiones politiarum. Et magne ciuitates sunt magis fiue seditionibus propter eandem causam: qz multum qp medium. In paruis antem facile diuidere oẽs in duo: vt nihil relinquatur medium: & oẽs fere egeni vel opulenti sunt. ¶ Idem topicorum: li. 3. Magis eligenda est sup abundantia amicitie qz pecuniarum.

¶ Ouidius de arte amandi: li. j. ad fi. Qui sapit innumeris moribus aptus erit. ¶ Lib. 2. Sed que non prosũt singula multa iuuãt.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 6. e. 11. Constat felicem esse rem publicam que multis ciuibus resplendet ornata.

¶ De acceptabilitate temporis & sociorum. Rubrica. 7.

Salomon in ecclesiast. c. 3. Omnia tempus habent: & suis spacijs transeunt vniuersa sub sole. Temp⁹ flendi: & tempus ridendi: tempus lugendi & tẽpus saltandi. Tempus acquirendi: & tempus perdendi: tempus custodiendi: & tempus abijciendi. Tempus tacendi & tempus loquendi. Cuncta fecit deus bona in tempore suo. ¶ 8. c. Omni negocio tempus est & opportunitas.

¶ Oratius in epistolis: li. j. e. 11. Tu quãcũqz deus tibi fortunauerit horam. Grata sume manu: nec dulcia differim annum.

¶ Ouidius de remedio amoris li. j. Temporibus medicina valet: data tempore psunt. Et data non apto tempore vina nocent. Quã etiã accendas vitia mitescqz vitando Temporibus si non agrediare suis.

¶ Idem de tristibus: li. 6. & fi. c. j. Judicis officium est vt res ita tpa rerũ Querere. Cõsilium resqz locusqz dabunt. ¶ Idem fine titulo seu amorum: li. j. c. 3. Consilium nobis resqz locusqz dabunt.

¶ Paulus apostolus epistola. 2. ad corinthios. c. 6. Ecce tempus acceptabile. Ecce dies salutis.

¶ Seneca tragediarum in medea. c. 3. Tempori aptari decet.

¶ Lucanus: li. j. Tolle moras semper nocuit differre paratis.

¶ Maximianus: Non omnibus annis omnia conueniunt.

¶ Marcialis cocus. l. vndiqz suscepto. c. 5. Uiuendi recte fatuus procrastinat horam.

¶ Auctor. l. de for. hone. vite. c. 2. Prout rerũqz temporum varietas exigit: ita te accomodes tempori: nec te in aliquibus mutes

sed potius aptes.

¶ Cato capl'. 3 Rem tibi quã noscis aptam dimittere noli. Frõte capillata post hec occasio calua ✓ Capitulo. 5. ꝛ finali.
Q3 primũ rapienda tibi est occasio pma.
Ne rursus queras que iã neglexeris ante.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 5. e. 22. Aptum est omne bonum locis suis: ꝛ laudabilia quoqꝫ sordes eunt nisi congrua sede potiantur.

¶ Isydorus in synon. sollilo. lib. 2. c. 41. In bonis dilatio nocet.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 19. Si quid pmissum fuerit tibi suscipe raptim:
Mens a proposito nam resilere potest.

¶ Auctor. l. de moribus medicorum. c. 15. Oia fructificãt cum venit apta dies.

¶ Bel nus in speculo vite pt. j. extra. 4. Tempore cuncta suo quisqꝫ peritus agit.

¶ Prouer. vulg. Chi ha tẽpo nõ speta tẽpo
Quando dio da porcello appara sa cbello
Sapun vende merce.
Nauega te nauega.
El destro fa laron. El destro fa putana.

¶ De modo celeritatis dilationis ꝛ more. Rubrica. 8

Salomon in prouerbijs. c. 13. Substãtia festinata minuetur: que autem paulatim colligitur manu multiplicabitur. Spes que differtur affligit animam. ✓ Idem in ecclesiast c. 8. Quia nõ pfertur cito contra malos sententa: absqꝫ vllo timore filij hominum perpetrãt mala.

¶ Aristotel. ethicorum: lib. 6. c. 6. Operari quidem oportet velociter consiliata: consiliari autem tarde.

¶ Salustius in iugurtino. Natura mortalium preceps est ad explẽdã animi cupiditatẽ. Animo cupienti nihil satis festinatur.

¶ Tullius phylipicorum: lib. 6. Expectatio quidem quantum afferat langoris animo quis non videt.

¶ Ouidius epistolaꝝ. 16. e. Sed nimiũ pperas: ꝛ adhuc tua messis in herba est. ✓ Epl'a. 18. Lõga est nobis omnis que gaudia differt ✓ Idem de arte amandi: lib. j.
Tempore difficiles veniũt ad aratra iuuẽci
Tempore lecta pati frena docentur equi.
✓ Idem de remedio amoris: li. j.
Nã mora dat vires: teneras mora pcoquit vuas. Et validas segetes qꝫ fuit herba facit
✓ Idem de tristibus: li. 4. e. 6.
Tẽp⁹ vt extentis tumeat facit vua racemis
Utqꝫ meruꝫ capiant grana qͦd intus habẽt
Tempus ꝛ incauas semen producit aristas
Et ne sit tristi poma sapore facit.
Hoc tenuat dentem terrã minuẽtis aratri.
Hoc rigidos silices hoc adamãtem terit
Hoc etiã seuas paulatim mitigat iras.
Hoc minuũt lachrymas: mestaqꝫ corda leuat. Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas. ✓ Idẽ de ponto: li. 3. e. 7. ꝛ añpel'.
Mitius ille perit subita qui mergit' vnda.
Q3 sua qui tumidis barachia lassat aqs.

¶ Seneca tragediaruꝫ in epido. c. 10. Quid verba queris: veritas odit moras. ✓ Idem epistolarum ad lucillum: li. 5. e. 11. ꝛ fi. Nihil ordinatum est qꝫ precipitatur ꝛ properat. ✓ Idem declam. seu ciuilium causarum: li. 7. c. 7. Affectus non sustinet morã. ✓ Ideꝫ impubijs. Etiã celeritas in desiderio mora est. Ad penitendum properat qui cito iudicat. In iudicando criminosa est celeritas. Mora omnis odio est: sed sapientem facit.

¶ Lucanus: li. j. Tolle moras: semper nocuit differre paratis.

¶ Juuenalis: li. 3. saty. 2. Breuesit qͦd turpiter audes.

¶ Marcialis cocus. l'. vndiqꝫ suscepto. c. 5. Uiuẽdi recte fatuus procrastinat horam.

¶ Maximianus. Pena minor certam subito proferre ruinã.
Quã timens grauius sustinuisse diu.

¶ Prosper sub. 66. emp. Gratior est fruct⁹ qꝫ spes productior edit.
✓ Epigrãma. 70. Quid iuuat in longuꝫ causas producere morbi. Cur dubiuꝫ expectat cras hodierna salus.

¶ Cassiodorus epistolaruz: li. j. c. 39. Quod salubriter constat esse dispositum per tardi tatis vicium non incurrat obstaculū. ¶ Li. 3. c. 14. Malum cum perseuerat augetur: ꝛ remediabile bonum est in peccatum acce lerata correctio. ¶ 40. c. Lesionis genus est profutura tardare. Non possumus existi mare iocundum qđ ingrata fuerit dilatione suspensum. ¶ Li. 6. c. 9. Omne siquidem iu stum celeritatis comodo transit ad benefi cium: ꝛ ꝙ debito redditur tali gratia mun⁹ putatur. ¶ Li. 9. c. 24. Habet hoc humana conditio vt celerius adepta fastidio sint: dū omne preciosum vilescit oblatum. Dulcius accipitur qđ sub aliqua dilatōe prestatur.

¶ Isydorus in synoñ. solliloquiorum: li. 2. c. 41. In bonis dilatio nocet.

¶ Bernardus. l. de improbatione viciorum c. 4. Expectata ferunt valiturum semina fructum.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 19. Siquidez promissum fuerit tibi suscipe rapti.
Mens apposito nam resilere potest.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi.
Disce diu: firmaqꝫ tibi tardaqꝫ doceto.
Atqꝫ ad scribendum ne cito prosilias.

¶ Prouerb. metric. extraord. l. vag. Uir sa piens caro leporē capit ꝛ pede tardo.

¶ Prouerb vulg. Chi va plan fiua san.
El sauio prende la leuore col carro.
Tosto e bene raro se conuene.

¶ De serotinis ꝛ tempesti uis. Rubrica. 9.

Virgilius Eneid. li. 2. circa med. O so cij qua prima inqt fortuna salutis
Monstrat iter: quaqꝫ ostendit se dextra sequamur.

¶ Ouidius de remedio amoris: li. j.
Principijs obsta: sero medicina paratur.
Cum mala prolongas cōualuere moras.
Uidi ego ꝙ pmo fuerat sanabile vulnus.
Dilatum longe dampna tulisse mora.

¶ Quintilianus declamationuz. 6. declam.
Pleraqꝫ sera pro nullis sunt.

¶ Seneca tragediarum. in ueste. c. 5. Seruz est cauendi tempus in medijs malis.
¶ In argumentatiōe. c. 4.
Sera nunqꝫ est ad bonos mores via.

¶ Lucanus: li. j. Tolle moras semper nocuit differre paratis.

¶ Juuenalis: li. j. saty. j. Animante tuba ga leatum sero duelli penitet.

¶ Cato caplo. 3. Rem tibi quā noscis aptaz dimittere noli. Fronte capillata post hec occasio calua. ¶ Caplo. 5. ꝛ fi.
Quā primū rapienda tibi est occasio pma:
Ne rursus queras que iam neglexeris añ.

¶ Gregorius in pastorali. c. 40. Sepe dum oportune agere que possumus nolum⁹ pau lo post cū volumus non valemus.

¶ Baldo. 34. Fabula que est antepenul.
Jam nimis est serū: post sūpta picula rep.
Presumptiuaꝝ stultum piguisse suarum.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 95. Utili⁹ sero ꝙ nūqꝫ linquitur error.

¶ Prouerb. vulg. El seno de drioval pocho
El can no noa sel no a laqua ala coa.
El mato nō fa pato seno cō so dano fato.

¶ De repentinis seu subitis acti bus. Rubrica. 10.

Tullius tusculanarum que stionum. li. 3. Uidē tur oia repentina grauiora.

¶ Seneca epistolaꝝ ad lucillūm: li. 19. c. 1. Oia nouitate sunt grauiora.

¶ Statius theb. li. 10. Male cuncta mini strat. Impetus.

¶ Auctor. l. de for. hone. vite. c. 2. Nihil tibi subitum fit: sed totū añ prospicias.

¶ Boetius de consolatione: li. 2. c. j. Omnis subita mutatio rerum: non fine quodā qua si flucta contingit animorum.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. j. c. 16. Om nia subita probantur incauta. ¶ Li. 8. c. 13. Inexplorati suspitionem non refugit qđ re pente prouenerit.

¶ Mattheus vintoniensis pl. j. c. 20. Con sueuit habere Effectus fragiles impetuosa manus.

¶ De sufficientia sacietate et insacietate. Rubrica .ii.

Salomon in prouerbijs. c. 27. Infernus et perditio nõ replebũtur. Similiter et oculi hominuz insaciabiles. ¶ 30. c. Tria sunt insaturabilia et quartũ qd nun q̃ dicit sufficit: infernus: et os vulue et terraq3 nunq̃3 saciatur aqua: ignis vo nunq̃3 dicit sufficit. ¶ Idẽ in ecclesiast. c. j. Nõ saturatur oculus visu: nec auris impletur auditu.

¶ Aristoteles retho. li. 2. c. 26. Iuuenes sũt cito saturabiles ad concupiscẽtias: et vehementer quidem concupiscũt: celeriter autẽ desinunt ¶ Idem politicorũ: li. 2. c. 4. Infinita est natura concupiscentie: ad cuius repletionem multi viuunt. Malitia hominũ irreplebilis est.

¶ Socrates in exhortationibus. c. 2. Satietas omnium mala.

¶ Tullius tusculanarũ questionũ: li. 5. et fi. Stultitia etsi adepta est qd concupiuit: nũq̃ tamen se satis consecutam putat. a. ¶ Idem de fine bonorũ et malorum: li. j. Cupiditates sunt insaciabiles. Ignauium cupiditatum nec modus vllus nec finis inueniri potest.

¶ Seneca de consolatione: Cupiditati nihil satis est: nature satis est etiam paruz. Quicquid desiderio qd non ex inopia: sed vitio nascitur congesseris: nõ finis erit cupiditas sed gradus. ¶ Idem eplarum ad lucillum: li. 10. e. 4. Nemo est cui felicitas sua etiam si cursu eueniat satisfaciat.

¶ Boetius de consolatione: li. 2. c. 9. Paucis minimisq3 natura contenta est. Cuius sacietatem si superfluus vrgere velis: aut iniocundum q̃ infuderis fiet: aut noxium. ¶ Li. 3. c 5. Nature minimum: auaritie nihil satis est.

¶ Cassiodorus epistolarum: lib. 11. e. 2. Unus satiare non valet omnium vota. ¶ 3. e. Arduum est quidem multorum desiderijs satisfacere.

Secundus liber quarte partis tractat de diuitijs et paupertate et pertinentibus ad eas sub his titulis.

¶ De diuitiarũ pficuo et nocumẽto pauptatis. Rbica j.

Psalmista. ps. 36. Beatus qui tenebit.

¶ Salomon in prouerbijs. c. 10. Substãtia diuitis vrbs fortitudinis ei9: pauor pauperũ egestas eorũ. ¶ 13. c. Redẽptio anime viri diuitie sue. ¶ 14. c. Etiaz pximo suo pauperũ odiosus erit: amici vo diuituz multi. ¶ 18. c. Substãtia diuitis vrbs roboris eius et quasi murus validus circũdans eũ. Cũ obsecratione loquitur paup: et diues effabitur rigide. ¶ 19. c. Diuitie addunt amicos plurimos: a paupere aũt et hi quos habuerit separantur. Fratres hominis pauperis oderunt eũ: insup et amici procul recesserũt ab eo. ¶ 22. c. Diues pauperibus imperat. ¶ Idem in ecclesiast. c. 7. Sicut protegit sapientia: sic protegit pecunia. ¶ 10. c. Pecunie obediunt omnia.

¶ Socrates in exhortationibus. c. 2. Honora presentem substãtiam pp̃ter duo: tuz vt magnũ malũ prohibeas: tum vt amico studioso erũnato suffrageris. Quo ad reliquũ vo victum haut in excessu: sed mediocriter eam dilige.

¶ Aristotel. topicorũ: li. 3. Philosophari melius est q̃ ditari. Sed nõ magis eligenduz indigenti necessarijs. ¶ Idẽ ethicorũ: li. 8. c. j. Diuitie sunt vtiliũ. ¶ Idem retho. li. 2. c. 16 Unum aliquid necessariorũ est substantia. ¶ 17. c. Sapientis est videre ad ianuas diuitũ frequentatas. ¶ 26. c. et fi. Omnis indigentia mala est. ¶ Idem politicorũ: li. j. c. 2. Res possessa organũ est ad vitam. ¶ Li. 2. c. 2. Amant quidez oẽs pecunias. ¶ 3. c. Penuria seditionem efficit et malignitatem. ¶ 4. c. Confert multitudo substantie. ¶ 6. c. Principari quidez nõ facile valde paupib9.

¶ Li. 3. c. 7. Rationabiliter preparantur honori: nobiles ⁊ diuites.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 8. Non contendas cum viro locuplete ne forte econtra consistat litem tibi: multos enim perdidit aurum ⁊ argentum: ⁊ vsq; cor regum extendit ⁊ conuertit. ¶ 13. c. Pascua diuitum sunt pauperes. Diues cōmotus confirmatur ab amicis: humilis autem cum ceciderit expelletur ⁊ a notis. Diuiti decepto multi recuperatores: locutus est superbe ⁊ iustificauerunt illum. Humilis deceptus est: insuper ⁊ arguitur: locutus est sensate: ⁊ non est ei datus locus. ¶ 27. c. Propter inopiam multi deliquerunt. ¶ 40. c. Facultates et conuictus exaltāt cor. In tempore vite tue ne indigeas: melius est enim mori q̄ idigere.

¶ Terentius in phormione. Oꝫ inique comparatum est: hi qui minus habent vt semper aliq̄d addant diuitioribus.

¶ Salustius in catilinario. Semper in ciuitate quibus opes nulle sunt bonis inuidēt malos extollūt veteraodere: n oua exaptāt odio suarum rerum mutari omnia studēt.

¶ Oratius in epistolis: lib. i. e. i. O ciues ciues querenda pecunia primum est Uirtus post numos. ¶ Epistola. 6.
Et genus ⁊ formam regina pecunia donat
Et bene numatum decorat suade la venusq;
¶ Epistola. 19. Stultitiam patiuntur opes.
¶ Idem in sermonibus: li. 2. sermo. 3.
Omnis enim res. Uirtus fama decus diuina humanaq; pulchris:
Diuitijs parent: quas qui construxerit ille
Clarus erit fortis iustus sapiensue: ēt ⁊ rex
¶ Sermone. 5.
Et genus ⁊ virtus nisi cum re vilior alga ē.

¶ Tullius retho. artis noue: lib. 6. ⁊ finali. Due res sunt que possunt homines ad turpem competentium commouere: inopia atq; auaritia.

¶ Ouidius sine titulo seu amorum: lib. 3. ⁊ fi. c. 8. Curia pauperibus clausa est: dat census honores.
Inde grauis iudex: inde seuerus eques.
Idem de arte amandi: lib. 2. Pauper amet caute: timeat maledicere pauper.
Multaq; diuitibus non patienda ferat
Dūmodo sit diues barbarus ille placet.
Aurea sunt vere nec secula plˀimus auro.
Uenit honos: auro conciliatur amor.
Ipse lz venias musis comitatur homere
Si nihil attuleris ibis homere foras.
¶ Idem de tristibus: li. i. e. 5.
Horrea formice tendunt ad inania nunq̄
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Utq; comes radios p solis eūtibˀ vmbra ē
Cum latet h̄ pressus nubibus illa fugit
Mobile sic sequitur fortune lumīa vulgˀ
¶ Idem de fastis: li. i.
In p̄cio preciū nūc est: dat census honores
Census amicitia: pauper vbiq; iacet.

¶ Mattheus in euange. c. 26. Habenti dabitur ⁊ abundabit: ei autem qui non habet ⁊ q̄ putat se habere auferetur ab eo.

¶ Lucas in euangel. c. 8. Qui habet dabitur illi ⁊ quicunq; non habet ēt q̄d putat se habere auferetur ab eo.

¶ Seneca de remeď. fortu. c. 21. ⁊ fi. Patrimonio iā ipsa nobilitas primo loco cessit.

¶ Juuenalis: lib. i. saty. 3. Nil habet infelix paupertas durius in se: Qꝫ q̄ ridiculos homines facit. ¶ Libertas paupis hec est:
Pulsatus rogat ⁊ pugnis cōcisus adorat
Ut liceat paucis cū dentibus inde reuerti.

¶ Marcialis cocus epigrāmaton: libro. 5.
Colit ingratas pauper amicitias.
Dant opes nullis nunc nisi diuitibus.
¶ Idem libro vndiq; suscepto. c. 3
Sit pauper probus ⁊ sapiens oīo negatur.
Sit diues recte protinus annuitur.

¶ Ambrosius de officijs: li. 2. c. 21. Hoc malum iam dudum humanis influxit mentibˀ vt pecunia honori fit: ⁊ animi hominum diuitiarum admiratione capiantur. ¶ 26. c. Ita incubuerunt mentes hominum admiratione diuitiarum: vt nemo nisi diues honore dignus putetur.

¶ Boetius de disciplina scholarium: lib. 3. Nouerca est discipline egestas.

Cassiodorus epistolarum: li. j. c. 18. Indi gentiam nostram iuste fugimus que suadet excessus. Perniciosa res est in imperatore tenuitas. ¶ Li. 7. c. 18. Idonei damna vix sentiunt: tenues autem leui dispendio vulnerantur: quando vel mediocri iniuria totum videtur amittere: qui exiguum nosci/tur possidere.

Isydorus in synonima solliloquiorum: li. j. c. j. Ubique pecunia vincit. Omnes mendi citatem spernunt.

Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 2.
Dūmodo sit diues cuiusdam nata bubulci
Eligit ex mille quēlibet illa virum.

Mattheus vindocinensis in poetria pt. j. c. 19. Aurum roma sitit: dātes amat: absque datiuo: Accusatiuo roma fauere negat.

Andreas ad frugalitatem de amore: li. 3. Qui plurimis consueuit abundare diuitijs multisue carnis et mundi gaudiis delecta/ri: si ad inopie post modum tenebras ellabatur totus sibi mundus factus videtur ob/scurus: nulluque veretur cōmittere crimen: vt fortunam diuitiarum recuperare possit amissam.

Jacobus beneuentanus. c. 16. Diues honoratur cunctis et diues amatur. Delitias sequitur delitiosus amor.

Ricardus iudex venusinus: lib. de pertractatione nupt. c. 4. Denarius bonus est socius quicquid petis illi
Dat tibi: denario cuncta parare potes

Auctor. l. de moribus medicorum. c. 27. et fi.
Bella mouent numus eadem sedare videt
Qui sunt discordes vnanimesque facit.
Regibus et ducibus generaliter oībus ipse
Imperat atque preest et dominatur eis.
Si careat numis sapiēs q̄si nullus habet
Et fatuus sapiens diues habet homo
Numus amcitias iūgit dat mun⁹ honores
Vix sine denarijs nullus habetur honor
Numus honorari cunctos facit atque timeri
Diues honoratur: nullus habetur inops.
Rex regum numus dn̄s manet: et dn̄atum
Omnes inclinant et famulantur ei.
Destruit edificat numus: facit oīa q̄ vult.
Jus et iustitiam cum ratione necat.

Helinus in speculo vite pt. j. ex. 3. Expertus noui: quia multos numus honorat.
Et sine denarijs nil reputatur homo.

Prouerb. metric. extraord. l. vag. Num⁹ honoratur sine numo nullus amatur.
Numus emit villas: struit et destruit illas.
Presulis albini seu martyris ossa ruffini
Rome si quis habet vertere cuncta valet.

Prouerb. vulg. Auer fa star tegnoso al balcon. Chi non ha del so musar ge po
La pouerta fa lhomo boxaro.
Quella gallina canta che se sente ouo
Chino ha soi boi no ara quādo eluole
Massara plena tosto fa cena.

De paupertatis pficuo et molestia ac illaudatione diuitiarum. Rubrica. 2.

Salomon in prouerbijs: 19. c. Domo indigens misericors est.

Plato in phedrone: Propt pecunia rum possessionem vniuersa prelia nobis fiunt.

Socrates in exhortationibus. c. j. Opes vitij magis q̄ honestatis famule sunt. Potestates quidem accidie patentes: acciētes ad illecebras iuuenes.

Aristotel. ethicorum: li. j. c. 2. Pecuniosus violentus quis ē: et diuitie nō sunt qd queritur bonum: vtiles enim sunt et alteri⁹ gratia. ¶ Idem topicorum: lib. 3. Nullus honorat diuitias per se: sed propter aliud.

Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 11. Si diues fueris non eris imunis a delicto.

Salustius in catilinario: Imperij et diuitiarum causa bella atque certamina omnia inter mortales sunt.
¶ Idem in iugurtino:
In omni certamine qui opulentior est etiam si accipit iniuriam: tamen quia plus potest facere videtur.

Uirgilius in georgicis: Labor oīa vincit
Improbus et duris vrgens in reb⁹ egestas.

¶ Oratius epistolarum: lib. 2. e. 3. & finali
Quanto plura parasti
Tanto plura cupis.
¶ Tullius de oratore: lib. 2. In sũma vberta te inest luxuries.
¶ Ouidius epistolarum. 15. e. Certamẽ pre mia magna mouent. ¶ Epistola. 16.
Tarda solet rebus magnis inesse fides.
¶ Idem methamorph. li. j.
Effodiunt opes irritamenta malorum.
¶ Seneca tragediarũ in hercule hetheo. c. 6
O si pateant pectora ditum.
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus.
Pectora pauper secura gerit.
Nec sibi pauper felix habetur:
Nisi felices cecidisse videret.
Idem epistolarũ ad lucillũ: li. 3. e. 3. Si vis vacare animo: vt paup sis oportet aut pau peri similis. Non põt studiũ salutare fieri sine fragilitatis cura: fragilitas aũt pauper tas volũtaria est. ¶ 4. e. Nemo alius est deo dignus q̃ qui opes contẽpsit: quarũ posses sionẽ tibi nõ interdico: sed efficere volo vt illas intrepide possideas: q vno ɔsequeris modo si te etiã sine illis beate victurum p suaseris tibi: si illas tanq̃ exituras semper aspexeris. ¶ 6. e. Multum est non corrum pi diuitiarũ contubernio. ¶ Li. 12. e. 2. & fi. Diuitie inflant animos: supbiã pariunt: inui diam cõtrahunt. Diuitie insolentiã dant: ni hil est aliud insolentia q̃ spes false magni tudinis. ¶ Idez de remedio fortuitoꝝ. c. 13. Diuitẽ multi comitant: mel musce sequun tur: cadauera lupi: frumenta formice: predã sequunt ista turba non hoiem. ¶ Idem de paupertate: Ad hoc vnum est amãda paup tas q a quibus a meris ostendat.
¶ Lucanus: li. 3. Certamen mouistis opes: Paucis ad exhauste spolium nõ cogit ege stas. ¶ Libro. 4. O prodiga rerum
Luxuries: nunq̃ paruo contenta paratu.
Et quesitorum pelago terraq̃ ciborum
Ambitiosa fames: & laute gloria mense
Discite q paruo liceat producere vitam.

Et quantum natura petat.
Perdita tũc vrbi nocuerunt secl'a postq̃
Ambitus & luxus & opũ metuenda facultas
Trãsuerso mentem dubiã torrẽtẽ tullerũt.
¶ Libro. 5. O vite tuta facultas Pauperis.
¶ Libro. 8. Dñis mundi securius euum
Uerus pauper agit.
¶ Iuuenalis: lib. 2. saty. vnica: Prima pere grinos obscena pecunia mores
Intulit: & turpi fregerunt tempora luxu.
Diuitie molles. Intolerabilius nihil est: q̃ femina diues. ¶ Libro. 4. saty. j.
Cantabit vacuus coram latrone viator.
¶ Libro. 5. & fi. saty. 2.
Misera est magni custodia census.
¶ Marcialis cocus epigrammatoñ. li. 11.
Ardua res h̃ est opib⁹ nunc tradere mores
¶ Ualerius maximus: li. 4. ti. de studio & in dustria: Democritus cũ diuitijs censeri pos set: que tãte fuerunt vt pater eius xerxis ex ercitui epulum dare ex facili potuerit: quo magis vacuo animo studijs litterarũ esset occupatus parua admodũ sũma retenta pa trimonium suum patrie donauit.
¶ Prosper sub. 82. empe. Instant terrenis infesta pericula rebus
Feruent pro dampnis prelia perq̃ lucris
Et nihil est inter carnalia vota quietum.
Nec pax sollicitis: nec modus est cupidis.
¶ Fulgentius: li. 2. fab. 3. Diuitie sempꝛ pre gnantes sunt: & nonnunq̃ abortiunt.
¶ Cato. c. 3. Quod nimiũ est fugito paruo gaudere memento. Tuta mage pupis ẽ mo dico que flumine fertur. Capitulo. 5. & fi.
Despice diuitias animo si vis esse beatus.
Cõmoda nature nullo tibi tempore deerũt
Si contentus eo fueris qđ postulat vsus.
¶ Boetius de consolatione: li. 2. c. 9. Pau cis minimisq̃ natura contenta est. Cui⁹ sa cietatem si superfluis vrgere velis aut inio cundum qđ infuderis fiet aut noxium. Ue rum illud est permultis eos indigere qui p multa possident. Contraq̃ eos minimo in digere qui abundantiam suam nature ne cessitatẽ nõ ambitus supfluitate metiãtur.

diuitie possidentibus persepe nocuerunt.
¶ Cassiodorus de amicitia.c.16. In diuitijs fides amicitie latet.¶ 17. Solidiores inueniuntur plerunq3 pauperum amicitie q3 magnatum. Tanto purior est erga pauperem charitatis affectio: quanto nulla contra eum subest adulationis aut simulationis occasio.¶ Idem epistolarum: li.9.e.22
Copia plerunq3 solet habere fastigium.
¶ Idem de charitate seu dilectione dei.c.4
Ubi copia diuitiarum maior: exuberat ibi se grauior molestia sollicitudinum totius perturbatiua quietis intrudit.¶ 5.c. Pecunia cum labore acquirit: acquisita cu3 timore seruatur: et tandem cum dolore amittit.
¶ Isydorus solliloquiorum: lib.2.c.52.
Multi propter opes periclitauerunt.
Multi propter diuitias in discrimine venerunt. Multis exiciabiles fuerunt diuitie.
Multis mortem generauerunt opes.
¶ 53.c. Diuitie nunq3 sine peccato acq̄runt.
¶ Auctor.l. qui dicitur pamphylus.c.30.
Concipit ingentes animos inanis egestas.
Et facit artificem sepius h̄ hominem.
¶ Gualterius de castellione: li.j. Nam si vera loquor auferre pecunia mores:
Non afferre solet. ¶ Libro.8.
Quanto tibi plura parasti:
Tanto plura petis: et habēdis acrius ardes.
¶ Johannes solobriensis anglicus in polycratone: li.10. Crates thebanus proiecto in mari nō paruo auri pondere: abite inquit possime cupiditates: ego vos merga3: ne ipse mergar a vobis.
¶ Ricardus iudex venuxisinus: lib. de pertractatione nupt.c.5.
Denario castella simul produntur et vrbes
Denario falli sepe puella solet.
Denario quondam qui non erat efficit fur
Et bonus ante nimis incipit esse malus
Denario sedes maculatur pontificalis.
Cum non ex meritis: sed magis credatur.
¶ Proueb. metric. extraord. l. vag. Diues diuitias non congregat absq3 labore.
Non tenet absq3 metu: non deserit absq3 dolore.

¶ De lucro et acquisitione diuitiarum. Rubrica. 3.

Salomon in prouerbijs c.13. Substātia festinata minuetur: que autem paulatim colligitur manu multiplicabitur.¶ 28.c. Qui festinat ditari non erit innocens.¶ Idem in ecclesiast.c.3. Temp9 acquirendi et tempus perdendi.
¶ Cronica de nugis philosophorum.c.2.f. de thalete: Thales qui primi sapiens nominatus est s̄m quē et septem sapientes vocati sunt interrogatus quid difficillimum: ait acquirere.¶ 6.c.f. de biante: Bias vnus de septem sapientibus quesitus quid faciens homo letatur: lucrans ait.
¶ Aristotel. ethicorum: li.8.c.8. et fi. Indigētie auxilium est lucrum.¶ Idem retho. li.2. c.16. Senes seruiunt lucro.¶ Idem polyticorum. li.5.c.2. De quibus desident ciues sunt lucrum et honor.¶ Lib.6.c.3. Multi magis appetunt lucrum q3 honorem.
¶ Jesus filius sirach in ecclasiast.c.5. Noli anxius esse in diuitijs iniustis.¶ 25.c. Que in iuuentute tua non congregasti quomodo inuenies in senectute tua?
¶ Terentius in adelphis.c.5. Pecuniam in loco negligere maximum interdū est lucrū.
¶ Oratius in epistolis: li.j.e.j. O ciues ciues querenda pecunia primum est
Uirtus post nummos.
¶ Idem in sermonibus: lib.2. serm̄.5.
Dixi equidē et dico: captes astutus vbiq3
Testamenta senu3: neu si vafer vn9 et alter:
Insidiatorem preroso fugerit hamo.
Aut spē deponas aut artē illusus omittas.
¶ Ouidius de arte amandi: li.2. Credita nō sulci semper cum fenore reddunt.
¶ Seneca tragediaru3 in hercule etheo.c.2.
Commoda cladibus
Magnis magna patent.
¶ Idem epistolarum ad lucillum: li.3.e.3.
Repsentat opes sapientia ¶ Li.12.e.2. et f.
Ex multis paupertatibus diuitie fiunt.

¶ Lucanus: li. j. Paupertas fugitur: totoq; acceersitur orbe.

¶ Lex dig. t. ad legem falci. l. predia: Perpo sterum est ante nos locupletes dici quam acqui fierimus. ¶ Li. de regu. iur. l. infrascriptis: Scdm naturam e cōmoda cuiusq; rei eum sequi quē sequūtur incōmoda. Jure ciuili equum est neminem cum alterius detrimē to vel iniuria fieri locupletiorem.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 7. e. 9. A pau cis accipit qui nimium querit.

¶ Prouerb. metric. extra ord. l. vag. Dat ga lienus opes: dat sanctio iustiniana.
Ex aliis paleas: ex istis collige grana.

¶ De luc. acquisitionis honestate considerando. Rubrica. 4.

Psalmista 36. ps. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.

¶ Salomon in prouerbiis. c. 16. Melius e parum cum iusticia quam multi fructus cū ini quitate. ¶ c. 17. Melior est bucella sicca cū gaudio quam domus plena victimis cū iurgio.

¶ Jsocrates in exhortationibus. c. 2. ad fi. Amplectere magis iustam penuriam quam in iustas diuitias. h enim iustitia diuitijs potior. Neminem celeris lucrātem nequiter.

¶ Aristotel. pollyticorum: lib. 6. c. 3. Multi magis appetunt lucrum quam honorem.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 5. Noli anxius esse in diuitiis iniustis. ¶ 13. c. Bona est substantia cui non est pctm in oscia. ¶ 31. c. Beatus diues qui inuentus est sine macula.

¶ Terentius in adelphis. Pecuniam in loco negligere maximum interdū est lucrum.

¶ Tullius retho. artis noue: li 6. 2 fi. c. 5. Due res sunt que possunt homines ad turpe compendium promouere: inopia: atq; auaritia.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 5. c. 13. Pul chrum est cōmodum feda neglexisse lucra pecunie. ¶ Li. 8. e. 20. Pecunias illas volu mus quibus libra iustitie suffragatur.

¶ Li. 9. e. 3. Aurum siquidez per bella quere re nephas est: per maria periculum: per falsitates opprobriū: in sua vō nā iustitia. Honesta sunt lucra per que nemo leditur. Bene queritur qd a nullis adhuc dominis abrogatur. ¶ 14. e. Cōmoduz debet esse cū modo. nam si mensuram equalitatis excesserit vim sui nominis non habebit. ¶ 5. e. Jllud tm vere possumus lucrum dicere qd constat diuina iudicia non punire. ¶ Li. 11. e. 8. Quid acquiri putat vbi bōa oscia perditur: aut in qua parte possit homo perficere si innocentiam probatus fuerit amisisse. ¶ Li. 12. e. 13. Ultra omnes crudelitates e diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Amentur honesta lucra: horreantur damnosa compendia.

¶ Jacobus beneuentanus. c 46. Est id turpe lucrum qd detestatur honestas.
Ferre solent damna crimine plena lucra.

¶ De rapina 2 furto 2 quacunq; ablatione alieni. Rubrica. 5.

In exodo c. 20. Non furtum facies. ¶ 21. c. Qui furatus fuerit hominem 2 vendiderit euz: conuictus nore: morte moriatur. ¶ 22. c. Si effrīgens fur domum siue suffodiens fuerit inuentus 2 accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis. qd si orto fecit sole. hoc homicidiū perpetratuz: 2 ipse morietur.

¶ Moyses in deuteronomio. c. 19. Nō assumes nec transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua. ¶ 23. c. Jngressus vineam proximi tui comede vuas quantum tibi placuerit. foris autem ne efferas tecum. ¶ 24. c. Si intraueris segetem amici tui: frange spicas 2 manu conteras: falce autem non metas. ¶ 27. c. Maledictus q trāsfert pximi sui terminos.

¶ Psalmista. ps. 61. Rapinas nolite concupiscere.

¶ Salomon in prouerbijs. c. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui.

¶ Isaias propheta.c.33. Ue qui predaris nonne et ipse predaberis?
¶ Abacuch pphcta.c.2. Ue ei qui multiplicat non sua. Ue ei qui congregat auaritiam malam domui sue.
¶ Ouidius sine titulo: seu amor lib.i.c.10. Non habet euentus sordida pda bonos.
¶ Lucas in euãgel.c.3. Neminem concutiatis: neqꝫ calumniaȝ facietis: et contenti esto te stipendiis vestris.
¶ Seneca eplarum ad lucillum: lib.14.e.2. Nulli cui rapina feliciter cessit: gaudiũ rapti durauit in posterum.
¶ Lex coð.ti.finiũ regũ.l.si ꝯstiterit. Unusquisqꝫ ꝯtent⁹ suo: rẽ nõ expectat iur alieni.
¶ Fulgentius .l.i.fabula.9. Omnis rapina arida est et sterilis. Omnis rapina ad euolãdum est celerrima.
¶ Cato epla.i. Alienũ noli concupiscere.
¶ Cassiodorus epistolarum: li.12.et fi.e.11 Piaculum est talibus rapere qui nesciunt aliena fraudare.
¶ Uersificator fabularũ esopi.47.f. Uiuere de rapto vitam rapit inuidus instans Alterius damnis in sua damna redit.
¶ Auctor: li. de moribus medicorum.c.27. et fi. Stare diu neqꝫ vt q̃ mala parata vides
¶ Prouerb. vulg. Caȝ p fama fa forame Massara dura fa fameia fura.

¶ D reb⁹ propriis cõmunibus et alienis. Rubria.6.

Ironica de nugis philosophorũ.c.6.s. de biante. Bias vnus de septeȝ sapientib⁹: quesitus quid dulce mortalibus: ait proprium.
¶ Aristotel. pollyticorum: li.i.c.8. Prauum vtiqꝫ videbitur esse plures principatuȝ eundem principari. ¶ Lib.2.c.i. Minime curasortitur quod plurimorũ cõmune est: de ppriis maxime curant omnes: de cõmunib⁹ aũt minus. Duo sunt que maxime faciunt sollicite curare homines et diligere: proprium et dilectum. ¶ 2.c. Cure diuise litigia ad inuicem non faciunt. Cõmunicantes multo magis dissidentes videm⁹ q̃ separatim substantias habentes. ¶ Idem yconomicorum: li.i. circa fi. Nemo curat similiter aliena et propria. Quidam interrogatus quid magis rus impinguat: oculus domini inqt. Libius interrogatus quale stercus optimũ vestigia domini ait. ¶ Idem retho. li.3. et fina.c.14. Conspicabile magis est qð ppriũ est negotiũ eo qð alienum.
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast.c 33. Nõ dederis alijs possessiones tuas: ne forte peniteat te et depreceris p illis. Duȝ adhuc superes et aspiras non imutabit te omnis caro: melius est enim vt filij tui te rogent q̃ te respicere in manus filiorum tuorum.
¶ Tullius de officijs: li.i.c.13. Difficilis est cura rerum alienarum.
¶ Ouidius de arte amandi: lib.3. et fi. Non bene cum socijs regna venusqꝫ manẽt.
¶ Lucanus: lib.i. Nulla fides regni socijs omnisqꝫ potestas Jmpatiẽs ꝯsortis erit.
¶ Plinius de naturali hysto. lib.12.c.19. Mortalibus suarum rerũ sacietas est: alienarumqꝫ auiditas.
¶ Lex. dig t. de seruitutib⁹ vrba. prediorũ. l. in re cõi. Propter imensas contentiones plerũqꝫ res ad diuisionẽ puenit. ¶ Ti. de legatis.ij.l.cũ pater.§. dulcissimis. Cõmunio solet excitare discordias. ¶ Ti. si a parente quis manumissus fit.l.ii. Jniquũ est ingenuis hominib⁹ non esse liberã rerũ suarũ alienationeȝ. ¶ Ex coð.ti. de iudeis.l.nemo. Justum est sua cuiqꝫ cõmittere. ¶ Ti. mandati.l. in re mandata. Sue quisqꝫ rei moderator atqꝫ arbiter est. ¶ Ti. de contrahenda emp. et vẽdi.l. dudum. Grauis videt iniuria vt hoĩes sð reb⁹ suis facẽ aliqd cogant̃ iuiti ¶ Li.10.ti.qñ et qb⁹ debet q̃rta ps et c.l.ij. Nãle viciũ ẽ negligi qð cõiter possidetur.
¶ Paladius de agricultura.c.6. Presentia domini profectus est agri.
¶ Cassiodorus epistolarum: li.i.e 21. Unicuiqꝫ patria sua carior est.
¶ Uersificator fabularum esopi.56.fab. Res tua te regit argum: res altera cecum

¶ Ricardus iudex venuxinus: li. de pertractatione nupt. c. 28. Insipiens aliena colit propriumque relinquit. Plus alios quam se quis nisi stultus amat: Quod nostrum melius dicitur esse meum.

¶ Prouerb. vulg. El e meio me cha nostro. Meio e cũ altru partir cha sol perdere Molino de cõsorte va liga con strope.

¶ De conseruatione diuitiarum. Rubrica. 7.

Salomon in ecclesiast. c. 3. Tempus custodiendi: et tempus abijciendi.

¶ Tullius retho. artis noue: li. 5. c. 21. Diligẽtia est accurata conseruatio suorum

¶ Ouidius de arte amandi: li. 2. Nec minor est virtus quam querere parata tueri. Casus inest illic: hic artis opus erit.

¶ Cato caplo. j. Rem tuam custodi.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. j. e. 24. Maior in conseruandis rebus quam in inueniẽdis adhibenda cautela est: quia de initijs predicatio debetur inuentio: de custoditis acquiritur laudata perfectio. ¶ 43. e. Que studiosius diligimus maiori gratia custodimus. ¶ Li. 11. e. j. Cito expenduntur horrea que assidua non fuerint adiectione fulcita. Thesaurus ipse quam facile profunditur si nullis iterum pecunijs compleatur.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 7. Res leuis est querere: sed retinere labor.

¶ Bertrandus yconomica. c. 17. Melius ẽ grauem pati famem quam patrimonij venditionem. ¶ 26. c. Si nobiles sunt fratres melior est sepe eorum per mundum dispersio quam hereditatis diuisio. nam sepe est eorum grauis dissolutio huiusmoi hereditatis diuisio.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 52. Rem bene custodi: quod habes dispergere noli. Ne dispergaris et velut exul eas Laus ẽ magna viro sua si conseruat et auget. Opprobrium contra si male tractet ea.

¶ De credito et debito maxime vsurariorum. Rubrica. 8.

Salomon prouerb. c. 22. Qui accipit mutuum seruus est fenerantis.

¶ Lex. auten. t. de hered. et falc. §. illo adiecto. Debitor creditorem veretur et metuit.

¶ Bertrandus yconomica. c. 18. Melius est partẽ patrimonij vendere quam te vsuris subiacere. Quid ẽ vsura: venenũ patrimonij

¶ Prouerb. vulga. Mal compra chiesura chi tol dinari ausura.

¶ De damno et amissione diuitiarum. Rubrica. 9.

Salomon in prouerbijs. c. 2. Qui diligit epulas in egestate erit: qui amat vinum et pinguia non ditabitur. Qui diligit damnum propter amicum iniustus est. ¶ Jdem in ecclesiast. c. 3. Tempus acquirendi tempus perdẽdi: tempus custodiendi et tempus abijciendi.

¶ Aristotel. ethicorum: li. 4. c. j. Velociter dereliquit substantia dantes idiotas qui vidẽtur prodigi esse. ¶ Jdem polyticorum: li. 5. c. 6. Substantias consumunt praue expense sepe facte.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 19. Operarius ebriosus nõ locupletabitur. Qui negligit modica paulatim decidit. ¶ 21. c. Obiurgatio et iniurie ãnullabunt substantiam. 29. c. Perde pecuniam propter fratrem et amicum. ¶ 40. c. Substantie iniustorum sicut fluuius siccabuntur.

¶ Terentius in adelphis. c. 5. Pecuniam in loco negligere maximum interdum est lucrum. Potiusque venias in periculum famo: serues ne aũt perdas totũ diuiduum facere

¶ Tullius phylipicorum. l. 2. Male parata male dilabuntur.

¶ Seneca de tranquillitate animi: Tolerabilius est non acquirere quam amittere. ¶ Jdẽ tragediarũ in hercule etheo. c. 2. Cõmoda cladibus Magna magna patent.

¶ Lucanus: li. 3. Dampna mouent poplos si quos sua iura tuentur.

¶ Lex dig. t. ad legem acquil. l. qui occidit. §. penul. Qui occasionem damni prestat dã nuz fecisse videtur. ff Li. cõmodati. l. ad eos Qua cura vel diligentia consequi possum⁹ ne ab aliquo nobis iniuria detur. ff Li. de adimendis & transferendis leg. l. pater: Nõ videtur absumptuz qđ in corpus patrimonii versum est.

¶ Prosper sub. 88. emp. Omne bonuz mũdo concretum & tempore partum.
Quacunqз amitti conditione potest
Et q̃uis damnis vigilanter cura resistat
Sepe tamen proprijs dispoliatur homo.

¶ Cato. c. 2. Cum labor est in damno mortalis crescit egestas.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 2. e. 2. Solet facile labi qđ sine difficultatibus potuit inueniri. ff Li. 4. e. 30. Facilis est edificiorũ ruina incolarum subtracta custodia: & cito vetustatis decoctiõe resoluitur q҃ hominuz presentia non tuetur.

¶ Andreas ad gualterium de amore. lib. j. Grauius est carere quesitis q̃ᶻ sperato lucro priuari. ff Li. 3. Qui plurimis cõsueuit abũdare diuitijs: multisve carnis & mundi gaudijs delectari: si ad inopie postmodum tenebras elabatur: totus sibi mundus factus videtur obscurus: nullũqз veretur cõmittere crimen: vt fortunam diuitiarum recuperare possit amissam.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 7. Qui sequitᶠ bachum taxillos & meretrices:
Jnfamis semper: semper egenus erit.
ff Capitulo. 34.
Raro donato: celebra conuiuia raro.
Ex his paupertas sepe venire solet.

¶ Anctor. l. qui incipit astrolabi.
Quas multi multo conquirunt tpe patres
Stultus eas modico dissipat vnus opes.

¶ De laudis fortuite amissionis bonorum. Rubrica. 10.

Ouidius de arte amandi: li. 3. s. taxillorũ. Sed minimus labor est sapienter iactibus vti.
Maius opus mores composuisse suos
Tũc sum⁹ incauti studioqз operimur in ipo
Nudiqз prolusus pectora nostra patent
Jta subit: deforme malum: lucriqз cupido
Jurgia & rixe. sollicitusqз dolor
Crimina dñt: resonat clamoribus ether
Jnuocat irratos q҃ sibi quisqз deos.
Nulla fides tabul' q̃ nõ p vota petuntur.
Et lachrymis vidi sepe madere genas

¶ Cato. c. j. Fuge aleam.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 7.
Qui sequitur bachũ taxillos & meretrices
Jnfamis semper: semper egenus erit.
ff Capitulo. 51.
Sic taxillorũ ludum vitare memento.
Nullam iacturam ferre q҃ inde queas.
Ludũ queq҃ fuge per que tua pdere possis

¶ De tranquillitate & inquietudine animi circa diuitias & paupertatem. Rubrica. 11.

Aristoteles polyticorum: li. 1 c. 4. Malitia hoĩum irreplebilis ẽ.

¶ Tullius retho. artis noue: lib. 5. c. 10 Egens eque est qui non satis habet & is cui satis nihil potest esse ff Jdem paradoxorum: dist. 6. Animus hominis diues non archa appellari solet.

¶ Ouidius de luco. Diues hic est vere qui plus nil optat habere:
Qꝫ natura dedit bona qualiacũqз fuere.
Regnum papates vrbes castella ducatus
Nec tua sunt vere nec tecum nata fuere.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. j. c. 2. Nõ qui parũ habet: sed qui plus cupit pauper est. ff 3. e. Magne diuitie sunt lege nature cõposita paupertas. Paradile ẽ q҃ natura desiderat. Ad manũ est qđ satis ẽ. ff Li 3. e. 2. Si ad naturam viues nũq̃ᶻ eris pauper. Si ad opiniones nũq̃ᶻ eris diues. exiguum natura desiderat: opinio ĩmensuz. Qui cum paupertate bene conuenit diues est. Exerceamur ad paululũ: & ne ĩparatos fortuna deprehendat: fiat vobis paupertas familiaris. Securius diuites erimus si sciuerĩ

mus q̄ non sit graues pauperes esse. ☞ 7.e. & fi. Si vis diues fieri: non pecunie adiiciendum: cupiditatibus detrahendum est. ☞ Li.4.e.6. Diuitie sunt ad legem nature cōposita paupertas. ☞ Lib.20.& fi.e.2. Qui se ad id qd̄ exigit natura composuit: nō tm̄ extensum paupertatis est: sed extra metum. Qui multum habet plus cupit. Neminē pecunia diuitem facit: Immo etiam nulli non maiorem sui cupiditatez incussit. ☞ 6.e. Paupertas nulli mala est nisi repugnanti.

¶ Marcialis cocus.l. vndiqꝫ suscepto.c.6.
Si paupertati assensum prebere studebis
Si per naturam viuere diues eris.

¶ Cato caplo.4. Rebꝰ & incensu si non ē qd̄ fuit ante: Fac viuas contentus eo qd̄ tempora prebent. ☞ Capitulo.5.& fi.
Cū fortuna tuarum rerū tibi displicet vni
Alterius specta quo sit discrimine peior.

¶ Boetius de consolatione: li.2.c.4. Nūqꝫ diues agit qui trepidus gemens sese credit egentem.

¶ Uersificator fabularum esopi fa.12.
Pauperies si leta venit ditissima res est.

¶ Auctor.l. qui dicitur facetus.c.10.& fina.
Non cupiat quisqꝫ qꝫ nunqꝫ possit habere
Quod fortuna dedit sufficienter amet

¶ Gualterius de castellione: libro.8.
Contentum esse suis alienum nolle beatū
Efficiunt. igit̄ si quid quesiueris vltra
Excedunt tua vota modum fineqꝫ beati.

¶ Matthēꝰ vidocinēsis de hyst. tobie.c.31
Pauperiem consulta tegat patientia: paup
Succincta studeas sobrietate frui.
Non defectus opum: sed desperatio cōfert
Pauperiem mentis deficiente statu
Non rerū cumulus: sed sufficientia mētis
Dictat sufficiant paucula: diues eris.

¶ De exemptis acceptate paupta tis illustrium viroꝝ. Rubrica.12.

Frontinus lib.4.ti.3. Aulius regulus cum summis rebꝰ profuisset adeo pauper fuit vt se coniugem liberosqꝫ toleraret agello qui collebatur per vnum vilicum. Gneus scipio post tres prospere gestas in hyspania in sūma paupertate decessit. Ne ea quidem relicta pecunia q̄ sufficeret in dotem feminarum: quas ob inopiam publice dotauit senatus. Curius cū victis ab eo sabinis ex senatusconsulto ampliaretur modus agri quē consūmati milites accipiebant gregalium portione contentus fuit: malum ciuem dicens cui non esset id quod ceteris satis. Laminius qui corinth. capata non Italiam solum sed etiā prouinciam tabulis statuisqꝫ exornauit adeo nihil extantis manibus in suum conuertit vt filiā eius īopē senatus ex publico dotauerit

¶ De modo diuitiarū capiendaꝝ & habendarum. Rubrica.13.

Salomon in prouerbiis. c.30. Ait salomon domino. Mendicitatem & diuitias ne des mihi: tribue tm̄ victui meo necessaria: ne forte saturatus illiciar ad negandum: & dicā quis est dominus & egestate compulsus furer: & periurem nomen dei mei

¶ Aristotel. ethicorum: li.10.& fina.c.7. Cōtingit moderata possidētes agere que oportet. ☞ Idez pollyticorum: li.4.c.9. Bene fortuitorum est possessio que media omnium. facillima enim ratio obedire. Eu fortunium maximum est politicantes substantiam habere mediam.

¶ Oratius in epistolis: li.j.e.12. Pauper enī non est cui rerum suppetit vsus. Si ventri bene si latius est: pedibusqꝫ tuis: nil Diuitie poterunt regales addere maius.

¶ Seneca de tranquillitate animi. Optimꝰ pecunie modus est qui nec in paupertatem cadit nec procul a paupertate recedit.

¶ Cato caplo.3. Quod nimium est fugito paruo gaudere memento.
Tuta mage pupis est modico q̄ flumie fert

¶ Prosper sub vlt.c. Contentus modicis viuet sublimis haberi.

¶ De auaritia cupiditate pecunie Rubrica. 14.

In exodo c.20. Nõ cõcupisces domuz proximi tui: nec desideres vxorem eius: non seruum non ancillaz non ouem nec bouem: non asinum: nec omnia que illius sunt.

In leuitico c.19. Cuz messueris segetes terre tue non tondebis vsq; ad solũ superficiem terre: nec remanentes spicas colliges: neq; in vinea tua racemos ⁊ grana decidentia congregabis: sed pauperib⁹ ⁊ peregrinis carpenda dimittes.

¶ Salomon in prouerbijs.c.15. Conturbat domum suam qui sectatur auaritiã. ¶ Idez in ecclesiast.c.5. Auarus nõ ĩplebit pecũia ⁊ qui amat diuitias fructus nõ capiet ex eis

¶ Abacuch propheta.c.2 Ue qui cõgregat auaritiam malam domui sue.

¶ Cronica de nugis philosophorum.c.24. s. de bione. Bio ad pusillanimem diuitẽ ait: Non hic possidet opes: sed opes eum.

¶ Aristotel. retho.li.j.c.19. Accidit pauperibus propter indigentiam concupiscere pecunias: diuitibus autem propter ptãtem cõcupiscere nisi necessarias delectatões. ¶ Li. 2.c.16 Juuenes minime sũt amatores pecuniarum propterea q̃ nondum indigentiam experti sunt. ¶ Idem pollyticorum: li.2 c.4. Malitia hominum irreplebilis est. ¶ Idem ethicorum: li.4.c.j. Pecunias dicimus omnia quorũcũq; dignitas munisma te mensuratur. Prodigus multum videtur melior esse illiberali: qm̃ hic quidem ꝓdest multis: hic autem nulli: sed nec in seipsum. ¶ Illiberalitas insanabilis est. Uidetur senectus ⁊ omnis impotentia illiberales facere: magis cõnaturalis est hominibus prodigalitate. multi enim amatores pecuniarum magis q̃ datores ¶ Idem magnoꝝ moralium: li.j.c.42. Illiberalis est: qui non consumit in que oportet: ⁊ quecunq; oportet et quando oportet.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast.c.10. Nihil est iniquius q̃ amare pecuniaz. Hic enim animam suam venalem habet. ¶ 18.c. Uiro cupido ⁊ tenaci sine ratione est substantia. Qui aceruat ex animo suo iniuste alijs cõgregat: ⁊ in bonis illius alius luxuriabit. Qui sibi neq; est cui alij bonus erit: ⁊ nõ iocũdabitur in bonis suis

¶ Terentius in adelphis.c.26. Uiciũ cõe oĩum ẽ q̃d nimiũ ad rẽ in senecta attẽti sum⁹.

¶ Salustius in catilinario. Auaritia fidem probitatem ceterasq; bonas artes subuertit. pro his superbiam crudelitatez deos negligere omnia venalia habere docuit. Auaricia semper infinita insaciabilis est: neq; copia: neq; inopia minuitur.

¶ Uirgilius eneid.li.3.in pri. Quid nõ mortalia pectora cogis Auri sacra fames.

¶ Orati⁹ in ep̃lis.l.j.e.j. Feruet auaritia miseraq; cupidine pectus. Sũt vba ⁊ voces q̃bus hũc lenire dolorẽ Possis: ⁊ morbi magnã deponere ptẽ. ¶ Epistola.2. Qd est cui ↄtigit nil ampli⁹ optet. Sẽp auarus eget: certũ voto pete finẽ. ¶ Ep̃la.5. Parcus ob heredis curã nimiũq; seuerus Assidet insano. ¶ Epistola.10. Jmpat aut seruit collecta pecunia cuiq; ¶ Libro.2.epistola.3.⁊ fi. Quãto plura parasti: Tanto plura cupis

¶ Tullius de oratore: li.2. Auaritiã si tollere vultis mater ẽ tollẽda luxuries. ¶ Idem retho. artis noue: lib.2.c.6. Auaritia hoĩem ad q̃duis maleficiũ ĩpellit. ¶ Lib.5.c.21. Auaritia ẽ iniuriosa appetitio alienorum. ¶ Li.6.⁊ fi.c.5. Due res que possunt hoĩes ad turpẽ compendiũ cõmouere: inopia atq; auaritia. ¶ Idẽ paradoxoꝝ p̃ma distinctiõe. Neq; explet vnq̃ nec saciat cupiditas sitj.

¶ Ouidius fastoꝝ: li.j. Tpe creuit amor qui nũc ẽ sũmus hñdi. Uix vltra quo iã progrediat hẽt. ¶ Idẽ de põto: li.4.⁊ fi.e.15.⁊ pe. Res moderata cupido est.

¶ Quintillianus declamationũ.14 declam. Oĩa facinora nisi fallor causas vel de cupiditate vel de simultatibus trahũt.

¶ Jacobus ap̃ls ep̃la vnica.c.4. Unde bella ⁊ lites ĩter vos nõne hinc ex ↄcupiscẽtijs vestris que militãt in mẽbris vestris.

¶ Paulus apostolus epistola .j. ad thimoteum. c. 6. & fina. Radix omnium malorum est cupiditas. ¶ Idem epistola ad hebreos c. 13. & fina. Sint mores sine auaritia contenti presentibus.

¶ Seneca in epistolis ad lucillum: li. 7. e. j. Nemo se auarum esse intelligit neque cupidum. ¶ Libro. 6. e. 2. Auarus quomodo pecunia vtendum sit non exaudit. Auarus animus nullo saciatur lucro. ¶ Libro. 19. e. 2. Desunt inopie multa: auaritie omnia. In nullum auarus bonus est: in se pessimus. ¶ 9. e. Nulla auaritia sine pena est. ¶ Libro 20. & fina. e. 2. Qui multum habet plus cupit. Neminem pecunia diuitem fecit. Imo etiam nulli non maiorem sui cupiditatem incussit. ¶ 6. e. Quanta dementia est heredis sui res procurare: & sibi denegare omnia. ¶ Idem de breuitate vite: Solius temporis honesta auaritia est. ¶ Idem de consolatione ad helbiam matrem: Auaritia est vehementissima humani generis pestis. Cupiditati nihil satis est: nature satis est etiam parum. Quicquid desiderio quod non ex inopia sed vitio nascitur congesseris: non finis erit cupiditatis: sed gradus. ¶ Idem de naturalibus questionis: lib. j. Auaritia quicquid omnibus abstulit sibiipsi negat. ¶ Idem in prouerbijs: Negandi causa auaro nunquam deficit.

¶ Lucanus libro. 3. Ferram mortemque timere Auri nescit amor.

¶ Frontinus: li. 4. & fi. t. 5. Casilini obsidente hannibale tantam inopiam perpessi sunt vt centum denarijs murem venisse proditum memorie fit: eiusque venditorez fame perijsse: emptorem autem vixisse.

¶ Iuuenalis: lib. 4. saty. 3. & finali.
Non propter vitam faciũt patrimonia quidã
Sed vicio ceci propter patrimonia viuunt
¶ Libro 5. & fina. saty. 2.
Crescit amor numi quantũ ipsa pecũia crescit
Nec plura venena.
Miscuit aut ferro crassatũ sepius vllum
Humane mẽtis vicium: quam seua cupido
Indomiti census.

¶ Lex dige. ti. de vulga. & pupilla. substi. l. 2. §. interdum. Improbum esse iulianus existimat eum qui sollicitus est de viuentis hereditate.

¶ Marcialis cocus. l. vndique suscepto. c. 3. Non sibi non alijs prodest dũ viuit auarus. Et prodest alijs & sibi dum moritur.

¶ Maximianus: Auri cecus amor natiuuz vincit amorem.

¶ Hieronymus in prologo principij biblie: Nõ habet auaro tam deest quod habet quam quod non habet.

¶ Auctor. l. de for. hone. vite. c. 2. Non que apud te habes tanquam aliena seruabis: sed pro te tanquam tua & dispones & vtaris

¶ Ambrosius de officijs: li. 2. c. 6. Auaratia perfidie vicina est.

¶ Cecilius de beata vita: li. 4. Tres sunt affectus qui homines in omnia facinora precipites agunt: ira: cupiditas: libido.

¶ Prudentius de psicomachia. c. 8. Parcit ne proprijs amor inficiatus habendi.
Pignoribus spoliatque suos fames ipsa natos

¶ Fulgentius. lib. 2. fabula. 13. Auarus in tantũ stultus est: vt sibi prodesse non norit. ¶ Libro. 3 f. 16. Cupiditas nouit babere: non nouit frui.

¶ Cato. c. 5. & fi. Utere quesitis opibus: fuge nomen auari.
Quid tibi diuitie si paup semp abundas.

¶ Boetius de consolatione: lib. 2. c. 9. Auaritia semper odiosos: claros largitas facit. ¶ Capitulo. 10.
Seuior ignibus ethne.
Feruens amor ardet habendi.
¶ Libro. 3. c. 5. Auartitie nihil satis est.
Caplo. 6. Quis fluẽte diues auri gurgite:
Non expleturas cogat auarus opes.
Oneretque baccis colla rubri littoris
Ruraque centeno scindat optima boue.
Nec cura mordax deserit superstitem.
Defunctumque leues non comitãtur opes.
¶ Idem de disciplina scholarium: lib. 3.
Fame nouerca est adunca tenacitas.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 3. c. 11. Auara fuge. ¶ Li. 12. & fi. e. j. Reginam illam pecatium vitiorum auaritiam fuge: cui cuncta crimina detestabili denotatione famulant. Auaritia arma suscipit ex talentis: & per dulcedinem superat quos amata deceptiõe captiuat. ¶ Idem de charitate seu dilectione dei. c. 5. Hydropici more qui plus bibendo plus sitit: pecunie cupiditas ex multiplicatione grandescit.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. in fi. in epilogo: Dum bibit hydropicus magis & sitit & cupit vndam. Sic magis exardet semper auaritia.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 10. & fina.
Cui sua nõ prosunt alij conseruat habẽda.

¶ Bernardus. l. de iprobatiõe vitiorũ. c. 6.
Pestis auaritie fragili viget in muliere.

¶ Andreas ad gualterium de amore: lib. 2. Omnis probitas de auaritie admixtiõe supprimitur.

¶ Gualterius de castellione: lib. j. Non murus non arma ducem vitantur auarum.
Libro. 8. & antepenultimo.
Quid tibi diuitiis opus est: que semper auaro
Esuriem pariũt: quãto tibi plura parasti:
Tãto plura cupis & habẽdis acrius ardes.
Sicqȝ famẽ faciens defectum copia mittit.

¶ Mattheus vindocinensis de hysto. tobie c. 25. Desit auaritie fex cui sua deesse stupescit. Copia nuda sitis ebria plena fames.
¶ Capitulo. 30. Te non excruciet census sitis ebria: cuius Pullulat ex gustu multiplicata fames. ¶ Idem in poetria. pt. j. c. 19.
Aurũ roma sitit: dãtes amat absqȝ datiuo.
Accusatiuo roma fauere negat.

¶ Heinricus samariensis: li. j. pt. 2. Ipsa cupit mundi venalis curia pape.
Prostat & infirmat cetera membra caput.
Sacrũ cerne nephas nostro prudẽtius euo
Venditur in turpi conditione foro
Crisma sacrum: sacer ordo altaria sacra sacrata dona. qd h vltra vendit ipse deus.
Si foret vt quodã lucretia casta crumena:
Cum sibi porrigitur cedet auara tibi.

Venditur o dolor omnificis snĩa nũmis
Judicium pium copia frangit opum.

¶ Gaufridus in poetria. c. 101. Liber is est vitijs qui non inseruit abundans.
Cui satis e qđ habet: paup qui plus cupit.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 11.
Hydropico similis nunqȝ saciatur auarus.
Infelix requie nocte dieqȝ caret.
Custos non dñs estat auarus opum.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi. Hydropico similis nemo nisi diues auarus.
Ex lucro lucri multiplicando sitim.

¶ Auctor. l. de moribus medicorum. c. 21.
Hydropico similis omnis auarus adest.
Non gaudet ptis: qr tangere pta veretur.
Ne sibi deficiant: pauper auarus eget.
Est similis talpe metuenti mandere terraȝ.
Ne sibi deficiat: sic perit ipsa fame.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 46.
Furari famulos dominus cõpellit auarus.

¶ Prouerb. metric. extraord. l. vag. Presulis albini: vel martyris ossa ruffini:
Rome si quis habet vertere cuncta potest.

¶ De fruitione pecunie. Rica. 15.

Salomon in ecclesiast. c. 5. Omni homini cui dedit deus diuitias atqȝ substantiã: potestatẽqȝ ei tribuit vt comedat ex eis & fruatur parte sua & letet de labore suo: hoc est donum dei.

¶ Aristotel. retho. li. j. c. 7. Diuitem esse est i vti. magisqȝ in possidere.

¶ Seneca de beata vita: Diuitie apud sapientẽ virũ in seruitute sũt: apõ stultũ in ĩpio.

¶ Auctor. l. de for. hone. vite. c. 2. Non que apud te habes tanqȝ aliena seruabis: sed pro te tanqȝ tua & dispones & vtaris.

¶ Cato. c. 3. Fac sumptuȝ propere cum res desiderat ipsa. ¶ Capitulo. 5. & fi.
Utere quesitis opibus: fuge nomen auari.
Quid tibi diuitie si pauper semper abũdas.

¶ Uersificator fabularum esopi fab. 12.
Tristior imensas pauperat vsus opes.
¶ Fabula. 27.
Pauperius nihil est qȝ miser vsus opum.

¶ Auctor .l. qui dicitur facetus .c.2. Sit bñ vestitus cui non sit par.
Et culte viuat potibus atq; cibis.

¶ De parsimonia seu parcitate: largitate ꝛ prodigalitate .i. de modo expensarum. Rubrica .16.

Aristo. Ethicorum li.2. c.6. Circa dationem pecuniarum et acceptionem medietas quidem liberalitas est: super abundantia autem ꝛ defectus: prodigalitas: ꝛ illiberalitas. Prodigus quidẽ in tributione superabundat: in acceptione aũt deficit. Illiberalis in acceptiõe q̃dẽ supabũdat in tributione vo deficit. ¶ Li.4.c.j. Ditari nõ facile ẽ liberalẽ: neq; acceptaꝝ existẽtẽ neq; custoditiuũ. Non possibile est pecunias habere non curantem vt habeat. Liberalis est qui ẽm substantiã expendit ꝛ in que oportet: qui autẽ superabundat prodigus Liberalis ꝛ dabit ꝛ expendet in que oportet: ꝛ que oportet.
¶ c.2. Prodigus in dãdo superabundat: in accipiẽdo aũt deficit. Illiberalis in dando deficit: in accipiendo autem superabundat. Uelociter dereliquit substãtia dantes idiotas: qui ꝛ videntur prodigi esse. Prodigus multum videtur esse illiberali melior: quoniã hic quidẽ prodest multis: hic autẽ nulli: sed hec in seipsum. ¶ Idem magnorum moralium: li.j.c.42. Prodigus est qui consumit in que non oportet ꝛ plusq̃ oportet ꝛ quando non oportet. ¶ Idem retho. lib.j. c.13. Magnificentia est virtus in expẽsis magnitudinis factiua. Pusilanimitas autẽ ꝛ paruificentia contraria. ¶ Idem politicorum: li.5.c.6. Substãtias consumunt parue expense sepe facte. ¶ Li.6.c.5. Nutriture equorum magnas substantias possidentiũ sunt. ¶ Idem iconomicorum: li.2. circa pn. Oportet considerare sumptus non maiores introitibus fieri.
¶ Jesus filius sirach in ecclesiast.c.18. Memento paupertatis in tempore abundantie ꝛ necessitatem paupertatis in die diuitiaꝝ. ¶ 19.c. Qui negligit modica paulatĩ decidit
¶ Terentius in adelphis.c.5. Pecuniam in loco negligere: maximũ interdũ est lucrũ.
¶ Oratius in epistolis: li.j.e.7. Prodigus ꝛ stultus donat que spernit ꝛ odit.
Hec seges ĩgratos tulit ꝛ feret oĩb⁹ ãnis.
Uir bonus ꝛ sapiens dignis ait cẽ paradũ.
Nec tamẽ ignorat q̃d distent era lupinis.
¶ Ouidius de medicamine aurium.
Si fueris diues que sunt preciosa require.
Si numis careas elige q̃ valeas.
¶ Seneca epistolaꝝ ad lucillum: li.j.c.j. Sera parsimonia in fundo est. ¶ Idem de beneficijs: li.2. Parsimonia est scientia vitãdi sumptus ꝛ cultus superuacuos. ¶ Idem de trãquilitate animi: Sine parsimonia nulle opes sufficiunt.
¶ Lex dig. t. de tuto. ꝛ cura. dan. ab his ꝛc. l. is qui. Non est nouum quosdam ꝛ si mentis sue videbunt ex sermonibus compotes esse: tamẽ sic tractare bona ad se ptinẽtia vt nisi subueniat his deducant in egestatem.
¶ Uegetius de re mili. li.2. ti.19. Plerique homines ꝛ precipue pauperes tantum erogant quãtum habere potuerint. ¶ Li.3. t.3 Sera est parsimonia tum seruare cum deficit. ¶ Li.4.t.7 Parum pficit plurimũ collegisse: nisi ab exordio dimersione salubri p idoneos errogatio temperetur. Nunquid periclitati sunt fame qui frugalitatem inter copias seruare ceperunt.
¶ Cato cap.o.2. Ne tibi quid desit quesitis vtere parce. ¶ Capitulo.3.
Utere quesitis: sed ne videaris abuti
Labitur exiguo qđ partũ est tempore lõgo
¶ Caplo.4. Utere q̃sitis modice cũ sũptus abundat. Qui sua consumunt cũ deest aliena sequuntur
¶ Marcialis cocus .l. vndiq; suscepto.c.3.
Prodigus est auri cũ nec se nouit cohibere
Currenti nunq̃ frena retentat equo.
Culpa q̃dẽ grauis ẽ: gemini quoq; cã reat⁹
Cũ male cũcta vorãs est capiatq; rapere.
¶ Cassiodorus epistolarum: li.6.e.20. Fedissime contrarietatis viciũ est studere fur-

tis ⁊ habere vocabulum largitatis. ¶ Li. 7. c. 14. Illum potius expedit tenere mensuram qui defectam noscitur gubernare substantiã. ¶ Li. 10. c. 2. tollitur necessitas pn̄cipibus excedẽdi quotiens assueuerint ꝓpria moderari. ¶ Li. 11. c. j. Cito expenduntur horrea que assidua non fuerint adiectione fulcita. Thesaurus ipse q̄ facile profunditur si nullis iterum pecunijs compleatur.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 2. Expediat large sine murmure quando decebit
Iuxta suum posse: ne sua damna fleat.

¶ Mattheus vindoc. in poetria pt̄. 2. ⁊ fi. c. 4. Pauperat elatas prodiga mẽsa domos.

¶ Heinricus samariensis: li. 2. Nec viscosa manus oleo nec vncta sit vino.
Inter vtrũq; teneris respuat omne nimis.

¶ Bertrandus yconomica. c. 3. Habẽti nõdum lapso facultatibus minus verecundũ est abstinere q̄ cadere. ¶ c. 4. Sumptus pro iuuando amicos rationabilis est. Sumpt⁹ pro iuuãdo prodigos perditus est. ¶ 5. c. Familiam grosso cibo non delicato nutrias. Gulosus effectus est vir aliter: quoniã morte mores mutabit. Fac gulam litigare contra bursam: ⁊ caue cuius aduocatus existas. Si inter bursam ⁊ gulaz iudex existas: sepius sed non semper pro bursa feras sententiam. Tunc male iudicas contra gulam: quando auaritia ligat bursam. ¶ 10. c. Femina merretrix ⁊ senex oẽs diuitias anullabit. ¶ 14. c. Homo ioculatoribus intendens cito vxorem habebit: cuius nomen paupertas Ridens ⁊ gaudens de verbis ioculatorijs iam pignus sibi dedit. ¶ 16. c. Nimia ⁊ inordinata edificandi cupiditas parit ⁊ expectat edificiorum venditionem. Turris cõpleta ⁊ archa vacuata faciunt valde: sed tarde hominem sapientem. ¶ 22. c. Caniculos valde paruos dimitte reginis ⁊ clericis. Canes castodes vtiles sunt. Canes ad venandum plus constant q̄ conferant. ¶ 24. c. Uigila ⁊ leuitatem expendendi cum grauitate lucrandi compensa.

¶ Prouerb. vulg. Cosi cũ tute senti cosi mena identi dal summo de latina se compensa la farina. Massara dura fa familia fura. No esser largo ai soldi e scarso ale mane.

Tertius liber tractat de potentia ⁊ honoribus ⁊ cõtrarijs ⁊ pertinentibus ad hec sub his titulis.

¶ De potentioribus ⁊ ipotentioribus. Rubrica. j.

Salomon in prouerbijs c. 19. Multi colunt personam potentis.

¶ Aristotel. pollyticorum: li. 6. c. 2 Semp querunt qd̄ iustum ⁊ qd̄ equale ẽ. qui miores sũt: pemĩnẽtes aũt nihil curant.

¶ Iesus filius sirach. in ecclesiast. c. 4. Noli resistere contra faciem potentis: nec coneris contra ictum fluuij. ¶ 8. c. Non litiges cum homine potente ne forte incidas in manibus eius. Noli fenerari homini fortiori te. Quod si feneraueris quasi perditum habe. ¶ 13. c. Aduocatus a potentiore discede. ex hoc enim magis te aduocabit.

¶ Terentius in hecyra. c. Omnibus nobis vt res dant sese ita magni aut humiles sumus. ¶ In phormione. c. 3. Oꝫ inique cõparatus est: hi q̄ minus habẽt vt semper aliquid addant diuitioribus.

¶ Salustius in iugurtino. In omni certamine qui opulentior est etiam si accipit iniuriam: tamen qꝛ plus potest facere videtur.

¶ Ouidius sine titulo seu amoruꝫ: li. 2. c. 16 Aptari magnis inferiora licet.

¶ Seneca tragediarum in medea. c. 6. Nemo potentes aggredi tutus potest. ¶ Idem epistolarum ad lucillum: libro. 2. c. 5. Sapiens nunq̄ potentum iram prouocabit: imo ⁊ declinabit iram aliter q̄ in nauigando procellam.

¶ Iuuenalis: li. 3. saty. 2. Omne animi vicium tanto conspectaris in se.
Crimẽ habet quãto maior q̄ peccat habet.

¶ Lex d'g. t. de alienatione iuditij ⁊c̄. l. iij. in prin. Potentiori pares esse non possumus.

¶ Marcialis cocus. l. vndiqꝫ suscepto. c. 2.
Quē leo nō tetigit dū mordet aranea ledit
Cole non tm̄ grandia: parua caue.
¶ Macrobius saturnaliorum: lib. 2. c. 18. exautior liberij: Potestas non solum si inuitet: sed et si supplicet cogit.
¶ Cato c. j. Maiori cede: Minorem ne cōtempseris: Nil arbitrio virium feceris. Miserum noli irridere. ¶ Capitulo. 2.
Uincere cum possis interdum cede sodali.
Obsequio qm̄ dulces retinentur amici.
Que superare potes interdū vince ferēdo.
¶ Capitulo. 3.
Corporis exigui vires contempnere noli.
Consilio pollet cui vim natura negauit.
¶ Capitulo. 5. et fina.
Dimissos aios et tacitos vitare memento.
Qd̄ flumē ē placidū forsan latet alti⁹ vnda
Cede locum lesus fortune cede potenti.
Ledere qui potuit poterit aliqñ pdesse.
¶ Boetius de consolatione: libro. 3. c. 10.
Qui se volet esse potentem:
Animos domet ille feroces.
Nec victa libidine colla
Fedis submittat habenis. ¶ Caplo. 15.
Potentiam desideras subiectorum insidijs obnoxius periculis subiacebis.
¶ Cassiodorus: epistolarum: lib. j. e. 21. Si dominus vincat oppressionis inuidia est: equitas vo creditur si supplicem superare cōtingat. ¶ 44. e. et penult. Plerūqꝫ res par ue plus preualent prestare: q̄ꝫ magne possunt obtinere diuitie.
¶ Isydorus in synonima solliloquiorum: li. 2 Superiori equalem te ne exhibeas.
¶ Uersificator fabularum esopi. fa. 13. Nō sit qui studeat: qꝛ maior obesse minori
Cum bene maiori possit obesse minor.
¶ Fabula. 18. Sūmū vincere parua pudet.
Si vīcat minimū sūmus: sic vincere vici ē.
Tu qui sūma potes ne despice pua potētē.
Nam prodesse potest si quis obesse nequit.
¶ Fabula. 41.
Cum maiore minor conferri desinat et se
Consulat: et vires temperet ille suas.
¶ Fabula. 52.
Maiori timeat obuius ire minor.
¶ Johannes solobriensis anglicus in polycratone: li. 4. Dionydes pirata ab alexādro rege apprehēsus: interrogatusqꝫ quid ei videretur: qꝫ mare haberet infestum: liber contumacia quid tibi inquit tu orbem terrarum. Sed qꝛ id ego vno nauigio facio latro vocor: quia tu magna classe diceris imperator. Si solus captus sit alexander latro erit si ad nutum dionydi famulenē populi: erit dionydes imperator.
¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi. Ira potentis erit quasi fulgoris ictus habenda.
Sicut hic est sic est illa cauenda tibi.
¶ Prouerb. metric. extraord. l. vag.
Est orare ducum spēs violenta iubendi
Et quasi nudato supplicat ense potens.
¶ Tullius in thymeum platonis: siue de essentia mundi: Non esset rectū minori parere maiorem.

¶ De imperio et potestate et dn̄atione priuatorum. Rubrica. 2.

Salomon in prouerbijs. c. 12. Man⁹ fortium dominabitur: que autē remissa est tributis seruiet. ¶ 22. c. Diues pauperibus imperat. ¶ Idem in ecclesiast. c. 8. Interdū dominatur homo homini in malum suum.
¶ Aristotel. topicorum: lib. 4. Omnis potestas eorum que sunt eligenda est.
¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 3. Quāto magnus es humilia te in hominibus et coram deo inuenies gratiam. ¶ 33. c. Filio et mulieri: fratri et amico non des potestatē super te in vita tua. Non dederis alijs possessiones tuas: ne forte peniteat te: et deprecaris pro illis: dum adhuc superes et aspiras non immutabit te omnis caro. melius est enim vt filij tui te rogent: q̄ꝫ te respicere in manus filiorum tuorum.
¶ Terentius in adelphis. c. 3. Qui imperium credat grauius: aut stabilius vi qꝫ fit q̄ꝫ illō quod amicitia adiungitur.

¶ Uirgilius eneid. lib. 6. ad fi. Hę tibi erunt artes: paciſq; imponere mores. Parcere ſubiectis: ⁊ debellare ſuperbos.

¶ Tullius retho. artis veteris: lib. 2. c. 11. Potentia eſt ad ſua conſeruãda ⁊ alterius obtinenda: idonearum rerum facultas.

¶ Ouidius de arte amandi: lib. 3. ⁊ fina. Non bene cũ ſocijs regna veneſq; manẽt ¶ Idem methamorph. lib. 2. Non bñ conueniũt: nec in vna ſede morãt Maieſtas ⁊ amor.

¶ Paulus apl's in epl'a ad romanos. c. 13. Non eſt poteſtas niſi a deo.

¶ Seneca tragediarum in tyeſte. c. 5. Nec abnuendum ſi dat imperium deus. Nec appetendum. ¶ Idem in epiſtolis ad lucillũ: li. 19. e. 7. Imperare ſibi maximum imperium eſt.

¶ Lucanus: li. i. circa prin. in 2 charta. Nulla fides regni ſocijs: omniſq; poteſtas. Impatiens conſortis erit ¶ Libro. 8. Uirtus ⁊ ſũma poteſtas Non coeunt.

¶ Iuuenalis: li. 4. ſaty. i. Quoſdam precipitat ſubiecta potentia magne inuidie.

¶ Ualerius maxim⁹: li. 5. ti. i. in fi. Ea demũ tuta eſt potentia q̃ virib⁹ ſuis modũ ĩponit

¶ Lex dig. t. ſi a parente quis manumiſſus ſit. l. i. Iniquũ eſt ingenuis hominibus non eſſe liberam rerum ſuarum alienationem. ¶ Lex cod. ti. de iudeis. l nemo. Iuſtum eſt ſua cuiq; cõmittere. ¶ Ti. mãdati. l. in re mã data. Sue quiſq; rei moderator atq; arbiter eſt. ¶ Ti. de contrahenda emptione. l. dudum. Grauis videtur iniuria vt hoĩes de rebus ſuis facere aliquid cogantur inuiti.

¶ Macrobius ſaturnaliorum: lib. 2. c 18. exautior liberij: Poteſtas non ſolũ ſi inuitet: ſed etiam ſi ſupplicet cogit.

¶ Caſſiodorus epiſtolarum li. i. e. 2. Blandiri non dignatur animus dominij poteſta te munitus. ¶ Li. 11. e 2. Rarum cino bonum eſt dñium triũphare de moribus

¶ Claudianus: li. i. Aſperius nihil eſt humili cum ſurgit in altum.

¶ Gregorius in paſtorali. c. 10. Quid eſt poteſtas culminis niſi tempeſtas mentis: in q̃ cogitationũ ſemper procellis nauis cordis quatitur: huc illucq; inceſſanter impellitur vt per repentinos exceſſus oris ⁊ op͂is qua ſi per obuiantia ſaxa frangantur.

¶ Iſydorus in ſynonima ſolliloquiorũ: li. 2. A ſubditis venerari magis q̃ timeri ſtude

¶ Gualteri⁹ de caſtellione. l. i. Qui pluialib⁹ vndis incurrunt torrens fluit acrior amne perenni. Sic ptis opib⁹ ⁊ honoris culmine ſeruus. In dominum ſurgens truculentior aſpide ſurda Obturat precib⁹ aures: ⁊ mãſueſcere neſcit.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 55. Dum retinere potes dominatum non dabis vlli

¶ Prouerb. vulg. A ſegnore non mancha caxun.

¶ De hũilitate: ſeu mititate ſuper bia elatione ⁊ faſtu. Rubrica. 3.

Iob. c. 5. Deus ponit humiles in ſublime. ¶ 11. c. Uir vanus in ſuperbiam erigitur: ⁊ tanq̃ pullum honagri ſe liberũ natum putat. ¶ 15. c. Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit. ¶ 22. c. Qui humiliat⁹ fuerit erit in gloria: ⁊ qui inclinauerit oculos ipſe ſaluabitur.

¶ Salomon in prouerbijs. c. 11. Ubi fuerit ſuperbia ibi erit ⁊ contumelia. vbi autẽ humilitas: ibi ⁊ ſapientia. ¶ 12. c. Meror in corde viri humiliabit illum. ¶ 13. c. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſũt. ¶ 14. c. In ore ſtulti uirga ſuperbie. ¶ 15. c. Lingua placabilis lignum vite. Domum ſuperborum demolietur dominus Gloriam precedit humilitas. ¶ 16. c. Contritionem precedit ſuperbia: ⁊ ante ruinam exaltatur ſpũs. ¶ 19. c. Cum obſecrationibus loquitur pauper: et diues effabitur rigide. ¶ 29. c. Superbum ſequetur ignominia: ⁊ humilem ſpũ ſuſcipiet gloria. ¶ Idem in eccleſiaſt. c. i. In multa ſapientia multa eſt indignatio.

¶ Tobie. hyſt. c. 4. Superbiã nunq̃ in tuo ſenſu: aut in tuo verbo dñari permittas. in ipſa enĩ initiũ ſumpſit omnis perditio.

¶ Abacuch propheta.c.2. Quomodo vinum potantem decipit: sic erit vir superbus et nõ decorabitur:

¶ Hieremias propheta ꝓphetiarum.c.50. et antepenul. Cadet superbus et corruet et nõ erit qui suscitet eum.

¶ Isocrates in exhortationib⁹ c.2. Esto adherentibus tractabilis: non sublimis: nam despicientium tumorem vix equidem tollerabũt serui: modum vero tractabilium cuncti ferunt alacriter.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast.c.2. In igne probatur aurum et argentum: homies vero receptibiles in camino humiliatiõis. ¶ 3 c. Quanto magnus es humiliate in hominibus: et coram deo inuenies gratiaꝫ. Cor durũ male habebit in nouissimo. ¶ 10.c. Odibilis coram deo et hominibus est superbia. Initiuꝫ omnis peccati est superbia. ¶ 13.c. Abhominatio est superbo humilitas. ¶ 21 c. Domũ que minus locuplex est anullabit superbia. Su bstãtia superbi eradicabitur. 25.c. Ait iesus f.s. Tres spẽs odiuit anima mea: Pauperẽ superbuꝫ: diuitem mendacẽ et senem fatuum et insensatum ¶ 27.c. Effusio sanguinis in rixa superborum.

¶ Tullius de officiis: li.j.c.45. Etiã in rebus ꝓsperis et ad voluptatem nostram fluentibus superbiam magno opere fastigiũ arrogantiamq; fugiamus. ¶ Idem in orõne pro marcomarcello: Uictoria isolẽs et supba est

¶ Ouidius de arte amandi: li.2. Erue fast⁹ Curam mansuri quisquis amoris habes. ¶ Lib.3. et fi. Odimus in modicos experto credite fastus.

¶ Idem de fastis: lib.j.
Fastus inest pulchris: sequiturq; superbia formã. ¶ Idem de ponto: li.j.
Artibus ingenuis quaꝝ tibi maxima cura ẽ
Pectora molescunt: asperitasq; fugit.

¶ Mattheus in euãgelio.c.3. Beati mites: qm̃ ipsi possidebunt terram. ¶ 23.c. Qui se humiliat exaltabitur: et qui se exaltat humiliabit ¶ Idẽ dicit lucas ĩ euãgl'.c.14.et 18

¶ Petrus apl's eplã.2. Omnes inuicem humilitatem insinuate: qr deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam.

¶ Seneca epl'arum ad lucillum: li.2.e.2.et f. Diuitie inflant aĩos: superbiã pariũt: inuidiam attrahunt. al' contrahunt.
¶ Idem tragediarum in troba.c.4
Quo fortuna altius
Euexit ac leuauit humanas opes:
Hoc se magis supprimere felicem decet.
¶ In octauia.c.4.
Uince obsequẽdo potius ĩmitem virum.

¶ Juuenalis: lib.j. saty.5. Maxima queq; domus seruis est plena superbis.

¶ Uegetius de re mili.li.3.t.25. et penulti. Pro felicitate superbius et incautius mẽtes efferuntur humane.

¶ Marcialis cocus.l'. vndiq; suscepto.c.1. Etherẽa pacẽ ventosa superbia tollit.

¶ Ambrosius de offic.lib.2.c.14. Humilitas gratiam auget.

¶ Prudentius de phicomachia.c.5. Desine grande loqui: frangit deus omne superbuꝫ. Alta cadũt: iflata crepãt: tumefacta ꝓmunt Disce superciliũ deponere: disce cauere Ante pedes foueã: q̃squis sublime vehearis Peruulgata viget nostri sententia christi Scãdẽ celsa hũiles: et ad ima redẽ feroces.

¶ Cassiodorus epistolaꝝ.l'.2.e.41. et fi. Jocũda ꝓsperitas illis poti⁹ blãdit qui austeritate nimia nõ rigescũt. ¶ Li.3.e.3. Supbiam diuinitati semp exosaꝫ ꝓsequi debꝫ generalis assensus ¶ Li.4.e.4. Humilitas taꝫ clara q̃ rara est. ¶ Lib.10.e.11. De modestia laus sumit: de elatione odiũ concitat.

¶ Claudianus: li.j. Inquinat egregios adiũcta superbia mores.

¶ Gregorius in pastorali.c.10. Nequaq̃ valet in culmine humiliter discere qui inuiis positus non desinit superbire.

¶ Isyodorus solliloquioꝝ: li.2.c.13. Alas supbie non extendas. Elatiõis pennas nõ erigas. ¶ 51.c. Q̃uis sũm⁹ sis hũilitatẽ tene

¶ Auctor.l'. qui dr̃ facetus c.2. Ut placeat cunctis nullum decet esse superbum. Qui sic inflatur deserit omne bonum.

Sit blandus facie: sit mitior ingeniose
Ne côtéptibilis sit ipse forte cito. ¶ Caplo. 5
Nam cito sepe ruit qui super astra volat.
¶ Baldo. 11. fabula. Palma datur quâdo magis assentamine blando.
¶ Bernardus. l. de iprobatione viciorum. c. 2.
Firma solet virtus hûilis seruare quietos
Non cadit in plana qui requiescit humo
¶ Caplo. 3. Mitibus et gratis nemo nocere potest. Capitulo. 4.
Mitia pacificam pariunt precordia vitam.
¶ Gualterius d castellione. l. 2 Parcite mortales animos extollere fastu.
Collatis opibus: aspernariq3 minores.
¶ Mattheus vindocinensis de hysto. tobie c. 15. Spma nocês ôsit vêtosa supbia morum
Prodiga: neq3 fomes: origo necis.
¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi: In sua fit preceps discrimina quisq3 superbus.
Intolerabilius nihil est q3 vita superbi.
¶ Auctor. l. de moribus medicorum. c. 12.
Ingratos hoîes inflata superbia reddit.
¶ Ricardus iudex venusinus. l. de pertractatione nupê c. 45 Non durare potest inflata superbia fili.
¶ Prouerb. vulg. Chi nô se piega se rumpe
Lagnelo humele lata la sua mare elaltrua.

¶ De arrogantia iactantia insolêtia et vanagloria. Rubrica. 4.

Salomon in prouerbijs. c. 16. Abhominatio domini est omnis arrogâs. ¶ 24. c. Qui se iactat et dilatat iurgia concitat. ¶ Idem in ecclesiast. c. 7.
Melior est patiens arrogante.
¶ Aristotel. magnorum moralium: li. j. c. 52
Iactantior est plus eis que sunt sibi fingês esse aut scire que non sciuit.
¶ Oratius in poetria: Parturient môtes nascetur ridiculus mus.
¶ Tullius retho. artis veteris: lib. j. c. 12. Ex arrogantia odium solet euenire: ex insolentia arrogantia.
¶ Quintillianus declamationum. 8. declam. Insolentiâ imeritam quoq3 potentiam carpit. ¶ 17. et fi. declam. Pars voluptatis videtur esse iactatio.
¶ Seneca epistolarû ad lucillum: li. 12. et. 2. et fina. Diuitie insolentiam dant: nihil est aliud insolentia q3 spes false magnitudinis
¶ Idem de remedio fortuitorum. c. 21. et fina. Facilius reges animum nulla vanitate rerum tumentium.
¶ Auctor. l. de fortu. bone. vite. c. 2. Non eris arrogans. Que nosti sine arrogâtia postulanti imparties.
¶ Boetius in topicis. l. 3. Ex arrogantia fit quisq3 odiosus.
¶ Isydorus solliloquiorum: li. 2. c. 13. Caue inanis glorie studium non te arroges: nô te iactes: non te insolenter extollas. ¶ 28. c. Magnus nûq3 videri studeas. ¶ 44. c. Superiori equalem te non exhibeas.
¶ Bernardus de improbatione vitiorum c. 2. Uana superborû vacuat iactatio mentê.
¶ Gaufridus in poetria. c. 31. Cum fueris maior alijs te finge minorem.
Et de te mentire tibi nec sic in abyssum.
Deitias alios vt te super ethera tollas
Uicat opus vbû: minuit iactantia famam
¶ Capitulo. 84.
Utere consilio: licz omnia noueris vnus
Maior in h alijs: in verbis sis tñ vnus
Ex alijs: nec sis elati sed socialis
Eloquij: veterum clamat doctrina: loquaris
Ut plures: sapias vt pauci.
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiastico. 32. In multis esto quasi inscius: et audi tacens simul et querens.
¶ Ouidius de tristibus: lib j. e. j. Dum petit infirmus nimium sublimia penis:
Icarus equoreas nomine fecit aquas.
¶ Seneca de ira: li. j. In ruinam prona sunt que sine fundamentis creuere.
¶ Ualerius maximus: li. 4. t. de fiducia sua. Laudata profecto fiducia est que estimationem sui certo pondere examinat: tantum sibi arrogans quantum a contêptu et insolentia distari satis est.

¶ Marcialis cocus. l. vndiq; suscepto. c. 2.
Sepe ruis duz sepe petis nimis alta corona
Fac fit sufficiēs vna ruina tibi. ¶ Caplo. 3.
Altior assensus grauior plerūq; ruina est.
Sollicitudo grauis est preparatus honor
Cum nimis alta petis citus ī cautusq; ruina
Et grauis z subita est serte timenda tibi.
¶ Uegetius de re militari: li. 3. c. 6. Interdū imperita rusticitas. plura promittit: z credit se scire que nescit.
¶ Aucto. l. de for. hone. vite. c. 2. Non altiori rei te imponas in qua statim tibi ascendēti tremēdū: descendēti cadendum sit.
¶ Cassiodorus epistolaruz: li. 5. e. 13. Ignorat modum seruare presumptio: nec potest sub mō redigi cū licentia fuerit visa cōcedi.
¶ Uersificator fabularum esopi. 36. f. Qui plus posse putat sua q̄z natura ministrat
Posse suum superans se minus ipse pōt.
¶ Baldo. 29. fabula: Non vltra vires discant presumere viles.
¶ Mattheus vindoc. in poetria pē. j. c. 6.
Inconsulta nocet presūptio fallitur errat:
Naturale putans dilapidare bonum.
¶ Gaufridus in potria. c. 31. Et vires metiere tuas: si fortis es aude
Grādia: si fragilis: hameris ipone minori
Si mediocris: ama mediocria: sumere noli
Que quando sumis presumas
¶ Prouerb. vulg. Chi piu mōta che nō de piu tosto cade che non cre.

¶ De presumptiōe seu fiducia sui falsa. Rubrica. 6.

Salomon in prouerbijs c. 11. Qui despicit amicum suum indigens cor de est. ¶ 14. c. Ambulāt retro itinere z timens deum despicitur ab eo qui infami graditur via. Qui despicit propinquum suum peccat. ¶ 17. c. Qui despicit pauperez exprobat factori eius.
¶ Aristotel. retho. li. 2. c. 4. Paruipensio ē actus opinionis circa id quod nullo dignū videtur. Despectiuuz est yronia. ¶ 5. c. Nullus seipsum videtur paruipendere. Irreuerentia est paruipensio z despectus quos enim multum despicimus non reueremur. ¶ 15. c. Contrarium emulationi est despectio: z emulari ei quidē est despicere.
¶ Ouidius methamorph. li. 14. Spernentē sperne: sequenti Redde vices.
¶ Hieronymus in prefatione ysaie. Plurimi stimulante inuidia qd consequi nō valent despiciunt.
¶ Marcialis cocus. l. vndiq; suscepto. c. 2.
Contentuz stulti contēpnere dicime laus ē
Et temui a stulto dedecus esse nego.
¶ Cato. c. j. Minorē ne dtēpsis. ¶ Caplo. 3
Corporis exigui vires contempnere noli
Consilio pollet cui vim natura negauit
Judicium ppli nūq; contempseris vnus
Ne nulli placeas dū vis dtēpnere multos.
¶ Cassiodorus de amicitia. c. 13. Nemo autumet se contemptū: si ei melior preferatur
¶ Isydorus solliloquiorum: li. 2. c. 54. z an penul. Nulluz contempnas: nullū spernas.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 4. Exhibeat cunctis placidus sapienter amorem
Et nullum spernat: fit lz ipse miser.

¶ De contemptu seu despectione. Rubrica. 7.

Tob hyst. c. 12. Deridetur iusti simplicitas: lampas cōtempta apud cogitationes diuitiz: parata ad tempus statutum.
¶ Salomon in prouerbijs c. 3. Abbominatio domini est omnis illusor: Illusores dominus deludet. ¶ 9. c. Qui erudit derisores ipse sibi iniuriam facit. Noli arguere derisorem ne oderit te.
¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 24. f. de bione. Bio probat non esse vituperandum senium: qd cuncti peroptamꝰ dtigere.
¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Ni peres erumnam: cōmunis enim fortuna: z futurum incertum.
¶ Juuenalis: li. j. saty. 2. Loripidem rectus derideat. ethiopem albus. ¶ 3. saty.
Nil habz infelix paupertas durius in se.
Qz qz ridiculos homines facit.

¶ Marcialis cocus.li. vndiq3 suscepto.c.i.
Inuidus irrisor redi viuo crimine gaudet
Et semel irrisum ter q3 quater q3 cupit.
¶ Capitulo scdo.
Deridens alios non inderisus abibis
Unde alios rides sceuola non facias
Sic rides alium: vel si rideris: vtrunq3
Ridemus claudum dum rectum ridet alexi
Ridemus risum de sapiente tuum.
Culpa est maure: pri⁹ turpe sequi sue magl.
¶ Cato caplo.j. Neminem irriseris
Miserum noli irridere. ¶ Caplo.5.7 fi.
Cum sapias: animo noli irridere senectam.
¶ Johannes solobriensis anglicus in poly/
cratone: li.j. Demetrio regi in opprobrium
puerilis leuitatis tali aurei a rege parthoru
dati sunt. Eo siquidem munere exornanda
visa est adolescentia senilis que im maiesta
te regni leuia cōmittere minime verebatur.
¶ Jacobus beneuentanus.c.13. Risor deri
sus quilibet esse solet.
¶ Ricardus iudex venusinus.li. de pertra/
ctatione nup.c.17. Illudēs alios sepe relu/
sus abit.
¶ Prouer. vulg. Tegnoso sta en ponte ede
tutti se fa pompe.
Chi ha el mal si ha le scherme.

¶ De terribilitate 7 metu. Rrica.8.

Salomon i puerbijs c.15 Secura mens quasi iuge conuiuium. ¶ 20.c. Sicut rugitus leōis: ita 7 terror regis: qui prouocat eum peccat in animam suam.
¶ Cronica de nugis philosophorum.c.4.s. de chilōe. Chilo lacedemonius: q̄ fuit vnus de septem sapientibus iubebat mansuetu3 esse: vt proximi reuereātur magis q̄3 timeāt.
¶ Aristotel. ethicorum: li.3.c.7. Terribilissi mum est mors. ¶ Idem pollyticorum: li.5. c.3. Congregat etiam separatissimos com/ munis timor.
¶ Terentius in adelphis.c.3. Pudore 7 li/ beralitate liberos.
Retinere satius esse credo q̄3 metu
Qui imperiū credat grauius aut stabilius
Ui q̄d fit q̄3 illud qd amicitia adiungitur.
Malo coactus qui suum officium facit
Dum id rescitum iri credit tunti sper cauet
Si sperat fore clā rursum ad ingeniū redit.
Ille quē beneficio adiūgas ex animo facit.
Studet par referre: p̄ns ab en q̄3 idē erit
Hoc patrum est potius consnefacere filiu3.
Sua sponte recte facere q̄3 alieno metu.
¶ Tullius phylipicorum: lib.j. Metui 7 ob id odiosum esse inuidiosum est detestabile imbecillum caducum.
¶ Ouidius de fastl li.4. Excutit terrore q̄es
¶ Seneca tragediaru3 in hercule furente.c. 3. Opp̄mit leges timor. ¶ In octauia.c.10. Decet timeri cesarem: At plus diligi.
¶ Idem epistolarum ad lucillū: lib.18.e.5. Timeri tam de m' q̄3 foris molestum est: tā a seruis q̄3 a liberis. Nemo potest terribilis esse secure. ¶ Ide3 de ira: li.2. Periculosius est timeri q̄3 despici. Necesse ē vt multos ti meat que3 multi timent.
¶ Lex dig.ti.q̄d metus causa 7c.l.j. Metus instātis vl futuri p̄culi cā metus trepidatio
¶ Macrobius saturnaliorum: li.2.c.7. Co lant te potius serui tui q̄3 timeant: qui coli/ tur etiam amatur. Non potest amor cum ti more misceri ¶ 18.c. exautior liberij: Ne/ cesse est multos timeat que3 multi timent.
¶ Cassiodorus epistolaru3: li.2.e.5. Solus metus cohib3 quos fides p̄missi nō retiet.
¶ Claudian⁹: li.3 Nō odiu3 terrore moues.
¶ Gregor⁹ us in pastorali c.38. Bona per se metipsa amanda sunt: 7 non penis compel/ lentibus exequenda. Nam qui propterea bona facit: quia tormentorum mala metuit vult non esse qd metuit vt audenter cōmit tat illicita.
¶ Isydorus in synonima solliloquioru3: li. 2.c.45. A subditis venerari magis q̄3 time/ ri stude. Snbiecti plus te reuereantur q̄3 metuant: plus tibi officio dilectionis q̄3 cō/ ditionis necessitate adhereant. Tale3 te red de subiectis vt magis ameris q̄3 timearis. Odium timor affert. Fidem metus tollit. Non sis terribilis in subditis: sic his domi

nare vt delectent seruire.

¶ Versificator fabularum esopi. 32. f. Cum timor in pacto sedit: promissa timore Arent: nil fidei verba timentis habent.

¶ De libertate et seruitute domi- nis et seruis. Rubrica. 9.

Salomon in puerbijs. c. 22. Qui accipit mutuũ seruus est fenerantis.

¶ Aristotel. retho. l. 2. c. 20. Stesicorus eligentibus ymereis ducez exercitus impatorẽ falari idẽ et daturus cautelã corporis cũ alia disseruisset dixit eis fabulam: quõ equus obtinebat pratũ solus. aduenięte aũt ceruo et corrũpẽte pascua: volẽs punire ceruũ interrogabat hoĩem si possz cũ ipo punire ceruũ. Ille aũt ait: si acceperit frenuz et ipse ascẽderit super eũ habẽs lanceã. cum cõsensisset aũt et ascẽdisset pro eo vt puniret: ipse seruiuit iã hoĩ. Ita aũt et vos ait videte ne volẽtes aduersarios punire idez patiamini cũ equo. ¶ Idem polyticorũ. l. j. c. 3. Omnis seruitus preter naturam est. ¶ Lib. e. 13. Non oportet putare seruitutem esse viuere ad policiam: sed salutem.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 10. Seruo sensato liberi seruient. ¶ 33. c. Si ẽ tibi seruus fidelis sit tibi quasi anima tua.

¶ Salustius in iugurtino. Melius visuz ẽ amicos q̃ȝ seruos querere: tutiusq̃ȝ volentibus q̃ȝ coactis imperare.

¶ Tullius reth. artis noue li. 5. c. 10. Liber is est existimandus qui nulli turpitudini seruit. Sola virtus in sua ptãte est. ¶ Idem de amicitia. Natura ꝓpensi ad libertatẽ sumus. ¶ Idẽ padoxorum dist. 5. Oĩs animi debilitas et humilitas et fracta timiditas seruitus est. ¶ Idẽ philippicorum. l. 2. Seruitus postremũ malorum omniũ: non modo bello: sed morte ettiã repellendũ. ¶ Li. 3. Oĩs seruitus est misera. Nihil fedius seruitute. Jocũdiorem facit libertatem seruitutis recordatio. ¶ Li. 7. Que cã iustior est belli gerẽdi q̃ȝ seruitutis depulsio: in qua etiã si non sit molestus dñs: tñ miserrimũ posse si velit. ¶ Li. 9 Pro libertate vite periculo decertãdum est.

¶ Quintillianus declam. 10. declam. Senus seruitutis est coacta libertas.

¶ Petrus apls: epla. j. Serui subditi estote in omni timore dñis: non tñ bonis et modestis: sed etiam discolis.

¶ Paulus apls: in epla ad ephesios. c. 5. et pe. Serui obedite dñis vestris carnalibus cũ timore et tremore: in simplicitate cordis vri. ¶ Idẽ in epla ad colossenses c. 3 Serui obedite per oĩa dñis vestris carnalibus non ad oculũ seruiẽtes quasi hoĩbus placẽtes; sed in simplicitate cordis timentes deũ. Dñi qd̃ iustum est et equũ: seruis prestate: scientes qm̃ et vos dñium habetis in celo.

¶ Seneca epistolarum ad lucillũ: l. j. e. 7. et f. Philosophie seruias vt tibi ɔtingat vera libertas ¶ Li. 6. e. 5. Arrogãtie prouerbium vocat totidẽ hostes esse quot seruos: nõ habemus hostes illos: sed facimus. Viue clemẽter cuz seruo comitẽq̃ȝ et in sermone illũ admitte et in ɔsiliũ et in conuictũ. Colant serui tui te potius q̃ȝ timeant. ¶ Lib. 7. e. 8. Qui impia liberis excipit: ptẽ acerbissimam seruitutis effugit. Non qui iussus aliquid facit miser: sed qui inuitus facit.

¶ Lex dig. t. de regu. iur. l. infrascriptis. Libertas inestimabilis res est. Libetas omnibus rebus fauorabilior est.

¶ Augustinus in epygrãmatibus ꝓspi emp. 53. Malus ẽt si regnet seruus ẽ: nec vnius dñi sz qd̃ grauius ẽ tot dñorum quot vitiorum.

¶ Cato capitulo. 5. et fi. Cum seruos fueris proprios mercatus in vsus.
Et famulos dicas: hoĩes tñ esse memento.

¶ Boetius de consolatiõe. l. j. c. 10. Obtẽperare iustitie summa libertas est.

¶ Cassiodorus eplaruz. l. 12. et f. e. 10. Reatus q̃dã ẽ eẽ sub debito: nec liber põt veraciter dici qui ꝓbat obnoxius reperiri.

¶ Versificator fabularum esopi. 22. f. Alterius nõ sit q̃ suus esse põt. ¶ Fabula. 55.
Ditior est liber mendicans diuite seruo.
Libertas ꝑdulce bonũ bona certa condit
Libertas animi cibus est et vera voluptas

Non bene pro toto libertas vendit auro
Hoc celeste bonum preterit orbis opes.
¶ Gualterius de castellione lib. 8.
Esse tibi caue ne credas quos vicis amicos
Auferet stellas tellus septemque triones.
Abluet oceanus et siccum piscis amabit.
Quam serui ad dominum sit veri nexus amoris
Inter eos nulla est concordia: nam licet extra
Pax pretendatur: odio confligitur intus
Pacem vultus habet: agitant precordia bellum
¶ De famulis et domesticis. Rubrica. 10.

Salomon in prouerbiis. c. 15. Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam.
¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Esto adherentibus tractabilis non sublimis: nam despicientium tumorem vix equidem tolerabunt serui: modum vero tractabilium cuncti ferunt alacriter.
¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 8. Noli esse sicut leo in domo tua euertens domesticos tuos et opprimens subiectos tibi.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. 18. e. 5. Timeri tam domi quam foris molestum est: tam a seruis quam a liberis. ¶ Idem de breuitate vite: Eorum miserrima est conditio: qui nec suis quidem laborant occupationibus: ad alienum dormiunt somnum: ad alienum ambulant gradum: ad alienum comedunt appetitum.
¶ Boetius de consolatione: lib. 3. c. 9. Que pestis est efficacior ad nocendum quam familiaris inimicus.
¶ Bertrandus yconomica. c. 15. Famulum alti cordis repelle: vt futurum inimicum. Famulum tuis moribus blandientem repelle. Famulum de facili se verecundantem dilige vt filium.
¶ De nobilitate et ignobilitate. Rubrica. 11.

Aristoteles Ethicorum li. 4. c. 4. Nobiles dignificantur honore. ¶ Idem retho. lib. 2. c. 17. Nobilitas est honorabilitas progenitorum. Nobile quidem est secundum generis virtutem. Differunt mores his qui nuper possederunt et his qui ab antiquo: in eo quod omnia magis et maiora mala habent nuper ditati: quasi enim in eruditio diuitiarum est nuper ditatum esse. ¶ Idem pollyticorum. l. 4 c. 7. Ingenuitas est virtus et diuitie antique. Nobiles esse videntur quibus existunt progenitorum virtus et diuitie. Nobilitas et virtus in paucis est.
¶ Tullius inuectiua in salustium. Sacius est me meis rebus gestis florere: quam maiorum opinione niti: et ita viuere vt sit posteris mei nobilitatis initium et virtutis exemplum.
¶ Ouidius methamorph. li. 13. Nam genus et proauos et que non fecimus ipsi
Uix ea nostri voco. ¶ Idem de ponto. l. 1. e. 9. et p
Non census nec clarum nomen auorum:
Sed probitas magnos ingeniumque facit.
¶ Idem de luco.
Nobilitas hominis mens et deitatis imago
Nobilitas hominis virtutum clara propago
Nobilitas hominis humilem releuare iacentem.
Nobilitas hominis mentem refrenare furentem
Nobilitas hominis nisi turpia nulla timere.
¶ Seneca tragediarum in hercule furente. c. 3
Qui genus iactat suum: Aliena laudat.
¶ Idem epistolarum ad lucillum. li. 5. e. 10
Habet ipse hoc optimum generosus animus quod concitatur ad honesta. Neminem excelsi ingenii virum humilia delectant et sordida. ¶ Idem de moribus: Nobilitas est hominis generosus animus.
¶ Juuenalis: lib. 3. saty. 2.
Scemata quid faciunt.
Nobilitas sola est atque vnica virtus.
Miserum est aliene incumbere fame.
Malo patri tersit tersites: dummodo tu sis
Eacide filis vulcanaque arma capescas.
Quam te tersite filem producat achilles.
¶ Lex autem ti de consulibus. §. alia vero non decorabitur: Uxores corruscantur radijs maritorum.
¶ Ualerius maximus: lib. 3. t. de his humili loco natis clari euaserunt. ¶ Tullij hostilij incunabula agreste tugurium cepit. Eiusdem adolescentia in pecore pascendo fuit occupata. Ualidior etas imperium romanum rexit. Cum

duplicauit senectus excellentissimis ornamentis decorata in altissimo maiestatis fastigio fulsit. Uarro miro gradu ad consulatũ macelaria patris tabernacula cõscendit. Socrates nõ solũ hominũ cõsensu verũetiam appolinis oraculo sapientissimus iudicatus phanarete matre obstetrice ꝛ sophonisco patre marmorario genitus ad clarissimũ glorie lumẽ excessit. Euripides quã mrẽ: aut quẽ patrẽ demosthenes habuerit: ipsorũ quoqꝫ seculo ignotũ fuit. Alterius autez matrem cultelos vẽdidisse omniũ pene doctorũ littere loquunt. Sed quid aut illius tragica: aut his oratoria vi clarius.

¶ Beotius de consolatione: li. 3. c. 7. Inest dignitas ꝓpria virtuti: quã protinus in eos quibus fuerit adiũcta trãffũdit. ¶ 11. e. Uidetur esse nobilitas quedã laus de meritis ꝑentuũ proueniens. Siquid est in nobilitate bonũ id arbitror esse solũ vt imposita nobilibus necessitudo videat ne a maiorũ virtute degenerẽt. ¶ 12. e. Omne hominuz genus in terris simili surget ab ortu. Quid genus ꝛ pauos strepitis. Si primordia vestra Auctoreqꝫ deum spectes: nullus degener extat. Ni vicijs peiora fouens proprium deserat ortum.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. e. 17. Tantuz quis nobilior erit quãtũ ꝛ moribus probis ꝛ luculẽta facultate reluxerit. ¶ Li. 5. e. 4. Dignitas nec diuitijs nec solis natalibus inuenit: sed tñ eam cũ doctrina coniuncta põt impetrare prudẽtia. Hec est indubitata nobilitas que moribus ꝓbatur ornata. ¶ Li. 8. e. 19 Si inueterate ꝛ per genus ducte diuitie nobiles faciunt: multo magis ꝑstãtior est cuius origo thesauri prudentie locuplex inuenit. ¶ Li. 9. e. 8. Doctrine ꝑfacile est ornare generosum: que etiã ex obscuro nobilẽ facit. ¶ 22. e. Abunde cognoscitur quisquis teste fama laudatur.

¶ Claudianus: li. 4. Asperius nihil est humili cum surgit in altum.

¶ Andreas ad gualteriũ de amore: li. j. Sola fuit morũ ꝓbitas que primitus hoĩes nobilitate distinxit ac generis induxit differentiaz. Magis ex moribus q̃ ex sanguine deprehenditur cuiusqꝫ nobilitas.

¶ Gualterius de castellione: li. j.
Uirtus non queritur extra.
Non eget externis q̃ moribus ĩtus abũdat.
Nobilitas sola est: aĩum q̃ moribus ornat.

¶ Mattheus vindoc. in poetria pt. j. c. 6.
Uirtus nobilitat aĩum: virtute remota:
Migrat in exilium nobilitatis honor.

¶ Heinricus samariensis: l. j. pt. j. Non presigne genus nec clarum nomen auorum:
Sed probitas vera nobilitate viget.

¶ De preciositate ꝛ vilitate. Rica. 12.

Seneca in eplis ad lucill. li. 8. e. 2. ꝛ pe. Uile videtur quicquid patet.

¶ Uegetius de re mili. l. 3. t. 26. ꝛ fi. Usitata vilescunt.

¶ Marcialis cocus. l. vndiqꝫ suscepto. c. 3.
Uilia diuiribus notum est plerũqꝫ placere.
Non qꝫ sint vilia: sed qꝛ rara line.
Sic plerũqꝫ ꝑmit ꝑciosa frequentior vsus.

¶ Prosper sub. 66. emp. Ultro oblatorum vilius est precium.

¶ Uersificator fabularum esopi. f. 22.
Omne boni precium nimio vilescit in vsu.

¶ Andreas ad gualteriũ de amore: li. j. Uilius res venalitati exposita compatur: q̃z si venditor ab emptore rogetur.

¶ Heinricus samariensis l. j. pt. j. Omne qđ est crebrum nimio vilescit in vsu.
Omne qđ est rarum carius esse solet.

¶ De laude ꝛ cõmendatiõe. Rica. 13.

Iob. hyst. c. 18. Lux impij extinguet: nec splendebit flãma ignis eius. ¶ 20. c. Laus impiorum breuis est.

¶ Psalmista. 32. ps. Rectos decꝫ laudatio.

¶ Salomon in prouerbiis. c. 27. Laudet te alienus ꝛ non os tuum. ¶ 24. c. Uir fidelis multum laudabitur.

¶ Cronica de nugis phor. c. 6. s. de biante. Bias vnus de semptez sapientibus ait: Indignum virum ne laudes ob diuitias.

¶ Aristotel. ethicoꝝ. l. j. c. 7. Uidet omne laudabile in quale qd esse: et ad aliquid qualr habere laudari. Sũt laudes per relationez. Laus est operũ similiter et corporaliũ et aialiũ ¶ Idẽ magnoꝝ moraliũ. l. j. c. 42. Liberalis est laudabilis. ¶ 71. c. Laudabiles sũt prudẽtes. Laus virtus est. ¶ Idẽ retho. l. j. c. 16 Laus est sermo elucidãs magnitudinẽ virtutis. Cõmendatio operũ est. ¶ Lib. 2. c. 9. Laudare presentem adulationis est.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 15. Nõ est speciosa laus in ore peccatoris.

¶ Oratius in eplis. l. j e. 19. Qualẽ cõmendes etiam atq3 aspice ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
¶ Libro scdo. e. 2. Plenius equo
Laudat venales q̃ vult excludere merces.

¶ Tullius retho. artis noue. l. 3. c. 2. Nõ solũ laudis cã rectũ sequi cõuenit: sed si laus cõsequit duplicat recti appetẽdi voluntas ¶ Idez phylipicoꝝ. l. 2. vt quondã morbo aliqui ex sensus stupore suauitatẽ cibi non sentiunt. sic libidinosi auari facinorosi vere laudis gustum non habent.

¶ Ouidius epistolaruz. 12. e. Ut culpẽt alij: tibi me laudare necesse est.
¶ Idem de ponto l. 4. et si. e. 2.
Excitat auditor studiũ laudataq3 virtus.
Crescit et imensum glia calcar habet.

¶ Paulus apls. e. 2. ad corinthios. c. 10. Qui gliat in dño gliet. nõ enĩ qui seipsuz cõmẽdat ille pbatus est: sed quẽ dñs cõmendat.

¶ Seneca in eplis ad lucillũ. l. 7. e. 4. Quid letaris q ab hoibus his laudatus es quos nõ potes ipse laudare. Qualis quisq3 sit sciens si queadmodũ laudet asperceris. ¶ Lib. 18. e. 2. Magnificũ est laudari a laudato viro laude digno. Merentẽ laudare iustitia est. ¶ Idẽ de trãquillitate animi: Qui nõ inter laudãtium blãdientiũq3 positus greges plimum: inde sibiipsi ipse assentatus ẽ. ¶ Idẽ de remedijs fortuitoꝝ. c. 8. Displicere malis laudari est. ¶ Idem de moribus: Neminem cito laudaueris: neminem cito accusaueris.

¶ Plinius de naturali hysto. in prohemio. Benignũ est et plenum ingenij pudoris pfiteri per quos profeceris.

¶ Ualerius maximus. l. 4. t. de paupertate. c. 4. Non est necessaria sol de laudi cupidinis anxia diuitiarum comparatio.

¶ Macrialis cocus. l. vndiq3 suscepto. c. 2.
Uituperat subito: subito qui laudat alebs.
Nulli credo decus laudari a turpibus herme
Sed nec laudari ob turpia credo decus
Premio vel laudes abnuimus sceleri.

¶ Auctor. l. de fortu. bone. vite. c. 2. Lauda parce: vitupera parcius: nã similiter reprehẽsibilis est nimia laudatio q̃ imoderata vituperatio. illa siquidem adulatione: ista malignitate suspecta est. Nõ q̃ multis: s3 qualibus placeas cogita. ¶ 4. c. Sit tam triste tibi laudari a turpibus ac si lauderis ob turpia. Nec extollas queq̃ nec deijcias.

¶ Cato caplo. 2. Cum te aliquis laudat iudex tuus esse memento.
Plus alijs de te q̃ tu tibi credere noli.
¶ Capitulo. 3.
Nec te collaudes nec te culpaueris ipse
Hoc faciunt stulti quos gloria vexat ianis.
¶ Capitulo. 5. et si.
Laudaris quicũq3 palã qõcũq3 probaris
Hoc vide ne rursus leuitatis crimie dãnes.
Parce laudato: nã quem tu sepe probaris.
Una dies q̃lis fuerit ostendet amicus.

¶ Boetius de disciplina scholarium: lib. 3. Rerum effectus exhibtione opis declarat.

¶ Cassiodorus epistolarum: lib. j. e. 2. Quid maius querit q̃ ibi inuenisse laudum testimonia vbi gratificatio non põt esse suspecta. ¶ 3. e. Crescere virtutes solent ad preconij fastigium. ¶ Li. 8. e. 3. Cuz successor amplius laudari nitit precedentis fama letat. ¶ Lib. 4. e. 30. Perfectũ opus suum laudat auctorẽ. ¶ 31. e. Prudens frequentiã nõ respuat hominũ in qua se nouit esse laudandum. alioquin virtutibus fama tollit si eaꝝ merita in hoibus nesciantur. ¶ Li. 9. e. 22. Magnus verecũdie stimulus est laus parentũ dũ illis nõ patimur eẽ impares quos

gaudemus auctores. ❡ 25.e.7 fi. Gloriosis dominis gratiora sunt preconia q̄ tributa. ❡ Li.11.e.23. Juste potiora ꝯsequit qui ꝺ cōmissa sibi negocij perfectione laudatur.

❡ Auctor.l. qui dicitur facetus.c.2. Alteriꝰ laudes moderate dicere laudo.
Sed proprias nemo si sapit ipse refert.

❡ Andreas ad gualteriū de amore: li.j. Callidi vident blandimenti obtinere cōmentū laudes aspectu laudati prolate.

❡ Mattheus vindoc. de hysto.tobie.c.30.
Se laudi ꝯformet opus: nisi facta marrites
Uerbis verba nocent friuola: fructus abest

❡ Prouerb. vulg. Loura loda el maestro
Chi lalda el mato fal saiire.

❡ De fama seu estimatiōe laudabilis 7 infamia. Rubrica.14.

Salomon in ꝓuerbijs.c.15. Fama bona impinguat ossa. ❡ 22.c. Meliꝰ est nomen bonum q̄ diuitie multe Super aurū 7 argentum glia bona. ❡ Idez in ecclesiast.c.7. Melius est nomen bonuz q̄ vnguenta preciosa.

❡ Isocrates in exhortationibꝰ.c.2. Uerere crimina tāetsi falsa sunt: nā pleriq̄ʒ veritatē ignorāt: opinionem aūt coniectāt. Decet q̄dem formidatū esse malis vite exitium: virtuosis ꝟo ignominiam vite.

❡ Jesus filius sirach in ecclesiast.c.41. Curam habe de bono nomine. Bonum nomē permanebit in euum.

❡ Salustius in catilinario: Is demum mihi viuere atq̄ʒ frui anima videtur: qui aliquo negocio intentus: preclari facinoris aut artis bone famam querit.

❡ Uirgilius eneꝺ.li.10. circa medium.
Stat sua cuiq̄ʒ dies. breue 7 irrepabile tp̄s
Omnibus est vite: sed famā extēdere factis
Hoc virtutis opus.

❡ Tullius de officijs: li.2. Uehemēter multitudinis amor cōmouetur ipsa fama 7 opinione liberalitatis beneficentie iustitie fidei omniūq̄ʒ eaꝝ virtutum que pertinēt ad mā suetudinē moruʒ ac facilitatē. ❡ Idē de oratore: lib.2. Bona estimatio diuitijs p̄stat.

❡ Ouidius de arte amandi: lib.3.
Quid petitur sacris nisi tm̄ fama poetis
Hoc votum nostri sūma laboris habet.
Sʒ fame vigilare iuuat: quis nosset homerꝰ
Ulixes eternum si latuisset opus.
❡ Idem de fastis: lib.2.
Et memorem famam qui bn̄ gessit habet.
❡ Libro.6.7 fina.
Rumor vt est velox agitatis ꝑuolat alis.
❡ Idem de ponto: li.j.c.j.
Pena potest demi: culpa perennis erit.

❡ Seneca in epistolis ad lucillum: lib.15.e.4. Quanta dementia est vereri: ne īfamiet ab infamibus. ❡ Idem de clementia. Nulli magis curandum est qualem famam habeat q̄ qualēcunq̄ʒ meruerit.

❡ Juuenalis: lib.3. saty.2. Omne animi vicium tanto conspectius in se Crimē habet quāto maior q̄ peccat habet. ❡ Lib.4. saty.2. Maior fame sitis est q̄ Uirtutis.

❡ Lex dig.ti. de varijs 7 extraorꝺ. cog.l.p. §.j. Existimatio est illese dignitatis status: legibus ac moribus comprobatus.

❡ Marcialis cocus epigrammaton: lib.5.
Esse quid dicam q̄ viuis fama negatur
Et sua q̄ rarus tempora lector amat.
Hi sunt inuidie nimirum regule mores
Preferat antiquis semper vt illa nouis.
❡ Idem.l. vndiq̄ʒ suscepto.c.3.
Dum crescit ramis 7 nō radicibus arbor
Emiliane breui flamine mota ruit
Qui celeris fame ramis per inania tendit:
Non radice operū corruit ex facili.
Dici aut esse bonum: non nos reputemus
vt vnum dici non proderit.
Dici aut esse malū ꝓthe nō dicimus vnuʒ.
Dici si noceat: sʒ nocet eē magis. ❡ Caplo.4
Ois hō vicinus tanto famosius in se:
Quanto qui peccat maior habetur: habet.

❡ Auctor.l. de for. bone. vite c.4. Fame bone esto: neq̄ʒ tue semīator: neq̄ʒ aliene īuidꝰ

❡ Fulgentius mitologiarum: li.3.7 fi.
Dum quis famam timuerit sapiens erit.

❡ Cato caplo.j. Estimationem retine.

¶ Capitulo. 5. ꝛ fi.
Si famam seruare cupis dũ viuis honestã
Fac fugias aĩo que sunt mala gaudia vite.
¶ Boetius de disciplina scholarium: lib. 3.
Fame nouerca est adunca tenacitas. ¶ Idẽ
õ ꝯsolatiõe: li. 3. c. 11. Plures magnũ sepe
nomẽ falsis vulgi opinionibus abstulerũt.
¶ Cassiodorus epistolarum: li. j. c. 3. Indi-
gui animi signũ est fame diligere cõmoduꝫ.
¶ Li. 5. c. 12. Pulchrũ est cõmodũ fame se
da neglexisse lucra pecunie. ¶ Lib. 8. c. 23.
Hoc nature thesaurus: reponimus quod fa
me cõmodis applicamus.
¶ Isydorus in synonima solliloquioꝝ: li. 2.
c. 27. Disce bono flagrare preconio. Custo-
di bonam famam tuam.
¶ Johannes solobriensis anglicus, in poly-
cratone: li. 6.
Isocrates querenti quomodo quis famã
optimã compararet. Si gesserit inquit opti
ma ꝛ locutus fuerit pauca.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 18.
E minimo crescit: ſʒ nõ cito fama quiescit.
Quis mentitur crescit eundo tamen.
¶ Auctor rudium doctrine: li. 2. Neglector
fame fiet neglector honoris.
Et merito cunctis ille perossus erit.
Et quisquis famã cupiat retinere celebrem.
Omnibꝰ hic studeat gratus adesse bonis
Sit mitis cunctis tractabilis atqꝫ benignꝰ:
Subleuet vt nomen prospera fama suum.
Et si displiceat prauis non sollicitetur
Quis nisi sit prauis nemo placere potest
Uerũ ꝓfiteor simul oĩbus opto placere.
Si nequeo saltem glisco placere bonis.
¶ Mattheus vindoc. in poetria. pt. 2 ꝛ fi.
c. 9. Fama citat laudem: laus premiaꝫ: pre-
miantem. ¶ Idem de hysto. tobie. c. 35.
Est fame ꝓciosa fames: si fama laboret:
Uita labat: precium labitur: alget honor.
¶ Heinricus samariẽsis. l. j. pt. j. Quẽ semel
horrendis maculis infamia nigrat.
Ad bene tergendum multa laborat aqua.
¶ Jacobꝰ bñuentanus. c. j. Ille btũs erit cui
bona fama viget. ¶ Capitulo. 50.

Non valet extingui sordida fama bene.
¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi.
Detrimenta tue caueas super omnia fame.
¶ Prouerb. vulg. Blasmo noze esenza fo-
co coze.

¶ De glĩa dignitate ambitione bono
re ꝛ vituperio. Rubrica. 15.

Salomon in ꝓuerbijs. c. 3. Gliaꝫ sapiẽ
tes possidebũt: stultoruꝫ exaltatio
igminia. ¶ 5. c. Ne des alienis ho-
norẽ tuũ. ¶ 15. c. Gliã ꝓcedit hũilitas. ¶ 20.
c. Honor ẽ hoi q̃ sepat se a tẽtatiõibꝰ. ¶ 25.
c. Ne gliosus appeas coram rege: ꝛ in loco
magnoꝝ ne steteris: meliꝰ est eñ vt dicatur
tibi ascende. huc: q̃ʒ vt humilieris coram
principe. ¶ 29. c. Supbũ sequet ignominia
ꝛ humilem spũ suscipiet gloria.
¶ Isocrates in exhortatiõibꝰ. c. 2. Ex cõibꝰ
curis discede nõ ditior: ſʒ gliosior: nã potius
ꝑlibus opibus ꝓconiũ ꝙ a multitudine.
¶ Aristotel. ethi. l. j. c. 2. Ciuilis vite fere ho
nor finis ẽ. Uñ i honorãtibꝰ magl honor eẽ
q̃ʒ i honorato. ¶ l. 4. c. 4. Nobiles dignificãt
honore: ꝛ potẽtes vl diuites. Supexcellẽs
bono honorabiliꝰ ẽ. Scdꝫ ṽitatẽ honꝰ solus
honorãdꝰ ẽ. ¶ l. 8. c. 8. ꝛ f. ṽtutis ꝛ bñficij ho
nor retributio ẽ. Nõ honorat q̃ nullũ bonũ
cõi tribuit. cõe eñ dat ei q̃ cõe bñficiat. ho-
nor aũt cõe. Nõ ẽ sil' ditari a cõibꝰ ꝛ honora
ri. ¶ Idẽ magnoꝝ moraliũ. l. 2. c. 7. A ṽtute
q̃dẽ honor fit. Honor magnꝰ factꝰ peiores
fac. ¶ Idẽ retho. l. 2. c. 9. Nullꝰ õ glĩa curat
nisi pp glificãtes. ¶ 16. c. Juuenes amato-
res sũt honoris. maxie aũt amatores victo-
rie: excellẽtiã eñ ꝺcupiscit iuuẽtꝰ. excellẽtia
eñ victoria q̃dã ẽ ꝛ abo h magl q̃ʒ amato-
res pecũiaꝝ. ¶ l. 3. ꝛ f. c. 16. Opꝫ bonos ho-
norari. ¶ Ideꝫ polyticoꝝ. l. 3. c. 6. Honores
dicimus eẽ principatus. ¶ 7. c. Rõnabiliter
prepant honori nobiles ꝛ diuites.
¶ Salustius in catilin ario: Rectius videtur
esse ingenij q̃ʒ virium opibus gloriam que-
rere. Diuitiarum ꝛ forme gloria fluxa atqꝫ
fragilis est. virtus animi clara eternaqꝫ ha-

betur. Ambitio multorum mortales falsos fieri subegit.

¶ Tullius de officijs:li.i.c.29. Vix inuenitur qui laboribus susceptis periculisqꝫ aditis non quasi mercedem rerum gestarū desideret gloriam. ¶ Idem rethoricorū artis veteris:li.2.c.10. Gloria est frequēs d̄ aliquo fama cum laude. Dignitas est alicuius honesta ꝛ cultui ꝛ honore ꝛ verecundia digna auctoritas. ¶ Idem in oratione pro marco marcello: Gloria est illustris p̄uagata magnorum vel in suos vel in patriā vel in oē genus hominum fama meritorum. ¶ Idem phylippicorum:li.i. Ea est gloria laus recte factorū magnorūqꝫ in rem publicam meritorum que tum optimi cuiusqꝫ: tum etiam multitudinis testimonio comprobatur. Bene de rep ublica mereri: laudari: coli: diligi gloriosum est. ¶ Li.2. Q̄ miserum est id negare non posse qd̄ sit turpissimū confiteri. ¶ Li.3. Nihil est detestabilius dedecore: nihil fedius seruitute. Ad decus ꝛ libertatem nati sumus: aut h̄ teneamus: aut cum dignitate moriamur. Dedecus virtus propulsare solet.

¶ Ouidius de tristibus:lib.5.e.18. Deniqꝫ non paruas animo dat gloria vires.
Et fecunda facit pectora laudis amor.

¶ Quintillianus declamationum.5.declama. Ingenitus est amor.

¶ Lucas in euangelio.c.14. Cum inuitatus fueris ad nuptias non discumbas in primo loco ne forte honoratior te sit inuitatus ab eo: ꝛ veniens is qui te ꝛ illū vocauit dicat tibi da huic locum: ꝛ tunc incipias cum rubore nouissimum tenere. Sed cum vocat⁹ fueris vade recumbe in nouissimo loco: vt cū venerit qui te inuitauit dicat tibi amice ascēde superius: tunc erit tibi gloria coram siml' discumbentibus.

¶ Paulus apostolus:in epistola ad galatas c.6. Non efficiamur inanis glorie cupidi.

¶ Seneca in epistolis ad lucillum:lib.8.e.i. Illa que temere laudantur ꝛ vulgi sententia bona sunt: inflant inanibus letos. ¶ Idē in prouerbijs: Loco ignominie est apud indignum dignitas.

¶ Ualerius maximus:li.2.ti.i. Arriopagus athenis bonos ciues corona decorandi primo consuetudinem introduxit: duob⁹ olee connexis ramulis clarum periculis cingendo caput: probabile fuit institutum: nā virtutis vberrimum alimentum est honos. ¶ Li.7.t. Sapientum dicta aut facta: Socrates expedita ꝛ compēdiaria via eos ad gloriam peruenire dicebat: qui id agerent vt quales videri vellent tales etiam essent. ¶ Li.8.ti. quantum momentum sit ꝛc. ¶ 15.c. Nulla est tanta humilitas que dulcedine glorie non tangatur.

¶ Lex dig.l.12.ti.i.ff. de dignitatibus.l.ii. Neqꝫ famosis ꝛ notatis ꝛ quos scelus aut vite turpitudo inquinat ꝛ quos infamia ab honestorꝫ cetu segregat dignitatis porte patebunt. ¶ Ti de consulibus.l.i. Repe iti fasces virtutem spe meriti comprobant. Nihil est altius dignitate. ¶ Ti. de re militari. l contra publicam vtilitatem: Honoris argumentum non ambitione: sed labore ad vnūquēqꝫ conuenit deuenire.

¶ Marcialis cocus.l. vndiqꝫ suscepto.c.2.
Oris onus magnum: dum magnū queris honorem. ¶ Capitulo.3.
Sollicitudo grauis est preparatus honor
Deficit exurgens gloria de nihilo.

¶ Auctor.l. de for. hone. vite.c.4. Uane glorie sis contemptor.

¶ Posper sub vlti.c. Contentus modicis vter sublimis haberi.

¶ Boetius de consolatione:li.2.c.11. Collata improbis dignitas non modo nō efficit dignos: sed prodit potius ꝛ ostentat indignos ¶ Li.3.c.7. Dignitates non fugare: sed illustrare potius nequitiam solent. Nō possumus ob honores reuerētia dignos iudicare quos ipsis honoribus iudicamus indignos Eo abiectior est quo magis a pluribus quisqꝫ contemnitur. ¶ 11.c. Plures magnum sepe nomen falsis vulgi opinionibus abstulerunt.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. i. c. 24. Laborem quippe nõ refugit qui virtutis gloriã concupiscit. ¶ Li. 4. c. 31. Uituperationem generant que in medijs conatibus egra deseruntur. ¶ Li. 5. c. 13. Pulchrum est commodum fame feda neglexisse lucra pecunie ¶ Li. 6. c. 10. Periclitarẽtur grauiter boni mores: si aut solis diuitibus: aut corpore valentibus prestarentur tantũmodo dignitates. Sapientia est que honores meretur. ¶ 11. c. Illum siquidem honores glorificãt quẽ cõmendat ⁊ vita. ¶ 12. c. Interdum assidui labores ⁊ ipsas ingratas faciunt dignitates. Graue pondus inuidie est splendere singuli claritate ⁊ morum lampade non lucere. ¶ Li. 8. c. 4. Dignitas est subiecta affatus meruisse dominantis. ¶ 14. c. Semper in honore manet: si cuius est tranquillus animus eiũ quoq; serenissimus cõmendet aspectus. ¶ 19. c. Affectat vnusquisq; gloriam suã. ¶ 31. c. ⁊ antepenult. Querat eruditus vbi possit existere gloriosus. Prudẽs frequentiam non respuat hominum in qua se nouerit esse laudandum. Alioquin virtutibus fama tollitur si earum merita in hominibus nesciantur.

¶ Isydorus solliloquiorum: li. 2. c. 44. Iuxta dignitatem redde vnicuiq; honorem. Superiori equalem te non exhibeas. ¶ 52. c. Cui plus cõmendatur plus ab eo exigiť. Citius patet insidijs gloriosus. gloria enim inuidiã parit. inuidia ṽo pericula generat. ¶ Idem in poetria. pť. 2. caplo. 3.

¶ Mattheus vindoč. de hysto. tobie. c. 30.
Si queratur honor onus intricatur honori
Si delectat honos: onus adiacet exigit eẽ
Fructus honos oneris: fructus honoris onus. ¶ Capitulo. 32. Iusta relatiuo gaudet honore fides. ¶ Capitulo. 35.
Sarcina dedecoris: damno preponderat.
Excruciat cupidos inficiatus honor.
Hypocrite gratus est popularis honor.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 55. Te viuente tuum nulli prebebis honorem.
¶ Sed tibi conserua carus vt esse queas.

¶ Ricardus iudex venusinus. Quisquis honorari cupit idem debet honorem
Hunc alijs gerere quẽ cupit ipse sibi.
Est honor ille tuus: alijs quẽ feceris ipse.

¶ Proueb. vulg. Gloria vana se florisseno grana.

¶ De reuerentia ⁊ honorificatione. Rubrica. 16.

In leuitico. cap. 19. Corã cano capite consurge ⁊ honora personam senis.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 4. s. de chilone. Chilo lacedemonius q̃ fuit vnus de septẽ sapiẽtibus iubebat seniũ honorare.

¶ Aristoteľ. retho. lib. j. c. 5. Irreuerentia est paruipensio ⁊ despectus. quos enim multum despicimus non reueremur. ¶ Li. 2. c. 17. Reuerentiores facit dignitas. Reuerentia est mollis ⁊ decens grauitas. ¶ Lib. 3. ⁊ fi. c. 16. Oportet bonos honorari. ¶ Idem pollyticorum: li. c. 7. Rationabiliter preparanť honori nobiles ⁊ diuites.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 11. In medio seniorum ne adijcias loqui. ¶ 32. c. Loquere maior natu decet enim te. Adolescens loquere in tua causa vix. Ubi sunt senes non multum loquaris. ¶ 37. c. Honora medicum propter necessitatem.

¶ Tullius retho. artis veteris: li. 2. c. 9. Obseruãtia est per quã homines aliqua dignitate antecedẽtes cultu: quodam ⁊ honore dignantur.

¶ Petrus apostolus epistola: Omnes honorate. Regem honorificate.

¶ Paulus apostolus: epistola. j. ad timotheum. c. 5. Seniorem ne increpaueris: sed obsecra vt patrem.

¶ Lex dig. ti. de obsequijs a liberis ⁊ libertis ⁊c. l. antepenult: Liberto ⁊ filio semper honesta ⁊ sancta persona patris ac patroni videri debet. ¶ Ti. de iure imunitatis. l. semper. in prin. Jabolenus iurisconsultus ciuis romanus ait semper in ciuitate nostra senectus venerabilis fuit: nam que maiores no

stri pene eundem honorē senibus quā ma/gistrantibus tribuebant.

¶ Ualerius maximus: lib. 2. ti. de institutis antiquis: Senatui iuuentus ita cumulatū & circūspectum honorē reddebat tanq̄ꝫ maiores natu adolescentium cōmunes patres essent. Quo circa iuuenes ea die qua consilium celebrabat senatus conueniebant: vt aliquem ex patribus conscriptis: aut propinquū: aut paternū amicum ad curiam reducerent: affixiq̄ꝫ valuis expectabant donec reducendi etiā officio fungerent. Qua quidē voluntaria statione & corpora & animos ad publica officia impigre substinēda roborabant: breuiq̄ꝫ processu morarum in luce virtutum suarū verecunda laboris meditatione ipsi doctores erant.

¶ Boetius de consolatione: lib. 3. c. 7. Non possumus ob honores reuerētia dignos iudicare quos ipsis honoribus iudicamus indignos.

¶ Isydorus in synonima solliloquiorū: li. 2. Superiori equalem te non exhibeas.

¶ Auctor .l. qui dicitur facetus. c. 4. Inter maiores caueat ne multa loquatur.

¶ De obsequio & resistētia. Rica. 17.

Terentius in andria. c. 3 Hoc tempore obsequium amicos veritas odium parit.

¶ Ouidius de arte amandi: li. 2. Flectitur obsequio curuatus ab arbore ramus.
Franges: si vires expiare tuas.
Obseq̄o transnātur aque: nec vincere possis
Flumina si cōtra qua rapit vnda nates
Obseqūiū tigresq̄ꝫ domat tumidosq̄ꝫ leōes
¶ Idem de remedio amoris: lib. j.
Dum furor in cursu est currēti cede furori
Difficiles aditus impetus omnis habet
Stultus ab obliquo q̄ cū descēdere possis
Pugnat in aduersas ire natator aquas.

¶ Seneca in prouerbijs: Bonus animus nū q̄ꝫ erranti obsequium accōmodat.

¶ Ualerius maximus: li. 7. ti. sapienter dicta aut facta: Aristoteles calistenem auditorem suum ad alexandrum mittens monuit cum eo: aut nunq̄ꝫ: aut q̄ꝫiocundissime loqueretur quo scilicet apud regias aures vel silentio tutior: vel sermone esset acceptior. At illis dum alexandrum macedone gaudente in persica salutatione obiurgat & ad macedonicos mores inuitum reuocare beniuole perseuerabat spiritu carere iussus: seram neglecti salubris consilij pnīam egit.

¶ Cecilius firmianus de beata vita: lib 7. & fina. Mores ac vicia regis imitari genus obsequij est.

¶ Prosper sub. 34 emp. Equum est seruire regibus & ducibus.

¶ Cato capitulo. 2. Uincere cum possis interdum cede sodali. Obsequio quoniā dulces retinentur amici.

¶ Cassiodorus de amicitia. c. 24. Illud obsequium dānabile ē qđ amicum indulgentiorem vicijs facit. ¶ Idem epistolarum: li. 3. c. 34. Libentibus animis obedite: vt fides vestra que iam prioribus monstratur exemplis: subsequentibus quoq̄ꝫ declaretur inditijs. Gratius est obsequiū qđ deuotione perpeti custoditur.

¶ Isydorus in synonima solliloquiorū: li. 2. c. 44. Defer obsequia nil iuxta mores. Facientem & obsequentem par pena constringit.

¶ Mattheus vindoc. de hysto. tobie. c. 31. Obsequio refouetur amor.

Quartus liber quarte partis tractat de delectationibus: & delectabilibus & pertinentibus ad ea sub his titulis.

¶ De delectatione. Rica. j.

Salomon in prouerbijs. c. 13 Spes q̄ differtur affligit animam. Desiderium si compleatur delectat animam. ¶ 15. c. Lux oculorum letificat animam. Fama bona impinguat ossa. ¶ Idem in ecclesiast. c. 11. Dulce lumen & delectabile ē ocu

lis videre ſolem.
¶ Ariſtotel'.retho.li.j.c.9.Dicendum eſt de/
lectationem bonā eſſe:omnia enim anima/
lia appetunt ipſam naturam.¶ 11.c. Dele/
ctationem omnia perſequunť: ⁊ gratia ipſi
us delectari appetunt. ¶ 19. capitulo. Sūt
autem aſſuetū ⁊ conſuetum inter delectabi
lia.multa enim ⁊ eoꝝ que natura nō ſūt de/
lectabilia ⁊ aſſuefacta fuerint delectabiliter
fiūt.Quecūqꝫ propter ſe agūt omnia ſunt:
aut bona:aut delectabilia:aut apparētia de
lectabilia.¶ 20.c.Cōcupiſcentia eſt delecta
bilis appetitus.Delectari eſt in pati ſenſuꝫ
alicuius paſſionis.Neceſſe eſt oīa delectabi
lia eſſe:aut in ſentiendo p̄ntia:aut ī memo/
rando facta:aut in ſperando futura. Dele/
ctabile eſt ſaluatū reminiſci laborū: ⁊ poſt
anguſtias delectatur vir memorans q̄ mul
ta paſſus fuerit: ⁊ qui multa geſſerit. Que/
cūqꝫ p̄ntia letificant ⁊ ſperātes ⁊ memorā/
tes:vt in pluribus:propter qḋ ⁊ iraſci dele/
ctabile.nullū enim iraſcitur ei qui videtur
impotens cruciatū ſortiri:neqꝫ his qui mul
tū ſupſunt potētia:aut ſi iraſcať mitius. In
ploratib⁹ ⁊ in lamētationib⁹ ineſt quedam
delectatio. Punire delectabile eſt. Uincere
delectabile eſt.Diligere delectabile eſt. Dili
gi delectabile eſt. In admiratiōe eē delecta/
bile eſt ꝓpter ipm honorari. Adulationem
recipe ⁊ adulator delectabile ē. appens em̄
admirator eſt.Qḋ ↄſuetū eſt delectabile ē.
Addiſcere ⁊ imitari ↄ̇leetabile ē:vt ad mul
tū. Imitari q̄dē em̄ eſt ↄcupiſcē addiſcere.
Quare mutabile ē ↄcupiſcibile.addiſcē aūt
ē in id qḋ ſm nām ↄſtitui. Bn̄facere ⁊ bn̄
pati delectabile ē.bn̄ pati quidē em̄ ē adipi
ſci eoꝝ que ↄcupiſcūt. Qḋ ſm nām ē dele/
ctabile ē.Oīa que eiuſdē gn̄is ſm nām iui/
cē ſūt cognata ⁊ ſilia delectabilia ſūt: vt in
plib⁹:vtputa hō hoī: ⁊ equus equo: ⁊ iuue/
nis iuueni.Oē ſile ⁊ cognatū delectabile eſt
ſibi. Principari delectabiliſſimū eſt. Uide/
ri ſapiētē eē delectabile eſt. Ludus delecta
biliū eſt.Oīs remiſſio riſus delectabiliū eſt.
Neceſſe ē riſibilia delectabilia eē: ⁊ hoīes: ⁊
verba: ⁊ opa. ¶ Li.2.c.4. Cā delectationis
cōtumelizantibus eſt:q2 putāt qḋ ipſi male
agētes excedāt magis: ꝓpter qḋ ⁊ iuuenes
⁊ diuites cōtumelioſi ſunt.excedere em̄ pu/
tant cōtumelias īferentes.¶ Li.3.⁊ c.3.De
lectabile eſt qḋ mirabile ē.¶ 9.c. Indelecta
bile eſt ⁊ noīcibile qḋ infinituꝫ eſt. ¶ 11.c.
Addiſcere qḋ facile delectabile nā oībus ē.
¶ Idē ethicoꝝ:li.j.c 4. Delectari quidē aīa/
lium. Multis quidē delectabilia aduerſan
tur ad inuicē:q2 nō nālia ſunt. ¶ Li.2.c.2.
Bonū ⁊ conferēs delectabile videť.¶ Lib.
3.c 4.Difficilius eſt triſtitiā ſubſtinere q̄ꝫ a
delectationib⁹ abſtinere. ¶ Li.7.c.13. Nō
contingit eē optimū delectatiōe. Oīs dele/
ctatio gn̄atio eſt in nāꝫ ſenſibilis. Nō opti/
mū eſt delectatio:qm̄ nō finis:ſed gn̄atio ē
¶ 14.c.Optimum aūt nihil ꝓhibet delecta
tionē aliquā eſſe. ¶ 15.c.⁊ ſi. Expellit dele/
ctatio triſtitiā.Delectatio magis eſt in quie/
te q̄ꝫ ī motu.tranſmutatio aūt oīum dulciſ/
ſimū ſm poetā ꝓpter malitiā q̄ꝫdā: queād/
modū em̄ hō facile trāſmutabilis malus: ⁊
nā que īdiget trāſmutatiōe.¶ Li.8.c.4. Na
tura vř triſte fugere.appetere aūt delectabi
le.Sine opatiōe nō fit delectatio. Coauget
operationē ꝓpria delectatio. Magis ſingu
la iudicāt ⁊ cercius exquirūt cū delectatiōe
operantes. Propria delectatio confirmat
operationes: ⁊ diuturniores ⁊ meliores fa/
cit.¶ Idem magnorum moralium:lib.2.c.
28. Non eſt infelicitas abſqꝫ delectatiōe.
¶ 40.c.Eſt ⁊ conſcientia factiua delectatio/
nis.¶ Idem de animalibus: li.7.hyſto.c.j.
Perſequuntur oīa eā que eſt ſm nām de/
lectationē.¶ Idē pollyticoꝝ: lib.j.c.5. Non
idem vnicuiqꝫ delectabile eſt ſm nām: ſed
altera alteris.¶ Li.2.c.2. Largiri ⁊ auxilia/
ri amicis:aut extraneis: aut alteris delecta/
biliſſimum eſt.
¶ Terentius in andria.c.3. Ingeniuꝫ eſt oī/
um hominum a labore procliue.
¶ Tullius retho.artis veteris:li.2.c.5.Que
rara ⁊ ardua ſunt ea experiendo pulchra et
iocūda hominibus videntur.

¶ Ouidius de remedio amoris: lib. j. Rura quoq; oblectant animos: studiũq; colendi. ¶ Idem de ponto: li. 2. e. 7.
Tempus in agroꝝ cultu cõsumere dulce ẽ.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. 7. e. 3 Effeminat animos amenitas nimia. ¶ Idem de tranquillitate animi; Aliquando insanire iocundum est.

¶ Boetius de consolatione: li 3. c. 3. In minimis quoq; rebus id appetitur ꝙ habere fruiq; delectet. Eaq; de causa diuitias dignitates: regna: gloriam: voluptates: q̃ desiderant homines ꝙ per h̄ sibi sufficientiam reuerentiãq; potentiam celebritatem letitiam credunt esse ventura.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 2. e. 39. Iuuat videre secretum. ¶ Li. 3. e. 52. Paucos ratio capit aut probabilis oblectat intẽtio. ad illud potius turba ducitur qȯ ad remissionem curarum constat inuentum. Expedit interdum desipere. ¶ Li. 8 c. 19. Nature siquidem insitum est vt bonorum copia plus delectet. ¶ 20. e. Bonum insolitum plus amatur. Sequenti gaudio cõfert dulcedinem temporum premissa tristitia. ¶ Li. 9. e. 24 Dulcius accipitur qȯ sub aliqua dilatione prestatur. ¶ Li. 10. e. 33. Dulcior solet esse gratia post amaritudines expiatas.

¶ Uersificator fabularum esopi. 22. fa. Fitq; mali gustu dulcius oẽ bonum.

¶ De delectatione variatiõis vel rerꝝ ⁊ tedio ꝯtinuationis. Rica. 2.

Isocrates in exhortationibus. c. 2. Sacietas omnium mala.

¶ Aristotel. ethicorum: li. 7. c. 15. ⁊ fi. Transmutatio omnium dulcissimum ſm poetam propter malitiam quandam. Queẽadmodum enim homo facile transmutabilis malus ⁊ natura que indiget trãsmutatione. ¶ Idem retho. li. j. c. 20. Transmutare delectabile est: in natura eniꝫ fieri trãsmutare qȯ enim idem semper excessum facit constituti habitus. vnde dictum est. trãsmutatio omniũ dulce. ꝓpter h̄ enim ⁊ que ad tempus delectabilia sunt.

¶ Plinius de naturali hysto. lib. 12. c. 19. Nulla est voluptas que non assiduitati sui fastidium pariat.

¶ Iuuenalis: li. 4. saty. 2. Uoluptates ꝯmẽdat rarior vsus.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 3. e. 21. Humane ꝯsuetudinis mos est vt variata plus capiant: ⁊ q̃uis in vsum habeantur eximia fastidium prestet oẽ qȯ faciat. ¶ Li. 7. e. 36 In continuatione rerum magnum mentis constat esse fastidium. Dulcedo mellis si assidue sumatur horrescit. Serena ipsa q̃uis magno opere desiderentur iugiter adepta sordescunt non imerito: q2 cum sit homo cõmutabilis: nature sue desiderat qualitates. ¶ Li. 9. c. 22. Copia plerũq; solet habere fastidium.

¶ Mattheus vindocinensis in poetria pt. 2 c. 3. Uarietas tollit fastidium.

¶ Gaufridus in poetria. c. 49. Plus mellis habet variata voluptas.

¶ De musicali delectatione. Rica. 3.

Aristoteles pollyticorum: li. 8 c. 2 Ait ⁊ museus esse omnibꝰ hominibus delectabilissimum cantare. Habet musica delectationem naturalem propter ꝙ omnibus etatibus ⁊ omnibus moribus vsus ipsius est amicus.

¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 90. Uinum ⁊ musica letificant cor. ¶ Tibie ⁊ psalterium suauem faciunt melodiam: ⁊ super vtrũq; lingua suauis.

¶ Tullius de oratore: li. 3. ⁊ fina. Due sunt res que permulcent aures: sonus: ⁊ numerus. Omnium longitudinum ⁊ breuitatum in sonis sicut acutorum grauiũq; vocum: iudiciuꝫ ipsa natura in auribus nostris collocauit. Uersus rationeꝫ non est cognitus: sed natura atq; sensu: quẽ dimensuratio docuit quid acciderit ita notatio nature ⁊ animaduersio peperit artem.

¶ Macrobius de somno scipionis: Omnis anima musicis sónis capit᷑. Musica capit᷑

omne qđ viuit. ¶ Idem saturnaliorum: lib. 3. in prohemio Socrates grecus orator verba prius libera sub nūeris prius ire coegit.

¶ Boetius in musica: li. i. c. j. Nulla omnino est etas que a cantilene dulcis: dulci delectatione seiuncta sit. Ut sese corporis affectus habent: ita etiā pulsus cordis motibus incitātur. Cum contico quodam dulcior fit cā deflendi. Et qui suauiter canere non potest: sibi tamen aliquid canit: sm q̄ quādaz insitam dulcedinem ex animo proferentes quoquomodo proferant delectantur. Manifestum est in bello pugnantium animos tubarum carmine accendi. Non est dubiuz quin conturbate mentis iracundiam vel nimiam cupiditatem modestior modus possit abstringere. Cum aliquis cantilenam libentius auribus atq; animo capit ad illud etiam non sponte conuertitur vt motū quoq; aliquem similem audite cantilene corpus efficiat. ¶ Ulti. c. Genus poetarum non potius speculatione ac rōne q̄ naturali quodam instinctu fertur ad carmen.

¶ Cassiodorus epistolaruz: li. 2. e. 40. Musica tristitiam noxiaz iocundat: tumidos furores attenuat: cruentam seuitiaz efficit blādam: excitat ignauiam soporantem: langore vigilantibus reddit saluberrimam quietem: viciatm turpi amore ad honestū studium reuocat castitate. Sanat mentis tedium bonis cogitationibus semper aduersuz: pernitiosa odia conuertit ad auxiliatricem gratiam: ꝛ qđ beatum genus curationis est per dulcissimas voluptates expedit animi passiones. Nihil efficacius inuentuz est ad permouendum animos q̄ concaue cytare blanda resultatio: hinc ꝛ appellatam existimamus cordā q̄ facile corda moueat.

¶ De tedio. Rubrica. 4.

Ouidius de ponto: li. 4. ꝛ fi. e. 10. Nō bñ cātantes labor est audire puellas.

¶ Ambrosius de officijs: li. j. c. 2. Sermo tediosus iras excitat.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 6. e. 12. Imbecillitas humana raro sustinere solet fastidia ¶ Lib. 12. ꝛ fi. e. 22. Melius est debita frugib⁹ soluere q̄z ementiū fastidia sustinē.

¶ De gaudio petulātia ꝛ letitia. R. 5.

Salomon in puerbijs c. 15. Cor gaudens exhilarat faciem. Lux oculoꝝ letificat animam. Fama bona impinguat ossa. ¶ Idem in ecclesiast. c. 3. Cognoui q̄ non esset melius nisi letari ꝛ facere bñ in vita sua. ¶ 5. c Hoc itaq; mihi visū est bonum vt comedat quis ꝛ bibat ꝛ fruatur letitia ex labore suo quo laborauit ipse sub sole. ¶ 8. c. Ait salomon. Laudaui letitiam: q̄ non esset homini bonum sub sole: nisi q̄ comederet ꝛ biberet: atq; gauderet: et hoc solū secū afferet de labore suo: in diebus vite: quos dedit deus sub sole.

¶ Cronica de nugis phorum c. 6. s. de biāte Bias vnus de septem sapientibus quesit⁹ quid faciens hō letatur: lucrans ait.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. ad fi. Letare quidem in bonis cōtingentibus: nec nō tristare mediocriter in accidētib⁹ malis fiat aūt alijs in neutro manifestus.

¶ Aristotel. ethicorum. l. j. c. 4. Nullus ē bonus q̄ nō gaudet bonis operatiōib⁹. ¶ l. 7. c 15. ꝛ fi. Omnes gaudēt aliqualit ꝛ pulmentis ꝛ vino ꝛ venereis. ¶ l. 10. ꝛ fi c. j. Uidet ad moris virtutem maximum esse gaudere quibus oportet odire. ¶ Idem retho. l. j c. 20. Quecunq; presentia letificant: ꝛ sperātes ꝛ memorantes vt in plurib⁹. Irati sperantes gaudent. ¶ l. 2. c. 6. Factis his q̄ volunt gaudent omnes. ¶ Idem topicoruz. l. 3 Magis amamus cum habemus qđ non est facile sumere.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 30. Nō est oblectatio super cordis gaudium. Jocūditas cordis h̄ est vita hominis. Exultatio viri est longeuitas. ¶ 40. c. Uinum ꝛ musica letificant cor: ꝛ super vtrāq; dilectio sapiētie. Facultates ꝛ victus exhilarāt cor.

¶ Oratius in eplis. l. j. e. 19 Oderunt hylares tristem tristiq; iocosos.

¶ Tullius tusculanarum questionum: li. 4. Eodem vicio est effusio animi in letitia quo in dolore contractio. ¶ Idem de senectute: Conscientia bene acte vite multorũq; beneficiorum recordatio iocũdissima est. ¶ Idem in ortensio: Indagatio rerum tum maximarum habet oblectationem tum etiã occultissimarum.

¶ Ouidius de arte amandi: li. j.
Uina parant aĩos faciũtq; calcarib⁹ aptos.
Cura fugit multo diluiturq; mero.
Tunc veniũt risus: tũc paup̄ cornua sumit.
Tũc aperit mentes euo rarissima nostro.

¶ Quintillianus: declamationũ. 5. declaм̃.
Non debet dolere quippiã qui põt gl'iari.
Tunc dolor ꝛ cure rugaq; frontis abit.
Simplicitas artes excutiente deo.

¶ Paulus apl's: in epl'a ad romanos. c. 12. Gaudete cũ gaudentibus: flete cũ flẽtibus.

¶ Seneca tragediarum in hercule furente. c. 2. Dum fata sinunt
Uiuite leti: properat cursu
Uita citato: volucriq; die
Rota precipitis vertitur anni.
¶ Idem epl'arum ad lucillum: li. 13. e. 103
Naturale est mali sui fine gaudere.
¶ Idem de trãquillitate animi: Nihil eque oblectat animũ q̃ amicitia fidelis ꝛ dulcis.

¶ Ualerius maximus: li. 4. ti. 2. Sicut placidum mare ex asperso: celũq; ex nubilo serenum hylari aspectu sentitur: sic bellũ pace mutatum plurimum gaudij affert.

¶ Statius alchileidos: li. j. Dãt gaudia vires O quantum gaudia forme Addunt.

¶ Cassiodorus epistolarum: libro. 4. e. 20. Bonum insolitum plus amatur. Sequenti gaudio confert dulcedinem tempoꝝ premissa tristitia. ¶ Li. 9. e. 6. Naturalis siquidem cura est egris dare letitiam: nam fac inualidum gaudere sanatus est. ¶ Li. 12. et si. e. 16. Rex letus optatur ab oĩbus. ¶ Li. 11. e. 18. Piaculum quoddam est inter tristes velle gaudere: ꝛ humanitatis refugit affectum: qui dolorem nõ sequitur alienum.

¶ Auctor. l'. qui dr̃ pamphylus. c. 3. Gaudia semper amat ꝛ ludicra verba iuuentus.
Est cum letitia pulchrior omnis homo.
¶ Capitulo. 31.
Estq; serena dies post lõgos gratior ibres.
Est post triste malum gratior alta quies.

¶ Auctor. l'. qui dicitur facetus. c. 4. Mente quidem leta decoratur florida vita.
Sed per tristitiam fit cito quisq; miser.

¶ Ugo de sancto victore in didascalo. l'. 2. c. Letitia animus reparatur.

¶ Ricardus iudex venusin⁹. l'. de pertracta. nupẽ. Letior oĩs hõ postq̃ mãducat hẽtur.

¶ Prouerb. vulg. Laura per norbo se scaueza el corno.

¶ De facetia. Rubrica. 6.

OUidius de arte amandi: li. j. Si vox est cãta: si mollia brachia salta
Et quacũq; potes arte placẽ stude.

¶ Uersificator fabularũ esopi. f. 17. Displicet imprudens tñ placere studet.

¶ De ridiculis ꝛ eutrapelia. Rbica. 7.

YRonica de nugis phoꝝ c. 6. f. de biante Bias vnus de septem sapientib⁹ nauigans cum quibusdam impijs periclitante naui ac illis deos inuocantibus silete inquit ne sentiãt nos hic nauigantes.

¶ Aristotel'. retho. li. j. c. 20. Omnis remissio ꝛ risus delectabilium est. Necesse est risibilia delectabilia esse: ꝛ homines: ꝛ verba: et opera. ¶ Lib. 2. c. 16. Iuuenes sunt amatores risus: propter qđ ꝛ eutrapelli. eutrapelia autem erudita contumelia est. ¶ Idem ethicorum: li. 4. c. 9. Qui neq; ipsi dicũt aliquod ridiculum ꝛ dicentibus molesti sunt aggrestes ꝛ duri videnť esse: moderate autẽ ludẽtes eutrapelli appellantur.

¶ Tullius de oratore: li. 2. Hec ridentur vl' sola vel maxime que notant vel signãt turpitudinem aliquã non turpiter. Hylaritas beniuolentiam conciliat ei per quẽ excitata est. Materies ridiculoꝝ oĩs est in his vitijs que sunt in vitis hominum.

¶ Ualerius maximus: lib. j. de neglecta reli

gione. Dionysius genitus siracusis detracta ioui olypio magis ponderis aureo amitulo quo eum tyrannus hirte manubijs cartha/ginensium ornauerat: iniectoq3 laneo palio dixit: estate graue esse aureum amitolum. hyeme frigidum: laneum autem ad vtrūq3 anni tempus aptius. ⁋ Idem dionysius vi/tas aureas ⁊ pateras ⁊ coronas que simul acrorum porrectis manibus sustinebantur tollebat ⁊ eas se accipere non auferre dice/bat: per quē stultum esse argumentando a quibuscunq3 bona precamur: ab his porri/gentibus nolle sumere. ⁋ Li. 3. ti. de fiducia sui: Spartanus quidam referente quodam sagittis persarum solem obscurari solere: bene narras iquit. in vmbra enī p̄liabimur.

⸿ De risu apto atq3 inepto. Rubrica. 8

Salomon in p̄uerbijs. c. 11. Quasi per risum stultus operaṫ scelus. ⁋ Idē in ecclesia. c. j. Qui addit scientiam addit laborem. ⁋ 3. c. Tempus flendi: ⁊ tem pus ridendi. ⁋ 7. c. Sicˉ sonitus spinarum ar dentium sub olla sic risus stulti.

⸿ Isocrates in exhortationibus. c. 2. in p̄n. Risū precipitē nō diliges: illud enī amēs ē

⸿ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 21. Fa/tuus in risu exaltat vocem suam: vir autem prudēs vix tacite ridebit. ⁋ 27. c. Risus pec/cantium in delictis peccati.

⸿ Catull⁹. c. 5. Risu īepto res īeptior nlla ē

⸿ Auctor. l. de for. hone. vite. c. 8. Reprehen sibilis risus ē si immodicus ⁊ si pueriliter ef fusus. Odibilem facit hominem risus: aut superbus: aut elacus: aut malignus: aut fur tiuus: aut alienis malis euocatus. Risus si/ne chachino sit.

⸿ De ludo ⁊ reqͤ seu ocio laudabili. R̄. 9

Aristote. Ethicorum: li. 4 c. 9. Uidetur re quies ⁊ ludus in vita esse necessari um. ⁋ Li. 10. ⁊ fi. c. 5. Oia habentia corpora non possunt continue operari. ⁋ 7. c. Requiei assimilaṫ ludus. Impotentes cō tinue laborare requie indigent. Requies fit gr̄a operationis. Speculari possumus con/tinue magis q̄3 operari. ⁋ Idem pollyticorū li. 8. c. j. Laborans indiget requie. Ludus gr̄a requiei est. ⁋ 2. c. Requie necessaria dele ctatio est. eius eni3 que per labores tristitie: medicina quedam est.

⸿ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 11. Fili ne in multis sint actus tui.

⸿ Tullius retho. artis veteris: li. j. c. Animus defessus audiendo aut admiratiōe integraṫ aut risu nouatur. ⁋ Idē de oratore: li. j. Ocij fructus est nō cōtentio animi sed relaxatio ⁋ Liber eē nō vr̄ q̄n aliquando nihil agit.

⸿ Ouidius epistolarū. 4. e Quod caret alter na requie durabile non est.
Hec repat vires: fessaq3 membra nouat.
⁋ Idem de arte amandi: li. 2.
Da requiē: requietus ager bn̄ credita reddit
Sed mora vita breuis: lētescunt tp̄e cure.
⁋ Idem de ponto: li. j. e. 4.
Ocia corpus alūt: animus quoq3 pasciṫ ill'.
Immodicus cōtra carpit vtrūq3 labor.

⸿ Seneca ep̄la⁊ ad lucill'. l'. j. e. j. Exhortatiōi bus labor sp̄m exhaurit ⁊ ihabilē itētōe3 ac studijs acriorib⁹ reddit. ⁋ e. 2. Aptari corp⁹ virib⁹ ox: nec plus occupari q̄3 cui sufficere possum⁹. ⁋ l'. 19. e. 11. ⁊ f. Ociū reficit sēsus ⁋ Idē ō tranq̄llitate aī: Dāda ē aīs remissio meliores acrioresq3 reqͤti surgūt ‸ Nasciṫ ex assiduitate laborum animorum hebetatio quedam ⁊ lāguor.

⸿ Lex dige. in p̄hem. Quis ludos appellat eos ex q̄b⁹ crimina oriunṫ. ⁋ Ti. ad leg. ac/q̄ll'. l. nā ludus: Ludus p̄nitiosus ī culpa ē.

⸿ Ualeri⁹ maxim⁹. l'. 8. t. ō ocio. Scipio ⁊ le/bi⁹ clarissimi per v̄e amicitie tū amoris vin/culo tū etiā oīu3 v̄tutū iter se iūctū societate vt actuose vite iter eq̄li gradu exeq̄bāt: ita aī quoq3 remissiōi cōiṫ acq̄escebāt. Constat nāq3 eos caiete ⁊ laurēti vagos litorib⁹ dcu las ⁊ calclos lectitasse. Idq3 se. p. crassus ex socero suo sceuola q̄ gener lelij fuit audis se sepenūero p̄dicauit. Sceuola optīe pila lusisse traditur: quia videlicet ad h̄ diuerti culum animum suum forēsibus ministerijs

fatigatum transferre solebat. Alueo quoqꝫ ⁊ calculis interdum vacasse dicitur cum bene ac diu iura ciuium cerimoniasqꝫ deorum ordinasset. Socrates cui nulla pars sapientie obscurata fuit interposita arundine cruribus suis cum paruulis filiolis ludens ab alciade risus est.

¶ Auctor.l. de for. bone. vite.c.2. Non semper in actu sis: sed interdum animo tuo requiem dato. ¶ 4.c. Miscebis interdum serijs iocos: sed temperatos: ⁊ sine detrimento dignitatis ac verecundie. Onies sine desidia sit.

¶ Cato capitulo.4. Interpone tuis interdum gaudia curis.
Ut possis animo quéuis sufferre laborem.

¶ Cassiodorus epistolarum: li.5.c.10. Incerta est vita eorum qui nimia fatigatione lassantur. ¶ Li.6.e.12. Interdum assidui labores ⁊ ipsas ingratas faciunt dignitates.

¶ Auctor.l. qui dicit facetus.c.2. Ocia nullus amet nisi sint coniuncta labori.
Nam nimia requie mortificatur homo.

¶ Gualterius de castellione.c.j. Nam vehemens studij nati elabor afficit artus.

¶ De appetitu ⁊ desiderio. Rica. 10.

ARistoteles Ethicorum lib.j.c.4. Desideratissimum est sanum esse. ¶ Li.8.c.2. Simile appetit simile. ¶ 4.c. Natura videtur appetere delectabile. ¶ Li.9.c.4. Unusquisqꝫ sibijpsi vult bona. ¶ Li.10.⁊ fi.c.5. Uiuere omnes appetunt. ¶ Idem magnorum moralium: li.j.c.18. Appetitus sunt species tres: concupiscentia: ira voluntas. ¶ Idem rethoricorum: lib.j.c.9. Omnia animalia appetunt delectationem nã. ¶ 11.c. Delectationem omnia persequũtur ⁊ gratia ipsius delectari: appetunt delectari. ¶ 19.c. Irrationabiles appetitus sunt ira ⁊ concupiscentia. ¶ Idem topicorum: li. 3. Omnia bonum appetunt. ¶ Idem de anima: li.3. Appetitus omnis propter aliquid est. ¶ Idem de plãtis: pt.j. Desiderium nõ est nisi ex sensu.

¶ Terentius in andria.c.7. Quoniã nõ põt fieri id qd vis: id velis quod possis.

¶ Tullius de natura deorum: lib.3.⁊ fi. Appetunt que sm nãm sunt: declinant 9ria.

¶ Ouidius de ponto: lib.j.e.3. Nescio qua natali solum dulcedine cunctos.
Ducit ⁊ imemores non sinit esse diu.

¶ Paulus apls: epla.2. ad timotheum.c.2. Iuuenalia desideria fuge.

¶ Seneca tragediarum: in octauia.e.8. Querit leti quisqꝫ sibi fugam. ¶ Idem declam.l. 4. in prohemio. Acutior est cupiditas ignota cognoscendi qꝫ nota repetendi. ¶ Li.7.c. 7. Affectus non sustinet moram. ¶ Idem in puerbijs: Etiã celeritas in dsiderio mora ẽ.

¶ Ambrosius de officijs: li.j.c.23. Nationi appetitus non reluctetur. ¶ 26.c. Omnibus animantibus innascitur pmo vitã tueri: cauere que noceãt: expeetre que prosint.

¶ Boetius de consolatione: li j.c.7. Precipua est mortalibus cura vite retinendum. ¶ Li.2.c.20. Omne animal tueri salutem laborat: mortem vo perniciẽqꝫ deuitat.

¶ Cassiodorus epistolarum: li.j.e.21. Unicuiqꝫ patria sua carior est. ¶ Lib.4.e.5. In qualitate desiderij potest mens honesta cognosci. ¶ Li.7.e.37. Dum sit homo cõmutabilis: nature sue qualitates habere desiderat. ¶ Li.8.e.14. Bonum quippe amissum dum queritur plus amatur. ¶ 31.e.⁊ añpe. Cui non affectuosum sit cum paribus miscere sermonem. ¶ Li.9.e.9. Magnum est gaudium desiderata cepisse. Sed in huiusmodi rebus gratior est plerunqꝫ amenitas oculi qꝫ vtilitas captionis. ¶ Lib.11.e.16. Bonarum rerum celerrima semper desideratur agnitio.

¶ Andreas ad gualterium de amore: lib.j. Qd quis toto mẽtis affectu desiderat semper timet ne aduerso turbetur euentu.

¶ De concupiscẽtia voluptatũ. R.11.

ARistote. Retho.li.j.c.j. Concupiscentia est delectabilis appetitus. ¶ Li. 2.c.26. Iuuenes sunt 9cupiscitiui

ꝛ quales facere quecuꝗ concupiscũt. Iuue nes sunt cito saturabiles ad concupiscẽtias ꝛ vehementer quidem concupiscunt: celeri ter aũt desinunt. ¶ Idem polyticoꝝ: li. 2. c. 4 Infinita est natura concupiscentie ad cui⁹ repletionem multi viuunt. ¶ Idem ethicoꝝ li. 3. c. 11. ꝛ fi. Quemadmodũ puerũ opor tet ẜm preceptum pedagogi viuere: sic ꝛ cõ cupiscibile cõsonare rõni. ¶ l. 7. c. 10. Non bõis qui propter delectationẽ aliquid ope ratur est intemptatus siue prauus siue incõ tinens: sed qui propter turpẽ. ¶ Idem topi rum: li 3. Magis iuuenes ꝗ̃ senes a con cupiscentijs molestãtur. ¶ Idem elenco. l. j. Cõcupiscẽtia est appetitus delectationis.

¶ Terentius in heautontumerumenon. c. 4. Animus vbi semel se cupiditate deuixerit mala: necesse est consilia cõsequi ꝯsimilia.

¶ Salustius in iugurtino: Natura mortali um pceps est ad explẽdã ai cupiditatẽ. Aio cupienti nihil satis festinatur.

¶ Tullius rethoricoꝝ artis veteris. l. j. in ꝓ hemio: Ceca ac temeraria est dñatrix animi cupiditas. ¶ 11. c. Genus est nimirũ omniũ libidinũ cupiditas. ¶ Idem rethoricoꝝ artis noue. l. 2. c. 6. Stultitia parit ĩmensas cupi ditates. ¶ Idem de fine bonorum ꝛ maloꝝ: l. j. Cupiditates sunt insaciabiles. Ex cupi ditatibus odia desidia discordie seditiones bella nascunt. Inanium cupiditatũ nec mo dus vllus nec finis inueniri potest ¶ Idem tusculanarũ qõnum. lib. 3. Animus eger vt ait ennius semper errat: neqꝫ pati neqꝫ per peti potest: cupere nunꝗ̃ desinit. ¶ l. 5. ꝛ fi. Stultitia ꝛ si adepta est ꝙ concupiuit: nũꝗ̃ tñ se satis consecutam putat.

¶ Ouidius de ponto. l. 4. ꝛ fi. e. 15. ꝛ penul. Res imoderata cupido est.

¶ Quintillianus declamationum. 13. decla ma: Non fouet non nutrit ardorem concu piscendi vbi frui licet.

¶ Seneca eplarum ad lucilluꝫ. l. 3. c. j. Nos reca cupiditas nocitura certe nunꝗ̃ sanatu ra precipitat. ¶ 5. e. Altera cupiditas ex fine alterius nascitur. ¶ l. 19. e. 4. Nemo est cui felicitas sua etiã si cursu eueniat satifaciat. ¶ Idem de clementia: Facit quidem nimis auidos nimia felicitas: neqꝫ tam temperate sunt cupiditates vnꝗ̃ vt in ea qȯ cõtingit desinãt. ¶ Idẽ de breuitate vite Precipitat ꝗsqꝫ vitã suaꝫ: ꝛ futuri desiderio laborat ꝓ sentium tedio. Maximum viuẽdi impedi mentũ expectatio que pendet ex crastino.

¶ Ualerius maximus: li. 7. ti. 2. in fine. Tur piter aliquid concupiscere ꝛ in eo perseue rãter morari exitio ea dulcedo est.

¶ Ambrosius de offi. cijs: li. j. c. 19. Qꝫ mul tos etiã fortes illecebra decepit.

¶ Boetius de cõsolatione. l. 2. c. 4. Quesita vorans seua rapacitas alios pãdit hyatus.

¶ Hugo de sãcto victore compendij philo sophie. l. j. c. 2. Concupiscentia est imodera tus appetitus sensualitatis: excedens mo dum rationis.

¶ De voluptate seu libidine. Rica. 12

O Ronica de nugis philo sophorum. c. 7. s. de cleobolo. Cleobolus vnus de septem sapientibus: dicebat domi nãdum esse voluptati. ¶ 8. c. s. de periãdro. Periander corinthius vnus de septem sa piẽtibus dicebat voluptates corruptibiles.

¶ Ouidius in epistolis. 2. e. Sperne volupta tes nocet cepta dolore voluptas.

¶ Tullius de fine bonorum ꝛ malorum: li. j. Eos ꝛ accusamus ꝛ iusto odio dignos di ximus qui blanditijs presentium volupta tum deleniti atqꝫ corrupti quos dolores et quas molestias excepturi sũt cupiditate nõ prouident. ¶ l. 2. Uoluptatem hanc esse sen tiunt omnes qua sensus accipiens mouetur ꝛ iocunditate quadam perfunditur. Stoici diffiniunt voluptatem esse sublationem ani mi sine rõne opinantis se magno bono frui Cui in voluptate summuꝫ bonum est huic omnia sensu nõ rõne sunt iudicãda. Maxi mas virtutes iacere omnes necesse est volu ptati dominãte. ¶ Idem de senectute: Libi dinosa ꝛ intemperans adolescentia effectuꝫ corpus trahit senectuti. Impedit voluptas

consilium: rationi inimica est: et mentis ut ita dicam perstringit oculos: nec habet ullum cum virtute cōmercium. Diuin⁹ plato escam malorum appellat voluptatē quod ea videlicet homines capiantur ut pisces. ¶ Idem de oratore: li. j. In summa ubertate inest luxuries.

¶ Ouidius de arte amandi: libro. j.
Cure est sua cuiqz voluptas.
¶ Idem methamorph. li. 7.
Nulla est sincera voluptas.
Sollicitumqz aliquid letis interuenit.

¶ Quintilianus declamationum. 2. declamat. Nos in bello quoqz vicia pacis sequūtur: et delicati sumus etiā miseri.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. 3. c. 3 Uoluptates in tormenta vertuntur: epule cruditatē afferunt: ebrietates neruorū torporem tremoremqz libidines pedū manuum articulorum omnium deprauationes. ¶ Li. 7. e. 3. Effeminat animos amenitas nimia. ¶ 5. e. Debilitatem nobis indicere delitie. ¶ Lib. 17. e. 2. Omnibus crimen suum voluptati est. ¶ Li. 19. e. 4. Uoluptati idulgere initiū omnium malorum est. ¶ Idem de beata vita: Uoluptas cum maxime delectat extinguitur: non multum loci habet. Uoluptas non est merces nec causa virtutis: sed accessio.

¶ Ualerius maximus: li. 2. ti. j. Omniū animalium naturalis dulce do vite multa et facere et pati turpiter cogit. ¶ Li. 9. ti. de luxuria et libidine: Cāpana luxuria per quā utilis romane ciuitatis fuit. Inuictū enim armis hannibalem illecebris suis cōplexa vincendum romano militi tradidit. Illa vigilātissimumm ducem illa exercitū accerrimū dapibus largis abundanti vino vnguentorū fragrantia veneris vsu lasciuiore ad sōnum et delitias euocauit. Ac tum demū fracta et concussa punica feritas est cum seplasia ei albana castra esse ceperunt. Quid ergo his vicijs fedius: quid etiā damnosius: quibus virtus atteritur: victorie relanguescunt: sopita gloria in infamiā conuertitur: animiqz pariter et corporis vires expugnantur: a deo ab hostibus ne an ab illis capi pernitiosius habendum sit. Xerses opum regiarum ostentatione eximia eo vsqz luxuria gaudens: ut edicto premium ei poneret qui notum voluptatis genus reperisset: dū delitijs nimijs captus esset amplissimi imperij ruina euasit. Populus egyptie gentis ductu archiali regis sui aduersus aulum gabinium menibus vrbis egressus cū castra vallo atqz fossa cingere iuberet vniuersus succlamabat ut id opus publica pecunia faciendum locaretur. Quapropter delitijs taz enerues animi spūm exercitus romanus sustinere non potuerunt.

¶ Cato. capitulo. 2. Pauca voluptati debētur: plura saluti.

¶ Boetius de consolatione: li. 3. c. 20. Fallax ligat improbis cathenis.
Terrenas habitans libido mentes.

¶ Andreas capellanus innocen. iiii. pap. lib. de disuas. vx. Uir ī molliciē abiens deiurat

¶ De cotinentia et incontinentia cupiditatum et voluptatum. Rica. 13.

Plato. in phedrone. Recte philosophantes abstinent ab eis que fm corpus sunt cōcupiscentijs omnibus.

¶ Aristotel. ethicorum: lib. 5. c. 7. Incontinens qd nō existimat oportere operari operatur. ¶ Lib. 7. c. 6. Continentia et incontinentia est contra concupiscentias et delectationes corporales. ¶ 9. c. Acuti et melancolici fm eis innatam incontinentiam sunt incontinentes. hi quidem enim propter vehementiam non expectant rōnem: propter sequentes esse fantasie. ¶ 11. c. Non omnis qui propter delectationem aliquid operatur: est intemperatus siue prauus siue incōtinens: sed qui propter turpem. ¶ Idem magnorū moralium. l. j. c. 19. Incontinēs sciens qp h praua sunt tamen operatur: et fm concupiscentiam operatur. ¶ Lib. 2. c. 12. Continens est desiderans qd nō: operans autem propter rōnem. ¶ 18. c. Continentia

est contra delectationes: et continens qui continet a delectationibus ¶ Idem polytico ꝑ li.2.c.4. Magis oportet concupiscentias regulare q̄ substātias.
¶ Iesus filius sirach: in eccliast.c.18. Post ꝯcupiscentias tuas non eas. Si prestes anime tue concupiscentias eius: faciet te in gaudium inimicis tuis.
¶ Tullius retho. artis veteris.l.2.c.9. Continētia est virtus ꝑ quā cupiditas cōsilij gubernatione regitur. ¶ Idem de officijs.l.2.c.53. Efficiendum est vt appetitus obediāt rōni. ¶ 57.c. Victus cultusq̄ corporis et ad valitudinem referantur et ad vires non ad voluptatem ¶ Idem tusculanaruꝫ questionum.l.j. Magni ingenij est reuocare mentem a sensibus: et cogitationem a consuetudine abducere. ¶ Li.5.et fi. Nunq̄ finem inueniet libido. Sapientia semp eo contenta est quod adest.
¶ Ouidius epistolarum.17.e. Est virt⁹ placitis abstinuisse bonis.
¶ Idem de remedio amoris.l.j.
Damnosas homines compescite curas.
¶ Quintillianus declamationum.14.declamat. Non sine aliquo morsu resilitur a malis que voluptates tenuerunt.
¶ Frontinus.l.j.ti.7. Alexander macedo.ꝑ deserta aphrice itinera grauissima siti cum exercitu affectus: oblatam sibi a milite in galea aq̄ spectantibus vniuersis effudit vtiliter: exemplo temperātie quasi cōmunicare voluisset.
¶ Valerius maximus.l.4.ti.j. Multo seipꝫ q̄ hostem superare operosius est.
¶ Auctor.l.de for. honeste vite.c.2. Non tibi dabis liberos: sed circūspicies quo eundum sit vel quousq̄. ¶ 4.c. Continentiam si diligis circūcide superflua: et in artum desideria tua constringe. Considera tecū quātum natura appetat: non quātuꝫ cupiditas poscat. Impone concupiscētie frenū: oīaq̄ blandimenta que occulta voluptate animū trahunt recide.
¶ De ocl'oꝝ ꝯtinētia et icōtinētia. R̄.14.

IEsus fili⁹ sirach in eccliast. c.9. Ex circūspectione mulieris concupiscentia quasi exardescit. Speciem mulieris aliene multi admirati reprobi facti sunt.
¶ Ouidius de remedio amoris.l.2.et fi. Nō facile est taurum visa retinere iuuenca.
Fortis equus vise semper adignit eque.
¶ Quintllianus declamationum.j.declam. Ocl'i sūt tota nr̄a luxuria hij nos quottidie in omnia precipitant vicia: miranť: adamāt concupiscunt.
¶ Seneca de remedijs fortuitoꝝ.c.15. Nō intelligis ptē innocētie cecitatē. hinc quidē mundū et que mundi sunt vidēt oculi: hinc adulteriū monstrāt: hinc incestum: hinc domū quā ꝯcupiscāt: hinc vrbem: irritamenta viciorum: duces scelerum.
¶ Cecilius firmianus: de beata vita.l.4. Libido aspectu maxime concitatur.
¶ Isydorus soliloquiorum. l.2.c.9. Oculi prima tela libidinis sunt. Visio est p̄ma cōcupiscentia mulieris. Aspectus amoris vincula nutrit.
¶ De fame siti seu ieiunio morali consideratione. Rubrica.15.

ABbacuc. c.6. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam: aut mugiet bos cū ante se presepe plenum habuerit.
¶ Ouidius de fastis: li.4. Absit iniq̄ fames.
¶ Quintilianus declamationum.10. declamat. Non habitāt vna pudor et fames. Fames aspera vitalia haurit: precordia carpit: animi tormētū: corpis tabes: magr̄a peccādi: durissima necessitatū: deformissima malorū: hec ad humile opus nobiles manus mittit: hec alienis pedib⁹ mēdicātes ꝓsternit: hec sepe sociorum fidem fregit. Hec venena populis: publice dedit: hec in paricidium pios egit.
¶ Lucanus: li.3. Nescit plebs ieiunia timē.
¶ Statius thebaidos: lib.10. Nil non ausa fames.
¶ Vegetius de re militari: li.3.ti.3.

Ferro seuior fames est. ꝓ 9. ti. Fames vt di citur intrī secus pugnat: ⁊ vincit sepius sine ferro. ꝓ l. 4. in fine. in epilogo. Malis emergētis iopie potꝰ: aut cibi nlla arte succurrit.

C Cassiodorus epistolaꝝ. l. 3. e. 40. Inualidus est siquidem ieiunus defensor: nec animus ministrat audaciam cum virtus corporeo fuerit robore ōstituta. ꝓ l. 4. e. 5 Famis totū solet contēnere vt suā necessitatē possit explere ꝓ 12. e. Disciplinā non potest seruare ieiunus exercitus: dum qḋ deest semp presumit armatus

C Ricardus iudex venusinus. l. de pertractatione nupē. c. 28. Jeiunus leuiter subitam scandescit ad iram.

C Prouerb. vulg. Can p fame fa forame.

C De saturitate crapula ⁊ ebrietate. Rubrica. 16.

Job. hysto. c. 6. Anime esurienti etiam amara dulcia videntur.

C Salomon in prouerbijs. c. 20. Tumultuosa res ē ebrietas ꝓ 22. c. Qui diligit epulas in egestate erit. Qui amat vinū ⁊ pinguia non ditabitur. ꝓ 27. c. Anima saturata calcabit fauum: aīa esuriens ⁊ amaꝝ pro dulci sumit. ꝓ 31. c. ⁊ fi. Nullum secretum vbi regnat ebrietas. ꝓ Idez in ecclesia. c. 5. Dulcis est somnus operanti: siue parū: siue multum comedat. Saturitas autem diuitis non sinit dormire eum.

C Isaias propheta. 5. c. Ue qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam. Ue qui potentes estis ad bibendum vinum: ⁊ viri fortes ad miscendam ebrietatem.

C Cronica de nugis philosophoruꝫ. c. 9. s. ḋ anacharsi: Anacharsis schita quesitus quo pacto quis non fiet amator potus. Si p̄ oculis inquit habet inebriātiū se turpitudines. ꝓ 17. c. s. ḋ socrate: Socrates dicebat comedētē affectātē nequāq̄ egeṙ coedulij. ꝓ Idē dicebat alios quidē hoīes viuere vt māducēt: se vō māducare vt viuat.

C Aristotel. polyticoꝝ. l. 2. c. 9. ⁊ fi. Plures iniuriantur ebrij q̄ȝ sobrij.

C Jesus filius sirach: in ecclesiā. c. 19. Operarius ebriosus non locupletabitur. Uinuꝫ ⁊ mulieres apostatare faciūt etiā sapiētes: ⁊ arguūt sensatos. ꝓ 31. c. Qꝫ sufficiēs homini erudito vinum exiguū. Uigilia ⁊ cholera ⁊ tortura viro infrunito. Somnus sanitas in homine parco: dormiet vsq̄ȝ mane ⁊ anima illius cum ipso delectabitur. Diligentes. i. amicos in vino noli ꝓuocare: multos enim exterminauit vinum. Uinum corda superboꝝ arguet in ebrietate potatū. Exultatio est anime ⁊ cordis vinuꝫ moderate potatum. Sanitas est anime ⁊ corporis sobrius potus. Uinuꝫ multū potatū irritationeꝫ ⁊ irā ⁊ ruinas multas facit. ꝓ 37. c. Noli auidius esse in omni epulatione: ⁊ non te effūdas super omnem escā. in multis enim escis erit infirmitas: ⁊ auiditas appropinq̄bit vsq̄ȝ ad coleram. Propter crapulaꝫ multi obierūt: qui aūt abstinēs est adijciet vitā.

C Oratius in sermonibus. l. j. serm̄. 7. Nēpe inamarescunt epule sine fine petite.

C Tullius de fine bonorum ⁊ malorum. l. 2 Socrates dixit esse condimentum esce famem: potionis sitim. ꝓ Idem rethoricorum artis noue. l. 5. c. 28. Esse oportet vt viuas non viuere vt edas.

C Johānes in euāgelio. c. 2. Oīs hō primuꝫ bonum vinum ponit: ⁊ cum inebriati fuerīt tunc id qḋ deterius est.

C Paulus apl's: in epl'a ad ephesios. c. 4. Nolite inebriari vino in quo est luxuria.

C Seneca epistolarum ad lucillum. l. 3. e. j. Copia ciboꝝ subtilitas impeditur. ꝓ l. 4. e. 3. Epule eruditatē afferunt: ebrietates neruoꝝ torporē tremorēq̄ȝ. ꝓ l. 7. e. 7. Non fames nobis ventris nostri magni constat: ſꝫ ambitio. ꝓ l. 11. c. j. Omne vicium ebrietas ⁊ intēdit ⁊ detegit: obstāte malis conatibus verecundiam remouet. Ubi possedit aīum nimia vis vini quicquid mali latebat emergit. ꝓ l. 20. ⁊ fi. c. 5. Merū qḋ natat cibo penetrat ad neruos. ꝓ 6. e. Maluꝫ panē iquis expecta bonus fiet. Etiā illum tenerum tibi ⁊ siligeneum famis redit: ideo non est ante

edendum q̄ illa impet.
¶ Lucanus: li. 4. O prodiga rerum.
Luxuries nunq̄ paruo contenta paratū.
Et quesitorum terra pelagoq; ciborum
Ambitiosa fames: ⁊ late gloria mense.
Discite q̄ paruo liceat producere vitam:
Et quantum natura petat.
¶ Marcialis cocus. l. vndiq; suscepto. c. 3.
Sumonius quādo satur est ieiunia laudat:
Quādo ieiunus prādia magnificat.
Esca quidez simplex sanū facit atq; valētē.
Sed sanum multi destituere cibi.
¶ Auctor. l. de for. bone. vite. c. 4. Ede citra edulitatem. bibe citra ebrietatem. Uictus tibi ex facili sit: nec ad voluptatē: sed ad cibuz excede. Palatum tuū fames excitet non sapores. Non erit tibi scurrilitas: sed grata vrbanitas.
¶ Macrobius saturnaliorum: lib. 2. c. 18 Socrates: dicebat multos homines ppterea velle viuere vt ederent ⁊ biberent: se bibere ⁊ esse vt viueret. ¶ Li. 3. q̄stiōe. j. Quis ambigit eum qui diuerso vino vtitur in repentinaz eruere ebrietatem. Ipsa īmoderatio ciborum ex varietate nascitur titillante gula: ⁊ ad sumenduz plꝰa q̄ necessitate puocante. ¶ 2. questione. Qui fuerint crebro ebrij cito senescunt.
¶ Cato capitulo. j. Tempera te vino.
¶ Capitulo. 3.
Que potu peccas ignoscere tu tibi noli.
Nā crimen nullū vini est: s; culpa bibētis.
¶ Bernardus. l. de improbat. vitiorum. c. 7
Utilis est homini potu ⁊ esca breuis.
Sobrietas homines absq; dolore nutrit.
¶ Gualterius de castellione: lib. j. Si bacco veneriq; vaces qui cetera subdis.
Subiuga venisti: perijt delata vacatis
Libertas animi.
Rixas ⁊ bella moueri
Imperat ⁊ suadet: rationis vile sepulchruz
Ebrietas.
¶ Ricardus iudex venusinus. l. de pertractatione nupt. c. 28.
Baccho plenus egens regna tenere putat
Letior oīs homo postq̄ mūducat habetur.
Letior ex leto pectore sermo venit.

¶ De conuiuijs. Rubrica. 17.

Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 30. Splēdiduz cor bonum in epulis: epule enim illius diligentes fiunt.
¶ Seneca epistolarum ad lucillū: lib. 3. c. 5. Ante circūspiciendum est cū quibus edas ⁊ bibas: q̄ quid edas ⁊ bibas.
¶ Ualerius maximus. l. 2. ti. de īstitutis antiquis: Conuiuium solēne maiores instituerunt: idq; charistiam appellauerunt: cui preter cognatos ⁊ affines nemo interponebat vt siqua inter necessarias personas querela esset orta apud sacra mense ⁊ inter hylaritatem animorum a fautoribus concordie tolleretur.
¶ Macrobius saturnaliorum: li. 3. in prohemio. Solet cibus cum sumit tacitos efficere: potus loquaces.
¶ Cato caplo. j. Conuiuare raro.
Pauca in conuiuio loquere. ¶ Caplo. 2.
Dapsilis interdum notis ⁊ caris amicis.
¶ Capitulo. 4.
Inter conuiuas fac sis sermone modestus.
Ne dicare loquax dum vis vrbanus hri.
¶ Uersificator fabularuz esopi. 22. f. In tenui mensa satis est immensa voluptas.
Nobilitat nāq; frons generosa dapes.
Emendet conditq; cibos clementia vultꝰ.
Conuiuā faciat plus dape frontis honor.
Tristitior īmensas pauperat vsus opes.

¶ De mundana pulchritudine ⁊ ornatu humani corporis. Rubrica. 18.

Salomon in puerbijs c. 15. Cor gaudens exhylarat faciem.
¶ Ouidius epistolarum. 4. e.
Sit pcul a nobis iuuenes vt femina cōpti.
Fine coli modico forma virilis amat.
¶ Idem de arte amadi: li. j.
Mundicie placeant.
Careant rubigine dentes.
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet

Nec male d'formet rigidos tõsura capillos
Sit coma sit tota barba resecta manu.
Ut nil emineat: et sint sine sordib' vngues.
Inq3 caua nullus stet tibi nare pilus.
Nec faciem nec te pigeat lauare capillos
Et teretes digitos: exiguũq3 pedem.
¶ Libro.3.et si.
Mundicijs capimur.
Multaq3 dum fiunt turpia facta placent.
Si breuis es: sedeas: ne stãs videare sedere
¶ Idem methamorph.li.9.
Cupit formosa videri.
Et si qua est illic formosior inuidet illi.
¶ Idem de fastis: li.j.
Fastus inest pulchris: sequiturq3 superbia formam.
¶ Idem de medicamine faciei.
Nec tñ indignum sit nobis cura placendi:
Munditia crimina nulla meret.
Est etiam placuisse sibi quecũq3 voluptas.
Uirginibusq3 cordi grataq3 forma sua est.
Formam populabitur etas.
Et placitus rugis vultus aratus erit.
¶ Statius achileidos: li.j. O quantum gaudia forme addunt.
¶ Marcialis cocus.l'. vndiq3 suscepto.c.3.
In tenui pãno nulla est facundia peleo.
Sed cum purpurea veste parata venit.
¶ Cato.caplo.j. Mundus esto.
¶ Uersificator fabularum esopi.35.f. Fuscat et extinguit cordis caligo nitorem.
Corporis.
¶ Auctor.l'.qui dicitur pamphylus.c.2.
Concipit ingentes animos fiducia forme.
Inq3 modum dña non sinit esse suam.
¶ Capitulo.3.
Est cum letitia pulchrior omnis homo.
¶ Auctor.l'.qui dicitur facetus.c.2.
Exornet corpus ne contemnatur ab vllo.
Sit bene vestit' cui non sit pua suppellex.
¶ Capitulo.4.
Cesarie longa sit turpis forma virilis.
Ut motus facilis nesciat esse grauis.
Uestes nõ longas iuuenilis diligat etas.
Nõ natet in caligis vl' crus vel pes iuuenil'
Et subtelaris formet vtrũq3 pedem.
¶ Auctor.l'.qui incipit grecorum studia.
Cultu forma nitet: hac femina dote supbet
Hac placet illa viro: plus tamen illa sibi.
¶ Prouerb.metric.extraord.l.vag.
Uir bene vestitus pro vestibus esse pitus
Creditur a mille: q̃uis idiota sit ille
Hunc homines honorãt quem vestimenta decorant.

Quintus liber quarte partis tractat de amore venereo et eius libibidine sub his titul'.

¶ De venerei amoris laude. Rubrica.j.

Aristoteles problematum: pt.4.probl'.15. Coire delectabilissimum est.

¶ Oratius in epistolis: li.j.e.6. Si viuimus: vti censentur sine amore iocisq3
Nil est iocundum: viuas in amore iocisq3.
¶ Ouidius de remedio amoris: lib.j.
Si quis amat qd amare iuuat feliciter ardet
Gaudeat et vento nauiget ille suo.
¶ Idem de fastis: lib.2. Quid genus omne creat volucrum nisi blanda voluptas.
Nec coeunt pecudes si leuis absit amor.
Cũ mare trux aries cornu decertat: et idem
Fronte dilecte ledere parcit ouis.
Deposita sequitur taurus feritate iuuencaz.
¶ Quintilianus declamationum.13. declamat'. Amor est vnde gaudium vnde venit vite tota letitia.
¶ Paulus apostolus.epla.j.ad corinthios.c.11. Mulier gloria est viri.
¶ Seneca tragediarum in hyppolito.c.5.
Truculentus et siluester: et vite inscius.
Tristem iuuentam venere deserta colis.
¶ Auctor.l'.qui' dicitur facetus.c.
Pectora pascit amor: sine quo sunt gaudia nulla.
¶ Ricardus iudex venusinus: lib.de pertractatione nupt'.c.49.

Feminee tactu carnis non dulcior vllus
Humanis rebus tactus inesse potest.
¶ Ouidius epistolarum.e.4 Sic nunq̃ que te spernere possit ames.
¶ Idem sine titulo: seu amorum: li.2.e.4.
Felix qui qd amat defẽdere fortiter audet.
¶ Libro primo.c.9.
Que bello ẽ hilis veneri quoq; ꝯuenit etas
Turpe senex miles: turpe senilis amor.
¶ Libro.3.& fina.c.4.
Pauci qd sinit alter amant.
¶ Idem de arte amandi: li.j.
Pricipio qd amare velis reperire labora.
Dum lz & loris passim potes ire solutis.
Elige cui dicas tu mihi sola places.
Querenda est oculis apta puella tuis.
Nocte latent mẽde: vitioq; ignoscit omni.
Horaq; formosam quãlibet illa fecit.
Consule de gemis detincta murice lana.
Consule de facie corporibusq; diem.
O quantum est vni posse placere viro.
¶ Auctor.l.qui dicitur facetus.c.5.
Dulcis amor vidue mollit quoq; corda su/
Que meliꝰ ceteris & sapienter amat (pba.
Prouidus ĩprimis oclis sibi q̃rat amãdã.
Eligat e multis que placeat vna sibi.
Diligat equalem: vel paulo se meliorem.
Nam cito sepe ruit qui super astra volat.
Diligat hunc mulier qui caute nouit amare.

¶ De eligibilibus personis amandis amore venereo. Rubrica.2.

OUidius sine titulo: seu amorum.l.j.c.5.
Quid facies hosti qui sic excludis amantem.
¶ Capitulo.4.
Casta est quam nemo rogauit.
At si instituta non vetat: ipsa rogat.
Et soror & mater nutrixq; carpat amantem.
Fit cito per multas preda retita manus.
Lingua vincet mẽteq; tegas blãdireq; voce
¶ Capitulo.9.
Mars dubiꝰ: nec certa venꝰ: victiq; resurgũt
Quosq; neges vnq̃ posse iacere cadunt.
¶ Idem de arte amandi: li.j.
Proximus ad dñam nullo ꝓhibẽte sedeto
Junge tuum lateri q̃ potes vsq; latus.
Et bene q̃ cogit si nolis linea iungi.
Qua tibi tãgenda est lege puella loci.
Hic tibi queratur socij sermonis origo.
Et moueãt p̃mos publica verba sonos &c.
Utq; sit: in gremiũ puluis si forte puelle
Deciderit: digitis excutiendus erit.
Et si nullus erit puluis: tñ excute nullum.
Quelibet officio causa sit apta tuo.
Palea si terre nimium demissa iacebunt:
Collige: & ĩmũda sedulis offer humo &c.
Parua leues capiunt animos.
Prima tue menti veniat fiducia. cunctas
Posse capi: capies tu modo tende plagas.
Femina q̃ iuueni blãde tẽptata repugnet.
Hec quoq; q̃ poteris credere nolle volet.
Cõueniat maribꝰ: ne quã nos ante rogemꝰ
Femina iam partes victa rogãtis aget.
Ergo age: nec dubita cũctas spare puellas.
Uix erit e mille que neget vna tibi.
Que dãt queq; negãt: gaudẽt tñ eẽ rogate.
Ut iam fallaris: tuta repulsa tua est.
Sed prius ancillã captare nosse puelle
Cura sit: accessus molliet illa tuos.
Proxima consiliis dñe sit vt illa videto:
Ne parum tacitis concia fide iocis.
Hanc tu pollicitis hãc tu corrũpe precãdo.
Quã petis ex facili si vollet illa feres.
Illa leget tp̃s medicus quoq; tpa seruat.
Quo facilis dñe mens sit & apta capi.
Mens erit apta capi: tũc cũ leuissima rerũ:
Ut seges impingui luxuriabit humo.
Pectora cũ gaudẽt nec sunt attrita dolore.
Ipsa patẽt blanda: tunc subit arte venus.
Promittas facito: quid eñi ꝓmittere ledit.
Pollicitus diues quilibet esse potest.
At q̃ non dederis semp videare facturus.
Sic dñm sterilis sepe fefellit ager.
Sic cum ꝑdiderit nõ cessat perdere lusor.
Et reuocat cupidas: alea sepe manus.
Hoc opꝰ hic labor est p̃mo sine munẽ iũgi.
Si dederit gratis que dedit vsq; dabit.
Effugiant voces verba molesta tue.
Quis nisi mẽtis ĩops tenere ꝺclamat amice

Sit tibi credibilis sermo consuetaqꝫ verba
Blanda tamen presens vt videare loqui.
Tpe difficiles veniunt ad aratra iuuenci.
Tempore lenta pati frena docentur equi.
Ferreus assiduo consumit̃ ãnulus vsu.
Interit assiduo vomer aduncus humo.
Quid magis est durũ saxo: q̃d molli⁹ vnda.
Dura tamen molli saxa cauantur aqua.
Penolopem ipsam psta: modo tpe vinces.
Qd roget illa tiet: qd ñ rogat optat vt istes
Insequere: ⁊ voti postmodũ compos erit.
Mundicie placeant.
Caueant rubigine dentes.
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Nec male dformet rigidas tõsura capillos
Sit coma: sit docta barba resecta manu.
Ut nil emineat: ⁊ sint sine sordibus vngues
Inqꝫ caua nullus stet tibi nare pilus.
Si vox est cãta: si mollia brachia salta.
Et quacũqꝫ potes arte placere stude.
Audacem sorsqꝫ venusqꝫ iuuant.
Fac tñ cupias: sponte disertus eris.
Sepe tñ vere cepit simulator amare.
Sepe qꝫ incipiens finxerat esse fuit.
Blãditijs animũ furtim dephẽdere mẽs sit
Ut pendens liquidam ripa subitur aquã
Nec faciem ne te pigeat lauare capillos.
Et teretes digitos: exiguũqꝫ pedem.
Delectant etiã castas preconia forme.
Uirginibus cure grataqꝫ forma sua est.
Nec timide ꝓmitte: trahũt ꝓmissa puellas
Oscula qui sumpsit si nõ ⁊ cetera sumpsit.
Hec quoqꝫ que data sunt pdere dign⁹ erit
Uim licet appelles: grata ẽ vis illa puellis.
Qd iuuat inuite sepe dedisse volunt.
Quecũqꝫ est veneris subito violata rapina
Gaudet: ⁊ improbitas instar amoris habet
Atqꝫ cũ possit cogi non tacta recessit.
Ut simulet vultu gaudia: tristis erit.
Ha nimia est iuueni ꝓprie fiducia forme.
Expectet si quis dum prior illa roget.
Ut potiare roga: tñ cupit illa rogari.
Da cãm voti principiũqꝫ tui. ¶ Libro. 2
Dextera precipue capit indulgentia mẽtes.
Dulcib⁹ ẽ verbis mollis allendus amor.
Blanditias molles: aurẽqꝫ iuuãtia verba.
Affer.
Nõ ego diuitibus venio preceptor amãdi.
Nil opus est illi qui dabit arte mea.
Si nec blãda sat: nec erit tibi dom⁹ amãti.
Perfer ⁊ obdura: postmodũ mitis erit.
Amor odit inertos. Erue fastus.
Curã mansuri quisquis amoris habes.
Dũmodo sit diues barbarus ille placet.
Aurea sunt vere nec secula plurimus auro.
Uenit honos: auro conciliatur amor.
Ipse lꝫ venias musis comuatus homere:
Si nihil attuleris ib⁹s homere foras.
At qd eis ꝓ te facturus ⁊ vtile credis.
Id tua te facito semper amica roget.
Libertas alicui fuerit promissa tuorum.
Hanc tamen ad dominã fac petat ille tuã.
Utilitas tua sit: titulus donetur amice
Perde nihil: partes illa potentis agat.
Dũ nouus erat amor vires sibi colligat vsu
Si bene nutrieris: tempore firmus erit.
Da requiem requiet⁹ ager bñ credita reddit
Sed mora tuta breuis lentescunt tpe cure.
Uanescitqꝫ absens: ⁊ nouus intrat amor.
Quisquis sapienter amabit. Uincet
¶ Libro. 3.
Res est blãda canor: discãt cãtare puelle.
Pro facie multis vox sua lena fuit.
Quis dabit quin scire velim saltare puellã.
Mille fac esse iocos: tpe est nescire puellaꝫ
Ludere: ludendo sepe paratur amor.
Mora semper amantes.
Incitat: exiguum si modo tempus habet.
Ha quotiẽs dubius scriptis exarsit amator
Comibus est oculis alliciendus amor.
Spectãtem specta: ridenti mollia ride
Innuet acceptas tu quoqꝫ redde notas.
Munera det diues.
Quod dat̃ ex facili lõgũ male nutrit amorẽ
Miscenda est letis rara repulsa iocis.
Munera crede mihi capiũt hoĩesqꝫ deosqꝫ
Placat̃ donis iuppiter ipse datis.
Quid sapiẽs faciet: stult⁹ quoqꝫ munẽ cadet
Idem de tribus: li. 3. c. 5.
Occulte siquis amauit: amet.

Idem methamorph. li. 9.
Tu seruare potes: tu perdere solus amantem
Elige vtrumque facias: non hec inimica precatur.
Sed que cum tibi sit iunctissima iunctior esse
Expetit et vinculo tecum propriore ligari.
Idem de medicamine faciei.
Prima sit in vobis morum tutela puelle.
Ingenio facile conciliante placent.
Certus amor morum est.
Quintillianus declam. 14. declam. Diui-
tijs opus est: ne simus in amore miseri et i-
potentissimi.
Seneca in prouerbijs: Blanditia non im
perio fit dulcis venus.
Auctor l. qui dicitur pamphylus. c. 3.
Gaudia semper amat: et ludicra verba iuuentus.
Et iuuenum mentes hec in amore trahunt
Si locus est illi iocundis viribus iuxta.
Quod vix sperasti iam dabit ipsa tibi.
Non finit interdum pudor illi promere vocum
Sed quod habere cupit hoc magis ipsa vetat.
Pulchrius esse putat vi perdere virginitatem.
Quam dicat de me fac modo velle tuum.
Et famulos famulasque domus sibi sepe loquere.
Allice colloquijs: muneribusque tuis.
Ut semper referant de te bona verba vicissim.
Et pascant dominam laudibus vsque tuis.
Dum dubias dubio mentes in corpore verset.
An faciat: an non: nescia velle tuum.
Tunc illam multo temptamine sepe fatiga.
Ut citius possis victor amore frui.
Pellitur huc animus hominum depellitur illuc.
Sepe labore breui dum manet in dubio:
Et placeat vobis interpres semper vtrisque.
Qui caute referat hec quod vterque cupit.
Emula nam iuuenum diiudicat acta senectus
Et simul hos prohibet litigiosa loqui.
Incipe sepe: melius dedit et dabit omnia tempus.
Non tibi plus dicam: vices studiosus amicam
Inceptumque vijs mille patebit opus.
Capitulo 23.
Usu crescit amor omnis decrescit et vsus.
Omnis: et in pastus attenuatur amor.
Auctor l. qui dicitur facetus. c. 5.
Hanc firmis oculis ridentibus intueatur:
Ut quod diligitur dulcis amica sciat.
Nuncia queratur sub qua confidat vterque
Que narret caute quicquid vtrique placet.
Munera hanc iuuenis quo sit super hec studiosa
Et plusque tribuat polliceatur ei.
Forsitan in primis dabit aspera verba puella
Sed cito que prius est aspera mollis erit.
Femina quod prohibet cupit: et vult sepe rogari
Improbitas vincit: pectora frangit amor
Non adeo mentem frigidam tenet vlla puella.
Ut si tangatur risus in ore vacet
Dulcius exorans oscula grata petat
Spondeat et iuret quod nil petet amplius ipse
Nam bene sufficiunt talia dona peti.
Si neget illa quidem dare talia forte minando
Hec eadem omnino mitius ipse petat.
Expectat potius luctando femina vinci:
Quam velit vt meretrix crimina sponte pati.
Qui querit coitum vel vi post oscula differt:
Rusticus est nunquam dignus amore magis.
Heinricus samariensis: li. i. parte 2. Si foret
vt quondam lucrecia casta: crumena
Cum sibi porrigitur: cedet auara tibi.
Jacobus beneuentanus c. 50. Uisus et au-
ditus necnon et tactus amoris.
Hoc auditum seui semper habere solet.

De modis alliciendi alterius volun
tatem ad se amandum amore: venereo: et
de his que parant hominem libidini vene-
neree. Rubrica. 3.

Salomon in prouerbijs. c. 20. Luxurio-
sa res vinum.
Aristotel. probleumatum. parte 4
probl. 5. Corpus quod debet coire oportet in
trinsecus calidum esse et humidum. Discal-
ceatio desiccat et infrigidat. Quare siue im-
possibile est non calidis existentibus pedi-
bus spermaticare siue difficile necesse est non
conferens esse ad vsum venereorum discal
ceationem 9. probl. Non possumus plena
existente vesica cito coire. 11. probl. Equi
tantes continue luxuriosi magis fiunt. 26
probl. Desiderium coitus et a cibis et ab in-
tellectu fit.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 9. Ex circũspectione mulieris concupiscentia quasi exardescit. Speciem mulieris aliene multis admirati reprobi facti sunt: colloquium enĩ illius quasi ignis exardescit.
¶ Terẽtius in eunucho. c. 16. Sine cerere & libero frigescit venus.
¶ Ouidius epl'arum. 4. e. Uenit amor grauius quo serius vrimur intus.
¶ Idem de arte amandi: li. j.
Pectora cũ gaudent nec sũt attrita dolore
Ipsa patent: blanda tũc subit arta venus.
¶ Libro scdo.
Cogis adulterium dãdo tẽpusq3 locũq3.
¶ Idem de remedio amoris: li. j.
Queritur egistus quare sit factus adulter.
Imprompttu causa est: desidiosus erat.
¶ Libro. 2. & fina.
Nõ facile est taurũ visa retinere iuuenca.
Fortis equus vise semper adignit eque.
Diuitiis alitur luxuriosus amor.
Uina parãt animũ veneri: nisi plĩma sumas
Et stupeãt multo corda sepulta mero.
¶ Quintillianus declam̃. j. declam̃ Oculi sũt totata nostra luxuria. hi nos quottidie in omnia precipitant vicia: miratur: adamant: concupiscunt.
¶ Mattheus in euangelio. c. 5. Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est in corde suo.
¶ Paulus apl's: in epl'a ad ephesios. c. 8. Nolite iebriari vino in quo est luxuria.
¶ Seneca tragediarum in octauia. c. 10.
Uis magna mẽtis blandus animi calor.
Amor est: viuente gignitur luxu: ocio
Nutritur inter leta fortune bona.
¶ Cecilius firmianus de beata vita: lib. 4.
Libido aspectu maxime concitatur.
¶ Fulgentius: li. 2. fabula. 7. Libido quãto cami əsenserit: tanto surgit iniquior.
¶ Gregorius in pastorali. c. 28. Habent leti ex propinquo luxuriam. ¶ 44. c. Dum sacietate venter extenditur aculei libidinis excitantur. Gule deditos luxuria sequitur. Admonendi sunt gule dediti ne in eo qđ esca/rum delectationi incumbant luxurie se mucrone transfigant.
¶ Isydorus solliloquiorum: lib. 2. c. 7.
Ciborum saturitas luxuriam suscitat.
Saturitati libido semper adiuncta est.
¶ Caplo. 8. Uino luxuria excitatur.
¶ Capitulo. 9.
Oculi prima tela libidinis sunt.
Uisio est prima concupiscentia mulieris.
Aspectus amoris iacula mittit.
Concupiscentia libidinem nutrit.
Añ ignẽ əsistẽs & si ferre⁹ sis aliqñ dissoluer
Sepe occasio peccandi voluntatem facit.
¶ Capitulo. 10.
Ocio dedito cito luxuria surripit.
Uacantem luxuria cito preoccupat.
Grauius libido vrit quẽ ociosum iuenerit.
¶ Auctor. l'. qui dicitur pamphylus. c. 13.
Usu crescit amor omnis.
¶ Capitulo. 15.
Perveneris morẽ cito virgo pdit honorẽ.
Igneus ille furor nescit habere modum.
Nõ leue põdus hñt violẽta cupidis arma.
Ex requie serpit pestis seuissima luxus.
Armiger & fame prodigus hostis amor.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 50. Subuertit mentem pulchra puella viri.
Uisus & auditus necnõ & tactus amoris.
Hec auditum seui semper habere solent.

¶ De natura venerei amoris. Rica. 5.

ARistoteles Ethicoꝝ: li. 8. c. 4. Non contingit amare multas simĺ Multas simul eidem placere valde: non facile.
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 26. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum & in palpebris illius agnoscitur.
¶ Terentius in andria. c. 4. Omnes q̃ amãt grauiter sibi dari vxorem ferunt.
¶ Capitulo. 14.
Amantium ira amoris reintegratio est.
¶ In eunucho. c. 2.
In amore h omnia insunt: vicia: inducie: Suspitiones: inimicitie: iniurie.

Bellũm:pax rursum incerta. Hec si postules
Ratione certa facere:nihilo plus agas.
Qua si des operam vt cum rõne insanias.
¶ In heautontimorumenon.c.11.
Multa fert libido.

¶ Tullius tusculanarum qõnum.lib.5.⁊ fi.
Nunqꝫ finem inueniet libido.

¶ Ouidius epistolarum.j.e. Res est solliciti plena timoris amor. ¶ Epistola.4.
Quid deceat non videt vllus amans.
¶ Epistola.6. Credula res amor est.
¶ Epistola.12.
Quis enim bene celat amorem?
Ipsum timor auget amorem.
¶ Epistola.15.
Sed tamen apparet dissimulatus amor.
¶ Epistola.16.
Certus in hospitibꝰ nõ est amor:errat vt ipsi
Cũqꝫ nihil speres firmius esse fugit.
¶ Idem sine titulo.l'.j c 5.
Nox ⁊ amor vinũqꝫ nihil moderabile sua-
dent. ¶ Capitulo.9.
Militat oĩs amãs:⁊ hẽt sua castra cupido.
Quis nisi vl' miles vl' amãs ⁊ frigora nocti
Et denso mixtas perferet imbre niues.
¶ Libro.2.c.17.
Et tener austeros grandia frangit amor.
¶ Libro.3.⁊ fi.c.4.
Centũ fronte oculos centũ ceruice gerebat
Argus:⁊ hos vnus sepe fefellit amor.
¶ Idẽ de arte amandi:li.3.⁊ fi.
Errat ⁊ in nulla:sede moratur amor.
Non bene cuꝫ socijs regna venusqꝫ manẽt
Senescit amor.
Incertus pectora versat amor.
¶ Idem de remedio amoris:li.2.
Secta biptito cũ mens discurrit vtroqꝫ.
Alterius vires subtrahit alter amor.
Successore nouo vincitur omnis amor.
Intrat amor mentes vsu:dediscitur vsu.

¶ Quintillianus declamationum.13: declamat'. Habet aliquod solatium quisquis in amore miser est. In amore contempto semper accendit. ¶ 14.declamat'. Amat q̃ queritur q non amatur.

¶ Seneca tragediarũm in hyppolito.c.10.
Vincit sanctos dira libido.
¶ In octauia.c.9.
Luxuria pestis blanda. ¶ Capitulo.10.
Vis magna mentis blandus animi calor
Amor est. Juuenta gignitur luxu ocio
Nutritur inter leta fortune bona.
Quẽ si fouere atqꝫ alere desistas cadet.
¶ Idem in prouerbijs.
Amor animi arbitrio sumit' nõ deponitur.
Amans iratus multa mentitur sibi.
Amãs q̃d cupit scit:q̃d sapiat non videt.
Blanditia non imperio fit dulcis venus.
In amore semper mendax iracundia est.

¶ Valerius maximus:li.9.ti.j. Blandũ malum est luxuria:quã accusare aliquãto facilius est q̃ vitare.

¶ Lex auten.ti.quibus modis naturalis efficiãtur legi.§.illud quoqꝫ: Nihil furore amoris est vehementius: queꝫ retinere phie est.

¶ Fulgentius:li.2.⁊ fi. Libido quanto carni consenserit tanto surgit iniquior. ¶ Li.3 fabl'.4. Amor cum periculo sepe concordat:et dum ad illud solum natat qd diligit nunqꝫ videt qd expedit.

¶ Boetius cõsolatiõe.l.3.c.24.⁊ fi. Quis legẽ det amãti. Maior lex amor est sibi.

¶ Auctor.l'.q̃ dr' pãphylus.c.25. Ignẽꝰ ille furor nescit hr̃e modũ. Nõ leue põdus hñt violẽta cupdinis arma. ¶ Capitulo.37.
Vix celare potest intima cordis amor.
¶ Capitulo.43.
Occultare nequit sua lumina maximꝰ ignis
Occultare potest nec sua vota venus.
¶ Capitulo.47.
Ingẽiosus amor portas ⁊ claustra resoluit
Vincit quicquid obest ingeniosus amor.

¶ Auctor.l'.qui dicitur facetus.c.6. Nil bñ cernit amor videt omnia lumine ceco.
Fallitur in multis anxietate sua.

¶ Andreas ad gualterium:de amore:lbi.j.
Amor est passio quedam innata: procedens ex visione ⁊ ĩmoderata cogitatiõe forme alterius sexus ob quã quideꝫ aliq̃s super omnia cupit alterius potiri amplexibꝰ:oia-

q̄ de vtriusq̄ voluntate in ipsius amoris precepta compleri. ¶ Lib. 3 Semper timet amans ne sibi voluntas atq̄ fides alteret amantis: et hanc cogitationem amanti non potest vigilia neq̄ somnus auferre. Quē vere gladius pertingit amoris: continua deq̄ coamato ac sine intermissione cogitatione quassatur: nullisq̄ diuitijs nulloue in hoc seculo tantum posset honore vel aliqua dignitate beari quantum si iuxta proprij animi voluntatē suo recte fruatur amore. Nō reperitur aliquis adeo diuinis eloquijs eruditus: si maligno spiritu comitante: amoris aculeis instigetur: qui contra mulieres cognatas sibi et affines ac deo dedicatas feminas sciat vnq̄ frena cōtinere luxurie. Magis sapientes dicuntur insanire amore et ardentius carnis voluptate: q̄ qui minori scientia gubernantur. Sed et magis sapientes viri postq̄ in amore delinquunt luxurie cōtem nere solent excessus q̄ qui modica sūt scientia fulti.

¶ Mattheus vindocinensis: de hysto. tobie c. 36. Est amor iiust⁹ iudex aduersa maritās

Rerum naturas degenerare facit.

Anxietas in amore sapit: dulcescit amarum

¶ Gaufridus: in poetria. c. 67.

Litibus alterius quando bellant amantes

Crescit in hoc bello linguarū pax animorū.

Hoc odio conditur amor.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 50. Subuertit mentē pulchra puella viri.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi: Nec capit humanas animas plus femina quicq̄

Que se luxurie supponit gratis amica.

¶ Prouerb. vulg. Lamor e orbo.

Amor nō guardo paraco ne richeze

Ne lamor ne la tosse sepo celare

Amor za no cura raxon ne mesura.

¶ De concupiscentia veneree voluptatis. Rubrica. 6.

Ouidius sine titulo: seu amorū: li. 2. c. 18 et fi. Quod lz ingratum est: qd̄ non licet acrius vrit.

¶ Libro. 3. et fi. capitulo. 4.

Nitimur in vetitū cupimus semperq̄ negata

Juuat in concessa voluptas.

¶ Jdem de arte amandi: li. j.

Utq̄ viro furtiua venus: sic grata puelle.

¶ Libro. 3. et fina.

Que venit ex tuto min⁹ ē accepta voluptas

¶ Quintilianus declamat. 13. declamat.

Non fouet non nutrit ardorem concupiscēdi: vbi frui licet.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.

Si sit furtiuus dulcior omnis amor.

¶ De amenitate actionis veneree. Rubrica. 7.

Ouidius sine titulo: seu amorum: li. j. c. 4.

Jlla verecūdis lux ē pbēda puell.

Qua timidus latebras speret habere pudor. ¶ Libro. 3. et fi. c. 4.

Juuat inconcessa voluptas

¶ Capitulo. 13. et penul.

Est qui nequitiā locus erigat: oībus illum

Delitijs imple: sit procul inde pudor

Hinc simul exieris lasciuia primus omnis

Absit. Et in lecto crimina pone tuo.

Jllic nec tunicam tibi sit posuisse pudori.

Nec femori impositū sustinuisse femur.

Jllic purpureis condatur lingua labellis

Jnq̄ modos venerem iste figeret amor

Jllic nec feroces nec verba iuuancia cessent

Spondaq̄ lasciua mobilitate tremat

Jndue cum tunicis metuētē crimina vultū

Et pudor obscenum diffiteatur opus.

Jdem de arte amandi li. j.

Utq̄ viro furtiua venus: sic grata puelle.

¶ Libro scdo.

Odi cōcubitus qui non vtrūq̄ resoluunt.

Me voces audire iuuat sua gaudia falsas.

Crede mihi nō ē veneri ppagāda voluptas

Sed sensum tarda prospicienda mora est.

Cū loca repieris que tangi femina gaudet.

Non obstet tangas quo minus illa pudor

Aspicias oculos tremulo fulgore micātes.

Ut sola liquida sepe refulget aqua.

Accedēt questus: accedet amabile murmur

Et dulces gemitus: aptaq; verba ioco.
Sed neq; tu dn̄am velis maioribus vsus
Desine: nec cursus anteat illa tuos.
At metā pro pte simul: tūc plena voluptas.
Cum pariter victi femina virq; iacent:
Hic tibi seruādus tenor est cū libera dātur
Ocia: furtiuum nec timor vrget opus.
Cum mora nō tuta est totis icūbere remis.
Utile: ⁊ admisso subdere calcar equi
¶ Libro. 3. ⁊ fi.
Que venit ex tuto minꝰ ē accepta voluptas
Sentiat ex imis venerē resoluta medullis
Femina: ⁊ ex equo res iuuet illa duos
Nec blādevoces iocūdaq; murmura cessēt
Nec taceāt medijs improba verba iocis.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.
Nō tūc simpliciter iungant grata libella.
Sed teneāt longas sua via pressa moras.
Mobiles iterea strigat manꝰ vna māmillas
Sed femur ⁊ venter sentiat inde vicem.
Sic postq̄ ludis fuerit calefactus vterq;
Uestibus eiectis crura leuare decet.
Sed fit furtiuus dulcior omnis amor

¶ De meretrico amore. Rubrica. 8.

Salomon in ꝓuerbijs. c. 5. Fauus stillans labia meretricis ⁊ nitidiꝰ oleo guttur eius: nouissima autem illius amara quasi absinthium: ⁊ acuta quasi gladius biceps. Uagi sunt gressus meretricis: ⁊ inuestigabiles. Longe fac a meretrice viā tuā: ⁊ ne appropinques foribus domꝰ eius.

¶ Terentius in eunucho. c. 22. Quomodo adolescentulus Meretricum ingenia posset noscere Mature. ¶ Capitulo. 24.
Audaciam meretricum specta.

¶ Ouidiꝰ sine titl'o. l. j. c. 10. Sola viro mulier spolijs exultat ademptis.
Sola locat noctes: sola locāda venit.
Et vēdit ꝙ vtrūq; iuuat: qđ vterq; petebat
Pro male conducto grā nulla thoro.
Parcite formose precium ꝓ nocte pacisci.
Nō habet euētus sordida preda bonos.

¶ Quintilianus declamationum. 13. declamat. Juuentas credo meretrices vt eēt aliquid qđ liceret amare pauperibus.

¶ Cato. capl'o. j. Meretrices fuge.

¶ Uersificator fabularum esopi. Thaida si quis amat sua se non credat amari.
Thais amore carens munus amātis amat.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.
Si se supponat meretrix nō ꝑstat amorem
Nō amat id qđ agit: sed qđ habere cupit.

¶ De incestuoso ⁊ nephario coitu. Rubrica. 9.

In leuitico c. 8. Cū masculo non cōmisceberis coitu femineo: q2 abhomiātio est. ¶ 20. c. Qui dormierit cū masculo coitu femineo: vtriq; operati sunt nephas morte: moriantur. Qui supra vxorem filiam duxerit matrem eius: scelus operatus est: viuus ardebit cū eis. Qui cum iumento ⁊ pecore coierit: morte moriatur: pecus quoq; occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento: simul interficietur cum eo.

¶ Moyses in deuteronomio. c. 27. Maledictus qui dormierit cum vxore patris sui. Maledictus homo qui dormierit cū oī iumento. Maledictus qui dormierit cum sorore sua. Maledictus qui dormierit cum socru sua.

¶ De molestia ⁊ damno amoris venerei. Rubrica. 10.

Salomon in prouerbijs. c. 9. Mulier viri preciosam animā rapit. Nunq̄d abscondere potest homo ignem in sinu suo vt vestimenta illius non ardeant: aut ambulare super prunas vt nō comburātur plante eius. ¶ Idē in ecclesiast. c. 7. Mulier laqueus venatorū est: ⁊ sagena cor eiꝰ Uincula enim sunt manus illius: qui placet deo effugiet eam: qui autem peccator est capietur ab illa.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 9. Propter speciē mulieris multi perierunt. ¶ 19. c. Uinum ⁊ mulieres apostatare faciunt et sapientes: ⁊ arguūt sensatos.

¶ Virgilius eneid. l. 4. post mediuz. Improbe amor quid non mortalia pectora cogis.
¶ Tullius tusculanarum questionum. l. 5. et f. Nunquam finem inueniet libido.
¶ Ouidius de arte amandi. l. 2. Quod iuuat exiguum plus est quod ledit amantes
Preponantque animo multa ferenda suo.
¶ Idem de tristibus. l. 4. e. j.
Sensit amans sua damna ferre tamen heret in illis
Materiam culpe persequiturque sue.
¶ Quintilianus declamationum. 14. decla. Ex omnibusque nobis patientibus extorquet affectus hoc seuissimum patimur quod nemo vult in amore sanari.
¶ Seneca tragediarum in octauia. c. 9. Luxuria pestis blanda. ¶ Idem declamat. in prohemio. Nihil tam mortiferum ingenijs quam luxuria est.
¶ Lucanus. l. 5. Heu quantum mentes dominatur in equas Justa venus: dubium trepidumque ad prelia magne: Te quoque fecit amor.
¶ Statius thebaidos. l. 6. Nunc opus est animis infestos tollere cestus
Cominus: hec bellis et ferro proxima virtus.
Subdit amor stimulos.
¶ Juuenalis. l. saty. vnica. Nullam inuenies que parcat amanti. Ardeat ipsa licet tormentis gaudet amantis: Et spolijs.
¶ Cecilius. f. de beata vita. l. 4. Tres sunt omnes affectus qui homines in omnia facinora precipites agunt: Ira: cupiditas: libido.
¶ Fulgentius. l. 2. fabula. 12. Omnis qui luxuriam amat cecus est. ¶ Lib. 3. et fi. f. 8. Amor cum periculo sepe concordat: et dum ad illud non solum natat quod diligit: nunquam videt quod expedit.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 50.
O deus in quantis animus versatur amantis.
Que timor hac illa pellit amorque grauis.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 6.
Efficitur fatuus qui sic amat vt modus absit.
Negligit officium quilibet inde suum.
¶ Gualterius de castellione: li. primo.
Non te emolliat intus
Prodiga luxuries: nec fortia pectora frangat
Mentis morbus amor latebris et murmure gaudes.
Si bacho venerique vacces quam cetera subdis.
Subiuga ven isti: perijt delata vacantis.
Libertas animi veneris flagrante camino.
Mens habet interius rixas et bella moueri.
Imperat et suadet: rationis et vile sepulchruz.
Ebrietas rigidos eneruant hec duo mores.
¶ Mattheus vindocinensis in poetria. parte 2. c. 4. Eneruat studium pernitiosa venus.
¶ Andreas ad gualterium de amore. l. 3.
Nullus tanto dilectionis alicui vel amicitie vinculo colligatur: si cognouerit ipsum pro sue vxoris vel filie vel propinque instanter esse amoris sollicituz: quin statim contra ipsum non incipiat odij liuore moueri ac indignationis venena concipere. Qui amat vehementi quadam seruitute ligatur: et cor interius iaculatur. Omnem enim extraneorum collocutionem vel deambulationem aut insolitam commorationem amans in coamante ex amoris zelo timescit. Semper timet amans ne sibi voluntas atque fides alteretur amantis: et hanc cogitationem amanti non potest vigilia neque somnus auferre. Quas penas viuendo patiuntur amantes: non mihi videtur quenque posse plenius edoceri: nisi fuerit magna experientia eruditus.

¶ De exclusiuis et adminiclatiuis amoris venerei et eius libidinis. Rubrica. 11

IEsus filius sirach in ecclesiast. c. 9. Auerte faciem tuam a muliere corrupta: et non circumspicias speciem alienam: propter speciem mulieris multi perierunt: et ex hac concupiscentia quasi exardescit.
¶ Terentius in andria. c. 7. Da quanto satius est id te dare operam qui istum amorem.
Ex animo amoueas tuo: Quam id loqui quo magis libido frustra incendatur tua.
¶ Catullus. c. 8. Nulla viro iuranti femina credat
Nulla viri speret sermones esse fideles
Quis dum aliquid cupiens animus pregessit adipisci:
Nil metuunt iurare: nil promittere parcunt.
Sed simul ac cupide mentis saciata libido est

Dicta nihil metuere: nihil piuria curant.
¶ Capitulo. 11. z pe.
Difficile est longũ subito deponere amorẽ.
¶ Ouidius de remedio amoris: lib. j. Quale sit id qđ amas celeri circũspice mentem.
Et tua lesuro subtrahe colla iugo.
Ocia si tollas perire cupidinis artus.
Contenteqꝫ iacent z sine luce faces.
Cedit amor rebus: res age tutus erit.
Affluit incautis insidiosus amor.
Desidiam puer ille sequi solet: odit agẽtes.
Da vacue menti quo teneatur opus.
Sepe refer tecum scelerate facta puelle.
Et pone ante oculos omnia damna tuos.
Profuit assidue viciis insistere amice.
Exige qꝫ cantent si q̃ est sine voce puella:
Fac saltet: nescit si qua mouere pedem.
Barbara sermone ẽ: fac tecũ multa loquat.
Si male dentata est: nãra qđ rideat illa.
¶ Libro. 2.
Secta bipartito cũ mens discurrit vtrem
Alterius vires subtrahit alter amor.
Intrat amor mentes vsu: dedi scitur vsu.
Ad mala q̃sqꝫ aiũ referat sua ponet amorẽ
Nam tibi secretos: augent secreta furores
Est opus auxilio turba futura tibi.
Et loca sepe nocent: fugito loca conscia vrĩ.
Concubitus: causas illa doloris habent.
Ut pene extinctũ cinerẽ si sulphure tentes.
Uiuit: z ex minimo maximus ignis erit.
Sic nisi vitaris quicquid renouabit amorẽ
Flãma recandescet que modo nulla fuit.
Non hẽt vnde suũ pauptas pascat amorẽ.
Daunius: haut libicis bulli⁹ tibi missus ab (oris.
Adueniat megaris noxi⁹ oĩs erit.
Nec minus erucas aptũ vitare salaces.
Et quicquid veneri corpora nostra parat.
¶ Paulus apl's in epistola ad ephesios. c. 4.
Nolite inebriari vino in quo est luxuria.
¶ Seneca tragediarum: in hyppolito c. 2.
Quisquis in primo obstitit.
Pepulitqꝫ amorem: tutus ac victor fuit
Qui blandiendo dulce nutriuit malum.
Sero recusat ferre quod subijt iugum.
¶ In octauia. c. 10.
Uis magna mentis blãdus animi calor.
Amor est: inuenta gignitur luxu: ocio
Nutritur inter leta fortune bona.
Quẽ si fouere atqꝫ alere desistas cadit.
¶ Ualerius maximus: li. 2. ti. j. Massilia ciuitas nullũ aditum in scenam mimis dat: quorũ argumenta maiore ex parte stuprati onũ continent actus ne talia spectãdi cõsuetudo etiã imitandi licentiã sumat.
¶ Fulgentius. l'. 2. fabula. 12
Libidinem sapientia contemnit.
¶ Cato: capitulo. 5. z fi. Cum te detineat veneris damnosa voluptas:
Indulgere gule noli: que ventris amica ẽ.
¶ Isydorus in synoñ. solliloquiorum. l'. 2. c. 7. Ieiunio libido restringitur. ¶ 10. c. Cedet libido rebus: cedet operi: cedet industrie z labori.
¶ Auctor. l'. qui dicit pamphylus: Usu crescit amor omnis: decrescit et vsu
Omnis z impastus attenuatur amor.
¶ Andreas ad gualteriũ de amore. l'. 3. Res talis luxuria est quã persequẽdo vincimur: z eam fugiendo fugamus.

Sextus z vltimus liber quarte partis tractat de conuictu viri z mulieris sub his titul'.

¶ De laudibus mulierũ et acceptabilitate eaꝝ. Rica. j.

In genesi: c. 13. Dixit dñs mulieri In dolore paries filios: z sub viri ptãte eris z ipse dñabitur tibi.
¶ Aristotel'. de hysto. animaliũ. l'. 8. c. j. Mulier viro misericordior est. Minus sunt ira cunda femella omnia masculinis: excepta vrsa z pardolo.
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 36. Ubi non est seps diripit' possessio: z vbi nõ est mulier gemescit eger.
¶ Paulus apl's: in epistola. j. ad corinthios. c. 11. Mulier gloria est viri. Nõ est creat⁹ vir ꝑpter mulierẽ: sed mulier ꝑpter virũ.

¶ Lex coō.ti. qui potiores in pig.ha.l.assiduis: Quis mulieres nō miseretur propter obsequia que maritis prestāt: ꝑpter partus periculum: ꝛ ipsam liberorū procreationē.

¶ De vicijs mulierum ꝛ reprobatione earum. Rubrica.2.

Salomon in ꝓuerbijs.c.31.ꝛ fi. Mulierem fortē quis inueniet? ꝑ Idē in ecclesiast.c.7. Ait salomon virū de mille vnum repi. Mulierem ex omnib⁹ non inueni.

¶ Jesus filius sirach.in ecclesiast.c.25. Dis malitia est nequitia mulieris. Non est caput nequius super caput colubri: ꝛ non est ira super iram mulieris. Breuis omnis malitia super malitiā mulieris. A muliere initium factum est peccati: ꝛ per illā omnes morimur. Non des mulieri venam neqꝫ ꝓdeundi.

¶ Terentius in eunucho.c.18. Noui ingenium mulierum: nolunt vbi velis: vbi nolis cupiunt vltro.

¶ Uirgilius eneiō.l.4.circa fi. Uariū ꝛ mutabile semper Femina.

¶ Tullius retho.artis veteris: lib.j.c.13. Mulierum genus auarum est.

¶ Quintilianus declamationum.j.declam. Sūt ꝛ feminis ad scelere vires cum habent cās viroꝝ. Quinimo si iterroges: facili⁹ hec pectora metus: odiū ira corrumpunt. ꝛ qm̄ non hn̄t roboris tm̄ vnde vicia mētiū vincant plerūqꝫ facinus infirmitate fecerunt.

¶ Seneca tragediaꝝ:i hyppolito.c.7. Quid sinat inausum femine preceps furor. ꝑ Idē de remedijs fortuitoꝝ.c.21.ꝛ fi. Oꝫ multe diu custoditum ꝑdiderunt decus. Nihil tā mobile qꝫ feminarum volūtas: nihil tā vagum. Oꝫ multe quos in adolescentia amauerūt in senectute cōmuni reliquerunt. Oꝫ multaꝝ notus amor odio nocior emutat⁹ ē.

¶ Juuenalis.lī.2.saty.vnica: Intolerabili⁹ nihil est qꝫ femina diues.

¶ Lex coō.ti.de sponsalibus.l.si pater. Plerūqꝫ consiliū femine aduersus ꝓpria cōmoda inuenitur laborare.

¶ Cassiodorus epistolaruꝫ:li.2.c.11. Sex⁹ femineus ad mutabilitatis vitia patet.

¶ Bernardus de improbatione vitiorū.c.6 Pestis auaritie fragili viget in muliere.

¶ Andreas ad gualteriū de amore.l.3 ꝛ fi. Fluctuosus est animus mulieris ꝛ inscrutabilis. ꝑ Idem in libro de disuaē. vr. Mulier in amplexu demolitur ꝛ molit. Uir in mollitiam abiens deiuratur. Operosa ē mulieris astutia: sumitqꝫ animos in crimine deprehensa. Per mulierē vir se vix dedidiscit.

¶ Jacobus beneuentanus.c.42. Non bene secretum mulier tenet: īmo reuelat. ꝑ Capitulo.50.

Mobile cor cūctis ꝛ mēs ē vana puellis.
Firmum propositum femina nulla gerit.

¶ De laude matrimonij ꝛ acceptabilitate. Rubrica.3.

In genesi.c.2. Relinquet homo patreꝫ ꝛ matrem ꝛ adherebit vxori sue: ꝛ erunt duo in carne vna.

¶ Thobie.c.6. Hi qui coniugium ita suscipiunt vt deum a se sua mente excludant: ꝛ sue libidini ita vacent: sicut equus ꝛ mulus in quibus non est intellectus: habet potestatē diabolus super eos.

¶ Aristotel.hyconomicoꝝ.l.j. Cōmunicatio femine ꝛ masculi nā est maxime.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast.c.25. Beatus qui habitat cum muliere sensata. ꝑ 26. c. Mulieris bone beatus vir: numerus eīn bonorū illius duplex. Gra super grām mulier sancta ꝛ pudorata.

¶ Catullus poeta.c.9. Est ne nouis nuptijs odio venus atqꝫ parentum
Frustrātur falsis gaudia lachrymulis.

¶ Paulus apostolus: epistola.j.ad corinthios.c.7. Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autē vnusquisqꝫ suam vxorē habeat: ꝛ vnaqueqꝫ suū virum habeat. Dico non nuptis ꝛ viduis: bonum est illis: sic maneant. Quod si non continent nubant. Melius est enim nubere

q̃ vxi. Solutus ab vxore: es noli querere vxorem. Si aũt acceperis vxorem nõ peccasti. ¶ Idem eplã ad hebreos.c.13.⁊ fi. Honorabile est connubium in omnibus: ⁊ torus immaculatus.
¶ Seneca de remedijs fortuitorũ 21.⁊ fi. Uxor aduenticiũ bonum est: non est iter illa que vnicuiq̃ semel contingunt.
¶ Lex auten.ti. de consulib⁹.§.alia vero nõ decorabitur. Uxores coruscãtur radijs maritorum.

¶ De prouidentia cõtrahẽdi vel nõ cõtrahẽdi matrimonium. Rubrica.4

CRonica de nugis phõrum.c.7.s. de cleobolo. Cleobolus vnus de septem sapientibus ait vxorem ducendam ex paribus. Nam si ex maiorib⁹ ceperis: inquit duos habebit cognatos.
¶ Aristotel. hyconomicorũ.l.3.⁊ fi. Oportet nihil omittere curantem ad virtutẽ vxoris seipsum: vt iuxta posse ex optimis prolem posset procreare.
¶ Jesus filius sirach in ecclesiast.c.7. Trade filiam: ⁊ grande opus feceris ⁊ homini sensato da illam.
¶ Ouidius: epistolarum.e.9. Qz male ineq̃les veniunt ad aratra iuuenci.
Tam premitur magno diuge nupta minor.
Si qua voles apte nube pari.
¶ Idem de fastis.l.3.
Nubere si qua voles q̃ttis ppabitis ambo
Differ. hñt parue cõmoda magna more.
¶ Libro.5.
Mense malum maio nubere vulgus ait.
¶ Seneca de remedijs fortuitorũ.c.21.⁊ fi.
Inuenies si nihil queris nisi bonam vxorẽ.
¶ Cato. capitulo.4.
Uxorẽ fuge ne ducas sub nomine dotis.
Nec retinere velis si ceperit esse molesta.
¶ Bertrandus hyconom̃.c.27.⁊ fi. Mater remaritari querit: stulte agit. Sed vt peccata sua deploret: vtinam ipsa senex accipiat iuuenẽ: nam non ipsam: sed sua quesiuit: q̃bus habitis bibet cum eo doloris calicem: quem optauit.
¶ Jacobus beneuentanus.ca.46. Nolo q̃ vxorem ducas cui nõ dominari aut quã nõ possis tibi bene corrigere.
¶ Auctor.l. qui incipit astrolabi:
Quo fuit asperior que postea nupsit amãti.
Tanto gratior est ipsa futura viro.

¶ De officio ⁊ cura pertinendi ad vxores ⁊ maritos. Rubrica.5.

SAlomon in prouerbijs.c.12. Mulier diligens corona est viro suo. ¶ 14.c. Sapiens mulier edificat domũ suam. Insipiens extructam quoq̃ destruet manibus.
¶ Plato in menone.circa prĩn. Decet mulierem domũ bene dispensare: salua facientez que intrinsecus: ⁊ obsequentem esse viro.
¶ Aristo hyconom̃.l.3.⁊ fi. Bonam mulierem his q̃ntus sunt decet dominari oĩbus curantem singulorum. Auri multitudo non tanti est ad virtutez mulieris quanti moderantia in omni opere ⁊ desiderium honeste ⁊ bene ordĩate vite. Difficile est viro scire que intus fuit. Audiat quidem mulier virum in omnibus: ⁊ secum deliberet ⁊ obediat etiã in eo q̃d ille preceperit. Non sic viro turpe est eorũ que intus sunt aliquid agere: sicut mulieri inquirere eo que sunt foris.
¶ Petrus apl's: eplã.j.c.3. Mulieres subdite sint suis viris.
¶ Paulus apl's.e.j.ad corinthios.c.7. Uxori vir debitum reddat: similiter aũt ⁊ vxor viro. ¶ Idez.e.ad colossenses.c.3.⁊ p. Mulieres subdite estote viris: sicut opz in dño.
¶ Seneca de remedijs fortuitorũ.c.21.⁊ fi.
Cum maritũ te cogitaueris ⁊ virũ cogita.

¶ De mutua dilectione ⁊ fide mariti ⁊ vxoris. Rubrica.6.

IN genesi 2.c. Reliquet homo patrez ⁊ matrem ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erunt duo in carne vna.
¶ Aristotel. ethicorũ.l.8.c.7. Uiro ⁊ vxori amicitia videtur ßm nãm existere. hõ enim

in nã coniugale magis q̃ polyticũ. ⁋ Idem yconomicorũ. l. j. Cõmunicatio femine et masculi nã est maxime. Maximus est honor. honeste mulieri si respicit virum suum castum esse in eam: ꝛ õ nulla alia muliere curare: sed preter omnes alias propriam ꝛ amicam ꝛ fidelem putet eam. Si mulier cognouerit fideliter ꝛ iuste virum erga se fore: et ipsa iuste ꝛ fideliter erga virum suum erit. Nihil est proprius nec maius vxori: preciosa cõmunicatione ꝛ fideli ad virum.

¶ Paulus apostolus: in ep̃la ad ephesios. c. 5. Ita viri debent diligere vxores suas vt corpora sua. Qui suam vxorem diligit seipsum diligit. Unusquisq; suam vxorem sicut semetipsum diligat. Uxor autem timeat virum. ⁋ Idem ep̃la ad collossenses. c. 3. ꝛ pe. Uiri diligite vxores vestras: ꝛ nolite amari esse ad alias.

¶ Seneca tragediarum in agamenone. c. 4.
Ultimum est malum:
Palam mariti possidens pelex domum.
⁋ In hercule etheo. c. 5.
O q̃ cruentus feminã stimulat dolor:
Cum patuit vna pelici ꝛ nupte domus.

¶ Lucanus. l. 8. Ultima debet
Esse fides lugere virum.

¶ Cato: capitulo. j. Coniugem ama.
⁋ Capitulo. 4.
Uxoris linguã si frugi est ferre memento.

¶ De adulterio. Rubrica. 7.

In exodo. 20. c. Non desiderabis vxorem proximi tui.

¶ In leuitico. c. 18. Cum vxore proximi tui non coibis.

¶ Moyses in deuteronomio. c. 22. Si dormierit quis cum vxore alterius: vterq; moriatur. i. adulter ꝛ adultera. ⁋ 27. c. Maledictus qui dormierit cum vxore ꝓximi sui.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 41. Non respicias mulierem alieni viri.

¶ Paulus apostolus: epistola ad hebreos. c. 13. ꝛ fi. Fornicatores ꝛ adulteros iudicabit deus.

¶ De castitate pudicitia atq; impudicitia. Rubrica. 8.

Theophrastus. in aureolo tractatu de nupt̃. Illa vere pudica est dicenda cui licuit peccare: sed noluit.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 26. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum ꝛ in palpebris illius agnoscetur.

¶ Terentius in heautontumerumenõ. c. 10
Mulier compta faceta hec est meretrix.

¶ Ouidius sine titulo seu amorum. l. j. c. 8.
Casta est quam nemo rogauit.
At si rusticitas non vetat ipsa rogat.
⁋ Libro. 3. ꝛ fi. c. 8.
Siq̃ metu depto casta ẽ: ea deniq; casta est
Que q2 nõ liceat nõ facit: ipsa facit
Ut iã suans bñ corp⁹: adultera mens est.

¶ Quintilianus declamationum. 2. decla. Ego si qua est mihi fides pudicitiam in milite etiã laudare erubesco: feminarum ẽ ista virtus. Aliter mihi laudandus est vir fortis idoneus bello: ꝓpt⁹ ad picula ꝑstãtis aĩ.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. l. 11. c. j. Plures pudore peccandi q̃ bona voluntate prohibiti abstinent.

¶ Ualerius maximus. l. 2. ti. j. Massilia ciuitas nullum aditum in scenã mimis dat: quorum argumenta maiori ex parte stuprationum continent actus talia spectandi cõsuetudo etiã imitãdi licentiam sumat.

¶ Lex auten. ti. quomodo op; ep̃os ꝛc. §. qui võ eas Pudicitia q̃ maxime mulieres ornat.

¶ Marcialis cocus epygrãmaton. l. 4.
Tanq̃ non liceat nulla puella negat.
Casta igitur nulla: sũt caste null: ꝗd ergo
Casta facit: nõ dat: non tamen illa negat.

¶ Maximianus: Castus amor veneris dicite quando sitit.

¶ Montanarius in luna cleri. c. 3.
Res est difficilis casta bene ducere vitam.
Nulla fere maior q̃ casta viuere pena.
Sola nãq; suum finitur morte duellum.

¶ De custodia ⁊ indagatione suspecte impudicitie mulieri. Rubrica. 9.

Theophrastus. in aureolo tractatu d̄ nuptijs: Quid prodest diligēs vxoris custodia cū vxor impudica seruari non possit: pudica non debeat. Infida enim custos est castitatis necessitas. Difficile custoditur qđ plures amant. Ad minorem miseriam dn̄i deformis habetur ꝙ̄ formosa seruatur: nihil tutum est in quo totius populi vota suspirāt. Alius forma: alius ingenio: alius faceciis: alius liberalitate sollicitat: aliquo modo expugnatur qđ vndiq₃ accersitur.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 26. In filia non auertente se firma custodiā: ne inuenta occasione vtatur se.

¶ Ouidius sine titulo seu amorum. l. 3. c. 4.
Dure vir iposito tenere custode puelle:
Nil agis: ingenio queq₃ tuenda suo est.
Nec custodiri. ni velit vlla potest.
Nec mentē seruare potes lʒ oīa claudas.
Cū peccare lʒ peccat minus ipsa potans.
Semina neq₃ languidiora facit.
Desine crede mihi vitia irritare vetando.
Obsequio vinces aptius ipse tuo.
Nitimur in vetitū: cupimus semp₃ negata
Centū fronte oculos centū ceruice gerebat
Argus: ⁊ hos vnus sepe fefellit amor.
Juuat inconcessa voluptas.
Si sapis indulgere dn̄e. vultusq₃ seueros
Exue: nec rigidi iura tuere viri.
¶ Idem de arte amandi. l. j. circa fi.
Heu facinus: nō ē hostis metuēdus amāti
Quos credis fidos effuge tutus eris.
¶ Libro 2. circa fi.
Cogis adulteriū dādo tēpusq₃ locūq₃.

¶ Quintilianus declamationum. 14. declamat. Amat que queritur ꝙ nō amatur.

¶ Juuenalis. l. 2. saty. j.
Si quis custodiet ipsos:
Custodes: casta est. ⁊ ab ipsis incipit vxor.

¶ Bertrandus: hyc onomica. c. 10. De feminis tuis suspectis quid agant ignorantiam non scientiam queras.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi:
Nolo virum doceas vxoris crimē amare.
Quod sciri potius ꝙ̄ fieri grauat hunc.
Opprobrijs aurē proprijs dat nemo libent
Nec te: nec quēq₃ talia scire vellet.
De quo culpasti mulierē cogis amare.
Et verum falso crimine sepe struis.

¶ De modestia vxorum ⁊ dissuasione vxorationis. Rubrica. 10.

Salomon in pūerbijs. c. 21. Melius ē habitare in terra deserta ꝙ̄ cū muliere rixosa ⁊ iracunda.

¶ Theophrastus in aureolo tractatu de nuptijs. Ad minorem miseriam domini deformis ꝙ̄ formosa seruatur: nihil tutum est in quo totius populi vota suspirāt. Alius forma alius ingenio: alius facetijs: alius liberalitate sollicitat. Aliquo mō expugnatur qđ vndiq₃ accersitur.

¶ Aristotel. hyconomicorum. l. 3. ⁊ fi. Aduersitates nolunt cōicare nō optime ml'ier.

¶ Jesus fili⁹ sirach. in ecclesiast. c. 25. Mulier si primatum habeat ꝯtria erit viro suo.

¶ Terētius in hecyra. c. 5. Uno aīo oēs socrus oderūt nurus: viris eē aduersas: eque studium est: filiis ptinacia est. In eo deniq₃ oēs mihi videnť ludo docte ad malitiam.

¶ Quintilianus declamať. j. declamať. Facinus ē: ꝙ bonos p̄uignos nouerce facili⁹ decipiūt: nec leui⁹ oderūt. Notū h' ac vulgare facin⁹ ē ꝙ plerūq₃ ꝯ liberos amanť vxores ⁊ sequētiū mr̄imonioꝝ nō aliūde ꝙ̄ʒ de dāno pietatis effect⁹ ē. Sen⁹ īfirmissime seruitutł ē senex marit⁹ ⁊ vxorē charitatł ardorē flagrāti⁹ frigidis ꝯcipim⁹ affectibus.

¶ Juuenalis: lib. 2. saty. j.
Semp hēt lites alternaq₃ iurgia lectus.
In quo nupta iacet: mīmo dormiť in illo.

¶ Fulgentius mitologiaꝝ. l. j. fa. 21. ⁊ fi Sicut nihil benigna supius ꝯiuge: ita nihil infesta crudelius muliere.

¶ Cato. c. 2. Nil temē vxori d̄ fuis crede q̄rēti. Sepe ⁊ eñ mlier quē ꝯiunx diligit odit.

Andreas capellanus pap. Innocen. iiij. in li. de disuasione vxoris: Si mulieri anchoram alligaueris firtib[us] latentibus illideris. O felix vita mortalium si iam non corrum perentur cōtubernia mulierū: quas coitui tm̄ necessarias dicimus: vt ex fili file nā artifice producamus. Vnde ꝑhie non vxori. Si casta fuerit: superbia nō deerit. si diues: si nobilis: coniugem aspernabitur: et formosam plerū[que] suspitio comitatur. Si turpis: nū[que] lectus carebit murmure. Si incesta rubescet facies in pudore: eo frequenter tibi accidit qḋ vxore contenta contemnitur deus: et inde nascatur iniuria vnde debuit prodire concordia. Libertas tibi adimit si ne[que] femina societur: nec tuus esse poteris: quo fugias non habebis. Si iuuenem senex duxerit cōtemneris. Si senex seni coniūgitur voluptatis amor non sequitur.

Ricardus iudex venusinus. l. de pertractatione nupt. c. 50. Est mulier lingosa viro pars mortis amare.

Nocte die[que] modis mille fatigat eum.
Cū bene prādere potare quiescere secum
Optat: tunc illa iurgia seua parat.
Non mare turbatū magis pugnare carinā
Fertur: [que] mulier litigiosa virum.

Bertrandus byconomica. c. 10. Dolorem de mala vxore tunc mitigabis: quādo audies de vxoribus alienis.

De conseruatione aut separatione matrimonij. Rubrica. 11.

Mattheus in euangelio c. 19. Qḋ deus coniunxit homo non separet. Idem no. dixit Marcus. 10. c. Moyses ad duritiā cordis nr̄i permisit vobis dimittere vxores vestras. Quicū[que] dimiserit vxorem suā: excepta cā fornicationis et aliam duxerit mechabitur. Et q̄ dimissam duxerit mechatur. Idem luc. 16. c.

Marcus in euangelio. c. 16. Quicū[que] dimiserit vxorē suam et aliam duxerit: adulteriū cōmittit sup eā. Et si vxor dimiserit virū suū et alij nupserit mechat.

Paulus apostolus: epistola. j. ad corinthios. c. 7. Di qui m̄rimonio iūcti sunt precipio nō ego: sed dn̄s vxorem a viro non discedere. Quod si discesserit manere innuptam: aut viro suo reconciliari. Et vir vxorem non dimittat. Alligatus es vxori: noli querere solutionem.

Quinte et vltime partis liber primus tractat de fortitudine et pertinentibus ad eam: sub his titulis.

De fortitudine ai. Rica. j.

Iob hysto. c. j. Job nūciata sibi morte omniū suorū septem filiorum et trium filiarū et amissione oīum suorū bonorum: dixit: Nudus egressus sū de vtero matris mee: et nudus reuertar illuc. dn̄s dedit dn̄s abstulit: sicut dn̄o placuit ita factū est. Sit nomen domini benedictum.

Salomō in ꝓuerbijs. c. 15. Secura mēs quasi iuge conuiuiū. 24. c. Vir sapiēs fortis est. et vir doctus robust[us] et validus. 31 c. et fi. Mulierem fortem quis inueniet.

Cronica de nugis phorum. c. 5. s. de pittaco. Pittacus vnus de septem sapientib[us] dicebat prudentium virorū esse: prius[que] fiant difficilia premeditari ne fiant: fortiū vo facta bene disponere. c. 7. s. de cleobolo. De pauperatus vo humilieris. Mucrones fortune viriliter scito ferre. 15. c. s. de anaxagora. Anaxagoras ad anxiantem [que] in terra extranea moreretur: vndi[que] inquit filis est descensus ad inferos. 17. c. s. de socrate. Socrates ad dicentem: morte atheniēses condemnauerūt te: illos ēt ait natura.

Aristotel. ethicorum. l. 2. c. 2. Assueti contēpnere terribilia et sustinere ipsa efficimur fortes: et effecti maxime poterimus sustinere terribilia. Qui sustinet pericula et gaudet fortis est: qui autem tristatur timidus. 6. c. Circa timores et audacias fortitudo medietas est. 7. c. Fortitudo medietas est cir

ca antribilia & terribilia. ¶ 8.c. In sustinēdo tristitiā fortes dicuntur. Difficilius est a tristitia sustinere q̄ a delectationibus abstinere. ¶ Idem magnorum moralium. lib. j. c. 4. Si aliquē valde facias impauidum: qd deos non timeat: non fortis sed insanus ē. Si autem timentem omnia timidus. Fortis ergo erit non qui timet omnia: neq̄ qui nihil. Mensurati timores augent fortitudinem. ¶ 32. c. Si quis non timet tonitrua aut coruscationes: aut aliud qd super hominē terribilium est: non fortis est: s; insanus. ¶ 36. c. Non vtiq̄ omnino absq̄ passione & motu fit fortitudo. ¶ Idem rethoricorum. li. j. c. 13. Fortitudo ppt quā singuli actiui sūt bonorū operum in periculis: & vt lex precipit: & obsequentes legi. timiditas autem cōtrariūm. ¶ Idem polyticorum. l. 7. c. 10. Utet studiosius vir & paupertate & egritudine: & alijs prauis fortuitis bn̄.

¶ Terentius in heccyra. c. 15. Istuc est sapere vbicūq̄ opus sit animum possis flectere ¶ In phormiōe. c. 6. Fortes fortūa adiuuat

¶ Oratius in sermonibus. l. 2. serm̄. 2.
Uiuite fortes
Fortiaq̄ aduersis opponite pectora reb⁹.

¶ Tullius de officiis. l. j. c. 36. Fortis animi & constantis est: nō perturbari in reb⁹ asperis: nec tumultuatum de gradu deijci: s; presētis animi vti consilio: nec a rōne discedere. ¶ Idem rethoricoꝝ. artis veteris. l. 2. c. 9 Fortitudo est considerata periculorum susceptio & laborum perpessio. Fortitudinis partes sunt: Magnificentia: Fidentia: Patientia: Perseuerantia. ¶ Idem rethoricoꝝ artis noue. l. 3. c. 2. Fortitudo est reru; magnarum appetitio: & rerum humilium contēptio: & laboris cū vtilitatis rōne perpessio ¶ Li. 5. c. 10. Ei non multum potest obesse fortuna qui sibi firmius in virtute q̄ in casu presidium collocauit. ¶ 21. c. Fortitudo contemptio est laboris & periculi cum rōne vtilitatis & compensatione cōmodorum. ¶ Idem de oratore. li. 2. Magna laus & admirabilis videri solet tulisse casus sapienter aduersos: non fractum esse fortuna: retinuisse in rebus asperis dignitatem. ¶ Idem tusculanarum qōnum. l. j. in fi. Teneamus vt nihil censeamus esse malum qd sit a natura datum omnibus. ¶ Li. 2. Qui id quod vitari nō potest metuit: is viuere animo quieto nullo modo potest. Qui montem nō timet magnum: is presidium sibi ad beatam vitā comparat. Nunq̄ ingemiscit vir fortis & sapiens nisi forte vt se incendat ad firmitatem.

¶ Ouidius de fastis. l. j. Omne solum forti patria est: vt piscibus equor.
Ut volucri vacuo quicquid in orbe patet.

¶ Paulus apl's. e. 2. ad corinthios. c. 12.
Uirtus in infirmitate perficitur.

¶ Seneca tragediarū in hercule furēte. c. 3.
Quēcūq̄ fortem videris: miserum neges.
¶ In medea. c. 3.
Fortuna fortes metuit: ignauos premit.
Fortuna opes aufferre: non animū potest
¶ Idem epistolarum ad lucill. li. 5. c. j. Puto fortiorem esse q̄ in ipsa morte est q̄ qui circa mortem. mors enim admota etiā imperitis animum dedit non vitandi ineuitabilia. ¶ Li. 7. c. 8. Da operam nequid vnq̄ inuitus facias: quicquid futurum est necesse est futurum: repugnantiā volente necessitas non est. ¶ Li. 13. e. 7. & pe. Sapiēs vincit virtutem fortunam. ¶ Lib. 14. e. 2. Non affligitur sapiens liberorum amissione: non amicorum. eodem enim animo fert illorum mortem quo suam expectat. ¶ Li. 17. e. 4. & pe. Iniquum est queri de eo qd vni accidit & omnib⁹ restat. ¶ Idem de clementia. Decet magnanimitas quēlibet mortalem: etiā illum infra quē nihil est positu; quid enim maius aut fortius q̄ mala; fortunam recondere. ¶ Idem de consolatione ad helbiam matrem: Nec secunda sapientem enehūt: nec aduersa demittunt. ¶ Ide; de consolatione ad paulinum: Quid tā humile ac mirabile est q̄ consumendu; se dolori cōmittere. ¶ Idem de trāquillitate animi. Nihil tam accerbu; est in quo nō equ⁹

animus solatiū inueniat. ¶ Idē de prouidētia. Ignis aurū ꝓbat: miseria: fortes viros.
¶ Lucanus poeta. li. 4. Cupias quodcūqꝫ necesse est. ¶ Libro. 7.
Fortissimus ille est
Qui promptus metuēda pati: si cominꝰ instēt
Et differre potest.
¶ Ualerius maximus. li. 5. ti. de parentibus qui obitū filiorꝫ forti animo tulerunt. Pericles princeps atheniensiū inter quatriduuꝫ duobꝰ mirificis adolescentibus filijs spoliatus: his ipsis diebꝰ ꝛ vultum pristinū habitum retinente ꝛ oratione nulla ex parte infractione ꝯcionatus est. Ille vero caput quoqꝫ solito more coronatum gerere sustinuit: vt nihil ex veteri ritu propter domesticum vulnꝰ detraheret. Non sine causa igitur tanti roboris animus ad olympij iouis cognomen ascendit. Anaxagoras audita morte filij: nihil mihi inquit in expectatum aut nouum nuncias. Ego enim illum ex me natū sciebam esse moriturū.
¶ Iuuenalis. li. 4. saty. j. Forte posce aīum mortis terrore earente.
¶ Marcialis cocus. li. vndiqꝫ suscepto. c. 2.
Si metū tali arte sapis: quodcūqꝫ necesse est:
Id cupias animū canibus equipara.
Sub quocūqꝫ onere: strepitu oīue labore
Rectū stare lica. gloria non modica est.
¶ Auctor. li. de for. bone. vite. c. 3. Magnanimitas que ꝛ fortitudo dr̄ si insit anīo tuo cū magna fiducia viues liber intrepidus ꝛ alacer. Magnū animi bonum est. non timere: sed constare sibi: ꝛ finem huius vite intrepidus expectare. ¶ 4. c. In aduersis sis firmus in prosperis cautus ꝛ humilis.
¶ Ambrosius de officijs. li. j. c. 25. Est fortis qui se in dolore aliquo consolatur. Reuera iure ea fortitudo vocatur quādo vnusquisqꝫ seipsum vincit aram continet: nullis illecebris emollitur atqꝫ inflectitur: nō aduersis perturbatur non extollitꝛ secūdis.
¶ Cecillius firmianus de beata vita: li. 4.
Malorum victrix est fortitudo.
¶ Augustinus in epigrāmatibus prosperi: emp. 49. Bonus nec temporalibus bonis extollitur: nec malis frangitur.
¶ Prosper sub. 35. emp. Rectorum est aduersa pati ꝛ tolerare modeste.
Nec querula in quoqꝫ voce mouere deum.
¶ Sub. 49. emp.
Nāqꝫ bonos nō blāda inflāt: nec aspa frāgūt.
¶ Sub vlt. c.
Nō metuo exiliū: mūdus domꝰ oībꝰ vna ē.
¶ Cato. capitulo. 3. Rebus in aduersis animum summittere noli.
¶ Boetius de consolatione. li. 2. c. 7. Beata sors oīs est equanimitate tollerantis.
¶ Cassiodorus epistolaruꝫ. li. 2. e. 22. Equū est vt se cōmendet pietas, regalis fati vulnera sauciata: quia erigi plus merētur quos sortis sue aduersa presserūt. ¶ Idem de anima c. 7. Contra aduersa ꝛ prospera remedialis opponitur fortitudo.
¶ Bernardus. li. de improbatione vitiorum c. 6. Non turbāt aduersa pios nec prospera tollunt.
¶ Gualterius de castellione. li. 5.
Nulla rei nouitas puertere fortia debet
Pectora: cū nulla teneatur lege fidelis
Esse homini fortuna diu. ¶ Libro. 6.
Pregraue vulnus acerbo
Curatꝛ ferro: grauis ē medicina dolenti.
Asperior sanat grauiores potio morbos.
Naufragiū que timēs iactura sepe redemit
Nauta quod potuit: ꝛ dāpnis dāpna leuauit.
Animi est fortis contēpnere mortem.
Non odisse tn̄ vitam: sed amare virorū est.
¶ Libro. 9.
Degeneres aī pectusqꝫ ignobile: summum
Credunt esse bonum diurna viuere vita.
¶ Mattheus vindociñ. in poetria. pt̄. j. c. 12
Uir est qui contra biformes euentus fortune vniformi mētis constātia militat ꝓmunitus. ¶ Idem de hysto. tobie c. 30.
Lubrica fortune nō te ꝓmat alea viuas.
Maior in aduersis: prosperitate minor.
¶ Heinricus samariensis. li. 2. Contra fortunam sis constans: sis patiens: sis
Ferreus aduersi te neqꝫ fragat hyems.

¶ De patientia & impatientia. Rica. 2.

Salomon in prouerbijs c. 14. Impatiens operabitur stultitiam. Qui patiens est multa gubernatur prudentia. Qui autem impatiens est exaltat stultitiam suam. ℣ 16. c. Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo expugnator est vrbium ℣ 19. c. Qui patiens est sustinebit damnū. ℣ 25. c. Patientia linietur princeps. ℣ Idem in ecclesiast. c. 7. Melior est patiens arrogante.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 2. s. de thalete. Thales milliseus: qui primus sapiens nominatus est sm quem & septem sapientes vocati sunt interrogatus qualiter quis infortunium facile feret: ait si inimicos peiora pati videat. ℣ 6. c. s. de biante. Bias primesis dict⁹ vnus de septē sapientibus dicebat fortunatū eē nō patientē infortunia.

¶ Aristotel. polyticorum. l. 8. & si. c. 2. Iuuenes propter etatem indelectabile nihil sufferunt volentes.

¶ Uirgilius eneid. l. 5. prope fi. Superanda omnis fortuna ferendo est.

¶ Tullius retho. artis veteris. l. 2. c. 9. Patientia est honestatis: aut vtilitatis causa rerū arduarum ac difficilium voluntaria ac diuturna perpensio.

¶ Ouidius epistolarum. 5. e. Leniter ex merito quicquid patiare ferendum est.
Que venit indigne pena dolenda venit.
℣ Idem sine titulo. l. j. c. j.
Leue fit qd bene fertur onus.
℣ Libro 2 c. 3.
Heu q̄ qd cupies ponere: ferre graue est.

¶ Quintilianus declamationum. 10. declamat. Leuat oēs cruciat⁹ omnem dolorē p̄parata mentē composuisse patientia. Nulla pena est nisi inuito. nō habemus vllum nisi ab impatientia dolorem. ℣ 11. declamat.
Leuior est dolor qui disponit.

¶ Paulus apostolus: in epistola ad romanos. c. 5. Tribulatio patientiā operatur: patientia autem probationem.

¶ Seneca tragediarum. in troa. c. 4. Quo plura possis plura patienter feras.
℣ In medea. c. 4.
Equum atq3 iniquum regis imperiū feras.
℣ Idem eplarum ad lucillum. l. 2. e. 6. & si.
Multum addit sibi virtus lacessita.
℣ Idem de ꝓuidētia. Marcet sine aduersario virtus: tūc appet q̄nta sit quātūcūq3 polleat cū quid possit patiētia ondit. ℣ Idē de consolatiōe ad paulinū: Nō ferre mala sua nō est viri. ℣ Idē in ꝓuerbijs: & macrobius saturnaliorum. l. 2. c. 18. ex autior publij. Feras non culpes qd mutari non potest. Furor fit lesa sepius patientia.

¶ Lucanus. l. 9. Gaudet patientia duris.

¶ Cecilius firmianus de btā vita. l. 3. Patientia est malorū que aut inferuntur: aut accidunt cum equanimitate platio.

¶ Prudentius de psicomachia. c. 4.
Omnibus vna comes virtutibus associat:
Auxiliūq3 suum fortis patientia miscet.
Nulla anceps luctamē init virtute sine ista
Uirtus: nā vidua ē quā nō patiētia firmat.

¶ Cato. c. 2. Maxima etenim morum semper patientia virtus. ℣ Capitulo. 4.
Qd merito pateris patienter ferre memēto.
Cūq3 reus tibi sis ipsum te iudice damna.
℣ Capitulo. 5.
Cede locū lesus: fortune cede potenti.
Ledere qui potuit: poterit aliqñ prodesse.

¶ Boetius: de consolatione. l. 2. c. j. Equo animo vt toleres oportet: quicquid intra fortune aream geritur. In patientia sortem exacerbabis quā mutare non possis. ℣ 7. c. Quis ille tam felix qui cum dederit impatiētie manus statū suū mutare non oportet.

¶ Cassiodorus eplarum. l. 10. e. 11. Sustinendo potius q̄ vindicando laudaberis.

¶ Gregorius in pastorali. c. 34. Tanto minus quisq3 ostenditur doctus quanto minus conuincitur patiens. ℣ 52. c. Quisq3 nō tam que ab altero tollerat q̄ que ab ipso tolerantur attendat. si enim sua que portātur considerat: ea que ab altero sustinet leuius portat.

¶ Isydorus solliloquiorũ: li. 2. c. 4. Omnia aduersa equo animo porta. Duz tibi aliena pericula memoras: mitius tua portas. aliorum enim exempla dolorem releuant. Alienis malis facilius consolat̃ homo. Ab vno ferendum est: qđ multis accidit tolerabile. Qui aduersa patientur tolerat: deuz sibi citius placat. ¶ 17. c. Patienter leuiora portabis: b grauiora fueris recordatus.

¶ Bernardus de improbatiõe vitiozuz. c. 4.
Nobilis exuperat duras patientia linguas
Nullius aduersi patiens furore mouetur
Et expectata ferũt valiturũ semina fructũ
Et sua vir patiens vota videbit ouans.

¶ Mattheus vindocinensis in poetria pt̃. j.
Patientia conseruatiua est virtutis.

¶ Ricardus iudex venusinus. l̃. de pertractatione nupt̃. c. 40.
Quã patimur iuste non ita pena riget.

¶ De spnẽdis iuicijs ꝛ malis dictis. R̃. 3

PSalmista. 122. ps. Ab auditione mala non timebit iustus.

¶ Salomon in ecclesiast. c. 7. Cunctis sermonibus qui dicunur ne accomodes coꝛ tuum: ne forte audias seruum tuum male dicentem tibi: scit enim tua conscientia: qꝛ ꝛ tu crebro maledixisti alijs.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 28.
Noli audire nequã linguam.
Seras auribus tuis facito.

¶ Seneca epistolarum ad lucilluz. l̃. 10. e. 3
Equo animo audienda sunt imperitorum conuicia: ꝛ ad honesta vadenti contemnendus est ipse contemptus. ¶ Lib. 15. e. 4. Eleganter demetrius noster solet dicere: eodem loco sibi esse voces imperitorum quo ventre redditos crepitus. quid enim inquit mea refert sursum isti an deorsum sonent. ¶ Li. 20. ꝛ fi. e. 6. Concludende sunt aures malis vocibus. ¶ Idem de clementia. Magni animi proprium est iniurias atqꝫ offensiones spernere despicere: humili loco positis exercere manum: litigare: in iram procurare ac morem ire sue gerere.

¶ Cato. capitulo. 4. Cum recte viuas ne cures verba malorum.
Arbitrij nostri non est qđ quisqꝫ loquatur.

¶ Isydorus solliloquiorum. l̃. 2. c. 12. Disce mala ferre potiusqꝫ referre. Iniurias nõ respondeas. Conuicium non retorqueas. Contumelias non rependas. Cum silentij patientia tacendo cito vinces. Maledicenti benedictionem oppone. Irascentem patientia deline. Blandimento iracundiam furentis dissolue. Uince nequitiam lenitate. Uince malitiam bonitate.

¶ Johannes solobriensis anglicus in polycratone. l̃. 4. Octauianus augustus cum tyberius quereretur per epistolam ꝙ multi de illo perperam loquerẽtur: ita rescripsit: Mi tyberi noli nimis indignum quenqꝫ esse qui de te loquatur malum. satis est enim si h habemus ne quis nobis mala facere possit. Octauianus augustus cum eidem descẽdenti rome per sacram viam: desperatus q̃dã diceret: o tyrãne: si essem inqt nõ diceres

¶ Bernardus. l̃. de improbatiõe vitioꝝ. c. 6.
Nobilis exuperat duras patientia linguas.

¶ De animi ꝯstantia seu perseuerãtia leuitate ptinacia ꝛ mutabilitate. R̃. 4.

OKronica de nugis philosophorum. c. 6. s. de biante. Bias vnus de septem sapientibus ait: quicquid ꝓposueris firmiter seruans perseuera.

¶ Aristotel̃. magnoꝝ moral̃. l̃. 2. c. 18. Perseuerãtia ẽ ꝯ tristitias: ꝛ substinẽs tristiatis iste perseuerans est. ¶ 75. c. Prauus nunqꝫ est idem sibiipsi.

¶ Jesus filius sirach in ecclíast. c. 27. Stultus sicut luna imutatur. ¶ 29. c. Uita neqꝫ hospitandi de domo in domum.

¶ Terẽtius in adelphis: Nunqꝫ ita q̃sqꝫ bñ subducta rõe: ad vitã fuit: qñ res etas vsus semper aliquid apportet noui: aliq̃d moneat: vt illa q̃ te scire credas nescios: ꝛ que tibi putaueris prima in experiundo repudies.

¶ Oratius in ep̃lis. l̃. 2. e. j. Quid placet: aut odio est qđ non mutabile credas.

¶ Tulli⁹ de officiis: li.i.c.36. Fortis ai͂ & cõstantis est non perturbari in rebus asperis nec tumultuātẽ de gradu deiici: sed prestātis animi vti consilio: nec a rõne discedere. ¶ 45.c. Ut aduersas res: sic secundas imoderate ferre leuitatis est: preclara que est in omni vita: & idem sp̄ vultus: eadẽq̃ frons. ¶ Idem rethoricorũ artis veteris.l.2.c.9. Perseuerantia est in ratione bene considerata stabilis & perpetua mansio.

¶ Iacobus apostolus.e.vnica.c.j. Uir duplex animo incõstãs est in oĩbus viis suis.

¶ Seneca epistolarum ad lucillũ: lib.j.e.2. Primum argumentum composite mentis existimo posse consistere & secum morari. Non conualescit planta que sepe transfertur ¶ Li.5.e.5 Ante omnia h̄ cura vt constes tibi. ¶ Li.7.e.4. Stultitie nihil constat: nihil diu placet. ¶ Idẽ de tranquillitate animi: Humanus animus agilis est & pronus ad motus. Semper presentibus infesta est leuitas. ¶ Idem de consolatione ad helbiã matrem. Mobilis & inquieta homini mẽs data est: nunq̃ se tenere potest. spargitur: & cogitationes suas in omnia nota atq̃ ignota dimittit vaga: & quietis impatiens & nouitate rerum letissima. ¶ Idem in prouerbiis: Argumentum bene composite mentis est: consistere & secum morari.

¶ Marcialis cocus.l. vndiq̃ suscepto.c.2.
Mobilibus vẽtis simules ludibria mẽtis
Uescene: nunq̃ stas: sed quasi turbo volas
¶ Capitulo.3.
Est mentis bene disposite consistere secũ.
Et non in motus dissimiles ruere.
¶ Capitulo.4.
Non bene firmatur radix que sepe mouet
Nec multa hospitia pignus amoris hñt.
¶ Capitulo.5.
Cum adeo gaudes iouiane locali.
Cur tam sepe salis: ante qñ leuis es.
Signat enim motus mẽtis mutatio tanta.
Quod non concordes nec tibi conuenias.
Põd⁹ habe: stabis: cũ põdere gleba q̃eta ẽ.
Dirupitur puluis pro leuitate sua.
Nec natura loci tibi recte viuere donat.
Sed mens discreta propositaq̃ tenax.

¶ Auctor.l. de for bone. vite.c.4. Mobilis esto nõ leuis: constans non pertinax.

¶ Cato caplo.2. Sperne repugnãdo tibi tu contrarius esse.
Conueniet nulli qui secum dissidet ipse.
Constans & lenis vt res expostulat esto.
Tpibus mores sapiens sine crimine mutat.
¶ Capitulo.5.& fi.
Laudaris qõcũq̃ palam qõcũq̃ probaris.
Hec vide ne rursus leuitatis crimie dãnes.

¶ Boetius de disciplina scolarium: lib.3. Sicut in vnoquoq̃ opere mater inuenitur cõstãtia: ita vniuerse doctrine nouerca est negligentia.

¶ Cassiodorus epistolarũ.l.3.e.52. In hystrionibus rara est constantia honestumq̃ votum ¶ Lib.5.e.34. Leuissimi ai͂ mos est polliceri facile que non disponit implere. ¶ Li.7.e.36. Duz sit homo cõmutabilis: nature sue qualitates habere desiderat.

¶ Gregorius in pastorali.c.43. Pertinaces nisi meliores se ceteris extimarent: nũq̃ cũctorum consilia sue deliberationi postponerent. Pertinacia quippe ex superbia generatur. Inconstantia ex leuitate generatur. Admonendi sunt pertinaces vt elationes sue cognitionis agnoscant & semetipsos vincere studeant: ne dum rectis aliorum suasionibus foris superari despiciunt intus a sup̄bia captiuati teneantur.

¶ Mattheus vindoc. in poetria pt̄.j.c.6.
Iacturam fidei notat in constantia mẽtis.
Palpitat in vario pectore rara fides.

¶ Gaufridus de hyronia curie papalis:
Constantes animos premia nulla mouẽt.

¶ Iacobus beneuentanus.c.50. Mobile cor cunctis & mens est vana puellis.
Firmum propsitum femina nulla gerit.

¶ Ricardus iudex venusinus.l. de pertractatione nupt̄.c.40. Nõ est prudẽtis vano sermone moueri
Constantes animos premia nulla mouent.

¶ Prouerb. vulg. Chi sta ben nose moua.

¶ De spe ⁊ desperatione. Rubrica. 5.

Salomon in prouerbijs c. 13. Spes q̄ differtur affligat aīam. ¶ 27. c. Ne glorieris in crastinū: ignorās quid superuentura pariat dies.

¶ Regum. l. 2. c. 2. An ignoras ꝙ periculosa sit desperatio.

¶ Aristotel. retho. l. j. c. 20. Sperāti consequit fantasia aliqua eius qđ sperat. ¶ Li. 2 c. 16. Juuenes bone spei sūt. Juuenes propterea ꝙ nōdū in multis repulsaꝫ passi sūt viuūt ſm plurima spei: spes quidem futuri est: memoria aūt preteriti: iuuenibꝰ aūt qđ q̄dē futuꝝ multuꝫ: preteritum aūt breue. Juuenes facile seductibiles sūt: sperāt enim facile. Senes difficilis spei sunt: propter experientiam. plura enim eoꝝ que fiūt mala sūt eueniūt enim multa in deterius.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast c. 22. Ad amicū ⁊ si produxeris gladiū ne desperes. ē enim regressus ad amicū.

¶ Oratius in epistolis. l. j. e. 4. Grata superueniet que non sperabitur hora.

¶ Tullius inuectiuarū in catilinā. l. 4. ⁊ fi. Spes sola hoīem in miserijs ↄsolari solet.

¶ Ouidius epistolarū. 2. e. Quecūqꝫ ex merito spes venit: equa venit.

¶ Epistola. 16.
Fallitur augurio spes bona sepe suo
¶ Idem methamorph. li. j.
Spes tū in dubio est.
¶ Libro. 9.
Spes est que cupiat spes ē q̄ pascat amātē
¶ Idem de ponto. l. 3. e. 7. ⁊ antepenul.
Speꝫ iuuat amplecti: que nō iuuat irrita sp
Et fieri cupias si qua futura putes.

¶ Quintilianus delcamationum. 7. declam. Nihil magis interesse hominū puto q̄ꝫ vt spes pro homine tā longa q̄ꝫ vita sit.

¶ Seneca eplarum ad lucillū. l. 2. e. 3. Spes incerti boni nomen est. ¶ Li. 12. e. 2. ⁊ f. Diuitie insolentiā dant: nihil est aliud insolentia q̄ꝫ spes false magnitudinis. ¶ Li. 18. e. j. O quāta dementia est spes longas inchoātium. ¶ Ideꝫ declamationū l. 5. cā. j. Spes vltimum est aduersarū rerū solatium. ¶ Li. 9. c. 6. ⁊ fi. Concitatissima est rabies in desperatione. ¶ Idem de breuitate vite. Spes spem excitat ambitionem ambitio.

¶ Lucanus. l. j Spes saltem trepidas mentes leuat.

¶ Ualerius maximus. l. 6. ti. 9. ⁊ fi. Stultū est perpetue infelicitati se damnare spemqꝫ ex incerto recte fouetur interduꝫ certā in desperationem conuertere.

¶ Statius thebaidos. l. 2. Nō grauior mortalibus addita cura Spe: vbi longa venit.

¶ Uegetius de re mili. l. 3. ti. 10. Nemo desperet fieri posse que facta sunt. ¶ Lib. 3. ti. 23 Ex desperatione crescit audacia: ⁊ cum spei nihil est sumit arma formido.

¶ Augustinus in epigrammatibus prosperi emp. 86 Non est desperandum de malis: sed pro ipsis vt boni fiant potius supplicandum: q2 numerus sanctorū semper est auctus de nūero impioꝝ.

¶ Cato. capitulo. 3. Spem retine: spes vna hominem nec morte reliquit.
¶ Capitulo. 5. ⁊ fi.
In aduersis melius sperare memento.

¶ Boetius. lib. diuisionum: Quis non videat plurimum ad bonarum artium defectum valere: si apud mentes hominuꝫ nūqꝫ sit desperatio discendi.

¶ Cassiodorus epistolaꝝ. l. 4. e. 25. In ipsis conatibus egra languescūt: que meritorum presumptionibus non iuuant.

¶ Isydorus in synon. sollilo quioꝝ. l. j. c. Desperatio auget peccatum.

¶ Uersificator fabularum esopi. 29. fa. Sic timeat quicūqꝫ timet ne molle timoris.
Spe careat: grauis est spe fugiente timor.
Speret qui metuit: morituros viuere vidi:
Spe duce: victuros spe moriente mori.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. j.
Spes reficit dominū: fallit ⁊ ipsa suū.
¶ Capitulo. 13.
Obstitit interdū factis fortuna viroꝝ
Propositumqꝫ suo non sinit esse loco.

¶ Capitulo. 36.
Desperare nocet: votū labor īprob⁹. implet.
Capitulo. 37.
Sorte sub ābigua spes ⁊ labor oīs habet.
Crescit principio spes tñ ipsa bono.
¶ Baldo. 11. fabula. Hic ope virtutis spes est vbi nulla salutis.
¶ Gualterius d castellione. l. 7. Spes in dubiis semper comes optima reb⁹.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 56. Spes bona mortales fallere sepe solet.
¶ Auctor. l. de moribus medicorum. c. 11. Spes multos decipit. atq3
Hec eadem reficit: implet: ⁊ euacuat.

¶ De magnanimitate ⁊ magnificentia ⁊ pusillanimitate. Rica. 6.

ARistoteles Ethicoꝝ. li. 4. c. 3. Jnops ꝙ non vtiq3 erit magnific⁹. ¶ 4. c. Uidetur magnanimus esse qui magnis seipsum dignificat: dignus existens. qui enim non ſm dignitatem id facit insipiens. Motus grauis lentus magnanimi videtur esse: ⁊ vox grauis ⁊ locutio stabilis. Pusillanimis quidem dignus existēs bonis seipsum priuat quibus dignus est. ¶ Opponitur magnanimitati pusillanimitas. Magnanimitas quidem contra honorem est magnum. ¶ Jdem rethoricorum: li. 2. c. 16. Juuenes magnanimi sunt. a vita enim nondum humiliati sunt: sed necessariorum inexperti sunt: ⁊ magnificare seipsum in magnis magnanimitas est. hec aūt eius qui bone spei. Senes aūt sūt pusillanimes: q2 humiliati sūt a vita.
¶ Tullius rethoricorum artis veteris. l. 2. c. 9. Magnificentia est rerum magnarum cū animi ampla quadam ⁊ splendida ꝓpositione cogtiatio atq3 administratio.
¶ Seneca epistolaru3 ad lucillum. l. 5. e. 10 Habet hoc optimum in se generosus animus ꝙ concitatur ad honesta. neminem excelsi ingenij virum humilia delectant ⁊ sordida. ¶ Jdem de clementia. Magni animi proprium est placidum esse ⁊ tranquillum quietumq3. Magni animi proprium est iniurias atq3 offensiones spernere despicere. humili loco positis exercere manum litigare. in iram procurare. at more3 ire sue gerere.
¶ Lucanus: lib. 2. Cesariana furens nullas nisi sanguine fuso
Gaudet hr̄e vias: qd nō terra hoste vacātes
Despie fines: vacuosq3 irrūpat in agros.
Atq3 ipm nō perdat iter: consertaq3 bellis
Bella gerat: nō tā portas intrare patentes:
Q3 fregisse iuuat: nec tam patiente colono
Arua premi: q̄3 si ferro populetur ⁊ igni.
Concessa pudet ire uia: ciuemq3 videri.
¶ Ualerius maximus. l. 3. ti. de fidutia sui: Publius scipio postq̄3 aphricam attigit: speculatores hannibalis in castris deprehensos ⁊ ad se productos: nec supplitio affecit: nec consilijs ac iuribus penorum percūctatus est: sed circa omnes manipulos diligentissime ducēdos curauit: interrogatosq3 an satis ea considerassent que speculari iussi erāt: prandio dato ipsisiumentisq3 eorum incolumes dimisit. Quo tam pleno fiducie spiritu: prius animos hostium q̄3 arma contulit. Scipio emilianus auiti spiritus egregius successor cum vrbe preualida3 obsideret: suadentibus quibusdam vt circa menia eius ferreos murices spargeret: omniaq3 vada blumbatis stabulis habentibus clauorum: cacumina consterneret: ne subita eruptione hostes in presidia nostra impetū facere possent. Respondit non esse eiusdem ⁊ capere aliquos velle ⁊ timere. ¶ Lib. 6. ti. libere dicta aut facta: Priuerno capto interfectisq3 qui id opidum ad rebellandum incitauerant: senatus indignatione accensus cōsilium agitabat quidnā sibi dereliquis quoq3 priuernatibus esset faciendum. Ancipiti igitur casu salus eorum fluctuabat: eodem tempore ⁊ victoribus ⁊ iratis subiecta. Ceterum cum auxilium vnicum in precib⁹ restare aīaduerterēt ingenui italici sanguinis obliuisci nō potuerūt. ꝑnceps em̄ eoꝝ in curia īterrogatus quā penā mererent. Rn̄dit

quā merent qui se dignos libertate iudicā tes arma sumpserunt: exasperatosq; patruz conscriptorum animos verbis inflāmaue/runt. Sed plaustius consul fauēs priuerna/tium cause regressum animoso eius dicto obtulit: quesiuitq; qualem cum eis romani pacem habituri essent impunitate donata. At his constantissimo vultu: si bonā dede/ritis inquit perpetuam: si malam non diu/turnam. Qua voce perfectum est vt victis non solum venia: sed etiam ius ꝛ benefici/um nostre ciuitatis daretur. ☞ Ti. grauiter dicta aut facta: Bruto cum se tota pene lusitania dedisset ac sola gentis eius vrbs cini/ma pertinaciter arma retineret: temptata re demptione prope modum: vno ore legatis Bruti respōdit: ferrū sibi a maioribus quo vrbem tuerentur: non aurum quo liberta/tē ab imperatore auaro emerent relictum. Alexander rex macedonū dario vno iam ꝛ altero prelio virtutem eius experto: atq; iō ꝛ partem regni tauretenus monte ꝛ filiam in matrimonium cum decies centum milli/bus talentum polliceret: cum parmenon di/xisset se si alexander esset vsurum ea condi/tione. Respondit ꝛ ego vterer si parmenon essem. Uocem edidit duabus victorijs re/spondentem: dignamq; cui tertia sicut eue/nit tribueretur.

☙ Frontinus. l. 4. ꝛ fi. ti. 5. F. crassus cū bel/lum aduersus armostic. in asia gerens inter belyam ꝛ numiam in hostium copiam inci/disset viuusq; abduceretur execratus in cō/sule romano captiuitatē: virga q̄ ad equum erat vsus oculū tragis a quo tenebat eruit: atq; ab eo per dolorem concitato transfuer/berat⁹ dedecus fuitut] vt voluerat effugit.

☙ Lex digest. ti. de origi. iuris. l. ij. §. deinde quintus mutius. Quintus mutius ad car/thaginenses missus legatus cum essent due tesere posite vna pacis altera belli: arbitrio sibi dato vtram vellet referre romaz: vtrāq; substulit: ꝛ ait: carthaginenses petere debe/re vtram mallent accipere.

☙ Cassiodorus epistolarum. l. 2. e. 2. Celsos curus nisi confidentia magna non appetit. Generosi animi est obtinere quod summū est. ☞ Li. 4. e. 3. Theodoricus rex gothoruz dixit cuidam illustri viro: Nō te terruit cō/tentionibus inflāmata regalis auctoritas. Subiugasti quinimo audaciam veritati. ☞ Li. 7. e. 26. Libertas animi voluntatez ꝑ priam semper ostendit.

☙ Boetius de consolatione. l. i. c. 8. Camus cum a gayo cesare germanici filio conscius qua se fecit coniurationis fuisse diceretur. Si scissem inquit tu nescisses.

☙ Gualterius de castellione. l. j. Parce hu/mili facilis oranti: frange superbum. Man suesce rogatus. Disce pius victis vincendis esse crudelis.

☙ Prouerb. metric. extraord. l. vag. Sis animo magn⁹: sis moribus agna: vel agn⁹.

☙ De mansuetudine ira ꝛ furore. R. 7.

I Ob hysto. c. 5. Uirum stul/tum interficit iracundia ☞ 36. c. Non te superet vt aliquē opprimas.

☙ Psalmista. 4. ps. Irascimini ꝛ nolite pec care. ☞ 36. ps. Desine ab ira ꝛ derelinque fu rorem. Mansueti habitabunt terram: ꝛ de lectabuntur in multitudine pacis.

☙ Salomon in prouerbijs. c. 3. Mansuetis dn̄s gratiam dabit. ☞ 12. c. Fatuus statim vidicat iram suam: qui autez dissimulat in iuriam callidus est. ☞ 15. c. Responsio mol lis frangit iram: sermo durus suscitat furo/rem. ☞ 16. c. Indignatio regis nūcius mor/tis: ꝛ vir sapiens placabit eum. In hylarita te vultus regis vita. ☞ 18. c. Spūm ad ira/scendum facilem quis poterit sustinere? ☞ 22. c. Noli esse amic⁹ homini iracundo: neq; ambules cum viro furioso: ne forte di scas semitas eius ꝛ sumas scandalum ani/me tue ☞ 25. c. Lingua mollis frangit duri/tiam. ☞ 26. c. Qui imponit stulto silentium iras mitigat. Homo iracundus suscitat ri/xas. ☞ 27. c. Ira non habet misericordiam: nec erumpens furor: ꝛ impetū concitati spi ritus ferre q̄s poterit? ☞ 29. c. Uir iracūd⁹

provocat rixas: et qui ad indignandum facilis est erit ad peccata proclivior. ☞ 30.c. et pe. Qui provocat iras perducit discordias. ☞ Idem in ecclesiast.c.7. Nesis velox ad irascendum. Ira in fine stulti requiescit.

¶ Cronica de nugis phorum.c.4.s.de.chilone. Chilo unus de septem sapientibus inhibebat ire dominari.

¶ Aristotel. rethoricorum.l.i.c.20. Quecunque presentia letificant: et sperantes et memorantes ut in pluribus: propter quod et irasci delectabile. nullus enim irascitur ei qui videtur impotens cruciatum sortiri: neque his qui multum supersunt potentia: aut si irascatur mitius. Irati tristantur vehementer non punientes: sperantes autem gaudent. ☞ Lib.2.c.8. Infirmi egentes amantes sitientes totaliter concupiscentes: et non assequentes iracundi sunt et facile commobiles. ☞ 5.c. Irasci contrarium est ei quod est mitescere: et ira mansuetudini. Mansuetudo est destitutio et quietatio ire. Ad confitentes iuste flagellari quietamur ab ira. Ad humilitates cessat ira. Impossibile est simul timere et irasci. Quietat iram tempus: quietat autem et alterius ira maior: et ab alio recepta punitio prius. Filocrates dicente quodam irato populo. Cur non respondes. nondum ait: sed tunc cum alium videro criminatum. mites enim fiet cum in alios iram expenderint. Non fit ab ira iustum. ☞ 6.c. Factiva inimicitie est ira. Iratus tristatur: odiens autem non. ☞ 8.c. Activum est ira. Iniusta pati ire factivum est. ☞ 16.c. Iuvenes sunt animosi et acute ire: et quales assequi impetu et minores sunt ire. Nullus iratus timet. ☞ Idem ethicorum.l.3. c.8 Impetuosissimus est furor ad pericula. Irati quidem dolent: punientes autem delectantur. ☞ Libro.6. Mansuetudo est medietas contra iras. Qui quidem in omnibus oportet irascitur adhuc autem et ut oportet et quoniam et quanto tempore laudatur: mansuetus autem iste utique erit: si quidem mansuetudo laudatur. vult enim mansuetus imperturbatus esse et non duci ad passionem: sed secundum quod ratio ordinabit. Non irasci in quibus oportet videtur insipientis esse. Iracundi velociter irascuntur: et quibus non oportet: et in quibus non oportet: et magisquam oportet: quiescunt autem velociter. Punitio quietat impetum ire: delectationem pro tristitia facientes. ☞ Li.7.c.6. Ira consequitur rationem aliqualiter. ☞ Idem magnorum moralium.l.i.c.41. Neque deficiens ira neque superabundans laudabile est. ☞ Li.2.c.17. Nullus iratus non tristatur. ☞ Idem hyconomicorum.l.i. Iracundi non bene subiiciuntur. ☞ Idem polyticorum.l.5.c.7. Iratorum fere plurimi punitionis gratia insurgunt. Ira cum tristitia adest. ☞ Idem de hystoriis animalium.l.8.c.i. Minus sunt iracunda femella omnia masculinis excepta ursa et pardolo. ☞ Idem topicorum.l.4. Qui irascitur contristatur prius in eo tristitia facta. non enim ira tristitie: sed tristitia ire est causa. ☞ Idem elementorum.l. i. Conturbati minus possunt observare omnes

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast.c.8. Cum iracundo non facias rixam. ☞ 25.c. Non est ira super iram mulieris. ☞ 28.c. Homo iracundus incendit litem. ☞ 30.c. Zelus et iracundia minuunt dies.

¶ Terentius in hecyra.c.8. Pueri inter sese quam pro levibus noxiis iras gerunt.

¶ Salustius in catilinario. Que apud alios iracundia dicitur ea in imperio superbia atque crudelitas appellatur.

¶ Virgilius.eneid.l.5. parum ultra medium. Vim suscitat ira.

¶ Oratius in epistolis.2.e. Ira brevis furor est: animum rege: qui nisi paret Imperat: hunc frenis hunc tu compesce cathenis.

¶ Tullius tusculanarum questionum.l.3. Nunquam sapiens irascitur. ☞ Li.4. Ira est libido puniendi eum qui videatur lesisse iniuria. Animus qui turbatus et concitatus cohibere se non potest: nec quo loco vult insistere. ☞ Idem in oratione pro marco marcello: Iracundia est inimica consilio. ☞ Idem de oratore.l.2 Habet et voluntatem nocendi iracundia.

¶ Ovidius epistolarum.3.e Vince animos iramque tuam qui cetera vincis. ☞ Epla 7.

Flendo diffundimus iram.
¶ Idem sine titl'o: siue amoruz. l'. j. c. 8.
Sed nunq dederis spaciosum tps in iraz.
Sepe simultates ira morata facit.
¶ Libro. 2. c. 12. Cadit ira metu.
¶ Idem de arte amandi. l'. j.
Ut fragilis glacies interit ira mora:
¶ Li. 3. z fi.
Pertinet ad facie rabidos copescere mores
Candida pax hoies: trux decet ira feras.
Ora tumet ira: nigrescunt sanguine vene.
Lumina gorgoneo seuius igne micant.
¶ Idem de remedio amoris. l'. j.
Dum furor in cursu est curreti cede furori.
¶ Idem de tristibus. l'. 3. c. 6.
Quo q̄sq̄ est maior magis est placabil' ire.
Et faciles motus mens generosa capit.
¶ Epistola. 12.
Omne trahit secum cesaris ira malum.
¶ Idem methamorph. l'. j.
Seua cupidinis ira subest. ¶ Libro. 13
Facit ira potentem. ¶ Ide de fastis. l'. 5.
Justum preterit ira modum.
¶ Mattheus in euangelio. c. 5. Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio.
¶ Jacobus apostolus. e. vnica. c. 3. Sit ois homo velox ad audiendum: tardus ad loquendum: z tardus ad iram.
¶ Paulus apostolus in epistola ad ephesios. c. 3. Sol non occidat super iracundiam vestram.
¶ Seneca de ira. l'. j. Jra in temeritatem prona est: z pericula dum inferre vult: non timet. ¶ Li. 2. Nunq̄ iracundia admittenda est: aliquando simulanda. Fortiora solidaq̄ natura ingenia anteq̄ disciplina molliatur prona in iram sunt. Nihil magis facit iracudos q̄ educatio mollis z blanda: Maximum remediuz ire mora est. Quid est gloriosius q̄ ira in amicitiam comutare. ¶ Li. 3. Cetera vitia impellunt animos: ira precipitat. Animus affectus nimis offenditur.
¶ Idem epistolarum ad lucillum. l'. 3: e. 4. Immodica ira gignit insaniam. Ingentis ire exitus furor est. ¶ Li. 19. e. 8. Jracundi hominis iracunda oratio est. ¶ Idem tragediarum in hercule furente. c. 3.
Arma non seruant modum
Nec temperari facile: nec reprimi potest
Stricti ensis ira ¶ Jn thieste. c. 7.
Jra cum magnis agitata causis
Gram rupit generatq̄ bellum,
Jn hyppolito. c. 2. Furor cogit
Semp peiora. Siste furibundum impetu.
¶ Capitulo. 7.
Quid sinat inausum femine pceps furor.
¶ Jn troa. c. 4.
Juuenile vicium est regere no posse ipetuz.
¶ Capitulo. 7. Dabit ira vires.
¶ Jn medea. c. 3. Jra que tegitur nocet.
¶ Capitulo. 7. Grauis ira regum est semp
¶ Idem in prouerbijs.
Fulme est vbi cum ptate habitat iracudia.
Jratus etiam facinus consilium putat.
¶ Lucanus. l'. 4. Timeatq̄ furentes.
Et morti faciles animos ¶ Libro. 7.
Frenosq̄ furentibus ira. Laxat.
¶ Ualerius maximus. l'. 9. t. de ira. Semiramis assyriorum regina cum ei circa cultum capitis sui occupate nunciatum esset babyloniam defecisse altera parte criniuz adhuc soluta protinus ad eam expugnandam cucurrit. Nec prius decorem capillorüz in ordinem q̄ tantam vrbem in potestatem redegit. Quo circa statua est in babylone posita illo habitu quo adulti omnem exigenda celeritate precipiti tetendit.
¶ Lex dig. ti ad. l. iulia. de adulte. l. si adulterium cum incestu. §. imperatores. Difficilimum est iustum dolorem temperare. ¶ Ti. de regu. iur. l. quicquid. z de diuortiis. l. iij. Quicquid calore iracundie vel fit vel dicit non prius ratum est q̄ si perseuerantia apparuerit iudicium animi fuisse.
¶ Marcialis cocus. l'. vndiq̄ suscepto. c. 3.
Jra mouet gladium.
¶ Auctor. l'. de for. bone. vite. c. 4.
Ad iram sis tardus.
¶ Cecilius firmianus: de beata vita l'. 4.
Tres sunt affectus qui hoies in oia facino/

ra precipites agunt. Ira cupiditas libido.
¶ Augustinus: in epigrãmatibus prosperi emp.93. Nulli irascenti sua ira videtur iniusta. Ab omni indignatiõe cito redeundũ est ad mãsuetudinis lenitatem: nam pertinax motus facile in eius odium transit cui non celeriter ignoscitur.
¶ Prudentius de psicomachia.c.4. Ipsa sibi est hostis vesania: seq3 furendo.
Interimit moriturq3 suis ira ignea telis.
¶ Fulgentius.l.2.fabula.14. Furor etiã sapientibus aliquando subrepit. Omnis sapientia integritate morum suorum contra furiam virtute animi vendicat. Omnis sapiens furorem suum in corde celat.
¶ Cato.c.j. Irasci ab re noli.
Ira te tempera. ¶ Capitulo.2.
Ira odiũ generat: cõcordia nutrit amorem.
¶ Capitulo.3.
Iratus de re incerta contendere noli.
Impedit ira animũ ne possit cernere verũ.
¶ Cassiodorus: epistolarum.l.3.e.j. Indignatio ceca est. Furor instantiam plerũq3 precipitat. ¶ 11.e. Iracunda contemne. ¶ l.4.e.10. Iniquum quippe nimis est q᷒ delectat iratum. Furentes iusta non sentiũt: quorum cõmoti in vindictam seuiunt rerũ temperantiam nõ requirunt. ¶ Li.6.e.9. Iracũdus luminum feruore declaratur. ¶ Li.10.e.11. Iraz vince. ¶ Li.11.e.8. Grauius semper irascitur qui cõtra propositũ cõmouet. ¶ Li.12.z fi.e.j. Q᷒ periculosum est pati iudicem rõnabiliter iratum: z illum de fortunis tuis decernere qd̃ te constat grauit imitasse. ¶ Idem de amicitia.c.24. Ira procul absit: cum qua nihil considerate nihil recte fieri potest. Qui sequitur sue mentis impetum z non rationem: vix aut nunq̃ in corripiendo proficiunt.
¶ Gregori⁹ in pastorali.c.28. Habet tristis ex propinquo iram. ¶ 41.c. Nonnũq̃ mansueti cum presunt vicinuz z quasi iuxta positum torporem desidie patiuntur: z plerũq3 nimia resolutiõe lenitatis vltra q̃ necesse est vigore districtionis emolliunt. Iracũdi cum regiminum loca percipiunt quo impellente ira in mentis vesaniam deuoluuntur: eo etiã subditorum vitam dissipata quetis tranquillitate confundunt. Amplectant mansueti sollicitudinem: damnent iracundi perturbationem. Menti furore ebrie oẽ rectum qd̃ dicitur peruersum videtur.
¶ Isydorus solliloquiorum.l.2.c.21.
Refrena iracundie impetus.
Si non potes iram vitare: vel tempera
Irascentem patientia delinire.
Blãdimento iracundiaz furentis dissolue.
¶ Bernardus in.l. de ĩprobatiõe vicioz.c.4
Te tua precipitant si non caueris ab ira.
Sepius iratur placidus reticẽdo coartat.
Mansuetudo fera flectit sine vbere mẽtẽ.
¶ Gualterius de castellione.l.j.
Man suesce rogatus.
Uindictam differ donec pertranseat ira.
¶ Libro.10.z fi.
Immemor ira sui ẽ: z quo rapit ĩpet⁹ illuc.
Ebria discurrit: z se sociosq3 flagellat.
¶ Mattheus vindociñ. in poetria.pt.2.c.3
Ira patet vult⁹ exteriore nota. ¶ Caplo.4.
Intimat ira nocens exitiale nephas.
¶ Capitulo.8.
Ira mouet lites: lis p̃lia: prelia mortem.
¶ Gaufridus in poetria.c.107. Ira genus flãme: materq3 furoris ab ipso.
Felle trahẽs oritur: cor z ĩteriora venenat.
¶ Ricardus iudex venus.l. d̃ p̃tra.nup.c.28
Ieiunus leniter subitam scãdescit ad iraz.
¶ Auctor.l. qui incipit astrolabi.
Accensas mollis respõsio mitigat iras.
Auget eas potius dura createq3 nouas.
Ira potẽtis erit quasi fulgoris ictus breuis.
Sicut hic est. sic est illa cauenda tibi.
¶ Prouerb. vulg. Chi piegora se fa louo elmanduga.

¶ De vindicta z clemẽtia seu remissiõe proprie iniurie. Rubrica.8.

IN leuitico. ca.19. Nõ queras vltionem: nec memoreris iniurie ciuium tuorum.

Salomon in prouerbijs.c.11. Clementia preparat vitam. 16.c. Clementia regis q̄si hymber serotinus. 20.c. Ne dicas reddā malum pro malo. expecta dn̄m & liberabit te. Roboratur clementia tronus regis.

Aristotel. retho. l. j. c. 20. Punire delectabile est.

Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 10. Dis iniurie proximi tui ne memineris.

Terētius in eunucho.c. Malo ego nos ꝓspicere q̄ȝ vlcisci accepta iīuria. In adelphis.c.23. Re ipsa repi facilitate nihil esse homini melius: neq̄ȝ clementia.

Tullius retho. artis veteris. l. 2. c. 9. Uindicatio est per quā vix aut iniuria: & omnino omne q̄d offuturū est defendēdo aut vlciscendo propulsatur. Clementia est per q̄ȝ animi temere in odium alicuius inuectiōis concitati comitate retinentur. 12.c. His q̄ imprudentes leserūt ignosci cōuenit. Idē de officijs. l. j. c. 41. Nihil laudabilius: nihil magno & preclaro viro dignius placabilitate atq̄ȝ clementia. Idem in oratione pro quinto ligario. Homines ad deos nulla ꝓpius accedūt q̄ȝ salutem hominibus dando Nihil habet neq̄ȝ fortuna maius q̄ȝ vt possis nec natura melius q̄ȝ vt velis conseruare q̄ȝ plurimos.

Ouidius de tristibus. l. e. vnica: Si quotiens peccant: homines fulmina mittat
Juppiter: exiguo tempore solus erit
Libro.3.e.5.
Quo q̄sq̄ȝ ē maior magis est placabilis ire.
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpa magnanimo satis ē ꝓstrasse leoni.
Pugna suū finem cum iacet hostis habet.
At lupus & turpes instant morientibꝰ vrsi.
Et quecūq̄ȝ minor nobilitate fera.

Quintilianus declamat. 8. declamat. Hec est celebranda virtus huius animi suscipiēda moderatio: vincere iram: & inter simultates quoq̄ȝ meminisse hominis. Semp odiorum honestus casus est: & dum simultates nihil aliud habent q̄ȝ nocendi cupiditatem speciosa in melius animi mutatio est cum exempli honore.

Seneca de clementia: Nullum clementia ex omnibus magis q̄ȝ regem & principē decet. Magni animi propriū est iniurias atq̄ȝ offensiones spernere: despicere: humili loco positis exercere manum: litigare: in iram ꝓcurare atq̄ȝ morem sue ire gerere. Clementia non tm̄ honestiores: sed tutiores ꝓstat: ornamentum enim imperatorum est & certa salus. Clementer vocabo non in alieno dolore facilē: sed eum qui cum suis stimulis exagitetur non prosilit. Clementia est tēperantia animi in potestate vlciscendi. Uel leuitas superioris aduersus inferiorem. Dici etiā potest inclinatio animi ad lenitatem in pena exigenda. Atq̄ȝ h homines intelligunt clementiam esse: que se flectat citra id quod merito constitui posset. Idē de ira l. Sepe satius est dissimulare q̄ȝ vlcisci iniuriam. Idem tragediarum in hercule furēte.c.11. & fi. Sepe vindicta offuit.
In thebaide.c.5. & fi.
Qui vult amari lāguida regnat manu.
In agamenone.c.4.
Det ille veniam facile cui est opus venia.
Idem de septem liberalibus artibus: Clementia alieno sanguini tanq̄ȝ suo parcit: et scit non hominis eē homine ꝓdigo vtēdū.

Ualerius maximus. l. 5. ti. de humanitate aut clementia: Lelius cornelius consul primo punico bello cum helbiam opidum cepisset ꝓ quo fortissime dimicans arrio dux carthaginensium occiderat corpus eius et tabernaculo suo amplo funere extulit. Nec dubitauit hostis exequias ipe celebrare: tūc demum victoriam & apud deos: & apud homines minimum inuidie habituraȝ credēs quando plurimum humanitatis habuisset. Lucius paulus cum persez parui temporis memento captiuum ex acie adduci audissȝ occurrit ei romani imperij decoratus ornamentis: conatūq̄ȝ ad genua procūbere dextera manu alleuauit: & greco s̄mone ad spē exhortatus est. Introductuȝ etiā in terbernaculuȝ lateri suo proximū in scilio sedere

fecit: nec honore mense indignum iudicauit. Pisistratus tyrannus atheniensium cum adolescens quidam amore filie eius virginis accensus in publico obuiam sibi factam osculatus esset: hortante vxore vt ab eo capitale supplicium sumeret: respondit: Si eos qui nos amant interficiemus: quid his faciemus quibus odio sumus?

¶ Statius thebaydos. l. 6. Pulchrum est vitam donare minori. ℞ Libro. 8.
Si decidat hostis:
Ire supra satis est: vitamque relinquere victo.

¶ Frontinus. l. t. 11. Scipio aphricanus in hyspania: cum inter captiuas eximie forme virgo alias et nobilis ad eum perducta esset que omnium oculos in se conuerteret summa custodia habitam sponso reddidit. Insuper que aurum quod parentes eius redempturi captiuam domum scipioni attulerant: eidem sponso pro nuptiali munere dedit. Qua multiplici gratia: vniuersa gens victa: imperio populi romani accessit.

¶ Auctor. l. de for. hone. vite. c. 3. Scito hoc magnum et honestum genus vindicte esse ignoscere. ℞ 8. c. Esto vltor clemens: seuitie detestator.

¶ Prosper sub. 38. emp. Det peccatori veniam peccator: et equa
Conciliet dominum conditione sibi.
℞ Sub. 39. emp.
Offensas sibimet parcentia corda remittant.
Nam nemo est qui non indigeat venia.
℞ Sub vltimo capitulo.
Uindictam lesus nesciat exigere.

¶ Cassiodorus: epistolarum. l. i. e. 30. Quid discrepat a peccante qui se excessu nititur vindicare. ℞ Li. 2. e. 9. Benigni principis est ad clementie commodum transilire terminos equitatis. ℞ Li. 11. et pe. c. 41. et si. Ex remissione suauissimos fructus legimus: et remittendo alijs nobis parcimus. Tu indulgentia patrona es humani generis: tu afflictis rebus medica singularis. Quis tuo non egeat munere. Cum sit peccare commune: ab vniuersis necessario peteris: quando sub te spes vite sumitur que sub iustitia non habetur. Ocium tibi clemens actus inducit.

¶ Isydorus solliloquiorum: libro. 2. c. 21. Disce mala ferre potius quam referre. Magna est virtus si non ledis a quo lesus est. Uince nequitiam lenitate. Uince malitiam bonitate. ℞ 23. c. Petenti tibi veniam liberter indulge. Aliene nequitie non serues dolorem ℞ 49. c. Ita clemens esto in alienis delictis sicut in tuis: nec quemquam districtius quam te iudices

¶ Gualterius de castellione. l. j. Instabile est regnum quod non clementia firmat.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi.
Parcere subiectis et debellare superbos.
Hec est in summis gloria summa viris.

¶ De verecundia. Rubrica. 9.

Aristoteles Ethicorum li. 3. c. 7. Qui timet decens et verecundus est qui autem non timet inuerecundus ℞ Li. 4. c. 10. et si. De verecundia vt quadam virtute non conuenit dicere: passioni autem magis assimilatur quam habitui. Uerecundia est timor ingloriationis. Rubescunt verecundati. Laudamus iuuenem verecundum: senem autem nullus vtique laudabit quoniam verecundabilis. ℞ Idem rethoricorum. l. 2. c. 9. Erubescentia est tristitia quedam: et turbatio circa ea que videntur ferre in gloriatione malorum aut presentium aut futurorum. In erubescentia autem paruipensio quedam et impassibilitas. contra hec ipsa. De confusione fantasia est erubescentia. ℞ 16. c. Iuuenes erubescitiui sunt.

¶ Iesus filius sirach: in eccliast. c. 32. Ante grandinem preibit coruscatio: et ante verecundiam preibit gratia.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. l. 2. e. 2 Uerecundia in adolescente bonum signum est. Rubor grauissimis quoque viris subitus affunditur. Rubor iuuenibus magis apparet: quibus et plus caloris est et tenera frons. nihilominus et veteranos et senes tangit. Quidam nunquam magis quam cum erubuerint timidi sunt: quasi omnem verecundiam effu

derint. Non accidit rubor ab infirmitate mentis: sed a nouitate rei: que inexercitatos etiaȝ si non concutit mouet: naturali in hac facilitate corporis pronos. Ut quidam boni sanguinis sunt: ita quidam incitati et mobilis ⁊ cito in hos prodeuntis. ¶ Idem de nãlibus qõnibus. l'. j. Tenerrima est oculorum verecũdia. ¶ Idẽ in prouerbijs Proximum ad innocentiam tenet locum verecundia peccandi. Recta ingenia debilitat verecundia.

¶ Ualerius maximus. l'. 4. ti. de verecundia. c. 5. dif. Uerecũdia est pars omnis honesti consilij tutela solẽnium officiorum magistra innocentie: cara proximis: accepta alienis: omni loco omni tempore: fauorabilem pre se referrens vultum.

¶ Statius thebaydos. l'. 9. Nec habent extrema pudorem.

¶ Cato. c. j. Uerecundiam serua.

¶ Cassiodorus: de amicitia. c. 22. Generosus aĩus nil magis erubescit q̃ȝ petere.

¶ Gregorius in pastorali. c. 56. Plerũqȝ culpa dum absconditur effugatur: qꝛ dũ mẽs erubescit videri qõ tñ esse non metuit erubescit quandoqȝ esse qõ fugit videri.

¶ Prouerb. vulg. Coruo carogna no laxa per vergogna.

¶ De timore. Rubrica. 10.

Ob hysto. c. 2. Timor queȝ timebam euenit mihi: et qõ verebar accidit.

¶ Salomon in prouerbijs. c. 14. Sapiens timet ⁊ declinat a malo. Stultus transilit ⁊ confidit. ¶ 24. c. Time dñm ⁊ regem ¶ 28. c. Beatus homo qui semper est pauidus: qui võ mentis est dure corruet in malum. ¶ Idem in ecclesiast. c. 8 Quia non profertur cito contra malos sentẽtia: absqȝ vllo timore filij hoĩum perpetrant mala.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. ad fi. Decet quidẽ formidatũ eẽ malis vite exitiũ virtuosis võ ignominiam vite.

¶ Aristotel'. retho. l'. 2. c. 5. Impossibile est simul timere ⁊ irasci. ¶ 6. c. Nullus q̃ timet amat. ¶ 7. c. Timor est tristitia quedam vel turbatio ex fãtasia futuri mali: aut corruptiui aut contristatiui. Omnia timenda terribilia sunt: quecunqȝ si peccauerit corrigi non contingit. Timor est tristitia cum expectatione patiendi corruptiuam passionem aliquam. Timor consiliatiuos facit. ¶ 16. c. Nullus iratus timet. Senes formidolosi sunt ⁊ omnia pertimentes. contrarie enim dispositionis iuuenibus. infrigidati eñ sũt. hi autem calidi: quare viam preparauit senectus formidini. etenĩ infrigidatio quedã est. ¶ Idem ethicorũ li. 2. c. 2. Qui omnia timet ⁊ fugit ⁊ nihil substinet: timidus efficitur. ¶ Li. 4. c. 4. Latere timidi est. ¶ 10. c. ⁊ fi. Mortem timentes palescunt. ¶ Idẽ magnorum moralium. l'. j. c. 4. Meñsurati timores augent fortitudinem. ¶ Idem hyconomicorum. l'. 3. ⁊ fi. Duplex est species timoris: alia quidem est verecundia ex pudore facta: qua vtuntur pudici filij ad patres ⁊ ciues compositi ad presides bonos. Alia võ species cum inimicitia ⁊ odio: sicut serui ad dominos ⁊ ciues ad tyrannos iniuriosos ⁊ iniquos.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 18. Homo sapiens in omnibus metuit.

¶ Uirgilius eneiõ. l'. 4. circa prin. Degeneres animos timor arguit.

¶ Tullius tusculanarum qõnum: l'. 2. Qui qõ mutari nõ potest metuit: is viuere animo quieto nullo modo potest. ¶ Idem in oratione pro marco marcello: Si in altero peccandũ sit: mallẽ videri magis timid⁹ q̃ȝ parum prudens.

¶ Ouidius epistolarum. 13. e. Spes bona solicito victa timore cadit.
Nos anxius omnia cogit:
Que possunt fieri facta putare timor.
¶ Epistola. 14
Uires subtrahit ipse timor.
¶ Idem de arte amandi. l'. 3. ⁊ fi.
Mens semper qõ timet esse putat.

¶ Idem sine titulo: seu amorum .li.2.e.12.
Cadit ira metu.
¶ Idem de tristibus.li.j.e.j.
Nec procul a stabulis audet discedere: si qua
Excussa est auidi dentibus agna lupi.
¶ Idem methamorph.li.4.
Timidi est optare vocem.
¶ Idem de fastis.li.3.
Solicite mentes speque metuque pauent.
¶ Idem de ponto.li.2.2.e.
Accipitrē metuēs pēnis trepidātib⁹ ales:
Audet ad humanos fessa venire sinus.
¶ Epistola.3.
Trāquillitas et naufragus horret aquas
Qui semel est lesus fallaci piscis ab hamo.
Omnibus vnca cibis era subesse putat.
Sepe canē visum lōge fugit agna: lupūque
Credit et ipsa suā nesciat vitat opem.
Si volucri capte dat sors euadere posse.
Partibus in cunctis esse timet laqueum.
Mēbra reformidāt: mollē quoque saucia ta
Unaque solicitus icitat vmbra metū. (ctū.
Res timida est omnis miser.
¶ Johannes apostolus et euāgelista: epistola vnica.c.4. Timor nō ē i charitate. Timor penam auget.
¶ Seneca tragediarū in hercule furēte.c.3.
Prona est timori semper in peius fides.
¶ Idem de nālibus qōnibus.li.5. Si vultis nihil timere cogitate omnia timenda. Ex insolito formido maior est. ¶ Idem de moribus: Stultum est timere quod vitare non possis. ¶ Idem de remediis fortuitorum .c.2. Stultum est timere qđ vitari non possis ¶ Idem in prouerbiis: Inimicum quāuis humilem docti est metuere.
¶ Lucanus.li.3. Non satis est muris latebras quesisse pauoris. ¶ Libro.
Timeatque furentes
Et mortis faciles animos.
Libro.5. Sola tibi causa ē h iusta timoris.
Uectorem non nosse tuum. ¶ Libro.6.
Degeneres trepidāt animi peioraque vsant.
Mēs dubiis pcussa pauet: rursusque parata ē.
Ceteros ferre metus ¶ Libro.8.
Semper metuet quē seua pudebunt.
¶ Statius thebayđ.lib.2. O semper timidum scelus. ¶ Libro.2.
Pessimus in dubiis augur timor.
¶ Libro.7. Socii pacem fecere timores.
Libro.10. Dat vires nimium timor.
¶ Lex dig.t. qđ metus cā gē.l.j. Met⁹ est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio.
¶ Uegetius de re mili.li.j. Nemo facere timuit qui se bene didicisse ɔfidit. ¶ 3.t. Minus mortem timet qui minus delitiarū nouit in vita.
¶ Boetius de cōsolatione.li.2.c.7. Cōtinuatus timor non sinit esse felicem
¶ Cassiodorus: epistolarum.li.11.e.8. Semper metuit iniusta presumptio. ¶ 9 e. Cur facitis que mor timere positis. In experto potestas trahit potius ad timorem. ¶ 10.c. Non est paruum tormentum aduersū aliquid formidare venturū: dū semp grauius estimatur emergere qđ timetur.
¶ Isydorum soliloquiorum.li.2.c.17.
Timor semper emēdat. Timor expellit peccatum. Timor reprimit vicium. Timor cautum facit hominem atque solicitum.
¶ Uersificator fabularum esopi.26.fa.
Sepe gerit nimios causa pusilanimes.
¶ Fabula.19.
Sic timeat quicūque timet: ne mole timoris
Sepe careat: grauis est spe fugiente timor.
¶ Auctor.li. qui dicitur pamphylus.c.34.
Accipitris volucer elapsus ab vngue feroci
Anceps in cunctis hunc timet esse locis.
¶ Mattheus vindocinensis in poetria .pē.j.c.6. Coniectat mala queque metus: metuenda prophetat.
Et dubiis rebus deteriora canit.
¶ Idem de hysto.tobie.c.15.
Timor in dubiis deteriora canit.
¶ Gaufridus in poetria.c.30.
Si timor incuruet mentē: simulatio vultum
Erigat: et clypeo vultus succurre timori.
Ut si mēs timeat facies velit ipsa timeri.
Immo magis spare velis: pigeatque potētē.

Uulgari parere vultu: si posse sit: artum
Dillates aium. si corpus debile: mens sit
Fortis: et exiguas vires supplere meméto.
¶ Ricardus iudex venusinus: lib. de pertra ctatione nupt. c. 7. Res est sancta timor: re probos ligat: arcet iniquos.
Ad frugem vite dans melioris eos.
¶ Prouerb. vulg. Scota sopia ensora,
Dōna casta non teme camarera bagassa.

¶ De audacia. Rubrica. 11.

Plato. in menone vltra med. Quotiens absq; mente audeat homo: leditur: quotiens vō cum mente proficitur.
¶ Aristotel. retho. l. 2. c. 8. Ausibile contrarium est timendo. quare est spes cū fantasia salutarium vt ppe existentium. Ausiui sūt qui sepe īciderint periculis et euaserint. Ausiuū est ira. ¶ 16. c. Iuuenes viriliores sunt: animosi etenim et bone spei: quorū h quidē non timere: h aūt audere facit: neq; enim iratus vllus iratus timet: sperare bonū aliqd ausibile est. ¶ Idem polyticorū. l. 5. c. 7. Uirilitatis potentiam habens audacia est.
¶ Uirgilius eneid. l. 10. prope prin. Audaces fortuna iuuat.
¶ Oratius in sermonibus. l. 2. serm. 3.
Est genus vnum.
Stultitie nihilū metuēda timētis vt ignes:
Ut rupes fluuiosq; in cāpo obstare q̄ratur.
Alterū et huic variū et nihilo ɔstāti9 ignes
Per medios fluuiosq; mentis.
¶ Tullius tusculanarum questionum. l. 2.
Profunda voce omne corpus intendit: venit q; plaga vehementior.
¶ Ouidius de arte amandi. l. j.
Audacem forsq; venusq; iuuāt.
¶ Idem methamorph. l. 10.
In audaces non est audacia tuta.
Audentes deus ipse iuuat.
¶ Idem de fastis. l. 2.
Audentes forsq; metusq; iuuat.
¶ Seneca de nālibus qōnibus. l. 3. Nullus perniciosior hostis est q̄ quē audacē angustie faciunt: longe violentius semper ex necessitate q̄ ex virtute cor agit: aut certe paria conantur animus magnus et perditus. ¶ Idem in prouerbijs: In reb9 dubijs multum valet audacia.
¶ Lucanus. l. 3. Nescit plebs ieiunia timē. ¶ Libro. 6.
Ad dubios pauci p̄sumpto robore: casus
Spemq; metusq; ferunt.
¶ Ualerius maximus. l. 6. t. libere dicta aut facta. Priuerno capto interfectisq; qui id oppidū ad rebellandum incitauerāt: senatus indignatione accensus ɔsiliū agitabat quidnā sibi de reliquis quoq; priuernatib9 esset faciendum. Ancipiti igit casu salus eorum fluctuabat: eodem tpe et victorib9 et iratis subiecta. Ceterū cū auxiliū vnicū in precib9 restare aīaduerterent: ingenui italici sāguinis obliuisci non potuerūt. princeps eorū in curia interrogatus q̄ penā mererentur: rńdit: q̄ mererent qui se dignos libertate iudicantes arma sumpserūt exasperatos q; patrum cōscriptorū animos verbis inflāmauerūt. Sed plaustius consul fauens priuernatū cause regressum animoso eius dicto obtulit quesiuitq; qualem cū eis pacem romani habituri essēt impunitate donata. At is constantissimo vultu: si bonā dederitis inquit perpetuam. si malam non diuturnā. Qua voce perfectū est vt victis non solum venia: sed etiā ius et beneficium nostre ciuitatis daretur. Mulier quedā a phylippo rege temulento īmerentem dānata: prouocorem ad phylippum inquit: sed sobriū excussit crapulam ossitanti: ac presentis animi ebrium respicere cāq; diligentius inspecta iustiorem sententiam ferre coegit. Syracusis mulier quedam vltime senectutis omnibus dionysij tyrāni exigitiū propter nimiam morum acerbitatem et intolerabilia onera votis expetentibus sola quottidie matutino tempore deos vt incolumis ac sibi superstes orabat. esset. Quod vbi is cognouit nō debitam sibi admiratus beniuolentiā accersit eam: et quid ita h aut quo merito suo faceret interrogauit. Tum illa: certa est inquit

ratio propositi mei. puellam enim cum grauem tyrannũ haberemus carere ego cupiebam: quo infecto aliquãto deterior arcẽ occupauit: eius quoq; finiri dñationẽ magni existimabã. tertiũ te superioribus importunioreĩ bre cepimus rectorẽ. Itaq; ne si tu fueris absumptus deterior in locũ tuum succedat caput meũ pro tua salute deuoueo. Tã facetã audaciã punire dionysius erubuit.

Statius thebayd. li. 8. Jam clypeus clypeis: verbo ne repellitur verbo.
Ense minax ensis: pede pes: et cuspide cuspis
Libro. 10. Fron ingentibus ausis
Rara comes.

Auctor li. de for. hone. vite. c. 3. Eris magnanimus si pericula nec appetas vt temerarius nec formides vt timidus.

Cassiodorus epistolarum. li. 2. e. 2. Audẽtes facit homines fiducia sui. Se non patitur occulere quẽ precipit natura prodire.

Uersificator fabularum esopi. 27. fa.
Audet in audacem timidus: fortiq; minatur
Debilis: audendicum videt esse locum.

Johãnes solobriẽsis anglicus in polycratone li. 4. Dionydes pirata ab alexãdro rege apprehensus: interrogatusq; quid ei videretur qđ mare haberet infestũ: libera contumacia qđ tibi inquit vt tu orbẽ terrarum. Sed quia id ego vno nauigio facio latro vocor: quia tu magna classe diceris imperator. Si solus captus sit alexãder latro erit. si ad nutuz dionydis famulẽt populi erit dionydes imperator.

Ricardus iudex venusinus li. de ptrac. nup. c. 42. Audax audacis vim cohibere solet.

De temeritate. Rubrica. 12.

Tullius. retho. artis noue: li. 5. c. 21. Temeritas est cũ icõsiderata dolorum ppessiõe gladiatoria periculorum susceptio.

Seneca tragediarum in agamenone. c. 3. Certa est temeritas que petit casum ducez.
Idem in eplis ad lucillum. li. 15. e. 4. Temeritas est dãnare qđ nescias.

Ecundus liber quinte partis tractat de bello et hostilitate et de arte bellandi sub his titulis.

Unde oriunt bella. Rubrica. j.

Plato. in phedrone. Propter pecuniarum possessionem vniuersa bella nobis fiunt.

Aristoteles. rethori. li. 2. c. 6. Pugnantes contraria videntur velle.

Salustius in catilinario: Imperij et diuitiarum causa bella atq; certamina omnia inter mortales sunt.

Tullius phylippicorum. li. 12. et pe. Fortitudo dimicare iubet. Justum odium incendit ad confligendum: impellit vocat ad periculum.

Ouidius epistolarum. 15. e. Certamẽ premia magna mouent.

Jacobus apostolus. e. vnica. c. 4. Unde bella et lites inter vos: nonne hinc ex concupiscẽtijs vestris que militãt in mẽbris vris.

Lucanus. li. 3. Certamẽ mouistis opes.

Jacobus beneuentanus. c. 5. Effreni lingua surgere bella solent.

De iustis causis assumendi bellum. Rubrica. 2.

Aristoteles ethicorũ li. 10. et f. c. 7. et fi. Bellamus vt pacẽ ducamus.

Tullius phylippicorum. lib. 7. Que causa iustior est belli gerendi q̃ seruitutis depulsio. Lib. 9. Pro libertate vite periculo decertandum est. Idem de officijs. li. j. c. 35. Bellum ita suscipiatur: vt nihil aliud nisi pax quesita videatur.

Paulus apostolus: epla. 2. ad timotheũ. c. 2. Qui certat in agone non coronatur: nisi qui legitime certat.

Lucanus. li. 7. Nulla manus belli mutato iudice pura est.

Cassiodorus: eplarum. li. 3. e. j. Tũc solũ vtile est ad arma concurrere cũ locũ apud aduersa-

rium iustitia non potest inuenire.
¶ Auctor.l. qui dr facetus.c.10.& fi. Quē& decet patriā defendere tpe belli.

¶ De belli pressura periculo et euē tu. Rubrica.3.

REgum Lib.2.c.11. Dauid audito nuncio ioab ducis sui belli: qui rettulerat aliq₃ partem sue gentis cecidisse in ꝑlio dixit ad nūciū: hec dices ioab: non te frāgat ista res. varius est eni eueñtus prelij: & nunc hunc: nūc illum consumit gladius.
¶ Paralipomenon.l.2.c.25. Dei quippe ē & adiuuare & in fugam vertere.
¶ Salustius in iugurtino. Omne bellū sumitur facile: ceterū egerrime desinit: non in eiusdem potestate initiū eius & finis est.
¶ Uirgilius eneiď.l.11. ante medium.
Nulla salus bello. ¶ Lib.12.& f. circa ꝑn.
Respice res belli varias.
¶ Tullius phylippicorū.l.9. Cōcede incertos exitus esse belli: marteq₃ cōem. ¶ Li.12
Incertus exitus belli ē. ¶ Li.13.& f. Mars ipe ex acie fortissimū queq₃ pignerari solet.
¶ Ouidius sine titulo: seu amorum .l.j.c.9.
Mars dubiꝰ nec certa venus: victiq₃ resurgūt
Quosq₃ neges vnq₃ posse iacere cadent.
¶ Idem methamorph.l.13.
Tutius est igitur fictis contendere verbis.
Q₃ pugnare manu.
¶ Seneca tragediarum in thebayď.c.5.& fi.
Fortuna belli semper ancipiti in loco est.
¶ Lucanus l.7. Fuge prelia dira.
¶ Frontinus.l.4.t.2. Cirus bello aduersus persas quattaordecim milibus armatoru₃ imensas difficultates superauit. Epamiundas dux tebanorum quattuor hominum ex quibus quadringenti tantū equites erant: lacedemoniorum exercitum vigintiquattuor milium peditum: equitum millesecentorum vicit. A quattuordecim millibus grecorum qui numerus in auxilijs cyri aduersus artaxerxem fuit centum milia barbarorum prelio superati sunt.
¶ Uegetius de re mili.l.3.t.9. Inapto prelio cōmune ē periculu₃. ¶ 16.t. Nescio qua occulta rōne imo pene diuina alij cōtra alios dimicant: & qui fortiores vicerant ab inferioribus sepe vincunt. ¶ 26.t.& fi. In ꝑlio amplius solet fortuna potestatis habere q₃ virtus. Occasio in bello amplius solet iuuare q₃ virtus.
¶ Cecilius firmianus de beata vita.l.4.
Sapientis ac boni viri non est velle certare ac se periculo cōmittere: qm̄ vincere nō est in nostra potestate: & est anceps omne certamen: sed est sapientis ac optimi viri non aduersarium velle tollere: qď fieri sine scelere ac periculo non potest.
¶ Cato.c.3. Uictorem a victo superari sepe videmus.
¶ Cassiodorus.e.l.5.e.42. Actus detestabilis est certamen infelix cum feris vel contēdere: quas fortiores se non dubitat inuenire. ¶ Li.9.e.25.& fi. Hostem congredi varius semper euentus est.
¶ Baldo.12.fa. Est in lucrando fatum variabile quando.
Est gladius nūc hinc: aliqñ serit & illinc.
¶ Gualterius de castellione.l.2. Non mediocris enim furor est exponere bellis.
Uno velle semel fortune cūcta sub ictu.

¶ De eis que prius & potius agenda sunt q₃ bellum. Rubrica.4.

TErentius in eunucho. c.18. Oīa ꝑus consilio experiri q₃ armis sapienter decet.
¶ Ualerius maximus.l.7.ti. Sapienter dicta aut facta. Scipio aphricanus negat aliter cum hoste confligere debere: q₃ aut si occasio obuenisset: aut necessitas incidisset.
¶ Uegetius de re mili.l.3.ti.9. Omnia ante cogitanda ante tēptanda ante facienda sūt q₃ ad vltimum veniatur abrutu₃. Boni eni duces non aperto prelio in quo est cōmune periculum: sed ex occulto semper attentant vt integris suis quantum possunt hostes interimant: certe vel terreant. ¶ 26.t.et fi. Inopia: aut superuētibus: aut terrore me

lius est hostez domare q̃ prelio: in quo am plius solet fortuna potestatis habere q̃ vir tus. Boni duces publico certamine nunq̃ nisi ex occasione aut nimia necessitate con fligunt. Magna dispositio est hostem fa me magis vrgere q̃ ferro.

¶ Cassiodorus epistolarum l. 3. e. j. Tūc so lum vtile est ad arma concurrere: cum lo cum apud aduersarium: iustitia non potest inuenire.

¶ Baldo. 18. fabu. Cautius est astu q̃ se de fendere fastu.

¶ Ricardus iudex venusi l. de ptra. nupt. c. 42. Euēt⁹ pugne dubius: victoria belli. De populo nimio non venit vno deo.

¶ De militia et officio et laudib⁹ militū et sacramento eorum. Rubrica. 5.

Vegetius de re mili. l. 2. t. 5. Jurāt mili tes omnia se strenue facturos que preceperit impator: nunq̃ desertu ros militiam: nec mortem recusaturos p re publica. t. 18. t. Jn congruū videret impa toris militem qui veste et annona publica pasceretur vtilitatibus vacare pūatis. t. 23 t. et p. Miles sacramento lectus ab exerci tio armorum vel nouellus vel vetustus ces sare non debet: cui pugnandum est pro salu te propria vel libertate cōmuni. t. 31. e. Pu blicis debēt vtilitatibus insudare qui no men dedere militie. quid enim agat homo si professo desit officio t Li. 3. t. 3. Diuitia rum secura non est possessio nisi armorum defensiōe seruetur. t. 10. t. Quis dubitat ar tem bellicam rebus omnibus esse potiorez: per quā libertas retinetur: et dignitas puin cie propagatur: conseruatur imperium.

¶ Cassiodorus: epistolarum. l. j. e. 16. Ani mus ipse in audaciam non potest esse pro nus qui diuersa cura fuerit sollicitus. Hanc merito expeditionē nominauere maiores: q2 mens deuota prelijs non debet alijs co gitationibus occupari. Constat tempore ne cessitatis illum probari fortissimum virum qui se per multa non distrabit. t Lib. 11. e. 37. Sub incerta vita militia est.

¶ De eligendis ad militiam seu offici um bellicum. Rubrica. 6.

Vegetius de re mili. l. j. t. 2. Constat ī omnibus locis et ignauos et strenu os nasci: sed tamen et gens gentem precedit in bello: et plaga celi non tm̄ ad cor porum robur: sed etiam animorum pluri mum valet. Omnes nationes que vicine sunt soli nimio calore siccatas amplius qui dem sapere: sed minus habere sanguinis di cunt: sic propterea constantiam ac fiduciam cominus non habere pugnandi: quia metu unt vulnera: q2 exiguum sanguinem se ha bere nouerunt. Contra septēptrionales po puli remoti a solis ardoribus inconsultio res quidem: sed tamen largo redundantes sanguine sunt habere promptissimi. Tyro nes igitur de temperatioribus plagis eligē di sunt: quibus et copia sanguinis suppetit ad vulnerum mortisq̃ contemptum: et non possit deesse prudentia: que et modestiam seruat in castris: et non parum prodest in di micatione consiliis. t 3. t. Nunq̃ credo po tius se dubitari aptiorem armis rusticā ple bem: que sub diuo et in labore nutritur: so lis ardorem patiens: vmbre negligens: bal neorum nescia: delitiarum ignara: simplici animo paruo contenta: duratis ad omnem malorum tolerantiam membris: cui gesta re ferrum: fossam ducere: onus ferre consue tudo d̄ rure ē. t 5. t. Proceritatē tyronū ad victoriā scio sēp exactā: ita vt senos pedes vl certe q̄nos et denas vntias īter alares eq̄ tes vel in p̄mis legionū cohortib⁹ pbarent t 6. ti. Sit adolescēs martio opi deputād⁹ vigilātib⁹ oclis: erecta ceruice: lato pectore hūeris misculosis valētib⁹ digitis lōgiorib⁹ brachijs: ventre modicus: exilior suris et cru ribus supflua carne non distentis: sed ner uorum duritia collectis. Cū h in tyrone si gna deprehenderis pceritate non magno opere desideres. Utilius est enim fortes milites esse q̃ grandes. t 7. t. Piscatores:

Aucupes: dulciones: linteones omnesq̃ qui aliquid tractasse videbuntur ad muliebria pertinẽs: lõge arbitror ꝓpelledos a castris. Fabros ferarios: carpẽtarios macellarios: ⁊ ceruorum aprorum venatores ꝯuenit sociare militie. Hoc est in quo totius reipublice salus consistit: vt tyrone non tm̃ corporibꝰ: sed etiã animis prestantissimi eligã tur. Uires regni ⁊ romani nominis fundamentum in prima delectorum examinatiõe cõsistunt: nec leue hoc putetur officiũ aut passim quibuscũq̃ mandatũ qḋ apud veteres ĩter cetera varia genera virtutũ insertorio ꝯstat ꝓcipue esse laudatũ. Juuentus cui defensio prouinciarum cui bellorum est cõmittẽda fortuna ⁊ genere si copia supãs ⁊ moribus debet excellere. Honestas enim idoneũ militẽ reddit. Uerecũdia dum prohibet fugere facit esse victorem. Quid prodest si exerceatur ignauus: si pluribus stipendijs moretur in castris. Nunq̃ exercitus profecit tp̃e cuius improbandis tyronibus claudicarit electio A magnis viris magnaq̃ diligẽtia idoneos ꝯuenit eligi digniores. ꝓ 8. ti. Pleriq̃ q̃uis ꝓbabiles videantur spe: tñ experimentis cõprobantur indigni. Repudiandi sunt minus vtiles: ⁊ in locum eorum strenuissimi subrogandi.

¶ De peritia atq̃ imperitia bellice parationis. Rubrica. 7.

QUintilianus. declamat. 2. declamat. Principes nos facit seueritas institutorũ: ordo militie: amor quidam laboris: ⁊ quottidiana exercitatione assidua belli meditatio. Itaq̃ plura pene moribus q̃ viribus vicimus.

¶ Statius thebayḋ. l. 8, Sepe ignari perimuntq̃ cadentq̃.

¶ Frontinus. lib. 4. ti. 2. Domicius corbulo duabus legionibus ⁊ paucissimis auxilijs disciplina correctis parthos substrauit. Alexander macedo. quadraginta milibus hominũ iam inde a phylippo patre discipline assuefactis orbem terrarum aggressus innumeras hostium copias superauit.

¶ Uegetius de re mili. in ꝓhemio. In omni prelio non tam multitudo ⁊ virtus q̃ ars ⁊ exercitium solent ꝓstare victoriam. ꝓ 3. t. Scientiam rei bellice dimicandi nutrit audaciam. Nemine facere metuit qui bene didicisse se confidit. In certamine bellorum exercitata paucitas semper potior est ad victoriam: rudis ⁊ indocta multitudo posita est ad cedem. ꝓ 4. t. Melius est vt exercitatus iuuenis causetur etatem numdũ venisse pugnandi q̃ doleat ꝓterisse. ꝓ 13. t. Nihil neq̃ firmius neq̃ felicius neq̃ laudabilius est republica in q̃ abundãt milites eruditi. In alijs rebus sicut ait cato siquid erratum est põt corrigi postmodum: preliorum vero delicta emendationem non recipiunt: cũ pena statim sequatur errorem: nam aut cõfestim pereunt qui ignaue imperateq̃ pugnauerũt: aut in fugam versi victoribus vltra pares esse non audent. ꝓ 28. t. ⁊ fi. Utilius ꝯstat erudiri armis suos q̃ alienos mercede conducere. ꝓ L. i. t. 22. Si doctrina cesset armorum nil paganus distat a milite. ꝓ l. 3 in prohemio. Qui victoriam cupit: milites imbuat diligenter. Qui secundos optat euentus dimicet arte non casu. ꝓ 4. t Nemo cogitat de tumultu qui fiduciam de arte vel viribus gerit. ꝓ 6. t. Interdum imperita rusticitas plura ꝓmittit ⁊ credit se scire q̃ nescit. ꝓ 26. t. ⁊ fi. Paucos viros fortes natura ꝓcreat: bona ĩstitutione plures reddit ĩdustria.

¶ Cassiodorus: epistolarum. l. j. e. 39. Discat miles in ocio qḋ ꝓficere possit in prelio.

¶ De experientia ⁊ vsu bellici exercitij. Rubrica. 8.

SEneca de prouidentia: Ad suspitionem vulneris tyro palescit: audacter veteranꝰ cruorem suum spectat: qui scit se sepe vicisse post sanguinem.

¶ Uegetius de re mili. l. j. t. j. Inuenies romanos oẽs gẽtes sola armorum exercitatõe vicisse. Nulla enĩ alia re videmꝰ ppl̃m romanũ: orbẽ subegisse terrarum: nisi armorum exer-

citio disciplina castrorum vsuqȝ militie.
¶ Li.2.c.21 Semper in ocio debet fieri quod necessario faciendum videtur in prelio. ¶ 22 ti. Inexercitatus miles semper est tyro. Velocitas vsu ipso acquiritur corporis: et scientia feriendi hostem seqȝ protegendi: presertim si quominus dimicetur. Quemadmodum bene exercitatus miles prelium cupit: ita formidat indoctus. Sciendum est in pugna vsum amplius prodesse quam vires.

¶ Cassiodorus epistolarum. lib. j. e. 39. Ars bellandi si non preluditur cum fuerit necessaria non habetur. Animos subito ad arma non erigunt nisi qui se ad ipsa idoneos premissa exercitatione confidunt. ¶ Lib. 3. e. j. Terribilis est hominibus conflictus: sit non sit assiduus: et nisi vsu presumatur concertandi subito fidutia non habetur.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 10. et fi. Sepius insolito pugna nocere solet.

¶ De velocitate atqȝ pigritia bellatorum. Rubrica. 2.

LUcanus. l. j. Dum trepidant nullo firmante robore partes: Tolle moras semper nocuit differre patis.

¶ Frontinus in prohemio: Occupatis velocitante consuli oportet.

¶ Vegetius de re mili. l. j. ti. 4. Velocitas est que percepto exercitio strenuum efficit bellatorem. ¶ Li. 2. ti. 22. Velocitas vsu ipso acquiritur corporis. ¶ Li. 5. et fi. ti. j. In rebus bellicis celeritas amplius solet prodesse quam virtus.

¶ De ocio et perpessione bellici operis. Rubrica. 10.

ARistoteles polyticorum. l. 7. c. 11. Plurime ciuitatum bellantes quidem saluantur: postquam autem obtinuerunt principatum pereunt. rubiginem enim contrahunt sicut ferrum pacem ducentes.

¶ Seneca: epistolarum. l. 7. e. 3. Effeminat animos amenitas nimia. Nullum laborem recusant manus que ad arma ab aratro transferuntur. ¶ Idem declamat. ca. 2. Mollit vim ocium: ferrum situ rubiginem ducit.

¶ Frontinus. l. 4. ti. 3. Emilianum scipionem traditur in itinere cum amicis ambulantem: accepto pane vesci solitum.
¶ Idem et de alexandro macedone: dicitur Massinissam nonagesimum etatis annum agentem meridie ante tabernaculum stantem vel ambulantem capere solitum cibos legimus.

¶ Valerius maximus. l. 7. t. sapienter dicta aut facta. Amplius claudius crebro solitus erat dicere negocium populo romano melius quam ocium committi: non quod ignoraret quam iocundus tranquillitatis status esset: sed quod animaduerteret prepotentia imperia agitatione rerum: ad virtutem capescendam excitari: nimia quiete in desidia dissolui.

¶ Vegetius de re mili. l. 2. ti. j. Exercitus et ipsa re atqȝ opere exercitij nomen accepit: vt eo nunquam liceret obliuisci quod vocabitur. ¶ Li. 3. ti. 9. Pro tyronibus accipiendi sunt qui pugnare longo tempore desierunt. ¶ 26. ti. et fi. Exercitus labore proficit ocio consenescit.

¶ Cassiodorus: epistolarum. l. 3. e. j. Populorum ferocium corda longa pace mollescunt.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 10. et fi.
Nil valet in bello qui viuit delitiose.
Nec sine duritia bellica palma datur.

¶ Gualterius de castellione. l. 2. Delitie molles gladios et vulnus abhorrent.

¶ De prouidentia et preconsiliatione belli. Rubrica. 11.

SEneca in prouerbijs: Diu preparandum est bellum vt vincas celerius.

¶ Valerius maximus. l. 7. t. sapienter dicta aut facta: Scipio aphricanus turpe esse aiebat in re militari dicere non putabam: quia videlicet explorato et excusso consilio que ferro aguntur administrari oportere arbitrabatur: summa ratione inemendabilis est enim error qui violentie martis committitur.

¶ Vegetius de re mili. l. 3. ti. 9. Ad rem pertinet qualis ipse aduersarius vel eius comites qui sint nosse: vtrum temerarij: an cauti

an audaces: an timidi scientes artē bellicā: vel ex casu temere pugnantes. Que gentes cum his fortes que ignauie sint: nostra auxilia cuius fidei quarum sunt virium. Quos animos illius copie: quos habeat noster exercitus. Que pars sibi magis victoriam repromittat: ex huiusmodi enim cogitaminibus virtus augetur: aut frangitur. Dux vigilans sobrius prudens tanq̄ꝫ de ciuili causa inter partes iudicaturus adhibito consilio de suis ⁊ aduersarij copijs iudicet: ⁊ si multis rebus superior inuenitur: optimum sibi non differat inire conflictū. Si v̄o aduersarium intelliget potiorē certamen publicum vitet. ¶ 12. ti. Ipsa die qua certaturi sūt milites quid sentiāt diligenter explora. nam si dutia vel formido ex vultu verbis incessu moribus cernitur ⁊c. ⁊ noueris te oportere differre si exercitati bellatores metuunt dimicare

¶ Cassiodorus: epl̄arum. l. j. e. 16. Res preliorꝫ bene disponitur quotiens in pace tractat̄. Munitio quippe tūc efficitur preualida si diurna fuerit cogitatione roborata. Male constructio loci: tūc queritur quādo iam pericula formidant̄. ¶ Li. 3. e. 49. Munitio captāda semꝑ in ocio est: q̄ꝛ tūc male queritur qn̄ necessaria iudicatur.

¶ Isydorus solliloquiorū. l. 2. c. 20. Improuisus hostis fortiter opprimit.

¶ Andreas capellanus pap̄. innocē. iiij. l. de disuas̄. vx. Cōsidera vires tuas anteq̄ꝫ hostē ad eas: ne succūbas ⁊ sera sit penitentia cū non erit qui adiuuet vel succurrat.

¶ De preparatiōe belli necessariorꝫ. Rx. 12

Vegetius de re mili. l. 3. in prohemio. Qui desiderat pacem preparet bellum. ¶ 3. t. Sepius penuria q̄ꝫ pugna consumit exercitum: ⁊ ferro seuior fames est. Reliquis casibꝰ in tp̄e potest subueniri: papulatio ⁊ annona in necessitate remediū nō habēt: nisi ante condant̄. Anteq̄ꝫ bellū inchoetur de copijs expensisqꝫ solers debet esse tractatus. ¶ 11. t. Veteribus seculis mos fuit parco cibo curatos milites ad certamen adducere: vt audaciores sumptu esce redderent̄: ⁊ longiore conflictu nō fatigarētur inedia. ¶ 18. t. Semper studere debes vt prius instruas aciem: q̄ꝛ ex arbitrio tuo potes facere qđ tibi vtile iudicas cum nullus obsistit: deinde ⁊ tuis auges confidētiam ⁊ aduersarijs fidutiam minuis: q̄ꝛ fortiores vident̄: q̄ꝛ prouocare non dubitant. Inimici aūt incipiunt formidare qui vidēt contra se acies ordinari: hic addit̄ maximū cōmodum: q̄ꝛ tu instructus paratusqꝫ ordinantem ⁊ trepidū aduersarium preoccupas pars victorie est inimicū turbare anteq̄ꝫ dimices. ¶ 26. ti. ⁊ fi. Qui frumentū necessariaqꝫ non p̄parat vincitur sine ferro.

¶ Cassiodorus: epl̄arum. l. 4. e. 13. Disciplinam non potest seruare ieiunus exercitus: dum qđ deest semper presumit armatus.

¶ Versificator fabularum esopi. 54. fa.
Unde perire queas hostē munere caueto.
Qui dat quo ꝑeat quē iuuat hoste perit.

¶ De mutatiōe ⁊ custodia locorꝫ. Rx. 13

Frontinus Li. 3. ti. 12. Alcibiades athenis ciuitate sua lacedemonijs obsessa veritus negligentiam vigilum denunciauit his qui in stationibus erāt vt obseruarent lumē q̄ꝛ nocte ostēsurus esset ex arce: ⁊ ad conspectum eius ipsi quoqꝫ lumina attolerent: quo munere qui cessasset penam passurum: dum solicite expectaretur signum ducis: per vigilatum ab omnibus ⁊ suspecte noctis periculum euitatum est. ¶ Li. 4. ti. 26. Usus inuenit vt acerrimi canes et sagacissimi in turribus nutriantur qui aduentum hostium odore presentiant latratusqꝫ testentur. Anseres quoqꝫ non minore solertia nocturnos superuentus clamoribus indicant: naꝫ ingressi capitolinā arcē galli romanū nomē euertissent: nisi clamore anseris excitatꝰ malliꝰ restitisset. Mira diligentia siue fortūa viros q̄ vniuersuꝫ orbē erāt missuri subiugū auis vna seruauit. ¶ Ult. c. q̄ꝛ ē epilogꝰ. So

lertissime caueatur: nequando aut potus in opia emergat: aut cibi: quibus malis nulla arte succurritur. Ideoq3 intra muros tãto plura condenda sũt q̃nto scitur clausure tẽpus in obsidentiũ consistere volũtate.

¶ Cassiodorus: epistolarum. l. j. c. 16. Male constructio loci: tunc queritur quando iã pericula formidantur. ¶ Li. 3. c. 49. Munitio captanda semper in ocio est: qr tũc male queritur qñ necessaria iudicatur.

¶ De experientia dubia fide suorum. Rubrica. 14.

Frontinus. Li. 4. t. j. Thegenos atheniẽsis cũ exercitũ megarã duceret petentib' ordines respõdit ibi se daturũ: deinde clam equites premisit eosq3 hostiũ specie in pratũ in socios retorquere iussit. Quo facto cũ tanq3 ad hostiũ occursum prepararent̃ pmisit: ita ordinari aciem vt quo quis voluisset loco consisteret. Et cũ inertissimus quisq3 retro se dedisset: strenui aũt in frõte prosiliuissent vt quẽ cũq3 inuenerat stantẽ: ita ad ordines milites prouexit. ¶ Li. 7. Picrates dux atheniẽsium classem suam hostili habitu instruxit: 7 ad eos quos suspectos habebat inuectus cũ effuso studio exciperet̃ deprehẽsa eorũ perfidia oppidum diripuit.

¶ Uegetius de re mili. l. 3. ti. 26. 7 fi. Nunq3 miles in acie producendus est cuius antea experimenta non ceperis.

¶ De explorationibus 7 exploratoribus. Rubrica. 15.

Frontinus. Li. j. t. 2. Scipio aphricanus capta occasiõe mittende ad syphacem legationis: cum lelio seruorum habitu tribunos 7 centuriones electissimos ire iussit: quibus cure esset prospicere regias vires. hi cum liberius castrorum positionem scrutarentur: equũ de industria dimissum tanq3 fugientem persecuti maximam partem munimentorum circuierũt. Que cum nunciassent incendio cõfectum est bellum. Carthaginenses cũ animaduertissent alexandri ita magnas opes vt aphrice quoq3 immineret: vnũ ex ciuibus virum acrem nomine amilcarem rhodium vixerunt simulato exilio ire ad regem oiq3 studio in amicitiam eius peruenire. Qua is potitus consilia eius nota ciuibus suis faciebat. ¶ Idem carthaginenses miserunt qui per spẽm legatorum longo tempore rome morarentur: exciperentq3 consilia romanorũ. M. cato in hyspaniam: qr ad hostium consilia alia via peruenire non potuerat iussit trecentos milites simul ĩpetum facere in statione hostium raptũq3 vnũ ex his in castra perferre incolumẽ: tortusq3 ille omnia suorum archana confessus est.

¶ Uegetius de re mili. l. 3. ti. 26. 7 fi. Difficile vincit̃ qui vere põt de suis 7 aduersariis copiis iudicare. Cũ explorator hostiũ latenter oberret in castris: oẽs ad tentoria sua p diem redire iubeantur: 7 statim deprehẽdetur explorator.

¶ De occultandis consiliis inimicis cõtra hostes. Rubrica. 16.

Frontinus. Li. j. ti. j. Portius cato deuictas a se ciuitates hyspanie existimabat in tpe rebellaturas fiducia muror̃: scripsit itaq3 singulis vt dirũperẽt monimẽta: minatus bellũ nisi cõfestim obtẽperassent. Ep'lasq3 vniuersis ciuitatibus eodẽ die reddi iussit vnaqueq3 verbiũ sibi soli credit impatũ. Cõtumaces ɔspiratio potuit facere si oibus idẽ denunciari votũ fuisset. Tarquinius supb' pr̃i principes sabinor̃ iterficiẽdos arbitrat': qr h̃ nemini volebat cõmissũ nihil nũcio rñdit qui ad eũ a filio erat missus: tñ virga eminẽtia papauerũ capita cũ forte in orto ambularet decussit: nũcius sine rñso reuersus renũciauit adolescẽti tarq̃nio q̃d agẽtẽ patrẽ vidisset: ille itellect' idẽ eẽ' eminẽtib' faciẽdum. M. lucius crassus percunctanti quo tempore moturus esset castra respondit: vereris ne tubam non audias.

¶ Uegetius de re mili. l. 3. ti. 6. Cautele caput est vt ad que loca vel quibus itinerib⁹ sit profecturus exercitus ignoretur. Tutissimum nanq in expeditionibus creditur facienda nesciri. Securum iter agitur qd agendum hostes minime suspicantur. ff 26. ti. et fi. Nulla ↄsilia sunt meliora q illa que ignorauerit aduersarius anteq facias. Cum cōsilium tuum congoueris aduersarijs prodi tum dispositionem mutare te ↄuenit. Quid fieri debeat tractato cū multis: qd vo facturus sis cum paucissimis: vel potius ipse tecum. Quo genere depugnaturus sis nesciāt hostes: ne aliqb⁹ remedijs resistere moliāt.

¶ De modo quantitatis exercitus habendo. Rubrica. 17.

Frontinus lib. 2. ti. j. Luculus aduersus metridatem et trigonem in armeniā maiorem apud tignaz certamen eum ipse non amplius quindeciz milia armatorum haberet: hostes innumerabilem multitudinem eoq ipso inhabilez vsus hoc eius incōmodo: nōdum ordinatā hostium aciez inuasit: atq ita protinus dissipauit vt ipsi quidez reges abiectis īsignijs fugerent.

¶ Uegetius de re mili. l. j. ti. 8. In omni cōflictu non tam prodest multitudo q virt⁹. ff Li. 3. ti. j. Exercitus dicitur tam legionum q etiā auxiliorum: necnō etiam equituz ad gerendum bellum multitudo collecta hui⁹ modus a magistris queritur armorum: nā cum xersis et darij et mitridatis ceterorūq regum qui innumerabiles armauerunt populos exemplaria releguntur: euidenter apparet nimiuz copiosos exercitus magis propria multitudine q hostium virtute depssos: nam pluribus casibus subiacet amplior multitudo: in itineribus ꝓ mole sua: semper est tardior: in longiore autem termino agmine etiā a paucis superuentum assolet pati: in locis autem asperis vel fluminibus transeundis propter impedimentorum moras sepe decipit. Ueteres qui remedia difficultatum experimentis didicerant non tam numerosos q eruditos armis exercitus habere voluerunt. Itaq in leuioribus bellis vnam legionem mixtis auxilijs. i. 10000. peditum. et 2000. equituz crediderunt posse sufficere q manum pretores velut minores duces ad expeditionem seducerent ducebant. Quid si magne hostium copie: consularis potestas. 2000. peditum et. 4000. equitum tanq comes maior mittebat. Qd si infinita multitudo ex gentibus ferocissimis rebellasset: tunc nimia necessitate cogēte duo duces et duo mittebantur exercitus: consules ambo. alter deniq cuz diuersis regionibus contra diuersos hostes a populo romano ānis prope omnibus pugnaretur. Ideo sufficiebant militum copie: q melius videbatur non tam grandes exercitus habere q plures. ff 26. ti. et fi. Amplius viuat virtus q multitudo.

¶ De aciebus et ordinibus exercitus disponendis. Rubrica. 18.

Uegetius de re mili. l. j. t. 26. Nihil magis prodesse cōstat in pugna q vt assiduo exercitio milites in acie dispositos ordines seruent: nec vbi nisi cōtra q expediat conglobent agmen aut laxent: nam et constipati spacia pugnandi pdunt: et sibi inuicem impedimēto sunt. Et rariores atq interlucentes aditum prumpendi hostibus prestant: necessarium est statim metu vniuersa confundi si intercisa acie ad dimicandum in terga hostis accesserit. Producendi tyrones sunt semper ad cāpum: et sm matricule ordinez in acie dirigendi: ita vt in pmo simplex extēsa sit acies: ne quos sinus ne quas curuaturas habeat: vt equali legitimoq spacio miles distet a milite. Tūc precipiendum vt subito duplicent aciem: ita vt in ipso impetu esse ad quem responderet solent ordo seruetur. tertio precipiendum vt quadrata aciez repente constituāt. Quo facto in trigonum quē cuneum vocāt acies ipsa mutāda est: que ordinatio pⁱmū

prodesse consueuit in bello. Jubentur etiaz
vt instruant orbem: quo genere cum vis ho
stium interrūpit aciem resisti ab exercitatis
militibus consueuit ne oīs multitudo fūda
tur in fuga ⁊ graue discrimen īmineat. Hec
si iuniores assidua meditatione perceperint
facilius ⁊ in ipsa dimicatione seruabūt. ¶ l.
3.t.14. Acies dicitur exercitus īstructi frōs
que aduersum hostes spectat hec in publi-
ca pugna si sapienter disponit̃ plurimū iu-
uat. si imperite q̃uis optimi bellatores sint
mala ordinatione franguntur. Instructiōis
lex est vt in primo exercitati ⁊ veteres mili
tes collocētur quos ante principes vocabāt
In scdo ordine circūdati catafractis sagitta
rijs ⁊ optimi milites cū spiculis vel lanceis
ordinantur: quos prius hastatos vocabāt.
Singuli autem armati in directum trinos
pedes inter se occupare consueuerūt: h̄ est
in mille passibus mille sexcēti sexaginta sex
pedites ordinantur in locis vt nec acies in-
terluceat ⁊ spacium sit arma tractandi. In-
ter ordinem autem ⁊ ordinem a tergo illa-
tum sex pedes distare voluerūt: vt haberēt
spacium pugnantes accedendi atq; recedē-
di. vehementius enim cum saltu ⁊ cursu te-
la mittunt̃. In ordinibus his duobus ⁊ eta
te maturi ⁊ vsu confidentes ⁊ muniti ⁊ gra
uioribus armis collocantur. hi ad inuicem
numeri nec cedere nec sequi aliquando co-
gendi sunt: ne ordines turbent. Sed venien
tes aduersarios excipere: ⁊ stando pugnan-
doq; repellere vel fugare. ¶ Tertius ordo di
sponitur de armaturis velocissimis: de sa-
gittarijs iuuenibus. de bonis iaculatoribus.
quos ante ferentarios nominabāt. ¶ Quar-
tus idem ordo construitur de scutatis expe-
ditissimis. de sagittarijs iunioribus ⁊ de his
qui acriter virtutis: vel marcio barbulis q̃s
plumbatas nominãt: qui dicebant̃ leuis ar-
matura. ¶ Sciendum est ergo stantib⁹ duo-
bus primis ordinibus tertium ⁊ quartū cū
missilibus ⁊ sagittis primo loco semper exi
re: qui si hostes in fugam vertere potuerint.
ipsi cum equitibus persequūtur. Si vō ab

hostibus pulsi fuerint: redeunt ad primam
⁊ ad scdam: ⁊ in ipsos recipiunt se ad loca
sua. prima aūt ⁊ scda acies cuz ad hispellas
⁊ pellam vt dicitur ventum fuerit totū sub-
stinet bellum. ¶ In quinta acie ponebatur
interdum carobalista ⁊ manu balisterij: fū-
dibulatores: funditores. Fundibulatores
sunt qui fustibulis lapides iaciunt. Fustis
est longus pedibus quattuor: cui per medi
um ligatur funda decorio: ⁊ vtraq; manu i-
pulsus ad instar onagri dirigit saxa. Fun-
ditores sunt qui fundis lino vel setis factis
has enim dicunt meliores esse cuz torto cir-
ca caput brachio dirigunt saxa quibus scu-
ta deerant: siue lapidibus manu iactis: siue
missilib⁹ in ordine dimicabāt. Sextus ordo
post hos a firmissimis ⁊ scutatis ⁊ oī gene
re armorū munitis bellatoribus tenebatur:
quos antiqui triarios vel tibarios appella-
bant: hi vō requieti ⁊ integri vt acrius ho-
stes inuadant post vltimas acies sedere cō-
sueuerant. siquid enim primis ordinib⁹ ac-
cidisset: de horum viribus reparatiōis spes
tota pēdebat. ¶ 15.c. Magis expedit vt cō
festim pugnent: q̃ȝ longius separatim: nam
si nimium fuerit acies attenuata cito ab ad-
uersarijs facta impressione dirūpitur: ⁊ nul-
lum potest postea esse remedium. ¶ 17.t.
Optima ratio est ⁊ ad victoriam plurimum
confert vt electissimos de peditibus cum vi
carijs comitibus tribunisq; vacantibus ha
beat dux post aciem preparatos: alios circa
cornua ⁊ alios circa medium: vt sicubi ho-
stis vehementer insistit ne rumpatur acies
prouolent subito ⁊ suppleant loca: addita-
q; virtute inimicorum audacia frangatur.
hoc primi latones inuenerunt. Imitati sunt
carthaginenses. romani postea vbiq; serua
uerunt. hac dispositione nulla melior inue-
nitur. Si de loco suo ordinatum militē trās
ferre ceperis: vniuersa turbabis. si glob⁹ ho
stium separatos: aut alam tuam: aut partēz
aliquam vrgere ceperit: nec supfluos habe-
as quos contra globos opponere possis: si-
ue pedites siue equites de acie tuleris: dum

alia vis defendere alia pernitiosius denudabis. Si bellatorum copia tibi non abundat: melius est aciem habere breuiorez: dummodo in subsidijs colloces plurimos: nam circa medias partes campi ꝛ peditibus bene armatis debes habere electissimos: de quibus cuneum facias. ꝛ statim hostium acies rumpas. contra cornua autem de contatis loricatis equitibus ad hoc seruatis ꝛ leui armatura peditū alas hostiū circūuenire te conuenit. ꝑ 19. t. Obseruandum est ne sub ipso quo cōmittitur pugna velis ordines cōmutare: aut de locis suis aliquos vniuersos numeros ad alia transferre. statim enim nascitur tumultus atqꝫ confusio: atqꝫ in imparatos conturbatosqꝫ facilius hostis incumbit. ꝑ 26. t. ꝛ fi. Melius est post aciem plura seruare presidia: qꝫ latius militem spargere. Qui dispersis suis inconsulte sequitur: quā ipse acceperat aduersario vult dare victoriam.

¶ De modis artificiosis preliandi. Rubrica. 19.

Tullius tusculanarum questionum. l. 2. Profunda voce omne corpus incendit: venitqꝫ plaga vehementior.

¶ Vegetius de re mili. l. i. t. 9. In ipso conflictu ac dimicatione telorum bellator cum cursu saltuqꝫ veniens aduersarij perstringit oculos mētesqꝫ deterret: priusqꝫ plagam infligit qꝫ ille ad cauendum vel ad resistendū certe se pparet. ꝑ 12. t. Cesim pugnantes nō solum facile vincere: sed derisere romani. Cesura enim quouis impetu venit: non frequenter interfecit: Cum et armis vitalia defendantur ꝛ ossibus at contra puncturas duras vncias ad acta mortalis est: necesse ē enim vitalia penetret quicquid īmergitur. Deinde cum cesura inseritur brachium dextrum latusqꝫ nudatur: punctura vero recto corpore infertur: ꝛ aduersarium sautiat antequā videat. ꝑ Li. 3. t. 14. Vehementius cuz saltu ꝛ cursu tela mittuntur. ꝑ 15. t. Magis expedit vt confertim pugnent qꝫ longius separatim: nam si nimium fuerit acies attenuata cito ab aduersarijs facta impressione dirumpitur: ꝛ nullum potest postea esse remedium. ꝑ 18. t. Imperitorum est vel ignauorum vociferare de longe cum hostes magis terreantur si cum telorum ictu clamoris terror accesserit. ꝑ 26. t. ꝛ fi. Qui dispersis suis inconsulte sequitur: quā ipse acceperat aduersario vult dare victoriam.

¶ De audacia: timore: spe: ꝛ desperatione ꝛ magnanimitate bellatorum. Rubrica. 20.

Salustius in catilinario Quanta cuiusqꝫ animo audacia natura: aut moribus mesta: tanta in bello patere solet. Semper in bello his maximuz est periculum qui maxime timent. Audacia pro muro habetur. Necessitudo etiam timidos fortes facit.

¶ Virgilius eneid. l. 2. in medio. Una salus victis nullam sperare salutem.

¶ Seneca de naturalibus questionibus. l. 3. Nullus pernitiosior hostis est qꝫ quem audacem angustie faciunt: longe violentius semper, ex necessitate quā ex virtute confligitur: aut certe paria conantur animus magnus ꝛ perditus.

¶ Frontinus. l. 4. t. 5. C. l. Marcellus cum in manus gallorū imprudens incidisset circūspiciende regionis qua euaderet eā equum in orbem flectit. deinde cuz omnia esse infesta vidisset deprecatus deos in medios hostes irrupit: quibus inopinata audacia percussis: ducem quoqꝫ eorū trucidauit atqꝫ vbi spes salutis vix superfuerat: inde optima retulit spolia.

¶ Ualerius maximus. l. 3. t. de fiducia sui: Scipio emilianus vti spiritus egregiꝰ successor cum vrbē preualidam obsideret suadentibus quibusdam vt circa menia eius ferreos murices spargeret omniaqꝫ vada plumbatis stabulis habentibus clauorū ca

cumina consterneret ne subita irruptione hostes in presidia nostra impetũ facere possent. Respondit non esse eiusdem ⁊ capere aliquos velle ⁊ timere.

¶ Uegetius de re militari.l.j.ti.j. Scientia rei bellice dimicandi nutrit audaciam.¶ 3.t. Minus mortem timet qui minus delitiarum nouit in vita. ¶ 20.ti. Necesse est vt acriorem dimicandi sumat audaciam qui munito pectore vel capite nõ timet vulnera ¶ Li.3.in prohemio: Nemo prouocare nemo audet offendere quẽ intelligit superiorem esse si pugnet. ¶ 9.t.ad rem pertinet noscere quos animos aduersarij copie quos habeat noster exercitus: que pars sibi magis victoriam repromittat.eiusmodi enim cogitationibus virtus augetur aut frangitur. Cauendum est ne dubitantem formidantemq̧ exercitum ad pugnam publicam aliquando producas.¶ 10.t. Qui ante longũ temp⁹ aut omnino nunq̃ viderunt homines vulnerari vel occidi cum primum aspexerint perhorrescunt: ⁊ pauore confusi de fuga magis q̃ de conflictu incipiunt cogitare. Facilius est ad virtutez nouos imbuere: q̃ reuocare preteritos. ¶ 12.t. Ipsa die q̃ certaturi sunt milites quid sentiant diligenter explora.nam fiducia vel formido ex vultu verbis incessũ moribus cernitur ⁊c̃. ⁊ noueris te oportere differre si exercitati bellatores metuunt dimicare. Animis pene omnium hominum hoc naturaliter euenit vt trepident cum ad conflictum hostiuz venerint: sine dubio autem infirmiores sũt quorum mentes ipse confundit aspectus: sed quo hec remedio formido lenitur si anteqũ dimices frequenter exercitum tuum locis tutioribus ordines: vnde ⁊ videre hostem ⁊ cognoscere consuescant: interdum audeant aliquid ex occasione: aut fugent: aut interimant: inimicorum mores aduersariorum arma equos recognoscant: nã q̃ ex vsu sunt non timentur. ¶ 22.t. Qui ante congressum recedit ex acie suis fiduciaz minuit: ⁊ inimicis addit audaciaz. ¶ 25.t. Nũq̃ exultantibus maius solet euenire discrimen q̃z cum exhibita fortia in formidine commutantur. ¶ 26.t.⁊ fi. Nunq̃z ad certamen publicum perduxeris militem: nisi cuz videris eum sperare victoriam. ¶ Lib.4.t. 25. Necessitas quedam virtutis est desperatio. ¶ Lib.5.⁊ fi.t.j. Nemo bello lacescere aut facere audet iniuriaz ei regno vel populo quẽ expeditum ⁊ promptũ ad resistendum vindicandũq̧ cognoscit.

¶ Baldo.11.fa. Hic ope virtutis spes est vbi nulla salutis.

¶ Gualterius de castellione.l.4.
Spes sane resuscitat egrum
Agmen: ⁊ in vultu victoria visa sedere.

¶ Gaufridus in poetria.c.30. Si timor incurvet mentem: simulatio vultum
Erigat: ⁊ clypeo vultus succurre timori.
Immo magis sperare velis pigeat patentẽ
Uulgari pallere vultum.si posse sit artuz:
Dilates animũ.si corp⁹ debile: mens sit
Fortis: ⁊ exiguas vires supplere memẽto
Spe grandi.

¶ De aduersis occultandis hostibus. Rubrica.21.

Frontinus. Lib.2.t.7. Quintus sertori⁹ cũ acie decertaret: barbarum qui ei nunciauerat hirculegium perijsse pugione traiecit: ne in aliorũ notitiam perferret: ⁊ ob hoc animi suorum infirmarentur. ¶ Elabiates atheniensis cuz abidenis prelio vrgeretur: subitoq̧ magno cursu tristem animaduertisset aduentare taberarium prohibuit palam dicere quid afferret: deinde secreto sciscitatus a farnabendo regio prefecto classem suam oppugnari celatis hostibus ⁊ militibus prelium finit: ac protinus ad eripiendam classez ducto exercitu opem tulit suis. ¶ T. Labienius post pharsalicam pugnam cum victis partibus duratium refugisset: miscuit vera falsis ⁊ nõ celato exitu pugne eq̃tã partiũ fortunã graui vulnere cesaris finxit: ⁊ hac simulatione reliquis põpeiarum partium fiduciaz fecit.

¶ 10.ti. Todius in hyspania cum acerrimo prelio conflixisset quod vix dirimerat magno numero vtriusque ceso: complura suorum corpora interempta nocte sepelienda curauit. Hyspani postero die ad simile officium progressi: quia plures ex ipsorum numero quam ex romanis cesos repererant victos se esse secundum eam dinumerationem argumentati: ad conditiones imperatoris descenderunt.

¶ De exhortatione et incitatione suorum ad bellum. Rubrica. 22.

Frontinus. Lib. j. ti. 11. Fuluius nobilior cum aduersus sapuicium numerosum exercitum et successibus tumidum paruis copijs necesse haberet decertare: simulauit vnam legionem hostium a se corruptam ad proditionem: imperauitque ad eius rei fidem tribunis et primis ordinibus et centurionibus quantum quisque pecunie: aut auri argentique haberet conferret vt representari merces proditoribus posset. Se autem his qui contulissent polcitus est consumata victoria ampla insuper premia daturum. Que sua persuasio romanis alacritatem attulit et fiduciam: vnde etiam preclari victoria commisso statim bello parata est. Cesar aduersus germanos et regem arionistum pugnaturus confusis suorum animis pro concione dixit nullius se eo die opera nisi decime legionis vsurum quo consecutus est vt decima tanquam precipue fortitudinis testimonio concitarent et ceteri pudore ne penes alios gloria virtutis esset. A. fabius qui egregie sciebat romanos esse libertatis que contumelia exasperatum et a penis nihil iustum: aut moderatum expectabat misit legatos carthaginem de conditionibus pacis. Quas cum illi iniquitatis et insolentie plenas rettulissent exercitus romanorum ad repugnandum concitatus est. Agesilaus lacedemoniorum dux cum prope ab octo meno scitia ciuitate castra haberet: compississetque plerosque ex militibus preciosissima rerum deponere intra munimenta: precepit opidanis ne quid ad exercitum suum pertinens reciperet: quo ardentius dimicaret miles qui sciret sibi pro omnibus suis pugnandum. Epaminunda dux thebanorum aduersus lacedemonios dimicaturus vt milites non solum viribus suis: verumetiam affectibus adiuuarentur pronunciauit in concione destinatum lacedemonijs si victoria potientur omnes virilis sexus interficere: vxoribus autem eorum et liberis in seruitutem adductis thebas diruere. Qua concione concitati primo impetu thebani lacedemonios expugnauerunt. Fabius maximus veritus nequa fiducia nauium ad quas refugium erat minus constanter pugnaret exercitus incendi eas priusquam inieret prelium iussit.

¶ Uegetius de re mili: li. 3. t. 9. Desperantibus crescit audacia adhortatione ducis. Et si nihil ipse timere videatur. Crescit animus si ex insidijs vel occasione aliquid fortiter fecerit si hostibus aduerse res ceperint aduenire. ¶ 12. t. Monitis oratione ducis exercitus virtus accrescit et animus: precipue si futuri certaminis talem acceperint rationem quasi sint facile ad victoriam peruenturi. tunc inimicorum ignauia vel error ostendendus est: vel si ante a nobis superati sunt commemorandum: dicenda et quibus militum mentes in odium aduersariorum iuxta indignationem moueantur.

¶ Boetius in musica. li. j. c. j. Manifestum est in bello pugnantium animos tubarum carmen accendi.

¶ De remouendo timore a suo exercitu. Rubrica. 23.

Ualerius maximus: li. 7. t. de strategematibus. Tulius hostilius cum omnibus militaribus copijs fidenas aggressus fuit que surgentis imperij romanorum cunabula crebris rebellationibus torpere passe non sunt: finitimisque tropheis ac triumphis altam virtutem eius spes suas vlterius promouere docuerunt. Mecius fufecius dux albanorum dubiam et suspectam semper socie

tatis sue si dem repente in ipsa acie deterit. detecto enim romani exercitus latere in proximo colle conscendit pro adiutore specula tor pugne futurus: vt aut victis insultaret: aut victores fessos aggrederetur. Nō erat dubium quin ea res militum romanorum animos debilitatura esset cum eodem tempore & hostes confligere: & auxilia deficere cernerent. Itaqꝫ ne id fieret tullus prouidit concitato enim equo omnes pugnantium globos percucurrit: predicans suo iussu se cessisse mecium. eumqꝫ cum ipse signum de disset inuasurum fidenatium terga. Quo imperatorie artis consilio metum fiducia mutauit: proqꝫ trepidatione alacritate suorum pectora repleuit.

¶ Frontinus: libro. j t. 11. & fina. Scipio ex Italia in aphricam transportato exercitu cum egrediens nauem perlapsus esset: et ob hoc attonitos milites cerneret id quod trepidationem afferebat constantia & magnitudine animi in hortationem conuertit. & audite inquit milites aphricam oppressi. ¶ Epaminundas thebanus instante aduersus lacedemonios pugna cuꝫ sedile in quo resederat succubuisset: & id vulgo pro tristi significatione confusi milites interpretarentur: imo inquit vitamur sedere.

¶ De suis cohercendis ad pugnam. Rubrica. 24.

Frontinus. Libro. 2 ti. 8. Q. Attilius consul bello sauinico ex acie refugientibus in castra militibus aciem suorum opposuit affirmans secum & bonis ciuibus dimicaturos eos nisi cum hostibus maluissent. ¶ Phylippus veritus ne impetum sytarum sui substinerent fidelissimos equitum a tergo posuit: preceepitqꝫ ne quē cōmilitonuꝫ ex acie fugere paterentur perseuerantius ab euntes trucidarent. Qua denunciatione cum fecisset vt ēt timidissimi mallent ab hostibus q̄ꝫ a suis interfici victoriam acquisiuit.

¶ De suis ifidelibus seu criminosis caute emittendis vel puniendis. Rubrica. 25.

Valerius maximus: li. 2. de disciplia militari. Aspero & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget: quia vires armis constant. que vbi a recto tenore desiuerint oppressura sunt nisi opprimantur.

¶ Frontinus libro. 3. ti. 16. Diodotus cum presidio amphybolim tueretur & duo milia tracharum suspecta haberet que videbantur vrbem direptura mentitus est paucas hostium naues proximo littori applicuisse easqꝫ diripi posse qua specie simulata trachas emisit: ac deinde clausis portis non recepit.

¶ Uegetius: de re militari: li. 3. t. 4. Dux debet esse attentus vt in omnibus legionibus siue auxilijs vel verillationibus tribunis vicariis principijsqꝫ. siqui turbulenti vel seditiosi fuerint milites. non pro inuidia suggerētiū sed ꝑcerū agēdū aliquid qꝺ ipsius ꝓpe videatur optabile: aut ad castra vrbesqꝫ deputet minuendas atqꝫ seruandas: tanta subtilitate vt cuꝫ abijciuntur videantur electi. Nunq̄ꝫ enim ad contumaciam pari cōsensu multitudo prorumpit: sed incitatur a paucis: qui viciorum scelerumqꝫ impunitate sperant peccare cum plurimis. Quod si fieri medicinam necessitas extrema persuaserit. rectius est more maiorum in auctores criminuꝫ vindicari: vt ad omnes metus ad paucos pena perueniat. ¶ Laudabiliores duces sunt quorum exercitum ad modestiam labor & vsus instituit: q̄ꝫ illi quorum milites ad obedientiam formido suppliciorum compellit.

¶ De infidelitate suorum eminētium dissimulanda & caute corrigenda. Rubrica. 26.

Frontinus. Libro. 3 ti. 16. L. Marcellus cognito consilio bartei nolani qui corrumpere ad defectionem populares studebāt ⁊ hannibali gratificabant ꝙ illius beneficio curatus inter canenses saucius: ⁊ ex captiuitate remissus ad suos erat qui interficere edes ne supplicio eius reliquos concitaret nolanos non audebat: accersituz ad se allocutus est dicēs fortissimum eum militē q̄d ante ignorasset hortatusq; est vt secum moraretur: ⁊ super verborum honorem equum quoq; ei donauit. Qua benignitate non illius tm̄ fidez: sed etiam popularium qui ex illo pendebāt sibi obligauit. ¶ Li. 4. ⁊ fi. t. 7. ⁊ fi. Q. Maximus tranfugere ad hostes volentem stantem tabilium nobilem clare opere equitem vocari ad se iussit: eiq; se excusauit qui inuidia cōmilitonum virtutes illius ad id tempus ignorasset. Tum donato ei equo pecuniaz insuper largitus obtinuit vt quē ex cōscientia trepidum accersierat: letum admitteret: ⁊ ex dubio in reliquum non minus fidelem q̄z fortem haberet equitem.

¶ De temerario furore suorum eminentium caute mitigandū vel remouendum. Rubrica. 27.

Frontinus Li. j. t. 8. Coriolanus cum ignominiam damnationis sue bello vlcisceretur populationem patritiorū magnorum inhibuit: deustis vastatisq; plebeiorum: vt discordiam moueret qua consensus romanorum distigueret. ¶ Hannibal fabium cui nec virtute neq; arte bellādi par erat vt in familia distigueret agens eius abstinuit ceteros populatus. Contra ille ne suspecta ciuibus fides esset magnitudine animi effecit publicatis possessionibus suis. ¶ Legati romanorum cum missi essēt ad antiochum regem qui secum hannibalem victis iam carthaginensibus habebat consiliumq; aduersus romanos instruebat crebris cum hannibalē colloquijs effecerunt vt is regi fieret suspect⁹. cui gratissimus aliquando erat ⁊ vtilis propter calliditatem ⁊ peritiam bellandi. Quintus sertorius cum barbaro rege traciorum rationis indocili eodem consilio vsus est: nam cuz intercepte fuissent epistole eius ad regios amicos scripte in omnes eos rex animaduertit spoliatusq; consilijs amicos postea parare non potuit. ¶ Lib. 3. t. 6. Cleominus atheniensis trecenos qui presidium craterum tenebant aggressus. tela quedam in quibus scriptum erat venisse se ad liberandam eorum rem publicam inter muros iecit. ⁊ eodem tempore captiuos quosdam conciliatos sibi remisit: qui craterum detractarent: per hoc consilium seditione intestinaria apud obsessos conciliata admoto exercitu potitus est ciuitate. ¶ Ti. 16. Hannibal a transfugis vltus est. naz cum aliquos ex militibus suis sciret transisse proxima nocte: nec ignoraret exploratores hostium in castris suis esse palam pronunciauit: retulerunt transfugas vocari solertissimos milites: qui ipsius iussu exierunt ad excipienda hostium consilia: auditisq; pronunciauit: retulerunt exploratores ad suos. Tunc comprehēsi a romanis transfuge amputatis manibus remissi sunt.

¶ Uegetius de re mili. l. 3. ti. 10. Inter hostes discordiaz scire serē cās sapiētis ē duci.

¶ De cautelis inducendi suspitiones malignas inter hostes. Rubrica. 28

Tullius phylippicorum: li. 11. Quis est q̃ ad bellum inflāmato animo futurus sit spe pacis oblata.

¶ Ualerius maximus. l. 3. t. de fiducia sui. Publius scipio postq̄z aphricaz attigit speculatores hannibalis in castris deprehēsos ⁊ ad se perductos nec supplicio affecit: nec de consilijs ac viribus penoruz percunctatus est: sed circa omnes manipulos diligentissime ducendos curauit: interrogatosq; an sa

tis ea cõsiderassent que speculari iussi erãt prãdio dato ipsis iumẽtisq3 eorum incolumes dimisit. Quo tã pleno fiducie spiritu: prius animos hostium q̃3 arma contudit.

¶ Frontinus. li. 2. t. 9. L. silla his qui prenestẽ obsidebantur occisorũ in prelio ducum capita hastis prefixa ostendit: atq3 ita inobstinatorum pertinaciam fregit. ¶ Domicius corbulo cum tigrano cretam obsideret: & armeni pertinaciter viderentur tolerare obsidionem inuaduadum ex megestanis quos ceperat animaduertit: caputq3 eius in balista excussum intra munimenta hostium misit: id forte decidit in mediu3 conciliũ qd tamen maxime habebant barbari: ad cui⁹ cõspectum velut obstento consternati ad deditionem festinauerunt. ¶ Li. 3. ti. 5. Clearcus lacedemonius exploratum habens trachas omnia victui necessaria: in montes cõportasse: vna quoq3 ope substentari q cre/derent eum cõmeatus inopia recessurum. p id tempus quo legatos eorũ venturos opinabatur aliquem ex captiuis in conspectu iussit occidi: & membratim tanq̃3 alimenta in contubernia distribuit. Traches nihil nõ facturũ perseuerãtie cã cũ credẽtes qui tam detestabiles epulas substinuisset experiri ĩ deditionem venerũt. ¶ S. Gracus lusitanis dicentib⁹ in decem annos cibaria se habere & omnino obsidionem nõ expauescere: vndecimo inquit anno vos capiam. Qua voce preterriti lusitani q̃3 instructu cõmeatib⁹ statim se tradiderunt. ¶ L. 6. Mago dux carthaginensiũ victo genpisone & in quadam turre circũsepto suspicatus ventura ei subsidia per fugam misit qui psuaderet appropĩquantib⁹ captũ iam pisonem qua rõne deterritis eis reliqua victorie consumauit.

¶ Uegetius de re militari: li. 3. t. 28. Semp studere debes vt prius instruas acie3: q2 ex arbitrio tuo potes facere q tibi vtile iudicas cũ nullus obsistit. deinde & tuis auges ɔfidentiã & aduersarijs fidutiã minuis: q2 fortiores videntur qui prouocare non dubitant. Inimici aũt incipiũt formidare qui vident contra se acies ordinari: hinc addit maximũ cõmodũ: q2 tu ĩstructus paratusq3 ordinantem & trepidum aduersarium preoccupas: pars victorie est inimicum turbare anteq̃3 dimices.

¶ Prouerb. vulg. Homo asauio emezo cõbatuto.

¶ De cautelis tollendi vel minuẽdi hostibus aiositatẽ dimicãdi. Rubrica. 29.

Frontinus. Li. 2. t. 4. S. suplicius petitus consul: cõtra gallos dimicaturus iussit muliones clam in montes proximos cũ mulis abire: & ĩde cõserto iam prelio velut equis insidentes obstentare se pugnãtib⁹. Quare galli existimãtes aduentare auxilia romanis cessere iam pene victores. ¶ Manus circa aquas sextias cũ in animo haberet postera die depugnare aduersus theotonos marcellum cum parua manu equitũ peditũmq3 nocte post hostiũ terga misit & ad implendã multitudinis speciem agasones lixasq3 armatos simil ire iussit. Jumentorũq3 magnam parte3 instratorũ cũ tuniculis vt per hoc facies eqtatus obiiceret precepitq3 vt cũ animaduertisset nuri preliũ ipsi in terga hostiũ descenderent. Qui apparatus tantũ terroris ĩtulit q a spimi hostes in fugã versi sũt. ¶ Licini⁹ crassus fugitiuorum bello apõ calamatiũ educturus milites aduersus castũ & canõeũ duces gallorum duodeci3 cohortes cũ catone porcio & marcio ruffo legatis post mõtẽ circũmisit. Qui cũ cõmisso iã prelio a tergo clamore sublato decurrissent: ita fuderunt hostes vt vbiq3 fugatis qd capesceret ¶ Ualerius leuin⁹ aduersus pyrhũ occiso quodam gregali tenẽs gladiũ cruẽtũ exercitui vtriq3 psuasit pyrrhũ ĩterẽptũ. Quãobrẽ hostes ɔstitutos se ducis morte credẽtes consternati a mẽdacio se pauidi ĩ castra recepũt. ¶ L. 5 Alchiabides dux atheniẽsiũ nauali plio decertatur⁹ ɔstituit malos quosdã ĩ pmũtorio

precepitq3 his quos ibi relinquebat vt cu3 commissum prelium sensissent panderent vela. Quo facto consecutus est vt hostes aliam classem in auxilium superuenire ei arbitrati verterentur. ¶ Li. 7. M. Cato cum ambrachiam eo tempore quo socie naues ab etolis oppugnabantur imprudens vno lembo appulisset tanq̄ nihil secum presidij haberet: cepit signu3 voce gestuq3 dare quo videretur subsequentes suorum naues vocare. Ea asseueratione hostem terruit tanq̄ plane appropinquarent: qui quasi ex proximo citabant̄. Etoli ne aduentu romane classis opprimerentur reliquerunt oppugnationem. ¶ Libro. 4. ꝛ fi. t. 7. Mago cum locri obsiderēt a crispino classis nr̄e pfecto diffūdit ad romana castra rumorem. Hannibalem ceso mario ad liberandum obsidione locros venire. clam deinde equites emissos iussit a montibus qui in conspectu erant se offendere. Quo facto effecit vt crispinus hānibalem adesse ratus conscendens nauem fugeret:

¶ Uegetius: de re militari: li. 2. t. 13. Plurimum terroris hostibus armorum splendor importat. quis credat militem bellicosum cuius dissimulatione ac rubigine arma fedantur. ¶ Libro. 3. ti. 6. Subita necessitas terret prouisa nō solēt esse formidini. ¶ 26 ti. ꝛ fi. Subito conterentur hostes.

¶ De cautelis fligendi hostes vano terrore. Rubrica. 30.

Ualerius maximus lib. ¶ L. Strategematibus. Agatocles siracusarum rex cum vrbe3 eius maiore ex parte carthaginenses occupassent exercitum suum in aphricam transiecit: vt metum metu vim vi discuteret: nec sine effectu: nam repentino eius aduentu perculsi peni libenter incolumitatem suam salute hostium redimerunt: pactiq3 sunt vt in eodem tempore; ꝛ aphrica siculis ꝛ siculi punicis armis liberarentur.

¶ Frontinus: libro. j. ti. 3. Scipio manente in Italia hannibale transmisso in aphrica3 exercitu necessitate carthaginensibus imposuit reuocandi hannibalem. Sic a domesticis finibus hostile transtulit bellum. ¶ L. 8 M. Curius aduersus sabinos qui ingenti exercitu conscripto relictis finibus suis nostros occupauerant occultis itineribus manum misit que desolatos agros eorum vicosq3 per diuersa incendit. Sabini ad arcēdam domesticam vastitatem recesserunt. Curio contingit ꝛ vacuos infestare hostium fines: ꝛ exercitum sine prelio auertere sparsumq3 cedere. ¶ Libro. 3. t. 6. P. Cornelius Scipio intellecta difficultate expugnandi deliuinum: q2 concursum omnium defendebatur. aggredi alia oppida cepit: et euocatis ad suam defendenda3 singulis vacuatum auxilijs deliuinum cēpit

¶ De cautelis inferendis hostib⁹ dantibus veras occasiones recedēdi ab oppressione. Rubrica. 21

Frontinus. Libro. 2 t. 4. Cresus preualido hostiu3 equitatui camelorum gregem opposuit: quorū nouitate ꝛ terrore consternati equi non solum insidentes precipitauerunt: sed peditū quoq3 suorum ordines protriuerunt vincēdosq3 hosti prebuerunt. ¶ Uolscorum castra cum prope virgulti siluam posita eēnt: camilus ea omnia que conceptu3 igne3 vsq3 in vallem proferre poterant incendit: ꝛ sic aduersarios exuit castris. ¶ Hyspani cōtra amilcarem boues vehiculis aduinctos. prima fronte constituerunt vehiculaq3 rede sepi ꝛ sulphuris plena signo pugne dato incenderunt. actis deinde in hostem bobus consternatam aciem prorruperunt. ¶ Lib. 4. ꝛ fi. t. 7. Hannibal regi antiocho mōstrauit vt in hostium classem vascula iacularētur viperis plena. quare metu perterriti milites a dimicatione ꝛ nauticis ministerijs ī pedirentur. Sic fecit iam cedente classe sua

prusias.

¶ Uegetius: de re militari. lib. 3. t. 18. Pars victorie est inimicū turbare anteq̄ dimices

¶ De turbandis hostibus. Rica. 32.

Frontinus. Li. 2. t. j. Fabius maximus nō ignarus gallos ⁊ samnites primo impetu preualere: suorum autem infatigabiles spiritus inter moras decertandi etiam incalescere imperauit militibus contenti essent primo cōgressu substinere: vt hostem mora fugaret. Quod vbi successit: admoto etiā subsidio suis in prima acie; vniuersis virib⁹ oppressū fudit hostem. ¶ Phylippus ad cheroniam memor sibi esse militem longo vsu duratū. Atheniensibus acrem quidem sed inexercitatū ⁊ impetu tm̄ violentū ex industria traxit prelium. morq̄ languentibus iam atheniensibus concitatius intulit signa ⁊ ipsos cecidit. ¶ T. 2. Marius aduersus cymbros ac theutonos. constituta die pugnaturus firmatum cibo militem ante castra collocauit vt per aliquantulum spacij quo aduersarij dirimebantur exercitus hostium potius labore itineris profligaretur. fatigationi eorum deinde incommodum aliud obiecit: ita ordinata suorū acie vt aduerso sole vēto ⁊ puluere barbarorum occuparetur exercitus. ¶ Temistodes dux atheniensium. cū videret vtilissimum grecie aduersus multitudinem xersis nauium in angustijs salaminis decernere idq̄ persuadere ciuib⁹ non posset. solertia effecit vt a barbaris ad vtilitates suas greci compellerent. simulata nāq̄ proditione misit ad xersem qui indicaret populares suos de fuga cogitare: difficiliorem q̄ rem ei futuram si singulas obsidione aggrederetur. Qua ratione efficit vt exercitus barbarorum primum inquietaretur dum tota nocte in statione custodie est. deinde vt sui mane integris viribus cum dictis barbaris vigilia marcentibus confligerent: loco vt voluerat arto in quo xerses multitudine qua prestabat vti non posset. ¶ T. 5. Hannibal aduersus mucium dictatore nocte in tempesta: sexcentis equitibus imperauit vt plures turmas segregati per vicos sine intermissione circa castra hostium se ostentarent. Ita tota nocte romanis in vallo statione ac pluuia que forte continuata fuerat inquietatis confectisq̄. cū receptui signum iam minus dedisset hannibal suos requietos eduxit ⁊ castra eius inuasit. ¶ Epaminundas thebanus in eundem modū cum lacedemonij archinon vallo ducto pelaponneson tuerentur. paucoꝝ opera leuis armature tota nocte inquietauit hostem: ac deinde prima luce vocatis suis cū lacedemonijs se recepissent subito vniuersum exercitum quem quietū habuerat admouit: ⁊ per ipsa munimenta destituta propugnatoribus irrupit. ¶ T. 96. Marius victis prelio theutonis reliquias eorūq̄ nox circūuenerat circunsedens sublatis subinde clamoribus per paucos suorū territauit insomnemq̄ hostem detinuit: ex eo assecutus vt postero die inrequietum facilius debellaret. ¶ Li. 3. ti. 17. Emilius paulus vniuersis liguribus improuiso ad ortis castra eius. Simulatio timore diu continuit militem. deinde fatigatoriam hoste a quattuor portis eruptiōe facta strauit cepitq̄ ligures

¶ De fatigandis seu inquietandis hostibus ante conflictū. Rica. 33.

Lucanus Libro primo.
Duz trepidāt nullo firmante robore partes.
Tolle moras. semper nocuit differre paratis.

¶ Frontinus: li. 2. ti. j. B. scipio in hyspania cum comperisset hasdrubalem penorū ducem ieiuno exercitu mane processisse in aciem continuit in horam septimam suos: quibus preceperat vt quiescerent ⁊ cibum caperent. Cumq̄ hostes inedia siti mora sub armis fatigati repetere castra cepissent subito copias duxit ⁊ commisso prelio vicit.

¶ Metellus pius in hyspania aduersus hir
culeñ. cum ille in oriente protinus die in-
structam aciem vallo eius admonuisset fer-
uidissimo tūc tempore āni in castra suos cō
tinuit in horam diei sextam: atqȝ ita fatiga
tos estu facile integris ꝛ recentibus suorum
vicit viribus. ¶ Uirgeneus consul in voleis
cū precurrere hostes effusos ex longinquo
vidisset quiescere suos ac defixa teneri pila
iussit: tunc anhelantē integris viribus exer
citus sui aggressus auertit. ¶ Cesar bello ci
uili: cum exercitum afranij ꝛ petreij circun-
uallatum situ angerent: Jsqȝ ob hoc exaspe
ratus intersectis omnibus impedimētis ad
pugnam descendisset: continuit suos: arbi-
tratus alienum dimicandi tempus: qđ ad-
uersarios ira ꝛ desperatio incenderat.
¶ Gneus pompeius fugientem mitridatem
cupiens ad prelium compellere elegit tem-
pus dimicationi nocturnum: vt abeunti se
opponeret: atqȝ ita preparatus subitam ho-
stibus necessitatem decertandi inieci t. prete
rea sic constituit aciem vt ponti quorum q̄-
dem oculos perstringeret aduersa luna: su-
is autem illustrem ꝛ conspicuum preberet
hostem. ¶ Luculus aduersus mitridatem ꝛ
triganem in armeniam maiorem apud tri-
ganam cretam cum ipse non amplius quin
decim milia armatorum haberet hostes in-
numerabilem multitudinem eoqȝ ipso inha
bilem vsus hoc eius incōmodo: nondum
ordinatam hostium aciem inuasit: atqȝ ita
protinus dissipauit vt ipsi quidem reges ab
iectis insignibus fugerent. ¶ Li. 3. t. 17. ꝛ p.
Gneus pompeius fugientem ad duratium
non tm̄ obsidione liberauit suos: verūetiaȝ
post eruptioneȝ quā opportuno loco ꝛ tem-
pore fecerat cesarem ad castellum qđ dupli
ci monitione instructum erat auide irrum-
pentem exterior ipse circūfixus corona obli
gauit: vt ille inter eos quos obsidebat ꝛ eos
qui extra circūuenerant medius nō leue pe-
riculum ꝛ detrimentum senserit. ¶ Lib. 4. ꝛ
fi. t. 7. ꝛ fi. P. Scipio in lidia cum die ac no
cte imbre continuo vexatum exercitum an-
tiochi videret: nec homīes tm̄ aut equos de
ficere: verum arcus quoqȝ madentibus ner
uis inhabiles factos: exhortatus est fratreȝ
vt postero q̄uis vt religioso die commit-
teret prelium. Qua quidem sententia secu-
ta victoria est.

¶ Uegetius de re militari: li. t. 11. Ueteri-
bus seculis mos fuit parco cibo curatos mi
lites ad certamen educere: vt audaciores sū
ptu esce redderentur: ꝛ longiore conflictu
non fatigarentur inedia. Obseruetur ne lō-
go spacio fatigatum militem ne ue lassos
post cursum equos ad publicum preliūȝ co
gas. Multum enim virium labore itineris
pugnaturus amittit. Jmpar conditio est las
si cum reparato sudati cum alacri currentis
cum eo qui stetit subire conflictum. ¶ 13. t.
Bonum ducem conuenit nosse magnā par
tem victorie ipsum locum in quo dimica-
turus est possidere. labora ergo vt consertu
rus manuum primum auxilium capias ex
loco qui tanto vtilior inuenitur quato su-
perior fuerit occupatus. Jn subiectos enim
vehementius tela descendunt: ꝛ maiore im
petu obnitentes pars altior pellit: qui ad-
uerso nititur cliuo duplex subit cum loco ꝛ
hoste certamen ¶ 14. ti. Ordinaturus acieȝ
tria debet ante prospicere: solem: puluerem
ventum. nam sol ante faciem eripit visum.
ventus contrarius tua inflectit ac deprimit
hostium adiuuat tela. puluis a fronte con-
gestus oculos impedit ꝛ claudit. Jn itineri-
bus iam fatigatis: in fluminum transgres-
sione diuisis: in paludibus occupatis: in iu-
gis montium laborantibus: in campis ex-
sparsis: atqȝ securis in mansione dormienti
bus. opportunum semper prelium infertur.
Cum alijs negocijs occupantur hostes: pri-
us interimantur q̄ȝ preparare se possint.
Jn imparatos conturbatos: qꝛ facilius ho-
stis incumbit. Jmparatis cibum capientibꝰ
in intinere lassis equos suos pascentibus:
ac nihil tale suspicantibus: superuentus as-

solet fieri: qđ ꝛ nobis vitandum est: ꝛ ho/sti in huiusmodi occasionibus pernicies in/ferenda. in hoc enim casu oppressis nec vir/tus potest nec multitudo ꝓdesse. ¶ 2 6. t. ꝛ f. Amplius prodest sepe locus ꝙ virtus.

¶ De eligenda cōmodiori suppe/tentia incitandi hostes ꝛ preliādi contra eos. Rubrica. 3 4.

Frontinus. Li. 2. t. 6 Gaius cesar germanos inclusos ex desperatione fortius pugnantes emitti iussit. fugientesq̃ aggressus ē. ¶ Hannibal cū ad transimenum inclusi germani accerime pugnarent deductis ordinibus fecit eis abeundi potestatem euntesq̃ sine sui suorūq̃ sanguine strauit. ¶ Antigonus rex macedonum exolis qui in obsidione ab eo compulsi fame vrgebantur statueratq̃ ruptione facta commori viam fuge dedit. atq̃ ita infracto impetu eorum insecutus aduersos cecidit. ¶ Agesilaus lacedemonius aduersus thebanos cum acie confligeret intellerissetq̃ hostes locorum conditione clausos ob desperationē fortius dimicare: laxatis suorum ordinibus apertaq̃ thebanis ad euidendum via rursus in abeuntes aciem contraxit ꝛ sine iactura suorum cecidit aduersos ¶ G. Manilius consul cum ex acie reuersus capta ab etruscis romana castra fuenisset omnibus portis statione circundatis inclusos hostes in eam rabiem efferauit: vt ipse in prelio caderet. qđ animaduertentes legati eius ab vna parte remota statione exitū etruscis dederunt ꝛ effusos persecuti occurrente altero consule fabio ceciderunt. ¶ Pirrhus epirotarum rex inter cetera precepta imperatoria memorie tradidit non eē pertinaciter instandū hosti fugienti: ne nō solum a se fortius ex necessitate resisteret: sed vt postea quoq̃ facilius cederet non vsq̃ ad perniciem fugientibus instaturo victore. ¶ Libro. 3. ti. 1 1. Agesilaus dux lacedemoniorum cum focenses obsideret ꝛ intellerisset eos qui tunc presidio illis erant iā grauari belli incōmodo paululum regressus tanq̃ ad alios actus liberam occasionem recedendi his dedit. nō multo post milite reducto destitutos focenses superauit. ¶ Li. 4. ꝛ fi. t. 7. Scipio aphrican⁹ dicere solitus est hosti non solum danda eē viā fugiendi: sed esse muniendam.

¶ Uegetius: de re militari: lib. 3. t. 2 1. Pleriq̃ rei militaris ignari pleniorem, victoriā credunt si aduersarios: aut locorum angustiis: aut armatorum multitudine cicunderint vt non inueniat aditum abscedendi sed clausis ex desperatione crescit audacia. ꝛ cum spei nihil est sumet arma fortitudo libēter cupit cōmori qui sine dubio scit se eē moriturum. Ideoq̃ scipionis laudata sententia est qui dixit viam hostibus qua fugerent minuendam. Nam tūc abscedendi aditu patefacto mentes omnium ad prebenda terga consentiunt. multi more pecudū trucidantur: nec insequentium vllum periculum est cum victi quibus defendi potuerāt arma conuertunt. Hoc genere quanto maior fuerit tanto facilius multitudo prosternitur: neq̃ enim ibi requirendus est numerus vbi animus semel territus non tam tela hostium cupit declinare ꝙ vultum. ceterum clausi lȝ exigui numero ꝛ infirmi viribus hipso sunt tamen hostibus pares: qr desperantes fiunt: Aliud sibi non posse licere: sed vna salus victis nullā sperare salutē.

¶ Qꝛ hostes non sunt inducendi ad pugnandum: sed excludendi. Rubrica. 3 5.

Frontinus Li. 2. t. 5. Romulus per latebras copiarum parte disposita cum abfidenas accessisset simulata fuga temere hostes insecutos eo produxit vbi occultos habebat milites. Qui vndiq̃ adorti effusos ꝛ incautos ceciderunt. Uiriatus ex latrone dux celtiberorum cedere se romanis equitibus simulās vsq̃ ad

locum voraginosum ꝛ prelatum eos perdu
xit: ꝛ cum ipse per solitos ac notos sibi tran
situs euaderet romanos ignaros locorum
immensos limos cecidit. Alexander ex epi-
rotis aduersus illyricos collocata in insi-
diis manu quosdam ex suis habitu illirico-
rum instruxit ꝛ iussit vastare suam .i. epiro-
ticam regionem: qđ cum illyrij viderent fie
ri ipsi passim predicari ceperunt eo securius
quo precedentes veluti pro expugnatori-
bus habebant: a quibus ex industria in lo-
ca iniqua deducti: cesi: fugatiqꝫ sunt. Hi
qui aduersus eritreos bellū gerebant spe
culatorem eorum in loco edicto deprehen-
sum occiderunt: ꝛ vestē eius suo militi de-
derunt: qui ex eodē iugo eritreos signo da
to insidias euocauit. ¶ Scipio aphricanus
cum aduersa bona haberet hostium castra
syphatium ꝛ carthaginensiū statuit sypha-
ces vbi multa incendij alimenta erant ag-
gredi nocte ignemqꝫ mittere vt ea re numi-
das quidem ex suis castris trepidantes ce-
deret: penos autem quos certū erat ad suc
currendū socijs dispositis exciperet: vtrū-
qꝫ ex sententia incessit namqꝫ sine armis ad
fortuitum incendium procurrentibus ador
tus cecidit. ¶ Li. 12. Ephicrates athenien-
sis cum campestribus locis castra haberet
explorassetqꝫ traces ex collibus per quos
vnus erat descensus nocte ad diripienda
castra venturos clam duxit exercitum ex
vtroqꝫ latere loci per quem transituri erant
traces ex collibus collocauit: hostemqꝫ de-
currente in castra in quibus multi ignes p
paucorum curam instituti speciem manen-
tis ibi multitudinis seruabant a lateribus
adortus oppressit. ¶ Libro. 3. t. 2. Symon
dux atheniensium in caria insidiatus cuidā
ciuitati religiosum incolis templum diane
lucūqꝫ qui extra muros erat noctu impro-
uisus incendit effusisqꝫ oppidanis ad opē
aduersus ignes ferendam vacuam defen-
soribus cepit ciuitatem. ¶ Li. 9. Trasibulus
dux milesiorum vt portum siciomorum oc
cuparet a tra sub inde oppidanos tempta-
uit: ꝛ illo quo lacessebantur conuersis ho-
stibus classe inspectata portum cepit. ¶ Pe
ricles penomesorum castellum oppugna-
turus in quo duo omnino erant accessus: al
terum fossa interclusit: alterum muniuit.
Castellani ab altera parte securiores facti
eam solam quā muniri videbant custodire
ceperunt. Pericles preparat's pontibus in-
iectisqꝫ super fossam qua non cauebatur su
biit castellum. Anthiocus aduersus ephesi-
os rodijs quos in auxilio habebat precepit
vt nocte portum cum magno strepitu inua
derent: ad quā partem cum tumultu omni
multitudine decurrente. nudatis defensore
alijs munitionibus ipse aggressu aduerso
ciuitatem cepit. ¶ Li. 10. Viriacus disposi-
to per occulta milite paucos misit qui abi-
gerent pecora socrobrigensium: atqꝫ illi vē-
dicanda cum frequentes precurrissent: simu
lantes fugam predatores persequerentur:
deducti in insidias cesiqꝫ sunt. ¶ Scordisci
equites cum aeretia eduarum partium ꝑ-
sidio prepositus esset luculus: pecora abige
re simulantes prouocauerūt eruptionem fu
gam deinde mentiti sequentē lucullū in insi
dias deduxerunt: ꝛ octingentos cum eo mi
lites ceciderunt.

¶ Vegetius de re militari. li. 3. t. 9. Paucio-
res numero ꝛ inferiores viribus superuen-
tus ꝛ insidias facientes sub bonis ducibus
reportauerunt sepe victoriam.

¶ De insidijs disponendis contra hostes. Rubrica. 36.

Frontinus. Li. j. ti. j. Cesar ꝙ
suspectam habebat egyptiorum fi-
dem per speciem securitatis inspe-
ctione vrbis atqꝫ operū: ac simul licētiorib⁹
diuiij deditus videri voluit captū sese grā
locorū vt ad mores alexādrinos vitaqꝫ defi-
ceret: atqꝫ iter eā dissimulationem ꝑparatis

subsidiis occupauit egyptum. Ventidius partico bello aduersus partorum regem non ignarus farneũ quẽdam natione tyriestrem ex his qui socij videbant omnia que apud ipsos agerent nũciare parthis: perfidiã barbari ad vtilitates suas conuertit: nãq maxime fieri cupiebat ea vereri se ne acciderent que timebat ea vt euenirent optare simulabat. Solicitus itaq ne parthi ante transirent eufrathem q̃ sibi superuenirent legiones quas in capadocia terras taurum habebat studiose cũ proditore egit vti solenni pfidia parthis suaderet p zeuma traiceret exercitum: qua ⁊ breuissimum iter est ⁊ omisso alueo eufrathes decurrit. Nanq si illac venirent asseuerabat se opportunitate collium vsurum ad eludendos sagittarios: oĩa autem vereri si se in patentes campos proiecissent. Inducti hac affirmatiõe barbari ĩferiore itinere per circuitũ adduxerunt exercitum. dũq fusiores ripas ⁊ ob hoc operosiores pontes iungũt instrumentaq moliũtur quadraginta amplius dies impenderũt quo spacio ventidius ad otrahendas vsus est copias. Egesilaus lacedemonius tenentibus angustias thebanis per quas transire habebat flectit iter quasi thebas contenderet: exterritis thebanis digressisq ad tutanda menia: repetitum iter quo destinauerat emersus est nullo obsistente. ¶ T. S. H. didius paucitatem suorum diffidẽs cum in adimentum earum legionũ quas expectabat trahere bellum ⁊ occurrẽ eis hostem comperisset: concione aduocata aptari iussit milites ad pugnam: ac de industria negligentius custodiri captiuos: ex quib⁹ pauci qui perfugerunt nunciauerunt suis pugnã ĩminere. at illi ne suspitione prelij deducerent vires omiserunt occurrere eis quibus insidiabant: legiones tutissime nullo excipiẽte ad didium peruenerũt. Bello punico quedam ciuitates qui a romanis deficere ad penos destinauerant: cum obsides quos recipere anteq desisterent studebant simulauerunt seditionẽ inter finitimos ortã: quã romanorum legati dirimere deberent. Missosq eos velut contraria pignora retinuerunt: nec ante reddiderũt q̃ ipsi recuperarent suos. Agesilaus lacedemonius cum inferret bellũ tisapherne cariam se petere simulauit: quasi aptius locis montuosis aduersus hostem equitatu preualentẽ pugnaturus: per hanc consilij ostensionem aduocato in cariam tisapherne ipse lidiã vbi caput hostium regni erat irripuit: oppressisq qui illic agebant pecuniam regiam potitus est. ¶ Li. 2. t. 5. Hannibal missus a carthaginensibus aduersus aphros rebellantes cũ sciret gentem auidam esse vini: magnũ ei⁹ modum mandragora permiscuit cuius inter venenum ac saporem media vis est: tũc prelio leui cõmisso ex industria cessit: nocte deinde in tempesta relictis intra castra quibusdam sarcinis ⁊ in omni vino infecto fugam simulauit. Cũq barbari occupatis castris in gaudium effusi medicatum merum haussissent ⁊ ĩ modum defũctorũ strati iacerent reuersus cepit eos ac trucidauit. Lapiges. p. luinio proconsuli pagos quoq sub specie deditionis obtulerũt. Qui recepti et in postrema acie collocati terga romanorũ ceciderũt. Melacus dux atheniensium cũ prouocatus a rege hostiũ xanto boetio descendisset ad pugnam: vt primum cominus stetit: inique inquit xante ⁊ contra pactum pacis. aduersus enim vnum solũ cũ altero processisti. cũq admiratus ille qui suam se comitarenť respexisset aduersũ vno ictu confecit. Menorodius nauali prelio cum haberet ducentarũ nauiũ classẽ: et hostiũ naues elicere ad pugnam vellet. Ita ordinauit suos vt paucarũ nauiũ malos erigerent: easq primas agi iuberent. hostes aũt procul conspicati numerũ arborum ⁊ ex eo nauiũ quoq coniecturantes obtulerunt se certamini ⁊ a pluribus occupati superatiq sũt. ¶ T. 12. Chares dux atheniensium cũ expectaret auxilia ⁊ vereref ne interea contemptu presentis paucitatis hostes castra eius oppugnarent: complures ex eis quos

habebat per aduersam partem nocte missos iussit q̄ precipue conspicui forent hostibus redire in castra: ⁊ accedentium nouarū iurium speciem prebere: atq̧ ita simulatis auxilijs tutus est donec īstrueretur expectatis. ¶ Li. 3. t. j. Domicius caluinus cum obsideret lyciam oppidum ligurum non situ tn̄ ⁊ operibus verum etiam oppugnatorū prestantia tutum: circuiri muros frequenter omnibus copijs instituit: easdemq̧ reducere ad castra. Qua consuetudine inductis ita oppidanis vt crederent exercitatiōis id gratia facere romanum ⁊ ob hoc nihil ab eo conatū cauētibus: morem illum obambulandi in subitum direxit impetum: occupatisq̧ menibus expressit q̄ seipsos dederunt et oppidum. ¶ T. 2. Archades mesenniorū castellum obsidentes factis quibusdā armis ad similitudinem hostium eo tempore quo successura alia presidia his explorauerunt instructi eorum qui expectabantur ornatu admissiq̧ per hunc errorem vt socij: possessionem loci cum strage hostium adepti sūt ¶ T. 3. Cyrus persarum rex comitem suum copirum explorata eius fide truncata de industria facie ad hostes dimisit. Ille asserente iniuriarum fide creditus inimicissimus cyro cum hanc persuasionem adiuuaret procurrēdo propius quotiens acie decertarēt: ⁊ in eum tutela dirigendo. cōmissa sibi babyloniorum vrbem tradidit cyro. ¶ T. 8. Dionysius syracusanorum tyrannus cum aphri ingenti multitudine transituri eēnt in siciliā ad eam oppugnandam castella pluribus locis muniuit: custodibusq̧ precepit vt eadem conuenientis hosti dederūt dimissisq̧ syracusas redirēt: Aphros necesse fuit capta castella presidio ibi tenerent. Quos dionysius reductos ad quā voluerat paucitatē pene par numero aggressus vicit: cum suos cōtraxisset ⁊ aduersarios sparsisset. ¶ T. 11 Formion dux athenienfium cum depopulatus esset agros calchidensium: legatis eorūdem ea requirentibus benigne respōdit. ⁊ nocte qua ad missurus illos erat finxit litteras sibi superuenisse ciuium suorum propter quas redeundum haberet: ac paucisulū regressus dimisit legatos. his omnia tuta ⁊ abisse formionem renunciantibus calchidēses spe ⁊ oblate humanitatis ⁊ abducti exercitus remissa vrbis custodia cum confestim formioz reuertisset: prohibere in expectatam vim non potuerunt. ¶ T. 17. Romani qui in presidio panormitanorum erāt veniente ad obsidionem hasdrubale raros ex industria in muris posuerunt defensores Quorum paucitate contempta cum incautus muris succederet hasdrubal eruptione facta ceciderunt eum. Uelus prefectus romanorum arcem tarentinorum tenens misit ad hasdrubalem legatos vt abire sibi incolumis liceret. ea simulatione ad securitatem perductum hostem eruptione facta cecidit. ¶ Li. 4. ⁊ si. t. si. in si. Comon dux athenienfium victa classe persarum apud insulam cyprion milites suos captiuis armis īduit: ⁊ eisdem barbarorum nauibus ad hostem nauigauit in pamphyliam apud flumen eusmedoma persequi ⁊ nauigia ⁊ habitum superstantium agnoscerent nil cauerūt subito itaq̧ oppressi eodem die ⁊ naualli ⁊ pedestri prelio victi sūt.

¶ Uegetius de re militari. l. 3. t. 3. Frequētius counentionū pacisq̧ simulatio crudelis nocuere q̄ arma.

¶ De simulationibus habēdis ad decipiendum hostes. Rubrica. 37.

Frontinus. Li. j. t. 4. Egesilaus lacedemonius cum preda onustus cum frigiā rediret insequereturq̧ hostes ⁊ ad locorum opportunitatē lacesserent: agmen eius ordinem captiuorū ab vtroq̧ latere exercit⁹ sui applicuit. Quibus dum parcitur ab hoste spacium transeundi habuerunt lacedemonij. ¶ Idem tenētibus angustias thebanis per quas transire habebat flexit iter: quasi thebas contenderet: exterritis thebanis digressisq̧ ad tutanda menia repetitum iter quo destinauerat

emersus est nullo obstante. ¶ T. 5. Cressus cum aluei vado transire non posset neq3 nauium aut pontis faciendi copiam haberet: fossa superiori parte post castra deducta alueum fluminis a tergo exercitus sui reddidit. ¶ Hyrculeus legatus sertorij cu3 in hyspania inter duos montes abrutos longum & angustu3 iter ingressus paucas: duceret cohortes: comperissetq3 ingente3 manum hostium aduenire: fossam transuersam inter montes pressit vallu̅q3 materia extructum incendit: atq3 ita intercluso hoste euasit.

De cautelis educendi exercitum de locis periculosis. Rubrica. 38.

Frontinus Li. j. t. j. Mitridates circu̅ valente pompeio fuga̅ in proximam diem moliens: hui⁹ consilij obscurandi causa latius & vsq3 ad applicatas hosti valles pabulatus: colloq̅a quoq3 cum pluribus aduertende suspicationis ca̅ in posterum constituit. Ignes autem frequentiores per tota castra fieri iussit. Secunda deinde vigilia preter ipsa castra hostium agme̅ eduxit. ¶ Li. 2. ti. 13. Triphon syrie rex victus per totum iter fugiens pecuniam sparsit. ideoq3 ei sectantes antiochi eq̅tes moratos effugit.

¶ Uegetius de re militari. l. 3. t. 22. Cui ne sciant te omnino recedere: q2 declines inire conflictum: sed credant arte aliqua se ideo reuocari vt ad opportuniorem locum mutentur: hostis vt facilius superetur: aut certe insequentib⁹ aduersarijs secretiores collocentur insidie. Nam ad fugam parati su̅t qui ducem suu̅ sentiu̅t desperare.

¶ De cautelis tute recede̅di ab hostibus sine conflictu & diuersis documentis artis bellice. Rubrica. 39.

Uegetius de re militari: lib. j. t. 9. Nihil in itinere eque custodiendum est q̅ vt omnes milites incedendi ordines seruent: q̅d aliter non potest fieri nisi vt exercitio ambulare celeriter & equaliter discant: periculum enim ab hostibus semper grauissimum substinet diuisus & inordinatus exercitus. ¶ Li. 2. ti. 2. Necesse e̅ tardius ad victoriam peruenire qui discrepant anteq̅ dimicent. ¶ Lib. 3. t. 5. Inter reliqua nihil magis ad victoriam proficit q̅ monitis obtemperare signorum. ¶ T. 6. In itinere minus armatus minusq3 attentus est miles & superuentus impetu vel fraude sub sese repente turbatur. Ideo omni cura omniq3 diligentia prouidere dux debet: ne proficiscens patiatur incursum: vel facile: ac sine damno repellat illatum. ¶ In campis patentibus equites magis solent impugnare q̅ pedites. at vero in locis siluestribus vel mo̅tuosis pedestres magis formida̅de sunt copie. ¶ T. 9. Si eq̅tatu gaudemus campos debemus optare. si peditibus: loca eligere angusta fossis paludibus vel arboribus impedita & aliquotiens montuosa. ¶ T. 11. Ueteribus seculis mos fuit parco cibo curatos milites ad certamen educere: vt audaciores sumptu esce redderentur et longiore conflictu non fatigarentur inedia. ¶ 26. t. & si. In sollicitandis suscipiendisq3 hostibus si cum fide veniant magna fiducia est: q2 aduersarium amplius frangunt transfuge q̅ pere̅pti. Qui confidit equitatu' apertiora loca querat equitibus & rem magis per equites q̅ per pedites gerat. Qui confidit pedestribus copijs altiora loca peditibus querat: & rem magis per pedites gerat.

¶ Gualterius de castellione. l. 2.

Gladio qui parcit in hostem:
Ipse sibi est hostis: vita̅q3 prorogat hosti.
Derogat ille sue: non clementia bello.
Hostibus esse pium.

¶ Libro. 7.

Tutior vt maneas hostis: nil e̅ q̅d in hoste
Despicias: tute sit que̅ neglexeris ille
Fortior hoc ipso multoq3 vale̅tior hostis.

Ertius liber quinte ptis tractat de aduersitatibus τ in psperitatibus et pertinentibꝰ ad eas sab his titulis.

¶ De aduersitate τ prosperitate. Rubrica. j.

Salomon in prouerbijs c. 17. Omni tempore diligit qui amicꝰ est τ frater in angustijs comprobatꝰ. ¶ Idē in ecclesiast. c. 2. Cūcti dies hominis dolori bus τ erūpnis pleni sūt.

¶ Aristotel. retho. l. 2. c. 21. Nō est vir q̄ in omnibꝰ felicitet.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 21. Nō agnoscit in bonis amicus: τ abscondit in malis inimicus. ¶ c. 40. Occupatio magna creata est omnibꝰ τ iugū graue super filios adam. a die exitus de ventre matris eorum vsq3 in diem sepulture.

¶ Terentius in hecyra. c. 10. Omnibꝰ nobis vt res dant sese ita magni aut hūiles sumꝰ. ¶ 15. c. Istuc est sapere: qui vbicūq3 opꝰ sit animū possis flectere. ¶ In phormione. c. 7. Omnes cū secūde res sūt tū maxime meditari secū oportet quo pacto aduersam erūpnam ferant: pericula: exilia damna: pegre rediens semper cogites. Aut filij peccatum aut vroris mortem aut morbū filie. Cōmunia esse h̄ fieri posse vt nequit animo sit nouū quicquid propter spe3 eueniat omne id deputare esse in lucro.

¶ Uirgilius eneid. li. 10. circa medium:
Nescia mens hominū fati sortisq3 future.
Et seruare modū rebꝰ sublata secūdis.

¶ Oratius odarum: lib. 2. c. 3.
Equā memento rebꝰ in arduis.
Seruare mentem: non secus in bonis.
Ab insolenti temperatam Letitia.
¶ Idem in sermonibꝰ. l. 2. serm. 7.
Quisnam igitꝰ liber sapiēs sibi q̄ impiosus.
Quē neq3 paupies nec mors nec vicl'a t̄rent

¶ Ouidius de arte amandi. l. 2.
Luxuriant animi rebꝰ plerūq3 secūdis.
Nec facile est equa cōmoda menti pati.
¶ Idem de tristibus. l. 2. epistola vnica.
Cū cepit quassata domus subsidere partes
In proclinatas omne recūbit onus.
Cūctaq3 fortuna ruinā patiente dei scūt.
Ipsa suo quodam pondere tracta ruūt.
¶ Libro. 4. e. 3.
Inq3 bonis cessat non cognita virtus.
Apparet virtus arguiturq3 malis.

¶ Paulus apl's: epistola ad romanos. c. 5. Tribulatio patientiam operatur. patientia aūt probationem probatio vō spem. spes aūt non confūdit. ¶ Idem epistola. 2. ad corinthios. c. 12. Uirtus in infirmitate pficit

¶ Seneca epistolarum ad lucillū: lib. 3. c. j. Cū aspexeris qui te antecedāt cogita q̄ sequantur. Si vis gratus esse aduersus deos τ aduersus vitam tuam cogita q̄ multos antecesseris. ¶ Idem de beata vita: Nullus homo sine aliqua querela est. ¶ Ide3 de cōsolatione ad paulinū: Studia optime felicitatem extollūt: τ facillime minuūt calamitatem. ¶ Idem de consolatione ad marciam: Nulli contingit impune nasci. ¶ Ide3 de cōsolatione ad helbiam matrem: Unum habet assidua infelicitas bonū q̄ quos semp vocat nouissime indurat. Nec secūda sapiētem euehūt: nec aduersa demittunt. ¶ Ide3 de naturalibus questionibus. l. 4. Pauca admodū sunt sine aduersario. ¶ Idem tragediarum in thyeste. c. 7.
Nemo confidat nimium secundis.
Nemo desperet meliora lapsis.
¶ In Edipo. c. 6.
Iners malorū remedium ignorantia est.
¶ Introa. c. 11. τ penul.
Equior casum tulit τ procellas
Mille qui ponto pariter carinas:
Obrui vidit. ¶ In agamenone. c. 4.
Prospera animos efferunt.
¶ In hercule etheo. c. 2.
Commoda cladibus
Magnis magna patent. ¶ Capitulo. 6.
O si pateant pectora dictum.
Quantos inter sublimes agit.

Fortuna metus: ℞ Capitulo. 8.
Mors sola portus dabitur erumpnis.
¶ Lucanus. l. j. Mores rebus cessere secūdis.
¶ Uegetius de re mili. l. 3. c. 9. Aduersis rebus rarior fides est: vbi nudari incipit qui copiosus aduenit.
¶ Plinius de nāli hysto. l. c. 46. Que facit fortuna magna gaudia: nisi ex malis: aut q̄ mala īmensa nisi ex ingentibus gaudijs.
¶ Juuenalis. l. 5. ꝛ fi. saty. j. Ducimus autē Hos quoq; felices qui ferre īcōmoda vite.
Nec iactare iugū vita didicere magistra.
¶ Ualerius maximus. l. 8. c. j. Neq; secūdarū rerū prouentu insolēter abuti: nec aduersis propere debilitati oportet.
¶ Auctor. l. d̄ for. hōe. vite. Tūc ꝯsilia salutaria tibi aduoca cū tibi alludit hu9 vite ꝓspitas: tūc te velut ī lubrico retinebis ac sistes.
¶ Augustinus in epigr. ꝓspi. epigr. 49. Bon9 nec tpalib9 bonis extollit: nec malis frāgit 87. epig. Nec facile inueniunt in aduersitate ꝑfidia que nō fuerūt in pace quesita.
¶ Prosper sub. 35. epigr. Rectorū est aduersa pati ꝛ tolerare modeste.
Nec q̄rula in quoq; voce mouere deum.
℞ Sub. 49. epigra.
Nāq; bonos n̄ blāda iflāt nec aspa frāgūt.
¶ Cato. c. 2. Cum fueris felix que sunt aduersa caueto. ℞ Capitulo. 3.
Prospice qui veniūt hos casus eē ferēdos
Nā leuius ledit quicquid ꝓuidimus ante.
Rebus in aduersis aīum submittere noli.
℞ Capitulo. 5. ꝛ fi.
Trāquillis reb9 que sunt aduersa caueto.
Rursus in aduersis melius spare memēto.
¶ Boeti9 de cōsolatiōe. l. 2. c. 7. Jn oī aduersitate fortūe īfelicissimū genus īfortunij est fuisse felicē. Felicissimi cuiusq; delicatissimi sensus ē: ꝛ nisi ad nutū cūcta suppetant oīs aduersitatis īsolēs minimis q̄buscq; prosternit. ℞ c. 15. Per exigua sūt q̄ fortunatissimis beatitudinis sūma detrahūt. ℞ 15. c. Plus hoīb9 reor aduersam q̄ ꝓspam ꝓdesse fortunā. Jlla eīn semꝑ spē felicitatis cum vr blāda mētit. Hec semꝑ vera ē: cū se istabilē mutatiōe demōstrat. Jlla fallit. H̄ istruit. Jlla mēdacio spē bonoꝝ mētes fruentiū ligat. Hec cogitatiōe fragilis felicitatis absoluit. Jtaq; illā videas vētosā fluētē suiq; semꝑ ignarā. Hāc sobriā succinctāq;: ꝛ ipsius aduersitatis exercitatiōe prudētem. Postremo felix fortūa a vero bono deuios blādicijs trahit. An hoc iter minima existimandū putas: q̄ amicoꝝ tibi fidelium mētes h̄ aspera horribilisq; fortuna deterit Hec tibi certos sodaliū vultus ambiguosq; secreuit ℞ Li. 3. c. 9. Quē felicitas amicū fecit: īfortuniū faciet inimicū. ℞ 13. c. Euripidis sniam ꝓbo: qui carentē liberis īfortunio dixit esse felicē. ℞ Li. 4. c. 11. ꝛ pe. Ne vos aut tristis fortuna opprimat aut iocūda corrūpat firmis virib9 mediuz occupate. Quicquid aut infra subsistat aut vltra ꝓgredit h̄et ꝯtēptū felicitatis: non habet premiū laboris.
¶ Cassiodorus: eplaꝝ. l. 4. e. 47. Mūdanis siquidē reb9 frequēter nascit de aduersitate ꝓspitas. ℞ l. 11. e. 15. Facile onus afflictiōis sentiūt q̄ vti suauib9 delitijs ꝯsueuert
¶ Gregorius in pastorali. c. 51. De spe eterne hereditatis gaudiū sumāt quos aduersitas vite tpalis humiliat: q2 nisi saluādos in ꝑpetuū cerneret erudiendos sub discipline regimine diuina dispēsatio nō frenaret.
¶ Jsydorus in synoñ. solliloquioꝝ. l. j. c. 4. Jmpossibile ē vt hō sis ꝛ nō gustes angustias. Nemo ī ꝑpetuū expers mali est. Nemo ē q̄ in h̄ seculo nō doleat. ℞ l. 2. c. 19. Habeto temperamentum in prosperis. habeto patientiam in aduersis.
¶ Auctor. l. qui dicitur pāphylus. c. 64. ꝛ fi. Conuenit ad nr̄os modus ꝛ prudētia cāus Quoq; sequi deceat querere consiliuz.
¶ Bernardus. l. de iprobatiōe vicioꝝ. c. 6. Nō turbāt aduersa pios: nec ꝓspa tollunt.
¶ Gualterius de castellione. l. 3. Oīa cū quo dā veniūt īcōmoda fructu. ℞ Libro. 5
Nūc aduersa pati: nūc exultare secundis
Nūc caput īcuruare malis: nūc tollē sortis
Humane est ℞ Libro. 9. ꝛ pe.
Satius est non ascendere q̄ post

Ascēsū regredi. melius nō crescere ꝙ post
Augmentū minui: grauius torquent̄ auari
Amissi memores ꝙ delectent̄ habendo.
¶ Mattheus vindoc. in poetria. pt̄. 2. ⁊ fi.
c. 4. Prosꝑat aduersas sors variata iubes.
Prospera sors nescit perpetuare fidem.
¶ Idem de hystoria tobie. c. 30.
Lubrica fortune nō te ꝑmat alea unius
Maior in aduersis. prosperitate minor.
¶ Heinricus samariēsis. l. j. pt̄. 2. vtil̄. 10.
Dulci non vsus: amaro
Nāqꝫ proposito: noscitur omne bonum.
Aspa ferre decet maturāt aspa mentem.
Immūdus mūdus q̄ tibi munda dabit.
¶ Libro. 2.
Cōtra fortunā sis cōstans: sis patiens:
Sis ferreᵒ: aduersi te neqꝫ frāgat venis.
¶ Jacobus beneuētanus. c. 16. A cōsangui
neis ⁊ amicis spernitur ille
Cui fortuna suam seua negauit opem.
¶ Ricardus iudex venus̄. l. de ptrac. c. 35.
Nō flet in aduersis: nec prosperitate tumet
Uir sapiēs. equa dāna lucruqꝫ gerit.
¶ Prouerb. vulg. Chiuen dal male albene
cū entrābe: mane loretene.

¶ De fortuitis ac fatalibᵒ accidētibus aduersitatis vel prosperitatis. Rica. 2.

Aristoteles rebo. l. 2 c. 24. De
minibᵒ multa cadūt nō verisilia. fit
eñ qō ꝑter verisil̄e. ¶ Idē ethicoꝝ
li. j. c. j. Multis cōtin gūt ǭtrimēta ex bonis
Jā eñ quidā pierūt pp diuitias. alij vo pp
fortitudinē. ¶ Idē magnoꝝ moraliū. l. j. c. j.
A fortuna ⁊ diuitie fiūt: ⁊ ꝑncipatᵒ: ⁊ vtilil̄
quecūqꝫ in potētie ordinē conueniunt.
¶ Uirgilius eneid. ti. 10. circa medium.
Nescia mēs hoīum fati sortisqꝫ future.
¶ Tullius retho. artis noue. l. 5. c. 10. Oia
subiecta sūt sub fortune dñatione. Erāt qui
in ꝓspis fortune rebᵒ cūctos se putāt fugis
se. Et nō multū pōt obesse fortuna qui sibi
firmius in virtute ꝙ in casu ꝑsidiū colloca
uit. ¶ Idem de amicitia. Non solum ipsa ē
ceca fortuna: sed etiam plerūqꝫ efficit cecos
quos complexa est.
¶ Seneca eplaꝝ ad lucill. l. 13. e. 7. ⁊ p. Sa
piēs vicit virtute fortunā. ¶ l. 18. e. 2. Nul
lus ǭ fortunā inexpugnabilis murus ē. ¶ l.
17. e. 3. Erāt qui aut boni aliqd nobis: aut
mali iudicāt tribuere fortunā. mām dat bo
noꝝ ⁊ inicia rerū apud nos in malū bonūue
exiturarū. Ualentior enim omni fortūa ani
mus est: ⁊ in vtrāqꝫ ꝑtē ipse res suas ducit
beateqꝫ ac misere vite sibi causa est.
¶ Idem tragediarum in hyppolito. c. 10.
Res humanas ordine nullo.
Fortuna regit: spargitqꝫ manu.
Munera ceca. ¶ In medea. c. 3.
Fortuna opes auferre: nō animum potest.
¶ Lex dig. ti. de minoribᵒ. l. verū. Qō facto
ǭtingit cui ius patrifamilias ꝙuis diligētis
simo pōt ǭtingere. ¶ T. de administra. reruꝫ
ad ciuitatem pertineñ. l. 2. §. si eo tempore.
Fortuitos casus nullum hominum consili
um prouidere potest.
¶ Lex cod. t de prescriptione. xxx. annoruꝫ.
l. si. Sortes humane multe sunt: que nec di
ci nec enumerari possunt.
¶ Ualerius maximus. l. 7. t. j. Patet fortu
nam aduersas res cupido animo infligere:
secundas parco tribuere.
¶ Fulgētius mitologiaꝝ. i ꝓhemiis. Felici
tatis nouerca fortuna est: que amarū qōdā
humanis iter serit: semper negociis.
¶ Cato. c. 3. Indulget fortuna malis: vt le
dere possit. ¶ Capitulo. 5. ⁊ fi.
Cū sis īcautus nec rē rōne gubernes:
Noli fortunā que nō est dicere cecam.
¶ Boetius de ǭsolatione. l. 2. c. 3. Fortuna
fingit̄ loqui hec vba: Hec nr̄a vis est. hunc
cōtinuū ludū ludimus. Rotā volubili orbe
versamus nūc infima sūmis: nūc sūma īfi
mis mutare gaudemus. Ascēde si placet: sꝫ
ea lege ne vti cū ludicri mei rō poscet desce
re iniuriā putes. Quid tragediarum clamor
aliud deflet nisi indiscreto ictu fortunā feli
cia regna vertentem. ¶ 5. c. Rara est fortui
tis rebus manendi fides.
¶ Cassiodorus: eplarū. l. 4. e. 47. Hoīes cuꝫ

ledere cupiūt brīficia frequēter īptiunt.
¶ Uersificator fabularum esopi.42.fa.
Cū lesit miseros fortunā medetur eisdem.
¶ Auctor.l.qui dicitur pamphylus.c.13.
Obstitit iterdū factis fortuna virorum.
Propositūq3 suo non sinit esse loco.
Sic nocuit multis: multos tñ illa beauit.
Uiuit in hoc mundo taliter omnis homo.
¶ Gualterius de castellione.l.2. Casus ruit improuisus in omnes.
¶ Bertrādus hycoñ.c.j. Licet oīum rerum mūdanaꝝ status ⁊ exitus negocioꝝ sub fortuna laborēt: nō tñ hoc timore est viuendi regula omittēda. ¶ 24.c. Seruās doctrinaz raro accusabit fortunā: Raro diligentiā cū infortunio sociabis. Sed rarius a pigritia infortunium separabis.
¶ Prouer. vulg. Achi dio vol bene dormādo geuene
Achi dio vol male le pegore ge da de dēte
Achi dio vol male el ge tole el seno.

¶ De mutabilitate ⁊ caducitate ꝓsperitatis atq3 aduersitatis ex inopinatis casibus fortuitis aut fatalibus. Rica.3.

Iob. Hyst.c.5. Deus merentes erigit sospitate. ¶ 30 c. Dixit iob: Expectabaz bona ⁊ venerūt mihi mala. Dixit iob: Uersa est in luctum cythara mea: ⁊ organū meum in vocem flentium.
¶ Salomon in ꝓuerbiis.c.27. Ne glorieris in crastinū: ignorās qd superuentura pariat dies. ¶ Idē in eccl'iast.c.4. De carcere catheniscq3 iterdū quis egredit̄ ad regnū ⁊ alius natus in regno inopia consumitur.
¶ Cronica de nugis phorum.c.4.s. de chilone. Chilo lacedemonius: qui fuit vnus de septē sapiētibus iterrogatus ab esopo qdnaz ageret iuppiter dixit: Alta quidem eum humiliare: humilia exaltare.
¶ Tullius rethor.artis noue.l.10.c. Erant q in ꝓsperis rebus cūctos fortune impetus se putant fugisse. Sapiēter cogitant qui tpibus scōis casus aduersos reformidant.
¶ Ouidius de tristibus: Nempe dat ⁊ quodcunq3 libet fortunam rapitq3.
Cirrus ⁊ est subito qui modo cresus erat.
¶ Libro.5.e.10.
Passibus ambiguis fortuna volubilis erat.
Et manet in nullo certa tenaxq3 loco.
S3 mō leta manet: vultus mō sumit acerbos
Et tñ constans in leuitate sua est.
¶ Idem metamorph l.2.
Nulla potentia longa est.
¶ Idem de ponto.l.4.⁊ fi.e.3.
Omnia sunt omniū tenui pendentia filo.
Et subito casu que valuere ruunt.
Ludit in humanis diuina potentia rebus
Et certam presens vix habet hora fidem.
Tu quoq3 fac timeas ⁊ que tibi leta videnť
Dū loqueris fieri tristia posse puta.
¶ Paulus apl's: epl'a.j.ad corinthios.c.10. Qui se existimat stare videat ne cadat.
¶ Seneca epistolarū ad lucilliū.l.j.e.3. Neminem eo fortuna ꝓuexit vt non tñ illi minaretur quantū permiserit. ¶ Li.3.e.j Redige te ad parua ex qbus cadere nō possis. ¶ Li.15.e.4. Quid est qō non fortuna cum voluit ex florentissimo detrahat: qō non eo magis aggrediatur ⁊ quatia quo speciosius fulget qꝫ illi arduum qō ne difficile est. Nihil priuatum: nihil publicum stabile est tam hominum q̄ꝫ vrbium fata voluuntur: inter placidissima terror existit. ¶ 5.e.⁊ fi. Qui aliquo auxilio substinetur potest cadere. ¶ Idem de breuitate vite. Quod alius surrexerit: primus est in occasum. ¶ Idem de consolatione ad paulinum: Nunq3 stabili consistimus loco: pendemus ⁊ fluctuamur: ⁊ alter in alterum elidimur. ¶ Idem de consolatione ad marciam: Plena ⁊ infesta variis casibus vita est: a quibus nulla longa pax vix inducie sunt. ¶ Idem de nālibus qōnibus.l.2. Secundis nemo confidat: aduersis nemo deficiat. alterne sunt vices rerū. ¶ Li.6.⁊ fi. Nulla tempestas magna perdurat.
¶ Idem tragediarum in thyeste.c.7.
Nulla sors lōga est: dolor atq3 voluptas Inuicem cedunt

Ima permutat leuis hora summis.
Nemo confidat nimium secundis.
Nemo desperet meliora lapsis.
Rotat omne fatum.
Res deus nostras celeri citatas
Turbine versat. ¶ In agamenone.c.2.
Nunq̄ placidam sceptra quietem.
Certumue sui tenuere diem.
Feriunt celsos fulmina colles.
Corpora morbis maiora patent.
¶ Caplo.13.et p. O nulla lōgi tpis felicitas
¶ In octauia.c.10. Quicq̄d excelsū ē cadet.
Caplo.19.et f. Nec sibi q̄sq̄ spondere pōt
Firmum: est stabile per q̄ casus
Uoluit varios: semper nobis
Metuēda dies. ¶ In hercule etheo.c.6.
Male pensantur magna minis.
¶ Idem in prouerbiis.
Leuis est fortuna: cito reposcit qd dedit.
¶ Lucanus.l.j.circa prin. Sūmisq̄ negatū
Stare diu. In se magna ruunt.
O faciles dare sūma deos: eadēq̄ tueri
Difficiles. ¶ Libro.4.
Felix qui potuit mundi vitare ruinam.
¶ Libro.8.
Dedecori ē fortuna prior: quisq̄ ue scdis.
Tradere se fatis audet: nisi morte peracta
Mutantur prospera vite.
¶ Statius.thebayd.l.10. Forsitan et nobis modo qui fauere recedent.
¶ Ualerius maximus.l.4.t.4. Dñium rerū collabi solet bone mētis vsurpatio: nullum tristioris fortune recipit icursum. ¶ l.6.ti.9 et fi. Caduca nimiū et fragilia puerilibusq̄ ɔsentanea crepudijs sūt ista que vires atq̄ opes humane vocant. affluūt subito. repē te dilabunt. nullo in loco nulla in psōa sta bilibus nixa radicib⁹ cōsistūt. Sz in certissi mo flatu fortune huc atq̄ illuc acta quos ī sublime extulerūt iprouiso recursu destitu tos pfūdo cladiū miserabiliter imergunt. Polycratis sānior tyrāni oēs conat⁹ placi do excipiebant itinere. spes certū cupite rei fructū apphēdebāt: vota nūcupabant fil et soluebant. Uelle ac posse i quo positū erat: semel dūtaxat vultū mutauit fortuna. per quā breui tristitie salebra succussuz. Tūc cū admodū gratū sibi annulum de industria i pfundū ne oīs icōmodi expers eēt abiecit: eū cōtinuo recupauit capto pisce q̄ eū deuo rauerāt. Sed hūc cuius felicitas semp ple nis velis psperū cursuz tenuit erutes darij regis prefectus in excellētissima micalēsis mōtis vertice cruci affixit. ¶ Dionysius cuz hereditatis noīe a pr̄e syracusanoꝝ ac pene toti⁹ sicilie tyrānidē accepisset: maximaruz opus dominus exercituuz dux: rector classi um: equitatuuz potens: pp̄ter inopiam litte ras pueriles corinthi docuit.
¶ Lex cod.t.de vsufructu.l.pe. Multe et in nūerabiles cāe reb⁹ icidūt mortalib⁹ p q̄s hoīes qd hn̄t iugiter detinere non possunt.
¶ Marcialis cocus.l. vndiq̄ suscepto.c.2.
Extolli nolli cū te fortuna beauit.
Pōpone h eadē qui leuat ipsa premit.
Capitulo.3.
Altior ascēsus grauior plerūq̄z ruina est.
Cū nimis alta petis cit⁹ incautusq̄z ruina:
Et grauis et subita est ferte timida tibi.
Rumor falsidicus surgit et ipse cadit.
¶ Maximianus. Et grauius summo culmi ne mensa ruunt.
¶ Cecilius firmianus de btā vita.l.7.et fi.
Plus hn̄t pōderl ad ruinā q̄ sī cetis altiora
¶ Claudianus.l.j. Et heu q̄ breuibus pere unt ingentia causis.
Desinat elatis quisq̄ confidere rebus.
¶ Macrobius saturnaliorum.l.2.c.18. ex autior liberij: Summum ad gradum clari tatis cum veneris consistes egre: et citius q̄ descendas decides.
¶ Fulgentius mitologiarum.l.3.et fi.fa.5. Oīs potētia nescit ɔ̄ suos diuturnū seruare affectū et qd amauerit cito aut celādo ampu tat: aut fastiendo horrescit
¶ Boetius de consolatione.l.j.c.j. Qui ceci dit stabili non erat ille gradu.
¶ Cassiodorus: eplaꝝ.l.10.e.j. Deus cōsue uit casus asperos in psp̄era cōmutare.
¶ Uersificator fabulaꝝ esopi.36.fa. Ascen

for nimius nimium ruit: aptus n imis
Est locus. h leuis est: illa ruina grauis.
¶ Fabula. 44.
Uindicat elatos iusta ruina gradus.
Pennatis ne crede bonis. te nulla ptãs
In miseros armet: nam miser esse potes.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 30.
Sepius exigua dolor ingens labitur hora.
¶ Gualterius de castellione. l. 8.
O q̃ difficili visu sors prouehit actus
Lubrica mortales: ꝛ quos ascendere fecit:
D. facile euertit.
Tam firmũ nihil est cui nõ metus eẽ ruine
Possit ab ĩualido: q̃s nõdũ nauigat orbe:
Debeat occursum mortisq̃ timere ꝓcellaꝫ.
Fortunã memor esto tuã: qꝛ ludicra semꝑ
Et leuis est: nunq̃ potest in vita teneri
Caduca.
Sũt bona fortune: stabilisq̃ ignara fauoris
¶ Heinricus samariẽsis. l. i. pt. j. O de⁹ o q̃
subito fortuna rotatu
Cuncta molendinat mobiliore rota.
¶ Particula. 2.
Promouet ĩiustos fortũa volubil: vbi quos
Scãdere ꝑcipites fecit ad ima rotet.
¶ Libro. 2.
Cũcta rotat fortuna rota qua cũcta rotant.
¶ Gaufridus in poetria. 15. c. Oia lapsum
Spõdent: ꝛ citius sũt ꝓspa prompta ruine.
Insidias ponit semꝑ sors aspera blande.
¶ Capitulo. 30.
Sub meliore statu semꝑ peiora caueto.
Nulla fides rerũ: sequit post mella venenũ
Et claudit nox atra diẽ: nebulaq̃ serenum.
Cum soleant homini feliciter omnia verti.
Maiori leuitate solent aduersa reuerti.
¶ Capitulo. 33.
Hoc vnũ prescire potes: qꝛ nulla potestas
Esse morosa põt: qꝛ res fortuna secundas
Imperat esse breues.
Breuis est distantia leti
O nimis ꝛ mesti. nox est vicina diei.
¶ Jaco bus beneuentanus. c. 56.
Credit homo vere securus sepe manere.
Ex improuiso sepius ipse cadit.
Donec stare putes videas ne forte vebaris
Nã subitus casus vergere firma solet.
¶ Prouerb. vulg. La grande angora dio la conca

¶ De naturali mutabilitate status cuiuscunq̃ Rubrica. 4.

Salomon in prouerbiis. c. 24. Septies cadet iustus ꝛ resurget.
¶ Aristotel. methauroꝝ: li. j. Omnia permutantur tempore.
¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 18.
A mane vsq̃ ad vesperũ ĩmutat tempus.
¶ Ouidius methamorph. l. 15. ꝛ fina. Nec species sua cuiq̃ manet: rerũq̃ nouatrix.
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nil equidẽ cõstare diu sub imagine eadẽ
Crediderim.
¶ Quintilianus declamat. 8. declamat. Sepe in vnum summa decidunt.
¶ Seneca de cõsolatõe ad marciã: Oia hũana breuia ꝛ caduca sũt. Quicq̃d ad summũ venit ad exitum ꝓpe est. Ubi incremento locus nõ est vicinus occasus est.
¶ Lucanus. l. j. circa prin. Sumisq̃ negatũ Stare diu. In se magna ruunt.
¶ Lex cod. t. de veteri iure enucleãdo. l. ij. §. sed qꝛ diuine: Humani iuris cõditio semper in infinitũ decurrit: ꝛ nihil est in ea q̃d stare ꝑpetuo possit. multas etenim formas edere natura nouas deproperat.
¶ Lex auten. t. de nõ alienãdis ꝛc. §. vt aũt. Quid erit stabile ĩter hoĩes ꝛ ita ĩmobile vt nullã patiat ĩmutationẽ: cũ oĩs nr̃ stat⁹ sub ꝑpetuo motus cõsistat. ¶ L. vt oẽs obediãt iudicibus ꝛc. §. hanc dicentes: Nihil pene ĩ semetipso manet: sꝫ currit nã semꝑ multas euoluẽs mutationes: quas ꝓneq̃ prouidere facile est neq̃ predicere.
¶ Claudianus. l. j. Mobile mutatur semꝑ cum principe vulgus.
¶ Prosper sub vlti. c. Non idem status est agris: non vrbibus vllis.
Omniaq̃ in fine precipitata ruunt.
¶ Boetius de cõsolatiõe. l. 2. c. 5. Ullam ne

humanis rebus constantiã inesse reris: cũ
ipsum sepe hoĩem velox hora dissoluit. ¶ 6
c. Constat eterna positumq; lege est: vt con
stet genitum nihil.

¶ Cassiodorus: epl'arũ. l. 3. e. 49. Humane
res mutabilitate quatiuntur.

¶ Versificator fabular esopi. fa. 44. Stare
diu nec vis nec honor nec forma nec etas
Sufficit in mũdo: plus tñ ista placent.

¶ Gualterius de castellione. l. 9. ⁊ penulti.
Res ita se prebent vt nulli phas sit in vno
Semper stare gradu.

¶ Ricardus iudex venus. l. de ptra. nupt. c.
35. Transit honor: pereunt preciosa: iuuẽta
senescit. Deficiũt vires: glia queq; perit.
¶ Capitulo. 45.
Elatis raro: gloria longa datur.
Ardua nãq; cadũt: ⁊ tumefacta crepant.
Prouerb. vul. El mal dura: ma el nõ regna

¶ De pressura temporis. Rubrica. 5.

Psalmista. 89. ps. Anni nostri si-
cut aranea meditabunt. Dies anno
rũ nostror in ipsis septuagita ãnis
Si aũt in potẽtatib' octogita ãni: ⁊ ampli'
eor labor ⁊ dolor. ¶ 111. ps. Oẽs sicut ve-
stimẽtũ veterescẽt: ⁊ sicut optoriũ mutabis
eos dñe: ⁊ imutabunt. ¶ 112. ps. Hõ sicut
fenũ: dies ei' tanq; flos agri: sic ⁊ efflorebit:
qm spũs pertrãsibit in illo: ⁊ nõ subsistet: ⁊
nõ cognoscet amplius locu suũ. ¶ 175. ps.
D'es hois sicut vmbra pretereunt.

¶ Salomon in ecclesiast. c. 3. Omnia tem-
pus habent: ⁊ suis spacijs transeunt vniuer
sa sub sole.

¶ Aristotel. metheororum. l. j. c. 5. ⁊ fi. Oia
permutantur tempore.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 18. Ois
caro sicut fenum veterescet. Sicut foliũ fru
ctificãs in arbore viridi alia gñantur ⁊ alia
deijciũt. Sic gñatio carnis ⁊ sanguinis alia
finitur ⁊ alia nascitur.

¶ Oratius in epodo. l. j. c. 5. ⁊ finali.
Urget diem nox: ⁊ dies noctem.
¶ Idem epistolarum. l. 2. e. 3. ⁊ fi.
Singula de nobis anni predantur euntes.

¶ Ouidius sine titulo: seu amorum. l. j. e. 4.
Labitur occulte: fallitq; volatilis etas.
Et celer admissis labitur annus equis.
¶ Idem de arte amandi. l. 2.
Fortũa bonũ fragile est: qñtũq; accedit ad
Fit mĩor: ⁊ spatio carpit ipsa suo. (annos
¶ Libro. 3. ⁊ fina.
Nec que preterijt hora redire potest.
Utendũ est etate: cito pede labitur etas.
Nec bona tam sequitur q̃ bona prima fuit
¶ Idem methamorph. l. 10.
Labitur occulte fallitq; volatilis etas.
Et nihil est annis velocius.
¶ Libro. 15. ⁊ fina.
Cũcta fluũt: oĩsq; vagans format imago.
Ipsa quoq; assiduo labuntur tpa motu.
Nõ secus ac flumẽ: neq; eñ osistere flumẽ.
Nec leuis hora põt: s; vt vnda ĩpellit vnda
Urgeturq; prior veniẽte vrgẽtq; priorem.
Tempora sic fluũt pariter: paritq; sequunt
Et noua sũt semp: nã qd fuit añ relictũ est.
Fitq; qd haut fuẽat: momtaq; cũcta nouat
Temp' edax rerũ: tuq; inuidiosa vetustas
Oia destruitis: viciataq; dentibus eui.
Paulatim lecta consumitis omnia morte.
¶ Idem de fastis. l. 6. ⁊ fina.
Tpa labuntur: tacitisq; senescimus annis.
Et fugiunt freno non remorante dies.
¶ Idem de ponto. l. 4. ⁊ fi. e. 8.
Tabida osumit ferrũ lapidẽq; vetustas.
Nullaq; res maius tẽpore robur habet.

¶ Quintilianus declamationũ. 12. declam.
Cito labitur dies. Proclinis in pronũ fert
etas. Senectus magna pars mortis est.

¶ Paulus apls: epla ad hebreos. c. 8. Qd
antiquat ⁊ senescit ppe interitum est.

¶ Seneca tragediarum in hyppolito. c. 5.
Etate fruere: mobili cursu fugit.
¶ Capitulo. 7. Dum licet vtere.
Tempus te tacitum subrepit. ¶ In troa. c. 5
Tempus auidum nos deuorat.

¶ Vegetius de re mili. l. 3. t. 10. Omissa diu
nemo quesiuit.

¶ De tristitia ⁊ merore. Rubrica. 6.

Salomon in prouerbijs. c. 12. Meror in corde viri humiliabit illum. ¶ 15. c. In merore animi deijcitur spiritus. ¶ 17. c. Spiritus tristis exiccat ossa ¶ 25. c. Sicut tinea vestimento et vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi. ¶ Idem in eccl. c. 2. Cuncti dies hominis doloribus et erumpnis pleni sunt.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Assuefac teipsum existere non mestum: sed discretum: propter illud enim temerarius: propter hoc autem cordatus reputaberis. Intristis eris si alienas iacturas intuitus fueris: et memores teipsum existere hominem.

¶ Aristoteles rethorice. l. j. c. 20. Solicitudines et studia et conatus tristes necessaria enim et violenta hec. Si non assuefiant. sic enim consuetudo facit delec. Irati tristantur vehementer non punientes ¶ Li. 2. c. 4. Inspicientes propria mala omnes dolent. ¶ 6. c. Iratus tristatur: odiens autem non. ¶ 11. c. Separi ab amicis et consuetis miserabile confusio debilitas orbatio. ¶ Idem ethicorum. l. 3. c. 8. Difficilius est tristitiam substinere: quam a delectationibus abstinere. ¶ 11. c. et fi. Tristitia stupefacit et corrumpit naturam habentis. ¶ Li. 7. c. 18. Tristitia malum est et fugibile. ¶ 15. c. et fi. Expellit delectatio tristitiam. ¶ Li. 8. c. 4. Nam videtur triste fugere: appetere autem delectabile. ¶ l. 10. et fi. c. 5. Corrumpunt operationes proprie tristitie.

¶ Jesus filius sirac: in eccliast. c. 30. Tristitiam non des anime tue: et non affligas temetipsum in consilio tuo. Tristitiam longe expelle a te. Multos enim occidit tristitia: et non est vtilitas in illa. ¶ 34. c. A tristitia festinat mors. Tristitia cordis flectit ceruicem. Ne dederis in tristitia cor tuum: sed repelle eam a te.

¶ Terentius in heautonti. c. 9. Vulgo audio diei diem adimere egritudinem hominibus.

¶ Oratius in epistolis. l. j. e. 19. Oderunt hylares tristem: tristisque iocosos.

¶ Tullius tusculanarum questionum. l. 3. Qui id quod mutari non potest metuit: is viuere animo quieto nullo modo potest. ¶ Li. 3 Quid est quod plus valeat ponendum dolorem quam cum est intellectum nihil profici et frustra esse susceptum. ¶ Idem phylipp. corum. l. 2. Homines quamuis in turbidis rebus sint: tamen si modo homines sunt iterdum animis relaxantur.

¶ Ouidius epistolarum. 6. e. Quilibet ad facinus ipse dat arma dolor. ¶ Epistola. 7
Multa tamen latus tristia pontus habet.
¶ Idem sine titulo: seu amorum. l. c. 7.
Minuet vindicta dolorem.
¶ Idem de remedio amoris. l. 2.
Et quis non causas mille doloris habet.
¶ Idem methamorph. l. 3
Dolor vires adiuuit. ¶ Libro. 4.
Mens est quam diros sentiat ictus.
¶ Libro. 9. Commemorare velit.
Quis enim sua prelia victus:
Pars est meminisse doloris.
¶ Idem de ponte. l. j. e. 5.
Mensque pati durum sustinet egra nihil.
Parcendum est animo miserabile vulnus habenti.

¶ Quintilianus declamationum. 4. declamat. Humane infirmitatis ista natura est vt ex omnibus accidentibus grauissimum putet quisque quod patitur. ¶ 5. declamat. Hec omnibus natura est vt sua cuiusque calamitas precipue misera atque intoleranda videatur.

¶ Paulus apostolus: epistola. 2. ad corinthios. c. 7. Que secundum deum tristitia est: penitentiam in salute: stabilem operatur. Seculi autem tristitia mortem operatur.

¶ Seneca tragediarum: in hyppolito. c. 4.
Non leuat miseros dolor. ¶ In edipo. c. 3.
Ubi lecta duris mixta in ambiguo iacent:
Incertus animus scire cum cupiat timet.
¶ Capitulo. 12 et penult.
Dulce merenti populus dolentum
Ferre quam sortem patiuntur omnes:
Nemo recusat.
¶ In agamenone. c. 6.
Clades scire qui refugit suas:
Grauat timore: dubia plus torquent mala.
¶ In hercule etheo. c. 6.
O si pateant pectora ditum.
Quantos intus sublimis agis
Fortuna metus.

¶ Idem ep̄la⁊ ad lucill. l. 2. e. 6. ⁊ fi. Ne sis miser an̄ t̄ps: cū illa que velut iminētia expauisti fortasse nūq̄ȝ ventura sūt: certe nō venerūt: Etiā si futu⁊ ē q̄d iuuat dolori suo occurrere: satis cito dolebit cū venerit: īterim tibi meliora ꝑmitte. Sepe metuȝ t̄pa. ¶ l. 7. e. 10. Turpissimū ē i hoīe prudēte remediū meroris lassitudo merēdi. Nulla res citi⁹ in odiū venit q̄ȝ dolor. Dolor recēs ↄsolationē īuenit: ⁊ aliquos ad se adducit: īueterat⁹ vo deridet: nec īmerito: aut eñ simulat⁹ aut stult⁹ ē. ¶ l. 10. e. 3. Precogitati mali moll' ictus venit. ¶ l. 13. e. 3. Taȝ miser ē q̄sq̄ȝ q̄ȝ credit. Quicq̄d expectatū ē diu: leuius accedit. ¶ l. 14. e. 2. Nō affligit sapiēs liberorū amissiōe: nō amico⁊. eodē eñ aīo fert illo⁊ mortē quo suā expectat. Quid est demēti⁹ q̄ȝ agi futuri: nec se tormto reseruare: sȝ accersi re sibi miseias. ¶ l. 15. e. 4. Inexpectata plus aggrauat. ¶ l. 17. e. 4. ⁊ pe. Superuacuū ē dolere: si nihil dolēdo ꝑficias. Nemo libenter tristi cōuersatur. ¶ Idē de trāquillitate aī: Tollerabili⁹ est nō acq̄rere q̄ȝ amittere. Letiores videbis quos nūq̄ȝ fortuna respexit q̄ȝ quos deseruit. Nihil tam acerbū in quo nō equus aīus solatiū īueniat. ¶ Idē d̄ prudētia. Magis vrgēt seua inexptos. ¶ Idem de cōsolatiōe ad paulinū. Nihil ē difficili⁹ q̄ȝ magno dolori paria v̄ba repire. Quid taȝ hūile ac muliebre ē: q̄ȝ cōsumendū se dolori cōmittere. ¶ Idē de cōsolatione ad helbiam matrē: Nāle ē manū sepius ad id recurrere q̄ȝ doleat. ¶ Idē d̄ remedijs fortuito⁊. c. 10 Dura est res dolor.

¶ Lex dig. t. ad legē iul. de adulterijs. l. si adulteriū cū īcestu. §. īpatores. Difficillimum est iustum dolorem temperare.

¶ Auctor. l. d̄ for. hone. vite. c. 3. Magnū aī bonū ē: nō tremere: sȝ cōstare sibi ⁊ finē huius vite ītrepidus expectare.

¶ Maximianus: Pena minor certam subito perferre ruinam.
Q̄ȝ timens grauius substinuisse diu.
Dura satis miseris memoratio prisca bono⁊

¶ Fulgētius. l. 2. fabula. 14. Sapiēs dolorē suum aut benignitati cōmendat que omniū munus est: aut obliuioni.

¶ Cassiodorus: ep̄la⁊. l. 5. e. 44. Grauiter si quidē dolet iniuria que cōtigerit īspata: ⁊ si inde ꝑueniat dolus: vnde credebat auxiliū ꝑuenire. ¶ l. 8. e. 20. Bonū insolitum plus amat: ⁊ sequēti gaudio ↄfert dulcedinē ipa p̄missa tristitia. ¶ l. 11. e. 15. Facile onus afflictiōis sentiūt qui vti suauib⁹ delitijs non ↄsueuerūt. ¶ 18. e. Piaculū q̄ddā est īter tristes velle gaudere. Et hūanitatis refugit affectū qui dolorē non sequit alienum.

¶ Gregorius in pastorali. c. 28. Habent tristes ex propinquo iram.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 30.
Sepius exigua dolor ingens labitur hora.
Capitulo. 64. ⁊ fi.
Ut grauiter doleat nō ꝑtinet ad sapientem
Cū dolor ad dn̄ium premia nulla refert.
Hoc moderāt habȝ reparari qui nequit arte.

¶ Isydorus solliloquio⁊. l. j. c. 2. Desine tristis eē. Tristitiā repelle a te. Mestitie noli succūbere. Nō perseueres in dolore.

¶ Auctor. l. qui dicitur facet⁹. c. 4. Sed ꝑ tristitiam fit cito quisq̄ȝ miser.

¶ Bernardus. l. de īprobatione vicio⁊. c. 5.
Crebris tristitijs annihilatur homo.
Tristis abhorret: nec socialis erit.

¶ Heinricus samariēsis. l. 2. Contra merorem cape gaudia velle refrena.
Atq̄ȝ mali finem semper adesse puta
Grata superueniet que non sperabitur hora.
Que compensabit fellea prisca fauis.
Una serena dies multo⁊ nubila pensat.
Et luteū tergit q̄d facit vnda solum.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 53. Non est prudentis grauiter merere profecto.
Ex h̄ presertim quod deus ipse facit.
Prestat nō tribuit vitā deus oībus: ergo
Credita cū repetit nemo dolere vellit.
Cōmoda nulla dolor ad dānū ferre videt.
Immo solet dānis addere damna dolor.

¶ De fletu ⁊ lamentatiōe. Rubrica. 7.

Salomon in ecclesiast.c.3. Temp⁹ flendi ꝛ tempus ridendi.
¶ Hieremias ꝓpha in libello lamentationuꝫ.c.j. Ciuitas hierl'm destructa fingit' lamētari his verbis: O vos oēs qui trāsitis ꝑ viā attēdite ꝛ videte si est doloꝛ sicut doloꝛ me⁹: qm̄ vindimiauit me sicut locutus ē dn̄s in die ire furoꝛis sui. ¶ 3.c. Iteꝫ ciuitas hierl'm destructa fingitur lamētari his verbis: Tetendit.s.deus arcū suū. ꝛ posuit me quasi signū ad sagittam. ¶ 4.c. ꝛ fi. Pp'ls israel destructa hierl'm fingit' lamentari his verbis: Defecit gaudium coꝛdis nostri: versus est in luctum choꝛus noster: cecidit coꝛona capitis nostri: ve nobis qꝛ peccauimus.
¶ Iesus filius sirach in ecclesias.c.22. Modicum ploꝛa supꝛa moꝛtuū: quoniā requieuit. Luctus moꝛtui septem diebus: fatui autem ꝛ impij omnes dies vite illoꝛum.
¶ Tullius tusculanarum questionum .l'.2. Quid fletu muliebꝛi viro turpius.
¶ Ouidius epistolarum.2.e. Heu patioꝛ telis vulnera facta meis. ¶ Epistola.6.
Non expectato vulnus ab hoste tuli.
¶ Ep'la.7. Flendo diffundimus iram.
¶ Idem de tristibus.l'.j.e.j.
Tot mala sū passus quot ī ethē sydēa lucēt
Primaq; quot siccus coꝛpoꝛa puluis hēt.
¶ Epistola.4.
Oia iam fient: fieri que posse negabam.
Et nihil est de quo non sit habenda fides.
Hec ego vaticinoꝛ: qꝛ sum deceptus ab illo
Laturum misero quē mihi rebam opem.
Li.3.e.3. Nō tibi q̄ metit nō hēt ipe valle.
Epistola.8.
En ego cum careā pꝛia vꝛbisq; domiqꝫ.
Raptaq; sūt adimi que potuere mihi.
Libꝛo.4.e.3.
Est quedam flere voluptas.
Expletur lachꝛymis egeriturq; doloꝛ.
¶ Libꝛo.5.e.15.
Hanc tuus e getico tibi mittit naso salutēꝫ:
Mittere si quisq; quo caret ipse potest.
Libꝛo.6.ꝛ fi.e.j.
Uerba miser frustra non pꝛofutura pꝛodo.
¶ Idem de ponto.l'.3.e.j.
Interdū lachꝛyme pondera vocis habent.
¶ Quintilianus declam̄.3.declam̄. Inter luctus ꝛ despatiōes feda viuacitate duramus ¶ 9.declam̄. Unusquisq; luctib⁹ ac lachꝛymis suis credit accedere quādā dignitatem si miserrimus esse videatur.
¶ Paulus ap'ls: ep'la ad romāos.c.12. Gaudere cū gaudētibus: flere cū flētibus.
¶ Seneca tragediarū in thyeste.c.11. ꝛ pe. Flendi miseris dira cupido est.
¶ In hyppolito c.9.
Sed pone questus: nō leuat miseros doloꝛ
¶ Capitulo.5.
At si quis vltro se malis offert volens
Seq; ipse toꝛquet: ꝑdere est dignus bona.
¶ In troa.c.9. Fletus erūnas leuat.
¶ In medea.c.3.
Leuioꝛ est doloꝛ qui capere consilium pōt.
Et clepere sese. ¶ In agamenone.c.7.
Magis exuriunt que secrete lacerāt cure.
¶ In hercule etheo.c.2. Moꝛtis hēt vices:
Lente cum trahitur vita gemitibus.
¶ Ideꝫ ep'laꝝ ad lucillū.l'.7.e.10. Nec sicci sint oculi amico amisso: nec fluāt: lachꝛymādū est: nō ploꝛādū. ¶ Li.13.e.3. Noli mala tua facere tibi ipsi ḡuioꝛa: ꝛ te querelis onerare. ¶ Li.17.e.8. ꝛ pe. Iniquū est q̄ri de eo qđ vni accidit ꝛ oībus restat. Stulti⁹ nihil ē quā famam captare tristitie ꝛ lachꝛymas appꝛobare q̄si iudicio sapiēti viro. ¶ Idē de remedijs foꝛtuitoꝝ.e.10. Clamoꝛem doloꝛ expꝛimit. ¶ 16.e. Stultus es qui fles casus moꝛtaliū: qđ istic aut nouū aut mirū. ¶ Idē de ira.l'.j. Inualidū oē nā querulū ē. ¶ Ideꝫ in ꝓuerbijs: In calamitoso risus ēt iīuria ē.
¶ Iuuenalis.l'.5. ꝛ fi. saty.j. Ponamus nimios gemitus: flagrantioꝛ equo
Nō debet doloꝛ eē viri: nec vulnere maioꝛ
¶ Boetius de ꝯsolatiōe.l'.j.c.j. in ꝓn. Carmina qui quondam studio floꝛente ꝑegi:
Flebilis heu mestos cogoꝛ inire modos.
¶ Auctoꝛ.l'. qui dicit' pāphylus.c.20. Stul

te quid insanis: cum te dolor vrget inanis.
Acquirit gemitus premia nulla tuus.
Tēperet ergo tuū modus ⁊ prudētia fletuꝫ.
Terge tuas lachrymas ꝑspice quid facias.
¶ Gaufridus in poetria.c.32. Si doleas si/
ne teste dole mentisqꝫ dolorem
Ignoret facies: qꝛ si dolor itimus hora
Carpit ⁊ emacerat: aīus iocundior hostem.
Nutrit ⁊ īpinguat: ⁊ gaudia suggerit illi
Exugens tua membra dolor.

¶ De miseria ⁊ miseris. Rubrica. 8.

Iob. hysto.c.5. Deꝰ ponit hūi les in sublime: ⁊ mentes erigit sospitate. ꝑ 36.c. Quidaꝫ ami/cus Job noīe eliu in cōsolatione. Job dixit ei: Caue ne declines ad iniqͥtatē. Hanc eniꝫ cepisti sequi post miseriam.
¶ Salomon in prouerbijs.c.19. Homo in/digens misericors est.
¶ Salustius in iugurtino: Expertus suꝫ pa/rum fidei miseris esse.
¶ Tulliꝰ padoxoꝝ.dist.2. Ut īprobo ⁊ stul/to ⁊ ierti nemini bn̄ esse pōt: Sic bonus vir ⁊ fortis ⁊ sapiens miser esse non potest.
¶ Ouidius de ponto.l.2.e.7. Res timida ē omnis miser. ꝑ Libro.4.⁊ fi.e.4.
Nil adeo fortuna grauis miserabile fecit:
Ut minuant nulla gaudia per te malum.
ꝑ Epistola.12.
Crede mihi misos prudētia fūma relinqͥt.
Et sensus cum re consiliūqꝫ fugit.
ꝑ Idem de nuce.
Oīs miseꝝ ē odiuꝫ dānis accedere nostris.
¶ Quintilianus declam̄.j.declam̄. Semp si/bi custodiūt miseri: ne eē miserabiles desi/nāt. ꝑ 13.declam̄. Leuior est calamitas cui blandit aliquid de voluptate letitia.
¶ Seneca tragediarum in thieste.c.11.
Proprium h miseros sequitur vicium.
Nunqꝫ rebus crede letis.
Redere felix fortuna licet.
Tamen afflictos gaudere piget.
Flendi miseris dira cupido est.
ꝑ In troa.c.12.⁊ penul.
Nemo se credit miserum: sit licet.

Tolle felices.
ꝑ Idem epistolaꝝ ad lucillum.l.9.e.j.
Nemo nisi vicio miser est.
ꝑ Idē declam̄.l.8.cā.j. Fortuna quos mise/ros facit etiam superstitiosos facit.
¶ Lucanus.l.3. Seruat multos fortūa nocē/tes. Et tm̄ miseris irasci numina possunt.
¶ Statius thebayd.lib.11. Hic miseris fu/ror ē: astare piculo. Nec librare metus: ⁊ tu/ta odisse. Quid cāus iuuat ostētare pudētes
ꝑ Li.12 Amāt misi lamēta: malisqꝫ fruūt.
¶ Fulgentius.l.j.fab.j. Sola est medicina miseriarum obliuio.
¶ Boetius de ɔsolatiōe.l.j.c.8. Hic etiā ve/stris cumulis malis accedit: ꝙ existimatio plꝰimoꝝ nō reꝝ merita: sꝫ fortūe spectat euē/tū.eaqꝫ tm̄ iudicat eē ꝓuisa q̄ felicitas ɔmē/dauerit. Quo fit vt existiatio bona pma oīū deserat īfelices. Hoc tm̄ dixeriꝫ vltimaꝫ eē aduerse fortune sarcinam: ꝙ dum mise/ris aliquod crimen affigitur que proferunt meruisse redduntur.
¶ Cassiodorus eplaꝝ.l.5.e.29. Necesse est vt amplius pmoueat visa qꝫ audita calami/tas. ꝑ 36.e. Nō ē ignauie culpa qꝫ excusat miserāda calamitas. ꝑ Li.10.e.j. Deꝰ ɔsue/uit casus asperos in prospera cōmutare.
¶ Auctor.l.qui dr̄ pāphylus.c.18. Parua nocēt misis: misos mala multa sequunt.
Spesqꝫ laborqꝫ suus remanent in dubio.
¶ Gualterius de castellione.l.6. Sors mise/ri querula est.
¶ Jacobus beneuentanus.c.52. Ludibriuꝫ populo fit miser omnis homo.
¶ Prouerb. metric. extraord.l.vag. Solati/um est miseris socios habere penarum.
¶ Prouerb. vul. Ai chā magri vale mosche.

¶ De miserabilibus ꝑsonis. Rica. 9.

Psalmista. 9.ps. Pa/tiētia pau/perū nō pibit in finē. ꝑ 36.ps. Cuꝫ ceciderit iustus nō collidet: qꝛ dn̄s supponit manū suā. ꝑ 102.ps. Faciētē mi/sericordias dn̄s ⁊ iudiciū oībꝰ iniuriā patiē/tibꝰ. ꝑ 146.ps. Qui semīant ī lachrymis in

exultatiōe metēt. Γ 160. ps̄. Faciet dn̄s iu-
diciū inopis: ⁊ vindictā pauperꝝ. Γ 166. ps̄.
Deꝰ facit iudiciū iniuriā patiētibꝰ. Dn̄s sol-
uit cōpeditos. Dn̄s illumiat cecos. Dn̄s eri
git elisos. Dn̄s custodit aduenas: pupillum
⁊ viduam suscipiet.

¶ Salomon in prouerbijs. c. 22. Nō facies
violentiā paupi: qꝛ paup est: neqꝫ conteres
egenū in porta: qꝛ dn̄s iudicabit cām eius.

¶ Ouidius de ponto. l. 3. e. 6.
Crede mihi miseros celestia numina p̄mūt.
Nec semp lesos ⁊ sine fine premunt.

¶ De misericordia ⁊ imisericordia. Rꝫ. 10

In exodo. c. 22. Aduenā nō ꝯtristabis: neqꝫ affliges eum. Vidue ⁊
pupillo nō nocebis. Si leseritis eos
vociferabunt ad me: ⁊ ego audiā clamorē
eoꝝ. ⁊ idignabit furor meus: pcutiāqꝫ vos
gladio. ⁊ erūt vxores vestre vidue ⁊ filij ve
stri pupilli. Γ 22. c. Paupis misereberis in ne
gocio. Nō declinabis in iudicio pauperis.
Peregrino molestus non eris.

¶ In leuitico. c. 19. Nō morabit opꝰ mer-
cenarij tui apud te vsqꝫ mane. Nō maledi-
ces surdo: nec corā ceco pones offendiculū.
Si habitauit aduena in terra vr̄a ⁊ moratꝰ
fuerit iter vos: ne exprobretis ei: sꝫ sit inter
vos q̄si idigena. Γ 24. c. Equū iudiciū sit int̄
vos: siue pegrinꝰ: siue ciuis peccauerit.

¶ Moyses in deuterono. c. 27. Maledictꝰ
q̄ errare facit cecū in itinere. Maledictꝰ q̄ p
uertit iudiciū aduene ⁊ pupilli ⁊ vidue.

¶ Thobie hyst. c. 4. Noli auertere faciē tuā
ab vllo paupe. ita eniī fiet vt nec a te auerte-
tur facies dn̄i. Quicūqꝫ tibi aliq̄d operatus
fuerit stati ei mercedē restitue. ⁊ merces mer
cenarij tui apud te oīno non remaneat.

¶ Psalmista. 9. ps̄. Patiētia pauperꝝ nō pi-
bit in finē. Γ 40. ps̄. Btūs q̄ itelligit sup ege
nū: ⁊ paupez in die mala liberabit euz dn̄s.
Γ 160. ps̄. Faciet iudiciū dn̄s iopis: ⁊ vin-
dictā pauperꝝ. Γ 166. ps̄. Dn̄s custodit ad-
uenas: pupillū ⁊ viduā suscipiet.

¶ Salomō in puerbijs. c. 14. Etiā prio suo
paup odiosus erit. Qui miseret paupi btūs
erit. Γ 17. c. Qui despicit paupez exprobrat
factori eiꝰ. Qui in ruina letat alteriꝰ: nō erit
ipunitꝰ. Γ 18. c. Cū obsecrationibꝰ loquitur
paup. Γ 19. c. Fr̄es hoīs paupis oderūt eū:
isup ⁊ amici pcul recesserūt ab eo. Fenerat
dn̄o q̄ miseret paupis ⁊ vicissitudinē suā re-
det ei. Γ 21. c. Qui obturat aurē suaz ad cla-
morē paupis: ⁊ ipe clamabit ⁊ nō exaudiet
Γ 22. c. Nō facies violētiā paupi: qꝛ paup ē
neqꝫ conteres egenum in porta: qꝛ dn̄s iu-
dicabit causam eius.

¶ Jesus filiꝰ sirach in eccliast. c. 4. Oclos tu-
os trāsferas a paupe. Nō exaspes paupez i
iopia sua. Cor iopis ne afflixeris: ⁊ nō ptra
has datū āgustiāti. Rogationē ꝯtribulanti
nec abijcias: ⁊ ne auertas faciē tuaz ab ege-
no. In iudicādo esto pupillis misericors vt
pr̄: ⁊ p viro mr̄i illoꝝ. Γ 13. c. Pascua diui
tū sūt paupes. Hūilis cū ceciderit expellet ⁊
a notis. Hūilis deceptus ē: isup ⁊ arguit: lo
cutus ē sensate: ⁊ nō est ei datus locus.

¶ De diuina consolatione miserabili-
um personarum. Rubrica. 11.

In exodo. c. 23. Pauperis mise-
reberis in negocio.

¶ Psalmista. 36. Justꝰ miseret ⁊
tribuet. Γ 83. ps̄. Misericordiā ⁊ veritatez
diligit deus. Γ 84. ps̄. Misericordia ⁊ veri
tas obuiauerunt sibi.

¶ Salomō in puerb. c. 3. Mīa ⁊ vitas nō te
desāt. Γ 11. c. Bn̄ facit aīe sue vir misericors
q̄ aūt ifidel' ē: ⁊ ppiquos abijcit. Γ 14. c. Qui
miseret paupi beatus erit. Qui credit in dn̄o
mīam diligit. Mīa ⁊ vitas pparant bona.
Γ 16. c. Mīa ⁊ vitate redimit iniq̄tas. Γ 17
c. Qui in ruina letat alteriꝰ: nō erit ipunitꝰ.
Γ 19. c. Nō idigēs misericors ē. Γ 22. c. Qui
pnus est ad misericordiam benedicetur.

¶ Aristotel'. retho. l. 2. c. 11. Mīa ē tristitia
q̄dā sup appenti malo corruptiuo vel cōtri
statiuo eiꝰ q̄ idignꝰ ē sortiri qđ ipe expectet
se passuꝝ aut aliquē suoꝝ: ⁊ hoc cū ppe vi-
deat. Γ 16. c. Juuenes misatiui sūt: qꝛ oēs

bonos ꝛ meliores arbitrant̃. sua eñ inocen
tia ꝓximos mēsurant̃: quare indigna pati
existimāt ipsos. ¶ Idē de hystoriis aialium
l. 8. c. j. Mulier viro misericordior est.
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 3. Cor
durū male hēbit in nouissimo. ¶ 4. c. Nō ex
aspes paupez in iopia sua. Cor iopis ne af/
flixeris: ꝛ nō ꝓtrahas datū angustianti aie.
In iudicādo esto pupillis misericors vt pā/
ter ꝛ pro viro matri illorum.
¶ Tullius tusculanaꝝ qōnū. l. 3. Mīa est
egritudo ex alterius rebus aduersis.
¶ Quintilianus declamat. 8. declamat. Est
ꝙdez felicibus difficilis miseriaꝝ vera existi
matio. Supbius existimat miserias lōga fe
licitas: ꝛ alienū casum facile despicit.
¶ Mattheus in euāg. c. 5. Beati mesericor
des: qm̃ ipsi misericordiam consequētur.
¶ Lucas in euāg. c. 6. Estote misericordes:
sicut ꝛ pater vester misericors est.
¶ Seneca de clementia. Mīa est viciū ani/
morum nimis miserias patientiuz.
¶ Ualerius maximus. l. 4. t. de abstinentia
ꝛ ɔtinētia: Ppl̃i romani mirifica abstinētia
cōspecta est in ꝓcella quā G. marius: ꝛ L. ci
nia rei publice inflixerāt: Nā cū a se ꝓscri/
ptoꝝ penates vulgi manib⁹ diripiēdos obie
cissent: īueniri nemo potuit qui ciuili luctu
ꝑdā peteret. Unusqsqz eñ se ab his pinde
ac si a sacris edib⁹ abstinuit Que ꝙdē tā mi
sericors cōtinētia plebis tacitū crudeliū vi/
roꝝ cōuiciū fuit. ¶ Li. 5. t. j. Laudabile est i/
felici hosti scire misereri. ¶ Li. 9. ti. de super
bia: G. pompeius balneo egressus añ pedes
suos ꝓstratū hypseū ambitus reū ꝛ nobilē
virū ꝛ sibi amicū iacētē reliqt: cōtumeliosa
voce ꝓculcatū: nihil ēt aliud agere ꝙ̃ vt cō
uiuium suum moraretur respondit.
¶ Lex cod. t. de naturalibus. liberis l. legez:
Misericordia digni sunt qui alieno labo/
rant vicio.
¶ Auctor. l. de for. hone. vite. c. 4. Ad miseri
cordiam sis promptus.
¶ Boetius de consolatione. l. 4. c. 7. Mise
randi sunt quorum mentes omni langore
atrocior vrget improbitas. ¶ 8. c. Dilige iu/
re bonos: ꝛ miserescere malis.
¶ Uersificator fabularum esopi. 44. fa.
Te nulla potestas.
In miseros armet: nam miser esse potes.
¶ Gualterius de castellione. l. 6.
Sors miseri querula est: felicis do supbus
Est status: ꝛ tumidi nl̃la ē cōpassio mētis.
¶ Heinricus samariensis. l. j. pt̃. j. Nam quo
tiens miserum probet expugnare laborat.
Se misero similem nititur esse probus.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 26. Nec sper/
nas aliquē: qꝛ forsan sit miser ipse.
Euoluit currion: nam lapis exiguus.

¶ De humana consolatione miserorum. Rubrica. 12.

Job. hyst. c. 2. Quidam ami
cus iob noīe eliphaz: cō
solatus fuit iob in aduersitatib⁹ su
is his vbis: Docuisti multos: ꝛ ma
nus lapsas roborasti: vacillantes ɔfirmaue
rūt sermones tui: ꝛ genua trementia confor
tasti. Nunc autem venit super te plaga: et
defecisti: tetegit te deus ꝛ conturbatus es:
vbi est timor tuus: fortitudo tua: et perfe/
fectio manuum tuarum: Recordare obse/
cro te quis vnꝙ̃ innocens perijt: aut quan/
do recti deleti sunt: quinpotius vidi eos ꝙ
operantur iniquitatem ꝛ seminant dolores
ꝛ metunt eos flante deo perisse: ꝛ spiritu ire
eius esse consumptos.
¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 4. s.
de chilone. Chilo lacedemonius qui fuit
vn⁹ de. vij. sapientibus iubebat citius ad ca/
lamitates amicorū ꝙ̃ ad prosperitates ire.
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 7.
Non desis plorantibus in consolatione.
¶ Ouidius de tristibus. l. 5. e. 9.
Detineo studijs animū: falloꝙ dolores
Experior: curis ꝛ dare verba meis.
¶ Idem methamorph. l. 15. ꝛ fina.
Neqꝫ enim fortuna querenda.
Sola tua est: similes aliorum respice casus
Mitius ista feres: vtināqꝫ exēpla dolētem
Nō mea te possēt releuare: sꝫ ꝛ mea possūt.

¶ Seneca de tranquillitate animi: Si te ad studia reuocaueris: oẽ vite fastidiũ effugies ¶ Idẽ de cõsolatione ad paulinum: Studia optime felicitatem extollunt: ⁊ facilime calamitatem minuunt.

Quartus ⁊ vltimus liber quinte partis tractat d̃ morali cõsideratiõe vite ⁊ mortis sub his titulis.

¶ De laboriositate ⁊ vanitate vite. Rubrica.j.

Iob. c.5. Nõ ad laborẽ nascitur. ¶ c.7. Militia est vita hoĩs super terrã: ⁊ sicut dies mercenarij dies eius. ¶ 8.c. Sicut vmbra dies nr̃i sunt super terrã. ¶ 13.c. Nõ natus de muliere: breui viuẽs tp̃e: repletur multis miseriis: qui q̃si flos egredit̃ ⁊ cõteritur: ⁊ fugit velut vmbra ⁊ nũq̃ in eodẽ statu p̱manet.

¶ In genesi.c.3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec reuertaris in terraꝫ de q̃ sumptus es: q2 puluis es: ⁊ in puluerem reuerteris.

¶ Paralypomenõ.l.j.c.28.⁊ pe. Dies nr̃i q̃si vmbra super terram: ⁊ nulla est mora.

¶ Psalmista.38.ps̃. Uniuersa vanitas oĩs homo viuens.

¶ Salomon: in eccl'iast.c.j. Qui addit scientiã addit ⁊ laborẽ. ¶ 2.c. Ait salomon: cum me ↄuertissem ad vniuersa op̱a que fecerũt manus mee ⁊ ad labores in quibus frustra sudauerã: vidi in oĩbus vanitatẽ ⁊ afflictionẽ aĩ: ⁊ nihil p̱manere sub sole. Ait salomõ Morit̃ doctus vt idoctus similiter: ⁊ idcirco teduit me vite mee: videtẽ mala esse vniuersa sub sole: ⁊ cũcta vanitatẽ atq̃ afflictiõeꝫ spũs. Cũcti dies hoĩs doloribꝰ ⁊ erũnis pleni sũt: nec p̱ noctẽ mẽte requiescet. ¶ 3.c Cũcta.s. aĩalia subiacẽt vanitati: ⁊ oĩa p̱gũt ad vnũ locũ: de terra facta sunt: ⁊ in terrã parit̃ reuertunt̃. ¶ 5.c. Sicut egressus est hõ nudus de vtero matris sue: sic reuertetur: ⁊ nihil auferet de labore suo.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast.c.40. Occupatio magna creata est oĩbus: ⁊ iugũ graue super filios adã: a die exitus de vẽtre matris eorum vsq̃ in diẽ sepulture in matrem omnium.i. in terram.

¶ Quintilianus declamat̃.5. declamat̃. In hac asperrima cõditione fragilitatis hũane nemo pene mortalium impune viuit.

¶ Seneca tragediarum in hyppolito.c.9.
O vita fallax: abditos sensus geris.
Aisq3 pulchrã turpibus faciem induis.
¶ In hercule etheo.c.8.
Mors sola portus dabitur erumnis.
¶ Idẽ de cõsolatione ad marciã: Plena ⁊ infesta variis casibꝰ vita ẽ: a quibꝰ nulla lõga pax: vix inducie sũt. Nihil tã fallax vt vita hũana: nihil tam insidiosuꝫ. ¶ Idem de consolatiõe ad paulinũ: Oĩs vita suppliciuꝫ est. ¶ Idẽ de remediis fortuitoꝝ.c.2. Peregrinatio est vita h: cũ multũ ambulaueris demũ redeũdũ est. ¶ 21.c.⁊ fi. Mors exilium luctus dolor nõ sũt supplicia: sed tributa viuẽdi. Neminẽ illesum fata transmutant.

¶ Maximianus: Jam nihil est totum q̱ viximus: omnia secum
Tempus preteriens horaq̃ summa trahit.

¶ Prosper sub.82.emp. Instant terrenis infesta pericula rebus.
Feruent pro dãnis prelia perq̃ tueris.
Et nihil est iter carnalia vota quietum.
Nec pax solicitis: nec modus est cupidis.

¶ Isydorus solliloquioꝝ.l.j.c.4. Uita ista lachrymis plena est. Uita ista a fletibus inchoat. Flẽtes p̱iicimur miserã in hãc vitã.

¶ Bernardus.l. de ip̱robatiõe vicioꝝ.c.9.⁊ fi. Oia q̃ cernis vanarũ gaudia rerum.
Umbra velut tenuis veloci fine recedunt.

¶ Mattheus vindocinẽsis de hysto. tobie. c.40. Est hac valle grauis cursus via lubrica: ingis Anxietas: tp̃s mobile: vita breuis. ¶ Capitulo.65.
Est hec vita breuis lubrica pena dolor.

¶ Prouerb. metric̃. extraord.l.vag. Quid valet argentum: quid annis viuere centum.
Post miserũ funus puluis ⁊ vmbra sumꝰ.

¶ De vite breuitate et quantitate. Rica. 2

IOb. Hysto. c. 8. Sicut vmbra sunt dies nostri super terram. ¶ c. 13. Homo est breui viuēs tempore. ¶ 14. c. Breues sunt dies hominis.

¶ In genesi. c. 6. Dixit deus. Erunt dies hominis centumuiginti annorum.

¶ Paralypomenon. li. i. c. 28. et pe. Dies nostri quasi vmbra sup terrā et nulla est mora

¶ Psalmista. 89. ps. Anni nostri sicut aranea meditabuntur. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. si autem in potentatibus. octuaginta anni. et amplius eorum labor et dolor. ¶ 175. ps. Dies hominis sicut vmbra pretereunt.

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast. c. 18. Numerus dierum hominum vt multum centū anni quasi gutte que amare deputatus est.

¶ Tullius in oratione pro marco marcello. Quid est hoc ipsum diu in quo est aliquid extremum: qd cum venerit omnis voluptas preterita pro nihilo est: quia postea nulla est futura.

¶ Seneca eplarum ad lucillum. li. 6. e. 7. et f. Punctum est qd viuimus: et adhuc puncto minus. ¶ Idem de consolatione ad marciam: Omnia humana breuia et caduca sūt: et infiniti temporis nullā partem occupātia.

¶ Lucanus. li. 4. Consulite extremis angusto in tempore rebus.

¶ Cato capitulo. 5. et fi.

Tēpora longa tibi noli promittere vite.
Quocūqz igrederis seqt mors corpis vmbrā

¶ Bernardus in. li. contemptus mundi: Uita breuis: velut vmbra leuis: sic ānihilatur.
Sic vadit subitoqz cadit distare putatur.
¶ Idem de improbatione viciorū. c. 9. et fi.
Oia que cernis vanarum gaudia rerum.
Umbra velut tenuis veloci fine recedunt.

¶ De mortis naturalitate. Rica. 3.

IOb. Hysto. ca. 38. Deficiet omnis caro simul et homo in cinerem reuertetur.

¶ In genesi. c. 6. Dixit deus: nō permanebit spiritus meus in homine in eternum: qr caro est.

¶ Salomon in ecclesiast. c. 2. Moritur doctus similiter vt indoctus. ¶ 3. c. Omnia tēpus habent: et suis spacijs transeunt vniuersa sub sole. ¶ 9. c. Nemo ē qui semp viuat.

¶ Regum. li. 2. c. 14. Omnes morimur: : et quasi aqua dilabimur in terram que non reuertuntur.

¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 40. Oiaqz de terra sunt in terram conuertent. ¶ 41 c. Iudicium mortis a dño omni carni.

¶ Salustius in iugurtino: Omnia orta occidunt et angea senescunt.

¶ Oratius in odis. li. 2. c. 18.
Heu fugaces postume: postume
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugi et instanti senecte
Affert indomiteqz morti.
¶ Idem in epodo. li. i. c. 16. et penult.
Urget diem nox: et dies noctem.
¶ Idem in poetria.
Debemur morti nos nostraqz.
Mortalia facta peribunt.
Nedum sermonū: sed honos et gra viuax.
¶ Idem epistolarum. li. i. e. 17.
Mors vltima linea est rerum.
¶ Libro. 2. e. 3. et fi.
Singula de nobis anni predantur euntes.

¶ Pylon vel phylemon. in. li. sapientie. c. 7. Unus ex omnibus introitus ad vitam: et similis exitus.

¶ Ouidius de tristibus. li. 3. e. 4. Singula ne referam nil non mortale tenemus.
Pectoris exceptis ingeniiqz bonis.

¶ Quintilianus declamationum. li. i. declamat. 3. Omnis nos hora per tacitos fallentesqz cursus applicat fato: et in turpissimo perpetuitatis cogitatione destructi per exigua festinātis cui momenta premorimur.

¶ Paulus apostolus in epistola ad hebreos c. 9. Statutum est omnibus semel mori.

¶ Seneca tragediarum in hercule furente. c. 7.
Prima que vitam
Dedit hora carpsit.

¶ In troa.c.5.
Tempus nos auidum deuorat.
¶ Idem epistolarum ad lucillum.l.4.e.3.
Quottidie morimur: quottidie enim demittitur aliqua pars vite. Et tunc quoqz cum crescimus vita decrescit. Ultima hora qua esse desinimus non sola mortem facit: sed sola consumat. ¶ Li.15.e.4. Omnia mortalium opera mortali a te damnata sunt. ¶ Libro.20.& fi.e.3. Quottidie propius ab vltimo stamus: & illo vnde nobis cadendum est hora nos omnis impellit. ¶ 6.c. Fluunt dies & irreparabilis vita decurrit.
¶ Seneca de remediis fortuitorum c.j.
Mors omnia abscidit. Mors omnia deuorat. ¶ 2.c. Peregrinatio est vita h: cum multum ambulaueris demum redeundum est. Quod ceperit desinit. ¶ 5.c. Adolescentes & impuberes eadem fati necessitas ducit. ¶ 16.c. Non est idem ordo fati qd & etatis
¶ Lucanus.l.7. Capit omnia telus
Que genuit.
¶ Maximianus. Ortus cuncta suos repetunt matremqz requirunt.
Et redit ad nihilum qd fuit ante nihil.
Omnibus est eadem leti via non tn vnus
Est vite cunctis exitiiqz modus.
Huc puer atqz senex pariter iuuenesqz feruntur.
Hic par diuitibus pauper egenus erit.
¶ Boetius de consolatione.l.2.c.14.
Mors spernit altam gloriam:
Inuoluit humile pariter & celsum caput:
Equatqz summis infima.
¶ Isydorus solliloquiorum.l.j.c.10. Quottidie dies vltimus appropinquat. Uitam nostram quottidie dies aufert: Quottidie ad finem tendimus. Ad mortem quottidie properamus.
¶ Bernardus in libro contept9 mudi. Mors resecat mors oe necat qd carne creatur.
Magnificos premit & modicos cuctis dnatur.
Nobilium tenet impiu: nulli reueretur.
Tam ducibus q principibus cois habetur.
Mors iuuenes rapit atqz senes nlli miseretur.
Sz qd plura loquar: nulli mors ipia parcit.
Non euadit iops nec qui marsupia facit.
Non igitur cesses que bona sunt operari.
Na mors no cessat tibi nocte dieqz minari.
¶ Prouerb.vulg. Cosi more el gran signore cu fa olauoraore.

¶ De certitudine hore mortis & multiplicitate occasionis mortis. Rica.4.

Salomon in ecclesiast. ca.9. Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo: & sicut aues comprehenduntur laqueo: sic capiuntur homines in tempore malo cum eis ex templo superuenerit.
¶ Oratius in odis.l.2.c.6.
Quis scit an adiiciaz hodierne crastina vite
Tempora: dij superi
¶ Seneca tragediarum in thebayde.c.j.
Ubiqz mors est. Eripere vitam nemo non homini potest. At nemo mortem: nulle ad hanc aditus patent. ¶ Idem epistolaruz ad lucillum.l.4.e.5. Incertuz est quo te mors expectet. Itaqz tu illam omni loco expecta.
¶ Idem declamationum.l.7.ca.j. Multas rerum natura mortis vias aperuit.
¶ Lucanus.l.3. Mille modis inter leti mors vna timeri est.
¶ Statius thebaydos.l.6. Manet ingens copia leti.
¶ Prosper sub vlti.ca. Ferro: peste: fame: vinculis: algore: calore.
Mille modis miseros mors rapit vna hoies
¶ Cato capitulo.5.& fina.
Tempora longa tibi noli promittere vite.
Quocunqz ingrederis sequitur mors corporis vmbraz.
¶ Isydorus solliloquiorum.l.j.c.10. Quanti dum mori non existimant auferuntur. Qua ti ad mortem subito rapiuntur.

¶ De meditatione mortis & vite. Rubrica.5.

IEsus filius sirach: in eccl'iast. c. 7. In oībus operib⁹ tuis memorare nouissima tua: ⁊ in eternū nō peccabis. ☞ 4. c. Memor esto: q꞉ mors non tardat. ☞ 28. c. Memēto nouissimoꝝ: ⁊ desine inimicari: tabitudo eñ ⁊ mors īminet in mādatis. ☞ 41. c. O mors q̄ꝫ amara est memoria tua hoi iniusto ⁊ pacē hñti in substātijs suis: viro quieto: ⁊ cuius vie directe sunt in omnib⁹ ⁊ adhuc valenti accipere cibum.

¶ Tullius d̄ senectute: Nemo est tā senex q̄ se annum non putet posse viuere.

¶ Persius saty. 5. Viue memor leti: fugit hora.

¶ Quintilianus declamat. 3. declamat. In turpissima ꝑpetuitat⁊ cagitatiōe destricti ꝑ exigua festinātis eui momēta ꝑmorimur.

¶ Seneca eplaꝝ ad lucill'. l'. j. c. 3. Nulli pōt secura vita cōtingere q̄ ꝓducēda nimis cogitat. ☞ l'. 19. e. 8. Nihil eque tibi ꝓfuerit ad tēperātiā oīm rerū q̄ꝫ frequēs cogitatio breuis eui: ⁊ huius īcerti: quicq̄d facies respice ad mortē. ☞ Idē de cōsolatiōe ad marciam In h̄ oēs errore versamur vt non putem⁹ ad mortem nisi senes inclinatosq꞉ iā ṽgere.

¶ Hieronymus in prologo principij biblie ad fi. Facile contemnit omnia qui se semꝑ cogitat moriturum.

¶ De mortis horribilitate. Rubrica. 6.

ISaias ꝓpheta. c. 18. Lōcidet cadauer tuū: subtus te sternet tinea: ⁊ opimētū tuū erūt vermes ☞ 50. c. Omnes quasi vestimentū cōterent: tineaq꞉ comedet eos.

¶ Aristotel'. ethicoꝝ. l'. 3. c. 7. Terribilissimū est mors.

¶ Oratius in odis. l'. 2. c. 56. Puluis ⁊ vmbra sumus.

¶ Quintilianus declamationum. 5. declam̄. O q̄ꝫ graue est mori.

¶ Seneca tragediarum in hyppolito. c. 9.
O vita fallax: abditos sensus geris.
Animisq꞉ pulchram turpibus faciē induis.

¶ Q̄ō mors nō sit metuenda. R̄ica. 7.

CRonica de nugis phoꝝ c. 15. s. de anaxagora. Anaxagoras ad anxiantez q̄ in terra extranea moreretur: vndiq꞉ inq̄t filis est descēsus ad inferos.

¶ Iesus filius sirach: in eccl'iast. c. 41. Noli metuere iudicium mortis.

¶ Tullius tusculanaꝝ q̄ōnū. l'. j. in fi. Teneamus vt nihil censeamus esse malū q̄ō sit a natura datū oībus. ☞ l'. 2. Qui id q̄ō vitari nō pōt metuit: is viuere aīo q̄eto nullo mō pōt. Qui mortē nō timet magnū is presidiū sibi ad beatam vitam comparat.

¶ Ouidius epistolarum. 10. e. Occurrūt animo pereundi mille figure.
Morsq꞉ minus pene q̄ꝫ mora mortis hēt.

¶ Quintilianus declamat. 3. declam̄. Quisquis honestis oꝑatus artibus sciat qui sfinis q̄ vera felicitas: nūq̄ꝫ sibi videbit ꝑmatura morte ꝑiturus. Lucis causas ad aīum mentemq꞉ referentiū neminē quottidie vita nō faciat. Illa existimemus ꝓpter que fatigamus votis deos ꝓpter que breuē querimur etatē. Nēpe sūt vanitas: cupido: luxuria: libido. Nō pudet ꝓpter hec ferre debilitates luctus spacia morborū: ⁊ cū liceat euadere male pati. Finge tibi velut ipsam proclamare naturaz. Receptus es in h̄ pulcherrimū mundi rerūq꞉ consortiū: ⁊ per succedentiū vices in ordinē mortalitatis natus. bona nostra vidisti: admite posteros: cede venientibus. Nescis te quāto diutius vixeris: tanto magis impatientiā parare: quātūlibet ꝓrogentur tempora iungantur etates. Nō pōt nō exitu ꝑire miseri qui moritur inuitus. Omnis nos hora per tacitos fallētesq꞉ cursus applicat fato: ⁊ in hac turpissima ꝑpetuitatis cogitatione destricti: per exigua festinantis eui momenta premorimur. Faciamus potius de fine remediuz ⁊ de necessitate solatium. Exceamus sponte: consilio pleni: securitatis gratias agentes. Solus vixit quo aduoluit qui mori via vult. Infirme prorsus tenereq꞉ mentis est vt numeretis annos.

¶ Seneca: eplaꝝ ad lucillū.l.5.c.j. Uita cū expectatiōe mōtis data est: ad hāc itur. quā ideo timere demētis ē: qꝛ certa expectant: dubia metuunt. Puto fortiorē eē qui i ipa morte est q̃ q̄ ꝯ mortem. mors eñ admota etiā impitis animū dedit nō vitādi ieuitabilia. ꝑ l.7.e.8. Bñ mori est libēter mori. ꝑ l.20. ꝛ fi.e.4. Nullū aial ad vitam ꝓdit sine motu mortis. ꝑ Idē declam.l.3.cā.5. Crudeli⁹ ē q̃ mori semp mortē timere. ꝑ Idē ꝺ remedijs fortuitoꝝ.c.j. Omniū q̄ horremus exit⁹ spectat ad mortez. ꝑ 2.c. Mors ē hoīs nā nō pena. Stultū ē timere qđ vitare non possis. ꝑ 4.c. Undecūq₃ ad īferos vna via est. Nulla ē aliena pṫia mortuo. ꝑ 21.c. ꝛ f. Mors exilium luctus dolor non sunt supplicia: sed tributa viuendi.

¶ Lucanus.l.8. Mors vltima pena est. Nec metuenda viris.

¶ Plinius de nāli hyst.l.7.c.54. Nā nihil hoib⁹ breuitate vite pstitit meli⁹: hebescūt sensus: mēbra torquēt: pmorit visus: auditus: icessus: dētes etiā ad ciboꝝ istrumenta. ꝛ tñ vite hoc tempus adnumeratur.

¶ Iuuenalis.l.4.saty.j. Frontem posce animū mortis terrore carentem.

¶ Marcialis cocus.l. vndiq₃ suscepto.c.3.
Mortis pale timor tibi vite cōmoda tollit
Nā moreris viuēs dū metuēdo peris.
ꝑ Inter nature ponas si munera mortem:
Te tu morte metus solicitare nequit.

¶ Auctor.l.de for. bone. vite.c.3. Magnū aī bonū est nō tremere: sed ꝯstare sibi: ꝛ finē huius vite intrepidus expectare.

¶ Cato.c.2. Qui metuit mortē qđ viuit pdit id ipm. Linq̄ metū leti: nā stultū ē tpe in oī
Dū mortē metuas amittere gaudia vite.
ꝑ Capitulo.4.
Fac tibi ꝓ penis mortē non esse timēdā.
Que bona si nō est finis tñ illa malorū est.

¶ Boetius de cōsolatiōe.l.2.c.7. Continu⁹ timor non sinit esse felicem.

¶ De turpi ꝛ mala vita spernenda ꝛ mortis acceptabilitatate. Rubrica.8.

Psalmista. 33.ps. Mors peccatorum pessima.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c.30. Melius ē mors q̃ vita amara. ꝑ 40. c. Melius ē mori q̃ idigere. ꝑ 41. O mors bonū est iudiciū tuū homini indigenti: ꝛ q̄ minorat viribus defecto etate.

¶ Tullius phylippicoꝝ.l.3. Ad decus: ꝛ libertatem nati sumus: aut h teneamus: aut cum dignitate moriamur.

¶ Quintilianus declam. declam.3. Inter luctus ꝛ despatiōes feda viuacitate duram⁹.

¶ Seneca tragediaꝝ in hercule etheo.c.2. Mortis hēt vices: Lēte cū trahit vita gemitib⁹. ꝑ Idē eplaꝝ ad lucillū.l.9 e.j. Nō viuere bonum est: sed bene viuere.

¶ Boetius de cōsolatiōe.l.j.c.j. Mors hominū felix que se nec dulcibus annis Inserit: ꝛ mestis sepe vocata venit.

¶ Isydorus solliloquiorum.l.j.c.j.
Mors malorum omnium finem imponit.
Mors calamitatis terminum prebet.
Omnem calamitatem mors adimit.
Melius est bene mori q̃ male viuere.
Melius est non esse q̃ infeliciter esse.

¶ De vita fruenda. Rubrica.9.

Tullius tusculanarū qōnū.l.j. Uetat dominans in nobis deus in iussu hic nos suo demigrare.

¶ Ouidius de tristibus.l.4.e.3. Utere tpibus quorū nunc munere freta es.

¶ Seneca tragediaꝝ in hercule furente.c.2.
Dum facta sinunt
Uiuite leti: properat cursu
Uita citato: volucriq₃ die
Rota precipitis vertitur anni.
ꝑ In hyppolito.c.5.
Etate fruere: mobili cursu fugit.
ꝑ Capitulo.7. Dum lz vtere:
Tempus te tacitum subruit.
ꝑ Idem in eplis ad lucillum.l.16.e.3.ꝛ fi.
Uita sine ꝓposito vaga est. ꝑ Idē de breuitate vite: Precipitat quisq₃ vitā suā: ꝛ futuri

desiderio laborat presentium tedio. Maximū viuēdi īpedimētū est expectato que pendet ex crastino. Cū celeritate tpis vtēdi celeritate certandū est: et velut ex torrenti rapido cito hauriendum est.

De laudabiliter morientibus et laudabili fama mortuorum. Rubrica. 10

Tobie. c. 2. Hoc pro certo habet omnis qui colit deum: qm̄ vita eius si in probatione fuerit coronabitur.

Isocrates in exhortationibus. c. 2. in fi. Mori quidem in omnes promulgauit fortuna: bene autem mori proprie natura virtuosis attribuit.

Uirgilius eneid. li. 10. circa mediū: Stat sua cuiq; dies breue et irreparabile tempus Oibus est vite: sed famam extēdere factis: Hoc virtutis opus.

Tullius phylippicoꝝ. li. 13. et fi. Breuis a nā nobis vita data est: at memoria bn̄ redite vite sempiterna. Idē in oratiōe pro marco marcello: Nec hec tua vita dicēda ē que corpe et spū cōtinetur: illa inquā vita est tua q̄ vigebit memoria seculoꝝ omniū: quā posteritas alet: quā ipsa eternitas semp tuebit huic tu inseruias: huic te obstētes oportet.

Libro sapientie. c. 5. Justi in perpetuum viuent: et apud dominum est merces eorū.

Mattheus in euangelio. c. 5. Beati mundo corde: qm̄ ipsi deum videbunt. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: qm̄ ipsorum est regnum celorum.

Marcus in euangelio. c. 10. Paruulorū est regnum dei.

Johannes in appocalypsi. c. 10. Btī mortui qui in domino moriuntur.

Lex instit. ti. de excusat. tuto. §. iii. Qui pro re publica ceciderunt: in perpetum per gloriam viuere intelliguntur.

Marcialis cocus. li. vndiq; suscepto. c. 2. Tarde vel subito vita recedere nil est. Si bene decedas pindare non nihil est.

Augustinus in epigrāmatibus prosperi: 50. emp. Mala mors putāda non est: quā bona vita precesserit.

Cato capitulo. 5. Felices obeunt quorū sine crimine vita est.

Bernardus. li. de improbatione viciorū: c. 9. et fi. Jd solum te met post mortem factū beabit: Quod bene qd̄ iuste qd̄ recte feceris ipse.

Mattheus vindocinensis: de hysto. tobie c. 66. et antepenult. Justus obit nec obit: s; abit ab hospite migrans Carne: petit patriam delitiasq; patris.

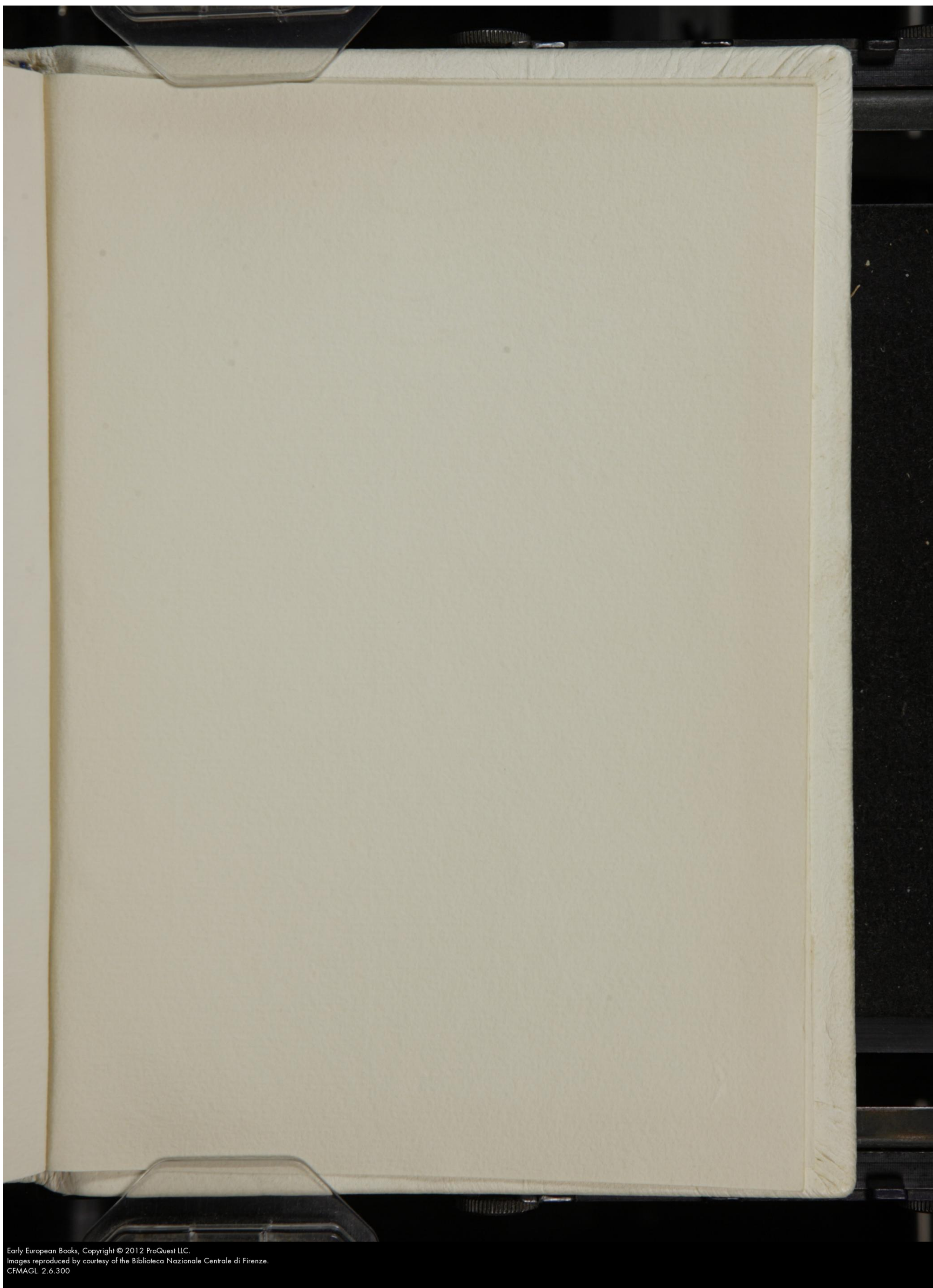
De sepultura. Rubrica. 11.

Quintilianus. declamationum. 5. declamat. Ad operiendā feditatem subtrahendamq; dolori materiam mortui viuentium cā sepeliunt.

Seneca tragediarum de remedijs fortuitorum. c. 4. Nulla est aliena patria mortuo. c. 6. Si nihil sentio non pertinet ad me iactura corporis insepulti. Si sentio hominis sepultura tormentum est. Non defunctorum causa: sed viuorum inuenta est sepultura: vt corpora et visu et odore feda amouerentur.

Laus sit nato dei celi terreq; rectori.
Laus tibi sit christe qm̄ liber explicit iste.

Explicit compendium moralium notabilium compositum per hieremiam indicē de montagnone ciuem paduanum.

43